VOLUME 17
ISSN : 2774-0501 (Online)
ISSN : 2774-0714 (Print)

Mahachulagajasara Journal
วารสารมหาจุฬาคชสาร

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) ปี 2569 Vol.17 No.2 (May-August) 2026

TCI
ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai-Journal Citation Index Centre
2024-2029 Tier 2

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Surin Campus

วารสารมหาจุฬาคชสาร Mahachulagajasara Journal

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2569

Vol. 17 No. 2 May - August 2026

ISSN: 2774-0501 (Online) ISSN: 2774-0714 (Print)

วารสารมหาจุฬาคชสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้ที่สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัย วารสารมุ่งเน้นตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการทางด้านศิลปศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ การบริหาร การจัดการ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และศาสนา ปรัชญา เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) จำนวน 3 ท่าน ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน หรือนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) คือ	ฉบับที่ 1	มกราคม – เมษายน
	ฉบับที่ 2	พฤษภาคม – สิงหาคม
	ฉบับที่ 3	กันยายน – ธันวาคม

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

บรรณาธิการ

พระมหาวิศิต ธีรวโส, รศ. ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระมหายุทธพิชาญ โยธสาสโน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานกองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

305 หมู่ที่ 8 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาจุฬาคชสาร ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม, 2569) นี้รับตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในสาขาที่เกี่ยวกับด้านศิลปศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ การบริหาร การจัดการ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และศาสนา ปรัชญา บทความที่ได้รับตีพิมพ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Doubleblind Peer Review) ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทรรศน์ หรือบทวิจารณ์วรรณกรรม (Review Article) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ซึ่งทางวารสารรับตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) โดยบทความที่ได้รับตีพิมพ์ได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Doubleblind Peer Review) ซึ่งผู้สนใจสามารถส่งบทความเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ได้ทางระบบของวารสารที่หน้าเว็บไซต์

กองบรรณาธิการขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทความให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อการพัฒนาวารสารเข้าสู่การรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารไทย (TCI)

พระมหาวิศิต ธีรวโส, รศ. ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ ข

บทบรรณาธิการ ค

สารบัญ ง

บทความวิจัย

ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 1

Effect of Learning Management by Using SQ4R Applying with Questioning for Mutthayomsuksa 1 Students

เพียงประภา อินทร์หม้อ, วันทนีย์ นามสวัสดิ์, สุรชัย ปิยานุกูล

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงาน (Project-Based Learning) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 25 (ท่าเมือง-เหล่าแดง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 19

The Development of Learning Achievement in Economics of Grade 6 by Using the Project Based Learning and Cooperative Learning Crisis in Educational Network Group 25 (Tamuang-Laodaeng) Under the Jurisdiction of the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1

ธัญลักษณ์ ภูมิชัย, ระพิน ชูชื่น, ปิยาณี สมบรูณ์ทรัพย์

การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 34

Priority Needs to Develop Instructional Leadership of School Administrators of Large-Sized schools in the affiliation with Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1

ชัยวุฒิ รักษาศรี, เมธาวี โชติชัยพงศ์

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 48

The Development of 5E Inquiry-Based Learning Management Combined with Games for 5th Grade Students

ปัญชรี ราชเสนา, สมร ทวีบุญ, อมรรัตน์ สุทธิพินิจธรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 61

The Relationship between Academic Administration of School Administrators and School Effectiveness in Pakkret District Educational Quality Development Network Under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2

สุวรรณา อ่อนเบา, มีนมาส พรานป่า

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลัก กัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ 74

Guidelines for Developing Leadership of School Administrators Based on Kalyanamitra Dhamma of Samrong Thap District in Surin Province

พิชญ์ชัญญา ศรีโพนทอง, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, สถาพร ภาคพรม

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ 87

The Role of School Administrators in Driving PLC Processes to Educational Institutions under The Secondary Education Service Area Office Ubon Ratchathani, Amnat Charoen

จุฑามาศ ผิวผุย, เมธาวี โชติชัยพงศ์

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 102

Relationship between Transformational Leadership of the School Administrators and Learning Organizations in Opportunity Expansion Schools under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1

ธนศักดิ์ ไกรสินธุ์, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 114

Academic Leadership of School Administrators Affecting the Effectivenessof Instructional Management of Teachers under Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 2

วัชรากร วงษ์สวัสดิ์, เกษกนก วรรณวัลย์, เพียงแข ภูผายาง

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 129

Brain-Based Learning Combined with 5W1H Techniques that Affect English Reading Comprehension of Grade 5 Students

จิรวัฒน์ ศิริสุนทรกุล, ธนดล ภูสีฤทธิ์

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 149

Technology Leadership of School Administrators Affecting Teachers' Ability to Integration Technology to Learning Management under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 3

จักรกฤษ วิชัยโคตร, สุรางคนา มัณยานนท์, สมหมาย สร้อยนาคพงษ์

ผลของโปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตที่มีต่อกริทของพนักงาน 164

The Effects of Growth Mindset Encouragement Program on Grit of Employees

อาภาภรณ์ นิลพิบูลย์, ประยุทธ ไทยธานี

การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 174

Development of Happy Workplace Organization in Schools under Si Sa Ket Primary Educational Service Area Office 4

ไพฑูรย์ มีกุศล, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม, มนัสนันท์ โชติการ

การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 189

A Study of the Operation of the Student Care and Assistance System of Schools under the Yasothon Primary Educational Service Area Office, Area 2

สมหมาย สร้อยนาคพงษ์, สุรางคนา มัณยานนท์, วิรัตน์ ทองมูล

การสังเคราะห์และสรุปองค์ความรู้จากรูปแบบการจัด การเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา 202

A Synthesis and Summary of Knowledge from Instructional Models Based on the Theory of Multiple Intelligences

ภคิน นิลกาญจน์, , ศุภนิดา ศรเรือง, พิชญากรณ์ วรรณสกล, นิษาวดี ศรีสาย, ธีระยุทธ รัชชะ, ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบุ

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 214

Effect of Using Games with Hanyu Pinyin Pronunciation Exercises for Prathomsuksa 5 Students

เจฏิยา อุ่นแก้ว, นิลรัตน์ โคตะ

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 227

Guidelines for Development of Desirable Characteristics of Students Based on Sikkha 3 in Educational Opportunity Expansion Schools Under Amnat Charoen Primary Educational Service Area Office

ชูวงศ์ แก้วนิมิตร, ธนู ศรีทอง, ภัฏชวัชร์ สุขเสน

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาล ตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 243

The Application of Buddhadhamma Principles for the Administration of Kantuatramuan Sub-District Municipality, Prasat District, Surin Province

พระวัชรเพชร กิตฺติโก (เสาวพันธ์), พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, พระปลัดสุระ ญาณธโร

แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ 261

Guidelines for Developing the Student Care and Support Systems Based on Ariyasacca 4 of Secondary Schools in Sangkha District of Surin Province

จักรพันธ์ ยอดเกษ, ธนู ศรีทอง, สมศักดิ์ บุญปู่

ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 278

The Effects of Group Activities on Academic Goal Setting of Lower Secondary Education Students

กนรรธพร แสงฮาด, สิริลักษณ์ โปร่งสันเทียะ

แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดกรุงเทพมหานคร 289

Guidelines for Active Learning which Enhance Analytical Thinking of Primary Students at School Cluster 35 under Bangkok Metropolitan Administration

พัชรินทร์ ศิริสุข, ทัศพร เกตุถนอม

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ 305

Application of Buddhist Principles to Enhance Youth Participation in Democratic Politics the Municipality of Surin City, in Surin Province

สุดารัตน์ ต้นทอง , พระปลัดสุระ ญาณธโร, พระครูปริยัติปัญญาโสภณ

ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 320

Motivation Factors Affecting the Job Performance of Public School Teachers in The Quality Improvement Network, Rasisalai District under Sisaket Primary Educational Service Area Office 2

วิรัลพัชร สุตะพันธ์, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม, ดารุณี คชพรหม

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหาและทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 337

The Effect of Game-Based Learning Management on Academic Achievement in Learning Units of Algorithms and Problem Solving and Computational Thinking Skills of Grade 3 Primary School Students

ยลวรรณ ขานเขว้า, นฤมล ภูสิงห์

ผลการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย 351

The Effects of Story-Telling Pictures with Brainstorming on Young Children Management Skills

ลัดดาวัลย์ ขันทอง, นนทชนนปภพ ปาลินทร, วิภา ปัญญานุวัฒน์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 366

The People Participation in Solid Waste Management of Nongprue Sub-district Administrative Organization Panat Nikhom District, Chonburi Province

นราธิป พิมพ์โสม, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, รังสรรค์ ประเสริฐศรี, สุวรรณา เขียวภักดี

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชน ตำบลลาดควาย อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ตามแนวคิดพระมหาชนก 383

The Development Model for Community Self-Reliance Potential in Lat Khwai Sub-District, Si Mueang Mai District, Ubon Ratchathani Province

วรภูริ มูลสิน, พระครูเขมธรรมบัณฑิต, พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, ปิยวรรณ ศิริเดชชจร, Marcel De Vries

การพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี 401

The Development an Accounting Model to increase the Competitiveness of OTOP Entrepreneurs in Phetchaburi Province

กนกพร บุญธรรม

รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 416

An Effective Small School Administration Model under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2

กฤษกวินทร์ ศรีชัย, สุทธิพงศ์ หกสุวรรณ, สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่ ความรับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร 435

Public Participation Affect the Fire Prevention and Mitigation in the Responsibility Area of Saimai Sub-Fire and Rescue Station, Bangkok Metropolitan Administration

สิทธิชา ไสยวุธ, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, ประสาน บุญโสภาคย์, พระมหามานะ ปิยภาณี

รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ 451

Local Economy Development Model According to the Sufficiency Economy Philosophy in Somrongthap District, Surin Province

กฤษนันท์ แสงมาศ, พระครูสุธรรมกิจโกศล, พระอธิการวิชาญ อาทโร, พระสุเทิด ทีปงฺกโร , เศรษฐพร หนุนชู

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี 464

The Quality of Life of The Elderly in Sattahip Town Municipality, Sattahip District Chonburi Province

ศิวา จันโทสี, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, รังสรรค์ ประเสริฐศรี, สุดสันต์ สุทธิพิศาล

คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 476

Service Quality that Affects the Efficiency of Land and Building Tax Collection of the Revenue Department Vadhana District Bangkok Metropolitan Administration

มยุรี บางใหญ่, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, ปกรณ์ ปรียากร

การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนเทศบาลวัดกลางสำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น 494

Human Resource Development in Integrated Learning Management Based on the Philosophy of Sufficiency Economy at Wat Klang Municipal School, Khon Kaen Municipality, Education Department

สนธยา บำรุง, ยุภาพร โฆษิตพิมานเวช

การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร 507

Participation of Civil Defense Volunteers in Risk Management for Fire Prevention and Mitigation at Nong Chok Fire and Rescue Station, Bangkok Metropolitan Administration

สนธยา หวังแจ่ม, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, ปกรณ์ ปรียากร

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยกับการประกันคุณภาพภายในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น 525

Academic Leadership of Administrators in Early Childhood Development Centers and Internal Quality Assurance in Early Childhood Development Centers under Local Administrative Organizations in Khon Kaen Province

สนธยา บำรุง, ยุภาพร โฆษิตพิมานเวช

การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ 542

Enhancing the Active Ageing of Happiness of the Elderly According to Buddhist Principles in the Sangkha Subdistrict, Sangkha District, Surin Province

พระปลัดกิตติ ยุตฺติธโร, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูใบฎีกาเวียง กิตฺติวณฺโณ, พระครูศรีปรีชากร, พระครูสุธรรมกิจโกศล, พระครูบัณฑิตวชิโรภาส, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

การทบทวนองค์ความรู้การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 558

Review the Body of Knowledge on the Dispute Resolution in the Buddhist Texts

ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม, พระปลัดสุระ ญาณธโร, สถาพร ภาคพรม, พระอธิการวิชาญ อาทโร

ภาคผนวก 577

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 579

จริยธรรมการวิจัย 587

ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Effect of Learning Management by Using SQ4R Applying with Questioning for Mutthayomsuksa 1 Students

เพียงประภา อินทร์หม้อ[1], วันทนีย์ นามสวัสดิ์[2] และสุรชัย ปิยานุกูล[3]
Piangprapa Inmor[1], Wanthanee Namsawat[2], Surachai Piyanukool[3]
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ประเทศไทย[1-3]
Buriram Rajabhat University, Thailand.[1-3]
Piangprapa.in@bru.ac.th[1], Wantanee@bru.ac.th[2], Surachai.py@bru.ac.th[3]

Received : February 9, 2025; **Revised :** March 7, 2025; **Accepted :** March 14, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยเทคนิคดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนกระสังพิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 40 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 14 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน 1 ฉบับ จำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจ 10 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test แบบ Dependent Sample และ One Sample ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าการใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามส่งผลดีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญและสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียน

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การอ่านจับใจความสำคัญ, เทคนิค SQ4R

ABSTRACT

This research aimed to 1) compare the learning achievement of Matthayomsuksa 1 students in reading comprehension before and after learning through the SQ4R technique applied with questioning, 2) compare the learning achievement in reading comprehension of Matthayomsuksa 1 students who learned through the SQ4R technique applied with questioning with the criterion of 80%, and 3) examine the satisfaction of Matthayomsuksa 1 students towards learning through the SQ4R technique applied with questioning. The

sample of the study consisted of 40 students from Matthayomsuksa 1/5 at Krasangpittayakom School, Krasang District, Buriram Province, during the second semester of the 2023 academic year, selected using cluster random sampling. The research instruments included 1) 14 lesson plans for teaching reading comprehension using the SQ4R technique applied with questioning, each lasting one hour, 2) A pre-test and post-test on learning achievement in reading comprehension created by the researcher, consisting of 30 multiple-choice questions with 4 options each, and 3) a 10-item questionnaire using a 5-point rating scale to examine Matthayomsuksa 1 students' satisfaction towards learning through the SQ4R technique applied with questioning. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, dependent sample t-test, and one-sample t-test.

The research findings revealed that 1) the learning achievement of Matthayomsuksa 1 students in reading comprehension after learning through the SQ4R technique applied with questioning was significantly higher than before learning at the .05 level, 2) the learning achievement in reading comprehension of Matthayomsuksa 1 students who learned through the SQ4R technique applied with questioning was significantly higher than the 80% criterion at the .05 level, and 3) the overall satisfaction of Matthayomsuksa 1 students towards learning through the SQ4R technique applied with questioning was at the highest level.

Keywords : Learning Achievement**,** Reading Comprehension, SQ4R Technique

บทนำ

วิชาภาษาไทยเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญเพราะส่งผลต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครูและผู้เรียน ทักษะความจำเป็นของธรรมชาติสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คือ ฟัง ดู อ่าน เขียน และพูด ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิชาภาษาไทยจึงมีความจำเป็นมากที่จะให้ผู้เรียนมีทักษะต่างๆ ดังกล่าว

การเรียนรู้ภาษาไทยย่อมเกี่ยวพันกับความคิดของมนุษย์ เพราะภาษาเป็นสื่อของความคิดการเรียนรู้ภาษาไทยจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ คิดวิพากษ์วิจารณ์ คิดตัดสินใจแก้ปัญหา และวินิจฉัยอย่างมีเหตุผล ขณะเดียวกันการใช้ภาษาอย่างมีเหตุผลใช้ในทางสร้างสรรค์และใช้ภาษาอย่างสละสลวยงดงาม ย่อมสร้างเสริมบุคลิกภาพของผู้ใช้ภาษาให้น่าเชื่อถือ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดภาษาไทย เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่วและเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย สามารถนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การใช้ภาษาไปใช้ติดต่อสื่อสารและเป็นเครื่องมือศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต (ฟองจันทร์ สุขยิ่ง. 2558 : 2)

การอ่านจับใจความเป็นสิ่งที่สำคัญ เป็นการแสดงถึงความเข้าใจในการอ่านสิ่งต่าง ๆ และเป็นทักษะที่จำเป็นมากที่สุด ที่ต้องนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน การอ่านจับใจความเป็นการพัฒนาสติปัญญาของผู้อ่าน

ให้รู้จักคิดวิเคราะห์และช่วยให้มีสมาธิ ซึ่งผู้อ่านจะเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ถูกต้องสามารถจับใจความของประโยค หรือข้อความได้ สรุปส่วนสำคัญว่า ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เกิดผลอย่างไร มีใจความสำคัญหรือประเด็นสำคัญอย่างไร ดังนั้นการสอนอ่าน เป็นสิ่งที่ครูต้องคำนึงถึงต้องฝึกฝนให้นักเรียนมีทักษะในการอ่านจับใจความและรู้จักที่จะนำการอ่านจับใจความไปเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้แล้วสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (วิไลลักษณ์ ไชยอาจ. 2560 : 3) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของริชาร์ดสันและมอร์แกน(Richardson & Morgan. 2000 : 32) ที่กล่าวไว้ว่า การอ่านจับใจความสำคัญมีความสำคัญต่อนักเรียน ทำให้อ่านหนังสืออย่างมีประสิทธิภาพ เป็นพื้นฐานในการแสดงความคิดเห็น ตีความ ตอบคำถามและวิจารณ์เรื่องที่อ่าน การอ่านจับใจความสำคัญจะต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในวัยที่กำลังศึกษา เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือพื้นฐานสำหรับการเรียน ถ้านักเรียนมีทักษะในการอ่านสูงก็ย่อมส่งผลช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ในวิชาอื่นๆสูงตามไปด้วย

สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทยพื้นฐานระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระสังพิทยาคม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ไม่สามารถตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้ เรียงลำดับเหตุการณ์และบอกใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ซึ่งสะท้อนให้ให้ว่านักเรียนไม่เข้าใจเนื้อหาสาระที่อ่าน ผู้วิจัยได้แยกประเด็นสาเหตุหลักของการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ดังนี้ ประการแรก จากรายงานผลการคัดกรอง “ความสามารถในการอ่านและการเขียน” ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 โรงเรียนกระสังพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ในปีการศึกษา 2563 ภาคเรียนที่ 1 พบว่า มีนักเรียนที่คะแนนอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก มีจำนวน 658 คน คิดเป็นร้อยละ 44.57 และภาคเรียนที่ 2 พบว่า มีนักเรียนที่คะแนนอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก มีจำนวน 651 คิดเป็นร้อยละ 44.10 ในปีการศึกษา 2565 ภาคเรียนที่ 1พบว่ามีนักเรียนที่คะแนนอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 3.59 และในภาคเรียนที่ 2 นักเรียนที่คะแนนอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยลดลงและอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนตั้งไว้ ประการที่สอง จากผลการทดสอบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ Ordinary National Educational Test (O-NET) รายวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกระสังพิทยาคม ปีการศึกษา 2563 – 2565 ที่ผ่านมา นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 64.61 62.56 และ61.96 ตามลำดับ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. 2565 : ออนไลน์) จะเห็นได้ว่าคะแนนรายวิชาภาษาไทยของนักเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงปัญหาจึงได้ศึกษาถึงเทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ และมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญโดยเทคนิคที่ผู้วิจัยสนใจ คือ เทคนิควิธีสอนอ่านแบบ SQ4R ซึ่งเป็นเทคนิคที่มีวิธีการอ่านจับใจความอย่างเป็นขั้นตอน เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติไปทีละขั้น สุคนธ์ สินธพานนท์ (2554 : 225) ได้กล่าวถึง เทคนิค SQ4R ของโรบินสัน (Robinson) ผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่านแห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ เป็นการอ่านเพื่อหาจุดสำคัญของเรื่อง โดยการตอบคำถามที่กำหนดไว้ประกอบด้วย วิธีสอบแบบ SQ4R มี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสำรวจ (S - Survey) คือ การสำรวจเนื้อหาของเรื่องที่อ่านอย่างคร่าว ๆ เพื่อหาจุดสำคัญของเรื่อง ขั้นที่ 2 การตั้งคำถาม (Q - Question) คือ การตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน ขั้นที่ 3 การอ่าน (R - Read) คือ การอ่านเพื่อจับใจความและจับประเด็นสำคัญ ขั้นที่ 4 การจดจำ (R - Record) คือ การจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆจากเรื่องที่อ่าน ขั้นที่ 5 การเขียนสรุป (R - Recite) คือ การเขียนสรุปใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านและ ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์ (R–Reflect) คือ การวิเคราะห์ วิจารณ์ จากเรื่องที่อ่าน ซึ่งวิธีสอนแบบSQ4R เป็นการช่วย สร้างนิสัยในการอ่านได้ดี และมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ชุติมา ยอดตา (2561 : 60) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ทั้ง 6 ขั้น แต่ละขั้นตอนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่าน เพื่อนำไปสู่การจับใจความสำคัญ นอกเหนือจากการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิค SQ4R แล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมวิธีการตั้งคำถามตามการจัดจำแนกพฤติกรรมด้านสติปัญญาของบลูม (Bloom's Taxonomy) บลูม (Bloom) ได้จัดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาไว้ 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) นั้น บลูมได้จัดระดับจุดมุ่งหมายตามระดับความรู้จากต่ำไปสูงไว้ 6 ระดับคือ ระดับความรู้ความจำ ความเข้าใจ ประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ ประเมินผล และสร้างสรรค์ ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแนวในการตั้งคำถาม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดในระดับที่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ

จากการวิเคราะห์ปัญหาและการศึกษางานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญผู้วิจัยมีความเห็นว่าการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่มีความเหมาะสมในการแก้ปัญหาการอ่านจับใจความสำคัญ ทั้งยังจะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในการอ่านจับใจความสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R นั้นมีขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่านอันนำไปสู่ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญที่ชัดเจน ประกอบกับผู้วิจัยได้นำเทคนิคการตั้งคำถามเข้ามาในขั้นQuestion(Q)หนึ่งในขั้นตอนการสอนของเทคนิคSQ4Rเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยในครั้งนี้จะได้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคSQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามกับเกณฑ์ร้อยละ 80

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาของเทคนิค SQ4R

วิธีสอนแบบ SQ4R เป็นวิธีการสอนอ่านที่พัฒนามาจากวิธีการสอนอ่านแบบ SQ3R เบอร์นาดอฟสกี(Bernadowski .2010: 56-57) กล่าวว่า โรบินสัน (Robinson)ได้เสนอวิธีสอนแบบ SQ3R ไว้ว่า เป็นกลยุทธ์ การเรียนการสอนที่ใช้กับข้อความอธิบายหรือสารคดี กลยุทธ์การอ่านนี้จะช่วยให้นักเรียนสามารถจัดระเบียบและสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถเรียกค้นได้ง่าย เมื่อจำเป็น ศิริญญา ศรีคำและคณะ (2558 : 2) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ว่า เป็นวิธีการสอนอ่านที่ พัฒนามาจากการสอนอ่านแบบ SQ3R ที่ โรบินสัน (Robinson) ได้เสนอไว้ ต่อมาในปี 1984 วอลเตอร์ พอค (Walter Pauk)

ได้เสนอแนะวิธีสอนอ่านแบบ SQ4R โดยมีการเพิ่มขั้นตอนบันทึก (Record) หลังจากนักเรียนได้อ่านบทอ่านและเปลี่ยนขั้นตอนการทบทวน (Review) เป็นขั้นตอนให้นักเรียนได้วิเคราะห์ (Reflect)

เทคนิคการสอนแบบ SQ4R

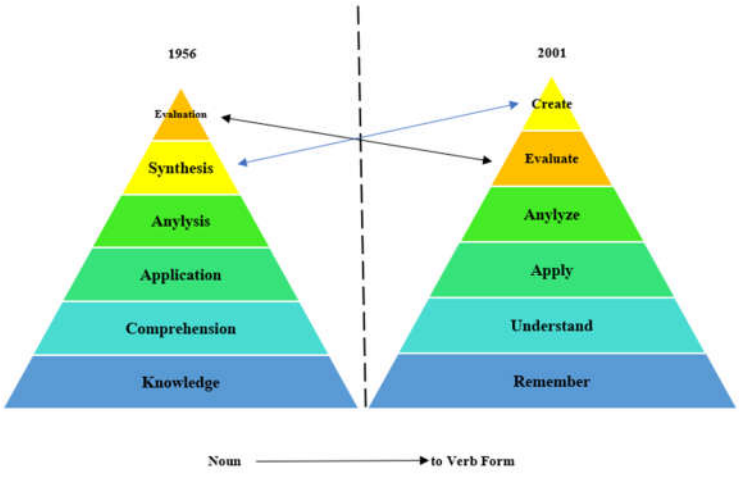
เทคนิค SQ4R เป็นวิธีการสอนอ่านที่เป็นขั้นเป็นตอนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดของเรื่องที่อ่านจับใจความสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพในแต่ละขั้นตอนจะช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนอย่างเป็นระบบได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นการสอนอ่านที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สุคนธ์ สินธพานนท์และคณะ(2554 : 224) ให้ความหมายของวิธีการสอนแบบ SQ4R ไว้ว่าเป็นเทคนิคการสอนอ่านคร่าวๆ เพื่อสำรวจหาข้อมูลที่สำคัญของเรื่องโดยให้นักเรียนอ่านอย่างคร่าวๆเพื่อสำรวจหาใจความสำคัญของเรื่อง (Survey) และต่อจากนั้นเป็นการตั้งคำถาม โดยเปลี่ยนจากใจความสำคัญของเรื่องเป็นการตั้งคำถาม (Question) ขั้นต่อไปให้นักเรียนได้อ่านบทอ่านเพื่อหาคำตอบโดยละเอียด (Read) แล้วให้นักเรียนจดบันทึกข้อมูลต่างๆ (Record) ขั้นต่อไปให้นักเรียนได้มีโอกาสเล่าเรื่องหรือทบทวนเรื่องที่อ่านจากข้อมูลที่ได้จดบันทึกไว้ (Recite) ขั้นตอนสุดท้ายให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่นักเรียนได้อ่าน(Reflect)

เทคนิคการตั้งคำถาม

ประสาท เนืองเฉลิม (2559 : 72-73) กล่าวว่า การตั้งคำถามเป็นเทคนิคสำคัญในการเสาะแสวงหาความรู้และศึกษาความรู้สึกนึกคิดของผู้ตอบคำถามก่อให้เกิดกระบวนการปรับสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่นำ ไปสู่การปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี การตั้งคำถามเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาความคิดใหม่ๆ ผู้สอนมืออาชีพจึงจำ เป็นที่จะต้องรู้และพัฒนาทักษะการตั้งคำ ถามให้เกิดความท้าทายแก่ผู้เรียน

ประสาท เนืองเฉลิม และฤทธิไกร ไชยงาม(2556 : 8) กล่าวว่า Benjamin S. Bloom (1956) เป็นนักการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามกับการแบ่งระดับของคำถามในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งได้นำ เสนอการจำแนกความมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) มุ่งเน้นสติปัญญา ทักษะพิสัย (Psychomotor domain) มุ่งเน้นทักษะและความคล่องแคล่ว และจิตพิสัย (Affective domain) มุ่งเน้นความรู้สึกนึกคิด

Bloom’s Taxonomy Revised (2001) โดยยึดแนวคิดเดิมแต่ปรับให้ขึ้นและคำให้มีความสามารถในทางพฤติกรรมมากขึ้น ซึ่ง Anderson and Krathwohl (2001) ได้ทำการพัฒนา เพื่อให้การตั้งคำถามนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังภาพประกอบ

Bloom (1956) แบ่งระดับความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียนออกเป็น 6 ระดับ โดยเรียงลำ ดับจากระดับต่ำ ไปสูง ได้แก่ ความรู้-ความจำ (Knowledge) ความเข้าใจ(Comprehension) การนำ ไปใช้ (Application) การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการประเมินค่า (Evaluation) ต่อมา Anderson and Krathwohl (2001) ได้ทำ การปรับปรุงในลักษณะของความรู้เพื่อช่วยให้เกิดการตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ที่ชัดเจนขึ้น ปรับคำนามให้เป็นคำกริยา และสลับบางระดับของความสามารถทางสติปัญญา ดังนี้

การจำ (Remembering)
การเข้าใจ (Understanding)
การประยุกต์ใช้ (Applying)
การวิเคราะห์ (Analyzing)
การประเมินผล (Evaluating)
การสร้างสรรค์ (Creating)

การตั้งคำถามในระดับต่างๆ ตามการจำแนกความมุ่งหมายทางการศึกษา ช่วยให้ผู้สอนทราบพื้นฐาน ความสามารถของผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ อยากรู้อยากเห็น และเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน และยังช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการพัฒนาด้านการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับการตั้งคำถามเป็นวิธีสอนวิธีหนึ่งที่มีความเหมาะสมในการแก้ปัญหาการอ่านจับใจความสำคัญ เพราะนักเรียนได้ฝึกการอ่านที่เป็นระบบเสริมด้วยการใช้คำถามกระตุ้นความคิด ความกระหายรู้ในการค้นคว้าหาคำตอบจากครูผู้สอนทำให้กระบวนการเรียนรู้มีชีวิตชีวาและเมื่อนักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความที่ดีก็จะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์สูงตามไปด้วย

จุฬารัตน์ อินทร์อุดม(2561 : 91) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถทางการเรียน เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

ชฎารัตน์ ภูทางนา(2563 : 78)ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญโดยวิธีสอนแบบสื่อประสมกับวิธีสอนแบบSQ4Rของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 6 ผลการวิจัยพบว่าความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญด้วยวิธีสอนแบบสื่อประสมกับวิธีสอนแบบSQ4R คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วราวรรณ นันสถิต (2564 : 100-101) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1.) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 3 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ 75/75 2.) นักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านจับใจความที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 3.) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิดที่ส่งเสริมการอ่านจับใจความ มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

นาราภัทร ตรงจิตพิทักษ์ (2565 : 85) ได้ศึกษา ผลของการใช้กระบวนการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิค KWL – PLUS เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1.) ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน หลังเรียนด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิค KWI- PLUS เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 2.)ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิค KWL- Plus เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจพบว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน เท่ากับ 0.6430 คิดเป็นร้อยละ 64.30 3.)ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ 13 ห้อง จำนวน 520 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 40 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยเป็นเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

วิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 14 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ ก่อนเรียนและหลังเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ซึ่งกำหนดความพึงพอใจไว้ 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

การสร้างเครื่องมือ

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 ศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้และเนื้อหาย่อย เวลาเรียน การวัดและการประเมินผล

1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยศึกษาจากหนังสือ ตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.3 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานช่วงชั้น เนื้อหาสาระ เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญและกำหนดรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.4 ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม จำนวน 14 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 14 ชั่วโมง

1.4.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้กับตัวชี้วัดหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.5 สร้างแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมของเนื้อหา ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

1.5.1 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำไปแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

1.6 แผนการเรียนรู้ ที่ได้รับการแก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1.6.1 นางสุพัตรา เกรัมย์ ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนกระสังพิทยาคม วุฒิทางการศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.) สาขาภาษาไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

1.6.2 นางอนุช อาจสาลี ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนกระสังพิทยาคม วุฒิทางการศึกษา การศึกษามหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลประเมินผล

1.6.3 นายสมเกียรติ รองประโคน ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม วุฒิทางการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.)สาขาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

1.7 นำแผนการจัดเรียนรู้ที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าเฉลี่ยโดยใช้หลักเกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินของลิเคอร์ (Likert) เป็นมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating Scales) ซึ่งมี 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 103)

คะแนน 5	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	เหมาะสมมาก
คะแนน 3	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์การตัดสินการประเมิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
4.51 – 5.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.51 – 4.50	เหมาะสมมาก
2.51 – 3.50	เหมาะสมปานกลาง
1.51 – 2.50	เหมาะสมน้อย
1.00 – 1.50	เหมาะสมน้อยที่สุด

โดยกำหนดเกณฑ์การผ่านจะต้องมีคะแนนเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 103)

1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง แล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป ซึ่งจากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ยในภาพรวม เท่ากับ 4.21 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความเหมาะสมในระดับมาก (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

1.9 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนกระสัง

พิทยาคม อำเภอกระสังจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

2.1 ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ

2.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

2.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับการจัดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ ทั้งนี้เป็นการสร้างเกินจำนวนที่ต้องการ โดยเพิ่มตามสัดส่วนของจำนวนข้อสอบที่ต้องการจริงในแต่ละมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อป้องกันปัญหาข้อสอบที่สร้างขึ้นนั้นไม่ได้คุณภาพตามที่กำหนดไว้

2.4 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามและจุดประสงค์การเรียนรู้

2.5 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ชุดเดิมตรวจสอบความถูกต้องทางด้านภาษา ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อ แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้
ให้คะแนน 0 เมื่อ ไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้
ให้คะแนน -1 เมื่อ แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดไม่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

โดยเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ถึง 1.00 เป็นข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้ (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2555 : 244) จากการประเมินแบบทดสอบจำนวน 45 ข้อ พบว่าผ่านเกณฑ์จำนวน 45 ข้อ

2.6 นำผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับจุดประสงค์การเรียนรู้ วิเคราะห์ความสอดคล้องแล้วพิจารณาคัดเลือกข้อสอบ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้ (สมนึก ภัททิยธนี. 2553 : 220) และคัดเลือกแบบทดสอบข้อที่เป็นไปตามเกณฑ์ไว้ จำนวน 45 ข้อ

2.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/5 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 40 คน โรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอกระสังพิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ ที่เคยเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ

2.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการทดลองใช้มาตรวจให้คะแนน โดยตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน

2.9 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (r) และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายรายข้อ 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จำนวน 30 ข้อ ผลปรากฏว่ามีค่าความยากง่ายรายข้อตั้งแต่ 0.55-0.77 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.27-0.55

2.10 วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งฉบับตามโดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder and Richardson (บุญชม ศรีสะอาด. 2554: 116-117) ปรากฏว่าได้ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.811

2.11 จัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ เป็นฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/5โรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 40 คน

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพตามลำดับ ดังนี้

3.1 ศึกษาความหมาย เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาและวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2 กำหนดประเด็นแบบสอบถามเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ แยกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

3.2.1 ด้านเนื้อหา

3.2.2 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.3 ด้านสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้

3.2.4 ด้านการวัดและประเมินผล

3.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มาสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ ลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ

คะแนน 5 พึงพอใจมากที่สุด

คะแนน 4 พึงพอใจมาก

คะแนน 3 พึงพอใจปานกลาง

คะแนน 2 พึงพอใจน้อย

คะแนน 1 พึงพอใจน้อยที่สุด

3.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.6 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.7 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระสังพิทยาคม ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลเพื่อหาระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อไป

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 14 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 14 ชั่วโมง ผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม เท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ ทั้งนี้เป็นการสร้าง เกินจำนวนที่ต้องการ(เลือกใช้ 30 ข้อ) ผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 45 ข้อ พบว่า ผ่านเกณฑ์จำนวน 45 ข้อ ค่าความยากระหว่าง 0.55 – 0.77 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.27 - 0.55 และความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

3.แบบสอบถามความพึงพอใจ

เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ซึ่งกำหนดความพึงพอใจไว้ 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ใช้รูปแบบการทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ก่อนทำการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ จำนวน 30 ข้อ เก็บรวบรวมคะแนนเพื่อหาค่าทางสถิติ

3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแผนการจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ใช้เวลา 14 ชั่วโมง ไม่รวมเวลาทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

4. เมื่อจบบทเรียนให้นักเรียนทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญฉบับเดียวกันที่ทดสอบก่อนเรียน และเก็บรวบรวมคะแนน เพื่อคิดคำนวณหาค่าทางสถิติ

5.เมื่อจบบทเรียนให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อเก็บคะแนนนำไปคิดคำนวณหาค่าทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามโดยใช้สถิติ Dependent Sample t-test กำหนดค่าสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้สถิติ One Sample t-test กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 26.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.03 ($\bar{X}$ = 26.63, S.D. = 2.03) และมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 16.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.92 ($\bar{X}$ = 16.83, S.D. = 1.92) ดังตาราง

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	df	*t*
ก่อนเรียน	40	16.83	1.92	39	31.15*
หลังเรียน	40	26.63	2.03		

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตาราง

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	คะแนนร้อยละ 80	$\bar{X}$	S.D.	t
เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ	40	30	24	26.63	2.03	8.16*

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เนื้อหาที่เรียนมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ได้ลงมือปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดอย่างเป็นขั้นตอน ครูมีการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย การวัดและประเมินผลเป็นไปตามที่แจ้งล่วงหน้า และการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมกับกิจกรรม ส่วนข้ออื่น ๆ นั้นนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

การอภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามนั้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีวิธีการอ่านจับใจความอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติไปทีละขั้น ทำให้นักเรียนมีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่ชัดเจนเกิดประสิทธิภาพในการอ่านดีกว่าการอ่านโดยไม่ได้ตั้งคำถามเอาไว้ แต่ละขั้นตอนจะช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนอย่างเป็นระบบ อีกทั้งเป็นการสอนอ่านที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้โดยมีการใช้คำถามเป็นแนวทางในการหาคำตอบจาก

เรื่องที่อ่าน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 52) ที่ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R นั้นทำให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพในการอ่านดีกว่าการอ่านโดยไม่ได้ตั้งคำถามเอาไว้ล่วงหน้าซึ่งจะทำ ให้การอ่านไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่าต้องการอะไร อ่านแล้วอาจจะจับจุดสำคัญหรืออ่านไปแล้วใช้จุดมุ่งหมายเหมือนกับการเหวี่ยงแหไม่รู้ว่าจะจับอะไรได้อะไรหรือไม่ แต่ถ้ามีการตั้งคำถามจะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวคิดจากคำถามและพยายามหาคำตอบ เมื่อผู้สอนถาม ดังนั้นการใช้คำถามจึงเป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้เรียนอ่านอยู่ในขอบเขตที่ตั้งไว้แล้วจะทำให้ดีขึ้น โดยมีขั้นตอนในการอ่านจับใจความสำคัญทั้งหมด 6 ขั้นตอน เริ่มจาก 1. Survey – S สำรวจบทอ่าน 2. Question - ขั้นตั้งคำถาม ตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน โดยในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้มีการนำวิธีการตั้งคำถามตามการจัดจำแนกพฤติกรรมด้านสติปัญญาของบลูม (Bloom's Taxonomy) มาประยุกต์ใช้ในขั้น Question หนึ่งในขั้นตอนการสอนของเทคนิค SQ4R โดย บลูม (Bloom) ได้จัดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาไว้ 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) นั้น บลูมได้จัดระดับจุดมุ่งหมายตามระดับความรู้จากต่ำไปสูงไว้ 6 ระดับ ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแนวในการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดในระดับที่สูงขึ้นได้เรื่อยๆ ทั้งนี้จากการที่ผู้วิจัย ได้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รวมทั้งวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด เพื่อกำหนดระดับจุดมุ่งหมายในการตั้งคำถามตามการจัดจำแนกพฤติกรรมด้านสติปัญญาของบลูม (Bloom's Taxonomy) ในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ได้ 4 ระดับ จากทั้งหมด 6 ระดับ คือ ระดับความรู้ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ และการวิเคราะห์ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามจะช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อาภรณ์ ใจเที่ยง (2546 : 186-187) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีหรือไม่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการถามคำถามของผู้สอน ถ้าผู้สอนมีทักษะและเทคนิคในการถามคำถามจะทำให้การเรียนการสอนมีคุณค่า 3. Read-R อ่านบทอ่านอย่างละเอียด 4. Record-R จดบันทึก ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการอ่านโดยบันทึกตามความเข้าใจของตนเอง พร้อมจดบันทึกคำตอบจากคำถามที่ตั้งไว้ 5. Recite-R สรุปใจความสำคัญ โดยใช้ภาษาของตนเอง 6. Reflect-R ทบทวน วิเคราะห์วิจารณ์บทอ่านแสดงความคิดเห็น ในประเด็นที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย และยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2554 : 225) ที่ได้กล่าวถึง เทคนิค SQ4R ว่า วิธีสอนแบบ SQ4R เป็นการช่วย สร้างนิสัยในการอ่านได้ดีและมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน เช่น การสำรวจ การตั้งคำถาม การตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน ซึ่งเป็นการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน หรือการทบทวน เพื่อช่วยในการจำเรื่องที่อ่าน เริ่มตั้งแต่ขั้นสำรวจ ซึ่งในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้มองภาพรวมของเรื่องที่อ่านเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดถึงเรื่องที่กำลังอ่าน และยังมีกลวิธีตั้งคำถามซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนฝึกหาคำตอบจากคำถามที่ตั้งไว้ ช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการอ่าน เนื่องจากมีจุดประสงค์ในการอ่านที่ชัดเจน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้หลักการและเทคนิควิธีการอ่านจับใจความสำคัญที่ถูกต้อง เป็นขั้นขั้นตอนที่ชัดเจน เข้าใจง่ายนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เริ่มไปทีละขั้นตอนตามกระบวนการอ่านทั้ง 6 ขั้นของเทคนิค SQ4R ทำให้นักเรียนได้พัฒนา

ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญได้ดีขึ้น เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของ สิรีธร สุขเจริญ (2561 : 60) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R เป็นเทคนิคที่มีขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถทางการอ่าน ทั้งนี้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของเทคนิค SQ4R ได้แก่ 1. Survey – S สำรวจบทอ่านและอ่านเนื้อเรื่องอย่างคร่าว ๆ 2. Question- ขั้นตั้งคำถาม ตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน โดยในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้มีการนำวิธีการตั้งคำถามตามการจัดจำแนกพฤติกรรมด้านสติปัญญาของบลูม (Bloom's Taxonomy) ในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) 4 ระดับ จากทั้งหมด 6 ระดับ คือ ระดับความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์ มาประยุกต์ใช้ในขั้น Question ซึ่งผู้วิจัยนำไปใช้เป็นแนวในการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิด 3. Read-R อ่านบทอ่านอย่างละเอียด และค้นหาคำตอบสำหรับคำถามที่ตั้งไว้ 4. Record-R จดบันทึก ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการอ่านโดยบันทึกตามความเข้าใจของตนเอง พร้อมจดบันทึกคำตอบจากคำถามที่ตั้งไว้ 5. Recite-R สรุปใจความสำคัญ โดยใช้ภาษาของตนเอง 6. Reflect-R ทบทวน วิเคราะห์วิจารณ์บทอ่านแสดงความคิดเห็น ในประเด็นที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ตามกระบวนการดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญที่ดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของ ชุติมา ยอดตา (2561 : 59) พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SO4R เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R มีความสามารถการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 05 นอกจากนี้ การศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถามสอด ของจุฬารัตน์ อินทร์อุดม(2561 : 91) ยังแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความสามารถทางการเรียน เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

3.ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.20 ซึ่งโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เนื้อหาที่เรียนมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ได้ลงมือปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดอย่างเป็นขั้นตอน ครูมีการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยการวัดและประเมินผลเป็นไปตามที่แจ้งล่วงหน้าและการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมกับกิจกรรม ส่วนข้ออื่น ๆ นั้นนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น เลือกใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยและน่าสนใจมีกิจกรรมเกมเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ มีการเสริมแรงทางบวกตามความเหมาะสมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สนุกสนาน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ จนเกิดผลสำเร็จ ซึ่งจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถาม มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้

นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายและได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น ได้พัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีเป้าหมายในการอ่านมากขึ้น สอดคล้องกับวราวรรณ นันสถิต (2564 : 100-101) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิดที่ส่งเสริมการอ่านจับใจความ มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับชฎารัตน์ ภูทางนา(2563 : 78)ที่ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญโดยวิธีสอนแบบสื่อประสมกับวิธีสอนแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยวิธีสอนแบบสื่อประสมกับวิธีสอนแบบSQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่ามีความพึงพอใจในระดับ มากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับเทคนิค SQ4R และการตั้งคำถาม มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ และมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ โดยเทคนิค SQ4R นั้นเป็นเทคนิคที่มีวิธีการอ่านจับใจความอย่างเป็นขั้นตอนเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติไปทีละขั้นทำให้นักเรียนมีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่ชัดเจนเกิดประสิทธิภาพในการอ่าน อีกทั้งการตั้งคำถามเป็นเทคนิคสำคัญในการเสาะแสวงหาความรู้ ซึ่งการตั้งคำถามเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่พัฒนาการคิด การตีความ สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้เทคนิคSQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามจะช่วยส่งเสริมทักษะในการจับใจความสำคัญของนักเรียนและทำให้การอ่านนั้นมีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 การนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามไปปรับใช้ ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจนเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีหลายขั้นตอนและมีการประยุกต์กับการตั้งคำถาม ดังนั้นครูจึงต้องวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้และเวลาให้มีความเหมาะสม

1.2 ในขั้นของการตั้งคำถาม ซึ่งเป็นหนึ่งในขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูผู้สอนควรศึกษาคำบ่งชี้ในการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างถ่องแท้

1.3 ในการทำกิจกรรมกลุ่มครูต้องกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม และแบ่งหน้าที่กันทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ

1.4 การสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีรวมไปถึงการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและมีความหลากหลายมีความสำคัญต่อการกระตุ้นความสนใจของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ประยุกต์กับการตั้งคำถามในรายวิชาหรือ กลุ่มสาระอื่น ๆ

2.2 ควรมีการนำเทคนิคการตั้งคำถามตามการจัดจำแนกพฤติกรรมด้านสติปัญญาของบลูม (Bloom's Taxonomy) เข้าไปประยุกต์ใช้กับเทคนิค SQ4R ทั้ง 6 ขั้นตอน

เอกสารอ้างอิง

จุฬารัตน์ อินทร์อุดม .(2561). **การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการสอนภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิตภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชฎารัตน์ ภูทางนา. (2563). **การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ โดยวิธีสอนแบบสื่อประสมกับวิธีสอนแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 6โรงเรียนเทศบาลเมืองขลุง1 (บูรวิทยาคาร)**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ชุติมา ยอดตา. (2561). **การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เพื่อเสริมสร้างการอ่านจับใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

นาราภัทร ตรงจิตพิทักษ์. (2565). **ผลของการใช้กระบวนการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคKWL – Plus เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้น** พิมพ์ครั้งที่ 9 ฉบับรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2559). **การปฏิรูปตนเองสู่การเป็นครูมืออาชีพ Teacher Reform to Professional.**วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน.

ประสาท เนืองเฉลิม และฤทธิไกร ไชยงาม. (2561). **การตั้งคำถามตามการจำแนกความมุ่งหมาย ทางการศึกษา.** วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน.

ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2542). **ระเบียบวิธีวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. บุรีรัมย์ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

ฟองจันทร์ สุขยิ่ง. (2558). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์จำกัด.

วราวรรณ นันสถิตย์. (2564). **การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศิริญญา ศรีคำ และคณะ. (2558). **SQ4R กับการพัฒนาการอ่านเพื่อจับใจความ**. ในงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2565). **รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2561**. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2566. จาก http://www.newonetresult.niets.or.th.

สิรีธร สุขเจริญ. (2561). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้** . วิทยานิพนธ์ ศษ. ม. (การสอนภาษาไทย). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุคนธ์ สินธนานนท์ และคณะ. (2554). **วิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของ เยาวชน**. กรุงเทพฯ : หจก.9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). **หลักการสอน** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

Anderson, J. C. (1985). **Reading in a Foreign Language**. London : Cambridge University Press.

Bernadowski, Cariance. (2010). **Research-Based**. California: Santa Barbara.

Bloom, (1956) . **Taxonomy of Educational Objectives**. New York : David Mckay Company.

Richardson, J.S. and Morgan, R.F. (2003). **Reading to Learn in the Content Areas**. California : Wadsworth.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงาน (Project-Based Learning) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 25 (ท่าเมือง-เหล่าแดง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

The Development of Learning Achievement in economics of grade 6 by using the Project Based Learning and cooperative Learning Crisis in Educational Network Group 25 (Tamuang-Laodaeng) Under the Jurisdiction of the Ubon Ratchathani Prrimary Educational Service Area Office 1

ธัญลักษณ์ ภูมิชัย[1], ระพิน ชูชื่น[2] , ปิยาณี สมบรูณ์ทรัพย์[3]
Tanyalak poomichai[1] , Rapin Chuchuen[2] ,Piyanee Somboonsup[3]
[1-3]มหาวิทยาลัยราชธานี, ประเทศไทย
Ratchathani University
Email: tanyalakpoo@gmail.com[1]

Received : January 15, 2025; **Revised :** March 23, 2025; **Accepted :** April 4, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ1)เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนเศรษฐศาสตร์ด้วยการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือในกลุ่มข่ายเครือสถานศึกษาที่25(ท่าเมือง-เหล่าแดง)สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต1 2)เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่6หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าลาดหนองหล่มยางนกหอ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน ด้วยวิธีการเลือกการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ทางการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 แผน รวม 10 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเศรษฐศาสตร์น่ารู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และความพึงพอใจของนักเรียนกับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที่แบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียว (One Group Pretest- Pottest Design)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ด้วยการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ก่อน

เรียนเท่ากับ$\overline{X}$ 13.20 S.D.= 1.85 หลังเรียนเท่ากับ$\overline{X}$ 20.95 S.D. = 2.28 ซึ่งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.83 , S.D. = 1.70) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.83 , S.D. = 1.53) ด้านผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.91, S.D. = 0.95) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ($\overline{X}$ = 4.92 , S.D. 0.07)

คำสำคัญ: การเรียนรู้เศรษฐศาสตร์, การสอนแบบโครงงาน , การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Abstract

This article aims to 1) compare the academic achievement before and after studying economics by teaching using the project-based teaching model combined with cooperative learning in the network group of educational institutions 25 (Tha Muang - Lao Daeng) under the Office of Ubon Ratchathani Educational Service Area 1, and 2) study the satisfaction of Prathom 6 students after being taught using the project-based teaching model combined with cooperative learning. The sample group used in the research was 6th grade primary school students at Ban Tha Lad Nong Lom Yang Nok Ho School . Academic year 2023 , 20 people, using the group random selection method. The research tools are: Learning management plan for economics using project-based teaching and collaborative learning Of 8 students in Grade 6 Total plan 10 hour Achievement test on the topic of interesting economics for primary school students 6 and student satisfaction with teaching using project-based teaching model combined with collaborative learning Of 6th grade students Data analysis used mean, standard deviation, test statistics, and one group pretest-pottest design .

The research results found that

1. The results of the comparison of learning achievement before and after studying by organizing economics learning by teaching using the project-based teaching model together with cooperative learning management before studying were equal.$\overline{X}$ =13.20 SD= 1.85 After studying equal to$\overline{X}$ =20.95 SD = 2.28 which after studying was significantly higher than before studying at a statistical level of .01

2. The results of the study of the satisfaction of Grade 6 primary school students after receiving learning management using the project-based teaching model combined with collaborative learning management. In terms of learning activities ($\overline{X}$= 4.83 , SD = 1.70) in terms of learning media ($\overline{X}$ = 4.83 , SD = 1.53) on the learner side ($\overline{X}$= 4.91, SD = 0.95) on the benefits received ($\overline{X}$ = 4.92 , SD 0.07)

Keywords: learning economics, Project-based teaching, Cooperative learning management

บทนำ

สภาพการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่าผู้เรียนบางส่วนที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์การประเมินมีการสอนแบบดั่งเดิม ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบรรยายทำให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องที่เรียนแตกต่างกัน ถ้าครูสอนเร็วผู้เรียนที่เรียนอ่อนจะตามไม่ทันครู สอนซ้ำอธิบายมากๆผู้เรียนก็เกิดความเบื่อหน่าย ครูไม่เน้นกระบวนการให้นักเรียนปฏิบัติจริงส่วนใหญ่ครูยึดหนังสือแทนหลักสูตร และใช้การบรรยายเป็นส่วนใหญ่ และทางด้านพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ การปฏิบัติ การอภิปราย ไม่รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ และไม่รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึก ท้อแท้ในการเรียนเพราะมีความรู้สึกว่าเป็นวิชาที่มีเนื้อหาสาระมาก และเป็นวิชาที่ไม่ได้ให้ความสำคัญ มากนักเพราะไม่ได้นำไปใช้สอบวัดผลในระดับชาติอย่างเช่นวิชาอื่น ๆ โรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาที่ 25 (ท่าเมือง - เหล่าแดง) จำนวน 9 โรงเรียน รวมถึงโรงเรียนบ้านท่าลาดหนองหล่มยางนกหอก็มุ่งเน้นให้นักเรียนสนใจ เฉพาะวิชาหลักที่มีการทดสอบระดับประเทศอย่างเช่น การสอบ NT และ O-NET จึงทำให้นักเรียนยิ่งไม่ สนใจวิชารองอย่างวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่ไม่ได้มีการสอบวัดความรู้ในระดับประเทศทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลง ซึ่งขัดกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของทั้งในระดับกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาและระดับโรงเรียน ซึ่งวัดได้จากรายงานการประเมินคุณภาพ ภายในและการรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Assessment Report : SAR) ของแต่ละโรงเรียน และไม่เป็นไปตามความคาดหวังดังนั้น ผู้สอนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองและนักเรียน จากการบรรยายและยึดหนังสือเป็นหลัก เป็นผู้ชี้แนะและฝึกให้นักเรียนปฏิบัติจริงค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาเศรษศาสตร์โดยเฉพาะในเรื่องของเศรฐศาสตร์น่ารู้ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสอนการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

จากสภาพปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาตามที่กล่าวไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาเศรษศาสตร์โดยเฉพาะในเรื่องของเศรฐศาสตร์น่ารู้ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสอนการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าลาดหนองหล่มยางนกหอ จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนเศรษฐศาสตร์ด้วยการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือในกลุ่มข่ายเครือสถานศึกษาที่25(ท่าเมือง-เหล่าแดง)สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

การทบทวนวรรณกรรม

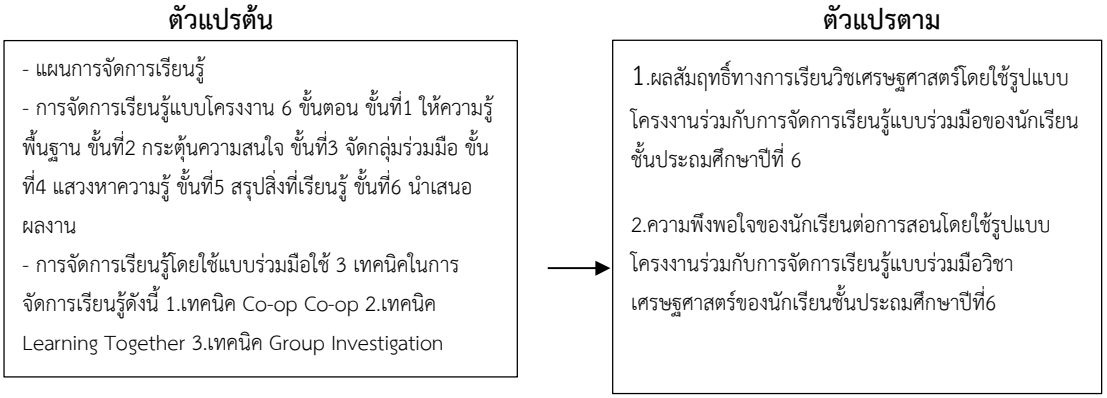
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

จากการที่นักศึกษาได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงาน (Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)ในกลุ่มข่ายเครือสถานศึกษาที่ 25 (ท่าเมือง-เหล่าแดง)สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน(Project-Based Learning)กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน(Project-Based Learning)เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเป็นผู้เลือกและแสวงหาวิธีการ ตลอดจนแหล่งข้อมูลต่างๆอย่างหลากหลายด้วยตนจากการได้ศึกษาค้นคว้า ทดลองแลกเปลี่ยนเรียนรู้ลงมือปฏิบัติจริง (วิมลรัตน์ สุทรโรจน์, 2553) และกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจของนักเรียน ที่ต้องการจะศึกษาค้นคว้า หรือเกิดจากความสงสัยและอยากรู้คำตอบ การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงาน ที่ปรับจากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBLที่ได้จากโครงสร้างการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยการลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการดำเนินโครงงาน 6 ดังนี้ขั้น 1) ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน ครูให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำโครงงานก่อนการเรียนรู้เนื่องจากการทำโครงงานมีรูปแบบและขั้นตอนที่ชัดเจนและความรอบครอบดังนั้นนักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงงานไว้เป็นพื้นฐานเพื่อใช้ในการปฏิบัติขณะทำงานโครงงานจริง ในขั้นแสวงหาความรู้ 2) ขั้นกระตุ้นความสนใจ ครูเตรียมกิจกรรมที่จะกระตุ้นความสนใจของนักเรียน โดยต้องคิดหรือเตรียมกิจกรรมที่ดึงดูดให้นักเรียนสนใจ ใคร่รู้ถึงความสนุกสนานในการทำโครงงานหรือกิจกรรมร่วมกันโดยกิจกรรมนั้นอาจเป็นกิจกรรมที่ครูกำหนดขึ้น หรืออาจเป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีความสนใจต้องการจะทำอยู่แล้ว ทั้งนี้ในการกระตุ้นของครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอจากกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ของครูที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่หรือเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง 3) ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันแสวงหาความรู้ใช้กระบวนการกลุ่มในการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยนักเรียนเป็นผู้ร่วมกันวางแผนกิจกรรมการเรียนของตนเอง โดยระดมความคิดและหารือ แบ่งหน้าที่เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน หลังจากที่ได้ทราบหัวข้อสิ่งที่ตนเองต้องเรียนรู้ในภาคเรียนนั้นๆเรียบร้อยแล้ว 4) ขั้นแสวงหาความรู้ในขั้นแสวงหาความรู้มีแนวทางปฏิบัติสำหรับนักเรียนในการทำกิจกรรมดังนี้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมโครงงาน ตามหัวข้อที่กลุ่มสนใจนักเรียนปฏิบัติหน้าที่ของตนตามข้อตกลงของกลุ่ม พร้อมทั้งร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมโดยขอคำปรึกษาจากครูเป็นระยะเมื่อมีข้อสงสัยหรือปัญหาเกิดขึ้นนักเรียนร่วมกันเขียนรูปเล่ม สรุปรายงานจากโครงงานที่ตนปฏิบัติ 5) ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ครูให้นักเรียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้จากการทำกิจกรรม โดยครูใช้คำถาม ถามนักเรียนนำไปสู่การสรุปสิ่งที่เรียนรู้ 6) ขั้นนำเสนอผลงาน ครูให้นักเรียนนำเสนอผลการเรียนรู้โดยครูออกแบบกิจกรรมหรือจัดเวลาให้นักเรียนได้เสนอสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้น และนักเรียนอื่น ๆ ในโรงเรียนได้ชมผลงานและเรียนรู้กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติในการทำโครงงาน (ดุษฎี โยเหลาและคณะ, 2557) นอกจากนี้การสอนแบบโครงงานเป็นการสอนอีกแบบหนึ่งในหลายๆแบบที่เชื่อว่าจะช่วยสร้างความรับผิดชอบ ความอดทน ความเพียรพยายาม มีระเบียบวินัยในตนเอง ที่จะดำเนินการตามแผนงานของตนเองทำกิจกรรมตามที่ได้รับวางแผนไว้ดังนั้น

โครงงานจึงเป็นงานที่ผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมด้วยตนเอง เริ่มต้นตั้งแต่การวางแผนการทำงาน การรวบรวมข้อมูล แหล่งความรู้ลงมือปฏิบัติจริง ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เมื่อมีปัญหาก็ต้องแก้ปัญหา จัดรายงานและเสนอผลงานของตนเอง โดยครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษา แนะนำ (วิมลศรี สุวรรณรัตน์ และมาฆะ ทิพย์ศิริ, 2553) ทั้งนี้นอกจากการจัดการเรียนรู้แบบโครงจะช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนได้แล้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาแนวทางที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนสัมฤทธิ์ผล และประสบความสำเร็จวิธีหนึ่งคือการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมวิธีหนึ่งเนื่องจากขณะที่นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน ในกลุ่มนักเรียนจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกของกลุ่ม แต่การเรียน แบบร่วมมือมีรูปแบบการเรียนหลายเทคนิค แต่ละเทคนิคมีลักษณะแตกต่างกันไป และเทคนิคที่ได้รับการยอมรับและนำ มาใช้ในการสอนหรือการฝึกปฏิบัติใน ห้องปฏิบัติการณคือเทคนิคการจัดการเรียนรู้ แบบเรียนรู้ ร่วมกัน (Learning Together : LT) (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2549) เทคนิค LT เป็นระบวนการที่ง่ายไม่ซับซ้อน สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ รวมทั้งได้พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงต่างๆจำนวนมากให้นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในกลุ่มให้เกิดการเรียนรู้นำไปสู่การร่วมมือร่วมใจกันก่อให้เกิดความสามัคคีและความรับผิดชอบร่วมกัน และการเรียนรู้ด้วยเทคนิค (Co-op Co-op)เป็นการจดัการเรียนรู้ที่พัฒนาการเรียนโดยการอภิปราย ร่วมกันเกี่ยวกับหัวข้อที่สนใจและแบ่งหัวข้อศึกษาภายในชั้นเรียน การทำงานร่วมกันของนักเรียนภายใน กลุ่มเล็กๆที่มีความสามารถแตกต่างกัน เพื่อรับผิดชอบและศึกษาหัวข้อย่อยของตนเอง ช่วยเหลือแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและนำเสนอต่อกลุ่มของตน ร่วมกันสร้างผลงานของกลุ่มและนำเสนอหน้าชั้นเรียน เพื่อพัฒนาความอยากรู้สติปัญญาความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม (Kagan, 1985) อีกทั้งยังช่วยพัฒนา ความคิด ความเชื่อมั่นส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าค้นพบความรู้ด้วยตนเองซึ่งสามารถตอบสนอง ความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน (สุวิทย์มูลคา และอรทัย มูลคา, 2550) เทคนิควิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เข้ามาจดัการเรียนการสอนเพื่อให้เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของนักเรียนในระดับดังกล่าว แนวทางหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งคือการจัด การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (Group Investigation) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือซึ่งเน้นกระบวนการกลุ่มและให้สมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่ม มีส่วนร่วมกนัคิดและแสดงออกร่วมกนั ซึ่งเทคนิคการจดัการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่ม สืบค้น (Group investigation) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกโดยนำแนวทางของ Sharan (1990) ซึ่งเป็น เทคนิคที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันนอกจากนี้ยังช่วยแก้ปัญหา พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนภายในห้องให้มีพัฒนาการพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้นและ เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการเรียนรู้การจดัการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (Group Investigation) มี 6 ขั้นตอนคือ ขั้นที่1 การเลือกหัวข้อเรื่องที่จะศึกษาขั้นที่2 การวางแผนร่วมมือกันในการทำงาน ขั้นที่3 การดำเนินงานตามแผนการที่วางไว้ ขั้นที่4 การวิเคราะห์และสังเคราะห์งานที่ทำ ขั้นที่5 การนำสนอผลงาน ขั้นที่6 การประเมินผล ซึ่งเทคนิคการจัดการรายนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มสืบค้น (Group investigation) นั้นจะช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้เรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกันภายในกลุ่ม และส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกพฤติกรรมการททำงานกลุ่มร่วมกันนอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์อีกด้วย

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นบรูณาการเรียนที่สอดคล้องกับชีวิตจริงเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถและทักษะหลายด้านศึกษาข้อมูลที่ลุ่มลึก เป็นการแสวงหาความรู้และสรุปสิ่งที่ค้นพบด้วยตนเอง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนพึงตนเอง และเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มมีความแตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายในการเรียนร่วมกัน ดังนั้นนักเรียนจึงต้องช่วยเหลือพึ่งพา และสนับสนุนเพื่อนทุกคนในกลุ่มให้ประผลผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1.รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Designs) ซึ่งดำเนินการทดลองแบบศึกษากลุ่มเดียววัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design)

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในเครือข่ายที่25(ท่าเมือง – เหล่าแดง) ทั้งหมดจำนวน 9 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 112 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าลาดหนองหล่มยางนกหอ อ.ดอนมดแดง จำนวน 20 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม ใช้ห้องเรียนเป็นฐาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ เรื่องผู้ผลิตและผู้บริโภค , การใช้ทรัพยากรอย่างยังยืน และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning)

2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องเรื่องผู้ผลิตและผู้บริโภค , การใช้ทรัพยากรอย่างยังยืน และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงาน (Project-Based Learning) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ ใช้เกณฑ์เรียงลำดับคะแนนจาก มากที่สุด จนถึง น้อยที่สุด
ซึ่งแบบแผนการทดลองมีรายละเอียดดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิจัยแบบกลุ่มเดียวที่มีการทดลองก่อนเรียนและหลังเรียน

ทดสอบก่อนเรียน	การทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
T_1	X	T_2

ความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

T_1 แทน ทดสอบก่อเรียน

X แทน การเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

T_2 แทน ทดสอบหลังเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพ

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นละปรับปรุงตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผ่านการประเมินคุณภาพในเรื่องความถูกต้องความสอดคล้องของเนื้อหา จุดประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การวัด และประเมินผลการเรียนรู้มีการประเมินความเหมาะสมของแผนจัดการเรียนรู้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.31 – 4.50 ซึ่งมีค่าความ เหมาะสมของแผนจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับความเหมาะสมมากนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Tryout) กับนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเครือข่าย เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การเรียนการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ จำนวน 9 คน เพื่อหาข้อบกพร่องเกี่ยวกับเวลาที่ใช้จัดกิจกรรม ความชัดเจนของบทเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ และความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ที่นำมาใช้กับบทเรียน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 72.83/75.67 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติเป็นแบบทดสอบปรนัย4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยผ่านการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ในงานวิจัยฉบับนี้ ผลปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รายข้ออยู่ระหว่างพบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบมีค่าเท่ากับ 0.65 – 1.00 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขและปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายจำนวน 9 คน เพื่อหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยคัดเลือกข้อที่มีความยากง่ายเฉลี่ยตั้งแต่ 0.73 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ เฉลี่ย 0.27นำแบบทดสอบที่ได้ จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าลาดหนองหล่มยางนกหอ จำนวน 20 คน

2.3 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนนเมื่อผู้เรียนมีความพึ่งพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning)นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปให้ผู้เชียวชาญตรวจสอบ ความถูกต้องเชิงเนื้อหา และเสนอแนะ เพื่อนำมาตรวจสอบความเหมาะสมผลจากการประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถามความพึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านผลปรากฏว่าแบบสอบถามความพึงพอใจ มีการประเมินความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 5.00 ซึ่งมีค่าความเหมาะสมของแบบสอบถามความพึงพอใจ อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้สามารถนำไปใช้ได้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความพึงพอใจ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Tryout) กับนักเรียน ที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การทดลองและเก็บข้อมูล ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Pre test) กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน เพื่อทดสอบความรู้เดิม จำนวน 30 ข้อ แบบปรนัย ชนิดตัวเลือก 4 ตัวเลือก ดำเนินการสอนเรียนรู้ครบตามเนื้อหาจบการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ทำให้การทดลองสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (Post test) และแบบทดสอบวัความสามารถฉบับเดิมที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนตรวจให้คะแนนการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานและสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้วิชาเศรษศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ตารางที่2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การทดสอบ	n	∑X	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ทดสอบก่อนเรียน	20	30	13.20	1.85		
ทดสอบหลังเรียน	20	30	20.95	2.28	13.42 **	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

จากตารางที่ 2 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ จำนวน 20 คน พบว่านักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.20 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.85 คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.95 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.28 ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($t = 13.42$, $p = .000$)

1. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ตารางที่ 3 แสดงศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ลำดับ	กิจกรรม	ความพึงพอใจ		
		$\overline{X}$	S.D	แปลความหมาย
1. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้		4.83	1.70	มากที่สุด
	1.1มีความเข้าใจเนื้อหามากขึ้น	4.75	0.44	มากที่สุด
	1.2 มีการทำงานเป็นขั้นตอน	4.95	0.22	มากที่สุด
	1.3 มีการวางแผนการทำงาน	4.85	0.36	มากที่สุด
	1.4 มีโอกาสแสดงความคิดเห็น	4.8	0.41	มากที่สุด
2. ด้านสื่อการเรียนรู้		4.83	1.52	มากที่สุด
	2.1 สื่อการเรียนรู้ น่าสนใจและน่าตื่นเต้น	4.9	0.30	มากที่สุด
	2.2 สื่อการเรียนรู้เข้ากับเนื้อหาในบทเรียน	4.75	0.44	มากที่สุด
	2.3 สื่อมีจำนวนมากเหมาะสมกับการทำโครงงาน	4.85	0.36	มากที่สุด
3. ด้านผู้เรียน		4.91	0.95	มากที่สุด
	3.1 กล้าแสดงออกและมั่นใจ	4.9	0.30	มากที่สุด
	3.2 มีความสุขในการทำโครงงาน	4.95	0.22	มากที่สุด
	3.3 ขอบการเรียนรู้แบบโครงงาน	4.95	0.22	มากที่สุด
	3.4 มีความกระตือรือร้น	4.85	0.36	มากที่สุด
4 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ		4.92	0.70	มากที่สุด
	4.1 ช่วยฝึกวิธีการค้นหาคำตอบ รวบรวมข้อมูล และสรุปความรู้ด้วยตนเอง	4.9	0.30	มากที่สุด
	4.2 ช่วยฝึกการวางแผนกาทำงานร่วมกับเพื่อนคนอื่นๆ	4.95	0.22	มากที่สุด
รวม		4.88	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือจำนวน 20 คน พบว่า ระดับความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 โดยลำดับที่ 1 นักเรียนมีความชอบใน ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ลำดับที่ 2 นักเรียนมีความชอบในด้านผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.95 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ลำดับที่3 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.70 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ลำดับที่4 ด้าน

สื่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.52 ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบคละความสามารถของนักเรียน ครูกำหนดปัญหาหรือสถานการณ์ที่นักเรียนให้ความสนใจ ทำให้นักเรียนเกิดความสงสัย ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดกับสมาชิกในกลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ในกลุ่มข่ายเครือสถานศึกษาที่ 25 (ท่าเมือง-เหล่าแดง)สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 สรุปได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการก่อนเรียนหลังเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ในกลุ่มข่ายเครือสถานศึกษาที่ 25 (ท่าเมือง-เหล่าแดง)สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.20 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.85 คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.95 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.28 ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยกำหนดไว้

2. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ในกลุ่มข่ายเครือสถานศึกษาที่ 25 (ท่าเมือง-เหล่าแดง)สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1พบว่าโดยรวมความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.88 , S.D. = 0.50) พิจารณาตามด้านดังนี้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.83 , S.D. = 1.70) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.83 , S.D. = 1.53) ด้านผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.91, S.D. = 0.95) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\overline{X}$ = 4.92 , S.D. 0.07) พบว่าระดับความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลและมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1 1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโปผครงงาน(Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ก่อนเรียน $\overline{X}$ = 13.20 , S.D. = 1.85 หลังเรียน $\overline{X}$ = 20.95 , S.D. = 2.28 ซึ่งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยกำหนดไว้ อาจเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นลำดับขั้นตอนทำให้ผู้เรียนลำดับความสำคัญกิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหาได้อย่างเป็นระบบ มีผลต่อความสามารถในการทำงานร่วมกันซึ่งการสอนโดยการสอนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่ให้นักเรียนทำงาน

เป็นกลุ่มนักเรียนทุกกลุ่มดำเนินการขั้นตอนดังนี้ 1.การวางแผนการทำงานได้แก่กำหนดเรื่องที่จะศึกษาวิเคราะห์และการวางแผนการปฏิบัติงานแบ่งหน้าที่ในการทำงานของสมาชิกกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ 2. การศึกษาค้นคว้าข้อมูล ได้แก่ค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ ข้อมูลจากการค้นคว้ามีความถูกต้องเชื่อถือได้ มีความน่าสนใจ ความรวดเร็วในการค้นคว้าข้อมูล มีความสอดคล้องกับโครงงาน 3. การดำเนินการ การกำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน การปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดการเอาใจใส่และความรับผิดชอบของสมาชิก การใช้เครื่องมือ/วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานการบันทึกข้อมูลและจัดกระทำข้อมูล 4. การสรุปผลการสรุปข้อมูล การสรุปมีความสอดคล้องกับเนื้อหา สรุปผลตามลำดับ ความกระชับของใจความสำคัญ มีวิธีการรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม 5. รายงานโครงงาน รูปแบบและวิธีการนำเสนอโครงงาน การตอบข้อซักถามในการเสนอโครงงาน ใช้ภาษาเหมาะสม การใช้เวลาในการนำเสนอตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดนอกจากนั้นยังเป็นเรื่องการทำงานกลุ่ม มีการวางแผนการทำงาน การศึกษาหาข้อมูลการดำเนินการ การสรุปผลการนำเสนอ ทั้งหมดที่กล่าวมาสอดคล้องกับผลการศึกษาของสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชโลธร ใจหาญ (2558) การใช้การเรียนรู้แบบโครงงานเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4 โรงเรียนเทศบาลรัตนบุรี พบว่านักเรียนมีทักษะการประดิษฐ์วัสดุเหลือใช้โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงาน โดยภาพรวมมีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 78.00 ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ตามที่กำหนดไว้ มีพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์เรื่องการพัฒนาทักษะการประดิษฐ์วัสดุเหลือใช้ คิดเป็นร้อยละ 82.66 ผ่านเกณฑ์และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิริพล แสนบุญส่ง (2560) ได้ทำการศึกษา เรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นฐานผ่านสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนคลาวด์คอมพิวเตอร์ เพื่อส่งเสริมผลงานสร้างสรรค์ และทักษะการท างานร่วมกันเป็นทีมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นฐานผ่านสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนคลาวด์คอมพิวเตอร์ เพื่อส่งเสริมผลงานสร้างสรรค์และทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินผลงานสร้างสรรค์ของผู้เรียนหลังเรียนมีคุณภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการประเมินทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีมของผู้เรียนมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผลงานสร้างสรรค์และทักษะการท างานร่วมกันเป็นทีมของผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนที่ออกแบบขึ้นมีความสัมพันธ์กันในทางบวกที่ระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมผลงานสร้างสรรค์ และทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีมซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของไพทูล คำดอนสาร (2559) การพัฒนาการเรียนรู้แบบโครงงานเรื่อง ช่างปูปั้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานสามารถทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสอดคล้องกับอารยา ปันจะมาวัด (2560) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องคุณธรรมจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ พบว่า ประสิทธิภาพของแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเท่ากับ 82.84/82.50 และ 83.67/85.37 ตามลำดับซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่

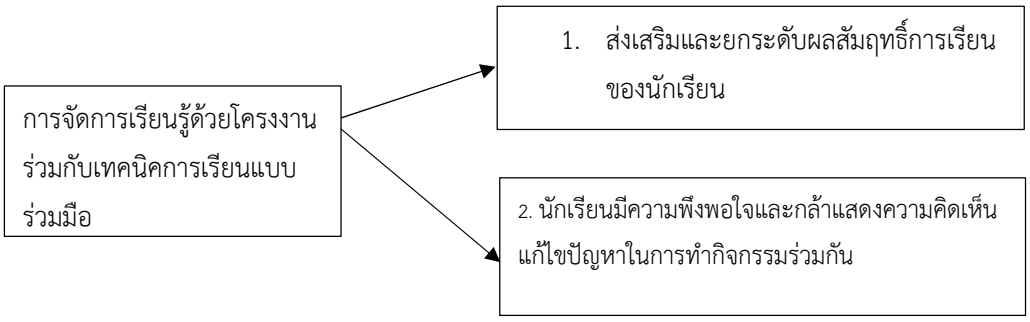
กำหนด แสดงว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LTมีประสิทธิภาพมากกว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของ ชนาธิป พรกุล (2557) กล่าวว่าแนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคกลุ่มสืบค้น ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนครูเสนอหัวข้อกว้างๆ ให้ผู้เรียนจัดกลุ่มย่อยรับผิดชอบหัวข้อย่อย ผู้เรียนเลือกวิธีที่ใช้ค้นหาและวิธีนำเสนอผลงานกลุ่ม หลังการนำเสนอผลงาน ครูและผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันประเมินผลการเรียนรู้ของกลุ่มแล้วรายงานหน้าชั้นเรียนทุกกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิตยา คำสงค์ (2561) พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิคกลุ่มสืบค้น (GI) ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากงานวิจัยของ เมธินี ไชยพิมพ์ (2554) พบว่า การจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มสืบค้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) พบว่าภาพรวมความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 โดยผู้วิจัยได้ลำดับความพึงพอใจไว้ 4 ลำดับดังนี้ลำดับที่ 1 นักเรียนมีความชอบใน ด้านประโยชน์ที่ได้รับช่วยฝึกวิธีการค้นหาคำตอบ รวบรวมข้อมูล และสรุปความรู้ด้วยตนเอง ช่วยฝึกการวางแผนกาทำงานร่วมกับเพื่อนคนอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ1.70 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นโดยใช้การจัดการเรียนรูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาร่วมกันการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนจะช่วยให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี กล้าแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย จิตติรัตน์แสงเลิศอุทัย (2558) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครูต่อการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมชั้นปีที่5 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อต่อการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานโดยภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับความลำดับที่ 2 นักเรียนมีความชอบในด้านผู้เรียน กล้าแสดงออกและมั่นใจ มีความสุขในการทำโครงงานขอบการเรียนรู้แบบโครงงานมีความกระตือรือร้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.95 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ใช้วิธีการสอนแบบเดิมที่เน้นการบรรยายเนื้อหาเพียงอย่างเดียวแต่เน้นให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆทำให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนมากขึ้น ซึ่งตรงกับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยรัชฎา นิ่มทรัพย์ (2551) ศึกษาเรื่อง ผลการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบโครงงานเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพานพิทยาคมซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่เรียนวิทยาศาสตร์ตามแผนการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ลำดับที่3 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเข้าใจเนื้อหามากขึ้น มีการทำงานเป็นขั้นตอนมีการวางแผนการทำงาน มีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.70 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยออกแบบขึ้นโดยใช้การจัดการเรียนรูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับ

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้วิจัยใช้ประเด็นคำถามหรือสถานการณ์กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัย และมีความสนใจที่จะเรียนรู้และช่วยกันหาคำตอบประกอบกับการเรียนด้วยโครงงานทำให้นักเรียนได้ลงปฏิบัติกิจกรรม มีการพูดคุยกันภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้แสดงความคิด แลพแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโสรัจจ์ แสนคำ (2560) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค LT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค LT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง สารในชีวิตประจำวัน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ลำดับที่4 ด้านสื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ น่าสนใจและน่าตื่นเต้น สื่อการเรียนรู้เข้ากับเนื้อหาในบทเรียน สื่อมีจำนวนมากเหมาะสมกับการทำโครงงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.52 ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยออกแบบขึ้นโดยใช้การจัดการเรียนรูปแบบการสอนแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน สื่อสารการมีความหลาหลายมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันภายในกลุ่มไม่เน้นการบรรยาย แต่เน้นการทำกิจกรรมร่วมมกันทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนมีความสุขสนุกสนาน ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของ สุวิทย์ มูลคำ (2545) การเรียนรู้ที่ดีต้องอาศัยการหันหน้าเข้าหากัน มีปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อมูล และการเรียนรู้ต่างๆ การเรียนรู้ร่วมกันต้องอาศัยทักษะทางสังคม โดยเฉพาะทักษะการทำงานร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันควรมีการวิเคราะห์กระบวนกลุ่มที่ใช้ในการทำงานและการเรียนรู้ร่วมกันจะต้องมีผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มที่สามารถตรวจสอบและวัดผลประเมินผลได้หากผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้แบบร่วมมือกัน และสอดคล้องกับผลการศึกษาชโลธร ใจหาญ (2558) การใช้การเรียนรู้แบบโครงงานเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4 โรงเรียนเทศบาลรัตนบุรี พบว่านักเรียนมีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยโครงงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย 4.17) ผู้วิจัยจึงอาจสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้วิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโครงงาน(Project-Based Learning)ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้นำการจัดการเรียนรูแบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และได้พัฒนาทักษะการคิด มีทักษะการทำงานกลุ่ม นักเรียนกล้าที่จะแสดงออกในการนำเสนอผลงาน และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองส่งผลให้ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น รวมถึงนักเรียนได้นำความรู้ และทักษะต่างๆดังกล่าวมาใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนรู้โดยการเน้นการปฏิบัติจริงและขั้นตอนในการทำงานอย่างเป็นระบบและอาจจะต้องใช้เวลาในการเรียนมากขึ้นครูผู้สอนควรปรับเวลาตามความเหมาะสมเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถหาแหล่งข้อมูลได้หลากหลาย เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถทำงานตามขั้นตอนได้สะดวกยิ่งขึ้น

3. สื่อที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือควรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาที่ผู้สอนใช้สอน หรือมีความใกล้เคียงกับเนื้อหาในบทเรียนนั้นๆจะทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเศรษฐศาสตร์ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงงานร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงงานร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับเนื้อเศรษฐศาสตร์อื่นๆ หรือความสามารถในด้านอื่นๆ ทางการเรียน รวมถึงเทคนิคและรูปแบบวิธีการสอนอื่นๆ ดังข้อเสนอแนะต่อไปนี้

1. ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไปใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้หรือแนวคิดอื่นๆที่ส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะด้านอื่นๆเช่นความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์การสื่อสารการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

2. ควรนำการจัดการเรียนรู้ไปศึกษากับเนื้อหาหรือหน่วยการเรียนรู้อื่นๆ ตลอดจนนำนักเรียนออกศึกษาเรียนรู้ยังแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่หลากหลายเพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน* 2560 กระทรวงศึกษาธิการ.https://so05.tcithaijo.org/index.php/edjour_stou/article/view

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *คู่มือครูรายวิชาพื้นฐานวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตาม มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการ เรียนรู้วิทยาศาสตร์(ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กระทรวงศึกษาธิการ.

จิรภัทร ภู่ขวัญทอง, (2563). *ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยสงขลา.* Dspace RMUTSV Online. https://www.repository.rmutsv.ac.th/bitstream/handle/123456789/3728/FullText

ชัยวัฒน์ ดุงศรีแก้ว. (2543). *ความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. Dspace MSU Online. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pacific/article/view/177988

ดุษฎี โยเหลา และคณะ.(2557).*การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากการสร้างชุดความรู้พื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน*.หจก.ทิพย์วิสุทธิ์.

ทิศนา แขมมณี.(2545). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*.สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=b2115309

ถวัลย์ มาศจรัสและมณี เรืองขำ.(2549).*นวัตกรรมชุดแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโครงงาน*.ธารอักษร. https://sdu-opac.dusit.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=53233&shelfbrowse_itemnumber=162049

ปิญาดา ฤกษ์อนันต์.(2554). *การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒปทุมวัน*[วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. DspaceswuOnline.http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Tea_Eng_For_Lan/Piyada_R.pdf

ประภากร พรหมโสภา. (2556). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการทำโครงงานสอดแทรกหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. Dspace SNRU Online https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2544). *การจัดการรู้แบบร่วมมือ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด วิธี และเทคนิคการสอน*. เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.

ภานุวัฒน์ พันชนกกุล. (2561). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. Dspace RMU Online https://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2561/124162/Panchanakul%20Panuwat.pdf

สายพิณวงษารัตน์.(2554).*การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานหน่วยการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมรหัสวิชา43102ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่โรงเรียน 6 แม่ลาววิทยาคมเชียงรายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต2*.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *การจัดการเรียนรู้ของครูนักปฏิรูป*.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542). *การเรียนแบบร่วมมือ*. คุรุสภาลาดพร้าว.[เอกสารที่ไม่มีการตีพิมพ์].

Anderson, L W, & Krathwohl D. R. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing:A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Longman.

Bloom, B. S.,et al. (1956). *Taxonomy of Educational Objective Handbook I* : Cognitive Domain.New York: David Mckay Company,Inc..

Dewey, J. (1976). *How We Think Massachusetts. D.C. Health and Company.*

Strobel, J.B. AV. (2009) . *When is PBL more effective? A meta-synthesis of meta-analysescomparing PBL to conventional classrooms*. IJPBL.

Vroom. (1964). *Work and Motivation*. New York: John Wiley and Sons.

Wurdinger, S. (2011). *Cultivating Life Skills at Project-Based Charter School*.

การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

Priority Needs to Develop Instructional Leadership of School Administrators of Large-Sized schools in the affiliation with Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1

ชัยวุฒิ รักษาศรี[1], และ เมธาวี โชติชัยพงศ์[2]
Chaiwut Ruksasee[1] and Methavee Chotchaipong[2]
[1-2]มหาวิทยาลัยราชธานี, ประเทศไทย
[1-2]Ratchathani University, Thailand.
Email: [1]Kaimaruhode2@hotmail.com and [2]Methavee@tru.ac.th

Received : November 24, 2024; **Revised :** January 19, 2025; **Accepted :** February 8, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ และ 2. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1 จำนวน 11 แห่ง ประกอบด้วยครูผู้สอนจำนวน 229 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .964 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการประเมินการสอน ด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก และด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการประเมินการสอน และด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก และด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ตามลำดับ

2) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก รองลงมาคือ ด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการประเมินการสอนและด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; ภาวะผู้นำทางวิชาการ; สถานศึกษาขนาดใหญ่; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

Abstract

The primary objective of this study is to 1) study the current and desirable states of Instructional Leadership of School Administrators of Large-Sized schools and 2) analyze the requirements for Priority Needs to Develop Instructional Leadership of School Administrators of Large-Sized schools in affiliation with Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area office 1. They determined the sample size using Krejcie and Morgan's (1970) sample size table. The sample group comprised 229 teachers from 11 large-sized schools affiliated with Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area office 1. The research tools were a questionnaire with a reliability value of .964 The statistics employed in the analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and $PNI_{modified}$.

The research findings were:

1. The current state of Academic Leadership among School Administrators, as a whole, was at a high level. When considered by aspect, the practices were at a high level in all areas, ranked in order of average from highest to lowest as follows: Assessing the instructional programs, Observing and improving instruction, Managing curriculum and instruction, Promoting a positive learning climate, and Defining the school's mission. Overall, the desired instructional leadership of school administrators is needed. When evaluating specific areas, two areas were recognized as having the most significant degree of practice, and they were ordered in order of average from highest to lowest: Assessing the instructional programs and Observing and improving instruction. There were also three areas with a high level of practice, ranked in order of average from highest to lowest: Managing curriculum and instruction, Promoting a positive learning climate, and Defining the school's mission.

2. Analyzing the Priority Needs to Develop Instructional Leadership of School Administrators with the highest necessity is Promoting a positive learning climate, which is the most pressing necessity. This is followed by Observing and improving instruction, Managing curriculum and instruction, teaching assessment, and Defining the school's mission.

Keywords: Priority needs; Instructional Leadership; Large-sized school; Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

ในปัจจุบัน ปัญหาด้านการจัดการศึกษาในประเทศไทย เป็นการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร จะเห็นได้จากการวัดระดับคุณภาพการศึกษาจากองค์กรต่างๆ ประเทศไทยถูกจัดคุณภาพการศึกษาไว้ในลำดับที่น้อยกว่าหลายๆประเทศ โดยจะเห็นได้ว่าผลคะแนนของการสอบ Programme for International Student Assessment หรือ PISA มีผลการประเมินอยู่ในระดับที่ลดลงอย่างต่อเนื่องในแต่ละปีที่ผ่านมา (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2562) ซึ่งสอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579 ได้กล่าวว่า ด้านคุณภาพการศึกษา ผลการพัฒนายังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก และต่ำกว่าหลายประเทศในแถมเอเชีย ทั้งที่เราใช้งบประมาณในการจัดการศึกษามาก แต่พบว่าคุณภาพการศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งเป็นในทิศทางเดียวกันกับรายงานผลการทดสอบความรู้พื้นฐานระดับชาติ (O-NET) ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2560-2564 ในภาพรวมมีผลการทดสอบต่ำกว่าร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ 2564) ทั้งนี้อาจจะมีเหตุจากหลายปัจจัย เป็นต้นว่า สภาพครอบครัว สภาพห้องเรียน สภาพของสถานศึกษา ครูผู้สอน แม้กระทั่งผู้บริหารสถานศึกษาเอง ดังนั้น เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย จึงต้องพัฒนาบุคคล 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ คือ นักเรียน ครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษา บุคคลที่ควรพัฒนาเป็นอันดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมของครูผู้สอน และนักเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และยังมีหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน โดยจากที่กล่าวมาทั้ง 3 กลุ่ม ผู้ที่มีอำนาจ และเข้าถึงผู้เรียนและผู้สอนได้มากที่สุด คือผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อที่จะกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม จึงจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำการพัฒนาทางวิชาการ มีความรอบรู้ทางวิชาการ หลักสูตรสถานศึกษา เนื้อหาสาระวิชา การประยุกต์ใช้ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานทางวิชาการ เพื่อให้คุณภาพของผู้เรียนสูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ที่มีโรงเรียนในสังกัดถึง 238 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1, 2565) พบว่าผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในช่วงปีการศึกษา 2560-2564 มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าร้อยละ 50 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จะต้องเร่งดำเนินการพัฒนางานทางวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และคุณภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น การดำเนินการนี้จำเป็นต้องอาศัย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เข้มแข็ง สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด และต้องมุ่งเน้นการบริหารจัดการงานวิชาการอย่างจริงจัง โดยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพของผู้เรียน และท้ายที่สุดคือประสิทธิผลของการศึกษาที่ผู้เรียนจะได้รับ

ด้วยเหตุผลและความสำคัญนี้จึงมีความสนใจที่จะศึกษา การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 เพื่อประโยชน์ในการนำมาพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อันนำไปสู่การวางแผนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้น และส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นกำลังของชาติในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น

การศึกษาความต้องการจำเป็นจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นซึ่งมีแนวคิดดังนี้ Rouda and Kusy (1995) เสนอขั้นตอนความต้องการจำเป็นในการอบรมโดยเน้นการวิเคราะห์ความแตกต่างและการศึกษาทางเลือก 1) การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับที่ควรจะเป็น 2) การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 3) การระบุสาเหตุของปัญหาและหรือโอกาสในการเกิดปัญหา 4) การระบุทางแก้ไขที่เป็นไปได้และโอกาสในการพัฒนา 5) การเปรียบเทียบให้เห็นผลที่ตามมาหากไม่มีการดำเนินงานแก้ไขปัญหาใดๆ 6) การให้ข้อเสนอแนะสำหรับการฝึกอบรมหรือพัฒนาองค์กร สุวิมล ว่องวาณิช (2550) ได้กล่าวถึง เทคนิควิธีที่ใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น สำหรับรูปแบบการตอบที่เป็นทั้งการตอบสนองเดี่ยว และรูปแบบการตอบสนองคู่โดยมีวิธีการแนวคิดเบื้องหลังของแต่ละเทคนิควิธีการดำเนินการที่คล้ายคลึงกัน ประกอบด้วยขั้นตอน การดำเนินการสำคัญ คือ การให้คะแนนความสำคัญตามวิธีการที่กำหนด การเรียงลำดับความสำคัญและการสรุปผลการจัดลำดับความสำคัญ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า แนวคิดความต้องการจำเป็นมีนักวิชาการและนักการศึกษาเสนอไว้หลายแนวคิด ซึ่งเป็นแนวคิดที่กล่าวถึงการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยการกระทำอย่างเป็นระบบเพื่อหาแนวทางที่ดีกว่าหรือเหมาะสมกว่าจากกระบวนการประเมินความต้องการจำเป็น พร้อมหาทางในการจัดลำดับความต้องการที่จำเป็น และสามารถหาแนวแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาได้อย่างตรงจุดประสงค์ตามความต้องการจำเป็น

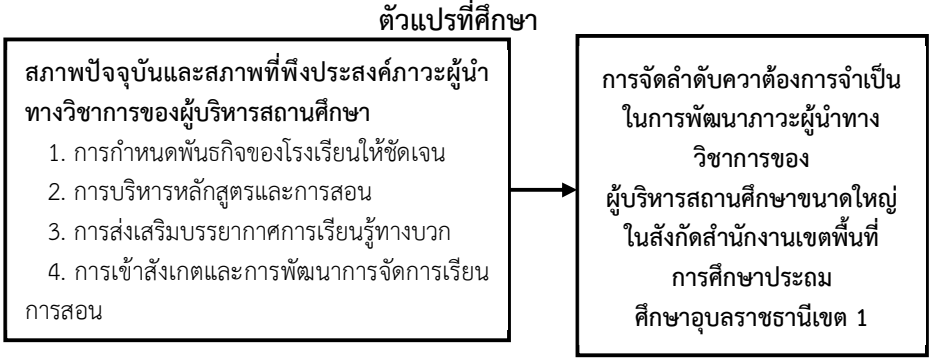
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เกี่ยวข้องซึ่งมีแนวคิดดังนี้ Krug (1992) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผล และได้แบ่งองค์ประกอบภาวะผู้นำนี้ไว้องค์ประกอบดังนี้ 1) กำหนดพันธกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ Weber (1996) ได้กำหนดลักษณะที่จำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการออกเป็น 5 ประการ เพื่อพัฒนางานวิชาการและเน้นการพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 1) การกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน 2) การบริหารหลักสูตรและการสอน 3) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก 4) การเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน 5) การประเมินการสอน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ความสามารถในการนำความรู้ ทักษะ เทคนิค และกระบวนการต่างๆเพื่อชี้นำบุคลากรในสถานศึกษา ให้ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการ โดยการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งผลต่อผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างเป็นระบบ ตลอดจดการวางแผนการดำเนินการ การติดตาม การประเมินผล จนถึงการสะท้อนผลเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการในคราวต่อไป ที่จะส่งผลเกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียน อันจะส่งผลให้เกิดผลสำเร็จต่อผู้เรียน ด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งในครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดของ Weber (1996) เป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาที่ศึกษาจึงใช้แนวคิดนี้ในการศึกษาในครั้งนี้โดยให้ความหมายแต่ละข้อไว้ดังนี้ การกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน คือ การกำหนดแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียน และขอบเขตการดำเนินงานของโรงเรียน ให้มีความชัดเจน และต้องสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งผู้ที่มีส่วนได้เสีย นักเรียน ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหาร และชุมชน ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง การบริหารหลักสูตรและการสอน คือ การดำเนินงานใช้หลักสูตร เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ พัฒนาคุณภาพ พัฒนาความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยอาศัยการร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องรวมถึงทรัพยากรอื่นๆ ผ่านการจัดการเรียนการสอนของครู การนิเทศการสอน การประเมินการเรียนการสอน การออกแบบ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก คือ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน จูงใจให้ผู้เรียนรู้สึกอยากเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม จนส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น หรือเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งเกิดจากการส่งเสริมของผู้บริหาร ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจัดให้มีบรรยากาศที่เหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้ การเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังเกตการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน และนำผลที่ได้มาสะท้อนเพื่อจัดการเรียนการสอน เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันส่งผลถึงการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อสนองนโยบายเป้าหมายของการจัดการศึกษา อันเกิดจากการทำงานร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา และการประเมินการสอน คือ เป็นกระบวนการการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเปรียบเทียบพฤติกรรมของครูผู้สอนตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ และนำผลที่ได้ปรับปรุง และพัฒนางานในด้านต่างๆ เช่น การวางแผน การออกแบบ การควบคุมการสอน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ซึ่งได้ศึกษาตามแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของ Weber (1996) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาขนาดใหญ่ที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1 จำนวน 11 แห่ง มีครูผู้สอนรวมทั้งสิ้น 564 คน โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี 140 คน โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม 99 คน โรงเรียนปทุมวิทยากร 73 คน โรงเรียนอุบลวิทยาคม 69 คน โรงเรียนเขื่องใน(เจริญราษฎร์) 68 คน โรงเรียนม่วงสามสิบ(อำนวยปัญญา) 29 คน โรงเรียนดอนมดแดง(บ้านดงบัง) 25 คน โรงเรียนบ้านปะอาว 17 คน โรงเรียนบ้านท่าไห(ไหทอง) 15 คน โรงเรียนบ้านท่าบ่อ 15 คน และโรงเรียนบ้านผาแก้ว 14 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1 จำนวน 11 แห่ง กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 229 คน จำแนกเป็นครูผู้สอน 299 คน จากนั้นใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Randon Sampling) และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเรื่องการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน จำนวน 3 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามมาตรวัดของ Likert (Likert's Scale) จำนวน 55 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ นำหนังสือขอความร่วมมือขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ ประสานกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตเก็บรวมรวมข้อมูลจากครูผู้สอนในสถานศึกษา และขอรับแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตนเอง จำนวน 229 ฉบับ แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัย

จากการศึกษา การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 **รายด้านและโดยรวม**

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
1. การกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน	3.93	1.24	มาก	4.06	1.33	มาก	.031	5
2. การบริหารหลักสูตรและการสอน	4.30	0.90	มาก	4.49	0.86	มาก	.043	3
3. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก	4.20	1.01	มาก	4.44	0.97	มาก	.053	1
4. การเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน	4.41	0.74	มาก	4.62	0.57	มากที่สุด	.047	2
5. การประเมินการสอน	4.43	0.71	มาก	4.63	0.56	มากที่สุด	.042	4
รวม	**4.27**	**0.94**	**มาก**	**4.46**	**0.91**	**มาก**	**.043**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับ

ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการประเมินการสอน ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.71) ด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการ ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.74) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.90) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 1.01) และด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 1.24) ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการประเมินการสอน ($\overline{X}$ = 4.63, S.D. = 0.56) และด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ($\overline{X}$ = 4.62, S.D. = 0.57) ตามลำดับ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.86) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.97) และด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 1.33) ตามลำดับ

2. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จากตารางที่ 1 พบว่า ด้านที่มีความจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก ($PNI_{modified}$ = .053) รองลงมา คือ ด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ($PNI_{modified}$ = .047) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ($PNI_{modified}$ = .043) ด้านการประเมินการสอน ($PNI_{modified}$ = .042) และด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ($PNI_{modified}$ = .031) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1

1.1 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการประเมินการสอน ด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก และด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 229 คน มีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมีภาวะความเป็นผู้นำทางวิชาการเนื่องจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ได้นั้นต้องมีประสบการณ์ในการบริหารในสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กมาก่อน ซึ่งในระหว่างนั้นผู้บริหารสถานศึกษาอาจจะได้ฝึกฝนการเป็นผู้นำทางวิชาการจากการอบรมจากการทำงานจนมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ และผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำทางวิชาการในตนเองจึงจะสามารถพัฒนาการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนให้ดีมีคุณภาพเพื่อส่งผลให้กับผู้เรียนได้พัฒนาถึงขีดศักยภาพสูงสุด (สกล คามบุศย์ และคณะ, 2559) เช่นเดียวกับ ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ (2560) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการสอนของครูและการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารโรงเรียนในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องแสดงบทบาทผู้นำทางวิชาการอย่างเต็มที่ และมุ่งเน้นการบริหารจัดการ

โรงเรียนเป็นหลัก การมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สร้างสรรค์บรรยากาศเชิงบวกภายในองค์กร และนำพาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้สำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารได้รับการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีการส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมทางการศึกษา พัฒนาศักยภาพและคุณภาพครูให้มีสมรรถนะในรูปแบบเดียวกัน ทำให้มีการบริหารงานวิชาการในรูปแบบที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ซึ่งให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารพันธกิจของหลักสูตรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจ ส่งเสริมให้มีการประเมินหลักสูตรก่อนและหลังการใช้หลักสูตร วางแผนรวมกับครูในการออกแบบเครื่องมือการนิเทศติดตาม ส่งเสริมให้ครูนำแบบรายงานการพัฒนาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใช้ในการแก้ปัญหานักเรียน และจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอและทันสมัยต่อจำนวนนักเรียน

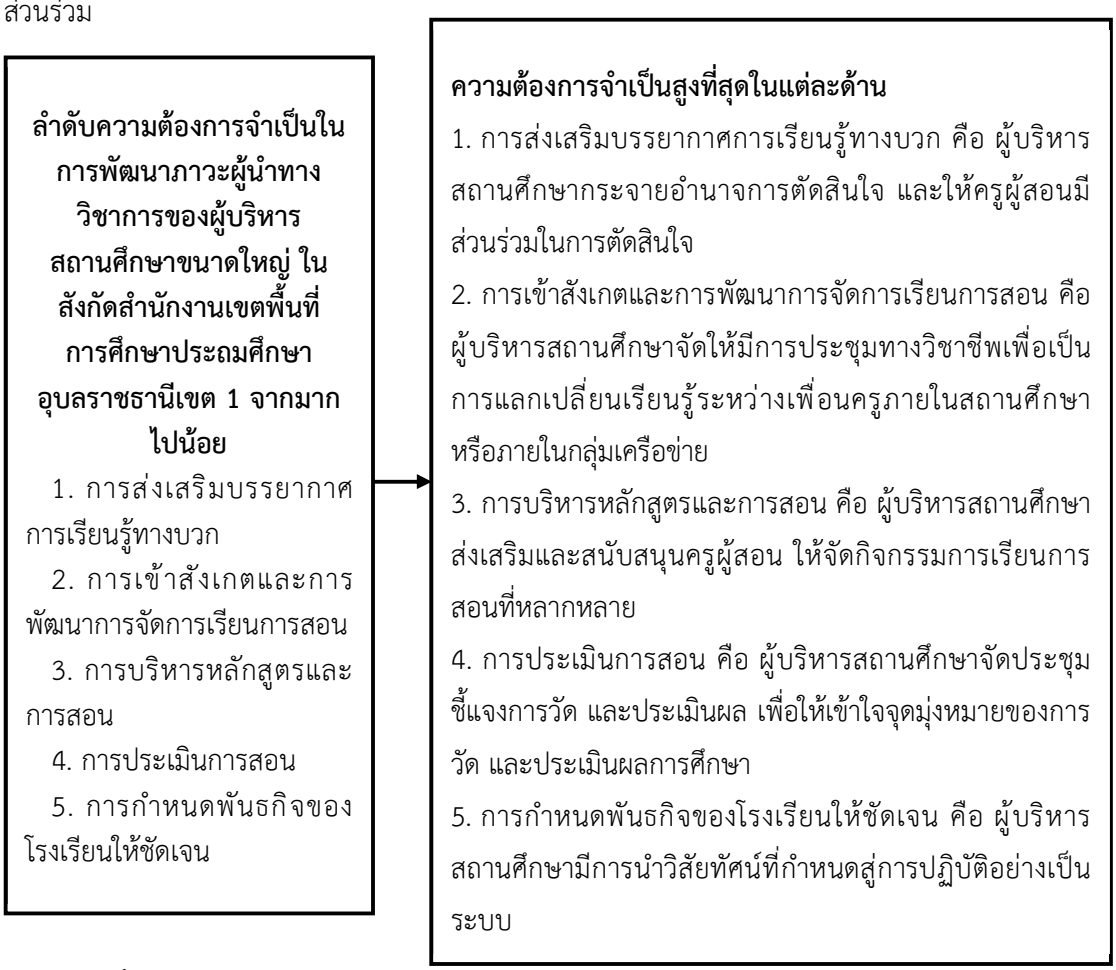
1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการประเมินการสอน และด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก และด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 229 คน มีความคาดหวังที่จะเห็นผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการประเมินการสอน และด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสูงขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนคาดหวังที่จะเห็นผู้บริหารสถานศึกษาในสภาพที่พึงประสงค์มีภาวะความเป็นผู้นำทางวิชาการ ครูผู้สอนยังต้องการให้ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการประเมินการสอน เข้าสังเกตและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนต้องการให้ผู้บริหารเห็นถึงความสำคัญในด้านนี้ เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายให้สำเร็จตามที่ต้องการ อย่างรวดเร็ว เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ และการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาประเภทใด มาตรฐาน และคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ ดังนั้น การบริหารวิชาการจึงถือเป็นงานหลักของสถานศึกษา และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ จัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัด ในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าจำเป็นต้องมีระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ (ปณิธาน จันทกูล, 2566) เช่นเดียวกับ มณีรัตน์ สุดเต้ (2563) การพัฒนาประเทศให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ต้องอาศัยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการนั้นประสบผลสำเร็จการบริหารงานวิชาการจึงนับว่าเป็นงานหลักหรือหัวใจของการบริหารสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการมีบทบาทสูงสุด ต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารการศึกษา อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมี วิสัยทัศน์ที่ทันสมัย การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ ซึ่งให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองในการบริหารวิชาการ ในด้านวิสัยทัศน์ที่ต้องมีความทันสมัย การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาหลักสูตร โดยปฏิบัติอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น

2. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1 จากการวิเคราะห์พบว่า ด้านที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก รองลงมาคือ ด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการประเมินการสอน และด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ตามลำดับ จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 229 คน ส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำทางวิชาการ รับฟังครูผู้สอนให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน สร้างขวัญกำลังใจให้กับครูผู้สอนและนักเรียน ตลอดจนยกย่องผู้เรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่ง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นหนึ่งในเงื่อนไขที่ช่วยส่งเสริมและ สนับสนุนให้การปฏิบัติงานภายในโรงเรียนประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งมีความ เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และพบว่าองค์ประกอบความ เป็นผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์และเป็นตัวทำนายความมีประสิทธิผลของโรงเรียน โดยเฉพาะครู เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่ส่งผลต่อ การจัดการเรียนรู้และการสอนในสถานศึกษาโดยตรง ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ (กิตติมนต์ อัมพุกานน, 2565) เช่นเดียวกับ กิ่งแก้ว เกื้อหนองขุ่น (2560) ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การ เพราะมีผลกระทบต่อบุคคลและทรัพยากรภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ผู้นำที่มีการแสดงออกซึ่งภาวะ ผู้นำจะส่งผลให้เกิดผลสำเร็จของงานที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ย่อมดำเนินการให้สถานศึกษามุ่งไปสู่คุณภาพ อาจเป็นเพราะต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการนิเทศการสอนโดยมีกรวิเคราะห์จุดเด่นจุดที่ควรพัฒนาของครูผู้สอน มีการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาศให้ครูผู้สอนมีส่วนรวมในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการสอน ให้ความสำคัญกับการติดตามข่าวสารการปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนในสถานศึกษา และให้ความสำคัญในการกำหนดพันธกิจของสถานศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คุณประสงค์ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 สามารถนำมาเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ได้ทราบด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำวิสัยทัศน์ที่กำหนดสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เสนอแนะและแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และทบทวน ปรับปรุงแผนการพัฒนาการศึกษา ให้ทันสมัยตามสภาพการเปลี่ยนแปลง ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนครูผู้สอน ให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีการประชุมเพื่อสะท้อนผลการใช้หลักสูตรมีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร และมีการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระจายอำนาจการตัดสินใจ ให้

ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สร้างหรือปรับปรุงแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนภายในสถานศึกษาให้สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอน และให้ขวัญกำลังใจยกย่อง ผู้เรียน ครูผู้สอน ที่เป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการประชุมทางวิชาชีพเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูภายในสถานศึกษา ติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิด จัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ และนิเทศการจัดการเรียนการสอนเพื่อแนะนำ ให้กำลังใจอย่างเป็นกัลยาณมิตร และด้านการประเมินการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมชี้แจงการวัด และประเมินผล เพื่อให้เข้าใจจุดมุ่งหมายของการวัด และประเมินผลการศึกษา จัดกิจกรรมเปิดบ้านวิชาการหรือนำเสนอการสอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้ประเมินการจัดการเรียนการสอนผ่านการจัดกิจกรรม และประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามสภาพจริง โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 2 ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุป

จากการศึกษา การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ใน

ระดับมาก เช่นกัน ในส่วนการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการประเมินการสอนและด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะตาม ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการประเมินการสอน และด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ ส่วนที่เหลือมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกับสภาพปัจจุบัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ แก้ไขปัญหาและพัฒนาประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการโดยเฉพาะในด้านการประเมินการสอน และด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในระดับมากที่สุด ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านที่มีความจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการประเมินการสอนและด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ตามลำดับ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรกระจายอำนาจการตัดสินใจ ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สร้างหรือปรับปรุงแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนภายในสถานศึกษาให้สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอน และให้ขวัญกำลังใจยกย่อง ผู้เรียน ครูผู้สอน ที่เป็นแบบอย่างที่ดี

ข้อเสนอแนะรายด้าน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระจายอำนาจการตัดสินใจ ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สร้างหรือปรับปรุงแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนภายในสถานศึกษาให้สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอน และให้ขวัญกำลังใจยกย่อง ผู้เรียน ครูผู้สอน ที่เป็นแบบอย่างที่ดี โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรรับฟังความคิดเห็นจากครูผู้สอน จัดหางบประมาณปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้สามารถใช้งานได้ และควรยกย่องผู้เรียนหรือครูผู้สอนที่เป็นแบบอย่างในโอกาสที่เหมาะสมเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ ด้านการเข้าสังเกตและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการประชุมทางวิชาชีพเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูภายในสถานศึกษา ติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิด จัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ และนิเทศการจัดการเรียนการสอนเพื่อแนะนำ ให้กำลังใจอย่างเป็นกัลยาณมิตร โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนหรือกลุ่มเครือข่าย และควรติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนอย่างเป็นกัลยาณมิตร ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนครูผู้สอน ให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีการประชุมเพื่อสะท้อนผลการใช้หลักสูตรมีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร และมีการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมเพื่อรับฟัง

ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นของครูผู้สอน พร้อมทั้งสะท้อนผล และปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม ด้านการประเมินการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมชี้แจงการวัด และประเมินผล เพื่อให้เข้าใจจุดมุ่งหมายของการวัด และประเมินผลการศึกษา จัดกิจกรรมเปิดบ้านวิชาการหรือนำเสนอการสอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้ประเมินการจัดการเรียนการสอนผ่านการจัดกิจกรรม และประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามสภาพจริง โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมชี้แจ้งการวัดและประเมินผลให้ครูผู้สอนได้เข้าใจถึงจุดประสงค์ และควรมีกิจกรรมเปิดบ้านวิชาการโดยให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนในการประเมินการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนา และด้านการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนให้ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำวิสัยทัศน์ที่กำหนดสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เสนอแนะและแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และทบทวน ปรับปรุงแผนการพัฒนาการศึกษา ให้ทันสมัยตามสภาพการเปลี่ยนแปลง โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมเพื่อรับฟังครูผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชน เสนอแนะหรือแสดงความคิดก่อนการกำหนดทิศทางการศึกษา และควรมีการจัดประชุมเพื่อทบทวนและปรับปรุงให้ทันสมัยตามสภาพการเปลี่ยนแปลง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562.* สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กิ่งแก้ว เกื้อหนองขุ่น. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด].* Thai Digital Collection-TDC-ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=32&RecId=311&obj_id=2967&showmenu=no

กิตติมนต์ อัมพุกานน. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. Thai Digital Collection-TDC-ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=70&RecId=7963&obj_id=6441&showmenu=no

ปณิธาน จันทกูล. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1* [การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา]. Thai Digital Collection-TDC-ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=191&RecId=2374&obj_id=16495&showmenu=no

ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ]. Thai Digital Collection-TDC-ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=40&RecId=346&obj_id=3170&showmenu=no

มณีรัตน์ สุดเต้. (2563). แนวทางการการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์]. Thai Digital Collection-TDC-ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=2&RecId=2478&obj_id=14205

สกล คามบุศย์, เฉลย ภูมิพันธ์ และ ธันยาภรณ์ พาพลงาม. (2559). *การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2.* วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 11/1, 253-268.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2564). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET).*

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). *การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2018.* กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. (2565). *ข้อมูลอัตรากำลังข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560) *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.* สำนักการพิมพ์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Krug, R.E. (1992). *Leadership and performance beyond expectations.* Free Press.

Mckillip, C. (1987). *Needs analysis for the human service and educations*. SAGE.

Robert H. Rouda & Mitchell E. Kusy, J. (1995). *Needs assessment: The first step.* Brandon Maldonado.

Weber, J. (1996). *Leading the instructional program.* In S. Smith, and P. Piele, (Eds.), School leadership. Clearinghouse of Educational Management. Eugene.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

The Development of 5E Inquiry-Based Learning Management Combined with Games for 5th Grade Students

ปัญชรี ราชเสนา[1], สมร ทวีบุญ[2] และ อมรรัตน์ สุทธิพินิจธรรม[3]
Punchalee Ratchasana[1], Samorn Thaweeboon[2] and Armonrat Suttipinit[3]
[1-3]มหาวิทยาลัยราชธานี, ประเทศไทย
[1-3]Ratchathani University, Thailand.
Email: punchalee_@hotmail.com

Received : December 21, 2024; **Revised :** March 10, 2025; **Accepted :** March 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ร้อยละ 85/85 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สิ่งมีชีวิตระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test dependent samples

ผลการวิจัยพบว่า

1) ประสิทธิภาพของแผนการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 87.67/88.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนมีคะแนน ($\overline{X}$ = 26.47, S.D. = 1.17) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$ = 18.83, S.D. = 1.58) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.13)

คำสำคัญ: การพัฒนา, การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es), เกม

Abstract

The objectives of research were to 1) study the effectiveness of the development of Science Process Skills Using Inquiry Cycle Method (5Es) combined with games for Grade 5 Students effectively according to the criteria 85/85 (E1/E2), 2) compare academic achievement of grade 5 before and after learning through the Inquiry Cycle Method (5Es) combined with games and 3) study satisfaction towards learning management. The sample group for this research were Grade 5 students from Anuban Ubonratchathani School under the Ubonratchathani Primary Educational Service Area Office, who are study in the first semester of the academic year 2024 consisted of 30 students, obtained by cluster Random Sampling. The research tools were 1) Science Learning Management Plans with Inquiry Cycle Method (5Es) combined with games. 2) The science achievement test, and 3) The satisfaction questionnaire with learning management. Statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-test dependent samples.

The research findings were:

1. The efficiency of developing scientific skills in the education of grade 5 students using the Inquiry Cycle Method (5Es) combined with games was 87.67/88.22 (E_1/E_2), which meets the criteria.

2. Student' achievement in developing scientific skills in the education of grade 5 by using the Inquiry Cycle Method (5Es) combined with games after studying ($\overline{X}$ = 26.47, S.D. = 1.17) was higher than before studying ($\overline{X}$ = 18.83, S.D. = 1.58) at .05 level of statistical significance.

3. Student satisfaction with the Inquiry Cycle Method (5Es) combined with games for Grade 5 students was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.13).

Keywords: The Development, Learning through inquiry cycle method (5Es), Games

บทนำ

การใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนวิทยาศาสตร์ ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการศึกษาควรเน้นการสอนผู้เรียนให้รู้จักและใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจทางเนื้อหาวิชาดังที่ภพ เลาหไพบูลย์ (2542) ได้กล่าวว่า วิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ประกอบด้วยความรู้และกระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์ได้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ และต้องมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ด้วย นักวิทยาศาสตร์ที่ทำงานตามขั้นตอนของวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับความสามารถและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักวิทยาศาสตร์แต่ละคน นอกจากนี้ปิยนุช แหวนเพชร (2560) ได้กล่าวถึงทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไว้ว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานเป็นทักษะที่ทุกคนใช้ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และใช้ในชีวิตประจำวัน เช่นเดียวกับประสาท เนืองเฉลิม (2546) ได้ให้เหตุผลสนับสนุนของความสำคัญนี้ว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดเพราะสร้างให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีเหตุผล คิดเป็น สังเกตเป็น ซึ่งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นทักษะที่จำเป็นต้องก่อให้เกิดกับตัวผู้เรียน โดยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ประกอบไปด้วยขั้นพื้นฐาน 8 ทักษะ ได้แก่ การสังเกต การจำแนกประเภท การวัด การคำนวณ การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับสเปสและสเปสกับเวลา การจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล การลงความเห็นจากข้อมูล การพยากรณ์ และทักษะขั้นสูงหรือขั้นผสม 5 ทักษะ ได้แก่ การชี้บ่งและการควบคุมตัวแปร การตั้งสมมุติฐาน การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร การทดลอง และ การตีความหมายข้อมูลและการลงข้อสรุป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนการสอนโดยการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ทางวิทยาศาสตร์เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ เพื่อค้นหาสำรวจตรวจสอบ ทดลองด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่ออธิบายปรากฏการณ์หรือตอบคำถามทางวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนการสอนโดยการสืบเสาะหาความรู้ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหา ทักษะกระบวนการ และกระบวนการได้มาซึ่งความรู้ส่งผลให้นักเรียนมีการคิดอย่างมีเหตุผล เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สามารถนำความรู้และทักษะกระบวนการไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาของ ปิยนุช แหวนเพชร (2560) พบว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยการใช้คำถาม ซึ่งครูเป็นผู้ที่คอยช่วยเหลือในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน
ซึ่งกระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ดังนี้ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) 5) ขั้นประเมิน (Evaluation) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562)

นอกจากนี้แล้วการปฏิบัติกิจกรรมในระหว่างการจัดกระบวนการเรียนรู้จะยิ่งส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การใช้เกมเข้ามากระตุ้นความสนใจเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น อีกทั้งช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและสนใจในบทเรียน ดังเช่น ศยามล อินสะอาด (2557) ได้กล่าวถึงการใช้เกมเพื่อประกอบการสอนวิทยาศาสตร์ไว้ว่า เกมช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ลองผิดลองถูกและลองตัดสินใจสร้างความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้รับความสนุกและเกิดการเรียนรู้จากการเล่นเกมและสามารถพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี เกมจึงจัดเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่สามารถใช้ประกอบการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกุณฑรี เพ็ชรทวี พรเดช และคณะ (2552) กล่าวถึง วิธีการสอนโดยใช้เกมว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ครูใช้เกมเป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีความสุข สนุก น่าเรียน น่าค้นหา และเป็นการพัฒนาให้เกิดความรู้ ส่งเสริมทักษะกระบวนการทางด้านวิทยาศาสตร์ เป็นการส่งเสริมจินตนาการ ความสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะมีการกำหนดเนื้อหาของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และผลของการเล่นเกมมาใช้ในการอภิปรายเพื่อหาข้อสรุป ซึ่งสอดคล้องกับ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551) ได้กล่าวถึงเกมไว้ว่า นอกจากเกมจะสามารถสร้างความน่าสนใจและความสนุกให้กับผู้เรียนแล้ว ผู้ที่เล่นเกมต้องเล่นเกมตามวิธีการเล่นหรือกติกาที่กำหนดไว้ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เล่นเกิดพัฒนาการทางด้านการรับรู้ ความเข้าใจ และจดจำบทเรียนได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประกอบกิจกรรมการสอนภายในชั้นเรียน เช่น ในขั้นตอนการนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน หรือขั้นสรุปบทเรียนก็ได้ การใช้เกมประกอบการเรียนการสอน ช่วยให้ประสิทธิภาพในการรับรู้ของผู้เรียนมีสมรรถนะที่ดียิ่งขึ้นและยังสามารถส่งเสริมเจตคติที่ดี

ต่อรายวิชาวิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเรียนและสามารถพัฒนาการทำงานร่วมกันของผู้เรียน

การเรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะมุ่งเน้นเนื้อหาสาระจากหนังสือเรียน ที่มีเนื้อหาค่อนข้างเยอะ อีกทั้งไม่ค่อยมีกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกฝน แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษาจะให้ความสำคัญที่ผู้เรียน แต่ยังไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นจริงได้เนื่องจากขาดการปลูกฝังทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพราะการมุ่งเน้นเนื้อหาเพียงอย่างเดียวทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในวิชาวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้แล้วเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์มีค่อนข้างมาก และมีการใช้คำศัพท์เฉพาะ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่ามีเนื้อหาที่ยากและเกิดความท้อในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีเมืองอุบล ปีการศึกษา 2564 – 2566 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ อีกทั้งทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2564 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 80.71 ปีการศึกษา 2565 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 81.13 และปีการศึกษา 2566 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 82.44 ค่าเฉลี่ยของปีการศึกษา 2564 - 2566 คิดเป็นร้อยละ 81.43 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนตั้งไว้คือร้อยละ 85.00 อีกทั้งความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ ปีการศึกษา 2564 ค่าเฉลี่ยระดับดีขึ้นไปร้อยละ 87.50 การศึกษา 2565 ค่าเฉลี่ยระดับดีขึ้นไปร้อยละ 90.04 ปีการศึกษา 2566 ค่าเฉลี่ยระดับดีขึ้นไปร้อยละ 90.42 ค่าเฉลี่ยของปีการศึกษา 2564 – 2566 คิดเป็นร้อยละ 83.32 ซึ่งค่าเป้าหมายกำหนดร้อยละ 96.00 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนตั้งไว้ (โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี, 2566 น.116-126)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนยังขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้แก่ตนเอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อันจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้เรียน และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ร้อยละ 85/85
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สิ่งมีชีวิตระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

การทบทวนวรรณกรรม

การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด สามารถแก้ปัญหาและหาคำตอบได้ด้วยตัวเอง ส่งเสริมความสนใจผู้เรียนด้วยการใช้คำถาม สามารถแสวงหาความรู้ต่าง ๆ โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน (ปิยนุช แหวนเพชร, 2560 น.39) รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ 1. ขั้นการสร้างความสนใจ (Engagement) 2. ขั้นการสำรวจและค้นหา (Exploration) 3. ขั้นการอธิบาย (Explanation) 4. ขั้นการขยายความรู้ (Elaboration) และ 5. ขั้นการ

ประเมินผล (Evaluation) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546 น.219-220)

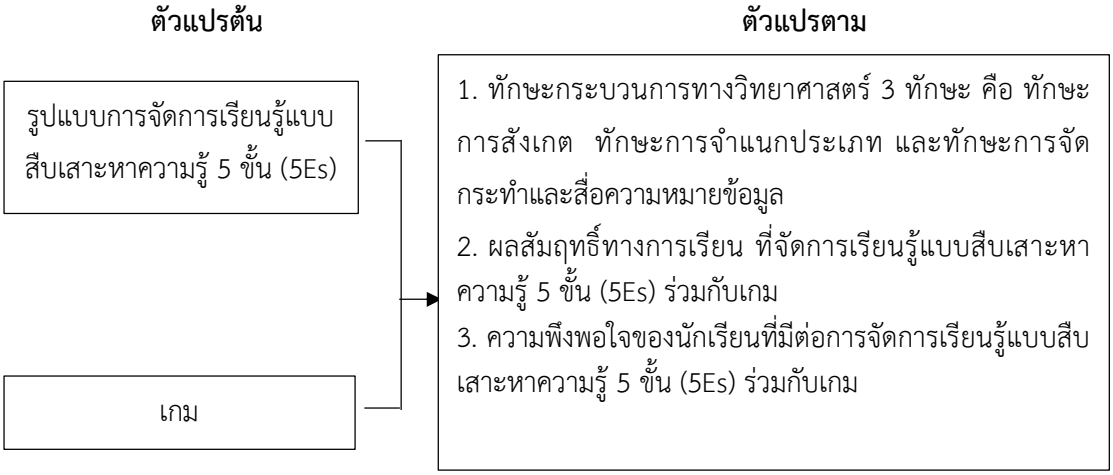
เกม หมายถึง กิจกรรมที่สร้างความดึงดูดใจและความสนุกสนานแก่ผู้เรียน มีกฎกติกา สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจและจดจำบทเรียนและพัฒนาทักษะได้ง่าย อีกทั้งยังได้รู้จักการเข้าสังคม มีทักษะกระบวนการในการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งวัตถุประสงค์ของการใช้เกมประกอบการสอนคือ ใช้เกมเพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักประพฤติตามกฎ ช่วยให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถคิดรวบยอด ช่วยฝึกความจำ และการนำไปประยุกต์ใช้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความกล้าหาญ กล้าคิด พูด และแสดงออกอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และฝึกมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ(สุคนธ์ สินธพานนท์, 2553 น.226-230)

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม หมายถึง วิธีการสอนที่ผู้วิจัยใช้สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยผู้วิจัยนำไปใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ในขั้นตอนการสอนขั้นที่ 3

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม พบว่าสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ และความสนใจในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเดิม (ช่อผกา สุขุมทอง, 2563; จุฬาลักษณ์ สนเกื้อกูล, 2565; ศศิกานต์ อุตถา, 2566; สรัญญา เพลินสมบัติ, 2566; ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์, 2567)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) โดยกลุ่มนักพัฒนาหลักสูตร BSCS ผู้นำทีม คือ บายบี (Bybee) ได้ปรับการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น มีขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) 5) ขั้นประเมิน (Evaluation) (BSCS, 2006 p.2) และนำวิธีการจัดการเรียนรู้มาใช้ร่วมกับเกม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง ซึ่งวัดผลการทดลองก่อนเรียนและหลังเรียน กับกลุ่มตัวอย่างเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) คือ ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้วทำการทดลองโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม โดยเกมที่ใช้เกม เป็นเกมที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีกฎ กติกา และวิธีการเล่นที่แน่นอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสนุกไปพร้อมกับการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เกมที่ใช้มีทั้งหมด 5 เกม ได้แก่ เกมจับคู่, เกมจับผิดภาพ, เกมบิงโก, เกมโดมิโน่ และเกมตอบคำถาม Kahoot แผนการจัดการเรียนรู้มีจำนวน 10 แผน ใช้เวลา 10 ชั่วโมง จากนั้นทำการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบชุดเดิม ซึ่งแบบแผนการวิจัย แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลอง One Group Pre-test Post-test Design

T_1 (Pre–test)	X (Treatment)	T_2 (Post–test)
ทดสอบก่อนเรียน	การจัดการเรียนรู้	T_2

เมื่อ T_1 แทน การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน
X แทน การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม
T_2 แทน การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จากโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาที่ 1 ศรีเมืองอุบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 37 ห้อง จำนวนนักเรียน 1,296 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/11 โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 1 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน 30 คน ที่เรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง สิ่งมีชีวิต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 10 แผน รวมใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 10 ชั่วโมง แผนที่สร้างขึ้นได้ปรับปรุงตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผ่านการประเมินคุณภาพด้านความถูกต้อง ความสอดคล้องของเนื้อหา จุดประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้นี้มีคุณภาพอยู่ในระดับมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ ได้ผ่านการปรับปรุงตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผ่านการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นจึงนำไปทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี 6 โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

พบว่า ข้อสอบมีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.23 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 – 0.77 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบมาตราส่วนแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้ผ่านการปรับปรุงตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผ่านการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การทดสอบก่อนเรียน ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนแล้วบันทึกคะแนนเก็บไว้

3.2 ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม ใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 แผน โดยการจัดการเรียนรู้ครั้งละ 1 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 2 วัน ซึ่งการศึกษาดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้เวลาในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 10 ชั่วโมง

3.3 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน และนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียนเก็บรวบรวมไว้เป็นข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคะแนนก่อนเรียน

3.4 ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อนำผลการสอบถามไปประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม เรื่อง สิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นไปตามเกณฑ์ 85/85 (E_1/E_2) ดำเนินการดังนี้

85 ตัวแรก (E_1) หมายถึง คะแนนรวมจากการทำใบงาน แบบทดสอบย่อยและคะแนนการทำงานกลุ่ม ต้องมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 85

85 ตัวหลัง (E_2) หมายถึง คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ต้องมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 85

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม ซึ่งสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าทีชนิดกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent samples) โดยกำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

4.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 85/85 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยเทียบกับเกณฑ์ 85/85 (E_1/E_2)

ผลการเรียน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	30	150	131.50	1.83	87.67
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	30	26.47	1.17	88.22

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนจากการทำกิจกรรม ผลงานของนักเรียนและการทดสอบย่อยในการพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 10 แผน (E_1) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 131.50 คิดเป็นร้อยละ 87.67 และคะแนนจากการทดสอบหลังเรียนด้วยแผนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สิ่งมีชีวิต โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (E_2) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.47 คิดเป็นร้อยละ 88.22 ของคะแนนเต็ม นั่นคือ ประสิทธิภาพของการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 87.67/88.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง สิ่งมีชีวิต ระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	t	p
ก่อนเรียน	30	18.83	1.58	62.78	38.08*	.000
หลังเรียน	30	26.47	1.17	88.22		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง สิ่งมีชีวิต ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน พบว่า คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.83 คิดเป็นร้อยละ 62.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.58 และเมื่อนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาพิจารณา พบว่า นักเรียนทำคะแนนได้ดีขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.47 คิดเป็นร้อยละ 88.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.17 ซึ่งคะแนนเพิ่มขึ้นเท่ากับ 7.63 คะแนน จะเห็นได้ว่า ผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านเนื้อหา	4.61	0.15	มากที่สุด
2. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ 5 ขั้น (5Es)	4.46	0.19	มาก
3. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเกม	4.57	0.14	มากที่สุด
4. ด้านการประเมินผล	4.51	0.25	มากที่สุด
รวม	4.54	0.13	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลของระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาพรวมมี $\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.13 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับระดับความพึงพอใจ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่ดีต่อเนื้อหา สูงสุดคือ $\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.15 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเกม $\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.14 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการประเมินผล $\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.25 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความพึงพอใจต่อด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ 5 ขั้น (5Es) น้อยที่สุดคือ $\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.14 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแผนการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง สิ่งมีชีวิต มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 87.67/88.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องมาจาก แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบและมีวิธีการที่เหมาะสม คือ ได้ทำการสืบค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร ศึกษาวิธีการเขียนแผนการสอนให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ลงมือสร้างแผนการสอน จากนั้นได้นำแผนการสอนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาแล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงให้แผนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งผลจากการประเมินแผนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แล้วนำแผนการสอนที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือก่อนที่จะนำไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่าง จึงทำให้แผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85 และบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ช่อผกา สุขุมทอง (2563, น. 82) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงของโลกระดับประถมศึกษา โดยพัฒนาชุดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80, เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาความพึง

พอใจของนักเรียน พบว่า ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.25/87.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ (2567, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการใช้เกม โรงเรียนวัดทุ่งเหียง จังหวัดชลบุรี พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.29/85.57 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 12.14 คะแนน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น

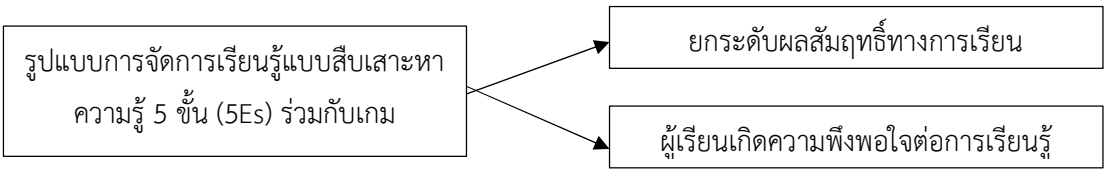
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง สิ่งมีชีวิต โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน พบว่า คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.83 คิดเป็นร้อยละ 62.78 และเมื่อนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาพิจารณา พบว่า นักเรียนทำคะแนนได้ดีขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.47 คิดเป็นร้อยละ 88.22 ซึ่งคะแนนเพิ่มขึ้นเท่ากับ 7.63 จะเห็นได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับวารุณี ไชยรงศรี (2557, น. 86-90) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ระบบต่อมไร้ท่อด้วยการจัดการเรียนรู้สืบเสาะแบบ 5E และเกมวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิกานต์ อุตถา (2566, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ 88.35 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาพรวมมี $\overline{\mathbf{X}}$ = 4.54, S.D. = 0.13 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับระดับความพึงพอใจ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่ดีต่อเนื้อหา สูงสุดคือ $\overline{\mathbf{X}}$ = 4.61, S.D. = 0.15 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเกม $\overline{\mathbf{X}}$ = 4.57, S.D. = 0.14 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการประเมินผล $\overline{\mathbf{X}}$ = 4.51, S.D. = 0.25 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความพึงพอใจต่อด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ 5 ขั้น (5Es) น้อยที่สุดคือ $\overline{\mathbf{X}}$ = 4.57, S.D. = 0.14 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เนื่องจากครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม และเกมยังช่วยสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติกิจกรรม สร้างบรรยากาศที่ดีต่อการเรียนรู้ และฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของช่อผกา สุขุมทอง (2563, น. 83) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงของโลกระดับประถมศึกษา โดยพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80, เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรม พบว่า ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.25/87.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมี

นัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ได้นำการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม มาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ โดยที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตัวเอง โดยการนำเอาประสบการณ์หรือสิ่งที่พบเห็นมาเชื่อมโยงกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม เพื่อสร้างเป็นความเข้าใจของตนเอง อีกทั้งการใช้เกมปรักอบการสอน ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและสนุกกับการปฏิบัติกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนสูงขึ้น

สรุป

จากผลการศึกษาผลการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ครูผู้สอนต้องศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตรงตามแผนการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างละเอียดและอธิบายลักษณะทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องการประเมินเพื่อความถูกต้องและเข้าใจตรงกันระหว่างการจัดการเรียนรู้

1.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น

1.3 ครูควรกระชับเวลาในการทำกิจกรรมให้เหมาะสม และแจ้งกฎ กติกา ในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ร่วมกับเกม ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระและระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

2.2 ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบเกม วิธีการเล่นเกม ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์

2.3 ควรมีการศึกษาการใช้เกมประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) เช่น การจัดการเรียนรู้แบบซิปปาโมเดล (CIPPA Model), การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: ไทยร่มเกล้า.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* สำนักคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จุฬาลักษณ์ สนเกื้อกูล. (2565). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องระบบสุริยะ ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้เกม. *Journal of Modern Learning Development,* 7(7), 59-73. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/download/256538/173998/962337

ช่อผกา สุขุมทอง. (2563). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงของโลกระดับประถมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตรศึกษา. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ. สืบค้นจาก https://so03.tcithaijo.org/index.php/reru/article/download/253931/174972/99

ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์. (2567). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการใช้เกม โรงเรียนวัดทุ่งเหียง จังหวัดชลบุรี. *Journal of Graduate Studies Chaiyaphum Review*, *2(1),* 34-47. สืบค้นจาก https://so15.tci-thaijo.org/index.php/JGCR/article/view/527

โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report : SAR) ระดับการศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* อุบลราชธานี.

วารุณี ไชยรงศรี. (2557). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องระบบต่อมไร้ท่อ ด้วยการจัดการเรียนรู้สืบเสาะแบบ 5E และเกมวิทยาศาสตร์.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ศศิกานต์ อุตถา. (2566). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์,* 7(1), 573-585. สืบค้นจาก http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe/article/view/2151

สรัญญา เพลินสมบัติ. (2566). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับการใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,* 10(1), 197-210. สืบค้นจาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/reru/article/download/268088/

183121/1142981

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2553). *นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เทคนิคพริ้นติ้ง.

BSCS, (2006). **Teacher's guide BSCS biology: A human approach**. Dubuque, IA: Kendall Hunt.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

The Relationship between Academic Administration of School Administrators and School Effectiveness in Pakkret District Educational Quality Development Network Under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2

สุวรรณา อ่อนเบา[1], มีนมาส พรานป่า[2]
Suwanna Onbao[1], Meanmas Pranpa[2]
[1-2]หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
[1-2]Master of Education (Educational Administration) Phanakhon Rajabhat University
Email: [1]kimnana77hyunjoong@gmail.com, [2]meanmas.p@pnru.ac.th

Received : December 10, 2024; **Revised :** January 25, 2025; **Accepted :** January 29, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.864 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยรวมเท่ากับ 0.640

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; ประสิทธิผลของสถานศึกษา; ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา.

Abstract

This Article aimed to study (1) examine the level of academic administration by school administrators; (2) assess the level of school effectiveness; and (3) explore the relationship between academic administration by school administrators and school

effectiveness within the Pak Kret District Educational Quality Development Network, under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2 The sample consisted of 201 teachers, determined using Krejcie & Morgan's sample size table and selected through Simple Random Sampling. The research instrument was a questionnaire with a reliability of 0.864. Data analysis employed frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient

1) academic administration of school administrators was rated at a high level overall.

2) The overall effectiveness of schools was also rated at a high level.

3) The relationship between academic administration by school administrators and school effectiveness within the Pak Kret District Educational Quality Development Network under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2 showed a moderate positive correlation with statistical significance at the .01 level, with an overall correlation coefficient of 0.640.

Keywords: Academic administration; school effectiveness; Educational Quality Development Network

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน สังคม และชาติ โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณภาพดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ การบริหารจัดการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นกลไกหลักในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อนโยบายและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้เน้นการกระจายอำนาจการบริหารไปยัง**สำนักงาน**เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการที่เป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา เนื่องจากเป็นกระบวนการจัดการและพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้ง**ใน**ด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ (รุจิร์ ภู่สาระ, 2545: 56)

การบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดแนวทางและขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991: 373) ได้อธิบายถึงความหมายของประสิทธิผลของสถานศึกษาไว้ว่า เป็นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งสะท้อนผ่านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนและความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสมาชิกของสถานศึกษามีขวัญกำลังใจที่ดี ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น นอกจากนี้สถานศึกษาที่ยั่งยืนและมีประสิทธิผลยังสามารถที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติในเชิงบวก มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม และสามารถเผชิญหรือแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ประสิทธิผลของสถานศึกษาจึงหมายถึงความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัย

ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ และประสิทธิผลนี้เองเป็นเสมือนเครื่องมือหรือตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการสะท้อนความสำเร็จของสถานศึกษาในภาพรวม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 2 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีหน้าที่และขอบข่ายในการดูแลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง อำเภอไทรน้อย และอำเภอปากเกร็ด (ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาปีการศึกษา, 2566: 7) และจากรายงานผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 2 ปีการศึกษา 2564-2565 มีผลการรายงาน ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 2 ปีการศึกษา 2564-2565

สาระการเรียนรู้	ระดับชั้น (เฉลี่ย) ปีการศึกษา 2564		ระดับชั้น (เฉลี่ย) ปีการศึกษา 2565		+ เพิ่ม - ลด	
	ป.6	ม.3	ป.6	ม.3	ป.6	ม.3
ภาษาไทย	49.18	46.51	51.17	49.72	+1.99	+3.21
คณิตศาสตร์	35.04	20.25	33.45	26.61	-1.59	+6.36
วิทยาศาสตร์	33.87	28.72	24.74	20.91	-9.13	-7.81
ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)	36.17	27.08	37.34	30.29	+1.17	+3.21

ที่มา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 2, กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกลเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, “ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาปีการศึกษา 2566”

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการทดสอบในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาคณิตศาสตร์ 35.04 ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ย 33.45 จากผลความก้าวหน้าแสดงให้เห็นว่าปีการศึกษา 2565 มีความก้าวหน้าลดลง 1.59 และปีการศึกษา 2564 คะแนนเฉลี่ยในรายวิชาวิทยาศาสตร์ 33.87 ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ย 24.74 มีความก้าวหน้าลดลง 9.13 และในปีการศึกษา 2564 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาวิทยาศาสตร์ 28.72 ปีการศึกษา 2565 คะแนนเฉลี่ยในรายวิชาวิทยาศาสตร์ 20.91 มีความก้าวหน้าลดลง 7.81

จากการสำรวจจำนวนผู้เรียนที่มีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) ระยะที่ 3 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 2, 2565) มีผู้เรียนจำนวน 19,259 คน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีภาวะถดถอย ร้อยละ 11.93 รองลงมาคือกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ร้อยละ 11.93 และระดับสุดท้ายกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ร้อยละ 11.92 ซึ่งจากรายงาน พบว่า นักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ยังคงอยู่ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากนักเรียนได้รับการเลื่อนชั้นที่สูงขึ้น ทำให้นักเรียนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ แม้ช่วงเวลาของแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 จะล่วงมาแล้ว แต่ผู้เรียนยังจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการการจัดการเรียนรู้อย่างเร่งด่วน เพื่อการลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของพื้นฐานการเรียนรู้ที่ต่อยอดในอนาคตต่อไป (Carvalho et al, 2020)

การวิเคราะห์ประสิทธิผลขององค์กรถือเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย วางแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ การดำเนินโครงการของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจของการบริหารงานในสถานศึกษา เพราะเป็นการพัฒนาคนทางด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และความนึกคิดของผู้เรียน ให้สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีนักวิชาการรุจิร์ ภู่สาระ (2545: 56) รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2553: 30) ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2556: 12) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการสามารถสรุปได้ว่าเป็นการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการปรับปรุงการจัดเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยเน้นการวางแผน การดำเนินการ และประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดแก่ผู้เรียน ทั้งนี้ยังรวมถึงการจัดการด้านหลักสูตร การนิเทศ การวัดผล ประเมินผล และการพัฒนาครูเพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 29) ได้มีการกำหนดขอบข่ายของงานวิชาการไว้ คือ งานด้านการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น งานด้านการวางแผนงานวิชาการ งานด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา งานด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา งานด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน งานด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา งานด้านการแนะแนว งานด้านการนิเทศการศึกษา งานด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา งานด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ งานด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น งานด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ งานด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา งานด้านการคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ใช้สถานศึกษา งานด้านการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา และงานด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา

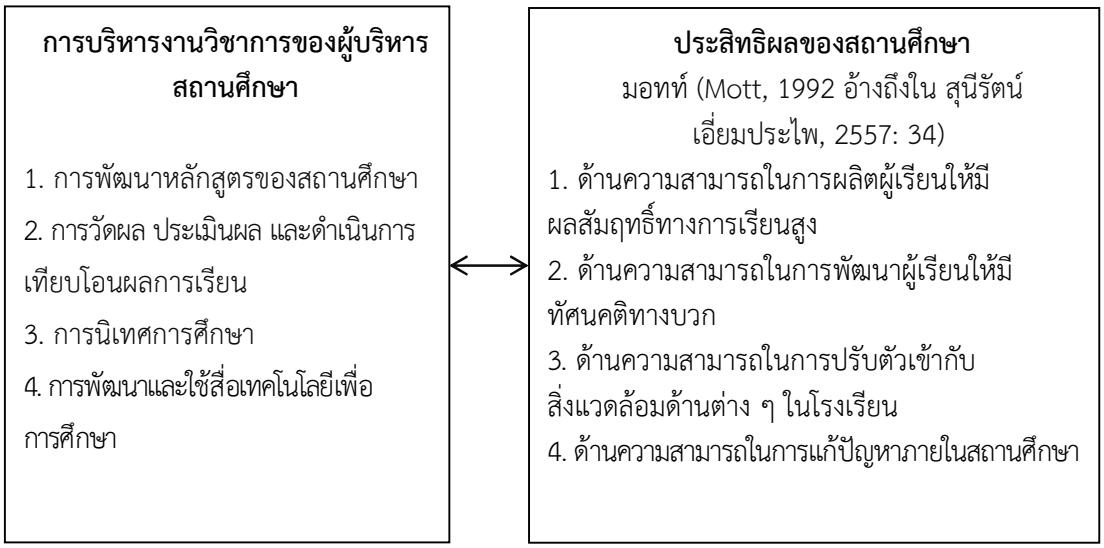
ประสิทธิผลของสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เพราะจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จของการบริหารงานของสถานศึกษา โดยมีนักวิชาการ ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2556: 145) ช่วงโชติ พันธุเวช (2555: 248) ได้กล่าวถึงความสำคัญสามารถสรุปได้ว่า ประสิทธิผลเป็นค่านิยมสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการดำเนินงาน ซึ่งควรพิจารณาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ปฏิบัติงานได้มีอิสระ และจะมีความสำคัญยิ่งขึ้นเมื่อโครงสร้างองค์กรมีความสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จขององค์กร อีกทั้งประสิทธิผลนั้นยังถือเป็นมาตรฐานภายนอกที่ใช้ประเมินผลผลิตหรือกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร โดยจะสะท้อนถึงความสามารถในการตอบสนองความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ดังนั้นประสิทธิผลจึงถือว่าเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญในการดำเนินงาน ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีการกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา โดยมอทท์ (Mott, 1992 อ้างถึงในสุนีรัตน์ เอี่ยมประไพ, 2557: 34) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การประเมินประสิทธิผลของสถานศึกษาไว้ว่าสามารถพิจารณาได้จากด้านความสามารถในการผลิตผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ที่สะท้อนถึงความสามารถของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนและบรรยากาศในโรงเรียนให้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้อยู่ในระดับสูงอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติทางบวก ที่มุ่งเน้นการอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วินัย และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน ที่แสดงถึงความสามารถของผู้บริหารในการปรับการบริหารงาน การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา ที่เป็นความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อรับมือกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความอยู่รอดของสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตามขอบข่ายและภารกิจการดำเนินงานวิชาการจากแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2546: 32) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 29) รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2552: 30) สัมมา รธนิธย์ (2560: 99) สุชาติ ทองมา (2560: 123-124) ไทพนา ป้อมหิน (2562: 37) อธิวัฒน์ พันธ์รัตน์ (2562: 43) และได้สังเคราะห์แนวคิดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาได้ 4 งาน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษาผู้วิจัยได้ยึดตามแนวความคิดของมอทท์ (Mott, 1992 อ้างถึงใน สุนีรัตน์ เอี่ยมประไพ, 2557: 34) ได้จำแนกประสิทธิผลออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการผลิตผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการพัฒนาผู้เรียน

ให้มีทัศนคติทางบวก ด้านความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน และด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2566 รวมจำนวนทั้งสิ้น 417 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในกลุ่มศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 201 คน โดยการเปิดตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 608) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากนั้นกำหนดสัดส่วน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่กลับ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร ตอนที่ 3 แบบสอบถามประสิทธิผลของสถานศึกษา และตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด โดยนำแบบสอบถามทั้ง 4 ตอนมารวมกันเป็น 1 ฉบับ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามทฤษฎีการวัดเจตคติของลิเคอร์ท (Likert Scale) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.864

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 19 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

ติดตามครั้งที่ 1 ระยะเวลา 15 วัน ติดตามครั้งที่ 2 ระยะเวลา 7 วัน

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้รวบรวมมาทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

4.1 วิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิประสิทธิผลของสถานศึกษาด้วยวิธีการหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient)

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด โดยการสรุปและการบรรยายเป็นความเรียงจากผู้ตอบแบบสอบถามด้านปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนา โดยจำแนกตามรายด้านของตัวแปร

ผลการวิจัย

1. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.28	0.32	มาก	4
2. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.29	0.34	มาก	3
3. การนิเทศการศึกษา	4.39	0.31	มาก	1
4. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.36	0.40	มาก	2
รวม	**4.33**	**0.24**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การนิเทศการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.31) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.40) การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.34) และการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.32)

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

ประสิทธิผลของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.30	0.33	มาก	2
2. ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.38	0.35	มาก	1
3. ด้านความสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน	4.20	0.40	มาก	4
4. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	4.27	0.38	มาก	3
รวม	**4.29**	**0.27**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.35) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.33) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.38) และด้านความสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.40)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_{tot}
Y_1	.225**	.347**	.422**	.330**	.332**
Y_2	.347**	.365**	.275**	.375**	.472**
Y_3	.429**	.401**	.417**	.359**	.561**
Y_4	.330**	.358**	.355**	.328**	.483**
Y_{tot}	.459**	.493**	.425**	.436**	.640**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สถิติสหสัมพันธ์ (correlation analysis) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot}) กับประสิทธิผลของสถานศึกษา (Y_{tot}) ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยรวมเท่ากับ 0.640 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา (X_1) กับด้านความสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน (Y_3) (r=0.429) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับต่ำสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา (X_1) กับด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (Y_1) (r=0.225) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี พบว่า โดยภาพรวมภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการวางแผนการดำเนินงานที่ดีอย่างเป็นระบบ โดยมีการเชื่อมโยงแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเข้ากับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม และกลยุทธ์ของสถานศึกษา พร้อมทั้งมีระบบการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของยูคล์ (Yukl) (1981: 208-209) ได้กล่าวสรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพและเพิ่มคุณภาพในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลักษณ์ประภา สุวรรณสมบัติ (2565: 132) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพสถานศึกษาตามแบบชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จากผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ ไทรเมือง (2565: 141) ได้ศึกษาภาวะผู้นาทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จากผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

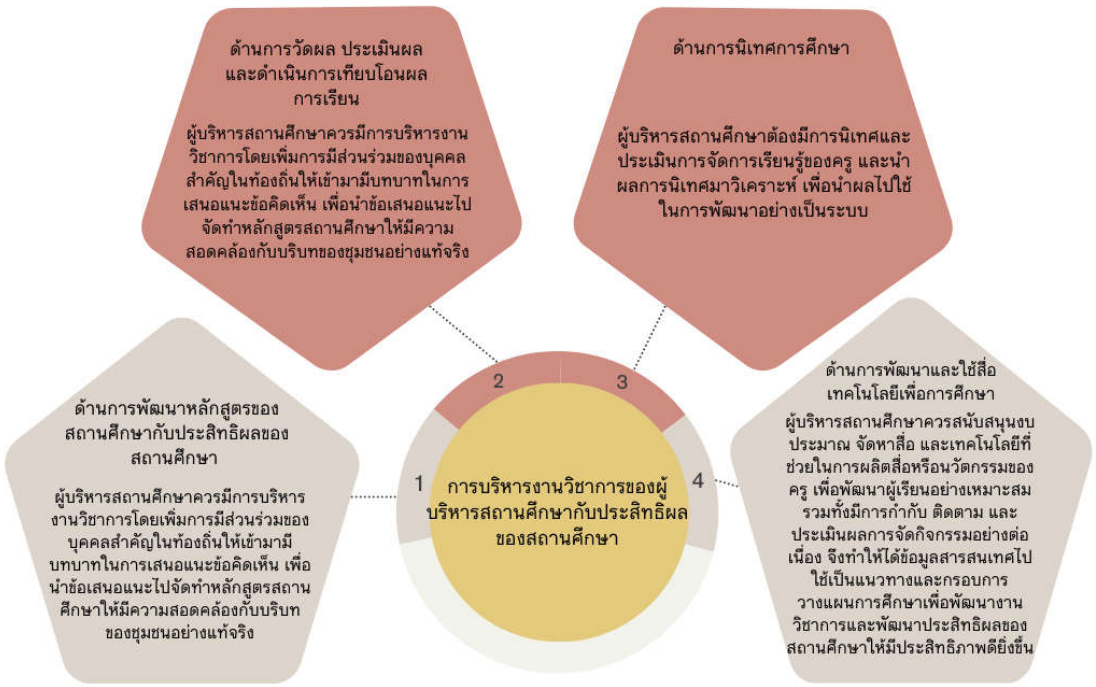
2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการการบริหารจัดการที่เน้นระบบ มีส่วนร่วม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับเอ็ดมันส์ (Edmonds, 1979) อ้างถึงในนที มณีรัตน์ (2565: 316) ได้เสนอทฤษฎี 5 ตัวแบบของประสิทธิผลสถานศึกษา โดยได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำทางการศึกษาที่เข้มแข็ง ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของผู้บริหารในการกำหนดทิศทางและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากร 2) การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะพื้นฐานของผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างความรู้และศักยภาพทางวิชาการ 3) การจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนให้ปลอดภัยและเป็นระเบียบ สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ 4) การตั้งความคาดหวังสูงในผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ และ 5) การประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้ข้อมูลในการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและยกระดับคุณภาพของโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทิน สุขกาย และพงษ์ธร สิงห์พันธ์ (2562: 69) ได้ศึกษาการศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของนงลักษ์ จันหงษา จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย และนภาเดช บุญเชิดชู (2561: 46) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรสาคร จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยรวมเท่ากับ 0.640 อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งเป็นด้านที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานของการสร้างทรัพยากรบุคคลของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวันวิสา พรหมสุวรรณ์ (2561: 94) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของของธิษตยา ภิระบัน (2561: 94) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ทำให้เกิดองค์ความรู้ ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากงานวิจัย

สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ในประเด็นสถานศึกษามีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้บริการสถานศึกษาควรศึกษาแนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาให้มีความต่อเนื่อง เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

1.2 ประสิทธิผลของสถานศึกษา จากผลการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน ในประเด็นสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความเห็นในการทำงานจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษากับความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารและคณะครูควรหาแนวทางหรือวิธีการในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สามารถพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

2.2 ควรศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

2.3 ควรศึกษาภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอปากเกร็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ช่วงโชติ พันธุเวช. (2555). *การจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ Sippo.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2556). *ทฤษฎีองค์การ มุมมองต่างกระบวนทัศน์.* กรุงเทพฯ: ดี.เค. ปริ้นติ้งเวิลด์.

ไทพนา ป้อมหิน. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยนครพนม.

ธิษตยา ภิระบัน. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1.* (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยพะเยา.

นงลักษ์ จันหงษา, จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย และนภาเดช บุญเชิดชู. (2561). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES RESEARCH,* 9(2), 46-65.

นที มณีรัตน์. (2565). ประสิทธิผลโรงเรียน School Effectiveness. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น,* 8(1), 313-334.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2556). *การบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2552). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สงขลา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

รุจิร์ ภู่สาระ. (2545). *การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: บริษัทบุ๊คพอยท์.

ลักษณ์ประภา สุวรรณสมบัติ. (2565). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพสถานศึกษาตามแบบชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

วันวิสา พรหมสุวรรณ์. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3.* (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สัมมา รธนิธย์. (2560). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ส. เอเชียเพลส.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 2. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2.* (กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 2.

-------. (2565). *รายงานผลผู้เรียนที่มีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2565.* (กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวง*

กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ.2550. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุชาติ ทองมา. (2560). *รูปแบบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สุทิน สุขกาย และพงษ์ธร สิงห์พันธ์. (2562). การศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย,* 1(1), 69-77.

สุนีรัตน์ เอี่ยมประไพ. (2557). *การศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้รูปแบบระดับชั้นลดหลั่นเชิงเส้น.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ.

อธิวัฒน์ พันธ์รัตน์. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

อมรรัตน์ ไทรเมือง. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

Carvalho, S., Rossiter, J., Angrist, N., Hares, S., & Silverman, R. (2020). *Planning for School Reopening and Recovery After COVID-19*. Retrieved April 9, 2024, from https://www.cgdev.org/sites/default/files/planning-school-reopening-and-recoveryafter-covid-19.pdf

Gray A. Yukl, (1981). *Leadership in Organization.* New Yok: Prentice-Hill.

Paul E. Mott, cited in Hoy, Wayne K. and Miskel, Cecil G. (1991). *Educational Administration: Theory Research and Practice.* (6 th ed.). Boston: McGraw – Hill.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

GUIDELINES FOR DEVELOPING LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS BASED ON KALYANAMITRA DHAMMA OF SAMRONG THAP DISTRICT IN SURIN PROVINCE

พิชญ์ชัญญา ศรีโพนทอง[1] ทวีศักดิ์ ทองทิพย์[2] สถาพร ภาคพรม[3]
Phidchanya Sriphonthong[1] Thaweesak Thongthip[2] Sthaporn Phakphrom[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
phidchanya@gmail.com

Received : May 8, 2025; **Revised :** June 11, 2025; **Accepted :** August 26, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำ วิธีการ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ เป็นวิจัยแบบผสมวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มประชากร จำนวน 191 คน และแบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาลำดับความสำคัญ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ ความสำคัญอยู่ในลำดับแรก รองลงมาคือด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ ด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ ตามลำดับ

2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมทั้ง 4 ด้าน มีข้อค้นพบคือ อบรมพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) การเสริมกำลังใจและประเมินความก้าวหน้า ฝึกการพูด การเขียน การฟัง การสื่อสาร การสร้างมนุษยสัมพันธ์ สร้างความอบอุ่น ความสุข มีความเสมอภาค ตั้งกรรมการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม พูดสื่อสารด้วยวาจาชวนฟัง ชัดเจน สุภาพ ตรงประเด็น

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมทั้ง 4 ด้าน มีข้อค้นพบคือ พัฒนาผู้นำให้ผู้นำสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้เหมาะสมเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน จูงใจครูในโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในการทำงาน พัฒนาทางอารมณ์ของผู้นำ การสื่อสารที่ดี ให้ความเชื่อถือ ตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยเหตุผล สร้างกิจกรรมร่วมกัน สร้างมนุษยสัมพันธ์ เสริมกำลังใจภายในองค์กร สร้างบรรยากาศความสุกสนาน ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสุข ความอบอุ่นเป็นกันเอง ทักทาย ยิ้มแย้ม แจ่มใส ดูแลเอาใจใส่เป็นกันเอง ตั้งคณะกรรมการหรือทีมที่มีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ชัดเจนและส่งเสริมการพูดในเชิงบวก การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร เปิด

โอกาสให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร แต่งตั้งภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนการศึกษา มีทักษะการสื่อสาร น่าสนใจ แต่งกายน่าเคารพนับถือ รู้จักพูดชี้แจงหรืออธิบายเหตุผลด้วยวาจาที่ชวนฟัง สุภาพไพเราะ สื่อสารตรงประเด็น การสื่อสารด้วยวาจา ข้อความ และเทคโนโลยี เลือกช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย รวดเร็วและทันต่อเทคโนโลยี

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ผู้บริหารสถานศึกษา; หลักกัลยาณมิตรธรรม

Abstract

The objecfives of this research were: 1) to study the current state of leadership development of educational administrators in Samrongthap District, Surin Province, 2) to study methods of leadership development for educational administrators based on the principles of *Kalyanamitra Dhamma* in Samrongthap District, Surin Province, and 3) to propose guidelines for the development of leadership for educational administrators based on the principles of *Kalyanamitra Dhamma* in Samrongthap District, Surin Province.

The research was a mixed-methods approach, collected quantitative data by using a questionnaire. The sample for the study consisted of 191 samples, including school directors, deputy school directors, and teachers in Samrongthap District, Surin Province. Qualitative data were gathered through structured interviews with 7 key informants. Data were analyzed by using percentage, mean, and standard deviation statistics. The research findings were as follows:

1. The development of leadership among educational administrators in all four areas was found to be at a high level. When considering the order of importance, it was found that the participation aspect of leadership was the most important, followed by human relations, communication, and leadership competence, respectively.

2. The methods for developing leadership of educational administrators based on *Kalyanamitra Dhamma* principles were included self-development training related to the use of innovation and technology, the creation of Professional Learning Communities (PLCs), providing encouragement and assessing progress, practicing speaking, writing, listening, and communication skills, developing human relations, creating warmth and happiness, ensuring equality, establishing committees for participation, and promoting clear, polite, and relevant verbal communication.

3. The proposed guidelines for developing leadership of educational administrators based on *Kalyanamitra Dhamma* principles were included developing leaders' ability to select and use appropriate technology and innovations to keep pace with the changing world, motivating teachers to participate in work, developing the emotional intelligence of leaders, promoting good communication, fostering trust, making decisions and solving problems logically, creating collaborative activities, building human relations,

boosting motivation, providing encouragement within the organization, fostering a joyful atmosphere, promoting activities that bring happiness, warmth, and a sense of camaraderie, greeting others with smiles, being attentive, and creating an atmosphere of mutual respect. Furthermore, establishing committees or teams with participation from all parties, communicating constructively and clearly, promoting positive speech, creating a friendly environment, and giving everyone a role in organizational development were also recommended. The research also emphasized the importance of having a well-organized network to support education, providing everyone with an opportunity to contribute to development, honing communication skills, dressing respectfully, and being able to clearly explain and justify ideas in a polite, pleasant, and concise manner, using various communication channels such as verbal messages and technology that are fast and up-to-date.

Keywords: Leadership; Educational Administrator; Principles of Spiritual Friendship

บทนำ

การบริหารจัดการขององค์การทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลักที่ต้องมีเป้าหมายชัดเจนที่แสดงให้เห็นบทบาทของผู้นำหรือผู้บริหาร ในการนำองค์การให้การเปลี่ยนแปลงพัฒนาผู้นำต้องมีบทบาทในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนตลอดถึงบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่าย ให้การบริหารบรรลุตามนโยบายของการบริหารจัดการขององค์การการสถานศึกษาเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาให้เป็นไปตามแผนนโยบายและแผนงานที่วางไว้ให้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปพัฒนาหรือบูรณาการการศึกษาได้อย่างมีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะกัลยาณมิตรธรรมเป็น หลักธรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้ โลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้นำหรือภาวะผู้ทางการศึกษา ต้องมีการเปลี่ยนพัฒนาไปตามกระแสของโลกไร้พรมแดนหรือที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ความเจริญก้าวหน้าด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเริ่ม เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนเราอย่างแยกกันไม่ออก ทำให้ผู้นำหรือผู้บริหารสามารถรับรู้ข่าวสารซึ่งกันและกันได้อย่างรวดเร็วเป็น "สังคมข้อมูลข่าวสาร" ระบบสังคมมีความละเอียดอ่อน และสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น แต่ปรากฏว่าผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ยังขาดภาวะความเป็นผู้นำ จำเป็นต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2557, หน้า 537-538.)

โดยเฉพาะการพัฒนาภาวะผู้นำมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนา ซึ่งภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ยังควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้เกิดคุณภาพและประโยชน์แก่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ เพื่อให้โรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบเกิดการพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้มีความเป็นกัลยาณมิตรภายในองค์กร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ต่อไป

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

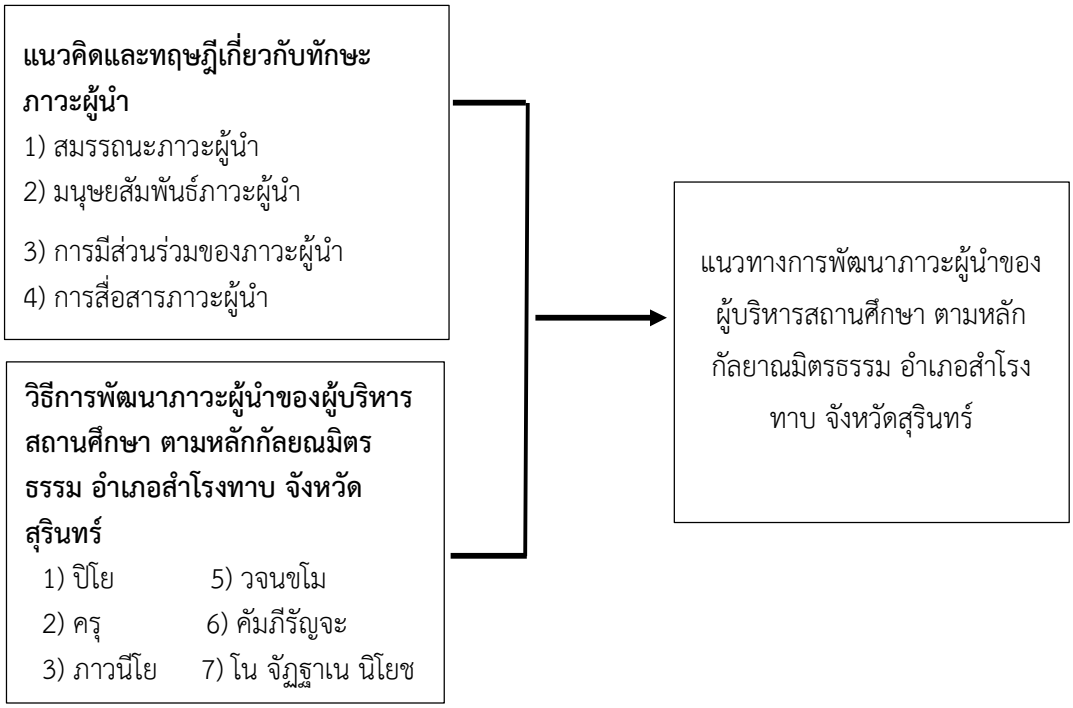
การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาภาวะผู้นำ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ 4 ด้าน คือ ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ และด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำ หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ 4 ด้าน ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ และด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำ หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ของการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ 4 ด้าน คือ ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ และด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ หมายถึง วิธีปฏิบัติตามหลักการเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบในการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้นำที่ให้ความสำคัญด้านจริยธรรมและความปลอดภัย ส่งเสริมให้ความรู้สึกผูกพันธ์กันและความเป็นเจ้าของ ให้อำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เปิดรับความคิดเห็นใหม่ๆและส่งเสริมให้องค์กรมีการเรียนรู้ และสนับสนุนให้ผู้อื่นเติบโต 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้นำที่กำหนดนโยบายเป้าหมายที่ชัดเจน สั่งการให้มีความชัดเจน ไม่กำกวม สอนงานหรืออธิบายงานให้ชัดเจน ติดต่อสื่อสารได้ชัดเจนและทั่วถึงกับผู้ใต้บังคับบัญชา และมีความยืดหยุ่นในการทำงานในเรื่องกฎเกณฑ์ ระเบียบ ตามสมควรแก่เหตุ 3) ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวางแผนของผู้ใต้บังคับบัญชา การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตาม และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) ด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้นำที่มีความสามารถพูดและเขียนในโอกาสต่างๆ ความสามารถในการสื่อสารผ่านเทคโนโลยี และความสามารถในการจูงใจ โน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นด้วย ยอมรับ และคล้อยตาม แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ 4 ด้าน คือ 1) ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ 3) ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ และ 4) ด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำน่ารัก (ปิโย) หมายถึง ภาวะผู้นำที่น่ารักมีเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในโรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ 2) ภาวะผู้นำน่าเคารพ (ครุ) หมายถึง ผู้นำที่ปฏิบัติที่ดีเป็นที่ไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาโรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ทุกคนได้นำไปเป็น

แบบอย่างที่ดี 3) ภาวะผู้นำน่ายกย่อง (ภาวนีโย) หมายถึง ผู้นำมีความน่ายกย่อง น่าชื่นชม น่าเชื่อถือของผู้ใต้บังคับบัญชาโรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ 4) ภาวะผู้นำรู้จักการใช้คำพูด (วัตตา) หมายถึง ผู้นำรู้จักพูดชี้แจงหรืออธิบายเหตุผลด้วยวาจาที่ชวนฟัง สุภาพ สามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาตนเองได้ 5) ภาวะผู้นำมีความอดทน (วจนักขโม) หมายถึง ผู้นำพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา และพร้อมที่จะรับฟังปัญหา โรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ที่แสดงออกมาด้านความคิดเห็นในทิศทางที่ดีต่อผู้นำ 6) ภาวะผู้นำใช้ถ้อยคำลึกซึ้ง (คัมภีรัญจะกะถัง กัตตา) หมายถึง ผู้นำชี้แจงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ล้ำลึก ชัดเจนเข้าใจง่าย ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาโรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ สามารถนำไปปฏิบัติตามได้ 7) ภาวะผู้นำชักนำไปในทางที่ดี (โน จัฏฐาเน นิโยชะเย) หมายถึง ผู้นำไม่ชักนำผู้ใต้บังคับบัญชาไปในทางที่เสื่อมเสียแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาโรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

จากการศึกษาข้อมูลแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitave Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีจากตำราหนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัยซึ่งประกอบด้วยหัวข้อสำคัญดังต่อไปนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำ 2) แนวคิดเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำ 3) แนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 4) การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 5) ทฤษฎีภาวะผู้นำ 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ มีวิธีในการวิจัย ดังนี้

1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนในอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 จำนวน 191 คน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 191 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน จำนวน 7 คน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการใช้แบบการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3)การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ สรุปและนำเสนอในเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็น ที่มีต่อสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ รายด้านโดยรวมทุกด้าน

การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์	ระดับปฏิบัติ		
	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ
1. ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ	4.60	0.40	มากที่สุด
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ	4.64	0.37	มากที่สุด
3. ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ	4.65	0.45	มากที่สุด
4. ด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ	4.61	0.47	มากที่สุด
รวม	**4.62**	**0.39**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาวิธีการ การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

1) ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้นวัตกรรม อบรมพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ การเสริมกำลังใจและประเมินความก้าวหน้าในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ศึกษาแบบอย่างการวางแผนและพัฒนางานอย่างเป็นระบบในการพัฒนาองค์กร มีความเข้มแข็ง รอบรู้ หมั่นฝึกฝนและอบรมพัฒนาตนเองเพื่อนำความรู้มาพัฒนาองค์กรให้ยั่งยืนการฝึกการพูด การเขียน การฟัง การสื่อสาร 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ การพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างกิจกรรมร่วมกัน แสดงความใส่ใจ เห็นคุณค่า ยกย่อง ชมเชย สร้างมนุษยสัมพันธ์ ต้องเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เอาใจใส่เป็นกันเองโอบอ้อมอารี แสดงความจริงใจและมีความยุติธรรม สร้างความอบอุ่น ความสุข สนุกสนาน อารมณ์ดี ยิ้มแย้มทักทายด้วยไมตรี จัดกิจกรรมกลุ่มตามโอกาสที่เหมาะสม และมีบุคลิกที่ดี ฝึกยิ้มแย้ม รู้จักขบขันหัวเราะ ชื่นชมในโอกาสที่เหมาะสม 3) ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ การสร้างความร่วมมือภายในองค์กร แจ้งข้อมูลข่าวสารการบริหารจัดการภายในองค์กร รับฟังความเห็นจากทุกฝ่าย จัดตั้งทีมคณะกรรมการที่มีส่วนร่วมทุกฝ่าย สร้างความร่วมมือร่วมกัน เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามาร่วมกิจกรรม มีความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น ดำเนินกิจกรรมใช้สถานที่ตามความจำเป็น 4) ด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ การพูดสื่อสารด้วยวาจาชวนฟัง ชัดเจน สุภาพ ตรงประเด็น ชี้แจงเหตุผลด้วยวาจาที่ชวนฟัง สื่อสารด้วยวาจา ข้อความ เทคโนโลยีตามความเหมาะสม

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาแนวทาง การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

1) ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ การเลือกใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้เหมาะสมเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน จูงใจครูในโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในการทำงาน เลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีให้เหมาะสม พัฒนาทางอารมณ์ของผู้นำ การสื่อสารที่ดี การให้ความเชื่อถือ การตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยเหตุผล มีความรู้พื้นฐาน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ นำความรู้ความสามารถไปใช้ในสถานการณ์จริง 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ องค์กรมีการสร้างกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ สร้างแรงจูงใจ เสริมกำลังใจภายในองค์กร สร้างมนุษยสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมภายในองค์กร มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน สร้างบรรยากาศความสุกสนานในสถานศึกษา ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสุข ความอบอุ่นเป็นกันเอง ทักทายยิ้มแย้ม แจ่มใสกับทุกคนในองค์กร แสดงออกด้วยอารมณ์ที่น่าเข้าปรึกษา ดูแลเอาใจใส่เป็นกันเอง3) ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ การจัดตั้งคณะกรรมการหรือทีมที่มีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ชัดเจนและส่งเสริมการพูดในเชิงบวก สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร เปิดโอกาสให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรเพื่อรับฟังความคิดเห็นและขอคำปรึกษาวางแผนร่วมกัน ดำเนินการแต่งตั้งภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนการศึกษา เปิดโอกาสให้ทุกคนมีบทบาทในการพัฒนา ร่วมวางแผน รับฟังความคิดเห็น และใช้สถานที่ในสถานศึกษาได้ตามความจำเป็น 4) **ด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ** การมีทักษะการสื่อสาร น่าสนใจ แต่งกายน่าเคารพนับถือ รู้จักพูดชี้แจ้งหรืออธิบายเหตุผลด้วยวาจาที่ชวนฟัง สุภาพไพเราะ สื่อสารตรงประเด็น สื่อสารด้วยวาจา ข้อความ และเทคโนโลยี เลือกช่องบทางสื่อสารที่หลายหลายรวดเร็วและทันต่อเทคโนโลยี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมาก ผลลำดับความต้องการจำเป็นเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ (ค่าเฉลี่ย = 4.65) ลำดับที่ 2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ (ค่าเฉลี่ย = 4.64) ลำดับที่ 3 ด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ (ค่าเฉลี่ย = 4.61) และลำดับที่ 4 ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ (ค่าเฉลี่ย = 4.60) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นนทกร อรุณโน ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 17” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗ มีความสัมพันธ์ในระดับกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .1 และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 เป็นไปตามสมการพยากรณ์อย่างง่าย Y=2.04.51X120

2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ สรุปผลดังนี้

1) ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้นวัตกรรม อบรมพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) และการเสริมกำลังใจและประเมินความก้าวหน้าในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาแบบอย่างการวางแผนและพัฒนางานอย่างเป็นระบบในการพัฒนาองค์กร มีความเข้มแข็ง รอบรู้ หมั่นฝึกฝนและอบรมพัฒนาตนเองเพื่อนำความรู้มาพัฒนาองค์กรให้ยั่งยืน และการฝึกการพูด การเขียน การฟัง การสื่อสาร 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ การพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างกิจกรรมร่วมกัน แสดงความใส่ใจ เห็นคุณค่า ยกย่อง ชมเชย สร้างมนุษยสัมพันธ์ เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เอาใจใส่เป็นกันเองโอบอ้อมอารี แสดงความจริงใจและมีความยุติธรรม สร้างความอบอุ่น ความสุข สนุกสนาน อารมณ์ดี ยิ้มแย้มทักทายด้วยไมตรี จัดกิจกรรมกลุ่มตามโอกาสที่เหมาะสม และการมีบุคลิกที่ดี ฝึกยิ้มแย้ม รู้จักขบขันหัวเราะ ชื่นชมในโอกาสที่เหมาะสม 3) ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ การสร้างความร่วมมือภายในองค์กร แจ้งข้อมูลข่าวสารการบริหารจัดการภายในองค์กร รับฟังความเห็นจากทุกฝ่าย และการจัดตั้งทีมคณะกรรมการที่มีส่วนร่วมทุกฝ่ายและสร้างความร่วมมือร่วมกัน เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามาร่วมกิจกรรม มีความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นและการเปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมวางแผนพัฒนาในการใช้สถานที่ตามความจำเป็น 4) ด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ การพูดสื่อสารด้วยวาจาชวนฟัง ชัดเจน สุภาพ ตรงประเด็น ชี้แจงเหตุผลด้วยวาจาที่ชวนฟัง สื่อสารด้วยวาจา ข้อความ เทคโนโลยีตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อารี กังสานุกูล ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2” ผลการศึกษาพบว่า (1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามเพศของครู โดยรวมและ รายด้าน แตกต่างกัน (3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ครู โดยรวมแตกต่างกัน พิจารณารายด้านแตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีที่เหมาะสมและด้านการคาดหวังผลการปฏิบัติงานของผู้ตามในระดับสูง ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นของครู ที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก($\bar{X}$=3.96) เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาและต่ำสุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.05) รองลงมาคือด้านพัฒนาคนอื่นให้เป็นผู้นำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.01) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านปรับปรุงผลลัพธ์ของนักเรียนทุกคน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.86) ๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานพบว่า ครูที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยภาพรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

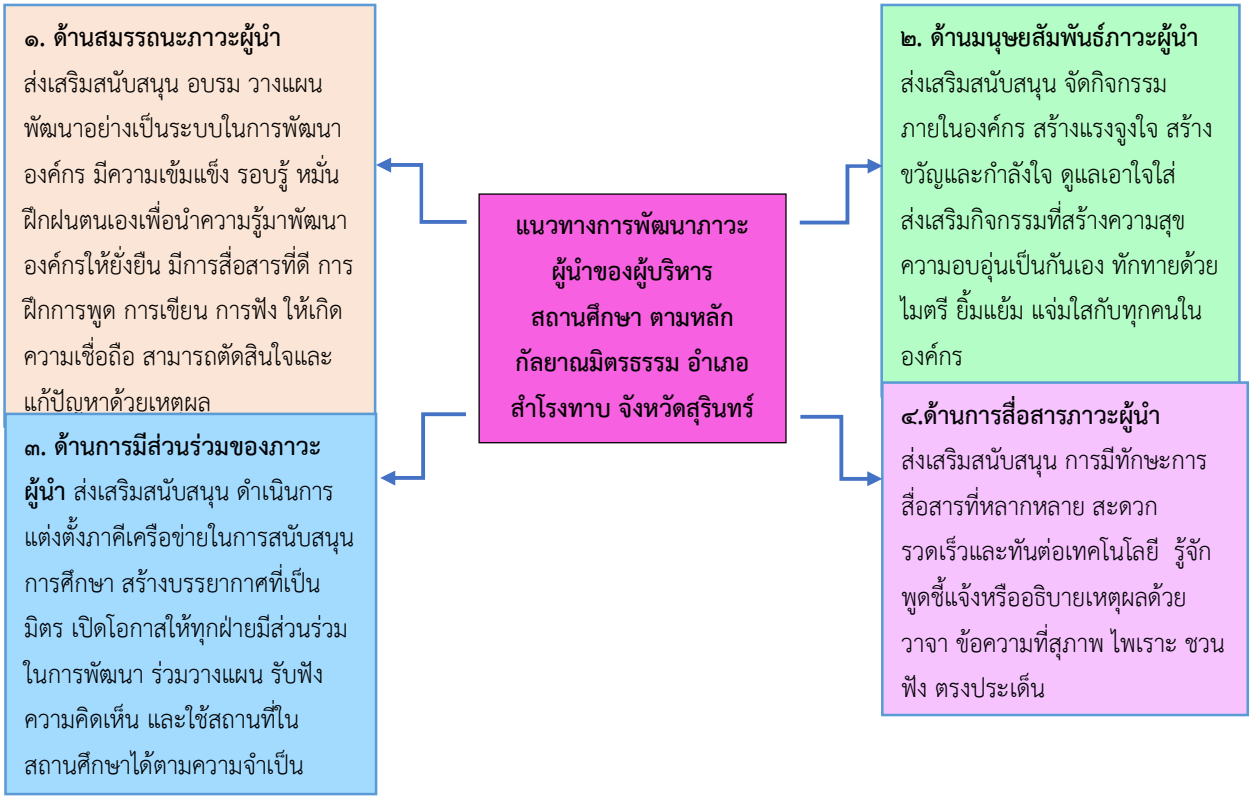
3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ สรุปผลดังนี้

1) ด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ การเลือกใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้เหมาะสมเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน จูงใจครูในโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในการทำงาน เลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีให้เหมาะสม พัฒนาทางอารมณ์ของผู้นำ การสื่อสารที่ดี การให้ความเชื่อถือ การตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยเหตุผล และการมีความรู้พื้นฐาน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ นำความรู้ความสามารถไปใช้ในสถานการณ์จริง 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ การองค์กรมีการสร้างกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ สร้างแรงจูงใจ เสริมกำลังใจภายในองค์กร สร้างมนุษยสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมภายในองค์กร มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน สร้างบรรยากาศความสุกสนานในสถานศึกษา ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสุข ความอบอุ่นเป็นกันเอง ทักทาย ยิ้มแย้ม แจ่มใสกับทุกคนในองค์กร และการแสดงออกด้วยอารมณ์ที่น่าเข้าปรึกษา ดูแลเอาใจใส่เป็นกันเอง 3) ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ การจัดตั้งคณะกรรมการหรือทีมที่มีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ชัดเจนและส่งเสริมการพูดในเชิงบวก สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร เปิดโอกาสให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรเพื่อรับฟังความคิดเห็น ขอคำปรึกษาวางแผนร่วมกัน ดำเนินการแต่งตั้งภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนการศึกษา เปิดโอกาสให้ทุกคนมีบทบาทในการพัฒนา ร่วมวางแผน รับฟังความคิดเห็น และใช้สถานที่ในสถานศึกษาได้ตามความจำเป็น 4) ด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ การมีทักษะการสื่อสาร น่าสนใจ แต่งกายน่าเคารพนับถือ รู้จักพูดชี้แจ้งหรืออธิบายเหตุผลด้วยวาจาที่ชวนฟัง สุภาพไพเราะ สื่อสารตรงประเด็น สื่อสารด้วยวาจา ข้อความ เทคโนโลยี เลือกช่องบทางสื่อสารที่หลายหลายรวดเร็วและทันต่อเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูโกศลกิจจานุสิฐ (ปุญญโกสโล/พันธุ

รัตน์) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร”ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ รองลงมาด้านภาวะผู้นำการสื่อสารภาวะผู้นำด้านการตัดสินใจด้านการสร้างแรงจูงใจ และ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านการตัดสินใจด้านการสร้างแรงจูงใจด้านภาวะผู้นำการสื่อสารด้านมนุษยสัมพันธ์และ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีกระบวนการ ดังนี้ ขั้นที่ 1 การระบุปัญหา ขั้นที่ 2 การระบุข้อจำกัดของปัจจัย ขั้นที่ 3 การพัฒนาทางเลือกขั้นที่สการวิเคราะห์ทางเลือก ขั้นที่ 2 การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ขั้นที่อการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ และขั้นที่การสร้างระบบควบคุมและประเมินผลด้วยความ เมตตา กรุณา แนะนำแนวทางการปฏิบัติที่ดีงามเพื่อพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก และ 3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตบางรักกรุงเทพมหานคร พบว่า 1. ภาวะผู้นำด้านการตัดสินใจมาบูรณาการให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำให้ใช้ความเมตตา บนพื้นฐานข้อเท็จจริงที่สังคมยอมรับตามกฎระเบียบ ประเพณี 2. ภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงจูงใจมีความเมตตาในการทำงานร่วมกันอย่างยุติธรรมในองค์กร 3. ภาวะผู้ด้านการสื่อสารสามารถติดต่อสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้อย่างเหมาะสม 4. ภาวะผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงเพิ่มศักยภาพในการบริหารโรงเรียนให้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม 5. ภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ผู้บริหารยิ้มแย้ม แจ่มใสกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างบริสุทธิ์ใจปฏิบัติงานอย่างมีความสุข (พระครูโกศลกิจจานุสิฐ (ปุญญโกสโล/พันธุรัตน์), 2560) และสอดคล้องการผลงานวิจัยของ ปิยะดา ก่อวุฒิกุลรังษี ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมโรงเรียน ป้อมนาคราชสวาทยานนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6” ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และรายข้อ มี 5 ข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ โนจฏฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย ปิโย น่ารัก เข้าถึงจิตใจ วัตตา รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จัดพูดชี้แจงให้เข้าใจและภาวนีโย น่าเจริญใจ มีความรู้จริง ตามลำดับ และ 6. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม มีดังนี้ (1) ปิโย น่ารัก เข้าถึงจิตใจ มีนิสัยดีเข้าใจบุคลากรมีบุคลิกภาพดี แต่งกายเรียบร้อย และยิ้มแย้มแจ่มใส มีอัธยาศัยไมตรีจิตดี อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 (2) ครุ น่าเคารพ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ อารมณ์หนักแน่นทุกสถานการณ์เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร และมีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 (3) ภาวนีโย น่าเจริญใจ มีความรู้จริงต้องไม่เผด็จการในการสั่งงาน ผู้นำต้องมีความเป็นประชาธิปไตย และมีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 (4) วตตา รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักพูดชี้แจง ให้เข้าใจ สื่อสารเข้าใจง่ายเวลาสั่งงาน ชัดเจนและวางแผนพัฒนางานการศึกษาที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 (5) วจนกขโม ทนต่อถ้อยคำพร้อมรับฟังคำปรึกษา มีความอดทนทุกสถานการณ์และสร้างเครือข่ายการบริหารให้คำปรึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 (6) คมภีรณจ กถ กัตตา ชี้แจงเรื่องล้ำลึกให้เข้าใจได้ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานและมีการประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนสู่สาธารณชน อยู่ในระดับมากมี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และ (7) โน จฏฐาเน นิโยชเย ผู้นำไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย และต้องมีศีลธรรมประจำใจ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป

ระดับสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 ด้านมนุษยสัมพันธ์ภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ด้านการสื่อสารภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และด้านสมรรถนะภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยได้พบว่า ผู้นำมีการอบรมพัฒนาตนเอง พัฒนาทักษะการใช้นวัตกรรม ส่งเสริมคุณภาพการศึกษา สร้างมนุษยสัมพันธ์ สร้างความอบอุ่น อารมณ์ดี สนุกสนาน ยิ้มแย้มแจ่มใส สร้างความร่วมมือภายในองค์กร และสื่อสารชัดเจน ตรงประเด็น จึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ดังต่อไปนี้

1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยอาศัยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย

2) ผู้บริหารสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านภาวะผู้นำของตนเองโดยอาศัยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย

3) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแลกเปลี่ยนภาวะผู้นำระหว่างผู้บริหาร โดยอาศัยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นอื่นที่ยังไม่ได้ศึกษา หากมีการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยดังนี้

1) ควรมีการศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยประยุกต์ใช้กับหลักทุติยปาปณิกสูตรด้านทักษะการใช้ภาษาและการสื่อสารของผู้นำ

2) ควรมีการศึกษากระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยประยุกต์ใช้กับหลักทุติยปาปณิกสูตร ด้านทักษะการใช้ภาษาและการสื่อสารของผู้นำ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *นิยามคำศัพท์หลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2553*. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย).

กิติ ตยัคคานนท์. (2553). *เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ*. (พิมพ์ครั้งที่ ๑๐). (กรุงเทพมหานคร: เปลวอักษร).

พัชรา วาณิชวศิน. (2560). *การพัฒนาภาวะผู้นำ: จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน).

ณรงค์ศักดิ์ วะโร. (2559). *การศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

นนทกร อรุณโน. (2559). *“การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 17”* . วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ปิยะดา ก่อวุฒิกุลรังสี. (2560). *“แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมโรงเรียนป้อมนาคราชสวาทยานนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6”*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุวรรณ ธมฺมาวุโธ (เลิศสมาจาร). (2558) *“ภาวะผู้นำของผู้บริหารต่อการพัฒนาสมรรถนะของครูโรงเรียนนนทรีวิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวากรุงเทพมหานคร”*. วิทยานิพนธ์หาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย. (2561). *“ภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1”*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก.

สุภาพร ภูสมที่. (2559). *“ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19”*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

The Role of School Administrators in Driving PLC Processes to Educational Institutions under The Secondary Education Service Area Office Ubon Ratchathani, Amnat Charoen

จุฑามาศ ผิวผุย[1] และ เมธาวี โชติชัยพงศ์[2]
Jutamad Piwpuy[1] and Methavee Chotchaipong[2]
มหาวิทยาลัยราชธานี[12], ประเทศไทย
Ratchathani University, Thailand.
E-Mail: aor.monkey.noi@gmail.com

Received : December 17, 2023; **Revised :** February 20, 2025; **Accepted :** August 27, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 348 คน ตอบแบบสอบถามกลับมา จำนวน 317 คน คิดเป็น 91.09% และผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 และแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดและจัดทำวิสัยทัศน์ รองลงมา คือ การปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างองค์การของโรงเรียน และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การให้ความสนับสนุนผู้ร่วมงานแต่ละรายบุคคล

2. แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา มีแนวทางที่ควรได้รับการพัฒนาสำคัญ ดังนี้ 1) การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันต่อการพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารควรจัดตารางประชุมและพูดคุยกันแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อพูดคุยถึงปัญหาของผู้เรียนและร่วมกันหาทางแก้ไข 2) การสร้างความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานในระดับสูง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูปรับเปลี่ยนวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ให้ทันสมัยกับเพื่อนครูอยู่เสมอจะช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาทาง การเรียนรู้ และมีคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และ 3) การใส่ใจติดตามดูแลการปฏิบัติภารกิจในการจัดการเรียนรู้และงานสนับสนุนอื่น ๆ ผู้บริหารควรประสานงานกับครู เพื่อติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา, การขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี, อำนาจเจริญ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the role of institution administrators in mobilizing PLC processes in educational institutions, and 2) to study recommendations for role development of institutional administrators on mobilizing PLC processes in educational institutions. The sample included 348 teachers teaching in schools, and 317 copies, or 91.09 percent of the questionnaire returned. There were also 19 informants selected from school administrators and teachers. The research tool was a five-level rating scale questionnaire with a reliability of .97 and a semi-structured interview. The statistics were frequency, mean, standard division, and content analysis.

The findings were as follows:

1. The roles of institutional administrators in mobilizing PLC processes in educational institutions as a whole and individual aspects were at the high levels, followed by the ranking as vision scope and defined, improvement of institutional structure, and the lowest mean score was individual support aspect.

2. Recommendations for role development for institutional administrators on mobilizing PLC processes in educational institutions by ranking orders as; 1) Understanding of learning organization school aspect, the administrators should arrange meeting schedules to discuss learning problems and solutions, 2) High achievement expectation aspect, the administrators should encourage teachers to change to new teaching methods to facilitate students on learning better and higher educational quality, and 3) Follow-up and related tasks on learning management, the administrators should coordinate with teachers on students' progress.

Keywords: Role of Institutional Administrators, Mobilizing PLC Processes in Educational Institutions, The Secondary Education Service Area Office Ubon Ratchathani, Amnat Charoen

บทนำ

แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีพื้นฐานแนวคิดมาจากภาคธุรกิจเกี่ยวกับความสามารถขององค์การในการเรียนรู้ ซึ่ง Thompson et al., (2004) ได้กล่าวได้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ผลการวิจัยของ Hord (1997) ได้สรุปไว้ว่า การดำเนินการในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพ และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน มีผลสรุป 2 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 ผลดีต่อครูผู้สอน คือ เพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน โดยเพิ่มความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติให้บรรลุพันธกิจ และเป้าหมายโดยอาศัยความร่วมมือจากทีมการเรียนรู้ ประเด็นที่ 2 ผลดีต่อผู้เรียน คือ เพิ่มศักยภาพจากการเรียนรู้ตามความสนใจ สามารถลดอัตราการตกซ้ำชั้น และจำนวนชั้นเรียนที่ชะลอการจัดการเรียนรู้ให้น้อยลง ในส่วนของ

องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2560) ได้เสนอแนวคิดบทบาทหน้าที่ของผู้นำในการผลักดันให้สถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ใน 3 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ ด้านการกำหนดทิศทาง ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการพัฒนาองค์การของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาและพัฒนาบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีสหวิทยาเขตในสังกัด จำนวน 13 สหวิทยาเขต และมีโรงเรียนในสังกัด รวมทั้งสิ้นจำนวน 81 โรงเรียน จากการศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ พบปัญหาอุปสรรคหลายประการ อาทิเช่น 1) ด้านการดำเนินการจัดทำแผนจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ปัญหาอุปสรรค คือ แผนปฏิบัติการประจำปีบางโรงเรียนขาดความสอดคล้องกับนโยบาย และจุดเน้น ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ขาดความชัดเจนในการกำหนดกรอบกลยุทธ์พัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ส่งผลให้ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับแผนปฏิบัติการประจำปีไม่ชัดเจน โรงเรียนยังไม่เข้าใจกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2) ด้านการเตรียมความพร้อมการจัดการศึกษา ปัญหาอุปสรรค คือ ขาดสื่ออุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ ระบบอินเตอร์เน็ตไม่เสถียร งบประมาณในการสนับสนุนไม่เพียงพอ ขาดการควบคุมการเรียนออนไลน์ (กรณีมี Smart phone และมีอินเทอร์เน็ต) กรณีที่นักเรียนไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ และขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก และ 3) การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงาน เพื่อการบริหารงานบุคคล พบปัญหาอุปสรรค คือ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้การตรวจสอบข้อมูลโดยให้บุคลากรของโรงเรียนเข้ามาตรวจสอบทำได้ไม่เต็มที่ และยังพบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา ทำให้ไม่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ อาทิเช่น 1) กิจกรรมโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนในรูปแบบของการศึกษาดูงาน และวิเคราะห์งานโดยใช้กระบวนการ PLC พบปัญหาอุปสรรค คือ ขาดความชัดเจนของโครงการ (จะยังมีโครงการนี้อีกหรือไม่) และงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอและล่าช้าไม่ทันต่อการดำเนินงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา 2) กิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนการสอนและปฏิรูปการเรียนรู้จากรูปแบบ Passive Learning ให้กับผู้เรียนในทุกระดับชั้น โดยให้ครูทำ PLC หลังการจัดการเรียนรู้ อย่างน้อยทุกครั้งที่มีการสอนครบแผนการจัดการเรียนรู้ พบปัญหาอุปสรรค คือ การนิเทศไม่สามารถลงพื้นที่ของสถานศึกษาได้ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และไม่ได้รับการพิจารณางบประมาณในช่วงที่มีการเสนอแผน/โครงการประจำปีงบประมาณ และ 3) กิจกรรมการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะความรู้และความชำนาญในการจัดการเรียนการสอน มีมาตรฐานวิชาชีพ และ/สมรรถนะของครูยุคใหม่ พบปัญหาอุปสรรค คือ ไม่สามารถพัฒนาข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในแบบรวมกลุ่มกันได้ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงจำเป็นต้องใช้ระบบออนไลน์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรในเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการ PLC แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อแก้ไขปัญหา และการพัฒนางานในหน้าที่ที่รับผิดชอบทุกกลุ่มงาน ให้สามารถนำกระบวนการความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไปจัดทำแผนการขับเคลื่อนความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การปฏิบัติจริง ทั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ได้สรุปในรายงานผลการดำเนินงาน

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ดังนี้ 1) รายงานผลการติดตาม และประเมินผล การบริหารและจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (พ.ศ. 2560) ปีงบประมาณ 2563 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการองค์การสู่ความเป็นเลิศ ตัวบ่งชี้ที่ 2 การพัฒนาสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ ประเด็นการพิจารณาที่ 2 การส่งเสริมให้เกิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และนำองค์ความรู้มาพัฒนาตนเอง พัฒนางานและพัฒนาองค์การ โดยใช้กระบวนการวิจัย มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ 2) ผลการติดตาม ประเมินผล การบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามตัวชี้วัดแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2563 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ นโยบายที่ 3 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ตัวชี้วัดที่ 17 ครูมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทจาก “ครูผู้สอน” เป็น “Coach” ผู้ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ การเรียนรู้หรือผู้อำนวยการการเรียนรู้ พบว่า มีผลการดำเนินงานไม่บรรลุ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ, 2564) แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ส่วนหนึ่งยังไม่มีความพร้อมและไม่มีทิศทางในการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทที่แท้จริง อีกทั้งบุคลากรยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างแท้จริง ทำให้กระบวนการขับเคลื่อนความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไม่ประสบผลสำเร็จในระดับน่าพอใจ ดังนั้น บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องตะหนักและให้ความสำคัญและเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการ และขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ ผู้บริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดหมายที่วางไว้ เพราะการดำเนินงานต่าง ๆ มิใช่กิจกรรมที่ผู้บริหารกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการด้านการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาและพัฒนาบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

การทบทวนวรรณกรรม

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า PLC ได้รับการยอมรับว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สามารถสร้างความยั่งยืนในการเปลี่ยนแปลงคุณภาพตามบริบทของพื้นที่หรือจุดมุ่งหมายของชุมชนที่จะก้าวสู่ PLC ซึ่ง DuFour (2007) ถือเป็นบิดาของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้เริ่มทำงานวิจัยพัฒนาและส่งเสริม เรื่อง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาตั้งแต่ ค.ศ.

1998 นอกจากนี้ DuFour ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไม่ใช่โปรแกรมหรือหลักสูตร แต่เป็นแนวทางการดำเนินการที่ช่วยให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนทุกระดับ ครูผู้สอน รวมทั้งบุคลากรในโรงเรียน จะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นมากกว่าให้ความสำคัญกับการสอน นอกจากนั้น ยังต้องให้ความสำคัญกับการร่วมมือรวมพลัง การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จภายใต้เป้าหมายเดียวกัน โดยอาศัยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีพื้นฐานแนวคิดมาจากภาคธุรกิจเกี่ยวกับความสามารถขององค์การในการเรียนรู้ ซึ่ง Thompson et al., (2004) ได้กล่าวได้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เกิดจากการประยุกต์แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ และ Senge (1990) ได้ประยุกต์สู่โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้ DuFour et al., (2010) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดหลักสำคัญ 3 ประการ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนการทำงานของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) มั่นใจได้ว่านักเรียนทุกคน มีการเรียนรู้ในระดับสูง 2) สร้างวัฒนธรรมการร่วมมือ และร่วมพลังเพื่อบรรลุพันธกิจนั้น และ 3) มุ่งมั่นต่อผลลัพธ์ อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดความเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นแนวคิดที่ได้รับการประยุกต์มาจากแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่จะนำไปใช้ คือ โรงเรียน อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การเป็นชุมชนแห่งวิชาชีพ คือ การรวมตัว รวมใจ รวมพลังและร่วมมือกันของทุกคนในโรงเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญ โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นตัวชี้วัด เชื่อได้ว่าแนวคิดโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ เป็นแนวคิดที่ส่งเสริมศักยภาพของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในขอบเขตที่กว้างมากขึ้น เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของวิชาชีพครู จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น การปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ นับเป็นงานที่ยากลำบากต่อการทำให้สำเร็จ เนื่องจากกรอบความคิดในเรื่องนี้นี้ค่อนข้างกว้าง ยังขาดความชัดเจนเชิงปฏิบัติอีกมาก ตลอดจนมีปัจจัยที่เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องมากมาย แต่ผลจากงานวิจัยจำนวนไม่น้อยที่มีความเห็นตรงกันประการหนึ่งว่า ภาวะผู้นำเป็นกุญแจสำคัญที่จะขับเคลื่อนแนวคิดเรื่องนี้ลงสู่การปฏิบัติ จนสามารถบรรลุเป้าหมายการเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจากแนวคิดของ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2560) ที่ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของผู้นำในการผลักดันให้สถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ใน 3 ด้านที่สำคัญ ประกอบด้วย ด้านการกำหนดทิศทาง ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการพัฒนาองค์การของโรงเรียน

Sergiovanni (1994) ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นสถานที่สำหรับ “ปฏิสัมพันธ์” ลด “ความโดดเดี่ยว” ของมวลสมาชิกวิชาชีพครู ของโรงเรียน ในการทำงาน เพื่อปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียน หรืองานวิชาการโรงเรียน

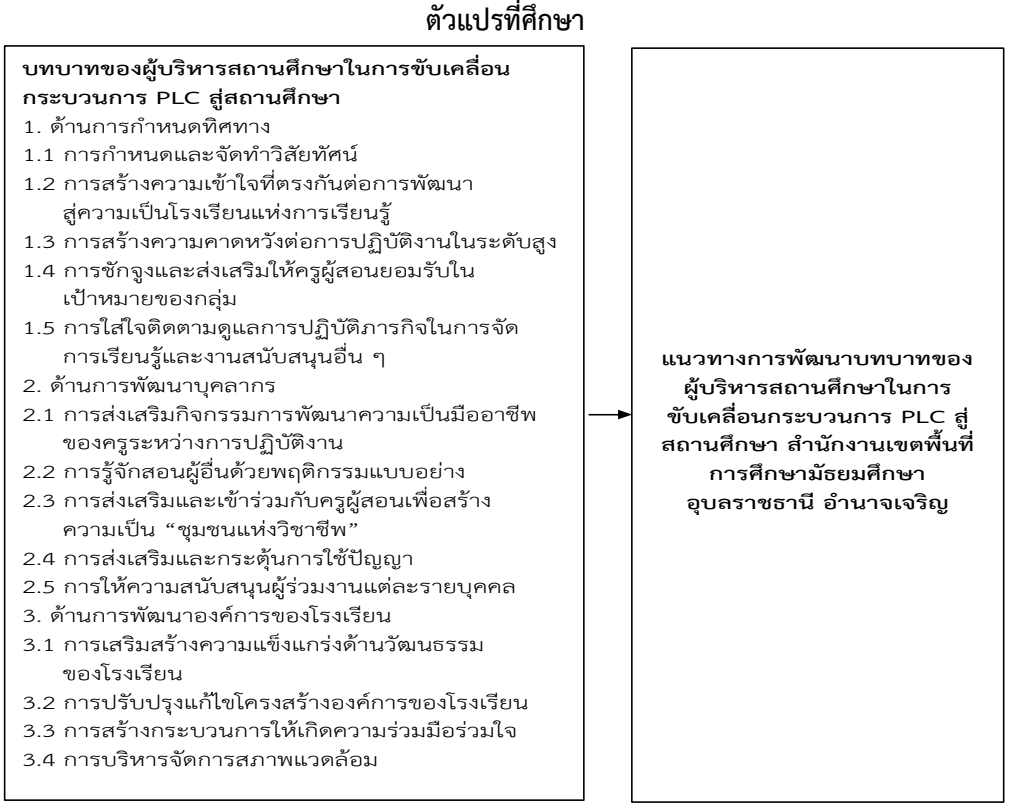
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เชิงวิชาชีพ หมายถึง การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหารและนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ย้ำชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ไม่ใช่หัวเรื่องในการสอน

สรุปได้ว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหาร ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนและบุคคลากร มีกระบวนการทำงานที่เพียบพร้อมไปด้วยประสิทธิภาพ มีกระบวนการทำงานที่แลกเปลี่ยนแบ่งปัน เรียนรู้ ลดความโดดเดี่ยวในการทำงาน มีเครือข่ายในการทำงานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

ให้เกิดประสิทธิผล โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยมีผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของครู

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยใช้กรอบแนวคิด ของ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2560) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดทิศทาง มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1.1) การกำหนดและจัดทำวิสัยทัศน์ 1.2) การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันต่อการพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ 1.3) การสร้างความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานในระดับสูง 1.4) การชักจูงและส่งเสริมให้ครูผู้สอนยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม และ 1.5) การใส่ใจติดตามดูแลการปฏิบัติภารกิจในการจัดการเรียนรู้และงานสนับสนุนอื่น ๆ 2) ด้านการพัฒนาบุคลากร มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 2.1) การส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของครูระหว่างการปฏิบัติงาน 2.2) การรู้จักสอนผู้อื่นด้วยพฤติกรรมแบบอย่าง 2.3) การส่งเสริมและเข้าร่วมกับครูผู้สอนเพื่อสร้างความเป็น “ชุมชนแห่งวิชาชีพ” 2.4) การส่งเสริมและกระตุ้นการใช้ปัญญา และ 2.5) การให้ความสนับสนุนผู้ร่วมงานแต่ละรายบุคคล และ 3) ด้านการพัฒนาองค์การของโรงเรียน มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 3.1) การเสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านวัฒนธรรมของโรงเรียน 3.2) การปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างองค์การของโรงเรียน 3.3) การสร้างกระบวนการให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ และ 3.4) การบริหารจัดการสภาพแวดล้อม ซึ่งกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยเป็นแบบเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ แบ่งวิธีวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญศึกษา ซึ่งศึกษา ตามแนวคิดของ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2560) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดทิศทาง มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1.1) การกำหนดและจัดทำวิสัยทัศน์ 1.2) การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันต่อการพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ 1.3) การสร้างความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานในระดับสูง 1.4) การชักจูงและส่งเสริมให้ครูผู้สอนยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม และ 1.5) การใส่ใจติดตามดูแลการปฏิบัติภารกิจในการจัดการเรียนรู้และงานสนับสนุนอื่น ๆ 2) ด้านการพัฒนาบุคลากร มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 2.1) การส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของครูระหว่างการปฏิบัติงาน 2.2) การรู้จักสอนผู้อื่นด้วยพฤติกรรมแบบอย่าง 2.3) การส่งเสริมและเข้าร่วมกับครูผู้สอนเพื่อสร้างความเป็น “ชุมชนแห่งวิชาชีพ” 2.4) การส่งเสริมและกระตุ้นการใช้ปัญญา และ 2.5) การให้ความสนับสนุนผู้ร่วมงานแต่ละรายบุคคล และ 3) ด้านการพัฒนาองค์การของโรงเรียน มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 3.1) การเสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านวัฒนธรรมของโรงเรียน 3.2) การปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างองค์การของโรงเรียน 3.3) การสร้างกระบวนการให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ และ 3.4) การบริหารจัดการสภาพแวดล้อม โดยศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานด้านการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2566 มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 3,666 คน จำแนกตามสหวิทยาเขตในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 2,882 คน และสหวิทยาเขตในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 784 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานด้านการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2566 กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 348 คน จำแนกตามสหวิทยาเขตในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 274 คน และสหวิทยาเขตในจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 74 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งใช้สหวิทยาตามจังหวัดเป็นหน่วยของการสุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทำการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า มีค่า IOC ระหว่าง .67-

1.00 และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ด้วยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 นำข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2 ข้อ ในแต่ละด้าน มาสร้างเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 19 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง ทำการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และหาค่าความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมและรายด้าน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติ และอันดับที่ของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ **โดยรวมและรายด้าน**

	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่
1. ด้านการกำหนดทิศทาง		**3.74**	**.25**	**มาก**	
	1.1 การกำหนดและจัดทำวิสัยทัศน์	4.18	.39	มาก	1
	1.2 การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันต่อการพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้	3.31	.40	ปานกลาง	13
	1.3 การสร้างความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานในระดับสูง	4.03	.85	มาก	5
	1.4 การชักจูงและส่งเสริมให้ครูผู้สอนยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม	3.47	.41	ปานกลาง	12
	1.5 การใส่ใจติดตามดูแลการปฏิบัติภารกิจในการจัดการเรียนรู้และงานสนับสนุนอื่น ๆ	3.69	.64	มาก	9
2. ด้านการพัฒนาบุคลากร		**3.82**	**.16**	**มาก**	
	2.1 การส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของครูระหว่างการปฏิบัติงาน	4.11	.44	มาก	3
	2.2 การรู้จักสอนผู้อื่นด้วยพฤติกรรมแบบอย่าง	4.07	.42	มาก	4
	2.3 การส่งเสริมและเข้าร่วมกับครูผู้สอนเพื่อสร้างความเป็น “ชุมชนแห่งวิชาชีพ”	3.92	.29	มาก	6
	2.4 การส่งเสริมและกระตุ้นการใช้ปัญญา	3.77	.41	มาก	8
	2.5 การให้ความสนับสนุนผู้ร่วมงานแต่ละรายบุคคล	3.23	.25	ปานกลาง	14
3. ด้านการพัฒนาองค์กรของโรงเรียน		**3.78**	**.22**	**มาก**	
	3.1 การเสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านวัฒนธรรมของโรงเรียน	3.54	.45	มาก	11
	3.2 การปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างองค์การของโรงเรียน	4.12	.43	มาก	2
	3.3 การสร้างกระบวนการให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ	3.62	.35	มาก	10
	3.4 การบริหารจัดการสภาพแวดล้อม	3.83	.48	มาก	7
	รวม	**3.78**	**.13**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.78, S.D. = .13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดและจัดทำวิสัยทัศน์ ($\bar{x}$ = 4.18, S.D. = .39) รองลงมา คือ การปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างองค์การของโรงเรียน ($\bar{x}$ = 4.12, S.D. = .43) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การให้ความสนับสนุนผู้ร่วมงานแต่ละรายบุคคล ($\bar{x}$ = 3.23, S.D. = .25)

2. แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีแนวทางที่ควรได้รับการพัฒนาสำคัญ ดังนี้ 1) การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันต่อการพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารควรจัดตารางประชุมและพูดคุยกันแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อพูดคุยถึงปัญหาของ

ผู้เรียนและร่วมกันหาทางแก้ไข (ความถี่ 19) 2) การสร้างความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานในระดับสูง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูปรับเปลี่ยนวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ให้ทันสมัยกับเพื่อนครูอยู่เสมอจะช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาทาง การเรียนรู้ และมีคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ความถี่ 19) และ 3) การใส่ใจติดตามดูแลการปฏิบัติภารกิจในการจัดการเรียนรู้และงานสนับสนุนอื่น ๆ ผู้บริหารควรประสานงานกับครู เพื่อติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (ความถี่ 19)

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการกำหนดและจัดทำวิสัยทัศน์ รองลงมา คือ การปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างองค์การของโรงเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การให้ความสนับสนุนผู้ร่วมงานแต่ละรายบุคคล จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา ประเด็นการกำหนดและจัดทำวิสัยทัศน์ เป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารควรแสดงบทบาทที่สนับสนุน ส่งเสริม ชักจูง โน้มน้าวจิตใจให้บุคลากรในโรงเรียนมาร่วมมือ ร่วมคิด และร่วมจัดทำวิสัยทัศน์ที่ระบุถึงแนวคิดที่ดีที่สุดของการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนสร้างแรงบันดาลใจบุคลากรกระหายที่จะช่วยกันให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมตา จงมีสุข (2563) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารมีการปฏิบัติตนด้วยความมุ่งมั่นต่อค่านิยมของการเป็นโรงเรียนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้ามาเป็นส่วนช่วยในการวางรูปแบบพฤติกรรมและการรับรู้ เพื่อประยุกต์กับการจัดการเรียนการสอนไปสู่ป้าหมายร่วมกันของโรงเรียน มีการสื่อสารบนพื้นฐาน การรับฟังความคิดเห็น และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการสนบสนุนการกระจายอำนาจ การสร้างแรงบันดาลใจให้กับครู และบุคลากร มีการสร้างบรรยากาศที่เป็นพื้นที่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้มุ่งสู่โรงเรียนประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกศกาญจน์ ทองจันทร์แก้ว และ จรัส อติวิทยาภรณ์ (2565) ที่ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ผลการวิจัยพบว่า การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหาร และครู มีความเข้าใจถึงหัวใจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาครูทั้งระบบ โดยผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ครูได้ทำงานร่วมกันเป็นทีมแบบร่วมแรงร่วมใจ มีการสร้างวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และพันธกิจจนเกิดเจตจำนงในการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของทีมบนพื้นฐานงานที่มีลักษณะการคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน สร้างความเข้าใจ

ร่วมกัน ทำข้อตกลงร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกันสร้างแนวปฏิบัติร่วมกัน และประเมินผลร่วมกัน เพื่อให้บรรลุผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมให้ครูมีการพูดคุยและปรึกษาหารือเกี่ยวกับเป้าหมาย และแนวทางร่วมในการสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าสูงสุด

2. แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีแนวทางที่ควรได้รับการพัฒนาสำคัญสูงสุดเป็นอันดับแรก ดังนี้ 1) การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันต่อการพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารควรจัดตารางประชุมและพูดคุยกันแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อพูดคุยถึงปัญหาของผู้เรียนและร่วมกันหาทางแก้ไข 2) การสร้างความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานในระดับสูง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูปรับเปลี่ยนวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ให้ทันสมัยกับเพื่อนครูอยู่เสมอจะช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาทาง การเรียนรู้ และมีคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และ 3) การใส่ใจติดตามดูแลการปฏิบัติภารกิจในการจัดการเรียนรู้และงานสนับสนุนอื่น ๆ ผู้บริหารควรประสานงานกับครู เพื่อติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหาร จำเป็นต้องให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้สู่ความเป็นเลิศอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งข้อเสนอแนะการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ผู้บริหาร สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยณัฐ กุสุมาลย์ (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้าใจแก่ครูในโรงเรียนเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน โดยอาจพาไปศึกษาดูงาน แนะนำแนวคิด หรือวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวีดิทัศน์ พูดคุยเสวนาปรึกษาหารือ แนะนำบทความ หรือหนังสือเพื่อกระตุ้นการคิด และควรจัดครูให้ทำงานจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ผลการวิจัยของ ธราธร ตันวิพงษ์ตระกูล (2562) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความคาดหวังต่อการปฏิบัติงาน ควรใช้เกณฑ์การปฏิบัติในการสร้างความคาดหวังในการปฏิบัติงานเป้าหมายความสำเร็จ โดยผู้บริหารควรเป็นผู้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในวงวิชาการและวิชาชีพเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางานด้วยการเข้าประชุม ชุมทางวิชาการอบรม สัมมนา หรือวิธีการอื่น ๆ ควรมีการรวบรวมและประมวลความรู้ในการพัฒนาองค์การและวิชาชีพ ผลการวิจัยของ คเชนทร์ กองพิลา (2564) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ผู้บริหารควรใส่ใจติดตามดูแลการปฏิบัติภารกิจในการจัดการเรียนรู้และงานสนับสนุนอื่น ๆ โดยการสร้างระบบการนิเทศภายในให้เข้มแข็งต่อเนื่อง และเป็นระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่าง

แท้จริง ควรส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน และควรชี้แจงทำความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานีอำนาจเจริญ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่การพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
ในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่การพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา พบประเด็นที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจะตระหนักและให้ความสำคัญ ได้แก่

การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันต่อการพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารควรจัดตารางประชุมและพูดคุยกันแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อพูดคุยถึงปัญหาของผู้เรียนและร่วมกันหาทางแก้ไข

การสร้างความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานในระดับสูง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูปรับเปลี่ยนวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ให้ทันสมัยกับเพื่อนครูอยู่เสมอจะช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาทาง การเรียนรู้ และมีคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การใส่ใจติดตามดูแลการปฏิบัติภารกิจในการจัดการเรียนรู้และงานสนับสนุนอื่น ๆ ผู้บริหารควรประสานงานกับครู เพื่อติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ ผู้บริหารควรตระหนักและให้ความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในด้านผลตอบแทนอย่างเหมาะสม มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน และควรเอาใจใส่ดูแลบุคลากรในโรงเรียนทุกคนอย่างใกล้ชิด เป็นการเสริมสร้างระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้การขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน

สรุป

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดและจัดทำวิสัยทัศน์ รองลงมา คือ การปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างองค์การของโรงเรียน และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การให้ความสนับสนุนผู้ร่วมงานแต่ละรายบุคคล

2. แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา มีแนวทางที่ควรได้รับการพัฒนาสำคัญ ดังนี้ 1) การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันต่อการพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารควรจัดตารางประชุมและพูดคุยกันแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อพูดคุยถึงปัญหาของผู้เรียนและร่วมกันหาทางแก้ไข 2) การสร้างความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานในระดับสูง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูปรับเปลี่ยนวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ให้ทันสมัยกับเพื่อนครูอยู่เสมอจะช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาทาง การเรียนรู้ และมีคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และ 3) การใส่ใจติดตามดูแลการปฏิบัติภารกิจในการจัดการเรียนรู้และงานสนับสนุนอื่น ๆ ผู้บริหารควรประสานงานกับครู เพื่อติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

มีข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 การให้ความสนับสนุนผู้ร่วมงานแต่ละรายบุคคล ผู้บริหารควรตระหนักและให้ความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในด้านผลตอบแทนอย่างเหมาะสม มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ในการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน และควรเอาใจใส่ดูแลบุคลากรในโรงเรียนทุกคนอย่างใกล้ชิด เป็นการเสริมสร้างระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันต่อการพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องควรตระหนัก และให้ความสำคัญในการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันต่อการพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ทำให้การบริหารงานงบประมาณมีความน่าเชื่อถือต่อองค์การและสาธารณชน และควรร่วมกันแปลวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้เป็นพันธกิจ และแผนปฏิบัติต่าง ๆ ทำให้การบริหารงานวิชาการมีศักยภาพในการจัดการศึกษาและเกิดผลดีที่สุดต่อผู้เรียน และชุมชน

1.3 การชักจูงและส่งเสริมให้ครูผู้สอนยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม ผู้บริหารควรตระหนักและให้ความสำคัญที่จะชักจูงและส่งเสริมให้ครูผู้สอนยอมรับในเป้าหมายของกลุ่ม ทำให้การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณเป็นไปด้วยความราบรื่น และควรส่งเสริมให้บุคลากรยึดถือในเป้าหมายเดียวกันและร่วมรับผิดชอบต่อผลงานที่เกิดจากทีมงาน ส่งผลให้การบริหารงานทั่วไปราบรื่น และประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาและเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยศึกษาการเปรียบเทียบจำแนกตามเขตพื้นที่ตั้งของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา ทั้งนี้ เพราะสถานศึกษามีบริบท และขนาดแตกต่างกันย่อมมีสภาพและปัญหาที่แตกต่าง เพื่อสามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศไปปรับปรุง พัฒนาให้การขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาต่อไป

2.3 ควรศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อการดำเนินการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกศกาญจน์ ทองจันทร์แก้ว และ จรัส อติวิทยาภรณ์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สงขลา สตูล. *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13* (น. 2486-2503). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. สืบค้นจาก https://www.hu.ac.th/Conference/conference2022/ proceedings/doc/07%20การศึกษา/81-Ed-211%20(2486%20-%202503).pdf

คเชนทร์ กองพิลา. (2564). การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. *วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. 1(1), 22-37. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/obecresearch/article/view/249336/171020

ธราธร ตันวิพงษ์ตระกูล. (2562). *รูปแบบภาวะผู้นำของผบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตภาคเหนือตอนบน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ปิยณัฐ กุสุมาลย์. (2560). *แนวทางการพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564.* อุบลราชธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. (2564). *รายงานผลการกำกับ ติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. อุบลราชธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) "ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ" สู่สถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2560). *ผู้นำสถานศึกษากับการสร้างโรงเรียนแห่งการเรียนรู้.* สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565, จาก http://suthep.ricr.ac.thLeadership#31

อมตา จงมีสุข. (2563). *การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต.

DuFour, R. (2007). Professional learning community: A bandwagon, an idea worth considering, or our best hope for high levels of learning?. *Middle School Journal*, 39(1), 4-8. https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ775771.pdf

Dufour, R., Eaker, R., & Many, T. (2010). *Learning by doing: A handbook for professional learning communities at work* (2nd ed.). Bloomington, IN: Solution Tree.

Hord, S. M. (1997). *Professional learning communities: Communities of inquiry and improvement*. Texas: Southwest Educational Development Laboratory.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. London: Century Press.

Sergiovanni, T. (1994). *Building community in schools*. San Francisco, CA: Jossey Bass.

Thompson, S. C., Gregg, L., & Niska, J. M. (2004). Professional learning communities, leadership, and student learning. *Research in Middle Level Education Online*. 28(1), 1-13. https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ807417.pdf

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

Relationship between Transformational Leadership of the School Administrators and Learning Organizations in Opportunity Expansion Schools under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1

ธนศักดิ์ ไกรสินธุ์[1] และ เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม[2]
Thanasak Kraisin [1] and Charoenwit Somphongtam[2]
มหาวิทยาลัยราชธานี[1-2]
Ratchathani University[1-2]
Email: thanasak.kraisin2532@gmail.com[1]

Received : February 24, 2024; **Revised :** July 17, 2025; **Accepted :** August 27, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 250 คน ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 93.60 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ ระหว่าง .50 - .85 และ .50 - .81 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 และ .96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ 2) การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ด้านการมีแบบแผนความคิด ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ และด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ ตามลำดับ และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา; การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) TO Study the transformational leadership of school administrators, 2) Examine the characteristics of a learning organization, and 3) Investigate the relationship between the transformational leadership of school administrators and learning organizations. The study involved a sample of 250 teachers, with 234 completing and returning the questionnaires, resulting in a 93.60 percent response rate. The research tool employed was a 5-level rating scale questionnaire, featuring discriminant values (r) ranging from .50 to .85 and .50 to .81, and reliability scores of .97 and .96, respectively. The statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The findings were as follows: 1) The transformational leadership of school administrators, both overall and in individual dimensions, was rated highly. The aspects were ranked from highest to lowest as follows: Individual Consideration, Inspirational Motivation, Intellectual Stimulation, and Idealized Influence. 2) The learning organizations, both in its entirety and across individual dimensions, was also rated highly. The components were ranked from highest to lowest as follows: Shared Vision, Team Learning, Mental Models, Systems Thinking, and Personal Mastery. and 3) There was a significant, positive, high-level correlation between the transformational leadership of school administrators and learning organizations, statistically significant at the .01 level.

Keywords: Transformational Leadership of the School Administrators; Learning Organizations; Opportunity Expansion Schools

บทนำ

การบริหารงานในสถานศึกษายุคปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะส่งผ่านนโยบายของระดับบริหารให้กับฝ่ายปฏิบัติการ ซึ่งในการบริหารให้เกิดประสิทธิผลนั้น ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ “ภาวะผู้นำ” ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน โดยอาศัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเข้ามาบริหารองค์การให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นพฤติกรรมของผู้กระทำ การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์และองค์การ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่ผลักดันทิศทางกลยุทธ์ใหม่ และเปลี่ยนแปลงกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งให้ความสำคัญต่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหาร จะต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความกระตือรือร้นในการทำงานมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีการใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผล สามารถจูงใจให้บุคคลเปลี่ยนแปลงเจตคติ และพฤติกรรมของสมาชิกในองค์การไปสู่ทิศทางที่พึงประสงค์ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพขององค์การได้ (Hill and McShane, 2008) ส่วนแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ของ Bass and Avolio (1994) อธิบายว่า ผู้นำมีอิทธิพลต่อทีมงาน ผ่านองค์ประกอบ ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งทั้ง 4 ประการ จะส่งผลในภาพรวมของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในแต่ละองค์การ โดยขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลัก เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในการบริหาร แล้วความรับผิดชอบในการบริหารก็จะต้องเพิ่มมากขึ้นตามลำดับด้วยเช่นกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ดำเนินการบริหารด้านต่าง ๆ และเป็นผู้นำ

นโยบายมาสู่การปฏิบัติ ทำหน้าที่จัดการศึกษาให้มีประสิทธิผลและบริหารสถานศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทำให้องค์การต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและมีความมั่นคง โดยมีคน เป็นพลังขับเคลื่อน และถูกปรับเปลี่ยนเป็นระบบการจัดการความรู้ และต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการขับเคลื่อนเข้าสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) การเรียนรู้ เป็นสิ่งที่สำคัญต้องมีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งหากองค์การใดที่มีการเรียนรู้ และมีการปรับตัวที่ดีจะสามารถดำรงอยู่ได้ (ณัฐวุฒิ วิเศษ, 2560) ซึ่งจากการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินของผู้บริหารสถานศึกษาในการปรับตัวให้เท่ากันการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษา ไม่สนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้บริหาร และครูปรับไม่ทันกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำไม่เหมาะสม ส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งสาเหตุสำคัญที่เป็นเหตุผล คือ ผู้บริหารไม่ให้ความสนใจ ขาดความเอาใจใส่ อีกทั้งยังถ่ายทอดเป้าหมายและแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานให้บุคลากรไม่ชัดเจน (ณัฏฐ์นรี พันแสน และ สุรางคนา มัณยานนท์, 2565) ส่วน นลินพร จินตเวชศาสตร์ (2565) พบปัญหาทำนองเดียวกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ขาดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ขาดวิสัยทัศน์ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีศักยภาพ ขาดการสร้างแรงบันดาลใจ และแรงจูงใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ประกอบกับผู้บริหารไม่มีภาวะผู้นำทางวิชาการไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้กระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการบริหารการจัดการสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนตนเองอยู่เสมอ ต้องมีภาวะผู้นำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อเชื่อมโยงกับนโยบายต่าง ๆ เพื่อการปรับเปลี่ยนและพัฒนางานและองค์การให้ดีขึ้น สถานศึกษา จึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อเร่งปรับตัวเข้าสู่ยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (2006) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า “องค์การที่มีบุคลากรภายในองค์การได้ขยายความสามารถ ของตนอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์การ เพื่อสร้างผลลัพธ์ที่บุคคลในระดับต่าง ๆ ต้องการอย่างแท้จริง เป็นองค์การที่บุคลากรมีความคิดใหม่ ๆ และการแตกแขนงของความคิดได้รับการยอมรับเอาใจใส่ เป็นองค์การที่บุคลากรในองค์การมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่จะเรียนรู้ไปด้วยกันทั้งองค์การ”

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 มีโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสังกัด จำนวน 55 โรงเรียน จากรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พบปัญหาอุปสรรคหลายประการที่เป็นปัจจัยให้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสังกัด ยังบริหารงานสถานศึกษาไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดเท่าที่ควร อาทิ ผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ ปีการศึกษา 2565 ทุกระดับชั้น ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับประเทศ และปัญหาอีกหลายประการที่ส่งผลให้สถานศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อาทิเช่น สถานศึกษาขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการจัดการเรียนการสอน และอุปกรณ์การทำงานที่ทันสมัย ครูและบุคลากรขาดแรงจูงใจในการทำงาน ครูขาดความเชี่ยวชาญด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษายังขาดการวางแผนขับเคลื่อนการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษา และการดำเนินงานไม่เป็นรูปธรรมและชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ระบบสารสนเทศของหน่วยงานทางการศึกษาไม่เชื่อมโยงข้อมูล ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนของข้อมูล อาทิ ข้อมูลผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า บุคลากรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ควรได้รับการพัฒนา

อย่างเร่งด่วน ผู้บริหารสถานศึกษา ขาดทักษะความเป็นภาวะผู้นำ ไม่ตระหนักถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเท่าที่ควร ขาดการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากปัจจัยภายในและภายนอกสถานศึกษา และยังสะท้อนให้เห็นถึงองค์การ และบุคลากรขาดองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1, 2565)

จากปัญหาดังกล่าว จึงศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นสารสนเทศ สำหรับกำหนดนโยบาย และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล อันจะส่งผลต่อการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นการที่ผู้นำเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ตามให้สูงขึ้นจากความพยายามที่คาดหวัง Bass and Avolio (1994) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยรูปแบบ 4 ประการ หรือเรียกอีกอย่างว่า “4I’s” (Four I’s) ดังนี้ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ทั้ง 4 ประการ จะแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้นำหรือความสามารถในการบริหารจัดการ การมีอิทธิพลต่อบุคลากรในองค์การ โดยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงศักยภาพการทำงานสูงขึ้น และสามารถเป็นผู้เสริมแรงได้ด้วยตนเอง ตลอดจนการกระตุ้นจูงใจให้บุคลากรในองค์การปฏิบัติตามด้วยความยินยอม เพื่อนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายให้สำเร็จ ดังที่ Peter (2010) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสำคัญซึ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อผู้ตาม คือ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของผู้นำ ความเชื่อที่คล้ายคลึงระหว่างผู้นำและผู้ตาม การยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข รักเคารพในตัวผู้นำ การเชื่อฟังคำสั่งสิ่งที่แสดงตัวตนของผู้นำ การมีส่วนร่วมทางความรู้สึกเป้าหมายสูง และส่งผลต่อการเพิ่มความมั่นใจ จะเห็นได้ว่า จากทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การติดต่อสื่อสารแบบสองทาง การวิเคราะห์ความต้องการ และความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงาน และผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และศักยภาพมากขึ้น จูงใจให้ผู้ร่วมงาน และผู้ตาม มองให้ไกลเกินความสนใจของตนเอง ไปสู่ประโยชน์ของกลุ่ม

องค์การ หรือสังคม โดยได้กระทำผ่านพฤติกรรมเฉพาะจึงเป็นสิ่งสำคัญ หรือพฤติกรรมที่ผู้ที่เป็นผู้นำพึงมี และปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำต้องพัฒนาความสามารถของทีมไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ควรประกอบด้วย การระบุวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน การเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม การทำงานร่วมกันเป็นทีม การเป็นตัวกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงในองค์การการจัดการความขัดแย้ง การกระตุ้นทางปัญญา การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นต้น

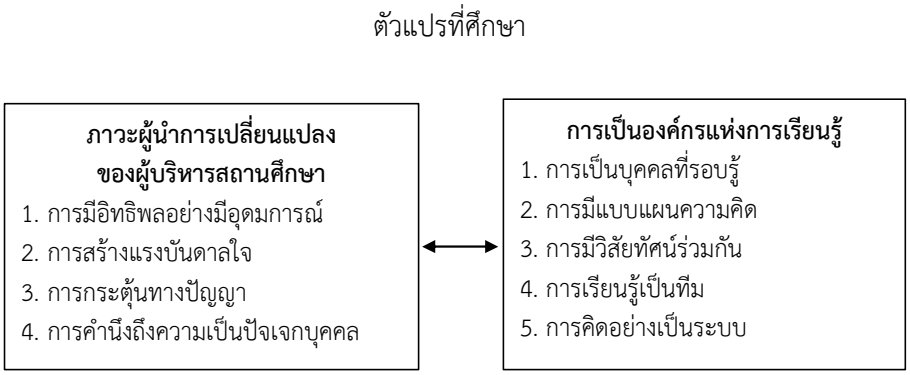
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

แนวคิดในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เริ่มแผ่ขยายไปทั่วทุกมุมโลก โดยเฉพาะช่วง ค.ศ. 1990 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่มีบุคคลผู้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยผลิตงานเขียนที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง คือ Senge (1990) ในผลงานที่ใช้ชื่อว่า The fifth discipline: The art and practice of learning organization เป็นแนวคิดเพื่อนำองค์การไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และได้รับความนิยมปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา และในปี ค.ศ. 1994 Senge (1994) ได้เขียนหนังสือชื่อ The Fifth Discipline Fieldbook: Strategies and tools for building a learning organization ได้ทำการสังเคราะห์ทฤษฎี และวิธีการต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความคิดขององค์การแห่งการเรียนรู้ เรียกว่า สังคมองค์การแห่งการเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อการศึกษาวิจัยเพิ่มขีดความสามารถทั้งในระดับบุคคล และทีม เพื่อสร้างชุมชนและการปฏิบัติ โดยการเชิญบริษัทชั้นนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน โดยมีวิสัยทัศน์ว่า อยากเห็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นตัวขับเคลื่อนองค์การสู่ความสำเร็จ ในปี ค.ศ. 2006 Senge (2006) ได้กล่าวว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) เป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์การ นำไปสู่การพัฒนาองค์การยุคใหม่ที่ทุกในองค์การต้องร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและสร้างเป็นฐานความรู้ที่เข้มแข็งขององค์การให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และ Senge (2006) กล่าวว่า การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยเน้นการสร้างวินัยของบุคลากรในองค์การ ประกอบด้วย การเป็นบุคคลที่รอบรู้ การมีแบบแผนความคิด การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้เป็นทีม และการคิดอย่างเป็นระบบ จะเห็นได้ว่า จากทฤษฎีเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่า องค์การต้องยกระดับความสามารถในการเรียนรู้ของบุคลากร ต้องมีการเตรียมความพร้อมกับสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนไปในอนาคต เพื่อปรับเปลี่ยนไปสู่วัฒนธรรมขององค์การ และในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยเน้นการสร้างวินัยของบุคลากรในองค์การ ประกอบด้วย การเป็นบุคคลที่รอบรู้ การมีแบบแผนความคิด การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้เป็นทีม และการคิดอย่างเป็นระบบ

สรุปได้ว่า การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงรูปแบบและปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ สามารถเกิดขึ้นได้ในระดับบุคคล ระดับทีม หรือระดับองค์การ โดยอาศัยแผนยุทธศาสตร์ และวัฒนธรรมองค์การควบคู่กันไป อาศัยการปรับวัฒนธรรมองค์การให้บุคลากรมีนิสัยสนใจการเรียนรู้ มีกระบวนการเรียนรู้ และเคารพความคิดซึ่งกันและกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ โดยใช้กรอบแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass and Avolio (1994) และแนวคิดการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของ Senge (2006) มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 712 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป ของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามอำเภอในเขตพื้นที่บริการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert โดยแบบสอบถามมีการเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และมีการนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (r) ระหว่าง .50 - .85 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 และแบบสอบถามการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (r) ระหว่าง .50 - .81 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .96

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามจัดส่งที่กล่องรับเอกสารของสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 250 ฉบับ แบบสอบถามได้รับคืนมาจำนวน 234 ฉบับ มีความสมบูรณ์ทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.60 และทำการบันทึกคะแนน แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ปีการศึกษา 2566

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ทดสอบสมมติฐาน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา **โดยรวมและรายด้าน**

ด้านที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่
1.	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.29	.32	มาก	4
2.	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.37	.37	มาก	2
3.	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.35	.41	มาก	3
4.	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.40	.38	มาก	1
รวม		**4.35**	**.34**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = .34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = .38) 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = .37) 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = .41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 4) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = .32) ตามลำดับ

ตอนที่ 1 การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ **โดยรวมและรายด้าน**

ด้านที่	การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่
1.	ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้	4.31	.43	มาก	5
2.	ด้านการมีแบบแผนความคิด	4.34	.42	มาก	3
3.	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.38	.44	มาก	1
4.	ด้านการเรียนรู้เป็นทีม	4.37	.35	มาก	2
5.	ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ	4.32	.40	มาก	4
รวม		**4.36**	**.38**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = .38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = .44) 2) ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = .35) 3) ด้านการมีแบบแผนความคิด ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = .42) 4) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ

($\overline{X}$ = 4.32, S.D. = .40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 5) ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ ($\overline{X}$ = 4.31, S.D. = .43) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

ตัวแปร	ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ (Y_1)	ด้านการมีแบบแผนความคิด (Y_2)	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Y_3)	ด้านการเรียนรู้เป็นทีม (Y_4)	ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ (Y_5)	**การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (Y)**
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1)	.801**	.742**	.713**	.774**	.720**	**.761****
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_2)	.716**	.780**	.853**	.809**	.864**	**.952****
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (X_3)	.819**	.929**	.873**	.879**	.847**	**.953****
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4)	.807**	.816**	.797**	.812**	.735**	**.937****
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (X)	**.866****	**.902****	**.891****	**.901****	**.843****	.975**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยรวม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับมาก (r_{xy} = .975**) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางบวกมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการมีแบบแผนความคิด (Y_2) (r_{xy} = .902**) 2) ด้านการเรียนรู้เป็นทีม (Y_4) (r_{xy} = .901**) 3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Y_3) (r_{xy} = .891**) 4) ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ (Y_1) (r_{xy} = .866**) และ 5) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ (Y_5) (r_{xy} = .843**) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งอาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แสดงพฤติกรรมให้เห็นถึงการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันสูง ผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักในการผู้นำที่จะต้องหาจุดเปลี่ยนให้แก่องค์การที่จะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพจนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งแสดงออกถึงความสามารถในการบริหารจัดการที่เป็นระบบ สร้างความท้าทายในการทำงาน ทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีศักยภาพสูง ส่งถึงผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูงตามไปด้วย และอาจเนื่องจากกระแสการปฏิรูปด้านการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการศึกษา ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น พัฒนาตนเองให้มีความรู้

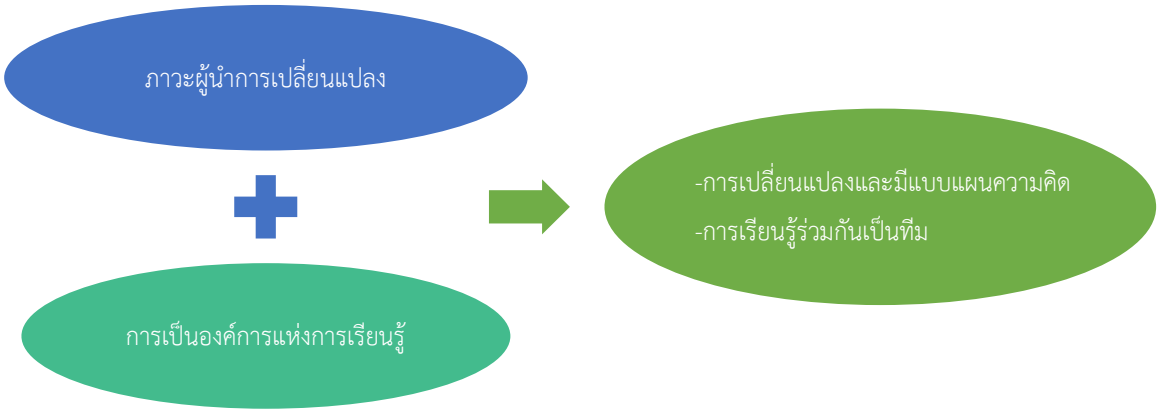
ความสามารถ และเท่าทันเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฏฐ์นรี พันแสน และ สุรางคนา มัณยานนท์ (2565) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งอาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักและให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนให้องค์การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง โดยมุ่งเน้นและจูงใจบุคลากรให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม โดยการส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเอง งาน และองค์ความรู้ ให้เกิดแนวคิดและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพของตนเอง และองค์การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และอาจเนื่องมาจาก วิสัยทัศน์ร่วมกัน เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อภาวะผู้นำทุกคน ผู้นำต้องพัฒนาวิสัยทัศน์เฉพาะตน ขึ้นมาก่อนจากคุณค่าส่วนบุคคล ความห่วงใย ให้ความสำคัญกับสิ่งใดจากการคิดได้ คิดเป็น การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมนี้เป็นการสร้างความคิดที่ใช้ปกครอง ชี้นำองค์การว่าองค์การคิดอย่างไรมีเป้าหมาย พันธกิจ และยึดถือคุณค่าใดวิสัยทัศน์ทัศที่ดีต้องสอดคล้องกับคุณค่าใด วิสัยทัศน์ที่ดีต้องสอดคล้องกับคุณค่าหรือค่านิยมที่ผู้คนยึดถือในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (2011) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นระบบย่อยเกิดความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของรูปลักษณะเชิงกลยุทธ์ที่ถูกบูรณาการ และดำเนินการควบคู่ไปกับการทำงาน ผู้คนในองค์การต่างมุ่งความสนใจไปที่การคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้แบบเพิ่มพูนความสามารถ จนกลายเป็นสมรรถนะหลักที่ได้พัฒนาอย่างดี โดยมีการคิดเชิงระบบเป็นพื้นฐาน และองค์การประเภทนี้ จะมีลักษณะสำหรับกระตุ้นและปฏิรูปตนเองให้ตอบรับสิ่งที่เกิดขึ้น และรวมถึงสมาชิกขององค์การทุกคนร่วมมือกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อินทิรา อำมโภช (2565) พบว่า การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยรวม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับมาก ทั้งอาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและมีแบบแผนความคิด สามารถในการจัดการองค์การ สร้างความผูกพันในการเปลี่ยนแปลง มีพฤติกรรมที่ทำให้บุคลากรเกิดการยอมรับและศรัทธามีความกระตือรือร้นที่จะทำให้งานให้บรรลุผล มีการกระจายอำนาจให้แก่คนในองค์การเพื่อกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีการเชื่อมโยงโดยการพึ่งพาในระดับบุคคล องค์การ และชุมชน ให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่จะผลักดัน หรือขับเคลื่อนการพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Senge (1990) ที่ได้เสนอไว้ว่า ภาวะผู้นำมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะช่วยส่งเสริมและผลักดันให้เกิดเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยผู้นำจะต้องมีการปรับและพัฒนาบทบาทตนเอง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งนภา จันทร์ลี (2562) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวกระดับสูงกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

จากภาพที่ 2 สรุปได้ว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและมีแบบแผนความคิด เพื่อให้สามารถในการจัดการองค์การ สร้างความผูกพันในการเปลี่ยนแปลง มีพฤติกรรมที่ทำให้บุคลากรเกิดการยอมรับและศรัทธา มีความกระตือรือร้นที่จะทำให้งานให้บรรลุผล มีการกระจายอำนาจให้แก่คนในองค์การเพื่อกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ และ 2) ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม โดยมีการเชื่อมโยงโดยการพึ่งพาในระดับบุคคล องค์การ และชุมชน ให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เอื้อให้ทุกคนมีโอกาสปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองและผู้อื่น บรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียน อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่จะผลักดันหรือขับเคลื่อนการพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

สรุป

จากผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักในการผู้นำที่จะต้องหาจุดเปลี่ยนให้แก่องค์การที่จะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพจนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งแสดงออกถึงความสามารถในการบริหารจัดการที่เป็นระบบ สร้างความท้าทายในการทำงาน ทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีศักยภาพสูง รวมทั้งได้ตระหนักและให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนให้องค์การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง โดยมุ่งเน้นและจูงใจบุคลากรให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม โดยการส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเอง งาน และองค์ความรู้ ให้เกิดแนวคิดและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพของตนเอง และองค์การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักในการเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจและบุคลากรเชื่อมั่นว่าสิ่งที่ทำเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ควรส่งเสริมให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการกระทำภารกิจร่วมกัน และเกิดความภาคภูมิใจ และควรมีทักษะในการสร้างความรู้ให้ตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดหาผู้เชี่ยวชาญเพื่อสอนและแนะนำการทำงานให้กับครูผู้สอน และบุคลากร เพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงาน เพื่อให้องค์การบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิและเกิดประสิทธิผลตามที่กำหนดไว้ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการกระทำภารกิจร่วมกัน และเกิดความภาคภูมิใจ ควรตั้งมาตรฐานในการทำงานไว้สูง เพื่อกระตุ้นและท้าทายความสามารถของครูผู้สอน ควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้แสดงออกทางด้านความรู้สึก ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่มีต่อการทำงานได้อย่างเต็มที่ และควรช่วยเหลือ ชี้แนะ ให้คำปรึกษา ในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรเป็นรายบุคคล

1.2 จากผลการศึกษาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารควรมีทักษะในการสร้างความรู้ให้ตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดหาผู้เชี่ยวชาญเพื่อสอนและแนะนำการทำงานให้กับครูผู้สอน และบุคลากรเพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงาน ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอน และบุคลากรมีการปรับวิธีคิดและวิธีปฏิบัติได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป และควรมีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของสถานศึกษา เพื่อวางแผนทำแผนปฏิบัติการ กำหนดกลยุทธ์ นโยบายและโครงสร้างของโรงเรียนเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการพัฒนาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

2.2 ควรศึกษาปัจจัย หรือตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

ณัฏฐ์นรี พันแสน และ สุรางคนา มัณยานนท์. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโขงเจียม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี*, 4(2), 1787-1795. https://drive.google.com/file/d/1_AavG338hJ8udTgFRVfR-fipqpInw5Ya/view

ณัฐวุฒิ วิเศษ. (2560). *แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

รุ่งนภา จันทร์ลี. (2562). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. อุบลราชธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1.

อินทิรา อำมโภช. (2565). *การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กับแนวปฏิบัติวิถีใหม่ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). *Improving organization effectiveness through transformation leadership*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Hill, C. W. L., & Mcshane, S. L. (2008). *Principles of management*. New York: McGraw-Hill.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Marquardt, M. J. (2011). Building the learning organization: Achieving strategic advantage through a commitment to learning. Boston: Nicholas Brealey.

Peter, G. N. (2010). *Leadership theory and practice*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art practice of the learning organization*. New York: Doubleday Currency.

Senge, P. M. (1994). *The fifth discipline fieldbook: Strategies and tools for building a learning organization*. New York: Doubleday Currency.

Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization.* (2nd ed.). London: Random House Business.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

Academic Leadership of School Administrators Affecting the Effectivenessof Instructional Management of Teachers under Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 2

วัชรากร วงษ์สวัสดิ์[1], เกษกนก วรรณวัลย์[2], เพียงแข ภูผายาง[3]
Watcharakorn Wongsawat[1], Ketkanok Wannawan[2], Piangkae Poophayang[3]
[1-3] มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย
[1-3] Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.
Email: watcharakorn.wongsawat.m@gmail.com

Received : January 30, 2025; **Revised :** April 18, 2025; **Accepted :** September 25, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียน และ 3) ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีของประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 และสร้างสมการพยากรณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ผู้บริหาร และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 324 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan แล้วทำการสุ่มหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับในส่วนของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเท่ากับ 0.980 และประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนเท่ากับ 0.962 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) สมการณ์พยากรณ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณ เท่ากับ .932 และร่วมกันพยากรณ์ได้ ร้อยละ 86.90

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา; ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้; ครูผู้สอน

Abstract

This research purposed 1) to study the level of academic leadership of school administrators, 2) to study the level of the effectiveness of instructional management of teachers, 3) to study the academic leadership factors of school administrators, which were good predictors of the effectiveness of instructional management of teachers, and to create predictive equations. The sample consisted of 324 school administrators and teachers in the 2024 academic year in the CPM PESAO 2. The data collection tools was a 5-rating scale questionnaire toward the academic leadership of school administrators, with a reliability of 0.980, and toward the instructional management of teachers, with a reliability of 0.962. The statistics used in the data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, one-way variance and stepwise multiple regression analysis.

The results showed that:

1) The level of opinions on the academic leadership of school administrators as a whole and in each aspect at a high level. 2) The level of opinions on the effectiveness of teachers' learning management overall and in each aspect at a high level. 3) The prediction equation between academic leadership factors of school administrators and the effectiveness of teachers' learning management can predict the effectiveness of teachers' learning management statistically significant at the .01 level. The multiple regression correlation coefficient was at.869 and could be predicted at 86.90 percent.

Keywords: Academic leadership; School administrators; Effectiveness of instructional management; Teacher

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิตอลอย่างเต็มตัว การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยสู่เวทีเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ การปฏิรูปการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งให้เกิดคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการและปัจจัยต่างๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาพัฒนาทั้งระบบ บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะต้องเป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนการสอนและการเรียนรู้ รวมทั้งประสานสัมพันธ์ ระดม และจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อารีรัตน์ อินราย, 2560) ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้มีส่วนรับผิดชอบมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาโดยตรงทุกระดับ การที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดี มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับขอบข่าย และภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทสำคัญในฐานะ

หัวหน้าหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับ ครู และนักเรียนมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ คุณธรรม จริยธรรม มีทักษะในการบริหารแล้วจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2553) ภาวะผู้นำทางวิชาการมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูและมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา กล่าวคือ สถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้นผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพการสอนของครูผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักเรียนและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา (Perkey and Smith, 1983) สอดคล้องกับ Chell (2001) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารงานภายในสถานศึกษาและเป็นผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูตลอดจนมีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิผลของการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษาการศึกษาถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นหนทางอันนำไปสู่การสร้างความมีประสิทธิภาพและเป็นเลิศในสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 รับผิดชอบการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานครอบคลุม 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอแก้งคร้อ อำเภอคอนสาร อำเภอบ้านแท่น และอำเภอภูเขียว ในปีการศึกษา 2567 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 261 โรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 2,063 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 235 คน และครู 1,828 คน จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562-2564 พบว่า 4 กลุ่มสาระ มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ในปีการศึกษา 2563 และลดลงในปีการศึกษา 2564 ผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านออกของผู้เรียน (RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เปรียบเทียบระหว่างปีการศึกษา 2563 กับปีการศึกษา 2564 พบว่า สมรรถนะอ่านออกเสียงและอ่านรู้เรื่อง ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับจังหวัด ระดับสพฐ. และระดับประเทศ มีค่าเฉลี่ยลดลง พบว่าค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และต่ำกว่าระดับประเทศ

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ยังคงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากวิชาหลักมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ และต่ำกว่าระดับประเทศ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2564) อาจเกิดจากปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาการจัดการเรียนการสอนของครู หรือตัวผู้เรียนและครอบครัวเอง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้นำในสถานศึกษาต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำในการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการต้องให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมวิชาการสร้างพลังความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ในยุคปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ และครูต้องจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิผลและคุณภาพของการศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประสิทธิผลการสอนของครู และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครู

เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานวิชาการควบคู่ไปกับการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

3. เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีของประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 และสร้างสมการพยากรณ์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ความสามารถในการใช้กระบวนการของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงให้เห็นในการบริหารจัดการศึกษา ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิชาการ สามารถใช้ กลยุทธ์ทั้งการเป็นผู้นำการบริหารและนำกลุ่มให้กระทำกิจกรรมทางด้านวิชาการให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

ฐิติณัฐ ปรุงชัยภูมิ (2561) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้จำนวน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา 2) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) การนิเทศและประเมินผลการศึกษา 4) การพัฒนาวิชาชีพครู และ 5) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

ไชยา ภาวะบุตร (2555) กล่าวว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามี 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 2) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 3) การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมวิชาการ 4) การพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ 5) การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และ 6) การประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

จริยาภรณ์ พรหมมิ (2559) นำเสนอว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน 3 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดภารกิจของโรงเรียน ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมาย และด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน ด้านการประสานงานการใช้หลักสูตร และด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน และ 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ได้แก่ ด้านการควบคุม ที่ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการดูแลเอาใจใส่ครู และนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูด้าน

การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐาน ด้านวิชาการ และด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำทางวิชาการ พบว่า จากการสังเคราะห์ได้องค์ประกอบจำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน และ 4) การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

หน่วยงาน และนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ไว้อย่างหลากหลายซึ่งได้มีผู้ให้ทัศนะการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กำหนดหลักการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดบทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรทั้งผู้สอน และผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลแล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน 2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้านความรู้ และทักษะกระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้ง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3) ออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย 4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ 5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 6) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน และ 7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

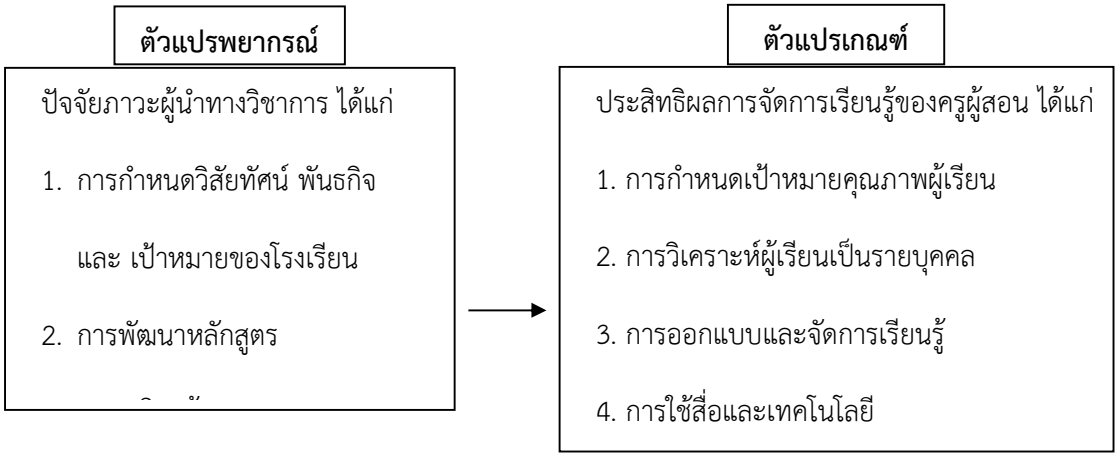
เอกรินทร์ สี่มหาศาล (2552) ได้สรุปหน้าที่ครูในการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ 1) ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ 2) ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้าจูงใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 3) ครูเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง 4) ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์ 5) ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง 6) ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มพร้อมสังเกตส่วนดีและปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน 7) ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้ของผู้เรียน 8) ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้กับชีวิตจริงของผู้เรียน 9) ครูฝึกฝนกิริยามารยาท และวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย และ 10) ครูสังเกต และประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน พบว่า จากการสังเคราะห์ได้องค์ประกอบ จำนวน 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน 2) การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล 3) การออกแบบและจัดการเรียนรู้ 4) การใช้สื่อและเทคโนโลยี 5) การวัดและ

ประเมินผล 6) การให้คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียน และ 7) การศึกษาวิจัย และพัฒนาการจัดการเรียนรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 261 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,063 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 235 คน และครู 1,828 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 324 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan แล้วทำการสุ่มหลายขั้นตอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ครั้งนี้มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับเพื่อวัดตัวแปรที่ศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้แก่ สถานภาพการดำรงตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.361 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.980

ตอนที่ 3 ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.361 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.962

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิถึงผู้อำนวยการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 และผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 และกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

2. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิเพื่อขอความร่วมมือใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียน และกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูล

3. นำส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปให้กลุ่มตัวอย่างโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ทางไปรษณีย์ โดยให้กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ตามที่ผู้วิจัยได้จ่าหน้าซองถึงผู้วิจัยตามที่ได้ติดแสตมป์ และจ่าหน้าซองไว้เรียบร้อยแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้หากผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนมาแล้ว จำนวน 324 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ โดยคัดเลือกเฉพาะฉบับที่มีความสมบูรณ์ และจะนำมาจัดระเบียบข้อมูลเพื่อลงรหัสในแบบสอบถาม แล้วจะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากรในโรงเรียนโดยใช้ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2. วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยตรวจให้คะแนนแบบสอบถามแต่ละข้อ และมีเกณฑ์การให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้

5 หมายถึง มีภาวะผู้นำ/ประสิทธิผล อยู่ในระดับ มากที่สุด
4 หมายถึง มีภาวะผู้นำ/ประสิทธิผล อยู่ในระดับ มาก
3 หมายถึง มีภาวะผู้นำ/ประสิทธิผล อยู่ในระดับ ปานกลาง
2 หมายถึง มีภาวะผู้นำ/ประสิทธิผล อยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีภาวะผู้นำ/ประสิทธิผล อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยการหาเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลผลตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น. 102-103) ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำ/ประสิทธิผล อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำ/ประสิทธิผล อยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำ/ประสิทธิผล อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำ/ประสิทธิผล อยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำ/ประสิทธิผล อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) แบบขั้นตอน (Stepwise) ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2561)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลผลตามเกณฑ์ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวม

ด้านที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน (x_1)	4.27	0.52	มาก
2	การพัฒนาหลักสูตร (x_2)	4.18	0.53	มาก
3	การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน (x_3)	4.29	0.48	มาก
4	การพัฒนาวิชาชีพครู และบุคลากร (x_4)	4.41	0.53	มาก
รวม		**4.22**	**0.52**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู และบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.53) รองลงมา คือ ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ($\overline{X}$= 4.29, S.D. = 0.48) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ($\overline{X}$= 4.27, S.D. = 0.52) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\overline{X}$ = 4.18, S.D. = 0.53)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลผลตามเกณฑ์ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวม

ด้านที่	ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	การกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน	4.45	0.62	มาก
2	การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล	4.31	0.56	มาก
3	การออกแบบและจัดการเรียนรู้	4.30	0.51	มาก
4	การใช้สื่อและเทคโนโลยี	4.18	0.61	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวม (ต่อ)

ด้านที่	ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
5	การวัดและประเมินผล	4.25	0.49	มาก
6	การให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียน	4.27	0.50	มาก
7	การศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้	4.21	0.48	มาก
รวม		**4.28**	**0.54**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.62) รองลงมา คือ ด้านการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ($\overline{X}$= 4.31, S.D. = 0.56) และ ด้านการออกแบบและจัดการเรียนรู้ ($\overline{X}$= 4.30, S.D. = 0.51) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการการใช้สื่อและเทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.18 S.D. = 0.61)

3. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

ตัวแปรพยากรณ์	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	p
	b	$S.E._B$	β		
ค่าคงที่ (Constant)	.491	.085		5.798	.000**
ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน	.090	.034	.107	2.681	.008**
ด้านการพัฒนาหลักสูตร	.262	.032	.315	8.080	.000**
ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน	.393	.040	.428	9.715	.000**
ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู และบุคลากร	.138	.024	.167	5.776	.000**
ค่าคงที่ (a) = .491					
$R = .932$, $R^2 = .869$ Adjusted $R^2 = .867$ $S.E._{est} = .16116$ $F = 528.169$ p-Value = .000					

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู และบุคลากร และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรทั้ง 4 องค์ประกอบ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณ (R) เท่ากับ

.932 มีค่าประสิทธิภาพในการพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .869 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ ($S.E._{est}$) ±0.16116

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบปัจจัยการบริหารทั้ง 4 องค์ประกอบ สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้ร้อยละ 86.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y' = 0.491 + 0.393x_3^* + 0.262x_2^* + 0.138x_4^* + 0.090x_1^*$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_Y = 0.428zx_3^* + 0.315zx_2^* + 0.167zx_4^* + 0.107zx_1^*$$

สามารถอธิบายได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญด้านการการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน (x_3) ด้านการพัฒนาหลักสูตร (x_2) ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร (x_4) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน (x_1) ตามลำดับ จะส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนมากยิ่งขึ้น ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่ค่าสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู และบุคลากร รองลงมา คือ ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ส่วนด้านที่มีค่าอันดับสุดท้าย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการอย่างมีคุณภาพเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องสร้าง และพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้เกิดขึ้นพร้อมทั้งการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาพัฒนาครูสู่ความเป็นครูมืออาชีพมีการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน ทั้งนี้เพราะในการปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีความรู้ที่มุ่งเน้นการบริหารงานด้านวิชาการเป็นหลัก ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ปฏิมากาญจน์ แสนโสภาวัน (2560) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ

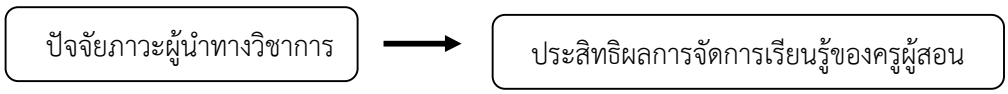
ทางวิชาการกับการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนบ้านฉางกาญจนกุลวิทยา อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนบ้านฉางกาญจนกุลวิทยา อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับ สุขฤทัย จันทร์ทรงกรด (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา ครูซึ่งเป็นหัวใจสำคัญทางการศึกษาได้รับการส่งเสริม และพัฒนาให้มีคุณภาพและมาตรฐานให้เหมาะกับวิชาชีพชั้นสูงตลอดจนการประกันคุณภาพการศึกษาที่โรงเรียนต้องผ่านการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา จึงทำให้ครู ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน มีความกระตือรือร้นในการสอนมีความชัดเจนในการจัดการเรียนการสอนพร้อมทั้งใฝ่หากลวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกิจกรรมครูทุกคนให้ความรัก ความเอาใจใส่มีความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ปฏิมากาญจน์ แสนโสภาวัน (2560) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนบ้านฉางกาญจนกุลวิทยา อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนบ้านฉางกาญจนกุลวิทยา อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมมีการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับ พิมพ์วลัญช์ นันทัยทวีกุล (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและพฤติกรรมการสอนของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่าระดับประสิทธิภาพการสอนของครู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 4 ด้าน ที่มีอำนาจพยากรณ์ โดยตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด คือ ด้านการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตรด้านการพัฒนาวิชาชีพครู และบุคลากร และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียนตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ สนับสนุนในด้านจัดการเรียน การสอนพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ กำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารหลักสูตรและการสอน ให้งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์เพียงพอสำหรับให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ย่อมทำให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พิมพ์วลัญช์ นันทัยทวีกุล (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและพฤติกรรมการสอนของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระดับประสิทธิภาพการสอนของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ได้แก่ ด้าน

การกระตุ้นทางปัญญา และด้านการให้รางวัลตามสถานการณ์ทั้งนี้ตัวแปรต้นระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของระดับประสิทธิภาพการสอนของครูได้ร้อยละ 81.76 ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการกระตุ้นทางปัญญาส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการกระตุ้นทางปัญญาส่งผลต่อการบริหารจัดการชั้นเรียน

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัวของปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ดังสมการนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y' = 0.491 + 0.393x_3^* + 0.262x_2^* + 0.138x_4^* + 0.090x_1^*$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_Y = 0.428zx_3^* + 0.315zx_2^* + 0.167zx_4^* + 0.107zx_1^*$$

สามารถอธิบายได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญด้านการการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน (x_3) ด้านการพัฒนาหลักสูตร (x_2) ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร (x_4) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน (x_1) ตามลำดับ จะส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนมากยิ่งขึ้น ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมครูในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ มีการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะ สำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมครูวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและใช้ได้จริง

4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมครูในการวางแผนจัดทำ จัดหา พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้

5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมครูด้านมาตรฐานการวัดผล ประเมินผลให้ชัดเจนเหมาะสมกับรายวิชาที่ตนรับผิดชอบ

6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมครูในการวัดและประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลากหลาย

7) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมครูในการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนทั้งด้านการเรียน และคุณภาพชีวิตด้วยความเท่าเทียมกัน

8) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตร การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน และ การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร ซึ่งในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการพัฒนางานภาวะผู้นำด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะส่งผลให้ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนเพิ่มมากขึ้น ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำด้านตัวแปรอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูไม่เพียงแค่ตัวแปรด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูอย่างรอบด้านมากขึ้น

2) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การจัดกลุ่มสนทนา เป็นต้น เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นรายกรณี ในสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกหรือได้รับการประกาศเกียรติคุณด้านต่าง ๆ เช่น โรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน โรงเรียนในฝัน เป็นต้น เพื่อให้ทราบปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากปรากฏการณ์จริง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

จริยาภรณ์ พรหมมิ. (2559). *ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไชยา ภาวะบุตร. (2555). *ภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษา*. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์.

ฐิติณัฐ ปรุงชัยภูมิ. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2561). *การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา*. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ.

ปฏิมากาญจน์ แสนโสภาวัน. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนบ้านฉางกาญจนกุลวิทยา อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18*. (วิทยานิพนธ์ กศ.ม). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิมพ์วลัญช์ นันทัยทวีกุล. (2557). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและพฤติกรรมการสอนของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5*. (วิทยานิพนธ์ ค.ม). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *รายงานประจำปีของผลการดำเนินงานที่สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 2564.* กรุงเทพฯ: บริษัทโบนัสพรีเพรสจำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2553). *ชุดเครื่องมือการเรียนรู้ เรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลง.* กรุงเทพฯ: กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

สุขฤทัย จันทร์ทรงกลด. (2558). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17.* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยบูรพา.

อารีรัตน์ อินราย. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการทำงานของครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ กศ.ม). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

เอกรินทร์ สี่มหาศาล และคณะ. (2552). *กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแนวคิดสู่ปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

Chell, Jan. (2001). *Introducing Principals to the Role of Instructional Leadership: A summary of master's project*. Retrieved July 19, 2009, from: http://www.ssta.sk.ca /research.

Purkey,S.C.,and Smith, M.S. (1983). *Effective Schools*: A Review. Elementary School Journal, 83, 427-452.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Brain-based learning combined with 5W1H techniques that affect English reading comprehension of grade 5 students

จิรวัฒน์ ศิริสุนทรกุล[1], ธนดล ภูสีฤทธิ์[2]
Jirawath Sirisuntornkun[1], Thanadol Phuseerit[2]
[1-2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
[1-2]Faculty of Education, Mahasarakham University
Email: 65010582007@msu.ac.th[1], Email: thanadol.p@msu.ac.th[2]

Received : January 31, 2025; **Revised :** March 15, 2025; **Accepted :** September 25, 2025

บทคัดย่อ

ภาษาอังกฤษมีความสำคัญและจำเป็นในโลกยุคปัจจุบัน แต่จากสภาพปัญหาผลการทดสอบระดับชาติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และปัญหาในการเรียนภาษาอังกฤษ จึงทำให้ต้องเร่งพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 14 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ผลวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H มีประสิทธิภาพ 84.21/81.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) ค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.6142 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียน ร้อยละ 61.42 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.49)

การอภิปรายผลชี้ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H สามารถพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจได้ดีขึ้น เนื่องจากเป็นวิธีที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และสร้างความสนใจในการเรียนรู้ อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนจดจำเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานและการใช้คำถาม 5W1H ในการกระตุ้นการคิดเชิงวิเคราะห์ สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ; การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน; เทคนิค 5W1H

Abstract

English is important and necessary in today's world. However, due to the problems of national test results, low academic achievement, and problems in learning English, it is necessary to urgently develop teaching and learning management. This research therefore aimed to: 1) Develop an effective learning management approach based on Brain-Based Learning combined with the 5W1H technique to enhance English reading comprehension of Grade 5 students to achieve the set efficiency criterion of 75/75. 2) Examine the effectiveness index of the developed learning management, and 3) Investigate the students' satisfaction toward the developed learning management. The sample group consisted of 14 Grade 5 students in academic year 2023 from Chumchon Ban Phosonghong Wittaya School, Mahasarakham Province, selected by the purposive sampling. The research instruments included; six lesson plans, an English reading comprehension test, and a satisfaction questionaire. The data analysis statistics were mean, standard deviation and percentage. The research results indicated that: 1) The learning management approach based on Brain-Based Learning with 5W1H technique achieved an efficiency of 84.21/81.90. 2) The effectiveness index of learning by the developed learning management was 0.6142, indicating that students made a 61.42 % progress in learning, and 3) The students' satisfaction toward the developed learning management was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.49).

The discussion of the results indicated that brain-based learning activities combined with 5W1H techniques could improve reading comprehension skills because it was a method that stimulated analytical thinking and created interest in learning. It also helped students memorize content effectively, which was consistent with the concept of brain-based learning and the use of 5W1H questions to stimulate analytical thinking. In conclusion, this learning management format can be applied to effectively develop English reading skills of primary school students.

Keywords : English Reading Comprehension; Brain-Based Learning; 5W1H Technique

บทนำ

การศึกษายุคใหม่หรือการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญกับความสามารถในการติดต่อสื่อสารหรือการศึกษาหาความรู้ได้จากแหล่งข้อมูลได้หลากหลายทั่วโลก ภาษาและการสื่อสารจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะในการติดต่อสื่อสารแบบไร้พรมแดน ภาษาที่นิยมใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อสารระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่นิยมอย่างแพร่หลาย คือ ภาษาอังกฤษ ซึ่งนิยมใช้เป็นภาษาที่สอง และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการติดต่อสื่อสาร กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศให้แก่นักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อนักเรียนจะมีความรู้ ความสามารถในการรับและส่งสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ในการสื่อสารและการใช้ภาษาอังกฤษมีทักษะที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการอ่าน ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและถือเป็นพื้นฐานสำหรับทักษะอื่น ๆ การอ่านเป็นกระบวนการสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ซึ่งผู้อ่านจะต้องแปลความหมายและสร้างความเข้าใจในสิ่งที่อ่านโดยผ่านกระบวนการทางความคิด และประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน จนสามารถเข้าใจความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อได้ การตีความจะอาศัยพื้นฐานความรู้เดิมของผู้อ่านเป็นสำคัญ ซึ่งเราเรียกได้ว่าเป็นการอ่านเพื่อความเข้าใจ (Duffy & Roehler, 1993) การอ่านเพื่อความเข้าใจ ผู้อ่านจะต้องนำประสบการณ์ในชีวิต ความรู้เดิม อารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการหรือเป้าหมาย ณ ขณะที่อ่านนั้น เข้ามามีส่วนในกระบวนการสร้างความหมาย นั่นจึงเป็นที่มาว่าเหตุใด เมื่อเราอ่านข้อความหรือตัวบทใดบทหนึ่ง ในเวลาที่แตกต่างหรือในบริบทที่ต่างกัน เช่น เคยอ่านเรื่องนี้ในวัยเด็กและมาอ่านซ้ำอีกครั้งในวัยผู้ใหญ่ ความหมายและสิ่งที่เกิดขึ้นภายในความคิดของเราจึงแตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้ก็ด้วยเรามีประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากเดิม อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การสร้างความหมายหรือความเข้าใจนั้นแตกต่างจากการอ่านในครั้งแรก (Wilhelm, 2011; อ้างถึงใน นันทนัช ทองคำดี, 2565)

ในปัจจุบันพบว่า นักเรียนจำนวนมากยังประสบปัญหาในการอ่านภาษาอังกฤษ นักเรียนอ่านไม่เข้าใจ จับใจความสำคัญไม่ได้ ผู้วิจัยสังเกตการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา พบว่า นักเรียนมีผลการทดสอบภาษาอังกฤษในรายวิชาภาษาอังกฤษเฉลี่ยเท่ากับ 29.02 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับชาติที่ 37.62 (รายงานผลการสอบ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา) และพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ผลคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 64.73 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์หรือค่าเป้าหมายที่ทางสถานศึกษากำหนด คือ ร้อยละ 70 (โรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา, 2565) นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในการเรียนรู้ตัวอักษรภาษาอังกฤษ อ่านออกเสียงไม่ถูก ไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ ขาดแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากนักเรียนไม่เข้าใจคำศัพท์ แปลไม่ได้ก็ขาดความกระตือรือร้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) เป็นลักษณะการจัดการเรียนรู้ โดยมีที่มาจากศาสตร์การเรียนรู้ 2 สาขา คือ ความรู้ทางประสาทวิทยาและแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานช่วยพัฒนาการเรียนรู้ให้ถูกต้องตามกลไกการทำงานของสมอง ตามระดับพัฒนาการและเจริญเติบโตตามช่วงวัย (Caine & Caine, 1990) นอกจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานแล้วผู้วิจัยได้ศึกษาเทคนิค 5W1H ซึ่งเป็นเทคนิคในการตั้งรูปแบบคำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาและสรุปความ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและผ่านตามเกณฑ์ การใช้คำถาม 5W1H มีกระบวนการที่สามารถช่วยไล่เรียงความชัดเจนในแต่ละเรื่อง ลำดับขั้นตอนในการคิด กระตุ้นให้จัดเรียงลำดับเหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ ฝึกการคิดด้วยกระบวนการ เพื่อได้มาซึ่งคำตอบและทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีความสนใจมากขึ้น (ขวัญฤทัย มูลทาทอง, 2560)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษต่ำ ทั้งผลการการสอบ O-NET และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด รวมถึงปัญหาด้านทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ ขาดแรงจูงใจ และ

ขาดความกระตือรือร้น จากสภาพปัญหาและแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิธีแก้ปัญหาเบื้องต้น พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิดและเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ซึ่งจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษได้ในที่สุด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีประสิทธิภาพ และศึกษาดัชนีประสิทธิผลและความพึงพอใจของนักเรียนจากการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นดังรายละเอียดการดำเนินการและผลการวิจัยที่จะได้นำเสนอในลำดับถัดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H

การทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain Based Learning: BBL) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย เป็นการนำองค์ความรู้เรื่องสมองมาใช้เป็นฐานในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ใช้โครงสร้างและหน้าที่ของสมองเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ โดยไม่สกัดกั้นการทำงานของสมอง แต่เป็นการส่งเสริมให้สมองได้ปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ที่สุด ภายใต้แนวคิดที่ว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ทุกคนมีสมองพร้อมที่จะเรียนรู้มาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ (วิทยากร เชียงกุล, 2549; ณัฐพงศ์ แตงเพ็ชร์, 2556; Caine and Caine, 1990) สรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน คือ การนำเอาความรู้ที่เกี่ยวกับการทำงานของสมองและธรรมชาติการทำงานของสมองมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้มีการโต้ตอบระหว่างนักเรียนและผู้สอน ทำให้มีการส่งเสริมนักเรียนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งจากการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียน การออกแบบเครื่องมือ สื่อการจัดการเรียนรู้ บนพื้นฐาน 3 ด้าน คือ อารมณ์ การฝึกปฏิบัติจริง และความคิดสร้างสรรค์

ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน นักเรียนควรระลึกถึงการได้ฝึกทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้นำทฤษฎีการเรียนรู้แต่ละทฤษฎีมาประกอบ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานนั้น ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมให้เป็นระเบียบไม่สับสน และมุ่งให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง และสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง (พันราศี ประชาโชติ, 2557)

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานควรที่จะคำนึงถึงลักษณะความแตกต่างของสมองนักเรียน สำคัญอย่างยิ่งที่ผู้สอนควรที่จะเน้นกับการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ สร้างสรรค์ผลงาน ควรให้ความสำคัญกับนักเรียน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในระหว่างการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ตามขั้นตอนของสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (2566) 5 ขั้นตอน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคนิค 5W1H ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (Warm up) ใช้กิจกรรมบริหารสมอง (Brain gym) ด้วยเพลงประกอบจังหวะ โดยใช้ท่าทางและเสียงเพลง Me! ประกอบท่าทาง ก่อนจะเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเป็นการละลายพฤติกรรมและสร้างสมาธิก่อนเข้าสู่เนื้อหา

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอ (Presentation) ครูนำเข้าสู่บทเรียน ใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นสมองโดยขึ้นสไลด์นำเสนอบทความและคำศัพท์ ให้นักเรียนฟังบทความและดูในจุดสำคัญของบทความ ใช้ชุดคำถามนักเรียนเป็น Wh question ว่าเขาคือใคร เกิดอะไรขึ้น เกิดขึ้นที่ไหน กำลังทำอะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นลงมือเรียนรู้ ฝึกทำ ฝึกฝน (Practice) ครูแจกเอกสารบทความและใบงาน โดยให้นักเรียนวิเคราะห์และอ่านเพื่อความเข้าใจเพื่อหาประเด็นคำถามที่คุณครูได้ตั้งคำถาม และเตรียมแบบฝึกหัดไว้ให้ ครูนำเสนอคำศัพท์ที่ต้องการให้นักเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ต่าง ๆ หลังจากนั้นให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดท้ายบทความ

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปความรู้ (Summary) ครูและนักเรียนร่วมกันอ่านและสรุปความรู้ของกิจกรรมการเรียนรู้ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ อุปสรรคปัญหาที่พบด้วยกัน ครูให้คำแนะนำ ให้กำลังใจเสริมแรง ช่วยกันทบทวนคำศัพท์และคำถาม ให้นักเรียนพูดสนทนาร่วมกัน อีกครั้งโดยครูใช้คำถามกระตุ้นการคิดให้นักเรียนตอบ

ขั้นที่ 5 ประยุกต์ใช้ความรู้ (Apply) นักเรียนนำความรู้ในบทความและคำศัพท์มาปรับใช้สรุปในรูปแบบความเข้าใจของตัวนักเรียนเอง พร้อมทั้งนำเสนอต่อคุณครูท้ายคาบ โดยคุณครูจะทำการสุ่มอีกทั้งยังสามารถนำความรู้ไปไปรับใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้

2. เทคนิค 5W1H

เทคนิค 5W1H คือ การตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ที่ครอบคลุม 6 มิติ ได้แก่ Who, What, Where, When, Why, และ How โดยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นการคิด วิเคราะห์ และพัฒนาความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องต่าง ๆ ผ่านมุมมองที่หลากหลาย เทคนิค 5W1H เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ เน้นความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยใช้คำถามที่สะท้อนมิติสำคัญของเนื้อหา ช่วยพัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา และความสามารถในการตัดสินใจอย่างรอบคอบและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายที่ตั้งไว้ (ทิศนา แขมมณี, 2545; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553; เพ็ญพิศุทธิ์ ใจสนิท, 2555; ประณาท เทียนศรี, 2560)

เทคนิค 5W1H ถูกใช้เพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถามอย่างมีระบบและการเข้าใจในสถานการณ์ต่าง ๆ จากหลายมุมมอง โดยใช้เป็นตัวนำในการถาม เพื่อหาคำตอบจากองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประโยชน์ของการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค 5W1H เมื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลหรือปัญหา เป็นการคิดวิเคราะห์ (Analysis Thinking) ที่ใช้ความสามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุสิ่งของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ นำมาหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น ซึ่งส่งผลให้นักเรียน

สามารถค้นหาคำตอบที่เป็นความจริง หรือที่เป็นสิ่งสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนเกิดทักษะ การอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียนสรุปความ และมีความสามารถในการแก้ปัญหา นอกจากนี้เมื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดระบบและเรียบเรียงใหม่จะทำให้นักเรียนเข้าใจง่ายและเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ (ชวนพิศ คชริน, 2555; โสภณ เสรีเสถียรทรัพย์, 2558; เนตรนภา ถาวรสุวรรณ, 2562)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย เป็นการนำองค์ความรู้เรื่องสมองมาใช้เป็นฐานในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ใช้โครงสร้างและหน้าที่ของสมองเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ โดยมีการเชื่อมโยงความรู้แล้วเชื่อมโยงการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ ได้แก่ What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) Who (ใคร) และ How (อย่างไร) ไว้ในแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและเกิดการคิดวิเคราะห์ทำให้เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยได้ออกแบบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (Warm Up) เป็นขั้นตอนที่เน้นด้านเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนเริ่มเรียนกิจกรรมที่ผู้สอนใช้มีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีอารมณ์ที่ผ่อนคลาย เช่น การฟังเพลงหรือดนตรีก่อนนำเข้าสู่บทเรียน การใช้รูปภาพดึงดูดความสนใจของนักเรียน การใช้เกมคำศัพท์ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะสอน โดยการตั้งคำถามเช่น What do you see in the picture? นักเรียนเห็นอะไรในภาพนี้ กิจกรรมเหล่านี้ทำให้นักเรียนผ่อนคลาย ลดความเครียด และเตรียมความพร้อมก่อนการเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอ (Presentation) นำเสนอเนื้อหาที่จะสอนในเรื่องนั้น ๆ เช่น สอนเรื่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษ อ่านให้ฟังคือผู้สอนอ่านเรื่องให้นักเรียนฟังก่อนเพื่อให้คุ้นเคยกับเสียง นักเรียนจะได้รับรู้คำศัพท์และเนื้อหาของบทอ่านในระดับแรกจากการฟัง หลังจากนั้นอ่านตามครูคือผู้สอนให้นักเรียนอ่านออกเสียงตามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้เชื่อมโยงเสียงและคำศัพท์ในสมองของตนเอง การอ่านออกเสียงทำให้นักเรียนสร้างความคุ้นเคยกับคำศัพท์และบางครั้งทำให้เข้าใจหรือนึกถึงความหมายของคำที่เคยเรียนรู้ไปแล้วได้ หลังจากสอนคำศัพท์แล้วก็ทำการเข้าสู่เนื้อหาในเรื่องที่คุณครูจะทำการสอนในแต่ละคาบ

ขั้นที่ 3 ขั้นลงมือเรียนรู้ ฝึกทำ ฝึกฝน (Practice) ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือใบงานโดยแจ้งวัตถุประสงค์และขั้นตอนให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดและนำความรู้ที่ได้เรียนในคาบมาทำงานที่ได้รับมอบหมายและมีการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ เช่น What does it mean? เป็นต้น และครูมีการอธิบายเพิ่มเติมจากคำถามดังกล่าว

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปความรู้ (Summary) ทำการสรุปความรู้ที่ได้สอนไป โดยการถามนักเรียนและสุ่มตัวแทนนักเรียนในการถาม-ตอบสำหรับเนื้อหาความรู้ที่ได้เรียนในคาบ

ขั้นที่ 5 ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ (Apply) ครูสรุปความรู้ในคาบเรียนและการนำคำศัพท์หรือประโยคภาษาอังกฤษไปใช้ในการเรียน การสอบและชีวิตประจำวัน

3. การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านเพื่อความเข้าใจ

การอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน การอ่านที่ประสบผลสำเร็จ คือ สามารถเข้าใจสิ่งที่อ่าน ทฤษฎีของ Trabasso อธิบายว่าการอ่านเป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องกันในสองด้านสำคัญ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลโดยผู้อ่าน และการเปรียบเทียบข้อมูลนั้นกับประสบการณ์เดิมของตน ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่า

ระดับการอ่านของผู้อ่านไม่คงที่ แต่จะเปลี่ยนแปลงตามลำดับขั้นตอนในขณะอ่าน โดยในขั้นแรก ผู้อ่านจะรับรู้เฉพาะโครงสร้างพื้นฐานของข้อความที่อ่าน จนกว่าข้อมูลที่รับจะถูกนำไปเปรียบเทียบตามขั้นตอนที่กำหนด ซึ่งกระบวนการอ่านตามทฤษฎีนี้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การรับข้อมูลผ่านสายตา ผู้อ่านเริ่มต้นด้วยการมองเห็นและรับข้อมูลจากข้อความที่อ่าน 2) การเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิม ผู้อ่านนำข้อมูลที่ได้รับไปเปรียบเทียบกับความรู้หรือประสบการณ์เดิม หากข้อมูลนั้นไม่คุ้นเคย ผู้อ่านจะอ่านซ้ำ 2-3 ครั้ง เพื่อหาคำตอบหรือทำความเข้าใจให้ชัดเจน และ 3) การสร้างความรู้ใหม่ ผลลัพธ์ที่ได้จากการเปรียบเทียบหรือการดึงความรู้จากแหล่งอื่นมาช่วยตัดสินใจ จะกลายเป็นความรู้ใหม่ที่ผู้อ่านได้รับจากกระบวนการอ่าน

ทฤษฎีของ Chase และ Clark เน้นถึงความเชื่อมโยงระหว่างใจความที่อ่านและประสบการณ์เดิม โดยกระบวนการอ่านตามทฤษฎีนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การรับข้อมูลและการเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิม ผู้อ่านจะรับข้อมูลจากข้อความที่อ่าน จากนั้นนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์จริงหรือภาพในความทรงจำ หากข้อมูลไม่สอดคล้องหรือยังไม่มั่นใจ ผู้อ่านจะอ่านซ้ำข้อความนั้น 2) การรับรู้สารเชิงความรู้สึก ข้อมูลที่สร้างความรู้สึกในเชิงลบจะถูกจดจำไว้ในระยะเวลาที่นานกว่าสารที่ให้ความรู้สึกเชิงบวก ซึ่งสารเชิงบวกอาจถูกลืมได้เร็วกว่า 3) การบันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับคำและความหมาย ความเข้าใจในรูปร่าง ลักษณะ และความหมายของคำจะถูกจัดเก็บไว้ในสมองเพื่อใช้งานในอนาคต

ทฤษฎีของ Rumelhart ได้กล่าวถึงการอ่านว่าเป็นกระบวนการที่ทำงานคล้ายคอมพิวเตอร์ มีความซับซ้อนและขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์กันถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะทำให้การ อ่านไม่สมบูรณ์ การที่ผู้อ่านจะรับรู้ว่าคำนั้นเป็นคำชนิดใด ต้องสังเกตหน้าที่ของคำที่อยู่ ใกล้เคียงในประโยคเดียวกันหรือในข้อความใกล้เคียงกันว่าคำนั้นทำหน้าที่อย่างไร การที่ผู้อ่านจะรับรู้ความหมายของคำขึ้นอยู่กับความเข้าใจความหมาย ของคำใกล้เคียงอาจเป็นคำที่มาก่อนมาหลังก็ได้ การที่ผู้อ่านจะรับรู้หน้าที่ของคำนั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจการอ่านเกี่ยวกับ หน้าที่ของคำอื่นที่มาก่อนหรือหลังคำใหม่ การที่ผู้อ่านจะแปลงความหมายของคำขึ้นอยู่กับการชี้แนะของคำบางคำ (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2545)

Duffy และ Roehler (1993) ได้ให้ความหมายของการอ่านเพื่อความเข้าใจไว้ว่า หมายถึงความสามารถในการตีความหมายจากบทอ่านได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งสามารถทำความเข้าใจกับความหมายนั้น การตีความจะอาศัยพื้นฐานความรู้เดิมของผู้อ่านเป็นสำคัญหรือความเข้าใจในการอ่านจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้อ่านนำประสบการณ์เดิมที่มีอยู่แล้วมาสัมพันธ์กับข้อเขียนที่อ่าน

สรุปได้ว่า การอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นความสามารถในการทำความเข้าใจทั้งในระดับตัวอักษร และระดับความหมาย โดยการสังเคราะห์ การอ่านไม่ใช่แค่การรับข้อมูลเท่านั้น แต่ยังเป็นการประมวลผลและเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม รวมถึงการสร้างความรู้ใหม่เพื่อการจดจำและทำความเข้าใจในระยะยาว การเชื่อมโยงเนื้อเรื่องที่อ่านกับความรู้เดิมของผู้อ่านทำให้เกิดความรู้ใหม่ สามารถระบุรายละเอียดของเรื่อง สรุปความคิดเห็นและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน แปลความหมาย อธิบายความข้อเท็จจริงจากเรื่องราวที่อ่านได้ และทำให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้ที่เกิดจากความเข้าใจในการอ่านไปปรับใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมได้

องค์ประกอบของการอ่านเพื่อความเข้าใจ

การสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการอ่าน โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2549) ได้นำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ่านไว้ว่า ประกอบด้วย ระดับสติปัญญา

วุฒิภาวะและความพร้อม แรงจูงใจ แรงจูงใจมีทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ พ่อแม่ ครู และแรงจูงใจภายใน ได้แก่ การค้นพบด้วยตัวเองว่าชอบหรือไม่อย่างไร สภาพร่างกาย สภาพร่างกายที่สมบูรณ์จะช่วยให้สุขภาพจิตดี ร่าเริง แจ่มใส มีความกระตือรือร้นมากกว่าร่างกายที่อ่อนแอและเจ็บป่วย สภาพอารมณ์ อารมณ์ที่มั่นคงสม่ำเสมอ แจ่มใส ไม่มีแรงกดดันจากความคาดหวังของครูหรือผู้ปกครองจะทำให้เด็กอ่านได้ดี สภาพแวดล้อม ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อการอ่านสูงมาก การวางแผนการอ่านให้เด็ก นอกจากวิธีการสอนและสื่อแล้ว การวางกำหนดให้อ่านก็มีส่วนช่วยส่งเสริมการอ่านให้มากกว่าเดิม ความรู้ทางภาษา ได้แก่ ความรู้ในด้านคำศัพท์ โครงสร้างทางไวยากรณ์และสำนวนการใช้ภาษา ตลอดจนความสัมพันธ์ของข้อความ โลกทัศน์ ความเชื่อ ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ (Schema) ความสมบูรณ์ของเนื้อเรื่อง หรือ ข้อเขียน (Conceptual Semantic Completeness) ความสามารถในการวิเคราะห์โครงสร้างของข้อเขียน (Text Schema) การวิเคราะห์ภาษาในระดับสูงกว่าประโยค (Discourse Analysis) ทำให้ทราบเกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างของข้อเขียนแต่ละประเภท มีลักษณะโครงสร้างแตกต่างกัน ข้อเขียนของแต่ละบุคคลยังสะท้อนความเชื่อ ตลอดจนวัฒนธรรมของผู้เขียนด้วย (Goodman, 1973; อ้างถึงใน ละเอียด ไกรทอง, 2556) สรุปได้ว่า นักเรียนจะมีความเข้าใจในการอ่านได้ดีขึ้นอยู่กับระดับองค์ความรู้ สภาพแวดล้อม ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิม ความครบถ้วนของเนื้อเรื่องและทักษะของผู้อ่าน หรืออาจกล่าวได้ว่าการอ่านกับความเข้าใจมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันจนมิอาจแยกออกจากกันได้ อีกทั้งยังส่งเสริมความสามารถในการจดจำ จับใจความสำคัญและตีความใจความสำคัญได้อย่างดีอีกด้วย

การประเมินผลการอ่านเพื่อความเข้าใจ

วิธีการประเมินผลการอ่านเพื่อความเข้าใจในการประเมินความสามารถของนักเรียนที่สำคัญมีหลายวิธี ได้แก่ การประเมินโดยใช้แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง การประเมินการใช้ความรู้และความรู้เดิม (ก่อนอ่านและระหว่างอ่าน) การประเมินเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการอ่าน (หลังอ่าน) การตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่าง ๆ จากเรื่องที่อ่านได้ การจดจำและสามารถบรรยายเรื่องที่อ่านเป็นคำพูดของตนเองได้ การลำดับเหตุการณ์ การแยกรายละเอียดของตอน การบอกความสำคัญของตอน ประโยค การแสดงข้อสรุป การบอกความสัมพันธ์ของเนื้อหากับบทความอื่น ๆ ได้อย่างถูกต้อง พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนแสดงถึง ความเข้าใจจากการอ่าน (มณีรัตน์ สุกโชติรัตน์, 2548; Hefner and Jolly, 1977; อ้างถึงใน วาสนา โพธิ์วัลย์, 2549) นอกจากนี้ Finocchiaro และ Sako (1983) ยังได้นำเสนอเครื่องมือทดสอบการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยระบุไว้ว่า ประกอบด้วย 2 แบบ คือ แบบทดสอบอัตนัย (Subjective Test) ได้แก่ แบบทดสอบความเรียงที่ให้นักเรียนตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน โดยเขียนคำตอบเป็นประโยคหรือข้อความยาว ๆ และแบบทดสอบแบบปรนัย (Objective Test) ได้แก่ แบบทดสอบแบบเลือกตอบแบบถูกผิด แบบจับคู่และแบบเติมคำ เป็นต้น โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การวัดและประเมินผลการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่เป็นเนื้อหาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยในระหว่างเรียนมีการเก็บคะแนนจากใบงานและแบบทดสอบย่อยท้ายแผน และใช้แบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ในการประเมินผลหลังเรียน

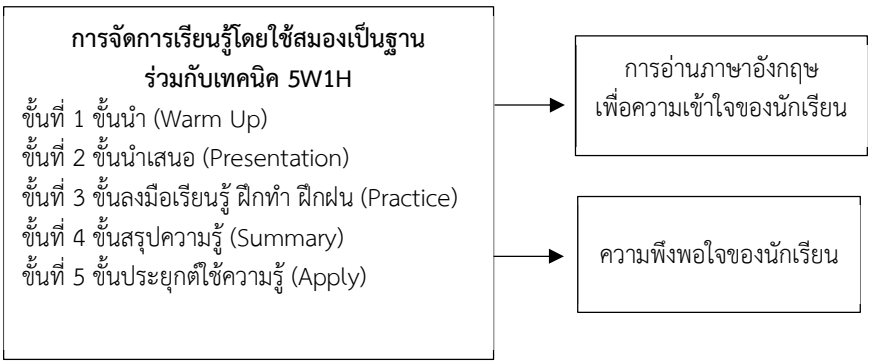
4. ความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งความรู้สึกทางบวกในด้านจิตใจ ความประทับใจต่อการได้รับการตอบสนองในสิ่งต่าง ๆ ความรู้สึกทางบวกในด้านร่างกาย สุขภาพร่างกายแข็งแรงมีผลดีต่อการทำงาน มีความกระตือรือร้นที่จะทำสิ่งต่าง ๆ (วันเพ็ญ ห่อทอง, 2551; เฉลิมเกียรติ ตุ่นแก้ว, 2553;

ธนพร เครือวรรณ, 2562) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้นิยามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นในทางบวกที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วัดได้จากแบบวัดความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำมาปรับใช้ในการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและบริบทของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัย ดังในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนทดสอบหลัง (One Group Pretest Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธ์, 2558) มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 95 คน (โรงเรียนชุมชนโพธิ์สองห้องวิทยา, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 14 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้เวลาในการทดลองรวมทั้งหมด 12 ชั่วโมง

3. เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้พิจารณาโดยใช้เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนเป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในรายวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 6 แผน 6 เนื้อหา ระยะเวลาเรียนรวม 12 ชั่วโมง ดังนี้

1. เรื่อง Wet World	เวลาเรียน	2 ชั่วโมง
2. เรื่อง Sweet Dream	เวลาเรียน	2 ชั่วโมง
3. เรื่อง Shape Up	เวลาเรียน	2 ชั่วโมง
4. เรื่อง The Best Vacation	เวลาเรียน	2 ชั่วโมง
5. เรื่อง We Love Pizza	เวลาเรียน	2 ชั่วโมง
6. เรื่อง The Summer Olympic Games	เวลาเรียน	2 ชั่วโมง
	รวม	12 ชั่วโมง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ประเภท ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 แผน ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พบว่า โดยภาพรวมแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.05)

2. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เป็นแบบทดสอบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งผ่านตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ พบว่า มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.29 - 0.57 ค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.36 - 0.71 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.73

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ซึ่งผ่านตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ พบว่า มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach Alpha Coefficient: α) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับขั้นตอนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น แบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3. ดำเนินการสอนตามขั้นตอนในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จัดทำขึ้นไปทีละแผน ตามขั้นตอน พร้อมกับเก็บคะแนนระหว่างเรียน จนครบทั้ง 6 แผน

4. หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครงตามเนื้อหาทุกแผนแล้ว จึงดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจซึ่งเป็นฉบับเดิมที่ใช้กับการทดสอบก่อนเรียน

5. ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H

6. ตรวจและให้คะแนนแบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ พร้อมทั้งสรุปคะแนนของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อสรุปผลตามความมุ่งหมายของการดำเนินการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 โดยใช้สูตร E_1/E_2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ

2. ศึกษาดัชนีประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สูตร E.I. (Effectiveness Index)

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 รายละเอียดดังในตาราง 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E_2)

นักเรียน (N=14)	คะแนนระหว่างเรียน (180 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (30 คะแนน)
รวม	2122	344
$\bar{X}$	151.57	24.57
S.D.	8.43	2.21
ร้อยละ	**E_1 = 84.21**	**E_2 = 81.90**

จากตาราง 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดจากการทำกิจกรรมตามเนื้อหาระหว่างเรียนท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1) เท่ากับ 84.21 และคะแนนเฉลี่ยนของนักเรียนทั้งหมดจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (E_2) เท่ากับ 81.90 ดังนั้น ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จึงได้เท่ากับ 84.21/81.90 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 รายละเอียดดังในตาราง 2

ตาราง 2 ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จำนวนนักเรียน (N)	คะแนนเต็ม	ผลรวมของคะแนน		ดัชนีประสิทธิผล E.I.
		ทดสอบก่อนเรียน	ทดสอบหลังเรียน	
14	30	223	344	0.6142

จากตาราง 2 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เท่ากับ 0.6142 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียน ร้อยละ 61.42

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H รายละเอียดดังในตาราง 3

ตาราง 3 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านครูผู้สอน				
1.	ครูจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.14	0.52	มาก
2.	ครูให้ความรู้เรื่องการอ่านเพื่อความเข้าใจอย่างชัดเจน	4.50	0.50	มาก
3.	ครูส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่น	4.36	0.61	มาก
รวม		4.33	0.54	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
4.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นตอน	4.71	0.45	มากที่สุด
5.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนได้	4.50	0.50	มาก
6.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจทุกขั้นตอน	4.71	0.45	มากที่สุด
7.	การจัดกิจกรรมกรเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งคำถามและหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการได้	4.36	0.48	มาก

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
รวม		4.57	0.47	มากที่สุด
ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้				
8.	นักเรียนประทับใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H	4.29	0.45	มาก
9.	นักเรียนสนุกสนานที่ได้เรียนรู้เป็นกลุ่มกับเพื่อน	4.86	0.35	มากที่สุด
10.	นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.57	0.49	มากที่สุด
11.	ครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการทำกิจกรรมอย่างทั่วถึง	4.50	0.50	มาก
รวม		4.55	0.45	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ				
12.	นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ	4.57	0.49	มากที่สุด
13.	นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากยิ่งขึ้น	4.64	0.48	มากที่สุด
14.	นักเรียนได้รับความรู้ใหม่จากการทำกิจกรรมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	4.50	0.50	มาก
15.	นักเรียนสามารถนำกระบวนการอ่านเพื่อความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.64	0.48	มากที่สุด
รวม		4.59	0.49	มากที่สุด
รวมทั้งหมด		4.51	0.49	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.51 S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x}$ = 4.59 S.D. = 0.49) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x}$ =4.57 S.D. = 0.47) ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ มีค่า ($\bar{x}$ = 4.55 S.D. = 0.45) และด้านครูผู้สอน ($\bar{x}$ = 4.33 S.D. = 0.54)

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้รายงานได้จัดทำขึ้นมีประสิทธิภาพ 84.21/81.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรม การเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นอาศัยหลักการโดยใช้สมองเป็นฐานที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพของสมองบนความคิดพื้นฐาน 3 ด้านคือ อารมณ์ การฝึกปฏิบัติจริงและความคิดสร้างสรรค์ โดยมีจัดการเรียนรู้ให้สนุกสนาน สื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาการเรียนรู้ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของนักเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนฐานเน้นให้นักเรียนสนใจ เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจและการจดจำตามมา นำไปสู่ความสามารถในการใช้เหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับ พรพิไล เลิศวิชา (2550) ได้อธิบายการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานช่วยพัฒนาการเรียนรู้ให้ถูกต้องตามกลไกการทำงานของ

สมอง ตามระดับพัฒนาการและเจริญเติบโตตามช่วงวัย ได้รับประโยชน์ทั้งสุขภาพกายที่ช่วยให้การสอนเป็นไปตามหลักการทำงานที่แท้จริงของร่างกายและสุขภาพใจที่ส่งเสริมจิตใจให้เครียดน้อยลง ทั้งจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น การเรียนของนักเรียนมีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมหลักของ Brain-Based Learning ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีการเรียนรู้หรือการทำงานของสมองทางธรรมชาติ เช่น ในเรื่องการเรียนการสอนจะเป็นการสอนให้สอดคล้องกับวิธีการทำงานของสมองแทนที่จะสอดคล้องกับอายุ ชั้นเรียน หรือห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ วิทยากร เชียงกุล (2549) ให้ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานว่าเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เข้ากับการทำงานของสมองซึ่ง หมายถึง การเรียนรู้ที่มีพื้นฐานอยู่บนโครงสร้าง และการทำหน้าที่ของสมอง ถ้าหากสมองไม่ได้ถูกปิดกั้น จากกระบวนการปกติของมัน การเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้น สอดคล้องกับ ศศิธร เอี่ยมทองคำ และคณะ (2563) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการจดจำคำศัพท์เทคนิคนีมโมนิคส์ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านวิชาภาษาอังกฤษ มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 91.76/90.88 และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของผู้วิจัยหลายท่านที่แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมีประสิทธิภาพสูง เช่น สิรินาถ ปู่ดอก และคณะ (2566) และรัตน์วิสาณ งามสม (2560) เป็นต้น อีกทั้งผู้วิจัยยังจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน พร้อมทั้งยังเสริมด้วยเทคนิค 5W1H เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้และจดจำเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้นผ่านประเด็นคำถาม What (อะไร), Where (ที่ไหน), When (เมื่อไร), Why (ทำไม), Who (ใคร), How (อย่างไร) คำถามเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นโครงสร้างความรู้เดิมและมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการปรับปรุงแก้ไขกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสม จึงทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพและนักเรียนมีคะแนนการอ่านภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ Harris และ Sipay (1990) ที่กล่าวว่า คำถามมีบทบาทสำคัญต่อผู้อ่าน เพราะช่วยกระตุ้นความรู้เดิมของผู้อ่าน ช่วยให้รู้แนวทางและจุดประสงค์ในการอ่าน ซึ่งเป็นการส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนให้สูงขึ้น

2. ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6142 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียน ร้อยละ 61.42 โดยค่าดัชนีประสิทธิผลแสดงให้เห็นถึงผลการเรียนรู้ที่ก้าวหน้าขึ้นจากพื้นฐานความรู้เดิมที่เป็นอยู่ ที่เกิดขึ้นหลังจากที่นักเรียนได้เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H โดยดัชนีประสิทธิผลที่ใช้ได้ควรมีค่า 0.50 ขึ้นไป (เผชิญ กิจระการ และสมนึก ภัททิยธนี, 2545) สาเหตุที่นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียน หลังจากได้เรียนด้วย อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain Based Learning: BBL) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

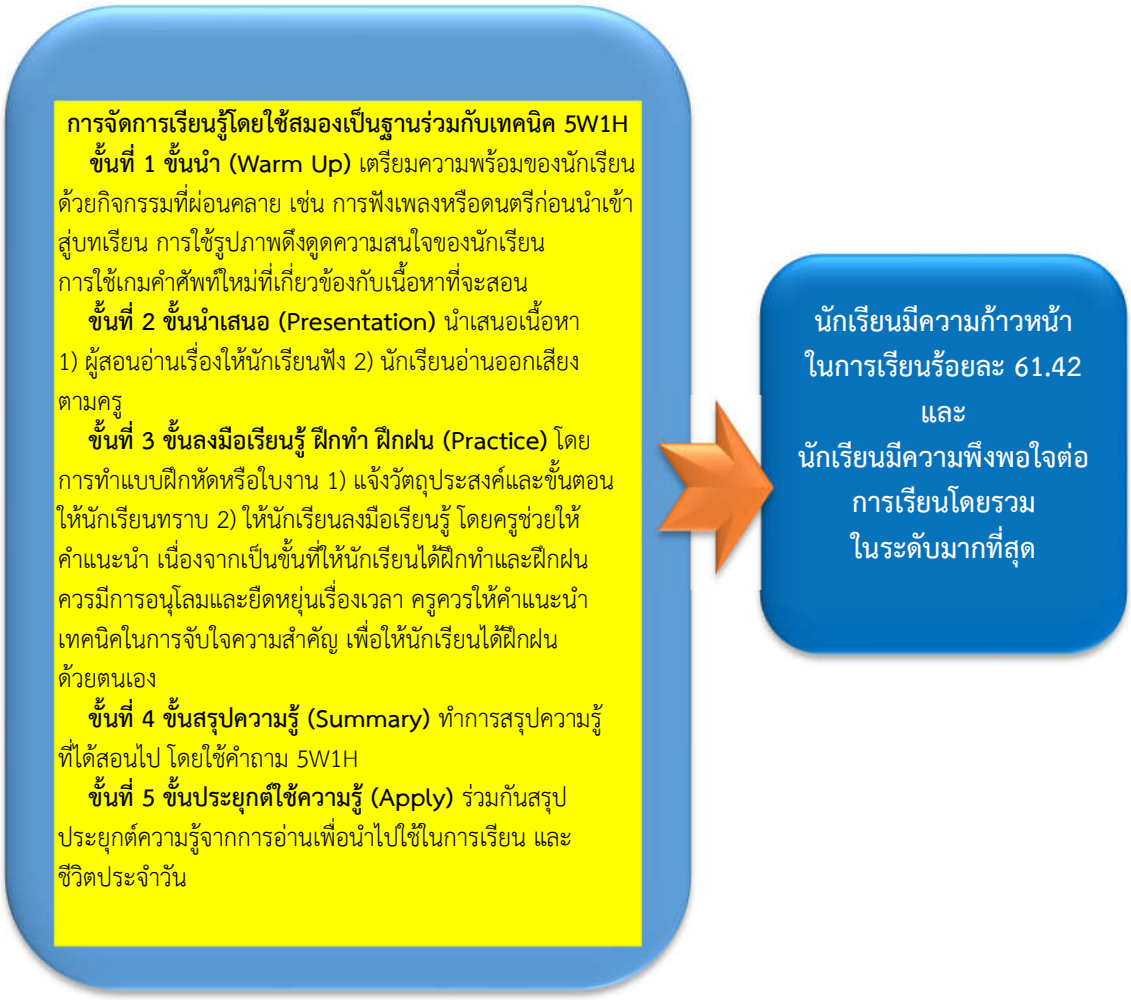
จาก สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (2566) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (Warm Up) ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอ (Presentation) ขั้นที่ 3 ขั้นลงมือเรียนรู้ ฝึกทำ ฝึกฝน (Practice) ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปความรู้ (Summary) ขั้นที่ 5 ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ (Apply) และเมื่อนำเทคนิค 5W1H มาใช้ร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น โดยใช้ประเด็นคำถาม What (อะไร), Where (ที่ไหน), When (เมื่อไร), Why (ทำไม), Who (ใคร) และ How (อย่างไร) จึงช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิดวิเคราะห์การตั้งคำถามอย่างมีระบบและการเข้าใจในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยบทบาทสำคัญของคำถามจะช่วยกระตุ้นโครงสร้างความรู้เดิมของผู้อ่าน คอยช่วยส่งเสริม ทักษะ ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนกพร สุริโย (2562) ได้ศึกษาและพัฒนาความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค 5W1H มีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7151 คิดเป็นร้อยละ 71.51 เนื่องจากเทคนิค 5W1H ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน กระตุ้นให้เกิดความสงสัยและกระตุ้นความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้มากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ วิภาพรรณ เขตรสิม (2564) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเรื่องครอบครัวของเราชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7905 หรือคิดเป็นร้อยละ 79.00

3. นักเรียนได้รับการสอนผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิธีการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51 S.D. = 0.49) ทั้งนี้อาจจะเนื่องจาก ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีสื่อการเรียนรู้น่าสนใจ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม มุ่งเน้นพัฒนาการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้และธรรมชาติสมองของเด็กแต่ละคน พร้อมทั้งเลือกใช้สภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้นักเรียนได้แสดงออกและลงมือปฏิบัติควบคู่กับการใช้ระดับปัญญาของนักเรียนทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับจุฑาทิพย์ สุทธิเทพ (2552) ที่ได้กล่าวว่าข้อดีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานนับเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทำให้นักเรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยผู้สอนคำนึงและปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนของตนเอง โดยนำองค์ความรู้เรื่องสมองและธรรมชาติของการเรียนรู้ของสมองมาออกแบบกระบวนการเรียนรู้ จัดกิจกรรม สร้างประสบการณ์ ตลอดจนจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม เป็นการสร้างศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้ของนักเรียน โดยยึดหลักการทำงานของสมอง ซึ่งสอดคล้องกับภริตา การะภาพ (2564) ได้ทำการวิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการใช้สื่อโมชันกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ มณีรัตน์ ศรีสุวรรณ (2562) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิค 5W1H ร่วมกับผังมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียน

มีความพึงพอใจต่อการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิค 5W1H ร่วมกับผังมโนทัศน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ พบองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย นำเสนอได้ดังในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพประกอบ 2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (Warm Up) ขั้นที่ 2 ขั้นนำเสนอ (Presentation) ขั้นที่ 3 ขั้นลงมือเรียนรู้ ฝึกทำ ฝึกฝน (Practice) ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปความรู้ (Summary) และขั้นที่ 5 ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้ (Apply) ส่งผลทำให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน

สรุป

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H สามารถพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้ โดยนักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 61.42 และมีความพึงพอใจต่อการเรียนในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ขั้นลงมือเรียนรู้ ฝึกทำ ฝึกฝน เนื่องจากเป็นขั้นที่ให้นักเรียนได้ฝึกทำและฝึกฝน ควรมีการอนุโลมและยืดหยุ่นเวลาในการให้นักเรียนลงมือเรียนรู้ได้ฝึกอ่านและทบทวนด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น

1.2 จัดกิจกรรมการเรียนที่เนื้อหาใกล้ตัวของนักเรียน มีโอกาสนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน กระตุ้นด้วยคำถามเพื่อให้เกิดเรียนเกิดความสนใจในการศึกษาและอ่านข้อมูล สร้างความคุ้นเคยและความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ

1.3 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีการสำรวจเนื้อหา วิเคราะห์แยกแยะประเด็นในการเรียนรู้ ทั้งเนื้อเรื่อง การจัดกิจกรรมและการตั้งคำถามที่เหมาะสม จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ นักเรียนได้ใช้ความคิดและหาคำตอบของคำถามได้อย่างถูกต้อง ส่งผลต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาทักษะในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ในระดับที่สูงขึ้น เช่น บทอ่าน นิทานสั้น เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะด้านการการฟัง ทักษะการพูดและทักษะการเขียนเพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย

2.3 ควรมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่มีผลต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจในระดับชั้นอื่น ๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). *แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์.* กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). *ความคิดสร้างสรรค์.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ซัคเซสมีเดีย.

ขวัญฤทัย มูลทาทอง. (2560). *ผลการสอนด้วยวิธี DR-TA เสริมด้วยวิธี Story impression และการใช้คำถาม 5W1H ต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

จุฑาทิพย์ สุทธิเทพ. (2552). Brain based learning ห้องเรียนใหม่ที่ควรทดลอง. สืบค้นเมื่อ มกราคม 2566. จาก http//www.bbl.Lecture.googlepages.com.

เฉลิมเกียรติ ตุ่นแก้ว. (2553). *ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงาน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.* วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ชนกพร สุริโย. (2562). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค 5W1H ประกอบแบบฝึก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์

ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชวนพิศ คชริน. (2555). *การพัฒนาชุดการสอนแบบ 5W1H เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ รายวิชาภาษาไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ณัฐพงศ์ แตงเพ็ชร์. (2556) *การพัฒนาแนวคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องการรับรู้และการตอบสนองของสิ่งมีชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน.* รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทิศนา แขมมณี. (2545). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนพร เครือวัลย์. (2562). *ผลการใช้เกมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

นันทนัช ทองคำดี. (2565). *การพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยการเรียนแบบ MIA (Murdoch) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดกลางวงศ์มณีจังหวัดพิจิตร*. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เนตรนภา ถาวรสุวรรณ. (2562). *การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ประณาท เทียนศรี. (2560). ผลการใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ในสื่อภาพยนตร์เพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 45(3), 97–108.

เผชิญ กิจระการ และสมนึก ภัททิยธนี. (2545). ดัชนีประสิทธิผล. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 8(1), 30-36.

พรพิไล เลิศวิชา. (2550). *สอนภาษาไทยตามแนวคิด Brain-Based Learning*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการเรียนรู้.

พันราศี ประชาโชติ. (2557). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภาษาไทย การคิด วิเคราะห์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เรื่องคำควบกล้ำโดยใช้แบบฝึกทักษะ ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เพ็ญพิศุทธิ์ ใจสนิท. (2555). *เอกสารคำสอนรายวิชาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด.* เชียงราย: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ภริตา การะภาพ. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) รวมกับการใช้สื่อโมชันกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.* วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มณีรัตน์ ศรีสุวรรณ. (2562). *การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิค 5W1H ร่วมกับผังมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.* วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

มณีรัตน์ สุกโชติรัตน์. (2548). *อ่านเป็น : เรียนก่อน – สอนเก่ง*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

มาเรียม นิลพันธ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.

รัตน์วิสาณ งามสม. (2560). *การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.* วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

โรงเรียนชุมชนโพธิ์สองห้องวิทยา. (2565). *รายงานผลการปฏิบัติงานโรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ*. มหาสารคาม: โรงเรียนชุมชนโพธิ์สองห้องวิทยา.

โรงเรียนชุมชนโพธิ์สองห้องวิทยา. (2566). *รายงานการประเมินตนเอง ปีการศึกษา 2566*. มหาสารคาม: โรงเรียนชุมชนโพธิ์สองห้องวิทยา.

ละเอียด ไกรทอง. (2556). การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

วันเพ็ญ ห่อทอง. (2551). *ชุดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง Uttaradit : The Town of Beauty สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนด่านแม่คำมันพิทยาคม อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

วาสนา โพธิ์วัลย์. (2549). *การศึกษาผลการสอนอ่านภาษาอังกฤษด้วยวิธี ARC ที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

วิทยากร เชียงกุล. (2549). *นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล การคอรัปชั่นเชิงนโยบาย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

วิภาพรรณ เขตรสิม. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เรื่อง ครอบครัวของเราชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ศศิธร เอี่ยมทองคำ และคณะ. (2563). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) ร่วมกับการจำคำศัพท์เทคนิคนีมโมนิคส์ (Mnemonics) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง เทศกาลและงานฉลองของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 10(4), 75-83.

สิรินาถ ปู่ดอก และคณะ. (2566). การพัฒนาความสามารถการอ่านและเขียนคำพื้นฐาน โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสหกรณ์ดำริ. *วารสารสันตยาภิวัฒน์วัดหนองนกกด*, 1(5), 27-38.

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2545). *หลักและวิธีสอนอ่านภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. (2566). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมอง*. สืบค้นเมื่อ มกราคม 2566. จาก https://www.okmd.or.th/bbl/documents/283/bbl-learning-management-principles-developed-brain.

โสภณ เสรีเสถียรทรัพย์. (2558). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โมเดลธุรกิจด้วยเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกันบนเว็บเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Caine, R. N., and Caine, G. (1990). Understanding a Brain-based Approach to Leaning and Teaching. *Educational Leadership,* 48(2), 66-70.

Duffy, G. G., & Roechler, L. R. (1993). *Improving Classroom Reading Instruction: A Decision Making Approach*. 3 rd ed. New York: McGraw-Hill.

Finocchiaro, M., & Sako, S. (1983). *Foreign Language Testing : A Practical Approach*. New York: Regent.

Harris, A., and Sipay, E. (1990). *How to Increase Reading Ability : A Guide to Development & Remedial Method*. New York: Longman.

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

Technology Leadership of School Administrators Affecting Teachers' Ability to Integration Technology to Learning Management under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 3

จักรกฤษ วิชัยโคตร[1], สุรางคนา มัณยานนท์[2] และ สมหมาย สร้อยนาคพงษ์[3]
Jakkrit Wichaikhot[1], Surangkana Manyanon[2] and Sommai Sroinakpong[3]
มหาวิทยาลัยราชธานี[1,2,3]
Ratchathani University[1,2,3]
Email: [1]wichaikhotjakkrit@gmail.com

Received : February 4, 2025; **Revised :** April 4, 2025; **Accepted :** September 25, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 2) ศึกษาระดับการบูรณาการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 320 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan และใช้ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นและวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า

1) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.27)

2) การบูรณาการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.25)

3) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ ด้านการเรียนรู้และการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์การบูรณาการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครู ได้ร้อยละ 29.0

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี; การบูรณาการใช้เทคโนโลยีจัดการสอน; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aims to 1) study the level of technology leadership of school administrators under the Ubon Ratchathani primary educational service area 3, 2) study the level of teachers' ability to integration technology to learning management under the Ubon Ratchathani primary educational service area 3, and 3) study technology leadership of school administrators affecting teachers' ability to integration technology to learning management under Ubon Ratchathani primary educational service area 3. This research was quantitative research. The research sample consisted of teachers from the Ubon Ratchathani primary educational service area 3, Academic Year 2024, with 320 participants. The samples were obtained through Krejcie and Morgan's sample size determination table, stratified random sampling, and simple random sampling. The researcher used questionnaire research instruments. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The results of the research found;

1) The level of technology leadership of school administrators was overall at a high level ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 0.27).

2) The level of teachers' ability to integration technology to learning management was overall at a high level ($\overline{X}$ = 4.18, S.D. = 0.25).

3) The technology leadership of school administrators in terms of leadership and vision, learning and teaching, and measurement and evaluation has a statistically significant affecting teachers' ability to integration technology in instruction at the 0.05 level. Furthermore, the technological leadership of school administrators can predict teachers' ability to integration technology to learning management by 29.0 %.

Keywords: Technology Leadership; Integration Technology to Learning Management; School Administrators

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 โลกได้เข้าสู่สังคมที่เรียกว่า “สังคมความรู้” และเป็นโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี (Information Technology) ส่งผลกระทบต่อองค์การทุกระดับทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเทคโนโลยีถือเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญต่อการประกอบกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการศึกษา (เสกสิทธิ์ สนสมบัติ, 2565) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมในยุคปัจจุบันได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงและพลิกโฉมระบบการศึกษาในหลากหลายมิติ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยเปิดโอกาสให้การเรียนรู้เข้าถึงผู้คนได้มากขึ้น และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในบริบททางสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นโลกยุคใหม่ที่มีความพลิกผัน เทคโนโลยีและนวัตกรรมจึงเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา ทั้งในด้านการเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนและการพัฒนาวิธีการสอนรูปแบบ

ใหม่ ปรับบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Provider) กลายเป็นผู้แนะแนว (Facilitator) และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 จึงชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเท่าเทียมในระบบการศึกษา โดยในปีงบประมาณ 2566 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบาย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นความไว้วางใจให้กับสังคมและผลักดันให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพในทุกมิติ โดยการส่งเสริมความร่วมมือและบูรณาการการทำงานกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบราชการ 4.0 ด้วยนวัตกรรมและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน (Digitalize Process) ทั้งการบริหารงานและการจัดการศึกษา ซึ่งได้มีแนวทางเพื่อการพัฒนาสมรรถนะและความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีตามกรอบระดับสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานรองรับความเป็นรัฐบาลดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

การบริหารศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ที่เน้นการเชื่อมโยงเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทักษะผู้เรียน จึงจำเป็นที่จะต้องมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้และความสามารถในการนำเทคโนโลยีเข้าสู่ห้องเรียนและโรงเรียน (สุกัญญา แช่มช้อย, 2561) หรือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงถึงความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้และบูรณาการในการบริหารจัดการองค์การ ทำให้สามารถการบริหารสถานศึกษาเกิดความรวดเร็ว คล่องแคล่ว มีความยืดหยุ่น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถก้าวทันความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี มีวิสัยทัศน์ในการนำเทคโนโลยีไปใช้โดยบูรณาการกับหลักสูตร สร้างสรรค์สิ่งใหม่และส่งเสริมพัฒนาให้ครูและนักเรียนมีการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจนกลายเป็นวัฒนธรรมของสถานศึกษาและสามารถลดช่องว่างทางเทคโนโลยี ผู้นำนั้นก็จะ เรียกได้ว่าเป็น “ผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษา” (Educational Technology Leadership) (Flanagan and Jacobsen, 2015) สอดคล้องกับ Weigel (2012) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการนำเทคโนโลยีไปใช้ในห้องเรียนของครู ที่นำไปสู่การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การบูรณาการการใช้เทคโนโลยีเข้ากับการจัดการสอนของครูเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน การเรียนรู้เฉพาะบุคคล การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา การเตรียมความพร้อมสำหรับทักษะในอนาคต และรองรับการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น (Mishra and Koehler, 2006)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 (สพป.อุบลราชธานี เขต 3) เป็นองค์กรที่มุ่งยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ คือ “สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยนำนวัตกรรมและระบบดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพบนฐานวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ สู่อนาคตอย่างยั่งยืน” จากข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาของ สพป.อุบลราชธานี เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2564 พบว่า สถานศึกษาจำนวนไม่น้อยยังไม่ได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ โดยสาเหตุอาจเกิดจากความรู้และความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศของตัวผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลให้ไม่ได้มีการจัดหา บริหารและกระตุ้น ให้ครูและบุคลากร

ทางการศึกษาเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ท่ามกลางการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า (Covid-19) ที่เกิดขึ้น โดยรูปแบบการจัดการศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะเชิงเทคโนโลยีจะสามารถนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จในท่ามกลาง ปัญหาและเปลี่ยนแปลงได้ โดยสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน สพป.อุบลราชธานี เขต 3 จึงได้จัดให้มีกิจกรรมและโครงการเพิ่มและพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะใหม่ (Up-skill) และสร้างทักษะใหม่ที่จำเป็นต่อการทำงาน (Re-skills) ให้กับผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้การกับจัดการและบริหารสถานศึกษา ตลอดจนจัดการศึกษาภายในห้องเรียนและในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3, 2566)

ด้วยเหตุผลข้างต้นนี้ ตลอดจนความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลที่ต้องให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารระดับสูงนำผลวิจัยไปเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาทักษะและเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถและบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี รู้จักการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีของบุคลากร และใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการบริหารที่เน้นผลสัมฤทธิ์สูงสุด (McLeod and Richardson, 2011) ศูนย์พัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี (CASTLE, 2009) ได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีไว้ 6 ด้าน คือ 1) ความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ 2) การเรียนการสอน 3) การผลิตภาพและ

ความชำนาญเชิงวิชาชีพ 4) การสนับสนุน การบริหาร และการปฏิบัติการ 5) การวัดและการประเมินผล และ 6) ประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจรรยาบรรณ จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีของศูนย์พัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี (CASTLE, 2009) มาเป็นแนวคิดหลักในการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

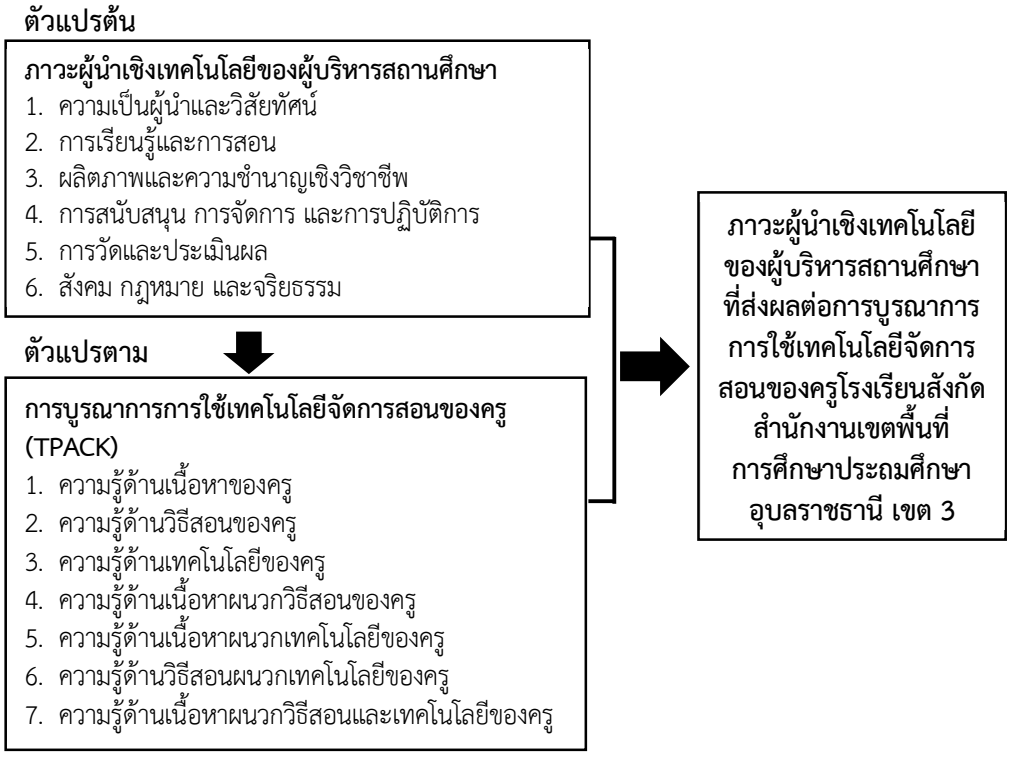
การบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครู

การบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครู หมายถึง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเครื่องมือด้านการศึกษาผสมผสานเข้ากับกระบวนการสอนอย่างสร้างสรรค์ครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยครูต้องเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหา เป้าหมาย และบริบทของผู้เรียน โดยครูไม่เพียงแค่ใช้งานเทคโนโลยี แต่ยังต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี (Mishra and Koehler, 2006) โดย Koehler and Mishra (2009) ได้นำเสนอแนวคิดการบูรณาการความรู้ในศาสตร์การสอน เนื้อหา และเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ไว้อย่างน่าสนใจและสอดคล้องกับสภาพห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 คือ TPCK และภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น TPACK ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge: CK) 2) ความรู้ด้านวิธีสอน (Pedagogical Knowledge: PK) 3) ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge: TK) 4) ความรู้ด้านเนื้อหาบูรณาการวิธีสอน (Pedagogical Content Knowledge: PCK) 5) ความรู้ด้านเนื้อหาบูรณาการเทคโนโลยี (Technological Content Knowledge: TCK) 6) ความรู้ด้านวิธีสอนบูรณาการเทคโนโลยี(Technological Pedagogical Knowledge: TPK) และ 7) ความรู้ด้านเนื้อหาบูรณาการวิธีสอนและเทคโนโลยี(Technological Pedagogical Content Knowledge: TPACK) และในปัจจุบัน TPACK ได้ถูกใช้เป็นกรอบการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอน ช่วยให้ครูสามารถออกแบบการเรียนการสอนที่ผสมผสานเทคโนโลยีกับการสอนและเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นความสมดุลความรู้ใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ เนื้อหา (Content Knowledge) การสอน (Pedagogical Knowledge) และเทคโนโลยี (Technological Knowledge) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครู (Koehler and Mishra, 2009) มาเป็นแนวคิดในการศึกษาการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี 6 ด้าน (CASTLE, 2009) ประกอบกอบด้วย 1. ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ 2. ด้านการเรียนรู้และการสอน 3. ด้านผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ 4. ด้านการสนับสนุน การจัดการ และการปฏิบัติการ 5. ด้านการวัดและประเมินผล และ 6. ด้านสังคม กฎหมาย และจริยธรรม และแนวคิดการบูรณาการความรู้ในศาสตร์การสอน เนื้อหา และเทคโนโลยี (Technological Pedagogical and Content Knowledge หรือ TPACK) (Koehler and Mishra, 2009) ประกอบด้วย 1. ความรู้ด้านเนื้อหา 2. ความรู้ด้านวิธีสอน 3. ความรู้ด้านเทคโนโลยี 4. ความรู้ด้านเนื้อหาผนวก

วิธีสอน 5. ความรู้ด้านเนื้อหาผนวกเทคโนโลยี 6. ความรู้ด้านวิธีสอนผนวกเทคโนโลยี และ 7. ความรู้ด้านเนื้อหาผนวกวิธีสอนและเทคโนโลยี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีระเบียบวิธีจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ปีการศึกษา 2567 ในพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอตาลสุม อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอสิรินธร และอำเภอโขงเจียม จำนวน 209 โรงเรียน ครู จำนวน 1,957 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 320 คน จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์คำนวณสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างแต่ละชั้น จากนั้นสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check list) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตรา

ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และ ตอนที่ 3 การบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

2. ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามการวิจัย จากแนวคิดที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี และแนวคิดการบูรณาการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครู จากนั้นทำการการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยทำการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67 – 1.00 และปรับปรุงตามคำแนะนำ นำแบบสอบถามทำการทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ชุด กับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ระหว่าง 0.21 - 0.74 และคำถามเกี่ยวกับการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีของครู อยู่ระหว่าง 0.24 - 0.77 และค่าความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.92

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มหาวิทยาลัยราชธานี โดยนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมแบบสอบถาม เสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
2. ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลแบบสอบถาม กับกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์บันทึกข้อมูล แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ
4. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2567 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม และทำการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage) อธิบายข้อมูลสถานภาพของครูส่วนค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อประเมินความคิดเห็นของของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา และการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 และส่วนที่ 2 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อพยากรณ์อิทธิพลของปัจจัยภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาใดที่ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์	4.07	0.29	มาก
2. ด้านการเรียนรู้และการสอน	4.07	0.40	มาก
3. ด้านผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ	4.10	0.37	มาก
4. ด้านการสนับสนุน การจัดการ และการปฏิบัติการ	4.06	0.38	มาก
5. ด้านการวัดและประเมินผล	4.04	0.37	มาก
6. ด้านสังคม กฎหมาย และจริยธรรม	4.05	0.39	มาก
รวม	4.06	0.27	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.27) และเมื่อพิจารณารายด้าน ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.37) รองลงมาคือ ด้านการเรียนรู้และการสอน ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.40) ลำดับถัดมาคือ ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.29) ด้านการสนับสนุน การจัดการและการปฏิบัติการ ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. =0.38) ด้านสังคม กฎหมาย และจริยธรรม ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = 0.39) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.37) ตามลำดับ

2. ระดับการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า

ตารางที่ 2 การบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

การบูรณาการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความรู้ด้านเนื้อหาของครู	4.20	0.39	มาก
2. ด้านความรู้ด้านวิธีสอนของครู	4.19	0.40	มาก
3. ด้านความรู้ด้านเทคโนโลยีของครู	4.15	0.33	มาก
4. ด้านความรู้ด้านเนื้อหาผนวกวิธีสอนของครู	4.10	0.36	มาก
5. ด้านความรู้ด้านเนื้อหาผนวกเทคโนโลยีของครู	4.18	0.43	มาก
6. ด้านความรู้ด้านวิธีสอนผนวกเทคโนโลยีของครู	4.21	0.36	มากที่สุด
7. ด้านความรู้ด้านเนื้อหาผนวกวิธีสอนและเทคโนโลยีของครู	4.22	0.41	มากที่สุด
รวม	**4.18**	**0.25**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.25) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

มีการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอน อยู่ในระดับมากที่สุดถึงมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ด้านความรู้ด้านเนื้อหาผนวกวิธีสอนและเทคโนโลยีของครู อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.41) รองลงมาคือ ด้านความรู้ด้านวิธีสอนผนวกเทคโนโลยีของครู อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.36) ลำดับถัดมาคือ ด้านความรู้ด้านเนื้อหาของครู อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.39) ด้านความรู้ด้านวิธีสอนของครู อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.40) ด้านความรู้ด้านเนื้อหาผนวกเทคโนโลยีของครู อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.43) ด้านความรู้ด้านเทคโนโลยีของครู อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.33) และด้านความรู้ด้านเนื้อหาผนวกวิธีสอนของครู อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.36) ตามลำดับ

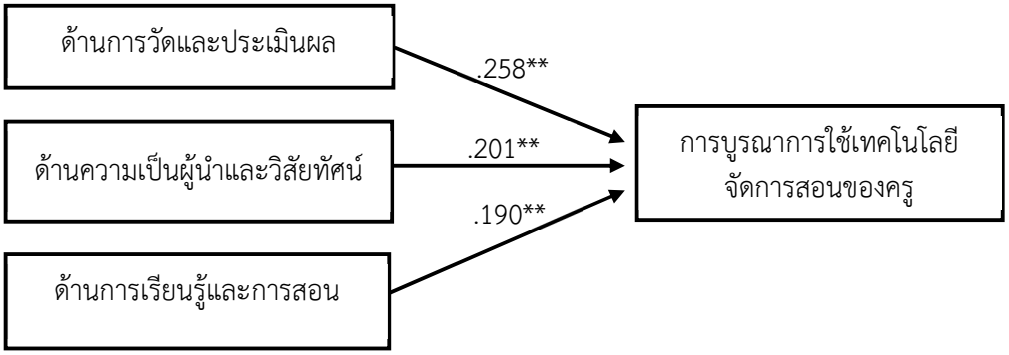
3. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าถดถอยเชิงพหุคูณภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p	VIF	Tolerance
		B	Std. Error	Beta				
3	Constant	2.671	.175	-	18.847	.000	-	-
	ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์	.171	.052	.201	3.261	.001	1.698	.589
	ด้านการเรียนรู้และการสอน	.116	.041	.190	2.837	.005	1.987	.503
	ด้านการวัดและประเมินผล	.170	.038	.258	4.512	.000	1.454	.688
R = .538 R^2 = .290 R^2_{adj} = .283 SEE = .208 F = 42.966 sig = .000								

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ ด้านการเรียนรู้และการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารทั้ง 3 ตัวแปร สามารถพยากรณ์การบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครู ได้ร้อยละ 29.0 เมื่อพิจารณาสามารถลำดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ตัวแปรด้านการวัดและประเมินผล ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ 0.258 รองลงมาคือด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ 0.201 และด้านการเรียนรู้และการสอน ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ 0.190 การวิเคราะห์ความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วมค่า Tolerance ของตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปร มีค่าอยู่ระหว่าง 0.503 - 0.688 และค่า VIF มีค่าอยู่ระหว่าง 1.454 - 1.987 สามารถสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีระดับ

ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 2 สมการการวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากสภาพบริบทและพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนเปลี่ยนแปลง รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็วจนส่งผลกระต่อสถานศึกษาและการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลและยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) ทำให้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี และผู้บริหารศึกษาในสังกัดจำเป็นต้องรับ ปรับตัว ให้มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการใช้เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้และการบริหารการศึกษา สอดคล้องกับ สุกัญญา แช่มช้อย (2561) ซึ่งได้สรุปลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และการจัดการในสถานศึกษา อีกทั้งสอดคล้อง รัศมี แสงชุ่ม (2562) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ อานิสฟาซีรา ฮาซานีย์ (2564) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส เขต 2 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส เขต 2 มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส เขต 2 ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศว่าเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะหน่วยงานด้านการศึกษาควรต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงาน จึงได้มีการฝึกอบรมพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนเพื่อให้มีความตระหนัก มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนมีความพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงของการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการศึกษา และมีการส่งเสริมให้

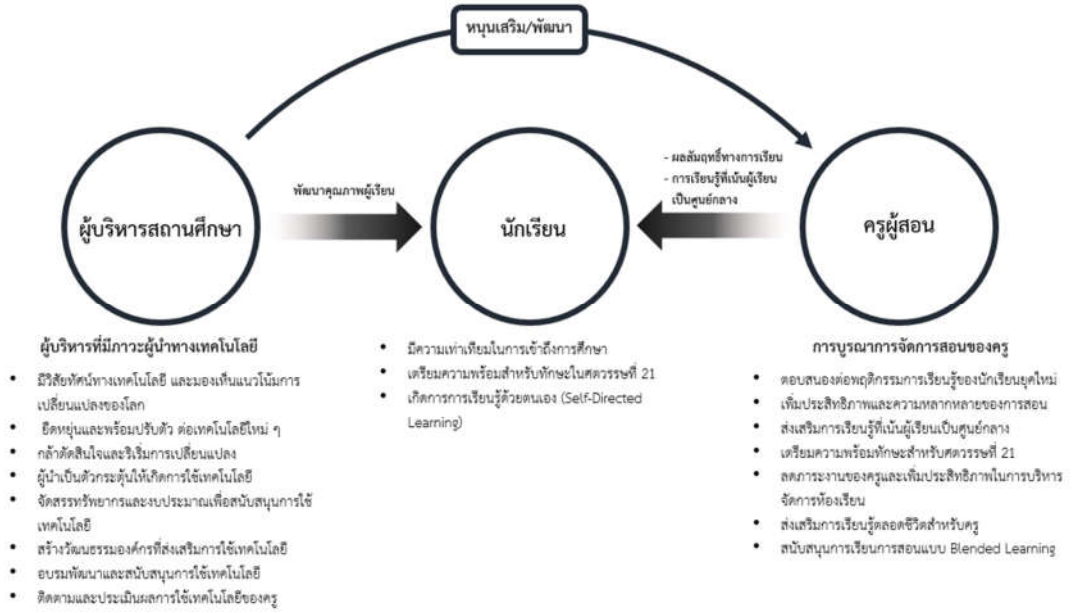
ผู้บริหารโรงเรียนและครู ในโรงเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงาน เรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างต่อเนื่อง

2. ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีการบูรณาการใช้เทคโนโลยีจัดการสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับ เนื่องการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 และผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายและโครงการสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยี เช่น การอบรมด้านการใช้เทคโนโลยีในการสอน เช่น การสร้างสื่อดิจิทัล การใช้งานโปรแกรมต่าง ๆ ในการเรียนการสอน การส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์หรือแบบผสมผสาน (Blended Learning) รวมถึงการจัดหาอุปกรณ์ หรือโปรแกรมซอฟต์แวร์ที่ทันสมัย และนอกจากนี้ครูรุ่นใหม่ที่ตระหนักเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนในยุคดิจิทัล เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียนทำให้การเรียนรู้สนุกและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับ วสันต์ชัย สดคมขำ (2563) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีและเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 พบว่า ระดับการบูรณาการเทคโนโลยีของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ สุกัญญา แช่มช้อย (2561) ที่กล่าวว่า ครูต้องสามารถบูรณาการเทคโนโลยีไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มศักยภาพ สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้ เนื่องจากเทคโนโลยีสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้โดยง่าย ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง

และ 3. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ ด้านการเรียนรู้และการสอน ด้านการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับ วสันต์ชัย สดคมขำ (2563) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีและเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีของครูในสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ Thannimalai and Raman (2019) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีของครูในห้องเรียนศตวรรษที่ 21 พบว่า ความเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารกับการบูรณาการเทคโนโลยีของครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดคล้องกับ Chang (2012) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหาร ความรู้ทางเทคโนโลยีของครู และประสิทธิผลการสอน พบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารส่งผลต่อความสามารถในการบูรณาการเทคโนโลยีของครูในขณะเดียวกันความรู้ทางเทคโนโลยีของครูส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการสอนของครู แสดงว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหาร ทำให้ครูมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Mishra and Koehler (2006) ที่กล่าวว่า ความรู้ด้านเนื้อหา วิธีสอน และเทคโนโลยี (TPACK) มีความเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ของผู้นำที่ส่งเสริมการบูรณาการเทคโนโลยี ซึ่งผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีสามารถสร้างเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจนเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการเรียนการสอนของครู สอดคล้องกับ Trilling and Fadel (2009) ที่กล่าวว่า ทักษะในศตวรรษที่ 21 รวมถึงความสามารถด้านเทคโนโลยีของครู จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์

สอดคล้องกับ Schrum and Levin (2012) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่สร้างแรงจูงใจและสนับสนุนอย่างเหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนของครู ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีผลโดยตรงต่อการบูรณาการเทคโนโลยีของครู โดยผู้บริหารที่สามารถสร้างวิสัยทัศน์และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้เทคโนโลยี จะช่วยผลักดันให้ครูใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพในชั้นเรียน และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารในสถานนศึกษาด้วยเช่นกัน

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ภาพที่ 3 สรุปองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครู สะท้อนให้ประจักษ์ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา (Technology Leadership) เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารการศึกษาและจัดการศึกษาให้ก้าวทันโลกในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของพลวัตโลกและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ไม่หยุดนิ่ง โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีจะก่อให้เกิดการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาบูรณาการกับการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสู่โลกอนาคต ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการบูรณาการใช้เทคโนโลยีของครูในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากการบูรณาการเทคโนโลยีของครูในการจัดการสอนจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาทักษะครู และการจัดหาเครื่องมือที่เหมาะสม การนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับกระบวนการสอนช่วยให้ครูสามารถสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนยุคใหม่ และช่วยเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนสำหรับอนาคต นอกจากนี้ เทคโนโลยียังช่วยลดภาระงานของครูและทำให้การเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นมากขึ้น

ซึ่งครูที่สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถสร้างนักเรียนที่มีทักษะและความพร้อมสำหรับโลกอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาและกำหนดนโยบาย และแนวทางการบริหารจัดการเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาในสังกัด พัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมหรือพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารให้ตรงกับความต้องการในสถานการณ์จริง

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 สามารถนำข้อมูลเป็นฐานสำหรับการพัฒนานโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี เช่น การสนับสนุนงบประมาณ การจัดหาอุปกรณ์ และการพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน ออกแบบหลักสูตรอบรมครูในเรื่องการบูรณาการเทคโนโลยีในบทเรียน

1.3 ผู้บริหารทราบจุดแข็ง จุดด้อย เพื่อให้ผู้บริหารประเมินความสามารถของตนเองและพัฒนาในด้านที่ยังขาด เช่น การสื่อสารผ่านเทคโนโลยี การนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจ การเท่าทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำข้อมูลเป็นฐานในสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้กำหนดแนวทางหรือโครงการที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในโรงเรียน เช่น การจัดเวิร์คชอป การสนับสนุนครูที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มและจัดหาทรัพยากรและเทคโนโลยีที่จำเป็น ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีในโรงเรียน

1.5 ครูผู้สอน สามารถใช้ข้อมูลเป็นฐานการพัฒนาความรู้และทักษะส่วนบุคคลของครู พัฒนาการบูรณาการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการสอน เช่น การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ การสร้างสื่อการสอนที่น่าสนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เพื่อให้ทราบและเข้าใจปัจจัยใดเป็นตัวกระตุ้นหรืออุปสรรค ต่อพฤติกรรมผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้บริหารโรงเรียนและสนับสนุนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการบูรณาการใช้เทคโนโลยีจัดการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของ*

กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. เข้าถึงได้จาก https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-2023/.

รัศมี แสงชุ่ม. (2562). *ภาวะผู้เชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วสันต์ชัย สดคมขำ. (2563). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีและเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสกสิทธิ์ สนสมบัติ. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบทบาทครูยุคดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2566-2570).* เข้าถึงได้จาก https://drive.google.com/file/d/16lbu-MzTJNlnA3NLdRZcuRvW5wtxhw2l/view.

อานิสฟาซีรา ฮาซานีย์. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

CASTLE. (2009). *Technology leadership in education: A framework for school administrators*. From http://dangerouslyirrelevant.org/wp-content/uploads/2017/04/PTLAPacket.pdf.

Chang, I. H. (2012). The effect of principals' technological leadership on teachers' technological literacy and teaching effectiveness in Taiwanese elementary schools. *Educational Technology and Society, 15*(2). 328-340.

Flanagan, T., and Jacobsen, M. (2015). Technology leadership for the 21st century principal. *Education and information technologies, 20*(4), 777–790.

Krejcie, R. V. and *Morgan*, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Koehler, M. J., and Mishra, P. (2009). What is technological pedagogical content knowledge?. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education, 9*(1), 60-70.

McLeod, S., and Richardson, J. W. (2011). *The role of school administrators in technology integration: A framework for research and practice*. *Journal of Educational Administration, 49*(4), 411–428.

Mishra, P., and Koehler, M. J. (2006). Technological Pedagogical content knowledge: a framework for teacher knowledge. *Teachers college record, 108*(6), 1017–1054.

Schrum, L., and Levin, B. B. (2012). *Leading 21st century schools: harnessing technology for engagement and achievement*. California: Corwin Press.

Thannimalai, R., and Raman, A. (2019). Principals technology leadership and its effection teachers technology integration in the 21st century classrooms. *International Journal of Instruction, 12*(4). 423-442.

Trilling, B., and Fadel, C. (2009). *21st century skills: learning for life in our times*. California: Jossey-Bass.

Weigel, R. (2012). *Management skills for the 21st century : Avis gaze /preparing school leaders : 21st century skills*. Virginia: National Association of Secondary School Principals (NASSP).

ผลของโปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตที่มีต่อกริทของพนักงาน
The Effects of Growth Mindset Encouragement Program on Grit of Employees

อาภาภรณ์ นิลพิบูลย์[1] และ ประยุทธ ไทยธานี[2]
Apaporn Nilpibool[1] and Prayut Thaithani[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา[1-2]
Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Thep.aiu@gmail.com [1] p_thaithani@hotmail.com[2]

Received : February 11, 2025; **Revised :** April 18, 2025; **Accepted :** September 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตที่มีต่อกริทของพนักงาน โดยใช้โปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตเพื่อพัฒนากริทให้แต่พนักงาน โดยมีแนวทางการสร้างโปรแกรมจากแนวคิดของ Keating and Heslin (2015) ซึ่งมี 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การมุ่งเน้นศักยภาพเติบโตทางสมอง 2) การสะท้อนการโต้ตอบทางเจตคติ 3) การสนับสนุนการโต้ตอบทางเจตคติ 4) การกระตุ้นความขัดแย้งทางความคิด 5) การแสดงบทบาทสมมติแทนที่กรอบความคิดแบบยึดติดด้วยกรอบความคิดแบบเติบโต 6) การริเริ่มสร้างและรักษากรอบความคิดแบบเติบโต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานของสถาบันพัฒนาชีวิตสู่ความยั่งยืน AIU ที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี และปฏิบัติงานในปี 2567 ทำแบบประเมินกริท และนำผลคะแนนกริทของพนักงานมาเรียงลำดับคะแนนจากมากไปน้อย คัดเลือกพนักงานที่มีคะแนนกริทในระดับน้อยที่สุด จำนวน 20 คน จาก 70 คน และสุ่มพนักงานที่มีคะแนนกริทใกล้เคียงกันเป็นคู่ๆ (Match-paired) เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จากนั้นจับสลากแบ่งเป็น กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยโปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโต โดยจัดกิจกรรมทั้งหมด 6 ครั้ง ในการจัดการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจะใช้เวลา 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง และแบบประเมินกริท วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลังการทดลอง พนักงานกลุ่มทดลองมีกริทสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. หลังการทดลอง ผู้พนักงานกลุ่มทดลองมีกริทสูงกว่าพนักงานกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: โปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโต, กริท, พนักงาน

Abstract

This study aims to present the effects of a growth mindset promotion program on employees' grit. The program was developed based on Dweck's growth mindset theory and the approach of Keating and Heslin, which emphasizes enhancing cognitive potential, reflecting on and responding to attitudes, and fostering an organizational culture conducive to learning and development. The research sample consisted of 20 employees from the AIU Institute for Sustainable Life Development, aged between 25 and 35, who were employed in 2024. Participants were divided into two groups: an experimental group and a control group, with 10 participants in each, using a matched-pair design. The research instruments included a growth mindset promotion program comprising six sessions, each lasting two hours, totaling 12 hours. A grit assessment scale was also utilized. Data were analyzed using t-tests.

The results revealed that:

1. After the intervention, the experimental group demonstrated a statistically significant increase in grit at the .01 level compared to before the intervention.

2. After the intervention, the experimental group exhibited significantly higher grit levels than the control group at the .01 level.

Keywords: Growth Mindset, Encouragement Program, Grit, Employees

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 องค์กรไทยกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการทำงานและศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2561) หลายหน่วยงานพบว่าพนักงานขาดแรงจูงใจ ไม่สามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง และมีอาการหมดไฟในการทำงาน (ณิชชา ฤทธิ์ขจร และคณะ, 2565) ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรโดยรวม แม้ว่าจะมีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาสติปัญญาด้านต่าง ๆ เช่น IQ (Intelligence Quotient) และ EQ (Emotional Quotient) เพื่อสร้างทักษะความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 แต่ในช่วงหลังพบว่าปัจจัยอย่าง "กริท (Grit)" หรือพลังความพยายามและความมุ่งมั่นในระยะยาวนั้น มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จส่วนบุคคลและการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน (ศิรินทิพย์ มงคลไชยวงศ์ และคณะ, 2567) ซึ่ง Angela Duckworth (2016) ชี้ว่ากริทมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคและบรรลุเป้าหมายในระยะยาวได้ดีกว่าการพึ่งพาสติปัญญาเพียงอย่างเดียว จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าในประเทศไทยมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ "กริท" (Grit) และ "กรอบความคิดแบบเติบโต" (Growth Mindset) ในบริบทของพนักงานองค์กรค่อนข้างจำกัด ส่วนใหญ่ของงานวิจัยที่มีอยู่มักมุ่งเน้นไปที่กลุ่มนักเรียนหรือนักศึกษา ตัวอย่างเช่น การศึกษาของ ธนพจน์ โพสมัคร และลักขณา สริวัฒน์ (2562) ได้พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างกริทในกลุ่มนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลปะ ขณะที่งานวิจัยในประเทศไทยที่มุ่งเน้นการพัฒนากริทในบริบทของพนักงานองค์กรยังมีจำนวนน้อย และยังขาดการประยุกต์ใช้แนวคิดกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) อย่าง

เป็นระบบเพื่อส่งเสริมกริทอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ที่ยังไม่ถูกเติมเต็ม โดยเฉพาะในระดับการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ

การวิจัยนี้จึงเลือกศึกษากลุ่มพนักงานของ “สถาบันพัฒนาชีวิตสู่ความยั่งยืน (AIU)” ซึ่งเป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างยั่งยืน พนักงานของ AIU ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 25–35 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีศักยภาพในการเติบโตสูง แต่ต้องเผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของโลกการทำงาน กลุ่มคนวัยทำงานในช่วงอายุ 25–35 ปี หรือที่เรียกว่า Generation Y (Gen Y) และ Generation Z (Gen Z) กำลังเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกการทำงาน ทั้งในด้านเทคโนโลยี สภาพแวดล้อมการทำงาน และค่านิยมขององค์กร คนกลุ่มนี้เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีทันสมัย มีความสามารถในการทำงานหลายอย่างพร้อมกัน แต่มีแนวโน้มที่จะมีความอดทนน้อยลง สมาธิสั้น และเปลี่ยนงานบ่อย (ภัชลดา สุวรรณนวล และคณะ, 2565) นอกจากนี้ พวกเขายังให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (Work-Life Balance) มากขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดความท้าทายในการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมองค์กรแบบดั้งเดิมที่เน้นความมั่นคงและการทำงานหนัก (ชาลิสา ชัยทรัพย์ไพศาล, 2567) กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวมีความต้องการได้รับการพัฒนาทักษะเชิงลึกและการส่งเสริมกรอบความคิดใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีประสบการณ์ในพื้นที่จริงผ่านกิจกรรมอบรมและให้คำปรึกษาภายในองค์กร จึงมองเห็นปัญหาและบริบทได้อย่างลึกซึ้ง และพบว่าการพัฒนา “กรอบความคิดแบบเติบโต” สามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดกริทในหมู่พนักงานอย่างเป็นรูปธรรม

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตที่มีต่อกริทของพนักงาน โดยออกแบบโปรแกรมตามแนวคิดของ Keating และ Heslin (2015) ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมุ่งเน้นศักยภาพเติบโตทางสมอง 2) การสะท้อนการโต้ตอบทางเจตคติ 3) การสนับสนุนการโต้ตอบทางเจตคติ 4) การกระตุ้นความขัดแย้งทางความคิด 5) การแสดงบทบาทสมมติแทนที่กรอบความคิดแบบยึดติดด้วยกรอบความคิดแบบเติบโต และ 6) การริเริ่มสร้างและรักษากรอบความคิดแบบเติบโตเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในองค์กรอย่างรอบด้าน โดยผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงทดลองแบบจับคู่กลุ่ม (Match-paired design) ดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมรวม 12 ชั่วโมง และประเมินผลด้วยแบบประเมินกริท (Grit Scale) ก่อนและหลังการทดลอง บทความนี้นำเสนอโครงสร้างของโปรแกรม กลยุทธ์การดำเนินกิจกรรม และผลลัพธ์ที่ชี้ให้เห็นว่า กรอบความคิดเติบโตสามารถเสริมสร้างกริทของพนักงานได้จริง ทั้งในมิติของความหลงใหล (Passion) และความพากเพียร (Perseverance) อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในองค์กร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อพัฒนากริทของพนักงาน โดยใช้โปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโต ซึ่งมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบกริทของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบกริท หลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดหลัก 2 เรื่อง ได้แก่ กริท (Grit) และ กรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ซึ่งผู้วิจัยได้สืบค้นงานวิจัย บทความทางวิชาการ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อ

นำมาวิเคราะห์และจัดระบบองค์ความรู้เพื่อรองรับการออกแบบโปรแกรมการวิจัย โดยพบประเด็นสำคัญดังนี้

กริท

แนวคิดเรื่อง “กริท” (Grit) ได้รับการพัฒนาโดย Angela Duckworth (2006) โดยอธิบายว่าเป็นคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลที่มุ่งมั่นและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการบรรลุเป้าหมายระยะยาว โดยประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความหลงใหล (Passion) และ ความพากเพียร (Perseverance) กริทมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในด้านการศึกษา การทำงาน และชีวิตส่วนตัว เนื่องจากช่วยให้บุคคลสามารถรักษาแรงจูงใจ และดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องแม้พบอุปสรรค แนวคิดของกริทยังสัมพันธ์กับทฤษฎีกรอบความคิด (Mindset Theory) ของ Dweck (2006) ซึ่งแบ่งบุคคลออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือผู้ที่มี Fixed Mindset เชื่อว่าความสามารถเป็นสิ่งตายตัว และผู้ที่มี Growth Mindset เชื่อว่าความสามารถสามารถพัฒนาได้ผ่านความพยายาม ซึ่งกลุ่มหลังนี้มีแนวโน้มที่จะพัฒนากริทได้มากกว่า โดยเฉพาะเมื่อได้รับการส่งเสริมผ่านกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้จากความล้มเหลว นอกจากนี้ กริทยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย (Goal Setting Theory) ของ Locke และ Latham (1990) ที่ชี้ว่าการตั้งเป้าหมายที่มีความเฉพาะเจาะจงและท้าทายจะช่วยส่งเสริมแรงจูงใจภายใน เพิ่มความมุ่งมั่นและผลลัพธ์ของการกระทำ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของผู้ที่มีคุณลักษณะของกริท เครื่องมือวัดกริท เช่น Grit-O และ Grit-S ของ Duckworth (2007) ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในงานวิจัย ทั้งในไทยและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม มีข้อจำกัดที่สำคัญคือ เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งอาจมีอคติจากผู้ตอบ (self-report bias) และไม่สามารถตีความคะแนนรวมได้อย่างชัดเจนในบางกรณี นักวิจัยบางรายจึงเสนอให้มีการออกแบบกิจกรรมเชิงปฏิบัติและการประเมินจากหลายมิติ เพื่อวัดผลการเปลี่ยนแปลงของกริทได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยที่ศึกษาการพัฒนากริทในกลุ่มพนักงานองค์กรยังมีจำนวนจำกัด ส่วนใหญ่เน้นกลุ่มนักเรียน นักศึกษา หรือเฉพาะกลุ่มอาชีพ ตัวอย่างเช่น ธนพจน์ โพสมัคร และลักขณา สริวัฒน์ (2562) ได้พัฒนาโมเดลการส่งเสริมกริทสำหรับนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ ขณะที่งานของจารุศรี จิรวิสิฐกุล และศรัณย์ พิมพ์ทอง (2566) ศึกษาผลของโปรแกรมกรอบความคิดแบบเติบโตในกลุ่มพนักงานพนักงานองค์การพัฒนาเอกชนในกรุงเทพมหานคร แต่ยังไม่มีการศึกษาแบบเชิงทดลองที่ผสานแนวคิด Growth Mindset กับ Grit เพื่อพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมในบริบทของ “พนักงานองค์กรเอกชน” อย่างเป็นระบบ จากการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แนวคิดของ Duckworth (2007, 2016) เป็นฐานในการพัฒนากริท โดยผสานกับแนวคิด Growth Mindset ของ Dweck (2006) และแนวทางการออกแบบโปรแกรมของ Keating & Heslin (2015) เพื่อพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ 6 ขั้นตอน การวิจัยครั้งนี้จึงสามารถเติมเต็ม ช่องว่างขององค์ความรู้ ที่ยังไม่มีการศึกษาในเชิงลึกโดยเฉพาะในกลุ่มพนักงานที่ต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงในโลกการทำงานอย่างรวดเร็ว และเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพสูงในการเติบโตหากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม

กรอบความคิดเติบโต

กรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) หมายถึง ความเชื่อของบุคคลที่ว่า ความสามารถ ทักษะและพฤติกรรมสามารถพัฒนาได้ผ่านความพยายาม การเรียนรู้ และการเผชิญกับความท้าทาย ซึ่งแตกต่างจากกรอบความคิดแบบคงที่ (Fixed Mindset) ที่มองว่าความสามารถเป็นสิ่งที่ตายตัวและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (Dweck, 2006) บุคคลที่มีกรอบความคิดเติบโตมักแสดงลักษณะสำคัญ ได้แก่ กล้าเผชิญความล้มเหลวและมองว่าเป็นโอกาสในการเรียนรู้, มีความยืดหยุ่นในการคิดและปรับตัว และชอบกิจกรรมที่

ท้าทาย และมุ่งพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง Dweck (2006) อธิบายว่า กรอบความคิดดังกล่าวเกิดขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์ การเรียนรู้ และการรับรู้เกี่ยวกับศักยภาพของตนเอง ซึ่งส่งผลต่อเจตคติ การตัดสินใจ และพฤติกรรมของบุคคลอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ ความเชื่อเรื่องกรอบความคิดยังเชื่อมโยงกับความสำเร็จในชีวิต การปรับตัวในที่ทำงาน และการฟื้นตัวจากความล้มเหลวในระยะยาว ในระดับองค์กร แนวคิดกรอบความคิดเติบโตถูกนำไปใช้ในการออกแบบโปรแกรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อส่งเสริมให้พนักงานเรียนรู้จากประสบการณ์ พัฒนาทักษะใหม่ และสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน โดย Keating & Heslin (2015) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนา Growth Mindset สำหรับบุคลากรในองค์กร ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติหลัก ได้แก่ 1) การมุ่งเน้นศักยภาพของสมอง 2) การสะท้อนแนวคิด 3) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และ 4) การฝึกฝนผ่านกิจกรรมที่ท้าทาย จากการสังเคราะห์วรรณกรรมข้างต้น พบว่าการเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตสามารถส่งผลเชิงบวกต่อ แรงจูงใจ การเรียนรู้ และความสามารถในการปรับตัวของพนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dweck (2006) และสนับสนุนแนวทางในการออกแบบกิจกรรมฝึกอบรมตามโมเดลของ Keating & Heslin (2015) ที่ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกริทของ Duckworth et al. (2007) ซึ่งได้แบ่งองค์ประกอบของกริทออกเป็น 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความหลงใหล (Passion) ความอุตสาหะ (Perseverance) ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวจะช่วยพัฒนากริทให้แก่พนักงาน โดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมกรอบความคิดเติบโต ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตและพัฒนากริทให้แก่พนักงาน โดยมีแนวทางการสร้างโปรแกรมมาจากแนวคิดของ Keating and Heslin (2015) โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานของสถาบันพัฒนาชีวิตสู่ความยั่งยืน AIU จำนวน 70 คน ที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี และปฏิบัติงานในปี 2567

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานของสถาบันพัฒนาชีวิตสู่ความยั่งยืน AIUที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี และปฏิบัติงานในปี 2567 ที่มีคะแนนกริทในระดับน้อย และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 20 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 10 คน โดยวิธีการจับคู่ (Match-paired)

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ได้แก่ ผลการเปรียบเทียบกริทของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง ผลการเปรียบเทียบกริทหลังการทดลองของพนักงาน ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม แสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบกริทของพนักงานกลุ่มทดลอง (n = 10) ก่อนและหลังการทดลองพบว่า คะแนนกริทของพนักงานกลุ่มทดลองก่อนการทดลอง ด้านความหลงใหล ด้านความอุตสาหะ และโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.30, 2.23 และ 2.26 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .44, .51 และ .45 ตามลำดับ ภายหลังการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.72, 4.77 และ 4.75 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .15, .22 และ .18 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลองพนักงานกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทั้งรายด้านและโดยรวมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบกริทของพนักงานกลุ่มทดลอง (n = 10) ก่อนและหลังการทดลอง

กริท	การประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ด้านความหลงใหล	หลังการทดลอง ก่อนการทดลอง	4.72 2.30	.15 .44	14.59**	.000
ด้านความอุตสาหะ	หลังการทดลอง ก่อนการทดลอง	4.77 2.23	.22 .51	13.63**	.000
รวม 2 ด้าน	หลังการทดลอง ก่อนการทดลอง	4.75 2.26	.18 .45	14.62**	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการเปรียบเทียบกริทหลังการทดลองของพนักงาน ระหว่างกลุ่มทดลอง (n = 10) และกลุ่มควบคุม (n = 10) พบว่าหลังการทดลองคะแนนกริทของพนักงานกลุ่มทดลอง ด้านความหลงใหล ด้านความอุตสาหะ และโดยรวม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.72, 4.77 และ 4.75 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .15, .22 และ .18 ตามลำดับ สำหรับพนักงานกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.30, 2.31 และ 2.31 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .35, .29 และ .31 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่ม พบว่า หลังการทดลองพนักงานกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทั้งรายด้านและโดยรวมสูงกว่าพนักงานกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากข้อมูลผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 1 และ 2 จะเห็นได้ว่า คะแนนของกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้โปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตที่มีต่อกริทของพนักงานมีคะแนนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยทั้ง 2 ข้อที่ตั้งไว้คือ

1. หลังการทดลอง พนักงานกลุ่มทดลองมีกริทสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. หลังการทดลอง พนักงานกลุ่มทดลองมีกริทสูงกว่าพนักงานกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบกริทหลังการทดลองของพนักงาน ระหว่างกลุ่มทดลอง (n = 10) และกลุ่มควบคุม (n = 10)

กริท	กลุ่มตัวอย่าง	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ด้านความหลงใหล	กลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม	4.72 2.30	.15 .35	19.95**	.000
ด้านความอุตสาหะ	กลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม	4.77 2.31	.22 .29	21.45**	.000
รวม 2 ด้าน	กลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม	4.75 2.31	.18 .31	21.59**	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตที่มีต่อกริทของพนักงาน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลังการทดลอง พบว่าพนักงานกลุ่มทดลองมีค่ากริทสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตสามารถช่วยพัฒนาความเพียรและความมุ่งมั่นของพนักงานได้ กรอบความคิดเติบโตเป็นแนวคิดที่เชื่อว่าความสามารถสามารถพัฒนาได้ด้วยความพยายาม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จ การวิจัยนี้เน้นศึกษากระบวนการพัฒนาและรักษากรอบความคิดเติบโตผ่านการจัดกิจกรรมและบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง โดยแบ่งการอภิปรายออกเป็นสามประเด็นสำคัญ ประเด็นแรก คือ พนักงานที่สามารถพัฒนากริทได้ต้องมีกรอบความคิดเติบโต ซึ่งเกิดจากความเชื่อว่าสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และความพยายามช่วยให้พนักงานปรับเปลี่ยนกรอบความคิดได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Dweck, (2006) กล่าวไว้ว่ากรอบความคิดเติบโต ระบบความเชื่อเกี่ยวกับศักยภาพภายในตนเอง สามารถปรับเปลี่ยนให้มีคุณภาพและสามารถพัฒนาได้ ประเด็นที่สอง การวิจัยนี้ดำเนินการในบรรยากาศที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้คำแนะนำ และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทำให้พนักงานสามารถเปิดใจยอมรับข้อเสนอแนะและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประเด็นที่สาม กระบวนการส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตอาศัยหลักการหกประการของ Keating and Heslin (2015) เช่น การสะท้อนตนเอง การกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และการวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยให้พนักงานสามารถรักษากรอบความคิดเติบโตและนำไปปรับใช้ในการทำงานและชีวิตประจำวัน จากผลการวิจัยพบว่ากระบวนการนี้มีประสิทธิภาพในการ

ช่วยให้พนักงานเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเอง ส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่น อดทน และมีเป้าหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. หลังการทดลอง พนักงานกลุ่มทดลองมีคะแนนกริทสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตสามารถพัฒนากริทได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปรแกรมประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับกรอบความคิดเติบโตและกริท ขั้นกิจกรรม ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการฝึกปฏิบัติ และขั้นสรุป ที่ส่งเสริมการสะท้อนตนเองและการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ยกตัวอย่างกิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรม กิจกรรม “ล้มแล้วคิดพังแล้วทวน” แสดงให้เห็นถึงความพยายาม ความอดทน และความมุ่งมั่นของพนักงาน แม้จะเผชิญกับอุปสรรค ทั้งสองทีมแสดงออกถึงการเรียนรู้จากความล้มเหลวและความต้องการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงกรอบความคิดเติบโต ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Duckworth (2013) และ Dweck (2006) ที่ชี้ให้เห็นว่ากรอบความคิดเติบโตช่วยเสริมสร้างความเพียรและความสำเร็จ นอกจากนี้ ผลวิจัยยังสนับสนุนผลการศึกษาของ จารุศรี จิรวิสิฐกุล และศรัณย์ พิมพ์ทอง (2566) ที่พบว่าพนักงานที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตมีการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและสามารถรักษาระดับพัฒนาการได้ในระยะยาว ดังนั้น โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นจึงมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตของพนักงาน

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การศึกษานี้เน้นแนวคิด Grit และ Growth Mindset ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคล โดยเฉพาะพนักงานองค์กร AIU ที่ต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในโลกการทำงาน Grit หมายถึงความมุ่งมั่นและอดทนเพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาว โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ Passion (ความหลงใหล) และ Perseverance (ความอุตสาหะ) ขณะที่ Growth Mindset เป็นกรอบความคิดที่เชื่อว่าความสามารถสามารถพัฒนาได้ผ่านการเรียนรู้ เพื่อลดข้อจำกัดในการพัฒนาศักยภาพของพนักงาน งานวิจัยนี้ได้ออกแบบโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้แนวทางของ Keating & Heslin (2015) ที่มุ่งส่งเสริม Growth Mindset ผ่านกระบวนการฝึกคิดเชิงบวก การสะท้อนเจตคติ และการปรับเปลี่ยนแนวคิดเพื่อเสริมสร้าง Grit ผลลัพธ์พบว่าพนักงานที่เข้าร่วมโปรแกรมมีระดับ Grit เพิ่มขึ้น สามารถปรับตัว รับมือกับอุปสรรค และมีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้นองค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปปรับใช้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความพร้อมรับมือกับความท้าทาย และสร้างผลลัพธ์ที่ดีต่อองค์กรในระยะยาว โดยจากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาพัฒนาศักยภาพของพนักงาน ดังแผนภาพ

สรุป

สรุปว่าการใช้โปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโต ทำให้พนักงานมีคะแนนกริทสูงขึ้น ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากริทอย่างเห็นได้ชัด คืออิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดให้เป็นกรอบความคิดแบบเติบโต จึงสามารถสรุปได้ว่า โปรแกรมส่งเสริมกรอบความคิดเติบโตสามารถส่งเสริมกริทให้แก่พนักงานได้หรือบุคคลได้ ซึ่งมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อช่วยให้เกิดความยั่งยืนในการทำงานของตัวบุคคลและองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งยังช่วยให้เห็นแนวทางสำหรับองค์กรต่าง ๆ ในการวางแผนแนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กร ที่มีความเหมาะสมกับบริบทในสังคมไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จารุศรี จิรวิสิฐกุล และศรัณย์ พิมพ์ทอง. (2566). ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตของพนักงานองค์การพัฒนาเอกชนในกรุงเทพมหานคร.*วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 15(2), 17-39.สืบค้นจาก http://bsris.swu.ac.th/jbsd/662/2document.pdf

ชาลิสา ชัยทรัพย์ไพศาล. (2567). สังคม 4 เจนเนอเรชั่น แตกต่าง..แต่อยู่ร่วมกันได้ในองค์กร . สืบค้นจาก https://www.senate.go.th/view/386/News/จั น ท ร า Variety/168/TH-TH?utm_source=chatgpt.com

ณิชชา ฤทธิ์ขจร, วิศรุต กระบวนสืบ และทิพวรรณ เลิศอรรถกรกิจ. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเหนื่อยหน่ายจากการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทเอบีซี. *วารสารสังคมศาสตร์,จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,* 53(1), 197-211. สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pacific/article/view/261210/175810

ธนพจน์ โพสมัคร และลักขณา สริวัฒน์. (2562). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างกริท (Grit) ของนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม. วารสารราชพฤกษ์, 17(1), 59-65. สื บ ค้ น จ า ก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Ratchaphruekjournal/article/download/175179/125331/

ภัชลดา สุวรรณนวล, สุภาภรณ์ โสภา, พระสมุห์ชวลิต สุวรรณจันทร์ และพระปลัดนิคม กตปญโญ (น่าชม). (2565). ทำอย่างไรให้กลุ่มคนทำงานวัย Generation Y: ไม่เปลี่ยนงานใหม่. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(9), 228-241. สืบค้นจาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/download/263887/175297

ศิรินทิพย์ มงคลไชยวงศ์, ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และศรียา นิยมธรรม. (2567). ปัจจัยทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความแกร่งของนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, 14, 107-120. สืบค้นจาก http://journal.psy.kbu.ac.th/jour/20241402/09.pdf

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2561). *รายงานทีดีอาร์ไอ: ปรับทิศทางเศรษฐกิจไทยให้พร้อมสู่ยุคแห่งความปั่นป่วน ทางเทคโนโลยี.* https://tdri.or.th/.

สุพรรณาเพ็ชรรักษาและสมเกียรติกอบัวแก้ว. (2562). *ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษใหม่.*สืบค้นจาก http://supannapetraksa.blogspot.com/2015/09/21st-century_1.html.

Duckworth, A. L. (2016). *GRIT: The Power of Passion and Perseverance.* New York, NY: Scribner.

Dweck, C. S. (2006). Mindset: The New Psychology of Success: New York City. NY: Random House Publications.

Keating, L. A. & Heslin, P. A. (2015). The potential role of mindsets in unleashing employee engagement. Human Resource Management Review, 25(4), pp. 329–341.

Locke, E. A., & Latham, G. P. (1990). A theory of goal setting & task performance. New Jersey: Prentice-Hall.

การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

Development of Happy Workplace Organization in Schools under Si Sa Ket Primary Educational Service Area Office 4

ไพฑูรย์ มีกุศล[1], เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม[2] และ มนัสนันท์ โชติการ[3]
Pitoon Meekuson[1] , Charoenwit Sompongtam[2] and Manatsanan Chotikan[3]
มหาวิทยาลัยราชธานี, ประเทศไทย[1-3]
Ratchathani University, Thailand.[1-3]
Nuinuimcho@gmail.com[1]

Received : February 23, 2025; **Revised :** May 21, 2025; **Accepted :** September 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา และเพื่อศึกษาการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 กลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอน จำนวน 333 คน ผู้ให้ข้อมูล คือ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 7 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและหาความถี่

ผลการวิจัยพบว่า

1) องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านลักษณะงาน และด้านการสร้างงาน

2) การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า 1) ด้านการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ ลดภาระงานและการประเมินที่ซ้ำซ้อน 2) ด้านเป้าหมายที่เหมาะสม ควรสร้างบรรยากาศในขอบเขตให้ครูผู้สอนสามารถแสดงความคิดเห็นและนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ 3) ด้านบุคลากรมีลักษณะที่ดี ควรสร้างความตระหนักให้ครูผู้สอนเข้าใจบทบาทของตนเอง และมีเป้าหมายชัดเจนในการทำงาน 4) ด้านลักษณะงาน ควรจัดการและบริหารสถานที่ให้เหมาะสม ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้สวยงาม ร่มรื่น สะอาด ปลอดภัย และน่าอยู่ 5) ด้านความเป็นผู้นำ ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้กับครูผู้สอนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่โดยนำจรรยาบรรณวิชาชีพมาเป็นหลักในการทำงาน 6) ด้านลักษณะขององค์กร ควรสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการทำงาน ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างและอยู่ร่วมกันภายใต้กฎกติกาอย่างสันติ และ 7) ด้านการสร้างงาน ควรมีระบบบริหารจัดการองค์กรที่ดี บริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและยึดหลักธรรมาภิบาล

คำสำคัญ: การพัฒนา; องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

Abstract

This article aimed to study present, to study happy workplace organizations in schools and to explore the development of a happy organization in schools under the jurisdiction of the Sisaket primary education service area office 4. The sample size of teachers under the jurisdiction of 333 people. The analysis were content analysis and frequency analysis.

The research results were found as follows;

1. The overall level of happy organization in schools under the Sisaket Primary Education Service Area Office 4 was high. The leadership aspect had the highest mean, while the aspect of responding to psychological needs had the lowest mean.

2.The development of a happy organization in schools under the Sisaket Primary Education Service Area Office 4 revealed that: 1) reducing workload and eliminating redundant evaluations were necessary to respond to psychological needs. 2) Regarding appropriate goals, an atmosphere should be created where teachers can express their opinions and present new ideas. 3) Regarding personnel, it is important to raise awareness among teachers about their roles and set clear work goals. 4) Regarding job characteristics, the management and organization of the workplace and the school environment should be beautiful, clean, safe, and comfortable. 5) Regarding leadership, administrators should raise awareness among teachers about their roles and using professional ethics as a guide in their work. 6) Regarding organizational characteristics, a safe working environment should be created, accept differing opinions, and live harmoniously under established rules and regulations. 7) Regarding job creation, a well-managed organizational system should be in place, using a school-based management approach and adhering to principles of good governance.

Keywords: Developing; Happy Workplace Organization; Sisaket primary educational service area office 4

บทนำ

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลต่อระบบการศึกษาของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กระบวนการในการจัดการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความท้าทายดังกล่าว ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะพยายามเปลี่ยนแปลงกระบวนการในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพดีขึ้นก็ตามแต่ก็ยังประสบปัญหาในหลายด้านต่อการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเกิดจากคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้การพัฒนาด้านการศึกษาไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาประเทศเท่าที่ควร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

แนวคิดองค์กรแห่งความสุข (Happy Organization) เป็นแนวคิดการจัดการในองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในองค์กรให้สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข โดยองค์กรแห่งความสุขเป็นองค์กรที่มีการส่งเสริมและพัฒนาคนในองค์กรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบคลุมทั้งด้านกาย ใจ สังคมและจิต

ปัญญา ซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์การมีสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน ดังนั้น แนวทางการบริหารจัดการองค์กรยุคใหม่ จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเรื่องหลัก ผลที่ตามมา คือ ทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น นำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ซึ่ง Valone (2021) ได้กล่าวว่า สิ่งที่ทำให้คนมีความสุขในการทำงาน คือ สิ่งเดียวกันกับที่ทำให้คนทั่วไปมีความสุข โดยสถานการณ์และพฤติกรรมที่มีอิทธิพลส่งผลต่อความสุขในการทำงาน ประกอบด้วย 1) การตอบสนองความต้องการทางจิตใจ (Satisfying psychological needs) 2) เป้าหมายที่เหมาะสม (Appropriate goals) 3) บุคลากรมีลักษณะที่ดี (Using character strengths) 4) ลักษณะงาน (Job characteristics) 5) ความเป็นผู้นำ (Leadership) 6) ลักษณะขององค์กร (Organizational characteristics) และ 7) การสร้างงาน (Job crafting) (ณัฐพงษ์ น้อยโคตร, 2565)

จากการศึกษาสภาพปัญหาจากการศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า ปัญหาและความท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาเกิดจากความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก จากนโยบายภาครัฐ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แรงกดดันภายในจากการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ บุคลากร งบประมาณและวัฒนธรรมองค์กร โดยในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด 2019 ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 บางส่วนยังปรับตัวไม่ทันต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ อีกทั้งยังต้องกังวลกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่มีเนื้อหามาก การสอนจึงมีลักษณะของการสอนตามบทเรียนและมอบการบ้านตามที่มีในหนังสือเรียน ส่งผลให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน หลักสูตรขาดพัฒนาทักษะการคิด ซึ่งส่งผลต่อทักษะการแก้ปัญหา หลักสูตรไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลายด้าน อัตรากำลังครูมีความขาดแคลนอันเนื่องมาจากการเกษียณ ปัญหาครูสอนไม่ครบชั้น สอนไม่ตรงตามวิชาเอก ทำให้การเรียนการสอนไม่ได้คุณภาพ นอกจากนี้ครูยังไม่มีเวลาในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากต้องแบ่งเวลาให้กับความรับผิดชอบงานเอกสาร ประชุมและงานธุรการ การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษายังไม่เหมาะสมและขาดความคล่องตัว เนื่องจากระบบการบริหารจัดการศึกษาของไทยยังมุ่งเน้นการบริหารตามกฎ ระเบียบ (Rule Driver) มากกว่าการบริหารเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย (Management Driver) และยังไม่เชื่อมโยงกับการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบตามหลักธรรมาภิบาล อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาภายใต้การแข่งขันที่เป็นธรรมค่อนข้างน้อย เกิดความสูญเปล่า สะท้อนถึงปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก อัตราส่วนนักเรียนต่อครู ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่หลั่งไหลเข้าสู่สังคมที่เป็นยุคดิจิทัล ส่งผลให้ค่านิยมในสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและนักเรียนบางส่วนไม่สามารถเลือกรับ นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมถูกกลืน โดยวิถีชีวิตแบบใหม่มีค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าคำนึงถึงสังคมส่วนรวม มีพฤติกรรมลอกเลียนแบบวัฒนธรรมจากต่างประเทศ ชี้ให้เห็นถึงการขาดทักษะในการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานให้เกิดค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4, 2565)

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่าครูเป็นบุคลากรที่สำคัญอย่างยิ่งในกลไกการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เกิดทักษะกระบวนการต่างๆ จึงศึกษาการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาและการ

พัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษาและนำไปพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุข

1. ความหมายขององค์กรแห่งความสุข

พิกุล พุ่มช้าง (2559) กล่าวไว้ว่า องค์กรแห่งความสุข คือ องค์กรที่ส่งเสริมสนับสนุนและสามารถกระตุ้น จูงใจ สร้างความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจให้ทุกคนในองค์กรสร้างความรู้สึกให้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร พร้อมปฏิบัติภารกิจขององค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีแนวทางสำคัญในการสร้างความสุขจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคมทรัพยากรด้านสุขภาพในที่ทำงาน รวมถึงการเชื่อมโยงกับชุมชน

ราชบัณฑิตยสถาน (2560) กล่าวไว้ว่า องค์กรแห่งความสุข หมายถึง หน่วยงาน สถานประกอบการ สถานศึกษา ที่ทำงาน ที่มีความมั่นคงก้าวหน้าตามจุดประสงค์ของภารกิจ คนในองค์กรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ และตั้งใจทำงาน สถานที่ทำงานมีบรรยากาศเกื้อหนุนให้บุคลากรมีสุขภาพดี และทุกคนทุกระดับในองค์กรทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

ศุลีพร เพชรเรียง (2562) กล่าวไว้ว่า องค์กรแห่งความสุข เป็นแนวคิดหลักที่มุ่งดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ คนทำงานในองค์กรที่ถือเป็นบุคคลสำคัญและเป็นกำลังหลักของทั้งครอบครัวองค์กร ชุมชนและสังคม การส่งเสริมและพัฒนานโยบายการสร้างองค์ความรู้ สร้างเสริมคุณภาพชีวิตคนทำงานด้วยความเชื่อว่า เมื่อคนทำงานในองค์กรมีความสุข ย่อมส่งผลดีต่อผลประกอบการหรือผลผลิตขององค์กร ความผาสุกในครอบครัว ชุมชน ส่งผลต่อสังคมที่มีความสุขที่ยั่งยืน

สรุปได้ว่า องค์กรแห่งความสุข หมายถึง การมีฐานการสร้างสุขภาพ ซึ่งครอบคลุม 4 มิติ คือ กาย จิต สังคม ปัญญา ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ส่งผลให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งความสุข เป็นองค์กรที่คนทำงานมีความสุขที่ทำงานน่าอยู่ และชุมชนสมานฉันท์ มีบรรยากาศการทำงานเป็นทีม

2. ความสำคัญขององค์กรแห่งความสุข

Warr (1990) กล่าวไว้ว่า องค์กรแห่งความสุข เป็นองค์กรที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกที่ดีขึ้นภายในจิตใจและมีการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะทำงาน ประกอบด้วย 1) ความรื่นรมย์ในงาน 2) ความพึงพอใจในการทำงาน และ3) ความกระตือรือร้นในการทำงาน

Martin, Jones และ Callan (2005) กล่าวไว้ว่า การเป็นองค์กรแห่งความสุข คือ การสร้างสุขภาวะที่ดีในองค์กร สร้างความพึงพอใจในการทำงานเท่านั้น แต่ยังช่วยลดจำนวนอัตราการลาออกด้วย

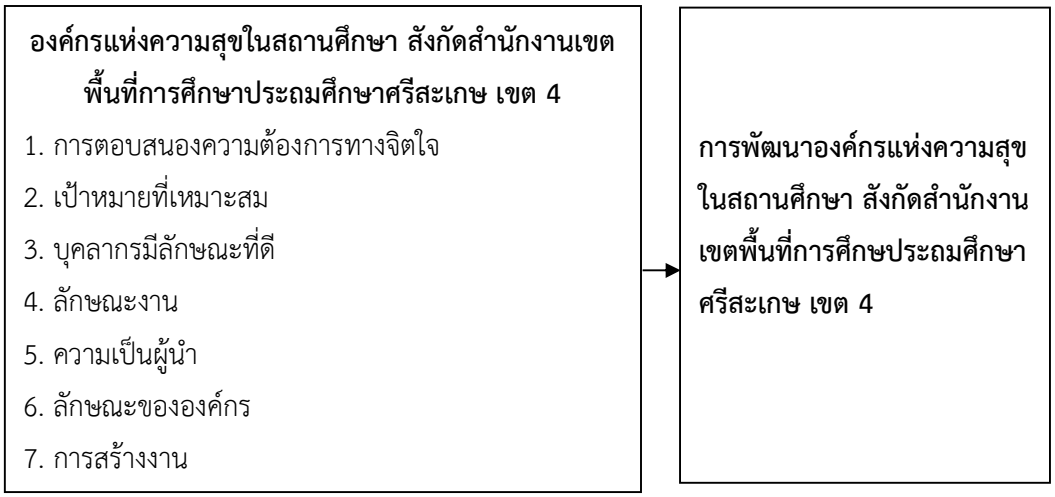
ซึ่งเป็นการแข่งขันระหว่างองค์กร เพื่อช่วงชิงบุคคลที่มีความสามารถและศักยภาพเป็นเลิศ เพื่อให้มาร่วมงานในองค์กร มุ่งเน้นไปที่การให้ความสำคัญต่อความสุขของบุคลากรเพื่อสร้างองค์กรแห่งความสุข

กอปรลาภ อภัยภักดิ์ (2563) กล่าวไว้ว่า องค์กรที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีผลมาจากความสุขของคนในองค์กรก่อน ซึ่งเป็นปัจจัยแรกที่องค์กรต้องคำนึงถึง เพราะฉะนั้นองค์กรแห่งความสุขเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กิจการงานดำเนินไปอย่างราบรื่น เมื่อคนในองค์กรมีความสุข สนุกกับสิ่งที่ตัวเองทำ เกิดความภูมิใจและเห็นคุณค่าของงานก็ยิ่งช่วยกันขับเคลื่อนงานขององค์กรให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่ย่อท้อ

สรุปได้ว่า ความสำคัญขององค์กรแห่งความสุข หมายถึง การเพิ่มคุณค่าของคน จะนำมาสู่องค์กรแห่งความสุข เพราะคนทำงานในองค์กรถือเป็นบุคคลสำคัญและเป็นกำลังหลักของทั้งครอบครัว องค์กร ชุมชนและสังคม การส่งเสริมและพัฒนานโยบายการสร้างองค์ความรู้และการขับเคลื่อนเครือข่ายในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตคนทำงาน เมื่อคนทำงานในองค์กรมีความสุข ย่อมส่งผลดีต่อผลประกอบการหรือผลผลิตขององค์กร

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ เรื่ององค์กรแห่งความสุขของ Valone (2021) ประกอบด้วย 1) การตอบสนองความต้องการทางจิตใจ (Satisfying psychological needs) 2) เป้าหมายที่เหมาะสม (Appropriate goals) 3) บุคลากรมีลักษณะที่ดี (Using character strengths) 4) ลักษณะงาน (Job characteristics) 5) ความเป็นผู้นำ (Leadership) 6) ลักษณะขององค์กร (Organizational characteristics) และ 7) การสร้างงาน (Job crafting) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) พื้นที่วิจัย คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ขั้น ตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ศรีสะเกษ เขต 4

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำนวน 2,430 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejci and Morgan (1970) ได้จำนวน 333 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์การแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผลปรากฏว่าแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำนวน 42 ข้อ มีค่า IOC ระหว่าง .67-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ระหว่าง .21-.76 ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .91

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าวพร้อมแนบแบบสอบถาม เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนในสำกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 และขอรับกลับคืนด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

2. วิเคราะห์องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยเจาะจงเลือกจากผู้บริหารที่มีนโยบายส่งเสริมบุคลากรและการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างองค์กรแห่งความสุข ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ เรื่อง การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ติดต่อนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล นัด วัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ในประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และหาความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับที่ขององค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

n = 333

องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่
1. การตอบสนองความต้องการทางจิตใจ	4.01	.75	มาก	7
2. เป้าหมายที่เหมาะสม	4.22	.75	มาก	6
3. บุคลากรมีลักษณะที่ดี	4.36	.70	มาก	4
4. ลักษณะงาน	4.41	.66	มาก	2
5. ความเป็นผู้นำ	4.48	.66	มาก	1
6. ลักษณะขององค์กร	4.34	.70	มาก	5
7. การสร้างงาน	4.38	.69	มาก	3
รวม	**4.28**	**.71**	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = .71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ ($\bar{x}$ = 4.48, S.D.=.66) ด้านลักษณะงาน ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = .66) และด้านการสร้างงาน($\bar{x}$ =4.38, S.D. = .69) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ ($\bar{x}$ = 4.01, S.D. = .75)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มีดังต่อไปนี้

1. ด้านการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ มีการพัฒนา ดังนี้ ควรลดภาระงาน ลดการประเมินที่ไม่จำเป็นมีความซ้ำซ้อน คืนครูสู่ห้องเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น หลักสูตรการอบรม การสัมมนาหรือการศึกษาดูงาน เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสเรียนรู้การเรียนรู้ใหม่ๆ ในเรื่องทักษะในการสอน

2. ด้านเป้าหมายที่เหมาะสม มีการพัฒนา ดังนี้ ควรสร้างบรรยากาศในขอบเขตให้ครูผู้สอนสามารถแสดงความคิดเห็นและนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ควรสร้างความตระหนักให้ครูผู้สอนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง ให้ทุกคนมีปณิธาน แนวทางหรือความมุ่งหวังในการปฏิบัติงานและควรมีการให้รางวัลแก่ครูผู้สอนที่ทำงานได้อย่างยอดเยี่ยมและประสบความสำเร็จ

3. ด้านบุคลากรมีลักษณะที่ดี มีการพัฒนา ดังนี้ ควรสร้างความตระหนักให้ครูผู้สอนเข้าใจบทบาทของตนเอง มีเป้าหมายชัดเจนในการทำงาน และทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนทุกคนออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและเข้ารับการตรวจสุขภาพประจำทุกปี ควรสร้างบรรยากาศในที่ทำงานให้อบอุ่นเหมือนกับครอบครัว ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง

4. ด้านลักษณะงาน มีการพัฒนา ดังนี้ ควรจัดการและบริหารสถานที่ให้เหมาะสมและเกิดความคล่องตัวในการทำงานมากที่สุดและปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้สวยงาม ร่มรื่น สะอาด ปลอดภัย และน่าอยู่ ควรจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ส่งเสริมและเอื้อต่อการทำงานตามความต้องการ มีความเหมาะสม ควรจัดห้องเรียน ห้องทำงานให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสะอาดอากาศถ่ายเทสะดวกและมีบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงาน

5. ด้านความเป็นผู้นำ มีการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้กับครูผู้สอนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองโดยนำจรรยาบรรณวิชาชีพมาเป็นหลักในการทำงานและให้มีแนวทางความมุ่งหวัง หรือเป้าหมายในการทำงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาตนเองให้มีวิทยฐานะที่สูงขึ้นเพื่อให้ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เพิ่มขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเป็นกันเองให้ความเชื่อถือ ไว้วางใจต่อครูผู้สอน มีความยืดหยุ่นและมีอิสระในการทำงาน

6. ด้านลักษณะขององค์กร มีการพัฒนา ดังนี้ ควรสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการทำงานให้เกียรติทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และอยู่ร่วมกันภายใต้กฎ กติกาอย่างสันติ ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ครูผู้สอนทุกคนได้ใช้ชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียง มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักประมาณตน ใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจของตน ควรเข้าร่วมโครงการที่ลดการปล่อยมลภาวะที่เป็นพิษสู่สังคมและสิ่งแวดล้อม

7. ด้านการสร้างงาน มีการพัฒนา ดังนี้ ควรมีระบบบริหารจัดการองค์กรที่ดี ใช้หลักการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และยึดหลักธรรมาภิบาล ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนทุกคนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และสังคมภายนอก

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 เป็นผู้ที่มีความสุขในการทำงาน มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี สามารถจัดสรรเวลาทำงานได้อย่างสมดุล มีโอกาสเข้าร่วมอบรม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ นำหลักธรรมคำสอนในศาสนามาปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิต สามารถวางแผนการใช้เงินและจัดการหนี้สินได้เป็นอย่างดี มีครอบครัวที่อบอุ่นเป็นกำลังใจในการทำงาน และประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์พิชชา ฤทธิ และมนตรี ชนมณีศิลานุกิจ (2567) ได้วิจัยเรื่ององค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับภัทรพล ก้อนเพชร (2564) ได้วิจัยเรื่องสภาพและการพัฒนาการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน กลุ่มบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับศราวุฒิ อินดา

และวันทนา อมตาริยกุล (2565) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่า โดยภาพรวมในระดับมาก

2. การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 อภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ มีการพัฒนา ดังนี้ ควรลดภาระงาน ลดการประเมินที่ไม่จำเป็นมีความซ้ำซ้อน คืนครูสู่ห้องเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น หลักสูตรการอบรม การสัมมนา หรือการศึกษาดูงาน เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสเรียนรู้การเรียนรู้ใหม่ๆ ในเรื่องทักษะในการสอน ควรเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร และควรประชุม วางแผน มอบหมายงานที่รับผิดชอบตรงตามวิชาเอก ตามความถนัด หรือประสบการณ์ของครูผู้สอนแต่ละคนให้เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมเพื่อกระชับความสัมพันธ์ในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ให้ครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสถานศึกษาและผู้ร่วมงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธิศา เกตุแก้ว (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางในการบริหารงานบุคคลได้ดี มีการบริหารโดยเน้นหลักธรรมมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัยวรรณ ศรีรัตน์ และประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้าย พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญกับระบบการบริหารจัดการภายในโรงเรียนเพื่อให้เกิดเป็นโรงเรียนแห่งความสุข โดยเฉพาะกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะ สมรรถนะที่จำเป็นด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูควรคำนึงถึงความมีเหตุผลและความยุติธรรมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเท่าเทียม

2.2 ด้านเป้าหมายที่เหมาะสม มีการพัฒนา ดังนี้ ควรสร้างบรรยากาศในขอบเขตให้ครูผู้สอนสามารถแสดงความคิดเห็นและนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ควรสร้างความตระหนักให้ครูผู้สอนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองให้ทุกคนมีปณิธาน แนวทางหรือความมุ่งหวังในการปฏิบัติงาน และควรมีการให้รางวัลแก่ครูผู้สอนที่ทำงานได้อย่างยอดเยี่ยมและประสบความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนเข้าใจถึงบทบาท หน้าที่ของตนเอง มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน สร้างขวัญและกำลังใจให้เนื่องในโอกาสต่าง ๆ ร่วมแสดงความยินดี สนับสนุนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันสร้างสัมพันธภาพที่ดีในองค์กรมีความเอื้ออาทรกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณะ สายสมบัติ (2566) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุขด้วยหลักไตรสิกขา พบว่า องค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) เป็นองค์กรที่มีกระบวนการพัฒนาด้วยการส่งเสริมสนับสนุน กระตุ้น จูงใจบุคลากรในองค์กรอย่างมีเป้าหมาย สอดคล้องกับวิสัยทัศน์องค์กร มีระบบการจัดการสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่ดีก่อให้เกิดสุขภาพกายควบคู่สุขภาพใจ เน้นสุขภาวะของบุคคลทำงานในองค์กร เพื่อให้องค์กรมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยความรู้ความสามารถของทุกคน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัย บุญประเสริฐ และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2563) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข พบว่า ปัจจัยแห่งความสุขสำหรับครู

เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกเป็นสุขในการทำงานในสถานศึกษา ความสุขสำหรับกลุ่มครูเป็นสมาชิกที่มีการแสดงออกเรื่องความสุขในจากการทำงานในโรงเรียน การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนที่ดี มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่าย มีทัศคติเชิงบวก และมีการทำงานเป็นทีม

2.3 ด้านบุคลากรมีลักษณะที่ดี มีการพัฒนา ดังนี้ ควรสร้างความตระหนักให้ครูผู้สอนเข้าใจบทบาทของตนเอง มีเป้าหมายชัดเจนในการทำงานและทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนทุกคนออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและเข้ารับการตรวจสุขภาพประจำทุกปี ควรสร้างบรรยายในที่ทำงานให้อบอุ่นเหมือนครอบครัว ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของนันท์สินี ทวิสุวรรณ (2562) ได้วิจัยเรื่อง สุขภาวะองค์กรของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว พบว่า ครูควรให้ความสำคัญกับสุขภาพร่างกายของตนเอง ซึ่งทำได้โดย การเข้ารับการตรวจสุขภาพประจำปี รับประทานอาหารให้ครบทั้ง 5 หมู่ และออกกำลังกายอย่าง สม่ำเสมอ ควรช่วยเหลือซึ่งกันและกันในที่ทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของปุญญพัฒน์ คุ้มภัย และวิโรจน์ สุรสาคร (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่า สถานศึกษามีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ให้เป็นองค์กรแห่งความสุขหรือโรงเรียนแห่งความสุข โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และเป็นนักเรียนที่เก่ง ดี และมีความสุข ตลอดจนให้ความสำคัญกับบุคลากรในสถานศึกษาซึ่งมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุข ครูและบุคลากรในสถานศึกษาที่เป็นคนดี จัดกิจกรรมที่เป็นการปลูกฝังในเรื่องการมีระเบียบวินัย ส่งเสริมให้ครูใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.4 ด้านลักษณะงาน มีการพัฒนา ดังนี้ ควรจัดการและบริหารสถานที่ให้เหมาะสมและเกิดความคล่องตัวในการทำงานมากที่สุดและปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้สวยงาม ร่มรื่น สะอาด ปลอดภัย และน่าอยู่ ควรจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ส่งเสริมและเอื้อต่อการทำงานตามความต้องการ มีความเหมาะสม ควรจัดห้องเรียนและห้องทำงานให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสะอาดอากาศถ่ายเทสะดวกและมีบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุพงศ์ รอดบุญปาน และนุชนรา รัตนศิระประภา (2562) ได้วิจัยเรื่อง องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุยบุรี (วัดวังยาว) พบว่า ควรจัดภูมิทัศน์และดูแลอาคารสถานที่ต่างๆ ในองค์กรให้มีบรรยากาศร่มรื่น สะอาด ปลอดภัย และน่าอยู่ และสอดคล้องกับกอปรลาภ อภัยภักดิ์ (2563) ที่ได้กล่าวว่า การจัดสถานที่ทำงานให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี จะช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย และรู้สึกภูมิใจในสถานที่ทำงานของตัวเองมากขึ้น

2.5 ด้านความเป็นผู้นำ มีการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้กับครูผู้สอนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองโดยนำจรรยาบรรณวิชาชีพมาเป็นหลักในการทำงาน และให้มีแนวทางความมุ่งหวัง หรือเป้าหมายในการบริหาร ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาตนเองให้มีวิทยฐานะที่สูงขึ้น เพื่อให้ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เพิ่มขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเป็นกันเอง ให้ความเชื่อถือ ไว้วางใจต่อครูผู้สอน มีความยืดหยุ่นและมีอิสระในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติชัน ลุนสูงยาง และสุภาพ ผู้รุ่งเรือง (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดองค์การแห่งความสุข โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า องค์ประกอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดองค์การแห่งความสุขโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ คน การบริหารจัดการ

สภาพแวดล้อมและการใช้ชีวิตให้สมดุล และสอดคล้องกับภคพร ใจมาก, สิทธิชัย มูลเขียน และธีระภัทร ประสมสุข (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะช่วยบุคลากรในโรงเรียนให้มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันกับเพื่อนร่วมงาน ต้องเข้าถึงจิตใจและสร้างความสนิทสนมเป็นกันเอง สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานให้เกิดขึ้นในองค์กร ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน มีศีล สมาธิ ปัญญา ต้องฝึกฝนและพัฒนาให้เกิดความสมดุล

2.6 ด้านลักษณะขององค์กร มีการพัฒนา ดังนี้ ควรสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการทำงานให้เกียรติทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และอยู่ร่วมกันภายใต้กฎ กติกาอย่างสันติ ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ครูผู้สอนทุกคนได้ใช้ชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียงมีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักประมาณตน ใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายได้และฐานะทางเศรษฐกิจของตน และควรเข้าร่วมโครงการที่ลดการปล่อยมลภาวะที่เป็นพิษสู่สังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของธนวุฒิ แก้วนุช (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรณ์แห่งความสุขของสถานศึกษาจะต้องมีบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร มีความเป็นกันเอง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน บุคลากรมีความเข้มแข็ง มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีระบบการทำงานที่โปร่งใส ลดขั้นตอนและปริมาณเอกสารในการทำงาน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์อันดีกับครูและชุมชน มีความยุติธรรมเสมอภาค มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติกรณ์ อาจะสมิต (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 พบว่า ด้านระบบการจัดการ ในด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถ เป็นประเด็นที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด อาจเป็นเพราะมนุษย์ทุกคนมีความต้องการปัจจัยในการดำรงชีวิต ค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

2.7 ด้านการสร้างงาน มีการพัฒนา ดังนี้ ควรมีระบบบริหารจัดการองค์กรที่ดี ใช้หลักการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและยึดหลักธรรมาภิบาล ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนทุกคนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและสังคมภายนอก สอดคล้องกับ จินดาวรรณ รามทอง (2560) ได้วิจัยเรื่องโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุความสุขในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัย พบว่า องค์กรแห่งความสุข (happy workplace) เป็นแนวคิดที่มุ่งสร้างความสุขในองค์กร มุ่งทำให้คนทำงานมีความสุขทั้งในชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงาน สร้างที่ทำงานให้น่าอยู่เสมือนบ้านหลังที่สอง สร้างชุมชนสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น โดยเน้นการทำงานเป็นทีมและการสร้างความรักความสามัคคีในทีมงานเพื่อเป้าหมายสำคัญคือ ทำให้คนทำงานมีความสุข อันจะนำมาซึ่งการเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิตและนำองค์กรสู่ความเจริญเติบโตอย่างมั่นคงยั่งยืนได้ และสอดคล้องกับ ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ และวุฒิวัตร ชัยแก้ว (2560) ได้วิจัยเรื่อง องค์กรแห่งความสุข (Happiness Workplace) ตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ชุมชนสมานฉันท์ (Happy Teamwork) ชุมชนต้องมีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันและเอื้ออาทรกับสังคมรอบข้างชุมชนสมานฉันท์ยังหมายความรวมถึงลูกค้าหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร

องค์ความรู้จากการวิจัย

การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ ลดภาระงานและการประเมินที่ซ้ำซ้อน 2) ด้านเป้าหมายที่เหมาะสม ควรสร้างบรรยากาศในขอบเขตให้ครูผู้สอนสามารถแสดงความคิดเห็นและนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ 3) ด้านบุคลากรมีลักษณะที่ดี ควรสร้างความตระหนักให้ครูผู้สอนเข้าใจบทบาทของตนเอง มีเป้าหมายชัดเจนในการทำงาน และทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด 4) ด้านลักษณะงาน ควรจัดการและบริหารสถานที่ให้เหมาะสมและเกิดความคล่องตัวในการทำงานมากที่สุดและปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้สวยงาม ร่มรื่น สะอาด ปลอดภัย และน่าอยู่ 5) ด้านความเป็นผู้นำ ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้กับครูผู้สอนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยนำจรรยาบรรณวิชาชีพมาเป็นหลักในการทำงาน และให้มีแนวทางความมุ่งหวัง หรือเป้าหมายในการปฏิบัติงาน 6) ด้านลักษณะขององค์กร ควรสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการทำงานให้เกียรติทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างและอยู่ร่วมกันภายใต้กฎกติกาอย่างสันติ และ7) ด้านการสร้างงาน ควรมีระบบบริหารจัดการองค์กรที่ดี ใช้หลักการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและยึดหลักธรรมาภิบาล ดังรูปภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโนบาย โดยกำหนดวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุขที่ชัดเจน เพื่อให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและนำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ควรนำผลการวิจัย

ไปเป็นข้อมูลสารสนเทศให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสนุขอย่างยั่งยืนต่อไป

3. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาไปประยุกต์ใช้ได้ โดยต้องคำนึงถึงบริบท ความพร้อม ข้อจำกัดและปัจจัยอื่นๆ ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

4. จากการศึกษาพบว่าด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประชุม วางแผน มอบหมายงานที่รับผิดชอบให้ตรงตามวิชาเอกความถนัด หรือประสบการณ์ของครูผู้สอนแต่ละคนให้เหมาะสม ลดภาระงาน ลดการประเมินที่ไม่จำเป็นมีความซ้ำซ้อนส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่อง เช่น หลักสูตรการอบรม การสัมมนา หรือการศึกษาดูงาน เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสเรียนรู้การเรียนรู้ใหม่ๆ ในเรื่องทักษะในการสอนอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบขององค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

เอกสารอ้างอิง

กฤษณะ สายสมบัติ. (2566). แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุขด้วยหลักไตรสิกขา. *วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี,* 2(1), 59-67. สืบค้นจาก https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jiret_2023/article/view/449

กอปรลาภ อภัยภักดิ์. (2563). *ความสัมพันธ์ของทักษะการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี*(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

กอปรลาภ อภัยภักดิ์. (2563). บรรยากาศองค์กรแห่งความสุข: คนเบิกบาน งานสำเร็จ. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์,* 6(1), 315-331. สืบค้นจาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/human/article/view/237682

จินดาวรรณ รามทอง. (2560). โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุความสุขในการทางานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัย. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์,* 57(2), 59-82. สืบค้นจาก https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2010/10166/1/404565.pdf

ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ และ ธีร์ธรรม วุฑฒิวัตรชัยแก้ว. (2560). องค์กรแห่งความสุข (Happiness Workplace) ตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์,* 8(2), 1-14. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/266762

ฐิติกรณ์ อาจะสมิต. (2564). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 18(34), 42-56. สืบค้นจาก http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe/article/view/1817

ฐิติชัน ลุนสูงยาง และ สุภาพ ผู้รุ่งเรือง. (2566). รูปแบบการบริหารโรงเรียนตามแนวคิดองค์การแห่งความสุข โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา,* 18(2), 75-87. สืบค้นจาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/ hsjournalnmc/article/view/273222

ณัฐพงษ์ น้อยโคตร. (2565). *แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2*(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธนวุฒิ แก้วนุช. (2561). *การพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข*(วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ธีร์ธรรม วุฑฒิวัตรชัยแก้ว (2560). *ความสุข 8 ประการ ใน องค์กรแห่งความสุข 4.0* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แอทโฟร์พริ้นท์.

นันท์สินี ทวิสุวรรณ. (2562). สุขภาวะองค์กรของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 11(1), 153–164. สืบค้นจาก https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EdAd/article/view/242016

ปุญญพัฒน์ คุ้มภัย และ วิโรจน์ สุรสาคร. (2567). องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. *วารสารชมรมบัณฑิตศิลป์*, 2(3), 11-23. สืบค้นจาก https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jotgac/article/view/742

พิกุล พุ่มช้าง. (2559). *การวิเคราะห์องค์ประกอบการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา : การวิเคราะห์โมเดลเปรียบเทียบการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา*(ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิมพ์พิชชา ฤทธิ และ มนตรี ชนมณีศิลานุกิจ. (2567). องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสารนครรัฐ*, 1(1), 35-46. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/272520

ภคพร ใจมาก, สิทธิชัย มูลเขียน และ ธีระภัทร ประสมสุข. (2566). การสร้างองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย,* 5(6), 1256-1264. สืบค้นจาก *https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/265786*

ภัทรพล ก้อนเพชร. (2564). *สภาพและแนวทางการพัฒนาการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน กลุ่มบางละมุง 3 สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2560). *พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

ศราวุฒิ อินดา และ วันทนา อมตาริยกุล. (2565). แนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย. *วารสารปัญญาปณิธาน,* 7(1), 83-96. สืบค้นจาก https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jotgac/article/view/742

ศุลีพร เพชรเรียง. (2562). *การพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของวิทยาลัยบรมราชชนนี สงขลา*(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). วิทยาลัยบรมราชชนนีสงขลา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาประจำปี พ.ศ. 2565-2569*. ศรีสะเกษ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุธิศา เกตุแก้ว. (2564). การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 11(3), 546-553. สืบค้นจาก https://so01.tci-thaijo.org/index.php/jdar/ article/view/248820

อนุพงศ์ รอดบุญปาน. (2561). *องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุยบุรี (วัดวังยาว)*(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อุทัย บุญประเสริฐ และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2563). รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,* 23(1), 54-71. สืบค้นจาก https://th.search.yahoo.com/search; AwrKHEWts7ZnKQIAGnmbSwx.?p

อุทัยวรรณ ศรีรัตน์ และ ประเสริฐ อินทร์รักษ์ . (2563). การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้าย. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร,* 11(2), 17-31. สืบค้นจาก https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EdAd/article/view/242423

Ben, S. T. (2007). *Happier*. (3th ed.). New York: McGraw-Hill.

Martin, A. J., Jones, E. S., and Callan, V. J. (2005). The role of psychological climate in facilitating employee adjustment during organizational change. *European journal of work and organizational psychology*, 14(3), 263-289.

Warr, P. (1990). The measurement of well-being and other aspects of mental health. *Journal of Occupation Psychology*, 62(1), 193-210.

การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

A Study of the Operation of the Student Care and Assistance System of Schools under the Yasothon Primary Educational Service Area Office, Area 2

สมหมาย สร้อยนาคพงษ์[1], สุรางคนา มัณยานนท์[2], วิรัตน์ ทองมูล[3]
.Sommai Sroinakpong[1], Surangkana Manyanon[2], Wirat Thongmoon[3]
มหาวิทยาลัยราชธานี, ประเทศไทย[1-3]
Ratchathani University, Thailand[1-3]
Email: m6651055@rtu.ac.th

Received : February 26, 2025; **Revised :** May 14, 2025; **Accepted :** September 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้น จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น และการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 294 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 32 คน และครูประจำชั้น จำนวน 262 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนกตามรายข้อตั้งแต่ .60 -.91 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 ทุกข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและการทดสอบค่าเอฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อ ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการคัดกรองนักเรียน

2) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้น จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพ แต่ยังต้องพัฒนาในด้านการคัดกรองนักเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านการคัดกรองทุกปีการศึกษา ประชุมวางแผนการร่วมกับคณะครูภายในโรงเรียน จัดทำสารสนเทศการคัดกรองนักเรียน ออกแบบปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือคัดกรองนักเรียน สร้างความเข้าใจกับครูและบุคลากรในโรงเรียน

เกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียน ติดตามผลและประเมินผล นักเรียนกลุ่มพิเศษหรือปกติ และกลุ่มเสี่ยง หรือมีปัญหาอย่างใกล้ชิด และนำผลการประเมินการคัดกรองนักเรียนมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน; โรงเรียน; สพป.ยโสธร เขต 2

Abstract

This research aimed To study the operation and compare the student care and Assistance system of Schools under Yasothon Primary Educational Service Area Office 2 according to the opinions of school administrators and class teachers, classified by position status, school size, and operational experience. The sample was determined using the table of Ktejcie and Morgan (1970), followed by stratified and simple random sampling. A 294 sample was classified into 32 school administrators and 262 homeroom teachers. The research tools used included a questionnaire with a discriminant power of .60 -.91, a reliability of .98, and an IOC value ranging from 0.67-1.00. The data analysis statistics are percentage, average, standard deviation, T-test, and F-test.

The research findings were:

1. The overall operation of the student care and Assistance system of Schools under the Yasothon Primary Educational Service Area Office, Area 2, is at a high level. Rank the average values from highest to lowest as follows : Prevention and problem solving, Forwarding side, Student development promotion, Knowing students individually, and Student screening.

2. The results of comparing the operation of the student care and Assistance system of Schools under the Yasothon Primary Educational Service Area Office, Area 2, according to the opinions of school administrators and homeroom teachers, according to the status of the position, school size and overall work experience are not different.

Keywords: The Operation of the Student; School; Yasothon Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนจังหวัดยโสธร พบว่า เยาวชนส่วนหนึ่งต้องออกจากโรงเรียนขณะศึกษา โดยมีสาเหตุมาจากสภาพปัญหาในครอบครัว การประพฤติตนผิดระเบียบของโรงเรียน การทะเลาะวิวาทหรือมีปัญหาขัดแย้งกับเพื่อนและครู รวมทั้งการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งในฐานะผู้เสพและผู้จำหน่าย มีประสบการณ์ในการเสพยาบ้า ได้แก่ กัญชา และสารระเหย ทั้งนี้พบว่ากัญชาเป็นสารเสพติดที่มีสัดส่วนการเสพในกลุ่มเยาวชนชายสูงกว่าเยาวชนหญิงค่อนข้างมาก เยาวชนส่วนใหญ่เริ่มดื่มสุราก่อนการทดลองใช้สารเสพติดชนิดอื่น พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่เยาวชนมักปฏิบัติหลังการดื่มสุราและเสพยาเสพติด คือ การขับขี่มอเตอร์ไซค์เที่ยวเล่นและการหาเรื่องทะเลาะวิวาท นอกจากนี้เยาวชนจำนวนหนึ่งยังนิยมเดินทางไปเล่นเกมส์และสนุ้กเกอร์ (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยโสธร, 2563)

แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษายโสธร เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2566 ได้กำหนดแนวทางพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็งไว้ดังนี้ คือ เพิ่มโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา พัฒนาระบบการป้องกันการเฝ้าระวัง และการดูแลช่วยเหลือ เด็กกลุ่มเสี่ยงเด็กตกหล่น เด็กออกกลางคัน และเด็กในถิ่นทุรกันดาร ตามความต้องการจำเป็นรายบุคคล เพื่อไม่ให้หลุดจากระบบการศึกษา โดยบูรณาการความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลจากการศึกษาการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 พบว่ามีสาเหตุที่ทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขาดประสิทธิภาพ มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนักเรียน คือ การมาโรงเรียนสาย ขาดเรียน หนีเรียน ในบางชั่วโมง การหนีโรงเรียนไปมั่วสุมในสถานที่ต่างๆ พฤติกรรมชู้สาว นักเรียนสูบบุหรี่ การทะเลาะวิวาท และนักเรียนติดเกม 2) ด้านผู้ปกครอง คือ ผู้ปกครองมีรายได้น้อยไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ครอบครัวแตกแยก นักเรียนต้องอยู่ในความปกครองของญาติ ผู้ปกครองมีความรู้น้อยใช้การสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพ ทะเลาะวิวาทกันในครอบครัว ผู้ปกครองสูบบุหรี่และดื่มสุราเป็นประจำ 3) ด้านครู คือ ครู ไม่เข้าใจระบบดูแลช่วยเหลือ ขาดข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน เยี่ยมบ้านไม่ครบทุกคน การคัดกรองนักเรียนไม่ถูกต้องและไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง รวบรวมข้อมูล ไม่ครบทุกด้าน ครูที่ปรึกษาไม่จัดกิจกรรมส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะประสบความสำเร็จในโรงเรียนนั้น ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ยังไม่เข้าใจในบทบาทของตนเองเกี่ยวกับงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและไม่ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ทั้งยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2, 2566)

แม้ว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่ยังขาดการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ซึ่งมีบริบทเฉพาะด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นเพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนานโยบายและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในอนาคต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะการศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 เพื่อพัฒนางาน 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันช่วยเหลือและการแก้ไข และการส่งต่อ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ให้เกิดประสิทธิภาพมีประสิทธิผล นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงทุกคน ส่งผลให้นักเรียนเป็นคนมีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นคนดีคนเก่ง และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขตามที่สังคมต้องการ โดยเฉพาะการพัฒนาให้โอกาสของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะที่อยู่ในระบบโรงเรียนให้สามารถอยู่รอดและได้รับโอกาส การพัฒนาทุกด้านทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อเติบโตเป็นกำลังของประเทศชาติในอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้น

2.เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้น จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

การทบทวนวรรณกรรม

กระบวนการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ได้กล่าวถึงกระบวนการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยความหลากหลายของนักเรียนและนักเรียนแต่ละคนซึ่งมีพื้นฐาน ความเป็นมาของชีวิตที่แตกต่างกัน ผ่านการหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรม ในหลายลักษณะ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูอาจารย์มีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกทาง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ตามหลัก วิชาการ มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหา นักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียน

2. การคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการหาวิธีการที่เหมาะสมใน การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ด้วยความรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาจจัด กลุ่มนักเรียนตามผลการคัดกรองเป็น 2, 3 หรือ 4 กลุ่มก็ได้ ตามขอบข่ายและเกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียนกำหนด เช่น ในกรณีที่แบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม อาจนิยามกลุ่มได้ดังนี้

2.1 กลุ่มปกติ คือ กลุ่มนักเรียนที่ควรได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา ซึ่งเป็นนักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2.2 กลุ่มเสี่ยง คือ กลุ่มนักเรียนที่โรงเรียนต้องให้การป้องกันและแก้ไขตามกรณี ซึ่งเป็นนักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์ การคัดกรองของโรงเรียน

2.3 กลุ่มมีปัญหา คือ กลุ่มนักเรียนที่โรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหา โดยเร่งด่วนซึ่งเป็นนักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหา ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน

2.4 กลุ่มพิเศษ คือ กลุ่มนักเรียนที่โรงเรียนต้องให้การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพความสามารถพิเศษนั้นจนถึงขั้นสูงสุด ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีความเป็นอัจฉริยะ ความสามารถพิเศษแสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน อย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้มีอายุในระดับเดียวกัน ภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน

3. การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยงมีปัญหา กลุ่มความสามารถพิเศษ ให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้าน ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลาย เป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

การส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธี ที่โรงเรียนสามารถพิจารณา ดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม

2. การเยี่ยมบ้าน

3. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

4. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียน ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจน กลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้ นักเรียนเติบโต เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

การป้องกันและการแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 2 ประการ คือ

1. การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

2. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

5. การส่งต่อ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา อาจมีกรณีที่ช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น หรือบางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพัง ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โต จนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียนก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ลักษณะปัญหาของนักเรียนในแต่ละกรณี

การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

5.1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง

5.2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่าเป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้

สรุปได้ว่ากระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ 5 กระบวนการ ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อนักเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.งานวิจัยในประเทศ

ได้ศึกษา เรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี ของขวัญเนตร มูลทองจาด (2564) เรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ของนพดล พิศณุ และอาคม อิ่งพวง (2566) และเรื่อง ความ

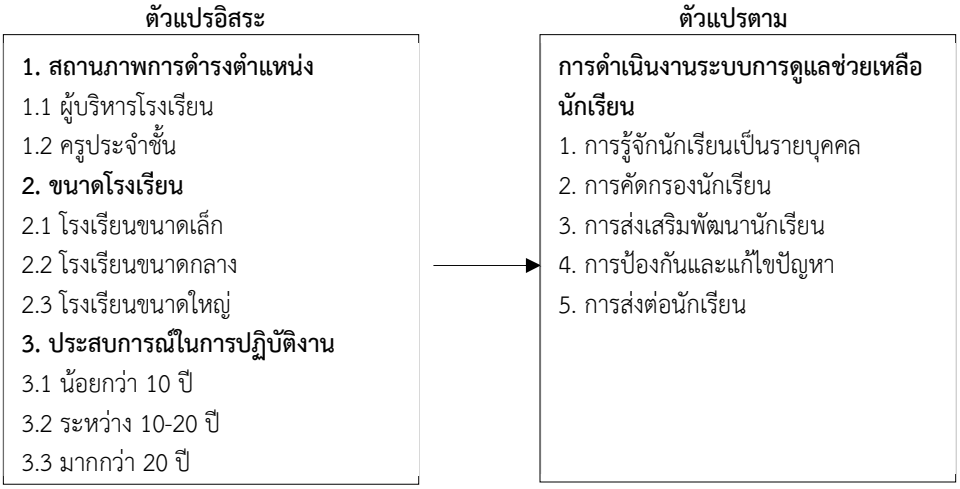
ต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ของเชาวลิต ยิ้มแย้ม (2566)

2.งานวิจัยต่างประเทศ

ได้ศึกษา ประสิทธิภาพของการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การศึกษาการบริหารจัดการองค์กรและการรับรู้ด้านทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างส่วนเชื่อมต่อกับสุขภาพของเยาวชน ของ Walton (2007) ศึกษาปัจจัยรอบด้านที่มีผลต่อความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ของSorochan (2011) ศึกษาผลสำเร็จในการจัดการศึกษาโดยใช้ระบบการให้บริการสนับสนุนนักเรียน (SSS: Student Support Service) ของChilds (2013)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) คือ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูประจำชั้น จำนวน 1,254 คน (สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2, 2567) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูประจำชั้น จำนวน 294 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 32 คน และครูประจำชั้น จำนวน 262 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น และการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมี 5 ด้าน คือ 1)การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2)การคัดกรองนักเรียน 3)การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4)การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ5)การส่งต่อนักเรียน ด้านละ 10 ข้อคำถาม รวมทั้งหมด 50 ข้อคำถาม กำหนดคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามวิธีของเรนซิสไลเคอร์ท (Rensis Likert Method) แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกตามรายข้อ

ตั้งแต่ .60 -.91 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 ทุกข้อ ใช้ศึกษารวบรวมข้อมูลโดยนายวิรัตน์ ทองมูล ระหว่างเดือน กันยายน ถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและการทดสอบค่าเอฟ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยภาพรวม มีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.42, S.D. = .56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\bar{x}$ = 4.44, S.D. = .60) ด้านการส่งต่อ ($\bar{x}$ = 4.44, S.D. = .58) ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = .61) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{x}$ = 4.39, S.D. = .63) และด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.36, S.D. = .59) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยภาพรวม

ที่	การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.39	.63	มาก
2.	ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.36	.59	มาก
3.	ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน	4.41	.61	มาก
4.	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.44	.60	มาก
5.	ด้านการส่งต่อ	4.44	.58	มาก
	รวม	4.42	.56	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้น จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบของความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ที่	การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	สถานภาพการดำรงตำแหน่ง		ขนาดโรงเรียน		ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	
		t	sig	F	sig	F	sig
1.	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	.44	.66	2.41	.09	1.13	.32
2.	ด้านการคัดกรองนักเรียน	.13	.90	2.59	.08	2.32	.10
3.	ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน	-.34	.73	3.11	.05	1.71	.18
4.	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	-1.23	.22	2.12	.12	5.15	.00
5.	ด้านการส่งต่อ	.29	.77	1.57	.21	4.35	.01
	รวม	.68	.50	2.31	.10	1.80	.17

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ผู้วิจัยได้สามารถทำการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยภาพรวม มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก อาจเป็นผลอันเนื่องมากจากการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด ได้มีนโยบายเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งนั่นก็คือ นโยบายที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการดูแลเป็นพิเศษ เป็นการจัดการศึกษาและพัฒนาสมรรถภาพสำหรับเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส ในรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสมกับบริบทและความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล ทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 มีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณา โฉมฉิน (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมมีการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัสสร สุริยะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน จากงานวิจัยด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทั้งคู่ ทำให้สรุปได้ว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยภาพรวมการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

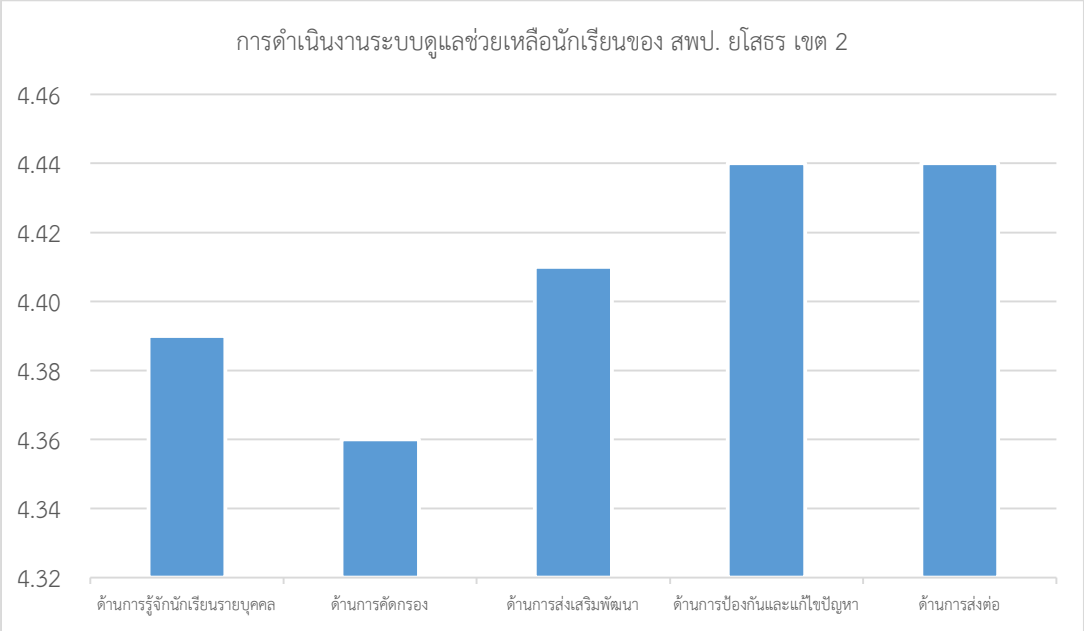
2. การอภิปรายผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

2.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง พบว่า โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากพอ ส่งผลให้ครูประจำชั้นมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันกับผู้บริหารโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญเนตร มูลทองจาด (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นจำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัย เชาวลิต ยิ้มแย้ม (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นจำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และจากการที่ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานงานวิจัยไว้ว่า “การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้น จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง มีความไม่แตกต่างกัน” ซึ่งเป็นไปไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ทำให้ยอมรับสมมติฐานดังกล่าว

2.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน ในภาพรวม พบว่า ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นที่อยู่โรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อาจเป็นผลอันเนื่องมากจากโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ส่วนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นมีบุคลากรในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีจำนวนเพียงพอ จึงทำให้ผู้บริหาร โรงเรียนและครูประจำชั้นดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัสสร สุริยะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานในโรงเรียน โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดกรุงเทพมหานคร กับขนาดโรงเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเชาวลิต ยิ้มแย้ม (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูประจำชั้น จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และจากการที่ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานงานวิจัยไว้ว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูประจำชั้น จำแนกตามขนาดของโรงเรียน มีความไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ทำให้ยอมรับสมมติฐานดังกล่าว

2.3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นที่เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ในภาพรวม พบว่า ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นที่มีประสบการณ์การในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน อาจเป็นผลอันเนื่องมากจากผู้บริหารโรงเรียนมีการพัฒนาตนเองเป็นประจำ และต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและครูประจำชั้นมีเป้าหมายเดียวกัน ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนจนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญเนตร มูลทองจาด (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของของเชาวลิต ยิ้มแย้ม (2566) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูประจำชั้น จำแนกตามประสบการณ์โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน และจากการที่ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานงานวิจัยไว้ว่า “การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูประจำชั้น จำแนกตามขนาดของโรงเรียน มีความไม่แตกต่างกัน” ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ทำให้ยอมรับสมมติฐานดังกล่าว

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก และควรพัฒนาระบบและวิธีการดำเนินการคัดกรองนักเรียนเพราะยังมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มีการประชุมวางแผนการคัดกรองนักเรียน นำข้อมูลพื้นฐานนักเรียนรายบุคคลมาวิเคราะห์ออกแบบเครื่องมือคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มพิเศษหรือปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา ติดตามผลและประเมินผล นำผลการประเมินการคัดกรองนักเรียนมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สรุป

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีประชากรทั้งหมด 1,254 คน สุ่มกลุ่มประชากรตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น และการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 294 คน ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้น จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียน ตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษา

2. หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในสถานศึกษา และการกำหนดเป้าหมายพร้อมทั้งกลยุทธ์และแผนพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

3. ผู้บริหารโรงเรียนควรตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเฉพาะในด้านการคัดกรองนักเรียนซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาโดยใช้ประชากรที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ไม่จำกัดแค่ผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้นเท่านั้น

2. ควรศึกษาโดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลให้หลากหลายวิธีมากยิ่งขึ้นประกอบกัน เช่น ใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตพฤติกรรม มาประกอบในการรวบรวมข้อมูลด้วย เพื่อให้งานวิจัยมีความหลากหลายยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับด้านต่างๆ ที่เป็นส่วนย่อยของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งต่อ เป็นต้น เพื่อนำผลงานวิจัยเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาในแต่ละด้านในลำดับต่อไป

4. ควรศึกษางานวิจัยลักษณะเดียวกันนี้ในงานอื่นๆ เช่น งานกิจการนักเรียน งานวิชาการ งานแนะแนว เป็นต้น เพื่อนำผลงานวิจัยเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาในงานอื่นๆในลำดับต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรดา มลิลา. (2564). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* 8(2), 31-41. file:///C:/Users/DELL/Downloads/boonyarit,+%7B$userGroup%7D,+3-71225+3-71225+ การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน.pdf.

กฤษฎิ์ณิชา พุทจิระ. (2564). *การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร 5) เน้นสมรรถนะประจำสายงานของครูประจำชั้น* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยคริสเตียน]. http://library.christian.ac.th/thesis/document/T044598.pdf.

ขวัญเนตร มูลทองจาด. (2564). **การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี** [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. http://ithesisir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/3535/1/61252306.pdf.

จิดาภา มาประดิษฐ์. (2560). *การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี]. https://cms.dru.ac.th/jspui/handle/123456789/247?mode=simple.

จุฑารัตน์ มั่นรักคง และบรรจบ บุญจันทร์. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,* 11(1), 69-80. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JAS_

CPRU/article/view/275387/183755.

เชาวลิต ยิ้มแย้ม. (2566). *ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. https://gsmis.snru.ac.th/ethesis/thesis_detail?r=64421229126.

ธัญดา ยงยศยิ่ง. (2560). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา]. https://wb.yru.ac.th/bitstream/yru/5081/1/ธัญดา%20ยงยศยิ่ง.pdf.

นัฏพันธ์ ดิศเจริญ. (2565). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 7(3), 321-335. file:///C:/Users/DELL/Downloads/24+นัฏพันธ์.pdf.

นูรมาน พิทักษ์สุขสันต์. (2564). *การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสายบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา]. https://wb.yru.ac.th/bitstream/yru/6078/1/นูรมาน%20พิทักษ์สุขสันต์.pdf.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุวีริยาสาส์น.

พิชามญช์ ม่วงแก้ว. (2559). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี]. https://etheses.rbru.ac.th/showthesis.php?theid=230&group=20.

ภัทราวดี มามั่งคั่ง และธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี. (2567). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุค NEW NORMAL โรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 4 ลุ่มน้ำยัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. *วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 4(1), 1-15. http://ojs.mbu.ac.th/index.php/RJGE/article/view/2370/1512.

วรรณา โฉมฉิน. (2562). *การประเมินความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์]. http://grad.vru.ac.th/meeting_board/Meeting%2010-2562/4.2.2/%E0.pdf.

สุภัสสร สุริยะ. (2562). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม]. https://e-research.siam.edu/kb/the-operation-of-student/.

สุมิตร เหพูลอย. (2566). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/4913/1/640620119.pdf.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงาน*

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2. (2566). *การปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยโสธร. (2563). *รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัด ปี 2563.* https://www.msociety.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/download/article/article_20210402135717.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักการแนวคิดและทิศทางในการดำเนินงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กระทรวงศึกษาธิการ.

Childs, S. R. (2013). **Impact of The Student Support Service/Trio Programming on Persistence and Academic Achievement.** The Graduate College of Bowling Green State University, Ohio, U.S.

Hardwicke, S. B. (2006). *An Analysis of Student Assistance Program Outcome*. Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia, U.S.

Harold Koontz. (1984). *Management.* 8th printing. McGraw-Hill.

Kosse, (2007). *S.* Integrity of SAT Interventions: Relationship of Components to Student +- Outcomes. *Dissertation Abstracts International.*

Sorochan, R. V. (2011). **Factor Influencing Overall Success of Student at Risk. (Master's Thesis).** Royal Road University, Victoria, Canada.

Walton, C. (2007). The Effectiveness of using a Student Monitoring System to Improve a School District's State Test Scores. *Dissertation Abstracts International.*

การสังเคราะห์และสรุปองค์ความรู้จากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา

A Synthesis and Summary of Knowledge from Instructional Models Based on the Theory of Multiple Intelligences

ภคิน นิลกาญจน์[1], ศุภนิดา ศรเรือง[2], พิชญากรณ์ วรรณสกล[3], นิษาวดี ศรีสาย[4],
ธีระยุทธ รัชชะ[5] และ ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ[6]
Pakin Nilgan[1], Supanida Sornruang[2],Phichayakorn Wannasakol[3], Nisawadee Srisai[4],
Teerayout Rascha[5] and Narongsak Rorbkorb[6]
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ประเทศไทย[1-6]
Prince of Songkla University, Thailand[1-6]
nisawadeeisworking@gmail.com[4], pakin.nilkan@gmail.com[1]

Received : October 26, 2024; **Revised :** September 23, 2025; **Accepted :** September 26, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาและสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 1) ศึกษาและวิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา และ 2) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย 8 เรื่อง ที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2552–2567 งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูล เช่น แบบทดสอบ และสถิติที่ใช้บ่อยที่สุดคือ t-test แบบ dependent สำหรับการวิเคราะห์ผลลัพธ์ พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับความนิยมที่สุดคือ ACACA (50%) และการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญามี 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานกลุ่ม การวิเคราะห์ การสร้างองค์ความรู้ และการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญาช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านภาษา การเคลื่อนไหวร่างกาย และการใช้ตรรกศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้เน้นความสำคัญของการพัฒนาแนวทางการสอนที่หลากหลายเพื่อตอบสนองต่อศักยภาพผู้เรียนในหลายมิติ รวมถึงการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษาที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : พหุปัญญา, รูปแบบการเรียนการสอน, งานสังเคราะห์งานวิจัย

Abstract

This study aimed to examine and synthesize knowledge regarding instructional models based on the theory of multiple intelligences. The primary objectives were: (1) to analyze the characteristics of related research, and (2) to synthesize findings from eight studies published between 2009 and 2024. Most of the reviewed studies were classroom-based, employing data collection tools such as achievement tests, with the dependent t-test as the most frequently used statistical method. The analysis revealed that the most

prevalent instructional model was ACACA (50%). Instruction based on the theory of multiple intelligences was found to comprise five key stages: self-directed learning, group work, analytical processing, knowledge construction, and real-life application. The findings indicate that multiple-intelligence-based teaching effectively enhances learners' abilities in language, bodily–kinesthetic skills, and logical reasoning. This research underscores the importance of developing diverse instructional approaches to address learners' multifaceted potentials and highlights the applicability of these findings across varied educational contexts.

Keywords : Multiple Intelligences, Instructional Models, Research Synthesis

บทนำ

การเรียนรู้ในสังคมร่วมสมัยถือเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยพัฒนาทัศนคติ พฤติกรรม และศักยภาพของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจซึ่งการให้คำนิยามที่ชัดเจนจะช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านได้ดียิ่งขึ้น (กรมวิชาการ, 2543 : 4) คำจำกัดความของการเรียนรู้กล่าวไว้ว่าการเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมจากประสบการณ์ โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการตอบสนองซึ่งสามารถสังเกตได้ ไม่ว่าจะบางส่วนหรือทั้งหมด ซึ่งมักเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์ (วรรณี ลิมอักษร, 2551 : 47 – 48 อ้างถึงในกู๊ด (Good, 1959 : 314) และสิริอร วิชชาวุธ อ้างถึงในมาร์ซีพี ดริสโคล (Marcy p Driscoll, 2000) ให้คำจำกัดความของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมอย่างถาวร ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ และการปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก จากความหมายของการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น อาจแยกเป็นรายละเอียดของการเรียนรู้ได้ดังนี้ (Hergenhahn, 1988 : 2) องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ ได้แก่ 1. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้โดยตรง 2. การเปลี่ยนแปลงที่ถาวรหรือเกือบถาวร 3. การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ไม่ทันทีทันใด 4. การเปลี่ยนแปลงเป็นผลจากประสบการณ์ ไม่ใช่จากปัจจัยอื่น ๆ เช่น ยา หรือการเจริญเติบโตตามธรรมชาติ 5. การเสริมแรงมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้เกิดการเรียนรู้

ทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นแนวทางสำคัญในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน โดยเน้นว่าแต่ละคนมีความสามารถพิเศษหลายด้านซึ่งสามารถพัฒนาและปรับปรุงได้ตามลำดับขั้นตอนตั้งแต่ระดับเริ่มต้นจนถึงผู้เชี่ยวชาญผ่านการฝึกฝนและประสบการณ์ ทฤษฎีนี้กล่าวถึงปัญญาทั้ง 8 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ 1. ปัญญาด้านภาษา (Verbal/Linguistic Intelligence) ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการพูด ฟัง อ่านและเขียน 2. ปัญญาด้านดนตรี (Music/Rhythmic Intelligence) ความสามารถในการเข้าใจจังหวะและดนตรี 3. ปัญญาด้านตรรกะ/คณิตศาสตร์ (Logical/Mathematical Intelligence) ความสามารถในการคิดเชิงตรรกะและแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 4. ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Visual/Spatial Intelligence) ความสามารถในการมองเห็นและจัดการกับข้อมูลในรูปแบบของภาพ 5. ปัญญาด้านการเคลื่อนไหว (Bodily/Kinesthetic Intelligence)ความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายอย่างมีประสิทธิภาพ 6. ปัญญาด้านธรรมชาติ (Naturalist Intelligence) ความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติ 7. ปัญญาด้านการรู้จักตนเอง (Intrapersonal Intelligence) ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์

และความรู้สึกของตนเอง 8. ปัญญาด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal Intelligence) ความสามารถในการเข้าใจและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีนี้ยังเน้นว่าปัญญาเหล่านี้สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดชีวิต ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ ประสบการณ์ และโอกาสที่ได้รับในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

จากการสำรวจวรรณกรรมเบื้องต้น พบว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2552–2567 มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญาจำนวน 34 เรื่องในฐานข้อมูลวิชาการ (TCI1 และ TCI2) ผลการศึกษาส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเฉพาะด้าน เช่น ภาษา หรือการคิดเชิงตรรกะ แต่ยังขาดการสังเคราะห์เชิงลึกเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมถึงประสิทธิภาพและลักษณะของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย นอกจากนี้ งานวิจัยบางชิ้นยังรายงานผลลัพธ์ที่ไม่สอดคล้องกัน ทั้งด้านกลยุทธ์การสอน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ทำให้เกิดความจำเป็นในการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อเป็นฐานความรู้สำหรับการพัฒนานวัตกรรมการสอนในอนาคต

ดังนั้น งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา และ 2) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย 8 เรื่อง ที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2552–2567 เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาการสอนในชั้นเรียนจริง ตลอดจนเป็นแนวทางให้สถานศึกษา ครูผู้สอน และนักวิจัยประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในบริบทที่หลากหลายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา โดยจำแนกตามประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ลักษณะของงานวิจัย 2) วัตถุประสงค์ของงานวิจัย 3) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง 4) การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง 5) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 6) การหาคุณภาพเครื่องมือ 7) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

2. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลของงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา 2) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา และ 3) ความฉลาดทางเชาว์ปัญญาตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา เพื่อนำมากำหนดคุณลักษณะของงานวิจัยในการสังเคราะห์ ประกอบด้วย 7 ประเด็น ได้แก่ 1) ลักษณะของงานวิจัย 2) วัตถุประสงค์ของงานวิจัย 3) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง 4) การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง 5) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 6) การหาคุณภาพเครื่องมือ 7) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน นำสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ของงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา 2) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา และ 3) ความฉลาดทางเชาว์ปัญญาตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2567 ปรากฏในฐานข้อมูลออนไลน์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย และฐานข้อมูลออนไลน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษา จำนวน 34 เรื่อง

กลุ่มตัวอย่าง คือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา จำนวน 8 เรื่อง ที่ปรากฏในฐานข้อมูลออนไลน์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย และฐานข้อมูลออนไลน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษา โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกในการศึกษา คือ

1. งานวิจัยที่มีการตีพิมพ์ในระหว่างปี พ.ศ. 2552 - 2567
2. งานวิจัยที่มีการอธิบายถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเคราะห์งานวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 คุณลักษณะของงานวิจัย ประกอบด้วย 7 ประเด็น ได้แก่ 1) ลักษณะของงานวิจัย 2) วัตถุประสงค์ของงานวิจัย 3) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง 4) การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง 5) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 6) การหาคุณภาพเครื่องมือ 7) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน และตอนที่ 2 การสังเคราะห์องค์ความรู้ของงานวิจัย ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา 2) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา และ 3) ความฉลาดทางเชาว์ปัญญาตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner

จากนั้นผู้วิจัยนำไปตรวจความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัย จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความชัดเจน ความเหมาะสมของภาษาและเนื้อหา นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และนำไปตรวจสอบความตรง (Validity) พบว่า ข้อมูลทุกข้อมีค่าความสอดคล้องในระดับดีมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) สืบค้นรายชื่องานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา ระหว่างปี พ.ศ. 2552-2567 โดยกำหนดคำสำคัญในการสืบค้น ดังนี้ “การสังเคราะห์งานวิจัยการเรียนการสอน” “การสอนตามแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา” “Theory of Multiple Intelligences” จากฐานข้อมูลออนไลน์ จำนวน 2 ฐานข้อมูล คือ TCI1 และ TCI2 รวมถึงการสืบค้นด้วยตนเองโดยสืบค้นวิจัยจากวารสารวิชาการต่าง ๆ พบจำนวนวิจัย จำนวน 34 เรื่อง

2) พิจารณาคัดเลือกงานวิจัยที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด พบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา จำนวน 8 เรื่อง

3) อ่านงานวิจัยฉบับสมบูรณ์และบันทึกข้อมูลจากงานวิจัยโดยใช้แบบสังเคราะห์งานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา ประกอบด้วย 7 ประเด็น ได้แก่ 1) ลักษณะของงานวิจัย 2) วัตถุประสงค์ของงานวิจัย 3) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง 4) การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง 5) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 6) การหาคุณภาพเครื่องมือและ 7) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา

ประเด็นสังเคราะห์	ลักษณะที่พบ	ความถี่	ร้อยละ
ลักษณะของงานวิจัย	งานวิจัยเชิงวิชาการ	2	25.00
	งานวิจัยในชั้นเรียน	6	75.00
	รวม	**8**	**100.00**
วัตถุประสงค์	เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	7	46.67
	เพื่อศึกษาความสามารถตามทฤษฎีพหุปัญญา	3	20.00
	เพื่อศึกษาความพึงพอใจ	1	6.66
	เพื่อพัฒนารูปแบบการสอน	4	26.67
	รวม	**15**	**100.0**
การเลือกกลุ่มตัวออย่าง	สุ่มอย่างง่าย	2	25.00
	สุ่มเป็นกลุ่ม	3	37.50
	เลือกแบบเจาะจง	3	37.50
	รวม	**8**	**100.0**
การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง	สูตร Yamane	1	12.50
	เลือกเป็นห้องเรียน	7	87.50
	รวม	**8**	**100.00**
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	แบบทดสอบ	5	62.50
	แบบสังเกต	1	12.50
	แบบประเมิน	2	25.00
	รวม	**8**	**100.00**
การหาคุณภาพของเครื่องมือ	ค่าความเที่ยงเชิงเนื้อหา	8	38.09
	ค่าความยากง่าย	5	23.81
	ค่าอำนาจจำแนก	5	23.81
	ค่าความเชื่อมั่น	3	14.29
	รวม	**21**	**100.0**
สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน	t-test for dependent	4	66.66
	t-test for independent	1	16.67
	Wilcoxon matched pairs sign-rank test	1	16.67
	รวม	**6**	**100.0**

จากตารางที่ 1 พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 75.00 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 7 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 46.67 รองลงมาเป็นเพื่อพัฒนารูปแบบการสอน จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 26.67 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มเป็นกลุ่ม จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 37.50 และเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 37.50

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกเป็นห้องเรียน จำนวน 7 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 87.50 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบทดสอบ จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 62.50 รองลงมา ใช้แบบประเมิน จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.00 การหาคุณภาพของเครื่องมือ ใช้ค่าความเที่ยงเชิงเนื้อหา จำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 38.09 รองลงมาค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากง่าย จำนวนสถิติละ 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 23.81 และค่าความเชื่อมั่น จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.29 สถิติในการทดสอบสมมติฐาน t-test for dependent และค่าร้อยละ จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 66.66 รองลงมาเป็นสถิติ Wilcoxon matched pairs sign-rank test และสถิติ t-test for independent จำนวนสถิติละ 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.37

2. ผลการสังเคราะห์และสรุปความรู้องค์ความรู้จากผลการวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญาประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา 2) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา และ 3) ความฉลาดทางเชาว์ปัญญาตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner รายละเอียดดังตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2 แสดงความถี่และร้อยละของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา

รูปแบบการจัดการเรียนรู้	กฤษดา ยะแส และ สรินาถ จงกลกลาง (2565)	สุจิตรา จินดานิล (2552)	อนิสรา บุญสด และ สิทธิพล (2558)	เยาวพา เดชะคุปต์ (2553)	กมลวรรณ อังศรีสุรพร(2555)	นำโชค บุตรน้ำเพชร (2556)	แก้วตา วรรณพักตร์ (2557)	ยุพิน เข็มเรียง (2567)	รวม	ร้อยละ
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบ Orff และ Dalcroze	✓								1	12.50
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุปัญญา		✓							1	12.50
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบ ACACA			✓	✓	✓			✓	4	50.00
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบ MEPROE Model						✓			1	12.50
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบกาพย์ยานี 11							✓		1	12.50
รวม									**8**	**100.00**

ตารางที่ 2 พบว่า งานวิจัยมีรูปแบบการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญาทั้งหมด 8 งานวิจัย มีรูปแบบการสอน 4 แบบ แบ่งเป็นรูปแบบการสอนแบบ ACACA จำนวน 4 งานวิจัย คิดเป็นร้อยละ 50.0 ส่วนรูปแบบการสอนแบบ Orff และ Dalcroze , MEPROE Model , กาพย์ยานี 11 และ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญามีจำนวน 1 งานวิจัยเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 12.50

ตารางที่ 3 แสดงความถี่และร้อยละของขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน	รูปแบบการเรียนรู้แบบ Orff และ Dalcroze	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุ	รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ ACACA	รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MEPROE Model	รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบกาพย์ยานี 11	รวม	ร้อยละ
ขั้นปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างมีชีวิตชีวา	✓	✓	✓	✓	✓	5	100.00
ขั้นปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่นในกลุ่มย่อย	✓	✓	✓	✓	✓	5	100.00
ขั้นวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้		✓	✓	✓		3	60.00
ขั้นสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง	✓	✓	✓	✓		4	80.00
ขั้นนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีความหมาย	✓	✓	✓	✓	✓	5	100.00
รวมขั้นตอน	4	5	5	5	3		
ร้อยละ	**80.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**60.00**		

ตารางที่ 3 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญาส่วนใหญ่มี 5 ขั้นตอน จำนวน 3 รูปแบบ คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมามี 4 ขั้นตอน จำนวน 1 รูปแบบ คิดเป็นร้อยละ 20.0 และสุดท้ายมี 3 ขั้นตอน จำนวน 1 รูปแบบ คิดเป็นร้อยละ 20.00

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญาที่พบมากที่สุด 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างมีชีวิตชีวา ขั้นปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่นในกลุ่มย่อยและขั้นนำสิ่งที่ได้เรียนไปประยุกต์อย่างมีความหมาย 5 รูปแบบ คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมาขั้นสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเองจำนวน 4 รูปแบบ คิดเป็นร้อยละ 80.00 และขั้นตอนวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 3 รูปแบบ คิดเป็นร้อยละ 60.00

ตารางที่ 4 ความฉลาดทางเชาว์ปัญญาตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ / ความฉลาดทางเชาว์ปัญญา	ด้าน 1 ภาษา	ด้าน 2 การใช้ตรรกะและการคำนวณ	ด้าน 3 มิติสัมพันธ์	ด้าน 4 การเคลื่อนไหวร่างกาย	ด้าน 5 ดนตรี	ด้าน 6 มนุษยสัมพันธ์	ด้าน 7 การเข้าใจตนเอง	ด้าน 8 ธรรมชาติ
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Orff และ Dalcroze				✓	✓			
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุปัญญา	✓							
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ ACACA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MEPROE Model	✓							
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบกาพย์ยานี 11	✓	✓		✓		✓	✓	
รวม	4	2	1	3	2	2	2	1
ร้อยละ	80.0	40.0	20.0	60.0	40.0	40.0	40.0	20.0

ตารางที่ 4 พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นพัฒนาปัญญาด้านภาษาร้อยละ 80 ด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย ร้อยละ 60 ด้านตรรกะศาสตร์และการคำนวณ ด้านดนตรี ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการเข้าใจตนเอง คิดเป็นร้อยละ 40 ด้านมิติสัมพันธ์ และด้านธรรมชาติ ร้อยละ 20

สรุปผลการดำเนินการ

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา ประกอบด้วย 7 ประเด็น ได้แก่

1.1) ลักษณะของงานวิจัย พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 75.00 ส่วนงานวิจัยเชิงวิชาการมีจำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.00 แสดงให้เห็นว่าการใช้ทฤษฎีพหุปัญญามักถูกนำไปใช้ในสภาพแวดล้อมจริงในห้องเรียนเพื่อทดลองและพัฒนาการสอน

1.2) วัตถุประสงค์ของงานวิจัย พบว่า วัตถุประสงค์หลักของงานวิจัย คือ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 46.67 รองลงมา คือ การพัฒนารูปแบบการสอน คิดเป็นร้อยละ 26.67 ซึ่งบ่งชี้ว่านักวิจัยสนใจผลกระทบของการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญาต่อผลการเรียนของผู้เรียนมากที่สุด

1.3) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การเลือกกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้วิธีการสุ่มเป็นกลุ่มและการเลือกแบบเจาะจงอย่างเท่า ๆ กัน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ต่อประเภท ซึ่งแสดงถึงความพยายามในการสุ่มตัวอย่างแบบหลากหลายเพื่อความเหมาะสมของการวิจัยแต่ละแบบ

1.4) การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 87.50 ซึ่งสะท้อนถึงความสะดวกและความเหมาะสมของการศึกษาการสอนในห้องเรียนที่เป็นการศึกษาภาคปฏิบัติ

1.5) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พบว่า เครื่องมือที่ใช้บ่อยที่สุดคือแบบทดสอบ คิดเป็นร้อยละ 62.50 รองลงมา คือ แบบประเมิน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียนในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม

1.6) การหาคุณภาพของเครื่องมือ พบว่า การตรวจค่าความเที่ยงเชิงเนื้อหาเป็นที่ใช้บ่อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.09 รองลงมา คือ ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก คิดเป็นร้อยละ 23.81 ต่อประเภท ซึ่งแสดงถึงความพยายามในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1.7) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สถิติที่ใช้บ่อยที่สุดคือ t-test dependent จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 66.66 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้วิจัยส่วนใหญ่นิยมประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังจัดการเรียนการสอนผู้เรียน เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกาเรียนการสอน

2. ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ของงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา ประกอบด้วย 3 ประเด็น มีรายละเอียดดังนี้

2.1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา พบว่า มีการใช้รูปแบบการสอนหลายแบบที่สอดคล้องกับทฤษฎีพหุปัญญา เช่น รูปแบบ ACACA, Orff และ Dalcroze, MEPROE Model และรูปแบบการสอนแบบกาพย์ยานี 11 โดยรูปแบบ ACACA ถูกใช้มากที่สุด (50%) เน้นการพัฒนาปัญญาหลายด้านในผู้เรียน เช่น ด้านภาษา ดนตรี และตรรกศาสตร์

2.2) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญามักมีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตัวเอง การทำงาน

กลุ่ม การวิเคราะห์กิจกรรม การสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง และการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ขั้นตอนเหล่านี้เน้นการเสริมสร้างความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง

2.3) ความฉลาดทางเชาว์ปัญญาตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner พบว่า งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญามักเน้นพัฒนาความฉลาดทางภาษา ร้อยละ 80.0 ความฉลาดด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย ร้อยละ 60.0 รวมถึงความฉลาดด้านใช้ตรรกศาสตร์และการคำนวณ ดนตรี และมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาความสามารถหลากหลายด้านในผู้เรียนตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. จากการศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในชั้นเรียน เนื่องจากสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเหมาะสมกับการพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น วัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยมุ่งเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นวิธีการวัดที่เห็นผลชัดเจนที่สุดในการศึกษาผลกระทบของรูปแบบการสอนที่ต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวพา เดชะคุปต์ (2553) ที่พบว่าการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญาสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนใหญ่มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างหรือเลือกเป็นห้องเรียน เพื่อความสะดวกในการจัดการและลดความซับซ้อนในการดำเนินการ สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลวรรณ อังศรีสุรพร (2555) ที่แสดงว่าการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นห้องเรียนทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ง่ายขึ้น โดยไม่ต้องแบ่งกลุ่มย่อยหรือจัดเวลาที่ตรงกัน การใช้แบบทดสอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นที่นิยม เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่สะดวกและสามารถจัดทำได้ง่าย อีกทั้งยังมีความน่าเชื่อถือในการวัดผล สอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวพา เดชะคุปต์ (2553) ที่ระบุว่าแบบทดสอบเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมที่สุดในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์หลักสูตร สำหรับสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน พบว่าส่วนใหญ่ใช้ t-test for dependent เนื่องจากเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่มีการกระจายตัวแบบปกติและสามารถเปรียบเทียบผลก่อนและหลังได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนำโชค บุตรน้ำเพ็ชร (2556) ที่พบว่าการใช้สถิติแบบ Parametric เป็นที่นิยมในการวิเคราะห์ผลการศึกษา

2. จากผลการสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลของงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญาประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา 2) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา และ 3) ความฉลาดทางเชาว์ปัญญาตามทฤษฎี พหุปัญญาของ Howard Gardner

จากการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา พบว่า มีรูปแบบการสอนที่หลากหลายมาใช้เพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างทางด้านความสามารถของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner (Gardner, 1993) ทั้งนี้เป็นเพราะมนุษย์มีปัญญาหลากหลายด้าน ทั้งด้านภาษา การใช้ตรรกะและการคำนวณ มิติสัมพันธ์ การเคลื่อนไหวร่างกาย ดนตรี มนุษยสัมพันธ์ การเข้าใจตนเองและธรรมชาติ การใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาปัญญาหลายด้านจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะในหลายมิติได้อย่างสมดุล รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาหลายด้าน เช่น รูปแบบ ACACA ซึ่งถูกใช้มากที่สุดในงานวิจัยต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 50 ของการศึกษา มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาปัญญาหลายด้านพร้อมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลวรรณ

อังศรีสุรพร (2553) ที่พบว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มและการเรียนรู้ผ่านการทดลองทำจริงสามารถพัฒนาทักษะในหลายด้านพร้อมกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการใช้ตรรกะและการคำนวณ ภาษา และมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner ที่เน้นการพัฒนาปัญญาในมิติต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ของงานวิจัยในด้านนี้ พบว่า การใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่อิงตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner มักมีขั้นตอนที่คล้ายคลึงกันในหลายรูปแบบ เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ นำโชค บุตรน้ำเพ็ชร (2566) ที่ศึกษาการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีพหุปัญญาในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การใช้ขั้นตอนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองยังช่วยเพิ่มพูนความมั่นใจในตนเองและเสริมสร้างความเข้าใจในมิติทางสังคมของผู้เรียน นอกจากนี้ งานวิจัยของ กฤษฎา ยะแสง และสิรินาถ จงกลกลาง (2565) ยังชี้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีพหุปัญญาที่เน้นการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มส่งผลดีต่อการพัฒนาความฉลาดทางมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่มีความถนัดในการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่วนการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติในชีวิตจริง เช่น การแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์จริง ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียนไปได้ในบริบทต่าง ๆ อย่างมีความหมาย

ความฉลาดทางเชาว์ปัญญาตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner จากการวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner พบว่า แนวคิดนี้ไม่เพียงแต่ใช้ในการพัฒนาทักษะทางวิชาการของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ เช่น ความสามารถในการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) และความสามารถในการจัดการความรู้สึกของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ งานวิจัยของ Simpson และคณะ (2017) แสดงให้เห็นว่าการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาความฉลาดทางด้านการเข้าใจตนเองช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และตระหนักรู้ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองได้ดีขึ้น ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาสติปัญญาในด้านอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและการจัดการความเครียด การสอนแบบนี้สอดคล้องกับทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner ที่ชี้ว่าการพัฒนาปัญญาหลายด้านมีความสัมพันธ์กัน หากผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในด้านหนึ่ง จะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ รูปแบบการเรียนการสอนที่อิงตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner มาใช้ยังช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน งานวิจัยของ Tamilselvi และ Geetha (2015) ได้วิเคราะห์ประสิทธิภาพในการสอนโดยอิงจากกลยุทธ์การสอนที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีพหุปัญญา ซึ่งเสนอว่า “ผู้คนมีความเฉลียวฉลาดในหลายด้าน” โดยทฤษฎีนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นโดย Howard Gardner และกำลังมีการนำมาประยุกต์ใช้ในหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนอย่างรวดเร็ว พบว่าการใช้กลยุทธ์การสอนที่หลากหลายในการพัฒนาความก้าวหน้าของนักเรียน การนำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพหุปัญญาเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยสนับสนุนให้นักเรียนสามารถใช้สื่อการเรียนรู้ที่ชื่นชอบ และพัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่

จากการสังเคราะห์ข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญาเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนในหลายมิติ รูปแบบการสอนนี้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญามีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนในหลายมิติ ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาปัญญาหลายด้าน เช่น การใช้กิจกรรมกลุ่ม การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการประยุกต์ความรู้ในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ ควรพัฒนาเครื่องมือวัดที่เหมาะสมสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและใช้สถิติในการวิเคราะห์ผลก่อนและหลังการเรียน เพื่อวัดประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการดำเนินวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนในการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญามีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตัวเอง การทำงานกลุ่ม การวิเคราะห์กิจกรรม การสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง และการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ผู้สอนสามารถนำขั้นตอนดังกล่าวไปปรับใช้ตามบริบทของผู้เรียนในแต่ละสถานศึกษา หรือพัฒนาให้มีขั้นตอนและกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนหรือมีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2543). *การเรียนรู้ในสังคมร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กมลวรรณ อังศรีสุรพร. (2555). การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรูโดยใช้นิทานเป็นสื่อ. *วารสารจันทรเกษมสาร*, 18(34).

กฤษดา ยะแสง และสิรินาถ จงกลกลาง. (2565). ผลการจัดกิจกรรมดนตรีตามแนวคิดของ Orff และ Dalcroze ที่มีต่อความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัย. *วารสารราชพฤกษ์*, 20(3), 112-125.

นำโชค บุตรน้ำเพชร. (2566). การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดพหุปัญญาโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองและการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการใช้ทักษะภาษาจีนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(2).

แก้วตา วรรณภักตร์. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเขียนกาพย์ยานี 11 โดยใช้ทฤษฎีพหุปัญญาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลเขาพิทักษ์. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 6(12).

ยุพิน เข็มเวียง. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดพหุปัญญาร่วมกับแบบฝึกทักษะวิทยาศาสตร์เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์พื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบ้านตูม. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 3(2), 31-49.

เยาวพา เดชะคุปต์. (2553). การพัฒนารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาในบริบทของสังคมไทย. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 2(1).

วรรณี ลิมอักษร. (2551). *การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากประสบการณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจิตรา จินดานิล. (2552). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและทักษะการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้กับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ. *วารสารปาริชาต*, 21(1), 165-180.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *ทฤษฎีพหุปัญญาและการพัฒนาศักยภาพบุคคล*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สิริอร วิชชาวุธ. (2551). *ความหมายของการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนิสรา บุญสด และสิทธิพล อาจอินทร์. (2558). การศึกษาความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามแนวคิดพหุปัญญา. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับบวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 9(3), 197-205.

Good, C. V. (1959). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill.

Driscoll, M. P. (2000). *Psychology of learning for instruction* (2nd ed.). Boston: Allyn & Bacon.

Gardner, H. (1993). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences* (10th ed.). New York: Basic Books.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Effect of Using Games with Hanyu Pinyin Pronunciation Exercises for Prathomsuksa 5 Students

เจฏิยา อุ่นแก้ว[1], นิลรัตน์ โคตะ[/2]
Jetiya Ounkaew[1], Nilrat Kota[2]
[1-2]คณะครุศาสตรและการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย
[1-2]Faculty of Education and Human Development Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.
[1]Email: Jetiya.work0204@gmail.com, [2]Email: noinin41@gmail.com

Received : October 31, 2024; **Revised :** September 23, 2025; **Accepted :** September 26, 2025

บทคัดย่อ

การสอนวิชาภาษาจีนของโรงเรียนอนุบาลเลย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบปัญหาทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีนที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ จึงควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สามารถพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นบทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ การอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) เปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ 3) ศึกษาความคงทนในการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนอนุบาลเลย จำนวน 31 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) 2) แบบทดสอบวัดการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.01/79.52 2) ทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความคงทนในการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียน และหลังเรียนเสร็จสิ้นไปแล้ว 2 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกัน

โดยสรุป การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) สามารถพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาให้สูงขึ้น และยังคงรักษาความคงทนในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม, แบบฝึกทักษะ, การอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน, ความคงทนในการเรียนรู้

Abstract

The teaching of Chinese at Loei Kindergarten School in Grade 4 has encountered problems with students' pronunciation of Chinese phonetic symbols (Hanyu Pinyin), which are often incorrect. This has resulted in low learning achievement. Therefore, improvements are needed to enhance students' reading skills more effectively.This research aimed to 1) develop a learning management plan using games with Hanyu Pinyin pronunciation exercises Prathomsuksa 5 Students to be efficient according to the criterion of 70/70. 2) to compare the skills of Hanyu Pinyin pronunciation for prathomsuksa 5 students before and after using games with Hanyu Pinyin pronunciation exercises, and 3) to study learning retention of Hanyu Pinyin pronunciation prathomsuksa 5 students for using games with pronunciation exercises. The sample consisted of 31 prathomsuksa 5/6 students studying in the first semester of the 2024 academic year at Anubanloei School, selected by cluster random sampling. The research instruments were 1) a learning management plan using games with Hanyu Pinyin pronunciation exercises. 2) a test to measure of Hanyu Pinyin pronunciation. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, percentage and t-test for Dependent Samples.

The results found that

1) The learning management plan using games with Hanyu Pinyin pronunciation exercises had an efficiency of equal to 81.01/79.52. 2) Hanyu Pinyin pronunciation exercises of prathomsuksa 5 students after studying was higher than before studying, statistically significant at the level of .05. 3) The retention Hanyu Pinyin pronunciation of prathomsuksa 5 students after and after 2 weeks was not different.

In summary, the learning management using games with practice exercises in Chinese phonetic symbols (Hanyu Pinyin) can enhance the reading pronunciation skills of primary school students and maintain the retention of learning effectively.

Keywords: The learning management using games, Skill practice exercises, Chinese Reading Aloud Ability, Chinese Reading Aloud Ability

บทนำ

ในสังคมไทยปัจจุบันเกิดกระแสนิยมการเรียนภาษาจีนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งเพื่อนำไปใช้ในการปฏิสัมพันธ์ร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจ และเพื่อใช้ในภาคบริการต่างๆ ของสังคมที่จำเป็นต้องใช้ภาษาจีนในการติดต่อสื่อสาร จึงทำให้ประชากรกลุ่มต่างๆ สนใจเรียนภาษาจีนมากยิ่งขึ้น ทว่าในปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานหลักสูตรภาษาจีนโดยเฉพาะสถานศึกษาต่างจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาจีนเองโดยประสานกับผู้เชี่ยวชาญภาษาจีนที่พึงจัดหาได้ หรือใช้หลักสูตรร่วมกันในลักษณะเครือข่ายกับสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็ง จึงยังไม่มีหลักสูตรกลางที่จะใช้เป็นมาตรฐานกระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาการเรียนการสอน ภาษาจีนในประเทศไทย เพื่อสร้างสังคมฐานเศรษฐกิจที่อาศัยภาษาจีนเป็นเครื่องมือของการสื่อสาร จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาจีนมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการและก้าวสู่มาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่การสอนวิชาภาษาจีน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลเลย อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านทักษะการอ่านออกเสียงภาษาจีน มีการออกเสียงพยัญชนะและสระของสัทอักษรจีนซึ่งเป็นเสียงอ่านในภาษาจีนหรือพินอินที่ผิดจากหลักการอ่าน อีกทั้งยังไม่สามารถสะกดเสียงอ่านได้อีกทั้งเกิดการสับสนระหว่างพยัญชนะ พินอินและตัวอักษรภาษาอังกฤษ ส่งผลให้มีคะแนนการอ่านของนักเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 55 ซึ่งได้มาจากคะแนนสอบปลายในภาคเรียนที่ 2/2566 ซึ่งจากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นที่จะต้องหาวิธีแก้ไขโดยได้ศึกษางานวิจัยและแนวทางจากหน่วยงานและนักวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการสอนภาษา เพื่อนำมาพัฒนาการสอนของตนเอง พบว่าการออกเสียงอย่างถูกวิธีจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้านโดยเฉพาะการฝึกซ้ำและการทบทวนอย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้ดี ฟังเข้าใจ และสื่อสารทั้งการพูด อ่าน และเขียนได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่ว

วิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนาทักษะทางภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การใช้แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีความสำคัญและได้รับการยอมรับว่ามีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างยิ่ง ผู้สอนควรออกแบบและพัฒนาแบบฝึกทักษะเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในแต่ละหน่วย เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะด้านการคิดคำนวณ เพิ่มความเข้าใจ เสริมความชำนาญและความแม่นยำ ตลอดจนสามารถนำหลักการหรือวิธีการไปประยุกต์ใช้ในการคิด การอ่าน วิเคราะห์โจทย์และแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ผู้สอนยังควรปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการใช้แบบฝึกทักษะ และจัดกิจกรรมการฝึกที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน แบบฝึกทักษะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น เข้าใจบทเรียน จดจำเนื้อหาและคำศัพท์อย่างคงทน สนุกกับการเรียน และเกิดความมั่นใจในการประเมินตนเอง (ปิยฉัตร ศรีสุราช ,2561, น. 72) ซึ่ง กนกวรรณ ทับสีรัก (2562, น. 43) เสนอว่า แบบฝึกทักษะส่งเสริมการมีส่วนร่วม การคิดใคร่ครวญ และการตอบปัญหา จนผู้เรียนเกิดความชำนาญและบรรลุเป้าหมายการเรียน แบบฝึกทักษะช่วยให้เข้าใจบทเรียนลึกซึ้งขึ้น จดจำได้ยาวนาน สามารถทบทวนซ้ำ และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (สิริยากร สุวรรณสว่าง, 2564, น. 120-121)

ขณะเดียวกัน การใช้เกมในการเรียนการสอนยังช่วยสร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน กระตุ้นความสนใจ และเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น อีกทั้งยังช่วยพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เสริมสร้างวินัย การเคารพกฎกติกา ความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครูผู้สอน (คิดลึก สังข์สาลี, 2561, น.25) นอกจากนี้ การใช้เกมยังเป็นการท้าทายความสามารถของผู้เรียน ทำให้เกิดแรงผลักดันและความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น (ทิศนา แขมมณี, 2560, น. 365)

ในงานวิจัยของ หลิน หยาง และ นิภาพร เฉลิมนิรันดร (2562, น. 118) พบว่า การใช้เกมคำศัพท์ประกอบแบบฝึกทักษะช่วยพัฒนาการอ่านออกเสียงภาษาจีนของนักเรียน และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดยเห็นว่าได้รับความรู้ ประโยชน์ และสื่อการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยเสี่ยว และกับงานวิจัยของศักดิ์สิทธิ์ ชัยทิพย์ และ ชวนพิศ รักษาพวก (2566, น. 1559) พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะร่วมกับเกมสำหรับนักเรียน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากผู้เรียนได้ฝึกทักษะผ่านกิจกรรมที่สนุกและจูงใจ และผลการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้หลังเรียนไม่แตกต่างจากคะแนนหลังเรียน แสดงให้เห็นว่าแบบฝึกทักษะร่วมกับเกมช่วยเสริมการจดจำได้

จากสภาพการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับประถมศึกษาพบว่า นักเรียนยังมีปัญหาการอ่านออกเสียงพินอินไม่ถูกต้อง สะกดเสียงไม่ได้ และสับสนกับตัวอักษรภาษาอังกฤษ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาการเรียนรู้การอ่านออกเสียงโดยใช้เกมร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อกระตุ้นความสนใจและเสริมสร้างทักษะการอ่านออกเสียงให้สูงขึ้น โดยคาดหวังว่าจะช่วยให้นักเรียนภาษาจีนสามารถอ่านออกเสียงได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ
3. เพื่อศึกษาความคงทนในการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ

การทบทวนวรรณกรรม

วิธีสอนโดยใช้เกม คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนใช้ในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนาน เพลิดเพลิน ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจและจดจำบทเรียนได้ง่าย ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้นักเรียนเล่นเกมตามกฎกติกา วิธีการเล่น และผลการเล่นเกมของผู้เรียนมาใช้ในการอภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้ สามารถนำเกมมาใช้เพื่อเป็นการทบทวนบทเรียนหรือเนื้อหาให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และยังช่วยในการพัฒนาทักษะการคิดและสติปัญญา และส่งผลให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีกับการเรียนได้อีกด้วย กนกวรรณ ทับสีรัก (2562, น.41) ได้อธิบายว่า การ

ใช้เกมในการสอนการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาจีน ครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความหมายของเกม องค์ประกอบของเกม จุดประสงค์การใช้เกมในการสอนภาษาจีน ประเภทของเกม ลักษณะของเกม การคัดเลือกเกมประกอบการสอน ประโยชน์ของเกม วิธีการนำเกมมาใช้ในการ สอนอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาจีน และขั้นตอนการสอนโดยใช้เกม กุลิสรา จิตรชญาวณิช และเกศราพรรณ พันธ์ศรีเกศ คงเจริญ (2563, น.81) ได้อธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยเกม ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมความพร้อม ครูชี้แจงจุดประสงค์ในการเล่นเกมให้นักเรียนทราบ 2) ขั้นอธิบาย ครูอธิบายกฎกติกาที่สำคัญในการเล่นเกมและวิธีการเล่นเกมให้นักเรียนทราบ โดยภาพรวม 3) ขั้นสาธิตการเล่นเกม ครูสาธิตวิธีการเล่นเกมทีละขั้นให้นักเรียนดู โดยทำการสาธิตอย่างช้า ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำรายละเอียดได้ 4) ขั้นลงมือเล่นเกม นักเรียนเล่นเกมตามกติกาที่กำหนด โดยกำหนดเวลาในการเล่นเกมให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้กระทบกับกิจกรรมอื่นที่จะทำต่อไปหลังจากเล่นเกมเสร็จสิ้น 5) ขั้นวิเคราะห์วิจารณ์หลังการเล่นเกม หลังสิ้นสุดการเล่นเกม ครูให้นักเรียนร่วมกันพูดคุยเกี่ยวกับข้อคิดหรือสิ่งที่ได้รับจากการเล่นเกม

สิริยากร สุวรรณสว่าง (2564, น.55) กล่าวว่า แบบฝึกทักษะ นับว่ามีความสำคัญต่อการเรียนภาษาเป็นอย่างมาก เพราะทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น สามารถจดจำเนื้อหาต่าง ๆ ในบทเรียนได้คงทน และสามารถนำแบบฝึกที่ได้ทำไปแล้วนำกลับมา ทบทวนซ้ำได้อีก ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น ดังนั้น แบบฝึกทักษะจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

นภาพร บำรุงศิลป์ (2560, น.28) กล่าวโดยสรุปคือ ระยะเวลาในวัดความคงทนในการเรียนรู้คือความคงทนในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเข้าใจแล้วต่อให้ระยะเวลาผ่านไปนานเท่าใดผู้เรียนก็สามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้นกลับมาใช้ได้อีกครั้งระยะเวลาในการทดสอบ ใช้ระยะเวลา 2 สัปดาห์ เพื่อวัดความคง เพราะความคงทนในการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการเรียนระดับสูงของลำดับเนื้อหาที่ต่อเนื่องต่อไป

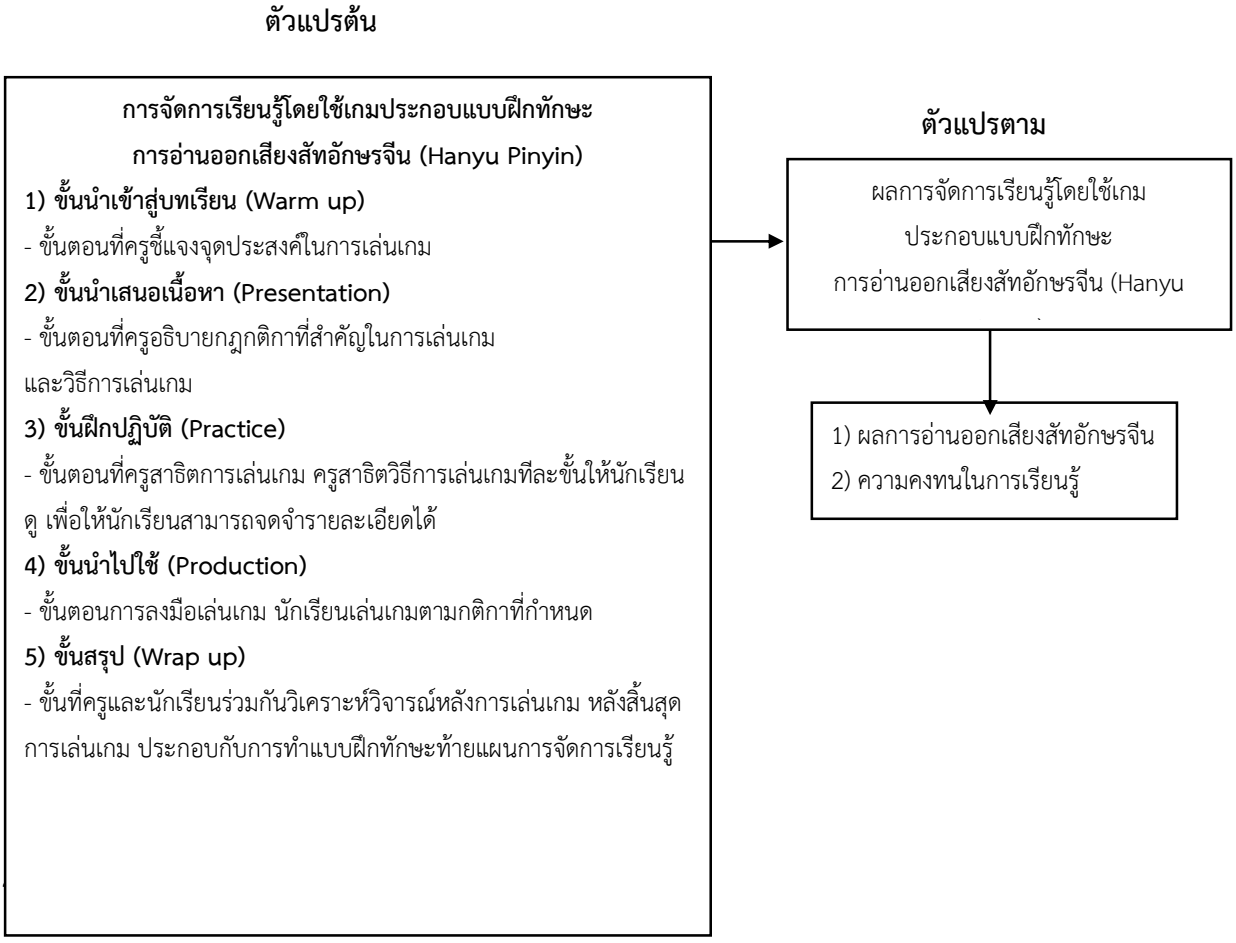
ภัทรานิษฐ์ ขจรฤทธิ์ และ พรรณวิไล ดอกไม้ (2567, น. 127) พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และนักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูงทุกด้าน

Chen, G., & Li, C. (2024, น. 595) พบว่า การนำการสอนผ่านเว็บเกมมาใช้กับนักศึกษาสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเมืองเฉิงตู ส่งผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกด้าน ชี้ให้เห็นว่าการสอนด้วยเกมสามารถยกระดับผลการเรียนรู้ และเป็นแนวทางที่มีคุณค่าในการออกแบบหลักสูตรด้านคอมพิวเตอร์ต่อไป สุวิชัย พูนสา และ ธัญญชนก ปาวาลา (2567, น. 39) การศึกษาพบว่าเกมเพื่อการศึกษาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้โดยเพิ่มการมีส่วนร่วม แรงจูงใจ และการจดจำ ผ่านการออกแบบเชิงโต้ตอบและเน้นการตอบรับ ซึ่งทำให้เกมเป็นทางเลือกที่เหมาะสมแทนวิธีการสอนแบบดั้งเดิม

จือหยง ไหล และ วนิดา ภรณัฏฐ์ (2567, น. 331) พบว่า การสอนโดยใช้เกมช่วยพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของเด็กอายุ 5–6 ปี ทั้งด้านการฟัง การพูด และเพิ่มความสนใจในการเรียนรู้

Guo (2024, น. 35) พบว่า การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ใช้เกมอย่างหลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างของผู้เรียน

แนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลอง

Pretest	Treatment	Posttest
O_1	X	O_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง (Cohen, Manion, & Morrison, 2018)

O_1 หมายถึง การสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

O_2 หมายถึง การสอบหลังจากการทดลอง (Post-test)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 8 แผน

2.2 แบบทดสอบการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีนโดยใช้เกมประกอบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น ซึ่งดำเนินการทดลองแบบศึกษากลุ่มเดียววัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน โดยผู้เรียนทำการทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบวัดผลการอ่านออกเสียง แล้วดำเนินการทดลองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) จำนวน 8 แผน รวมเวลา 16 ชั่วโมง ระหว่างการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนจะร่วมกับการทำแบบฝึกทักษะ หลังจากการจัดการเรียนรู้ครบทุกแผนแล้ว ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดผลการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) หลังเรียน และหลังเรียนเสร็จสิ้น 2 สัปดาห์โดยใช้แบบบทดสอบวัดผลฉบับเดิม

การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและปรับปรุงตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพในเรื่องความถูกต้องความสอดคล้องของเนื้อหา จุดประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพเหมาะสมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.27 และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหากระบวนการการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ตลอดจนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 31 คน ต่อไป

2. แบบทดสอบการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีนโดยใช้เกมประกอบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 ข้อ ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยผ่านการตรวจสอบค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) รายข้อ พบว่า มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.47-0.67 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.53-0.87 ผู้วิจัยได้เลือกแบบทดสอบข้อที่มีระดับความยากง่ายและระดับการจำแนกผ่านเกณฑ์ไปใช้ในงานวิจัย จำนวน 20 ข้อ วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นแบบทดสอบวัดผลการอ่านออกเสียงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.81

ผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ การอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

รายการ	คะแนนเต็ม 20	N	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ E_1	80	31	64.81	2.66	81.01
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ E_2	20	31	15.90	1.22	79.52
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1/ E_2) = 81.01/79.52					

จากตารางที่ 1 พบว่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เท่ากับ 81.01/79.52 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ 70/70

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ

ตารางที่ 2 ผลเปรียบเทียบการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การทดสอบ	คะแนนเต็ม 20	N	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
คะแนนทดสอบก่อนเรียน	20	31	8.45	1.48	37.02	0.00*
คะแนนทดสอบหลังเรียน	20	31	15.90	1.22		

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนเรียนเท่ากับ เท่ากับ 8.45 (S.D.) เท่ากับ 1.48 และคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลังเรียนเท่ากับ 15.90 (S.D.) เท่ากับ 1.22 จากผลทดสอบโดยใช้ t-test dependent พบว่า คะแนนทดสอบของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ศึกษาความคงทนในการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความคงทนในการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ระหว่างการทดสอบหลังเรียนและการทดสอบหลังเรียนเสร็จสิ้นไปแล้ว 2 สัปดาห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การทดสอบ	คะแนนเต็ม 20	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p -value
คะแนนทดสอบหลังเรียน	20	31	15.90	1.22	2.68	0.48*
คะแนนทดสอบความคงทน	20	31	16.10	1.01		

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนความคงทนในการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 15.90 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียนเสร็จสิ้นไปแล้ว 2 สัปดาห์ เท่ากับ 16.10 คะแนน เมื่อทดสอบความต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย พบว่า คะแนนความคงทนในการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) หลังเรียน และหลังเรียนเสร็จสิ้นไปแล้ว 2 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

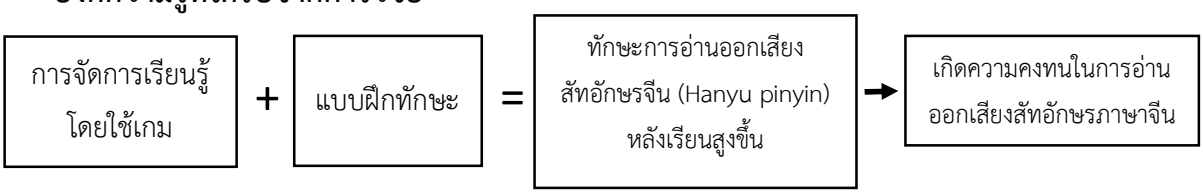
อภิปรายผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.01/79.52 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของรายวิชาและเลือกเกมให้เหมาะสมกับเนื้อหา เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นยังผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้จริง ทำให้แบบแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและสามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีนของนักเรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัย กนกวรรณ ทับสีรัก (2562, น.108-112) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านออกเสียงภาษาจีน โดยใช้เกมประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 74.09/75.43 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยฉัตร ศรีสุราช (2561, น.72-79) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชนบ้านเขาสมิง โรงเรียนชุมชนบ้านเขาสมิง จังหวัดตราด พบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นมีค่าเท่ากับ 82.16/88.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ การเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) มีการอ่านออกเสียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้นำแบบฝึกทักษะมาร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้สึกว่าบทเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะ ได้ฝึกการอ่านออกเสียงมากขึ้น เชื่อมโยงกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากเกมไปแล้ว ไม่เกิดความเบื่อหน่าย และช่วยให้นักเรียนจำได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ สิริยากร สุวรรณสว่าง (2564, น.61) ที่ได้อธิบายถึงประโยชน์ของแบบฝึกทักษะจะช่วยแก้ปัญหาข้อบกพร่องของนักเรียนและช่วยทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นสื่อการสอนที่ช่วยลดภาระของครูผู้สอนและผู้เรียนได้มาก โดยเฉพาะช่วยเสริมทักษะ การใช้ภาษาต่างประเทศ อีกทั้งแบบฝึกยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนฝึกทักษะการใช้ภาษาด้านการ อ่านและการเขียนได้ดี และฝึกความรับผิดชอบในการทำงาน แต่ต้องอาศัยการส่งเสริมและการเอาใจใส่จากครูผู้สอนด้วยอีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับ นฤชล สถิรวัฒน์กุล (2560, น.87-92) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีนโดยใช้แผ่นภาพการ์ตูน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบึงบัว กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาจีนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าการเรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และการจัดการเรียนรู้ประกอบแบบฝึกทักษะนี้ยังสอดคลองคล้องกับ สิริยากร สุวรรณสว่าง (2564, น.120-121) ได้ทำวิจัยเรื่องเจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีน โดยการ

จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 18.03 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.47

3. นักเรียนที่เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) มีคงทนในการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) หลังเรียน และหลังเรียนเสร็จสิ้นไปแล้ว 2 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาผลการใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะซึ่งเกมประกอบการสอนช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินต่อตัวผู้เล่น มีกฎกติกาและการตัดสินที่ชัดเจน และไม่ใช้ เวลาในการเล่นนานจนเกินไป นอกจากนี้ เกมที่ดีจะต้องส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะการเรียนรู้และการจดจำที่ดีได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร สุขกรง (2553, น.76-78) ได้ทำวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์ ความคงทน และเจตคติทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยใช้เกมและการสอนตามปกติ พบว่า ความคงทนทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่ม ควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับวิจัยของ วราทิพย์ เหลืองเดชานุรักษ์ (2555, น.66-71) ได้ทำวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดตามมาตราตัวสะกด กับการเรียนแบบปกติ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำตามมาตราตัวสะกด มีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากที่เรียนผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะ ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu pinyin) หลังเรียนที่สูงขึ้น และความคงทนในการเรียนรู้ จากการวิธีการเรียนรู้โดยใช้เกม โดยให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยเกมที่สนุกสนาน เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาจีนเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย และความต้องการของผู้เรียนประกอบการทำแบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนประเมินผลที่ครอบคลุมเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะด้านการอ่านออกเสียงอย่างมีระบบ มีลำดับขั้นตอน ช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ พัฒนาความคิด ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ตลอดจนการวัดและประเมินผลความคงทนหลังเรียน 2 สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบดูว่านักเรียนมีความเข้าใจและทักษะการอ่านออกเสียงในเรื่องระบบสัทอักษรภาษาจีนมากน้อยเพียงใด เพราะระบบสัทอักษรจีนประกอบไปด้วยการเรียนรู้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และการประสมเสียง ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเริ่มต้นเรียนภาษาจีน ดังนั้นการวัดประเมินผลการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีนทราบว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์

เพื่อนำผู้เรียนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคงทนในการอ่านออกเสียงสัทอักษรภาษาจีน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ครู ผู้สอน ควรศึกษาขั้นตอนในสอนที่สามารถนำเกมไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อความเหมาะสมกับช่วงวัยนักเรียน เข้ากับสภาพของสถานที่ และจำนวนนักเรียน และการนำเกมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ครู ผู้สอน ควรวางแผนและเรียงลำดับขั้นตอนต่างๆ ในการเล่นเกม เช่นควรอธิบายคำสั่ง หรือวิธีการเล่นเกมต่างๆ ให้ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ดังนั้นครูควรจัดเตรียมเนื้อหาและสื่อการสอนเพื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ ทำให้การเล่นเกมราบรื่นภายในเวลาที่กำหนดได้ ทั้งนี้การพัฒนาการอ่านออกเสียงภาษาจีนสำหรับนักเรียน หรือผู้เรียนที่มีพื้นฐานน้อย ครูผู้สอนควรมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนหรือผู้เรียนให้มากที่สุด โดยเน้นกิจกรรมด้านการกล้าแสดงออก ให้ผู้เรียนฝึกการอ่านออกเสียงมากขึ้น และกระตุ้นการสร้างกำลังใจด้วยการชมเชย เมื่อนักเรียนกล้าแสดงออก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากที่ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษรจีน (Hanyu Pinyin) ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะด้านการอ่านออกเสียงอย่างมีระบบ มีลำดับขั้นตอน ช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ พัฒนาความคิด ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาคัดเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประยุกต์กับร่วมรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น และเนื่องจากมีเกมการสอนมากมายหลายประเภท จึงควรมีวิจัยเพิ่มเติมเพื่อศึกษาว่าเกมจะช่วยส่งเสริมพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ของผู้เรียน เช่นการพูด เป็นต้น หรืออาจจะมีทดลองว่าเกมใดเหมาะสม และพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ทับสีรัก. (2562). *การพัฒนาการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เกมประกอบแบบฝึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.กรุงเทพฯ : ชุมนมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กุลิสรา จิตรชญาวณิช, เกศราพรรณ พันธุ์ศรี, เกตุ คงเจริญ. (2563). *วิธีการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คิดลึก สังข์สาลี. (2561). *"การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย เรื่อง การสร้างคำด้วยวิธีการสมาสแบบมีสนธิ โดยใช้เกมเป็นฐาน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน"*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

จิราพร สุขกรง. (2552). *ผลสัมฤทธิ์ความคงทนและเจตคติทางการเรียนรู้คำศัพท์.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

จือหยง ไหล และ วนิดา ภรณัฏฐ์. (2567). ผลของการเรียนรู้แบบเกมต่อการพัฒนาทักษะการพูดและการฟังภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานของเด็กอายุ 5-6 ปี ที่โรงเรียนอนุบาล Golden Cradle ในเขตไฮเทคของเมืองหนานชาง มณฑลเจียงซี. *วารสารนานาชาติด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา Science Reviews* , *4* (6), 331–338.

ทิศนา แขมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภาพร บำรุงศิลป์. (2560). *การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

นฤชล สถิรวัฒน์กุล. (2560). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาจีน โดยใช้แผ่นภาพการ์ตูน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบึงบัว กรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
มหาวิทยาลัยรังสิต.

ปิยฉัตร ศรีสุราช (2561). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านเขาสมิง จังหวัดตราด.
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักศูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ภัทรานิษฐ์ ขจรฤทธิ์ และ พรรณวิไล ดอกไม้. (2567). การจัดการการเรียนรู้แบบเกม (GBL) เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์บนบกและในน้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 8. *วารสารวิชาการและวิจัยสหวิทยาการ* , *4* (6), 127–140.

วราทิพย์ เหลืองเดชานุรักษ์. (2555). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำตามมาตราตัวสะกดกับการเรียนแบบปกติ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ศักดิ์สิทธิ์ ชัยทิพย์ และ ชวนพิศ รักษาพวก. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้สระลดรูปเปลี่ยนรูป โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะร่วมกับเกม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสาร MCU Ubon Review*, 8(3), 1559–1606.

เสี่ยวหลิน หยาง และ นิภาพร เฉลิมนิรันดร. (2562). *การพัฒนาการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เกมคำศัพท์ประกอบแบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติครั้งที่ 14, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2 สิงหาคม 2562, 118-125

สุกิจ ศรีพรหม. (2562). *การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ในแบบเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชาวจีน : กรณีศึกษานักเรียนวิทยาลัยการท่องเที่ยวและการอาชีพมณฑลยูนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน.* กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยราชพฤกษ์.

สุมิตร คุณากร. (2563). *หลักสูตรและการสอน.* กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชวนพิมพ์.

สุวิชัย พูนสา และ ธัญญชนก ปาวาลา. (2567). การเรียนรู้ผ่านการเล่นเกม: การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าจดจำด้วยเกม. *วารสารการศึกษาและการทบทวนการเรียนรู้* , *1* (1), 39–46.

สิริยากร สุวรรณสว่าง. (2564). *เจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค CIRC ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). Research methods in education (8th ed.). Routledge.

Chen, G., & Li, C. (2024). The Impact of Web Game-Based Teaching Method on the Academic Performance of Students Majoring in Computer Science Department in a Vocational College in Chengdu. International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews, 4(3), 595–608. https://doi.org/10.60027/ijsasr.2024.4537

Guo, Y. (2024). Game Teaching Method and its Influence on Children's Chinese Learning. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, *4*(1), 35–42. https://doi.org/10.60027/ijsasr.2024.3572

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

Guidelines for Development of Desirable Characteristics of Students Based on Sikkha 3 in Educational Opportunity Expansion Schools Under Amnat Charoen Primary Educational Service Area Office

ชูวงศ์ แก้วนิมิต[1], ธนู ศรีทอง[2] และภัฏชวัชร์ สุขเสน[3]
Choowong Kaewnimit[1], Thanoo Srithong[2], and Phatchavat Suksen[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย[1-3]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.[1-3]
Email: kakerror@gmail.com

Received : May 17, 2025; **Revised :** July 20, 2025; **Accepted :** September 28, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เปรียบเทียบสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตาม เพศ ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์การทำงาน 3) เสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ (สพป.อำนาจเจริญ) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจากกลุ่มตัวอย่างต่อไปนี้ (1) ผู้บริหารสถานศึกษา (2) ครู และ (3) คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สพป.อำนาจเจริญ จำนวน 169 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสมมุติฐาน ค่า T-test และ ค่า F-test ค่า T-test ใช้กับตัวแปร 2 กลุ่ม เช่น เพศ ส่วนค่า F-test ใช้กับตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม เช่น อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

3) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ มี 8 ด้าน 19 แนวทาง ประกอบด้วย

1) รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นการส่งเสริมความศรัทธาและการเทิดทูนสถาบันหลักของชาติ 2) ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกแห่งความสุจริต 3) ความมีวินัย เป็นการพัฒนานักเรียนให้มีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการเรียน 4) ความใฝ่เรียนรู้ เป็นการใช้กิจกรรมแบบ Active Learning และเทคนิค Cornell Notes เพื่อพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ 5) การอยู่อย่างพอเพียง เป็นการมุ่งพัฒนาเด็กให้มีความสมดุลด้านต่าง ๆ ด้วยกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกเรื่องความพอเพียง 6) เป็นการความมุ่งมั่นในการทำงาน เป็นการส่งเสริมความรับผิดชอบ ขยัน และเตรียมความพร้อมสู่โลกอาชีพอย่างมีคุณภาพ 7) รักความเป็นไทย เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย และภาคภูมิใจในรากเหง้าของตน และ 8) มีจิตสาธารณะ เป็นการสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม โดยสามารถนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ ใช้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สามารถประยุกต์เข้ากับหลักธรรมไตรสิกขาได้

คำสำคัญ: คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน; นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น; โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

This Article article aimed to: (1) examine the current state of desirable characteristics among lower secondary school students; (2) compare these characteristics by gender, professional position, and work experience; and 3) propose guidelines for developing desirable characteristics based on the Threefold Training (Sikkhā 3) in educational opportunity expansion schools under the jurisdiction of the Amnatcharoen Primary Educational Service Area Office (APESAO). This study employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research. The quantitative data were collected through questionnaires, while qualitative data were gathered using interviews with key informants from three groups: (1) school administrators, (2) teachers, and (3) school board members, totaling 169 participants from educational opportunity expansion schools under APESAO. The statistical methods used in data analysis included percentage, frequency, mean, standard deviation, and hypothesis testing using t-tests and F-tests. T-tests were applied to variables with two groups (e.g., gender), while F-tests were used for variables with more than two groups (e.g., age, position, work experience).The research results were found as follows;

1. The overall and domain-specific levels of desirable characteristics among lower secondary school students in educational opportunity expansion schools under APESAO were rated at a high level in all aspects.

2. The comparison of students' desirable characteristics, both overall and by specific aspects, showed no statistically significant differences across gender, position, or work experience.

3. The proposed guidelines for developing students' desirable characteristics based on the Threefold Training consist of 8 domains and 19 practical strategies: (1) Patriotism, religious faith, and loyalty to the monarchy—promoting reverence for national institutions; (2) Honesty and integrity—cultivating moral consciousness; (3) Discipline—encouraging students to be attentive and determined in their studies; (4) Love of learning—using Active Learning and Cornell Notes techniques to enhance analytical thinking; (5) Self-sufficiency—developing balance in students' lives through activities that instill a sense of sufficiency; (6) Perseverance in work—promoting responsibility, diligence, and readiness for professional life; (7) Appreciation of Thai identity—encouraging the preservation of Thai culture, wisdom, and pride in one's roots; and (8) Public-mindedness—fostering social responsibility and community awareness.

Keywords: Desirable Student Characteristics; Lower Secondary School Students; Educational Opportunity Expansion Schools.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาในมาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมรุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนาธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักการงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 5) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนที่จะส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองและความสงบสุขของคนในชาติ รวมถึงพลโลก การสอนแบบไตรสิกขาที่อาศัยหลักของการพัฒนามนุษย์ทั้งคุณธรรม จริยธรรมรวมทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน ซึ่งกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ซึ่งจะประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ นอกจากจะมีความรู้ความสามารถ ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดแล้ว จะนำไปสู่การมีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการอีกด้วย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดนั้นต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนา ผ่านการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ จนตกผลึกเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในตัวผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 7)

การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันจึงเน้นรูปแบบการให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง จากคดีที่นักเรียนเคยเป็นผู้รอรับความรู้การเป็นผู้แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 35) นักเรียนที่มีความรับผิดชอบด้านการเรียน ย่อมมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนมากกว่านักเรียนที่ขาดความรับผิดชอบด้านการเรียนแน่นอน ดังนั้น การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กควรจะเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติ เป็นปกติหลีกเลี่ยงการสั่งสอน การบังคับการสอนตรง ๆ ค่อยเป็นค่อยไป อยู่ในพื้นฐานของความรักความเข้าใจ ให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้จากภายในจิตใจสู่ภายนอก คือ ด้านกาย

และวาจาเพื่อให้จิตใจที่สมบูรณ์และมุ่งสู่ชีวิตอันสงบในที่สุดและให้เสรีภาพและโอกาสเด็กในการคิดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง (พระกิตติศักดิ์ ฐิตเมโธ (จินะกะ), 2562, หน้า 4) ซึ่งการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการฝึกหัก ขัดเกลาเด็กให้มุ่งสู่การเป็นเด็ก เยาวชนที่มีคุณภาพ คือ การปฏิบัติตามหลัก ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

หลักไตรสิกขา เป็นหลักธรรมที่เน้นบทบาทของนักเรียนในการปฏิบัติให้ถูกต้องทางกาย วาจาคือขั้นศีล การฝึกจิตให้ตั้งมั่น มีระเบียบทางการคิด คือ ขั้นสมาธิ และพิจารณาสภาวธรรมหรือสภาพปัญหานั้นจนเกิดความรู้ถึง ขั้นปัญญา นั่นเอง ดังกรอบแนวคิดทฤษฎีไตรสิกขา จากกรอบแนวคิดทฤษฎีไตรสิกขาทำให้เห็นความสัมพันธ์ของรูปแบบในการบริหารแนวไตรสิกขาด้วยการเทียบกับมรรคมีองค์แปดโดยเริ่มต้นที่ปัญญามีความสว่าง (เก่ง) ประกอบด้วยสัมมาทิฐิ คือ การทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของจริยธรรมและปัจจัยสัมมาสังกัปปะ คือ การคิดที่จะสร้างจริยธรรม คือ มีความสะอาด (ดี) ประกอบด้วยสัมมาวาจา คือ การใช้คำพูดที่ถูกต้องเหมาะสม ปัจจัยสัมมากัมมันตะ คือ การฝึกฝนลงมือปฏิบัติ ปัจจัยสัมมาอาชีวะ คือ การประพฤติตามกฎ ระเบียบ วินัย วัฒนธรรมและประเพณี สมาธิมีความสงบ (มีความสุข) ประกอบด้วยสัมมาวายามะ คือ การพยายามปฏิบัติให้เอื้อต่อหลักการศึกษาของสังคม ปัจจัยสัมมาสติ คือ การระลึกถึงจริยธรรม หน้าที่ผู้เรียนอยู่เสมอ และปัจจัยสัมมาสมาธิ คือ การตั้งจิตมั่นต่อหลักจริยธรรม 7 ด้วย (ทิศนา แขมมณี, 2547, หน้า 47)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนในการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ เพราะโรงเรียนขยายโอกาสมีการบริหารงานทั้งระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นควบคู่กันไป จึงเกิดการสับซ้อนในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องให้(1) ผู้บริหารสถานศึกษา (2) ครู และ (3) คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สพป.อำนาจเจริญ ได้มีส่วนร่วมในบทบาทในการแสดงความคิดเห็น ลงมือปฏิบัติ และประเมินผล การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ ตามความคิดเห็นของบุคลากรจำแนกตาม เพศ ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์การทำงาน

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คือการบริหารการศึกษาให้เป็นไปในแนวเดียวกัน มีการจัดกิจกรรมที่เน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความประพฤติที่ดีเป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษามีความมุ่งมั่นในเป้าหมายการเดียวกัน ร่วมมือกันพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

เกื้อ วงศ์บุญสิน (2550) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง เปลี่ยนแปลงในทางที่ดี การปรับปรุงให้ดีขึ้น หรือความก้าวไปข้างหน้าตามเกณฑ์ ให้ไปถึงเป้าหมายของการพัฒนาตามที่ได้กำหนดคุณค่าไว้ และได้สรุปความหมายคำว่า การพัฒนา ตามทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) ไว้ดังนี้ 1. การพัฒนา คือ สภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศใดประเทศหนึ่ง 2. การพัฒนา คือ การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ 3. การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตและการว่าจ้างงานที่ได้วางแผนไว้แล้วเพื่อลดสัดส่วนของภาคเกษตรกรรม ในขณะที่เพิ่มสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรม

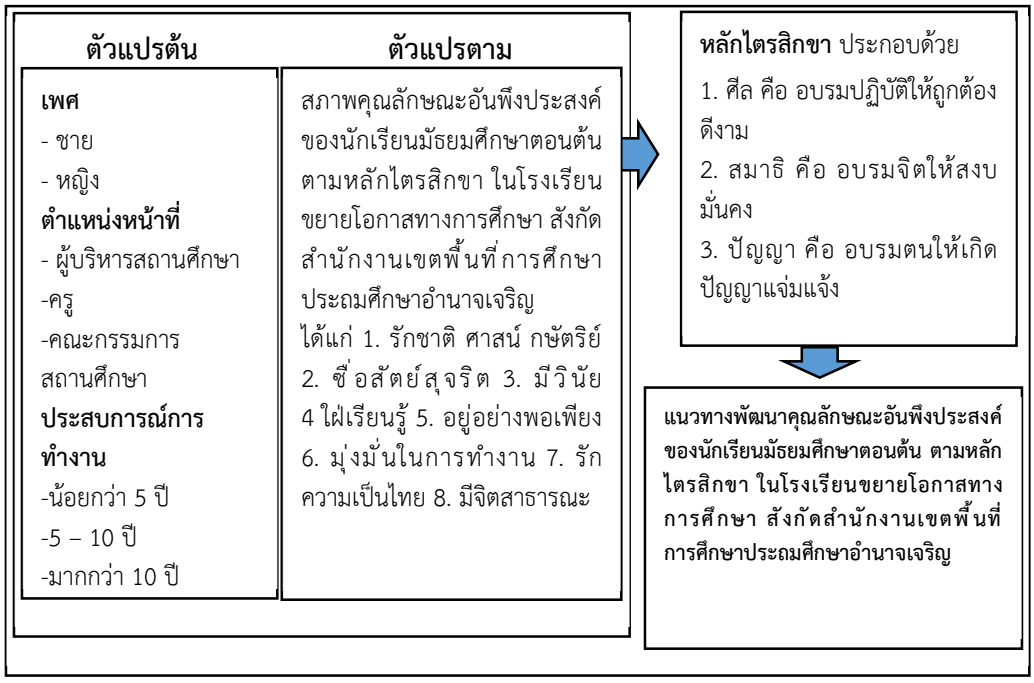
สนธยา พลศรี (2548) ได้ให้ทรรศนะเอาไว้ว่า การพัฒนา ในภาษาอังกฤษนั้น จะเรียกว่า" Development" แปลว่า การเปลี่ยนแปลงไปทีละเล็กทีละน้อยโดยผ่านขั้นตอนตามลำดับที่กำหนดไว้ เพื่อมุ่งไปสู่ระดับความพร้อมที่สามารถจะขยายตัวให้ใหญ่มากยิ่งขึ้น ให้เติบโตขึ้นไปในทางที่ดี พร้อมที่จะก้าวหน้าไปถึงขั้นที่สมบูรณ์และน่าพอใจ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ โดยพิจารณาจากนิยาม ตัวชี้วัดพฤติกรรมบ่งชี้ และเกณฑ์การให้คะแนนของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ธำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูสถาบันพระมหากษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์ สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องทั้งทางกาย วาจา ใจ 3. มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบ 4. ไผ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 5. อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผลรอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 6. มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การงานด้วยความเพียรพยายาม 7. รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี 8. มีจริตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2549, หน้า 915) ได้อธิบายว่า การพัฒนามนุษย์ "ถ้าพูดตามภาษาของนักวิชาการสมัยใหม่ หรือตามหลักวิชาการศึกษาสายตะวันออกอธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขาและอธิปัญญาสิกขา ก็ครอบคลุมถึงการทำให้เกิดพัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางอารมณ์ และพัฒนาการทางปัญญาโดยลำดับ แต่จะแตกต่างกันโดยขอบเขตของความหมาย และสิกขา 3 มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนจำเพาะตามแนวของพุทธธรรม อย่างไรก็ตาม อย่างน้อยในขั้นเบื้องต้นจะเห็นได้ชัดว่า ความหมายไปกันได้ดี คือพูดได้ตรงกันในขั้นพื้นฐาน ว่าจะต้องฝึกฝนอบรมบุคคลให้มีวินัย (รวมถึงความรับผิดชอบและความสัมพันธ์

ที่ดีทางสังคม)ให้งอกงามทางอารมณ์ (ทางพระว่าให้จิตเข้มแข็ง ประณีต มีคุณภาพและสมรรถภาพดี) และให้งอกงามทางพุทธิปัญญา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นหลักและการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นส่วนเสริม เพื่อประมวลองค์ความรู้ แนวทางการพัฒนา แนวคิดและหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเรียกอีกอย่างว่าเป็นการเก็บข้อมูลเชิงภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรการวิจัย ที่นำมาศึกษา ได้แก่ บุคคลากรภายในโรงเรียนประกอบด้วย (1) ผู้บริหารสถานศึกษา (2) ครู และ (3) คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สพป. อำนาจเจริญ จำนวนทั้งสิ้น รวม 305 คน จาก 13 โรงเรียน

2.2 กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนประจำโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ ทั้งหมด 13 โรงเรียน มีครูทั้งหมด 305 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทียบกำหนดตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 169 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 8 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านความรักชาติ ศาสนา กษัตริย์ (2) ด้านความซื่อสัตย์ (3) ด้านความสุจริต (4) ด้านความมีวินัย (5) ด้านความใฝ่เรียนรู้ (6) ด้านอยู่อย่างพอเพียง (7) ด้านความมุ่งมั่นในการทำงานรักความเป็นไทย และ (8) ด้านความมีจิตสาธารณะ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคอร์ท (Likert) โดยกำหนดการให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักไตรสิขาอยู่ในระดับดีมาก
4 หมายถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักไตรสิขาอยู่ในระดับดี
3 หมายถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักไตรสิขาอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักไตรสิขาอยู่ในระดับปรับปรุง
1 หมายถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักไตรสิขาอยู่ในระดับควรปรับปรุงอย่างยิ่ง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ออกแบบเครื่องมือเกี่ยวกับสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ปริมาณข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา และรูปแบบของแบบสอบถามแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3) ตรวจสอบเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จและปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของปริมาณข้อคำถาม รวมถึงความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำแบบสอบถามนั้นไปหาค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence) โดย

ยึดเกณฑ์เฉลี่ยความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 ซึ่งเป็นการวัดค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อคำถาม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่าข้อคำถามแต่ละข้อวัดได้ตรงวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ ซึ่งกำหนดความคิดเห็นไว้ดังนี้

ให้คะแนน +1 แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามศัพท์

ให้คะแนน 0 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามศัพท์

ให้คะแนน -1 แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามศัพท์

4) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

6) ปรับปรุงเครื่องมือจากการนำข้อมูลไป Try out เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่ถูกต้อง

7) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้ ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปที่โรงเรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 คน ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อให้ได้จำนวนแบบสอบถามตามที่กำหนดและได้แบบสอบถามกลับมาจำนวน 169 คน นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันและเวลาที่นัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 7 คน จากนั้นรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุป มาจำแนกประเด็นและเรียบเรียงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การ นำข้อสรุปที่ผู้วิจัยได้สรุปจากการสัมภาษณ์ เสนอผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อรับรองความถูกต้องเชิงเนื้อหา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ตามสถานภาพและลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำไปวิเคราะห์

2) วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (Percentage)

3) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ในภาพรวมรายด้าน และรายข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสมมุติฐาน

ค่า T-test และ ค่า F-test ค่า T-test ใช้กับตัวแปร 2 กลุ่ม เช่น เพศ ส่วนค่า F-test ใช้กับตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม เช่น ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน เป็นต้น

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป. อำนาจเจริญ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดย**ภาพรวมและรายด้าน**

ด้าน	การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	ระดับปฏิบัติการ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปรผล	อันดับที่
1	ด้านความรักชาติ ศาสนา กษัตริย์	4.09	0.89	มาก	1
2	ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	3.82	0.86	มาก	4
3	ด้านความมีวินัย	3.74	0.81	มาก	7
4	ด้านความใฝ่เรียนรู้	3.78	0.77	มาก	5
5	ด้านการอยู่อย่างพอเพียง	3.76	0.80	มาก	6
6	ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน	3.74	0.86	มาก	8
7	ด้านการรักความเป็นไทย	3.85	0.80	มาก	3
8	ด้านความมีจิตสาธารณะ	3.88	0.86	มาก	2
	รวมเฉลี่ย	**3.52**	**0.82**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.82) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรักชาติ ศาสนา กษัตริย์ ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.89) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.86) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยภาพรวมและรายด้าน (n = 169)

ด้าน	การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	ระดับปฏิบัติการ				One simple test t
		$\bar{X}$	S.D.	แปรผล	อันดับที่	
1	ด้านความรักชาติ ศาสนา กษัตริย์	4.09	0.89	มาก	1	59.31
2	ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	3.82	0.86	มาก	4	59.69
3	ด้านความมีวินัย	3.74	0.81	มาก	7	59.84
4	ด้านความใฝ่เรียนรู้	3.78	0.77	มาก	5	63.21
5	ด้านการอยู่อย่างพอเพียง	3.76	0.80	มาก	6	60.96
6	ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน	3.74	0.86	มาก	8	56.15
7	ด้านการรักความเป็นไทย	3.85	0.80	มาก	3	62.02
8	ด้านความมีจิตสาธารณะ	3.88	0.86	มาก	2	58.19
	รวมเฉลี่ย	**3.52**	**0.82**	**มาก**		67.79

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.82) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรักชาติ ศาสนา กษัตริย์ ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.89) รองลงมา คือ ด้านความมีจิตสาธารณะ ($\bar{X}$ = 3.889, S.D. = .869) ด้านการรักความเป็นไทย ($\bar{X}$ = 3.85 , S.D. =0.80) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.86) ด้านความใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.77) ด้านการอยู่อย่างพอเพียง ($\bar{X}$ = 3.76, S.D. = 0.80) ด้านความมีวินัย ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.81) และด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.86) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้าน

(n = 169)

ข้อ	คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา	ตำแหน่งหน้าที่						f	sig
		ผู้บริหารสถานศึกษา		ครู		คณะกรรมการสถานศึกษา			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านความรักชาติ ศาสนา กษัตริย์	4.16	0.91	3.98	0.95	4.35	0.67	2.82	0.06
2	ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	4.03	0.81	3.74	0.89	3.96	0.76	1.50	0.22
3	ด้านความมีวินัย	3.78	0.78	3.69	0.86	3.85	0.69	0.65	0.52
4	ด้านความใฝ่เรียนรู้	3.69	0.73	3.76	0.75	3.86	0.84	0.35	0.70
5	ด้านการอยู่อย่างพอเพียง	3.75	0.57	3.72	0.79	3.87	0.87	0.52	0.59
6	ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน	3.65	0.71	3.72	0.87	3.80	0.90	0.20	0.81
7	ด้านการรักความเป็นไทย	3.89	0.79	3.81	0.81	4.37	2.67	0.24	0.78
8	ด้านความมีจิตสาธารณะ	3.84	0.94	3.83	0.85	4.03	0.87	0.86	0.42
รวมเฉลี่ย		**3.85**	**0.78**	**3.78**	**0.85**	**4.01**	**1.03**	**0.87**	**0.42**

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ เกี่ยวกับสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน มีความเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเห็นไม่แตกต่างกัน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ จำแนกตามเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงาน

2.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามเพศ ผลการเปรียบเทียบสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ เมื่อจำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2.2 ผลการเปรียบเทียบสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ เกี่ยวกับสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น จำแนกตามประสบการณ์การในการทำงาน เกี่ยวกับสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ผลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ การศึกษานี้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยยึดหลัก "ไตรสิกขา" ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ครอบคลุม 8 ด้านสำคัญ ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ : ส่งเสริมความศรัทธาและการเทิดทูนสถาบันหลักของชาติ สอดคล้องกับข้อศีลของไตรสิกขา 2) ความซื่อสัตย์สุจริต : ปลูกฝังจิตสำนึกแห่งความสุจริต ทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม 3) ความมีวินัย : พัฒนานักเรียนให้มีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการเรียน และเคารพกฎระเบียบ สอดคล้องกับข้อศีลและสมาธิ 4) ความใฝ่เรียนรู้ : ใช้กิจกรรมแบบ Active Learning และเทคนิค Cornell Notes เพื่อพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ตามหลักปัญญา 5) การอยู่อย่างพอเพีย ง: มุ่งพัฒนาเด็กให้มีความสมดุลด้านต่าง ๆ ด้วยกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกเรื่องความพอเพียง สอดคล้องกับข้อสมาธิ 6) ความมุ่งมั่นในการทำงาน : ส่งเสริมความรับผิดชอบ ขยัน และเตรียมความพร้อมสู่โลกอาชีพอย่างมีคุณภาพ ตามหลักศีล สมาธิ และปัญญา 7) รักความเป็นไทย : ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย และภาคภูมิใจในรากเหง้าของตน สอดคล้องกับไตรสิกขาทั้งสาม 8) มีจิตสาธารณะ : สร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ผ่านการฝึกปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญาแนวทางทั้งแปดประการนี้ล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม และดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในสังคมปัจจุบันและอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ มีความตระหนักถึงความสำคัญของหลักไตรสิกขา และถือว่าหลักไตรสิกขาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการประพฤติปฏิบัติตนของนักเรียน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอดิเทพ อธิวณฺโณ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง 3 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามเพศ ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์การทำงาน

(1) ตัวแปรเพศ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศที่ต่างกัน มีทัศนะต่อสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ที่ผลเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม มีทัศนะเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขาไปในทิศทางเดียวกัน โดยนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ภายในสถานศึกษาของตนเองโดยผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระอดิเทพ อธิวณฺโณ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผลการเปรียบเทียบเมื่อจำแนกตามข้อมูลทั่วไป นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเพศระดับชั้นเรียน อาชีพบิดามารดา และรายได้บิดา มารดาต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึ่งประสงค์ไม่แตกต่างกัน

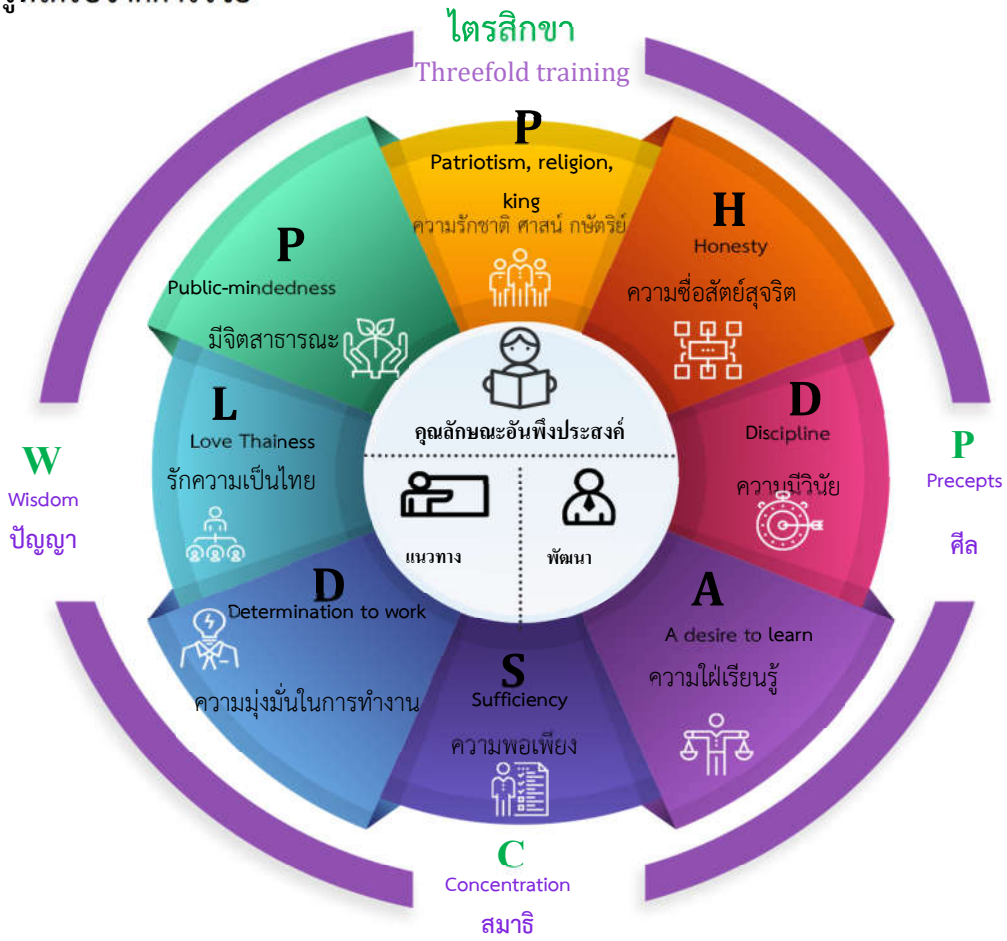
(2) ตัวแปรตำแหน่งหน้าที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีทัศนะต่อสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา โดยรวมไม่มีความแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระพยัพ อาสโภ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์” ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน จำนวน 68 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 63.55 รองลงมาได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 21 คน

(3) ตัวแปรประสบการณ์การทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามที่ประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน มีทัศนะต่อสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การในการทำงานที่ไม่ต่างกัน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า

3. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ในแต่ละด้านประกอบด้วย 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์แนวทาง : ใช้หลัก ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีต่อชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมศาสนา วัฒนธรรม และพิธีการสำคัญ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญวิทย์ หมุนอุดม (2565) ระบุแนวทางพฤติกรรมที่แสดงถึงความรักชาติ เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมศาสนาและกิจกรรมเทิดพระเกียรติ 2) ซื่อสัตย์สุจริต แนวทาง : ใช้หลัก ศีล โดยเน้น หิริ โอตัปปะ (ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป) เพื่อพัฒนานักเรียนให้รู้จักแยกแยะถูกผิด ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น และมีภูมิคุ้มกันจากสิ่งเร้า ซึ่งยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรศักดิ์ โจฉาวร (2565) ชี้ว่าการพัฒนานักเรียนให้เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผลมากขึ้น 6) มุ่งมั่นในการทำงานแนวทาง : อบรมให้ใช้สมาธิในการตั้งใจทำงาน และปัญญา ในการวางแผน แก้ปัญหาเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญวิทย์ หมุนอุดม (2565) เน้นลักษณะของความมุ่งมั่น เช่น ความรับผิดชอบ ความอดทน และความพยายามพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง 7) รักความเป็นไทย แนวทาง : ใช้หลักศีลและปัญญา ในการส่งเสริมให้ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย อนุรักษ์ประเพณีและใช้ภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีความ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพ เต็มรัตน์ (2562) เน้นว่า นักเรียนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง และมีความกตัญญูต่อแผ่นดินไทย 8) มีจิตสาธารณะ แนวทาง : ใช้ ศีล เพื่อควบคุมพฤติกรรมไม่เบียดเบียน และปัญญา เพื่อเข้าใจความทุกข์ของผู้อื่น พร้อมช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป. อำนาจเจริญ

สิ่งที่ผู้วิจัยได้สรุปผลการสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ รวมทั้งสิ้น 8 ด้าน ในแต่ละด้านประกอบด้วย 1) รักชาติ ศาสนา กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7)รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ ได้แนวทาง 19 แนวทาง

สรุป

1. สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ จำแนกตามเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงานไม่มีความแตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สพป.อำนาจเจริญ รวมทั้งสิ้น 8 ด้าน 19 แนวทาง โดยสามารถนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์เข้ากับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ผู้บริหาร ครู หรือผู้ปกครอง ควรมีการศึกษากฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ การบริหารงานของผู้บริหารต้องได้รับการยอมรับจากบุคลากรในองค์กร การพิจารณาความชอบ มีการปฏิบัติตามระเบียบการปฏิบัติงานไม่ยึดพวกพ้องและมีการคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงานด้วยความยุติธรรม เป็นกลางที่สุด

2) ผู้บริหาร ครู หรือผู้ปกครอง ต้องเปิดโอกาสให้ครูติดตามตรวจแผนงาน และโครงการต่าง ๆ มีการประชุมวางแผนการใช้งบประมาณอย่างเป็นระบบและโปร่งใส การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามกฎระเบียบ มีการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรต้องมีความยุติธรรมและโปร่งใส มีการเชิดชูเกียรติให้กับนักเรียนผู้มีความประพฤติดี

3) ผู้บริหาร ครู หรือผู้ปกครอง ควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงานสถานศึกษา ส่งเสริมประชาธิปไตย การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารกับ ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นกลัยาณมิตร

4) ผู้บริหารต้องแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน จนบรรลุผลสำเร็จ มีความกระตือรือร้นที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาและอุทิศตนต่อการปฏิบัติงานเพื่อเป็นแนวปฏิบัติแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

5) ผู้บริหาร ครู หรือผู้ปกครอง ควรมีการประชุมสัมมนา ฝึกอบรม ให้ความรู้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครู และกำหนดนโยบายส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

6) ให้มีการตรวจสอบพฤติกรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน รวมไปถึงต้องมีความชัดเจนในกฎระเบียบ กฎหมาย แบบแผน ยึดคำว่าถูกต้อง โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ เป็นหลัก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยการใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารในทุกองค์การ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2) ควรมีการทำวิจัยในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในทุกช่วงวัย

3) ควรศึกษาการบริหารงานตามหลักไตรสิกขาทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของตนเองในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

4) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลในการนำผลการดำเนินการไปประยุกต์ใช้

5) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตอนปลาย ตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในทุกโรงเรียน เพื่อจะได้ทราบรูปแบบที่แตกต่างกันในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2550). ประชากรกับการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาญวิทย์ หมุนอุดม. (2565). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเมืองกลางประชานุกูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28". วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน): 107.

ทิศนา แขมมณี (2547). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระกิตติศักดิ์ ฐิตเมโธ (จินะกะ). (2562). การศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1(วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอดิเทพ อธิวณฺโณ (2560). การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี(วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพยัพ อาสโภ (2560). การจัดการความรู้ตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์(วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2549). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

สุภาพ เต็มรัตน์ (2562). การพัฒนารูปแบบการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรักความเป็นไทย ของนักเรียนโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ นครศรีธรรมราช ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมาร(รายงานวิจัย). กระทรวงศึกษาธิการ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช.

สุรศักดิ์ โจฉาวร (2565). แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 (วารสารวิทยบริการ). สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

สำนักการงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

The Application of Buddhadhamma Principles for the Administration of Kantuatramuan Sub-district Municipality, Prasat District, Surin Province

พระวัชรเพชร กิตฺติโก (เสาวพันธ์), พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, และพระปลัดสุระ ญาณธโร,
Phra Watcharapetch Kittiko (Saowapan), Phrakru Pariyatpanyasophon,
and Phrapalad Sura Yantharo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Email: aoiladdawan05@gmail.com

Received : March 11, 2025; **Revised :** April 8, 2025; **Accepted :** September 28, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กล่าวคือ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร 5,668 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 374 คนโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคน วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.36 S.D. = 0.771)

2. เปรียบเทียบระดับความคิดเห็น โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลผล พบว่า 1) จำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน (t = -1.014, Sig. = 0.226) จึงปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัย 2) จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน (F=0.605, Sig.=0.696) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 3) จำแนกตามการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน (F=1.719, Sig.=0.163) จึงปฏิเสธติฐานการวิจัย 4) จำแนกตามอาชีพ พบว่าแตกต่างกัน (F=2.535, Sig.=0.040) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 5) จำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า แตกต่างกัน (F = 4.335, Sig.= 0.005 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล พบว่า 1) ฉันทะ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลกันตวจระมวล ควรอใจในงานที่ตนเองบริหารอยู่ จะต้องทำในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง และมีความสุจริต ยุติธรรม 2) วิริยะ ผู้บริหารเทศบาลและเจ้าหน้าที่กันตวจระมวล ควรมีความขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติงานด้วยความพยายาม 3) จิตตะ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลกันตวจระมวล ควรใส่ใจในงานของตน มีความกระตือรือร้น ทำด้วยความมีชีวิตชีวา 4) วิมังสา ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลกันตวจระมวล หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องอยู่เสมอ

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; บริหารงาน ; เทศบาลตำบล

Abstract

The objectives of this research article were: 1) To study the management of Kantuatramuan Subdistrict Municipality, Prasat District, Surin Province; 2) To compare the management of Kantuatramuan Subdistrict Municipality by categorizing it based on personal factors; and 3) To study the problems, obstacles, and suggestions for applying Buddhist principles in the management of Kantuatramuan Subdistrict Municipality, Prasat District, Surin Province. This research employs a mixed-methods approach: quantitative research with a population of 5,668 people, a sample size of 374 individuals, and qualitative research with 12 key informants. The analysis uses content analysis techniques.

The research findings were as follow ;

1. The public's opinion on applying Buddhist principles in the management of Kantuatramuan Subdistrict Municipality was moderate overall ($\bar{x}$ = 3.36, S.D. = 0.771).

2. Comparison of opinions by personal factors revealed: Gender: No significant difference (t = -1.014, Sig. = 0.226), hypothesis rejected. Age: No significant difference (F = 0.605, Sig. = 0.696), hypothesis rejected. Education: No significant difference (F = 1.719, Sig. = 0.163), hypothesis rejected. Occupation: Significant difference (F = 2.535, Sig. = 0.040), hypothesis accepted. Monthly income: Significant difference (F = 4.335, Sig. = 0.005), hypothesis accepted.

3.The application of Buddhist principles in municipal management included: Chanda (Desire): The executives and staff should content with their work, ensuring it is good, correct, honest, and just. Viriya (Effort): The executives and staff should diligent, performing their duties with perseverance. Citta (Mindfulness): The executives and staff should attentive, energetic, and enthusiastic in their work. Vimamsa (Investigation): The executives and staff should use wisdom to reflect, analyze, and inspect regularly for flaws.

Keywords: Buddhadhamma principles ; administration ; Sub-district Municipality

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) มีเป้าหมาย “มุ่งมั่นให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในศตวรรษที่ 21” เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และ

สังคมไทยมีความสุข มีความปรองดองสามัคคีและมีความเอื้ออาทร คนไทย มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อให้ทันสภาวการณ์ของโลกที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562 : 45)และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ส่งผลทำให้ประเทศไทยต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง โดยการปรับปรุงรูปแบบและกระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการใหม่ที่เน้นการบริการเชิงยุทธศาสตร์ มุ่งผลสัมฤทธิ์ความคุ้มค่าและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอันจะนำมาสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการและเสริมสร้างระบบราชการให้มีความเข็มแข็งและมีขีดสมรรถนะสูงอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ (อณัญญา พงษ์ไพรัตน์, 2560 : 1)

การบริหารภาครัฐภายใต้ระบบราชการควรมีลักษณะสำคัญ คือ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง (Decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่จำเป็นและให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่นส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานทุกองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจัดให้มีการตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เริ่มตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจการกำหนดนโยบาย การจัดซื้อจัดจ้างและการแต่งตั้งถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่ง เพื่อความโปร่งใส ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนเร่งส่งเสริมความสนใจในบทบาท และการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประสานให้การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมีประสิทธิผล เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น ซึ่งเหตุผลการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญก็เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดขั้นตอนการดำเนินการอันเนื่องจากการล่าช้าในการตัดสินใจจากส่วนกลาง โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมดำเนินการตลอดจนร่วมตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง เพื่อให้การพัฒนาส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (สิริพัฒน์ ลาภจิตร, 2550 : 190)ปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีภารกิจเกี่ยวกับการบริหารในส่วนท้องถิ่นเพื่อตอบสนองนโยบายและยุทธศาสตร์ของภาครัฐเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์ ทั้งนี้ วิธีการและรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กฎหมายบัญญัติ การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและความสามารถในการปกครองตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560 : 74-75)

เทศบาลถือได้ว่าเป็นหน่วยงานการปกครองในระดับท้องถิ่นที่เก่าแก่คุ้นเคย และเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งยังเป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองท้องถิ่นที่กระจายอำนาจเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับ เช่น ฉบับปี 2540 และฉบับปี 2550 ได้บัญญัติให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นโดยเปิดโอกาสให้ราษฎร์เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานท้องถิ่นของตนเอง อันเป็นการพัฒนาพื้นฐานของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเทศบาลยังแบ่งเป็นเทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล โดยในพื้นที่นี้นำเทศบาลตำบล 2 แห่งมาศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 50 เช่น รักษาความเรียบร้อยของประชาชน บำรุงศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น รวมทั้งมีอำนาจในการบริหารจัดการหรือปฏิบัติงานให้บริการพัฒนาเทศบาลทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง (สุนันทา กาหยี, 2553 : 90)

เทศบาลตำบลกันตวจระมวล มีภาระหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นสังคม มีการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อเป็นสภาพการณ์ในอุดมคติซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายและคาดหวังที่จะให้เกิดขึ้นหรือบรรลุในอนาคตข้างหน้า มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อให้ประชาชนในเขตเทศบาลได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพหลักและอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืนมั่นคง โดยมุ่งให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง และได้ดำเนินการเพื่อติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาเทศบาลตำบลกันตวจระมวล โดยเก็บข้อมูลการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ของทุกส่วนราชการ ทั้งข้อมูลในเชิงปริมาณและเอกสารการรายงานผลการดำเนินงานต่อผู้บริหาร และนำมาสรุปเป็นภาพรวมของการดำเนินงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน คือ แผนที่วางไว้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์มีโครงการที่ตั้งไว้ในแผนพัฒนาเป็นจำนวนมาก การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ บางครั้งอาจไม่ครบตามแผน หรืออาจมีความล่าช้าไม่เป็นตามแผนที่ตั้งไว้ บุคลากรส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องแผน จึงไม่เห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามแผน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุเป้าหมายตามแผนที่กำหนดไว้ งบประมาณที่ได้รับไม่เหมาะสมและพอเพียงกับโครงการ ระยะเวลาในการจัดทาโครงการที่กำหนดตามแผนปฏิบัติไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของทางราชการ เช่น เศรษฐกิจ สังคม วิกฤตการณ์ต่าง ๆ รวมถึงการรายงานผลการดำเนินงานจากหน่วยงานอื่นที่ได้ข้อมูลล่าช้าทำให้เป็นปัญหาที่มีผลต่อการบริหารงานของเทศบาล จึงจำเป็นต้องแก้ไขอย่างรวดเร็ว แต่ถ้าเอาหลักการบริหารสากลทั่วไปมาแก้ไขปัญหาก็อาจจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรนัก ดังนั้น เห็นควรประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาช่วยสนับสนุนในการบริหารงานของเทศบาล คือ หลักอิทธิบาท 4 เพราะเป็นเครื่องที่จะให้ลุถึงความสำเร็จตามที่องค์การประสงค์

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าในประเด็นดังกล่าวควรที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” เพื่อนำผลที่ได้มาจากการวิจัยมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประยุกต์ใช้การบริหารงานของเทศบาลให้ประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนและอย่างมีประสิทธิภาพสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

3. เพื่อศึกษาการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
4. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
5. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักอิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 เป็นหนึ่งในคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้มีขึ้นในจิตใจ และพัฒนาให้เจริญงอกงาม ฉันทะ คือ ความพอใจในงานที่ทำ วิริยะ คือ ความเพียรหรือความขยันทางาน จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ หรือฝักใฝ่ในการนั้นเสมอ วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณา เหตุผล และกระบวนการทางานพอมีฉันทะใจรักแล้ว มันก็เกิดความเพียรพยายามเมื่อมีความเพียรพยายามใจก็ฝักใฝ่จดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น ๆ ไตร่ตรองถึงข้อบกพร่องข้อที่ควรแก้ไขหาทางทดลองปรับปรุงตั้งใจจริงจังใจรักงานนั้นตั้งใจทำเต็มที่มีความเพียรพยายามผลสำเร็จของงานก็เป็นผลสำเร็จ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงาน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้นครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหารอันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงาน การรายงานและการงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจะประกอบด้วยวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหาร มีความประสานระหว่างกันและกัน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหาร ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ผู้บริหารทุก ๆ องค์กรต้องมีเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารงานต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

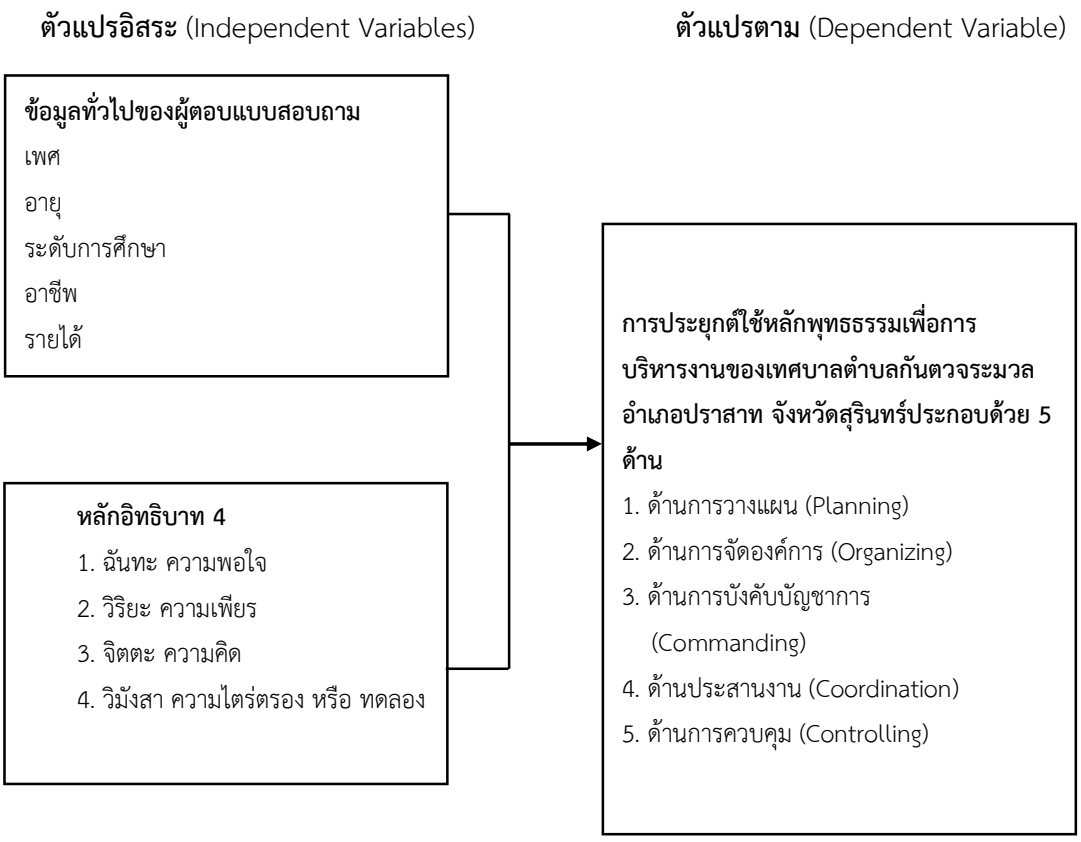
การปกครองตนเองของท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอนมีประชากร ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีอำนาจปกครองตนเอง มีการบริหารงานคลังของตนเอง และมีสภาของท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนการปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันรับผิดชอบทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยผสานวิธี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้กำหนดแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent Variables)และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1. ด้านฉันทะ ความพอใจ 2. ด้านวิริยะ ความเพียร 3. ด้านจิตตะ ความคิด 4. ด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล 5 ด้าน คือ 1. ด้านการวางแผน (Planning) 2. ด้านการจัดองค์การ (Organizing) 3. ด้านการบังคับบัญชาการ (Commanding) 4. ด้านประสานงาน (Coordination) 5. ด้านการควบคุม(Controlling)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” เป็นการศึกษาโดยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mix Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีโครงสร้างในการสัมภาษณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ด้านประชากร (Population) ได้แก่ ประชากรในเขตเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 5,668 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size)และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ซึ่งได้มาจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่การบริการของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 5,668 คน ได้ประชากรจากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (ยุทธ ไกยวรรณ์, 2554 : 107-108) **จำนวน 374 คน**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ ๓ ตอน หาค่าเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์โดยใช้สูตรคำนวณได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๘๓

การรวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงสถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่(Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น วิเคราะห์โดยการหาค่า t-test. และค่า F- test

3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้อธิบายถึงข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 12 รูปหรือคน โดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยวิธีการ ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3. วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ รวม 6 ด้าน จากแบบสอบถาม คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์การ 3) ด้านการบังคับบัญชา 4) ด้านการประสานงาน 5) ด้านการควบคุม และ 6) ด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงาน: หลักอิทธิบาท 4 สรุปผลได้ดังนี้

โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.36 S.D. = 0.725) เมื่อพิจารณา เป็นราย ด้านสรุปได้ดังนี้

1) ด้านการวางแผน คือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.36 S.D. = 0.77)

2) ด้านการจัดองค์การ คือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.36 S.D. = 0.762)

3) ด้านการบังคับบัญชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.37 S.D. = 0.81)

4) ด้านการประสานงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.29 S.D. = 0.77)

5) ด้านการควบคุม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.37 S.D. = 0.76)

6) ด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงาน: หลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.31 S.D. = 0.811)

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นประชาชนต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลผล (จากแบบสอบถาม) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ 5 ด้าน ซึ่งผลการวิจัยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1) สมมติฐานที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน (t = -1.014, Sig. = 0.226) ดังนั้น จึงปฏิเสธ สมมติฐานการวิจัย

2) สมมติฐานที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน (F=0.605, Sig.=0.696) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3) สมมติฐานที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความเห็นต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน (F=1.719, Sig.=0.163) ดังนั้น จึงปฏิเสธติฐานการวิจัย

4) สมมติฐานที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์โดยภาพรวม จำแนกตามอาชีพ พบว่าแตกต่างกัน (F=2.535, Sig.=0.040) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

5) สมมติฐานที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ พบว่า แตกต่างกัน (F=4.335, Sig.=0.005 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ (จากแบบสัมภาษณ์ ข้อ 1 – 5) มีดังนี้

1) ด้านการวางแผน

ปัญหาด้านการวางแผนงาน ของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล พบว่า แผนงานที่ได้วางไว้มักมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ และมีโครงการที่จัดตั้งไว้ในแผนการพัฒนาตำบลเป็นจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งบางครั้งอาจไม่ครบตามแผนงาน หรืออาจมีความล่าช้าไม่เป็นตามแผนที่ตั้งไว้ บุคลากรขององค์กรส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการวางแผน จึงไม่เห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามแผน ระยะเวลาในการจัดทำโครงการที่ได้กำหนดไว้ตามแผนไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะ การแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 : 1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น งานการวางแผนจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้า ทั้งแผนคน แผนเงิน แผนงาน ศึกษาแล้ววางแนวทางปฏิบัติไว้ล่วงหน้า กระทำก่อนลงมือปฏิบัติจริง ผู้บริหารเทศบาลตำบลกันตวจระมวล ควรมีความยินดีในงานรับผิดชอบนี้ด้วยเป็นภาระหน้าที่ จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงานเพื่อเป็นแนวทางการทำงานในอนาคต หา

กลยุทธ์แบบใหม่ จัดคนให้เหมาะกับงาน วางแผนการจัดสรรและควบคุมงบประมาณการจัดระบบอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการทำงาน นอกจากนั้นจะต้องวางแผนอนาคตปรับองค์กรไปสู่ “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ต่อไป 2) วิริยะ มีความพากเพียรในงาน มุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้งานบรรลุผล ผู้บริหารเทศบาลตำบลกันตวจระมวล ต้องมีความวิริยะ อุตสาหะ ในงานหน้าที่ความรับผิดชอบ อำนวยการ กำกับติดตามแผนงาน ทั้งในรูปแบบการประชุมและติดตามในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค 3) จิตตะ ผู้บริหาร/บุคลากรของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล ควรเอาใจใส่ จดจ่อ ในสิ่งที่ทำอยู่ในการวางแผนทุกขั้นตอน มีจิตใจที่เข้มแข็งไม่ย่อท้อในการทำหน้าที่การงาน มีจิตใจสงบเป็นปกติ เข้าใจและรู้จักสิ่งทั้งหลายทั้งปวงอย่างถูกต้องตามที่เป็นจริง 4) มังสา ผู้บริหาร/บุคลากรของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล ควรหมั่นพิจารณาทบทวนถึงการวางแผนงาน หาเหตุผลในสิ่งนั้น ไตร่ตรอง หาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลยบกพร่องหรือขัดข้องในกิจที่ทำ คิดทบทวนรักษาสิ่งที่ดีไว้ หาทางแก้ไขและปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องเป็นอุปสรรคเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด

2) ปัญหาด้านการจัดองค์การ : โครงสร้างการบริหารและระบบงาน

(1) ระบบการจัดการข้อมูลขาดการพัฒนาที่ต่อเนื่องเพื่อให้ทันสมัย ทั้งทางด้านรายได้ รายจ่ายและระบบการทำงานอื่น ๆ ของเทศบาล (2) อำนาจหน้าที่ของนายกเทศบาลมนตรี พ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ. 2496 และฉบับแก้ไข งานบางอย่างที่กระทำอาจมีผลกระทบต่อคะแนนเสียงของตน ทำให้ไม่กล้าใช้อำนาจได้อย่างเต็มที่ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารงานเทศบาลตำบลไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร (3) การกำหนดความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลไม่ชัดเจน มีความซ้ำซ้อนของผู้ปฏิบัติงานในแต่ละฝ่าย ไม่รู้ว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบงานที่แท้จริง ทำให้การปฏิบัติงานไม่เต็มที่และการมอบหมายงานไม่ตรงอำนาจหรือหน้าที่

ข้อเสนอแนะ การแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 : (1) ฉันทะ ผู้บริหารมีความพอใจยินดีในสิ่งที่ต้องดำเนินการด้านโครงสร้างการบริหารและระบบงาน หาวิถีทางเพื่อให้ระบบการจัดการข้อมูลดำเนินไปด้วยดีและทันสมัยรองรับต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีความพอใจที่จะทำงานในหน้าที่เป็นอย่างดี ไม่คำนึงถึงคะแนนเสียงที่อาจมีผลกระทบ มีความพอใจในการแก้ไขปัญหากำหนดบทบาท/จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ไม่ซ้ำซ้อนอย่างชัดเจน โดยเป็นระเบียบข้อบังคับตามความเหมาะสม (2) วิริยะ ทศ.กันตวจระมวล ควรดำเนินการและหมั่นติดตามผลของการแก้ปัญหาด้านการจัดระบบข้อมูลฯ ด้านการจัดการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบแก่บุคลากร จัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทำด้วยความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ ไม่ย่อท้อแม้เกิดปัญหาและอุปสรรคเพื่อให้งานที่ทำบรรลุผล แม้จะมีความรู้สึกว่ามีผลกระทบต่อคะแนนเสียงตนเอง ผู้บริหารต้องมีความวิริยะ อุตสาหะ ในงานหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยการอำนวยการ ควบคุมกำกับติดตามแผนงาน ทั้งการประชุมอย่างสม่ำเสมอ และมีความตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ให้ได้รับความสำเร็จ (3) จิตตะ ทศ.กันตวจระมวล ควรเอาใจใส่ฝักใฝ่ ในการแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างและระบบงานทุกขั้นตอน เอาใจใส่อย่างจริงจังอยู่กับงานนั้น เกาะติดไม่ปล่อย ทั้งนี้เพื่อให้มีการแก้ไขเป็นขั้นเป็นตอน ตลอดเส้นทางการดำเนินการจนบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งในการทำงานแต่ละระดับ ต้องใช้จิตใจที่เข้มแข็งและเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายทั้งปวงอย่างถูกต้องตามที่เป็นจริง (4) วิมังสา ทศ.กันตวจระมวล โดยเฉพาะผู้บริหารควรการหมั่นไต่ตรองพิจารณาทบทวนถึงการดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างและระบบการจัดการ หาเหตุผลในสิ่งนั้น และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน บกพร่องหรือขัดข้องในกิจที่

ทำคิด ทบทวนรักษาสิ่งที่ดีไว้ หาทางแก้ไขและปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องเป็นอุปสรรค โยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อหน้าที่ด้านตะแนนเสียง ถือว่าได้ทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

3) ปัญหาด้านการบังคับบัญชาการ พบว่า

(1) การสั่งงานข้ามสายงานบังคับบัญชา (2) ขาดเกณฑ์ในการสั่งที่แน่นอน (3) ขาดการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร และผู้บังคับบัญชาขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างชัดเจนในงานที่มอบหมาย

ข้อเสนอแนะ การแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 : (1) ฉันทะ ผู้บริหาร หัวหน้างาน มีความพอใจยินดีในงานการบังคับบัญชาหรือสั่งการในงานที่ต้องรับผิดชอบนี้เนื่องด้วยเป็นภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ซึ่งจะต้องกระทำให้เป็นผลสำเร็จด้วยดี โดยผู้บริหาร หัวหน้างานจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีและต้องเข้าใจในงานของตนเป็นอย่างดี รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคัญชาอย่างใกล้ชิด (2) วิริยะ คือ เพียรประกอบสิ่งนั้น เป็นความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ มีความพากเพียร สั่งการในสายงานบังคับบัญชาที่รับผิดชอบอย่างมุ่งมั่น ทุ่มเท ตามขอบเขตของหน้าที่ตน อย่างไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้งานที่ทำบรรลุผล ผู้บริหารต้องมีความวิริยะ อุตสาหะ ในงานหน้าที่เพื่อให้งานพื้นที่เทศบาลตำบลกันตวจระมวลสำเร็จตามเป้าประสงค์ขององค์กรอันเกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด (3) อย่างจดจ่อตามที่ได้วางแผนไว้อย่างเป็นขั้นตอน เอาใจใส่อย่างจริงจังอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อยให้งานเกิดปัญหา ซึ่งในการทำงานแต่ละระดับ ต้องมีจิตใจที่เข้มแข็งในการในการทำหน้าที่ ทำจิตใจให้เป็นปกติอย่างสุขุมรอบคอบให้เข้าใจและรู้จักสิ่งทั้งหลายทั้งปวงอย่างถูกต้องตามที่เป็นจริง (4) วิมังสา ผู้บริหาร หัวหน้างาน ต้องหมั่นพิจารณาทบทวนถึงงานที่ได้ดำเนินไปตามที่ได้พิจารณาสั่งการไว้ หาเหตุผลในสิ่งนั้นหากพบกรณีสงสัยหรือมีข้อผิดพลาด ไตร่ตรอง หาเหตุผล และตรวจสอบ รีบดำเนินการแก้ไขโดยฉับพลันทันทีให้เสร็จเรียบร้อย โดยไม่ปล่อยทิ้งปัญหาไว้เบื้องหลัง

4) ปัญหาด้านการประสานงาน พบว่า การประสานงานภายในระหว่างหน่วยงานของ ทศ.กันตวจระมวล มีข้อขัดข้อง ดังนี้ (1) ให้ข้อมูลล่าช้าเกินไป การที่ติดต่อประสานงานกับอีกหน่วยงานหนึ่งล่าช้านั้นอาจจะเป็นเพราะว่ามัวแต่รอข้อมูลจากอีกหลายหน่วยงาน จึงทำให้ส่งข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องล่าช้าตามไปด้วย ปัญหานี้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง (2) รับส่งข้อมูลผิดพลาด การรับและส่งมอบข้อมูลรายงาน เอกสารที่ผิดพลาด ย่อมนำไปสู่การติดต่อประสานงานที่ไม่รู้จบ คนบางคนยังไมทนฟัง กลับด่วนสรุปตามอำเภอใจ หรือคนบางคนเอาเร็วไว้ก่อน ส่งข้อมูลให้ด้วยความรวดเร็ว แต่ข้อมูลที่นำส่งให้กลับพบแต่ข้อผิดพลาด (3) เพิกเฉยและหลงลืม การเพิกเฉย ไม่สนใจว่าเป็นหน้าที่ของตนเองที่จะต้องติดตาม ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ คิดว่าไม่ใช่เรื่อง ไม่ใช่หน้าที่ ไม่เห็นความจำเป็น หรือไม่เห็นความสำคัญของการติดต่อประสานงาน คิดเสียแต่ว่ารอให้อีกฝ่ายติดต่อมาเองไม่ดีกว่าหรือ และบางคนยิ่งซ้ำร้ายใหญ่ นัดแล้วแต่กลับลืมนัดที่รับปากไว้ (4) ไม่ได้รับความร่วมมือ มีสาเหตุมาจาก มีความคิดที่แตกต่างกัน มีอคติต่อกัน ไม่ชอบกัน หรือปิดบังข้อมูล ทำให้ไม่เกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ การแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 : (1) ฉันทะ ทุกฝ่ายของ ทศ.กันตวจระมวล ควรต้องมีความพอใจยินดีในงานรับผิดชอบนี้ ร่วมกันเนื่องด้วยเป็นภาระหน้าที่ เพื่อให้การประสานงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นผลทำให้กิจการงานที่ร่วมกันทำ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยสำเร็จตามเป้าประสงค์ (2) วิริยะ ทุกฝ่ายของ ทศ.กันตวจระมวล ควรมีความมุ่งมั่นตั้งใจ ทุ่มเททั้งกายและใจ ร่วมมือร่วมใจทำงานกันด้วยการประสานงานกันเป็นอย่างดี ไม่ย่อท้อแม้มีปัญหาและอุปสรรค ร่วมกันประสานงานกันเพื่อให้งานที่ทำบรรลุผล มีความวิริยะ อุตสาหะ ในงานหน้าที่ความรับผิดชอบ มีความตั้งใจที่จะให้งานในหน้าที่ให้ได้รับความสำเร็จกันทุกด้าน (3)จิตตะ ทุกฝ่ายของ ทศ.กันตวจระมวล ควรเอาใจฝักใฝ่จดจ่อ ใน

การประสานงานเพื่อการทำภารกิจใดๆ ให้สำเร็จทุกขั้นตอน ประสานกันเอาใจใส่อย่างจริงจังอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อยหรือห่างไปไหน มีจิตใจเข้มแข็งร่วมประสานงานกันทำหน้าที่ในงานให้ดีที่สุด ทำจิตใจให้มันสงบเป็นปกติ สุขุมรอบคอบ ให้เข้าใจและรู้จักสิ่งทั้งหลายทั้งปวงอย่างถูกต้องตามที่เป็นจริง (4) ทุกฝ่ายของ ทศ.กันตวจระมวล ควรหมั่นไตร่ตรองพิจารณาทบทวนถึงการประสานงานกันที่ผ่านมา หาเหตุผลในสิ่งนั้น และตรวจสอบหาข้อยิ่งหย่อน บกพร่องหรือขัดข้องในเรื่องประสานงานที่ทำกิจใดๆ ร่วมกันนั้นมีข้อดีข้อเสียอย่างไร นำมาทบทวนพิจารณาปรับปรุงแก้ไขโดยรักษาข้อที่ดีไว้ หาทางแก้ไขและปรับปรุงข้อที่บกพร่องเป็นอุปสรรคให้สำเร็จสิ้น ทั้งนี้เพื่อให้การประสานกันได้อย่างราบรื่น อันเป็นผลให้งานต่างๆ ที่ร่วมกันทำร่วมรับผิดชอบนั้นได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

5. ปัญหาด้านการควบคุม (Controlling) พบว่า (1) บุคลากรฝ่ายการปฏิบัติงานบางส่วนไม่ค่อยยอมรับการควบคุมโดยตรง มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเมื่อรู้ว่าตนเองกำลังถูกควบคุม (2) การประเมินผลการปฏิบัติงานบิดเบือนจากความเป็นจริง ทำให้บุคลากรเสียขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (3) แนวทางการควบคุมนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะ การแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 : (1) ฉันทะ ผู้บริหารเทศบาลกันตวจระมวล ควรต้องมีความพอใจยินดีรับผิดชอบงานในด้านการควบคุม (Controlling) อย่างเต็มใจ เพื่อการควบคุมบังคับบัญชา/การปฏิบัติงานให้ดำเนินไปด้วยดี เนื่องด้วยเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ (2) วิริยะ ผู้บริหาร เทศบาลกันตวจระมวล ควรต้องมีความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคด้านการควบคุม เพื่อให้งานที่ทำบรรลุผล มีความวิริยะ อุตสาหะ ในงานหน้าที่ความรับผิดชอบ อดทนไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคไม่เคยแสดงออกถึงความย่อท้อ (3) จิตตะ ผู้บริหาร เทศบาลกันตวจระมวล ควรต้องเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้นอย่างจดจ่อ ในงานด้านการควบคุมนั้นทุกขั้นตอน อย่างจริงจังกับงานนั้น ไม่ปล่อยวางไม่ห่างไปไหน ซึ่งในการทำงานแต่ละระดับ และต้องทำใจใช้จิตใจให้เข้มแข็งในการที่จะทำหน้าที่การงาน ทำจิตใจให้มันสงบ สุขุมรอบคอบ ทำจิตใจให้เป็นปกติ ให้เข้าใจและรู้จักสิ่งทั้งหลายทั้งปวงอย่างถูกต้องตามที่เป็นจริง (4) วิมังสา ผู้บริหาร ทศ.กันตวจระมวล ควรหมั่นไตร่ตรองพิจารณาทบทวนถึงงานการควบคุม หาเหตุผลในสิ่งนั้น โดยตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย ข้อบกพร่อง หรือข้อขัดข้องในสิ่งที่ทำ คิดทบทวนรักษาสิ่งที่ดีไว้ หาทางแก้ไขปัญหาและปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องอันเป็นอุปสรรคให้เรียบร้อย

5. การการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ด้วยหลักอิทธิบาท 4 (จากแบบสัมภาษณ์ ข้อ 6)

1) ฉันทะ พอใจรักใครในสิ่งนั้น ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลกันตวจระมวล ควรต้องพอใจในงานที่ตนเองบริหารอยู่ หากผู้บริหารองค์กรขาดฉันทะ คือ ไม่ได้รักในงานของตน จะนำไปสู่ความล้มเหลวทั้งหน้าที่การงานของตนและ ความล้มเหลวขององค์กรได้ ผู้บริหารที่ต้องมีฉันทะ คือ ผู้บริหารต้องรักในงานของตนอยู่เสมอเพื่อให้ตนมีจิตฝักใฝ่ที่จะให้งานของตนนั้นบรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารจึงต้องทำในสิ่งที่ดีงามถูกต้อง และมีความสุจริต ยุติธรรม เพียรทำในงานให้สำเร็จ ด้วยความรักในงาน รักในองค์กร และรักผู้ร่วมงาน มีความเต็มใจในการช่วยเหลือ เพื่อนร่วมงานในหน่วยงาน มีความปรารถนาดีต่อสิ่งที่ทำ ผู้บริหารก็จะทำให้องค์กรนั้นประสบกับความสำเร็จได้

2) วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น ความขยันหมั่นเพียรเป็นพื้นฐานของผู้ที่ต้องการจะประสบความสำเร็จ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลกันตวจระมวล จึงต้องมีความขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอย เพียรประกอบ ความดี ความบากบั่น ใฝ่หาความรู้หาประสบการณ์ใหม่เพื่อนำมาบริหารงานที่ตนรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติงานด้วยความไม่เบื่อหน่าย

ขณะเดียวกัน ผู้บริหารต้องมีความเพียรในการระวัง และละอกุศล อบายมุข ให้มี จิตที่แน่วแน่เฉพาะสิ่งที่จะทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จโดยไม่เบียดเบียนหรือก่อเกิดโทษภัยทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

3) จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลกันตวจระมวล ควรต้องใส่ใจในงานของตน เอาจิตฝักใฝ่ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านเลื่อน ลอย มีความกระตือรือร้น ทำด้วยความมีชีวิตชีวา สดชื่นขณะที่ทำงานเสมอ การมีใจที่จดจ่อกับสิ่งนั้น จะเกิดความรอบคอบ ทำให้คิดได้ ไตร่ตรองหาเหตุผลที่เหมาะสมได้ ป้องกันการเกิดข้อผิดพลาดในการบริหารองค์กร ปฏิบัติงานโดยไม่ใช้ความรุ่นแรงและไม่เกิดความขัดแย้ง ผู้บริหารใดที่ไม่จดจ่ออยู่กับงานที่ทำ ทำงานแบบผ่าน ๆ ขาดความรอบคอบ จะส่งผลเสียต่อองค์กรได้ ดังนั้น ผู้บริหารต้องเอาจิตใฝ่กับงานที่ทำอยู่เสมอจึงจะบริหารองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จได้

4) วิมังสา หมั่นตริตรองพิจารณาหาเหตุผลในสิ่งนั้น ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลกันตวจระมวล หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจ ตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องอยู่เสมอ เมื่อพบข้อผิดพลาดให้คิดวางแผนหาวิธีแก้ไขปรับปรุงให้ดี ขึ้น ใช้ปัญญาไตร่ตรองสิ่งใดผิด สิ่งใดถูกยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพของตนเองมิให้ด่างพร้อย ไม่วอกแวก ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ละโมบในทรัพย์สินเงินทองของสมนาคุณอันเป็นเหตุให้ตนและองค์กรต้องด่างพร้อย คุณธรรมวิมังสานี้จะเป็นแรงผลักดันให้ผู้ประพฤติไปสู่ความสำเร็จผลตามที่มุ่งหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นประชาชนต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ รวม 6 ด้าน (จากแบบสอบถาม) คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์การ 3) ด้านการการบังคับบัญชา 4) ด้านการประสานงาน 5) ด้านการควบคุม และ 6) ด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงาน : หลักอิทธิบาท 4

โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.36 S.D. = 0.771) สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสุวิทย์ษา สิริวฑฺฒโน** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า ๑. พนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นประชาชนต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลผล (จากแบบสอบถาม) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ 5 ด้าน ซึ่งผลการวิจัยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1) สมมติฐานที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน (t = -1.014, Sig. = 0.226) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสุวิทย์ษา สิริวฑฺฒโน** ได้วิจัยเรื่อง “ในการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พนักงานที่มี เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาประสบการณ์ในการทำงาน และรายได้รวมต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) สมมติฐานที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน (F=0.605, Sig.=0.969) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นิพนธ์ โอภาษี** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การ บริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์พบว่าส่วนใหญ่เกิดจากผู้บริหารขององค์กรที่ใช้อำนาจการตัดสินใจฝ่ายเดียวและไม่นาข้อมูลปัญหาของท้องถิ่นมาจัดท า ฐานข้อมูลเพื่อจัดทำแผนงานและขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน

3) สมมติฐานที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความเห็นต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน (F=1.719, Sig.=0.163) ดังนั้น จึงปฏิเสธติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสุวิทย์ษา สิริวฑฺโน** ได้วิจัยเรื่อง “ในการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า ขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พนักงานที่มี เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาประสบการณ์ในการทำงาน และรายได้รวมต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4) สมมติฐานที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์โดยภาพรวม จำแนกตามอาชีพ พบว่าแตกต่างกัน (F=2.535, Sig.=0.040) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

5) สมมติฐานที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้พบว่า แตกต่างกัน (F= 4.335, Sig.=0.005) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

5.2.3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ด้วยหลักอิทธิบาท 4 (จากแบบสัมภาษณ์ ข้อ 6)

1) ฉันทะ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล พบว่า การบริหารด้วย “ฉันทะ” คือ ควรต้องพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ผู้บริหารองค์กรควรพอใจในงานที่ตนเองบริหารอยู่ หากผู้บริหารองค์กรขาดฉันทะ คือ ไม่ได้รักในงานของตน จะนำไปสู่ความล้มเหลวทั้งหน้าที่การงานของตนและ ความล้มเหลวขององค์กรได้ ผู้บริหารที่

ต้องมีฉันทะ คือ ผู้บริหารต้องรักในงานของตนอยู่เสมอเพื่อให้ตนมีจิตฝักใฝ่ที่จะให้งานของตนนั้นบรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารจึงต้องทำในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง และมีความสุจริต ยุติธรรม เพียรทำในงานให้สำเร็จ ด้วยความรักในงาน รักในองค์กร และรักผู้ร่วมงาน มีความเต็มใจในการช่วยเหลือ เพื่อนร่วมงานในหน่วยงาน มีความปรารถนาดีต่อสิ่งที่ทำ ผู้บริหารก็จะทำให้องค์กรนั้นประสบกับความสำเร็จได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิชญาภา เมธีวรฉัตร** ได้วิจัยเรื่อง “พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษาโรงเรียนคีรีวงศ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์” ในด้านฉันทะ พบว่า โรงเรียนมีการจัดบุคลากรไปรับการฝึกอบรมภายนอกสถานที่อย่างสม่ำเสมอทั้งนี้เพราะฉันทะมีความหมายว่า ความพอใจความรัก ความชอบ ความสนใจในสิ่งที่ทำ คือ มีใจรักการทำงาน เมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบในกิจการใดแล้วก็มีจิตใจรักในงานนั้น มีความตั้งใจที่จะทำงานพอใจที่ได้ทำงานชิ้นนั้น

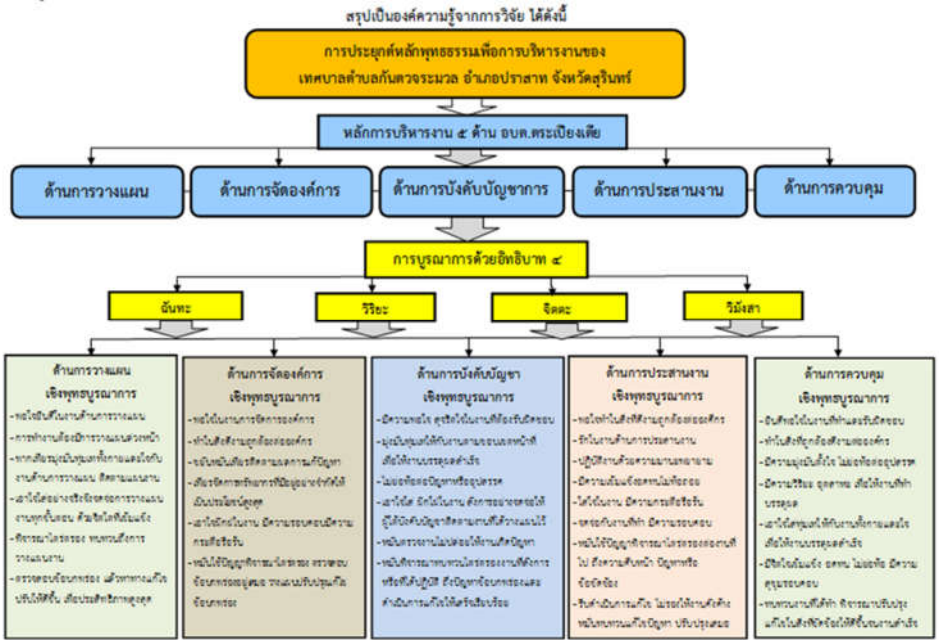
2) วิริยะ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล พบว่า การบริหารด้วย “วิริยะ” คือ ควรต้องมีความเพียรประกอบสิ่งนั้น ความขยันหมั่นเพียรเป็นพื้นฐานของผู้ที่ต้องการจะประสบความสำเร็จ ผู้บริหารจึงต้องมีความขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอย เพียรประกอบ ความดี ความบากบั่น ใฝ่หาความรู้หาประสบการณ์ใหม่เพื่อนำมาบริหารงานที่ตนรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติงานด้วยความไม่เบื่อหน่าย ขณะเดียวกัน ผู้บริหารต้องมีความเพียรในการระวัง และละอกุศล อบายมุข ให้มี จิตที่แน่วแน่เฉพาะสิ่งที่จะทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จโดยไม่เบียดเบียนหรือก่อเกิดโทษภัยทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวุฒิพงษ์ ถาวรจิตฺโต (รักเรียน)** ได้วิจัยเรื่อง การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” พบว่าการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีการนำหลักอิทธิบาทด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา มาใช้ในการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุดยกเว้นด้านฉันทะ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลนำมาใช้ในการปฏิบัติงานในระดับมาก

3) จิตตะ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล พบว่า การบริหารด้วย “จิตตะ” คือ ควรมีเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ผู้บริหารต้องใส่ใจในงานของตน เอาจิตฝักใฝ่ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านเลื่อน ลอย มีความกระตือรือร้นทำด้วยความมีชีวิตชีวา สดชื่นขณะที่ทำงานเสมอ การมีใจที่จดจ่อกับสิ่งนั้น จะเกิดความรอบคอบ ทำให้คิดได้ ไตร่ตรองหาเหตุผลที่เหมาะสมได้ ป้องกันการเกิดข้อผิดพลาดในการบริหารองค์กร ปฏิบัติงานโดยไม่ใช้ความรุ่นแรงและไม่เกิดความขัดแย้ง ผู้บริหารใดที่ไม่จดจ่ออยู่กับงานที่ทำ ทำงานแบบผ่าน ๆ ขาดความรอบคอบ จะส่งผลเสียต่อองค์กรได้ ดังนั้น ผู้บริหารต้องเอาจิตใฝ่กับงานที่ทำอยู่เสมอจึงจะบริหารองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุพิตร เขมวีโร (บุญบรรลุ)** ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการ ปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองลัดหลวง อำเภอพระ

ประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานเทศบาลเมืองลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของเทศบาลเมืองลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พนักงานเทศบาลเมืองลัดหลวง มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านวิริยะ ($\overline{X}$ = 4.30) ด้านจิตตะ ($\overline{X}$ = 4.27) ด้านฉันทะ ($\overline{X}$ = 4.24) และด้านวิมังสา ($\overline{X}$= 4.23) การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้อิทธิบท 4 ในการปฏิบัติงานของพนักงาน เทศบาลเมืองลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พนักงานเทศบาลเมืองลัดหลวงที่มี อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยส่วนพนักงานที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษาและสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

4) วิมังสา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล พบว่า การบริหารด้วย “วิมังสา” คือ ควรต้องหมั่นตริตรองพิจารณาหาเหตุผลในสิ่งนั้น ผู้บริหารหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจ ตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องอยู่เสมอ เมื่อพบข้อผิดพลาดให้คิดวางแผนหาวิธีแก้ไขปรับปรุงให้ดี ขึ้น ใช้ปัญญาไตร่ตรองสิ่งใดผิด สิ่งใดถูก ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพของตนเองมิให้ด่างพร้อย ไม่วอกแวก ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ละโมบในทรัพย์สินเงินทองของสมนาคุณอันเป็นเหตุให้ตนและองค์กรต้องด่างพร้อย คุณธรรมวิมังสานี้จะเป็นแรงผลักดันให้ผู้ประพฤติไปสู่ความสำเร็จผลตามที่มุ่งหมายสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปลัดสายชล จิตฺตกาโร (อาจปักษาส์)** ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ตามหลักอิทธิบาท 4” ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ พบว่า ควรสร้างความสัมพันธ์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พยายามศึกษางานของตนเอง มีความอดทนต่อความยากลาบาก และพยายาม เพิ่มพูนความรู้ของตนเอยู่เสมอมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของบุคลากรแต่ละคน ต้องไม่ยึดติดกับบุคคลหรืองานนั้นแต่ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์กร ด้านวิริยะ พบว่า เพียรพยายามให้มากเพื่อให้งานมีประสิทธิผลดีให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้ด้วยความเต็มใจ มีความอดทนขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ไม่ละเลยในหน้าที่แม้จะไม่ใช่ในเวลาทำงาน พยายามรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นก่อนตัดสินใจ ด้านจิตตะ พบว่า มีความเข้าใจถึง ความต้องการใส่ในและให้ความส าคัญกับงานทุกชิ้นที่เข้ามาหา เอาใจใส่ในการทางานทั้งตนเองและในทีมงาน รู้คิด และวิเคราะห์ถึงงานที่ทำทุกอย่างว่าให้ผลคุ้มค่าเพียงไร ด้านวิมังสา พบว่า พัฒนา วิธีการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของงานบริการ หาเหตุผลและจุดที่ผิดพลาด และแก้ไขด้วยสติปัญญา ความรอบคอบ ต้องมีบรรทัดฐาน หรือกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ และส่งเสริมให้ทุกคนปฏิบัติ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

1) ด้านการวางแผนเชิงพุทธบูรณาการ เทศบาลตำบล ควรพอใจยินดีในงานด้านการวางแผน การทำงานต้องมีการวางแผนล่วงหน้า ต้องพากเพียรมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจกับงานด้านการวางแผน ติดตามแผนงาน เอาใจใส่อย่างจริงจังจดจ่อการวางแผนงานทุกขั้นตอน ด้วยจิตใตที่เข้มแข็ง พิจารณาไตร่ตรอง ทบทวนถึงการวางแผนงาน ตรวจสอบข้อบกพร่อง แล้วหาทางแก้ไขปรับให้ดีขึ้น เพื่อประสิทธิภาพขององค์กรสูงสุด

2) ด้านการจัดองค์การเชิงพุทธบูรณาการ เทศบาลตำบลควรพอใจในงานการจัดการองค์กร ทำในสิ่งดีงามถูกต้อง มีความขยันหมั่นเพียรติดตามผลการแก้ไขปัญหา เพียรจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพ เอาใจฝักใฝ่ในงาน มีความรอบคอบ มีความกระตือรือร้น หมั่นใช้สติปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง ตรวจสอบอุปสรรคและข้อบกพร่องอยู่เสมอ วางแผนและปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ขัดข้องเพื่อให้องค์สามารถบริหารขับเคลื่อนไปได้อย่างราบรื่น

3) ด้านการบังคับบัญชาพุทธบูรณาการ เทศบาลตำบลควรมีความพอใจ สุจริตใจในงานที่ต้องรับผิดชอบ มุ่งมั่นทุ่มเทให้กับงานตามขอบเขตหน้าที่ เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ ไม่ย่อท้อต่อปัญหาหรืออุปสรรค เอาใจใส่ ฝักใฝ่ในงาน สั่งการอย่างจดจ่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาติดตามงานที่ได้วางแผนไว้หมั่นตรวจงานไม่ปล่อยให้งานเกิดปัญหา หมั่นพิจารณาทบทวนไตร่ตรองงานที่สั่งการหรือที่ได้ปฏิบัติ ถึงปัญหาข้อบกพร่องและดำเนินการแก้ไขให้เสร็จเรียบร้อย

4) ด้านการประสานงานเชิงพุทธบูรณาการ เทศบาลตำบลควรพอใจทำในสิ่งที่ดีงามถูกต้องต่อองค์กร ยินดีต่องานด้านการประสานงาน ปฏิบัติงานด้วยความมานะพยายาม มีความเข้มแข็งอดทนไม่ท้อถอย ใส่ใจในงาน มีความกระตือรือร้น จดจ่อกับงานที่ทำ มีความสุขุมรอบคอบหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาทบทวน ไตร่ตรองต่องานที่ทำไว้ถึงความคืบหน้า รวมทั้งปัญหาหรือข้อขัดข้องที่ต้องรีบดำเนินการแก้ไข ไม่รอให้งานสะสมคั่งค้าง หมั่นทบทวนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้เสร็จเรียบร้อยเสมอ

5) ด้านการควบคุมเชิงพุทธบูรณาการ ยินดีพอใจในงานที่ทำและรับผิดชอบ ทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงามต่อองค์กร มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความวิริยะ อุตสาหะ เพื่อให้งานที่ทำ

บรรลุผล เอาใจใส่ทุ่มเทให้กับงานทั้งกายและใจ เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ มีจิตใจเข้มแข็ง อดทน ไม่ย่อท้อ มีความสุขุมรอบคอบ ทบทวนงานที่ได้ทำ พิจารณาปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ขัดข้องให้ดีขึ้นจนงานสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) เทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ควรทำการศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการด้านอื่น ๆ แล้วนำผลการวิจัยมาต่อยอดความคิดกับงานวิจัยชิ้นดังกล่าวนี้ แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

2) เทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการศึกษาวิจัยในการนำหลักธรรมอื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานและการพัฒนาองค์กรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพหน่วยงานภาครัฐด้วยหลักพุทธธรรม : อิทธิบาท 4

2) ศึกษาเปรียบเทียบแนวการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ระหว่างองค์กร

3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานภาครัฐยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.*รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. เล่ม 1346 ตอนที่ 40 (16 เมษายน 2560)*

แผนพัฒนาเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

ยุทธ ไกยวรรณ์. (2543). *“พื้นฐานการวิจัย”* พิมพ์ครั้งที่ 4.กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (2562). *“การบริการประชาชน และประสิทธิภาพภาครัฐ (พ.ศ. 2561 – 2580)”*, แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ.

สิริพัฒน์ ลาภจิตร. (2550).*ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนันทา กาหยี. (2553). *“การเปรียบเทียบความพร้อมในการบริหารจัดการระหว่างเทศบาลตำบลห้วยยอดกับเทศบาลตำบลนาวง ในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง”*วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พระภานุวัฒน์ ฐิตวินโย (ทวีร่าง). (2554). *“การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ตามหลักธรรมาภิบาลของอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์”*, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุวิทย์ษา สิริวฑฺฒโน. (2554). *“การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช”*, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

นิพนธ์ โอภาษี. (2557). “*การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์*” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พระมหาสุวิทย์ษา สิริวฑฺโน. (2554). “*การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวุฒิพงษ์ ถาวรจิตฺโต (รักเรียน). (2553).*การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน*” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุพิตร เขมวีโร (บุญบรรลุ), (2558). “*การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล เมืองลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปลัดสายชล จิตฺตกาโร (อาจปักษาส์).(2555). “*การบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ตามหลักอิทธิบาท 4*” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิชญาภา เมธีวรฉัตร.(2554). *“พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษาโรงเรียนคีรีวงศ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์”*, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อณัญญา พงษ์ไพรัตน์. (2560). “*การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 กับการบริหารงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายงานธุรการ โรงเรียนอนุบาลหนองคาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย*”วิทยานิพนธ์สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

Guidelines for Developing the Student Care and Support Systems Based on Ariyasacca 4 of Secondary Schools in Sangkha District of Surin Province

จักรพันธ์ ยอดเกษ[1], ธนู ศรีทอง[2], สมศักดิ์ บุญปู่[3]
Jakkapan Yodket[1], Thanoo Srithong[2], Somsak Boonpoo[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สุรินทร์[1-3] Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin[1-3]
jakkapunyod@gmail.com[1], thanoo.sri@mcu.ac.th[2], boonpoo999@hotmail.com[3]

Received : May 20, 2025; **Revised :** October 2, 2025; **Accepted :** November 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน ๓) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ใช้เครื่องมือการวิจัยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๔๗ คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๗ คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่ การทดสอบหาค่าที T-test และ F-test และวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงเนื้อหาสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตาม ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

๓) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มี ๕ ด้าน ๑๐ แนวทาง ประกอบด้วย ๑) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ๒ แนวทาง โดยมีแนวทางสำคัญ ได้แก่ สถานศึกษามีการฝึกอบรมครูและบุคลากร เพื่อการสื่อสารที่ดีระหว่างครูกับผู้ปกครอง ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รวมถึงการใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้การอัพเดตข้อมูลและการพัฒนานักเรียนมีความสอดคล้องและต่อเนื่องในทุกด้าน ๒) ด้านการคัดกรองนักเรียน มี ๒ แนวทาง โดยมีแนวทางสำคัญ ได้แก่ สถานศึกษามีการหาสาเหตุของปัญหานักเรียน โดยการคัดกรองนักเรียน ผ่านการสอบถาม การสังเกต เพื่อจัดกลุ่มนักเรียน และ

ช่วยเหลือได้ตรงจุด ๓) ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน มี ๒ แนวทาง โดยมีแนวทางสำคัญ ได้แก่ สถานศึกษามีความร่วมมือกันจัดตั้งคณะทำงานที่มีทั้งผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองในการกำหนดแผนพัฒนานักเรียนในด้านต่างๆ (๔) ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน มี ๒ แนวทาง โดยมีแนวทางสำคัญ ได้แก่ สถานศึกษาสร้างการร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเอง มีการจัดกิจกรรมร่วมระหว่างครูและผู้ปกครองในการป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน และ ๕) ด้านการส่งต่อนักเรียน มี ๒ แนวทาง โดยมีแนวทางสำคัญ ได้แก่ สถานศึกษามีการคัดเลือกช่องทางและหน่วยงานที่เหมาะสมกับปัญหาของนักเรียนและสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือที่มีความยืดหยุ่น พร้อมทั้งมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและการสื่อสารที่โปร่งใส ทั้ง ๕ ด้าน สามารถนำไปประยุกต์เข้ากับหลักอริยสัจ ๔ อันประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา; การบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน; หลักอริยสัจ ๔

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the administrative conditions of student care system in secondary schools in Sangkha District, Surin Province, 2) to compare the Ariyasacca 4 conditions of student care systems in secondary schools in Sangkha District, Surin Province, classified by position and work experience, 3) to propose guidelines for developing the administration of student care systems based on the Four Noble Truths Ariyasacca 4 in secondary schools in Sangkha District, Surin Province. A mixed-methods research was used, using questionnaires and interviews as research instruments, with 147 samples and 7 key informants. Statistics used in quantitative data analysis included percentage, mean, standard deviation, frequency, T-test and F-test, and content analysis for qualitative research.

The research results indicated that;

1) The results of the study of the administrative conditions of the student care system in secondary schools in Sangkha District, Surin Province, were at a high level in overall. When considering each aspect, it was found that operations were at a high level in all aspects.

2) The results of the comparison of the administrative conditions of the student care system in secondary schools in Sangkha District, Surin Province, classified by position and work experience for the overall picture and each aspect were not significantly different.

3) The Guidelines for the development of the administration of the student care system according to the principles of the Four Noble Truths Ariyasacca 4 in secondary schools in Sangkha District, Surin Province, were 5 aspects and 10 guidelines i.e. (1) the aspect of knowing students individually consisted of 2 guidelines The key giudeline was Educational institutions provide training for teachers and personnel to ensure good communication between teachers and parents in order to know each student individually, including using an efficient data storage system to ensure that data updates and student

development are consistent and continuous in all aspects. (2) the aspect of screening students consisted of 2 guidelines The key giudeline was Educational institutions find the causes of student problems by screening students through inquiries and observations in order to group students and provide targeted assistance. (3) promoting and developing students consisted of 2 guidelines The key giudeline was Educational institutions have collaborated to set up a working group consisting of administrators, teachers and parents to determine student development plans in various areas. (4)preventing and solving student problems consisted of 2 guidelines The key giudeline was Educational institutions create cooperation from all parties, including teachers, parents, and students themselves. There were joint activities between teachers and parents to prevent and solve student problems. and (5) referring students consisted of 2 guidelines The key giudeline was Educational institutions select channels and agencies that are appropriate for students' problems and create flexible support networks with clear action plans and transparent communication. All 5 aspects could be applied to the principles of the Four Noble Truths Ariyasacca 4 namely Dukkha, Samudaya, Nirodha and Magga.

Keywords: Guidelines for Developing; the Student Care and Support Systems; Ariyasacca 4

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ จะพบว่าการศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและซับซ้อน อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งของเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารไร้พรมแดน และเครือข่ายสังคมออนไลน์ ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งถือเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ การค้นหาตัวตน การทดลองและพร้อมเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการไตร่ตรอง การควบคุมตนเอง และการแยกแยะสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมนั้นยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา ทำให้เมื่อพวกเขาต้องเผชิญกับข้อมูลข่าวสารมากมายโดยไร้การกลั่นกรอง หรือขาดการชี้แนะที่เหมาะสม ก็อาจนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยง เกิดปัญหาทางจิตใจ และสังคมได้ง่าย ซึ่ง ปรีชา พินชุนศรี (2560) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งต่อตนเอง องค์กรและสังคม แต่ผลกระทบทางลบหรือผลเสียก็อาจเกิดขึ้นได้ถ้าขาดการควบคุมและดูแลอย่างจริงจัง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งจะได้รับผลกระทบทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ แสดงความก้าวร้าวหรือมีพฤติกรรมเลียนแบบ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาจากผลกระทบทางลบที่มีต่อเด็กและเยาวชน ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง หน่วยงานทางการศึกษาต้องร่วมกันช่วยดูแลเพื่อลดปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนให้น้อยลงมากที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พุทธศักราช 2566 - 2570) มีนโยบายให้ สถานศึกษาดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีเป้าหมาย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจาก สถานศึกษาเป็น

สถานที่ ที่เด็กนักเรียนมีความใกล้ชิดมากที่สุด รองลงมาจากครอบครัว ผู้ปกครองให้การยอมรับและคาดหวังว่าจะได้รับความรู้ การอบรมสั่งสอน การดูแลด้วยการเอาใจใส่ สถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กนักเรียนเป็นหลัก ให้เด็กนักเรียนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีความปลอดภัย การจัดการเรียนการสอนต้องครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งสอนทักษะชีวิต ที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๖๐) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จึงกำหนดนโยบายสำคัญ โดยกำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่านักเรียนทุกคนจะได้รับการดูแล พิทักษ์ ปกป้อง และพัฒนาอย่างรอบด้าน ด้วยกระบวนการที่ถูกต้องเหมาะสมและทันต่อสภาวการณ์ของสังคมปัจจุบัน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีหลายแห่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นกรณีศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ ที่มีพื้นที่ห่างไกลจากตัวเมืองจังหวัดสุรินทร์และมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา สภาพแวดล้อมทางสังคมมีความเปราะบาง มีจุดเสี่ยงในหลายด้านทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นักเรียนในโรงเรียนเหล่านี้มักเผชิญกับปัญหาทางครอบครัว และมีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาทางพฤติกรรมหรือการใช้ชีวิตสูงกว่านักเรียนในเขตเมือง ด้วยเหตุนี้ ครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องให้ความเอาใจใส่และดูแลนักเรียนเป็นพิเศษ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ อริยสัจ ๔ ที่เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา แสดงถึงความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ ซึ่งเป็นแนวทางในการเข้าใจชีวิตและแก้ไขปัญหาความทุกข์อย่างเป็นระบบด้วยเหตุและผล มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนต้องอาศัยแนวทางที่สามารถเข้าใจปัญหานักเรียนอย่างลึกซึ้ง และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างมีระบบ ซึ่งหลักอริยสัจ ๔ ประกอบด้วย ทุกข์ (การรู้ปัญหา) สมุทัย (การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา) นิโรธ (การกำหนดเป้าหมายการแก้ปัญหา) มรรค (การวางแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหา) ที่จะส่งผลให้นักเรียนพัฒนาตนเองได้อย่างสมดุลเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ว่าผู้บริหาร คณะครู มีทัศนะเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับใด มีสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ แตกต่างหรือไม่ มีปัญหาและข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อจะได้นำผลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ และเสนอแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปีการศึกษาต่อไป โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้เพื่อจะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเป็นแนวทางในการบริหารงานที่ยั่งยืน

สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ให้มีความเจริญก้าวหน้าถูกต้อง เหมาะสม เพื่อประโยชน์แก่นักเรียน และสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับ แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกลไกหลักที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของผู้เรียน ทั้งด้านพฤติกรรม ความเสี่ยง และการส่งเสริมศักยภาพให้เต็มตามความสามารถ การบริหารงานในระบบนี้จำเป็นต้องมีความเป็นระบบ มีการวางแผนการดำเนินการ การติดตาม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ จริยา เนียมสวัสดิ์ ได้กล่าวว่า การพัฒนาแนวทางการบริหารจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิผล ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับ แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อาทิเช่น พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) กล่าวว่า การพัฒนา” (development) ในมุมมองพุทธศาสนา ไม่ใช่เพียงการเร่งรัดให้เกิด “ความเจริญทางวัตถุ” หรือการสะสมทรัพยากรให้มากที่สุด แต่เป็นกระบวนการที่ต้องทำให้เกิด ความสมดุล ระหว่าง การเพิ่ม (เพิ่มพูนสิ่งที่เกื้อหนุน) การละ (ละสิ่งที่ถ่วงรั้งและเป็นโทษ) ซึ่งทั้งหมดนี้มุ่งเน้น การพัฒนาภายในจิตใจของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันและใช้ทรัพยากรอย่างสร้างสรรค์ Deming, W. E. กล่าวว่า การพัฒนาอย่างรอบด้าน ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งด้านพฤติกรรม สังคม และการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา การนำ วงจรคุณภาพ PDCA (Plan – Do – Check – Act) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานระบบนี้จะช่วยให้กระบวนการมีความต่อเนื่อง เป็นระบบ และสามารถปรับปรุงพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ซึ่งแนวคิดการพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามวงจรคุณภาพ PDCA ดังนี้

1. Plan (การวางแผน)
   - ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคล
   - วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจำเป็น
   - วางแผนกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือทั้งด้านการป้องกัน การส่งเสริม และการแก้ไขปัญหา
   - กำหนดผู้รับผิดชอบและตัวชี้วัดความสำเร็จ
2. Do (การดำเนินการ)
   - ดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ เช่น การเยี่ยมบ้าน การให้คำปรึกษา การแนะแนวอาชีพ
   - ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก
   - จัดบันทึกข้อมูลการดำเนินงานเพื่อใช้เป็นหลักฐานและการติดตามผล
3. Check (การตรวจสอบ)

- ติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียนและผลการดำเนินงาน
- ตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมที่จัดขึ้น
- ใช้เครื่องมือประเมินผลที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น แบบติดตามพฤติกรรม แบบสำรวจความพึงพอใจ

4. Act (การปรับปรุงแก้ไข)

- สรุปผลการดำเนินงาน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน
- ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้เหมาะสมมากขึ้นในรอบถัดไป
- ถ่ายทอดผลการพัฒนาให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในโรงเรียน

จากแนวคิดเกี่ยวกับ แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของ จริยา เนียมสวัสดิ์ ,พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) และ Deming, W. E. ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมุ่งเน้นที่การพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การใช้หลักบริหารเชิงระบบและวงจรคุณภาพ PDCA รวมทั้งบูรณาการหลักคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและเกิดคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งระยะสั้นและระยะยาว

2. แนวคิดเกี่ยวกับ การบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต พัฒนาศักยภาพ และป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน การนำ หลักอริยสัจ ๔ ของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วยให้การดำเนินงานเป็นระบบ เข้าใจปัญหาของนักเรียนอย่างรอบด้าน และมุ่งสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ตามหลักอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเป็นครั้งแรกใน ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร และอธิบายไว้อย่างละเอียดในพระสูตรหลายแห่ง เช่น มัชฌิมนิกาย (พระไตรปิฎก เล่ม 14) โดยแบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ ทุกขอริยสัจ หมายถึง ความจริงอันประเสริฐว่าด้วยทุกข์ อันได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาส ตลอดจนการประสบสิ่งไม่เป็นที่รัก และการพลัดพรากจากสิ่งที่รัก รวมทั้งโดยย่อคืออุปาทานขันธ์ ๕ (พระไตรปิฎก เล่ม 14, ข้อ 144–157). ทุกขสมุทยอริยสัจ คือ สาเหตุแห่งทุกข์ ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา (พระไตรปิฎก เล่ม 14, ข้อ 158–159). ทุกขนิโรธอริยสัจ คือ ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ ด้วยการละตัณหาอย่างสิ้นเชิง (พระไตรปิฎก เล่ม 14, ข้อ 160–161). ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ คือ มรรคมีองค์แปด ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ (พระไตรปิฎก เล่ม 14, ข้อ 162–170). สามารถประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ ๔ ในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางเชิงพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียนอย่างมีระบบ ในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัย ของ เลิศรัตยากุล และคณะ ดังนี้

๑. ทุกขอริยสัจ (การรู้ปัญหา) ในบริบทการบริหารงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน “ทุกข์” ปัญหาและอุปสรรคที่นักเรียนเผชิญ เช่น ปัญหาการเรียน ความประพฤติ ปัญหาครอบครัว หรือสภาวะทางอารมณ์ ครูและผู้บริหารต้องตระหนักและมองเห็นปัญหาเหล่านี้อย่างแท้จริง

๒. สมุทยอริยสัจ (การหาสาเหตุของปัญหา)การแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริง เช่น ปัญหาการเรียนเกิดจากขาดแรงจูงใจ สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม หรือความเครียดจากครอบครัว การเข้าใจสมุทัยหรือเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาจะนำไปสู่แนวทางแก้ไขที่ตรงจุด

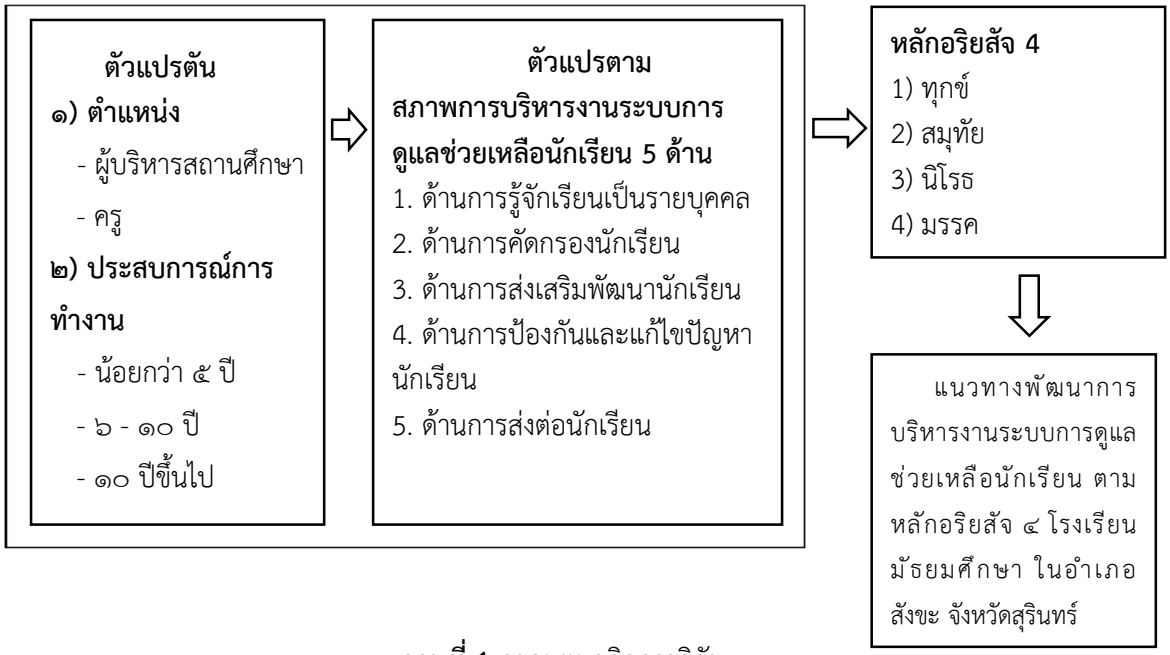
๓. นิโรธอริยสัจ (เป้าหมายการแก้ปัญหา) เมื่อรู้ปัญหาและสาเหตุแล้ว การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมุ่งเน้นการดับปัญหา เช่น การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี การให้คำปรึกษา การเสริมทักษะชีวิต และการพัฒนาความสามารถเฉพาะด้านของผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนมีความสุขและเจริญงอกงามทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม

๔. มรรคอริยสัจ (แนวทางการดำเนินการแก้ปัญหา) เปรียบได้กับการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน เช่น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การให้ความช่วยเหลือ การส่งต่อ และการติดตามผล ซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ ที่มุ่งพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จากแนวคิดเกี่ยวกับ การบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ ของพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ บทความวิจัย ของเลิศรัตยากุล และคณะ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต พัฒนาศักยภาพ และป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน การบริหารงานด้านนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักคิดที่มีความเป็นระบบ รอบด้าน และยั่งยืน หลักอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาและเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงครั้งแรกใน ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร รวมทั้งอธิบายไว้อย่างละเอียดในพระสูตรหลายแห่ง เช่น มัชฌิมนิกาย (พระไตรปิฎก เล่ม 14) สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเชิงพุทธธรรม เพื่อบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ทั้ง ๑๐ แนวทาง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย แบบผสมวิธี ประกอบด้วย การศึกษาเชิงปริมาณ และการศึกษาเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ 7 โรงเรียน

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

.๑.๑ ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๒๓๘ คน (ระบบสารสนเทศ,ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ปีงบประมาณ2567)

๑.๒. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๑๔๗ คน โดยแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๗ คน และ ครู จำนวน ๑๓๐ คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบกำหนดขนาดตามกลุ่มตารางของ Krejcie and Morgan

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มี เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย

๒.๑ เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา (บุญชม ศรีสะอาด ๒๕๕๔) แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ดชนิด 5 ระดับและในการแปลความหมายของคะแนน เพื่อนำไปหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) พบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๘ ใช้ศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ นำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2. วิเคราะห์เพื่อหาระดับสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๒.๒ แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (นงลักษณ์ วิรัชชัยและสุวิมล ว่องวานิช 2542) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ประกอบด้วยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยววิธีการและแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 5 ด้าน นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าความสอดคล้อง IOC (Item Objective Congruen Index) เป็นรายข้อ แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5

ขึ้นไป ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามเวลาที่นัดหมายด้วยตนเองผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อทำการสัมภาษณ์ จำนวน 7 รูป/คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักพุทธธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญด้านสนับสนุนการศึกษา ใช้ศึกษาวิธีการและแนวทางหาข้อมูลเชิงคุณภาพนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ข้อมูลจำแนกและจัดระบบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับ โดยภาพรวม ดังแสดงในตาราง ดังนี้

ที่	ด้าน	n =๑๔๗		แปรผล	t	Sig.	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.				
๑	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	๔.๔๖	๐.๔๑	มาก	๐.๐๗	๐.๑๘	๑
๒	ด้านการคัดกรองนักเรียน	๔.๐๗	๐.๔๖	มาก	-๐.๒๓	๐.๒๘	๕
๓	การส่งเสริมพัฒนานักเรียน	๔.๒๘	๐.๔๑	มาก	๐.๑๕	๐.๙๘	๓
๔	ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน	๔.๓๑	๐.๔๐	มาก	๐.๓๘	๐.๖๘	๒
๕	ด้านการส่งต่อ	๔.๒๗	๐.๓๕	มาก	๐.๗๒	๐.๑๑	๔
รวมเฉลี่ย		**๔.๒๙**	**๐.๓๑**	**มาก**	**๐.๒๖**	**๐.๘๘**	

จากตารางพบว่า สภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= ๔.๒๙, S.D.= ๐.๓๑) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X}$= ๔.๔๖, S.D.= ๐.๔๑) รองลงมา คือ ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{X}$= ๔.๓๑, S.D.= ๐.๔๐) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{X}$= ๔.๐๗, S.D.= ๐.๔๖) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามตำแหน่ง ภาพรวมและรายด้าน ดังแสดงในตาราง ดังนี้

ที่	ด้าน	n =๑๕๙				t	Sig.
		ตำแหน่ง					
		ผู้บริหาร		ครู			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑	การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	๔.๔7	๐.๔7	๔.46	๐.๔๐	๐.07	๐.18
๒	การคัดกรองนักเรียน	๔.04	๐.51	๔.07	๐.๔5	๐.23	๐.28
๓	การส่งเสริมพัฒนานักเรียน	๔.30	๐.๔๔	๔.28	๐.๔1	๐.15	๐.98
๔	การป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน	๔.๓5	๐.๔3	๔.๓๑	๐.39	๐.38	๐.68
๕	การส่งต่อนักเรียน	๔.33	๐.27	๔.26	๐.๓6	0.72	๐.11
รวมเฉลี่ย		**๔.31**	**๐.๓๖**	4.29	0.๓๑	0.๒๖	0.๘๘

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางพบว่า ผลการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามตามประสบการณ์การทำงาน ภาพรวมและรายด้าน ดังแสดงในตาราง ดังนี้

ที่	ด้าน	จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน						F	Sig.
		น้อยกว่า ๕ ปี n= ๓๖		๖ - ๑๐ ปี n=๘๓		๑๐ ปีขึ้นไป n=๒๘			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑	การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	๔.๔0	๐.๔3	๔.45	๐.39	๔.57	๐.43	๑.๔๘	๐.๒๓
๒	การคัดกรองนักเรียน	๔.๐7	๐.39	๔.08	๐.49	๔.๐3	๐.45	๐.๑๑	๐.๘๙
ที่	**ด้าน**	**จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน**						**F**	**Sig.**
		น้อยกว่า ๕ ปี n= ๓๖		**๖ - ๑๐ ปี n=๘๓**		**๑๐ ปีขึ้นไป n=๒๘**			
๓	การส่งเสริมพัฒนานักเรียน	๔.26		๐.๔4		๔.27		๐.๔1	๔.34
๔	การป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน	๔.๒๘	๐.๔0	๔.30	๐.42	๔.40	๐.๓4	๐.๘๔	๐.๔๓
๕	การส่งต่อ	๔.๒6	0.42	4.28	0.33	4.24	0.33	๐.๑๕	๐.๘๕
รวมเฉลี่ย		**๔.๒๖**	**๐.๓๒**	**๔.๒๙**	**๐.๓๒**	**๔.๓๓**	**๐.๒๗**	**๐.๓๙**	**๐.๖๗**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์การการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ที่มีค่าความถี่มากที่สุด ๓ อันดับ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๗ รูป/คน โดยมีตัวอย่างผลการสัมภาษณ์ที่น่าสนใจ อาทิ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมฝึกจิตใจเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์จัดกิจกรรมฝึกสมาธิหรือโยคะเพื่อช่วยให้นักเรียนลดความเครียดและเพิ่มสมาธิในการเรียน , ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาควรนำแนวคิด PDCA มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการทำงานอย่างเป็นระบบ เริ่มจาก Plan หรือการวางแผน เราต้องรู้ก่อนว่าปัญหาของนักเรียนคืออะไร ซึ่งสอดคล้องกับ ทุกขอริยสัจ ของพระพุทธศาสนา คือการตระหนักรู้ทุกข์ของนักเรียน เช่น ปัญหาการเรียน ความเครียดทางครอบครัว หรือพฤติกรรมเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ เราจะรวบรวมข้อมูลจากครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนเอง เพื่อวางแผนกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๗ รูป/คน ผู้วิจัยเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 5 ด้าน ๑๐ แนวทาง ดังนี้

ด้านที่ ๑ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มี 2 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ ๑ สถานศึกษามีการฝึกอบรมครูและบุคลากร เพื่อการสื่อสารที่ดีระหว่างครูกับผู้ปกครอง ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รวมถึงการใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้การอัพเดตข้อมูลและการพัฒนานักเรียนมีความสอดคล้องและต่อเนื่องในทุกด้าน โดยสามารถประยุกต์ใช้กับหลักอริยสัจ 4 ข้อ มรรค แนวทางที่ ๒ สถานศึกษามีการใช้ระบบข้อมูลดิจิทัลที่สามารถอัพเดตข้อมูลนักเรียนได้แบบเรียลไทม์ จะช่วยให้ทั้งโรงเรียนและผู้ปกครองสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสะดวก ลดปัญหาการขาดการอัปเดตข้อมูล เสริมสร้างการสื่อสารที่ดี โดยสามารถประยุกต์ใช้กับหลักอริยสัจ 4 ข้อ สมุทัย

ด้านที่ ๒ การคัดกรองนักเรียน มี 2 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ ๑ สถานศึกษามีการหาสาเหตุของปัญหานักเรียน โดยการคัดกรองนักเรียน ผ่านการสอบถาม การสังเกต เพื่อจำแนกนักเรียนในกลุ่มต่างๆ เพื่อจัดกลุ่มและช่วยเหลือได้ตรงจุด โดยสามารถประยุกต์ใช้กับหลักอริยสัจ 4 ข้อสมุทัย แนวทางที่ ๒ สถานศึกษามีการระบุปัญหาหรือความทุกข์ของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษาใช้ระบบข้อมูลดิจิทัลที่สามารถอัพเดตข้อมูลนักเรียนได้แบบเรียลไทม์ เพื่อรับรู้ถึงปัญหาและเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน เพื่อออกแบบแนวทางส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยสามารถประยุกต์ใช้กับหลักอริยสัจ 4 ข้อมรรค

ด้านที่ ๓ การส่งเสริมพัฒนานักเรียน มี 2 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ ๑ สถานศึกษามีความการประยุกต์ PDCA ร่วมกับหลักอริยสัจ ๔ ทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การระบุปัญหา แก้ไขสาเหตุ ตรวจสอบผลลัพธ์ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทำให้มั่นใจว่านักเรียนได้รับการพัฒนารอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และคุณธรรม ข้อมรรค แนวทางที่ ๒ สถานศึกษามีการจัดประชุมหรือเวิร์กช็อปเพื่อสร้างการกระตุ้นการคิดผ่านคำถาม และการทำกิจกรรมร่วมกันจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่างๆ โดยประยุกต์ใช้กับหลักอริยสัจ ๔ ข้อ สมุทัย

ด้านที่ ๔ การป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน มี 2 แนวทางดังนี้ แนวทางที่ ๑ สถานศึกษาสร้างการร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเอง มีการจัดกิจกรรมร่วมระหว่างครูและผู้ปกครองในการป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน ประยุกต์ใช้กับหลักอริยสัจ ๔ ข้อ มรรค แนวทางที่ ๒ มรรค สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมฝึกสมาธิ เพื่อช่วยเข้าใจปัญหาที่นักเรียนประสบอยู่ให้ตรงจุด และจัดการสอนเสริมหลังเลิกเรียน เพื่อช่วยเพิ่มความเข้าใจในวิชาที่นักเรียนมีปัญหา ประยุกต์ใช้กับหลักอริยสัจ ๔ ข้อ มรรค

ด้านที่ ๕ ด้านการส่งต่อนักเรียน มี 2 แนวทางดังนี้ แนวทางที่ ๑ สถานศึกษามีการคัดเลือกช่องทางและหน่วยงานที่เหมาะสมกับปัญหาของนักเรียน และสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือที่มีความยืดหยุ่น พร้อมทั้งมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและการสื่อสารที่โปร่งใส โดยประยุกต์ใช้กับหลักอริยสัจ ๔ ข้อ ทุกข์ แนวทางที่ ๒ สถานศึกษามีการใช้แอปพลิเคชันหรือเครื่องมือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อเพิ่มความสะดวกและความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร และลดความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการสื่อสารที่ไม่ชัดเจน โดยประยุกต์ใช้กับหลักอริยสัจ ๔ ข้อ มรรค

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

๑. สภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ให้ความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาที่ตนเองปฏิบัติงานตามสภาพรูปแบบของตนเอง ซึ่งก็มีประสิทธิภาพอยู่ในลำดับที่ดีอยู่แล้ว แต่ยังสามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นโดยการนำหลักอริยสัจ ๔ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรินธรณ์ ขันโพธิ์น้อย (2564) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 และเสนอแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม ใช้การวิจัยแบบผสมกับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำนวน 344 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่าโดยรวมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภคพร เลิกนอก (2564) ที่กล่าวว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เพื่อให้มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสม และทันกับเหตุการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งทางด้านสังคมเศรษฐกิจการเมืองและเทคโนโลยีซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หลักสูตรที่ดีที่สุดต้องมีการพัฒนาอยู่อย่างสม่ำสมอและต่อเนื่อง โดยผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) การกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้และ 4) การนำหลักสูตรไปใช้ สำหรับการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารจะต้องมีบทบาทส่งเริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้คือ 1) การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู 2) การพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ 3) การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

๒. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน พบว่า บุคลากรโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีตำแหน่งที่ต่างกัน แต่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ที่มีตำแหน่งต่างกันทั้ง ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและตำแหน่งครู มีชำนาญในบทบาทหน้าที่ด้านสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นอย่างดี สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า บุคลากรโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน แต่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันทั้ง ประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า ๕ ปี ประสบการณ์การทำงาน ๖ - ๑๐ ปี และประสบการณ์

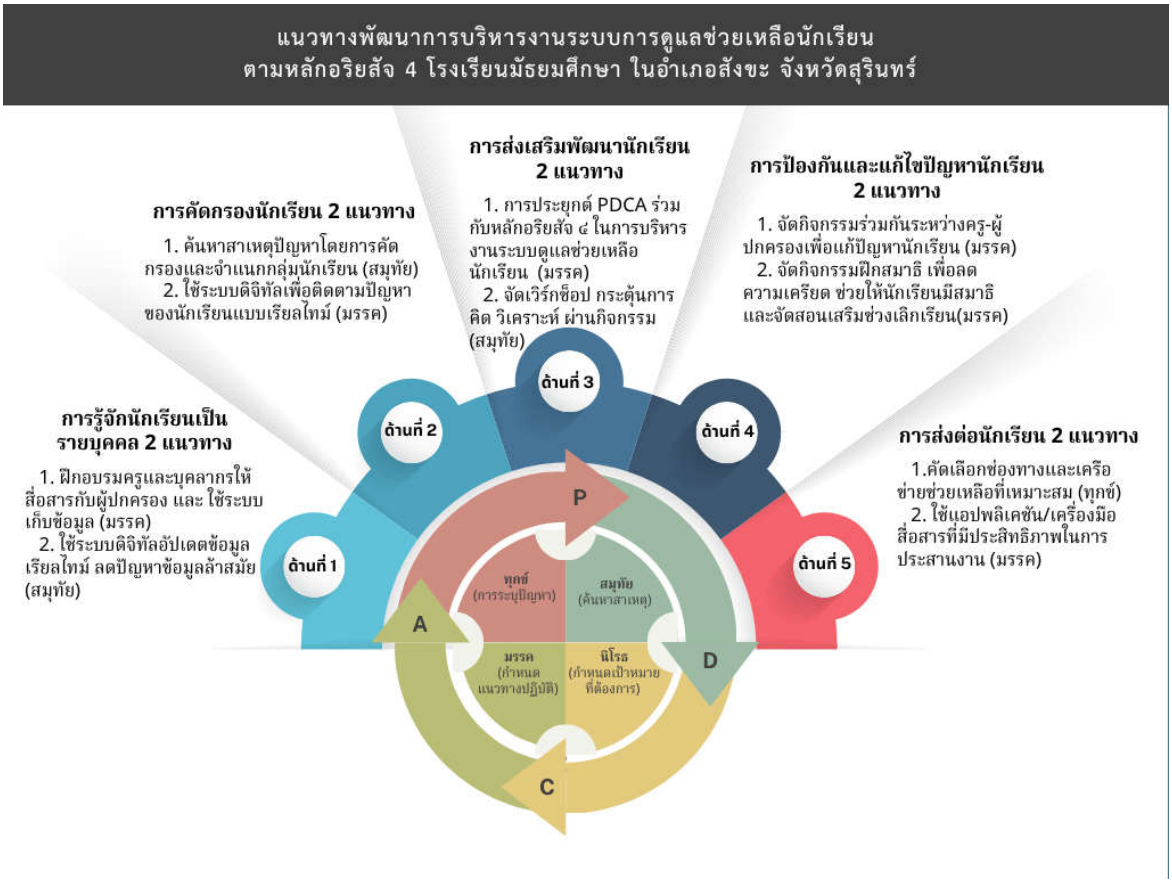
การทำงาน ๑๐ ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นตามสภาพบริบทของโรงเรียนที่ใกล้เคียงกัน และรูปแบบนโยบายด้านการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากสังกัดเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รสธร เต็มหน (2565) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเขาย้อย เปรียบเทียบตามตัวแปรตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่างคือครูโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเขาย้อย จำนวน 178 คน ใช้แบบสอบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับในการเก็บข้อมูล พบว่า การบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และไม่พบความแตกต่างของความคิดเห็นตามตำแหน่งหรือประสบการณ์ของครู อย่างไรก็ตาม ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการดำเนินงานยังขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนและนโยบายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิบตำรวจตรีศิริพล เจียมประกอบ (2564) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมแนะแนวตามหลักอริยสัจ 4 และศึกษาความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านเขาล้อ จำนวน 30 คน ใช้เครื่องมือประกอบด้วย แบบวัดสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน ชุดกิจกรรมแนะแนวตามหลักอริยสัจ 4 และแบบวัดความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม แนวโน้มสัมพันธภาพด้านการยอมรับผู้อื่นสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่าเฉลี่ยจาก 3.47 เป็น 4.52) และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการใช้กิจกรรมแนะแนวตามหลักอริยสัจ 4 มีประสิทธิภาพในการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนของนักเรียนมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุจรี เมฆพิทักษ์ (2565) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเสนอแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหาร ครูหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูประจำชั้น จำนวน 162 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test และการสังเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นโดยรวมต่อสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.54) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมาคือ ด้านการคัดกรอง และต่ำสุดคือ ด้านการส่งต่อ การเปรียบเทียบตามตำแหน่งพบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกัน แต่ไม่แตกต่างตามประสบการณ์การทำงาน แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการคัดกรองที่ชัดเจน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสำรวจความต้องการของนักเรียน และการประชุมร่วมกำหนดหลักเกณฑ์การส่งต่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

๓. แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า 5 ด้าน ๑๐ แนวทาง ซึ่งประกอบด้วย ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล มี 2 แนวทาง ได้แก่ สถานศึกษามีการฝึกอบรมครูและบุคลากร เพื่อการสื่อสารที่ดีระหว่างครูกับผู้ปกครอง ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รวมถึงการใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้การอัพเดตข้อมูลและการพัฒนานักเรียนมีความสอดคล้องและต่อเนื่องในทุกด้าน โดยประยุกต์เข้ากับหลักอริสัจ 4 ข้อ มรรค และสถานศึกษามีการใช้ระบบข้อมูลดิจิทัลที่สามารถอัพเดตข้อมูล

นักเรียนได้แบบเรียลไทม์ จะช่วยให้ทั้งโรงเรียนและผู้ปกครองสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสะดวก ลดปัญหาการขาดการอัปเดตข้อมูล และเสริมสร้างการสื่อสารที่ดีระหว่างโรงเรียนกับบ้าน ทำให้การร่วมมือกันในการพัฒนานักเรียนมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยประยุกต์เข้ากับหลักอริสัจ 4 ข้อ สมุทัย ด้านการคัดกรองนักเรียน มี ๒ แนวทาง ได้แก่ สถานศึกษามีการหาสาเหตุของปัญหานักเรียน โดยการคัดกรองนักเรียน ผ่านการสอบถาม การสังเกต เพื่อจำแนกนักเรียนในกลุ่มต่างๆ เพื่อจัดกลุ่มและช่วยเหลือได้ตรงจุด โดยประยุกต์เข้ากับหลักอริสัจ 4 ข้อ สมุทัย และสถานศึกษามีการระบุปัญหาหรือความทุกข์ของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษาใช้ระบบข้อมูลดิจิทัลที่สามารถอัพเดตข้อมูลนักเรียนได้แบบเรียลไทม์ เพื่อรับรู้ถึงปัญหาหรือความทุกข์ที่นักเรียนเผชิญอยู่ เข้าใจความต้องการที่แท้จริง ของนักเรียน เพื่อออกแบบแนวทางการคัดกรองในแต่ละกลุ่ม ที่จะช่วยเหลือนักเรียนได้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ โดยประยุกต์เข้ากับหลักอริสัจ 4 ข้อ มรรค ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน มี ๒ แนวทาง ได้แก่ สถานศึกษามีความการประยุกต์ PDCA ร่วมกับหลักอริยสัจ ๔ ทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การระบุปัญหา แก้ไขสาเหตุ ตรวจสอบผลลัพธ์ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทำให้มั่นใจว่านักเรียนได้รับการพัฒนารอบด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และคุณธรรมโดยประยุกต์เข้ากับหลักอริสัจ 4 ข้อ มรรค สถานศึกษามีการจัดประชุมหรือเวิร์กช็อปเพื่อสร้างการกระตุ้นการคิดผ่านคำถาม และการทำกิจกรรมร่วมกันจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่างๆ โดยประยุกต์เข้ากับหลักอริสัจ 4 ข้อ สมุทัย ด้านการป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียน มี ๒ แนวทาง ได้แก่ สถานศึกษาสร้างการร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครองและนักเรียนเอง มีการจัดกิจกรรมร่วมระหว่างครูและผู้ปกครองในการป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน โดยประยุกต์เข้ากับหลักอริสัจ 4 ข้อ มรรค และสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมฝึกสมาธิ เพื่อช่วยลดความเครียดและการเสริมสร้างสมาธิ ยังสามารถเข้าใจปัญหาที่นักเรียนประสบและหาวิธีการแก้ไขที่ตรงจุด และจัดการสอนเสริมหลังเลิกเรียน เพื่อช่วยเพิ่มความเข้าใจในวิชาที่นักเรียนมีปัญหา โดยประยุกต์เข้ากับหลักอริสัจ 4 ข้อ มรรค และด้านส่งต่อนักเรียน มี ๒ แนวทาง ได้แก่ สถานศึกษามีการคัดเลือกช่องทางและหน่วยงานที่เหมาะสมกับปัญหาของนักเรียน และสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือที่มีความยืดหยุ่น พร้อมทั้งมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและการสื่อสารที่โปร่งใส โดยประยุกต์เข้ากับหลักอริสัจ 4 ข้อ มรรค สถานศึกษาสร้างการยอมรับความคิดเห็นจากผู้อื่นและบุคคลผู้เชี่ยวชาญภายนอก โดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอกมาร่วมประชุมเพื่อเสนอความคิดเห็นหรือวิธีการแก้ไขปัญหานักเรียน ข้อ ทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิสา กันยาวิริยะ (2564) มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์หลักอริยสัจ 4 กับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า หลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยขั้นตอนการประยุกต์ มีดังนี้ ทุกข์ คือ การระบุและทำความเข้าใจปัญหาที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้สมุทัย คือ การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เพื่อให้เข้าใจต้นเหตุอย่างลึกซึ้ง นิโรธ คือ การหาแนวทางแก้ไขและคาดหวังผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ มรรค คือ การวางแผนและดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนกมณฐ์ แสงสี (2564) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และหาแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและครูจำนวน 353 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำนวน 7 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNImodified) ชี้ให้เห็นว่าด้านการคัดกรองนักเรียน

และการส่งเสริมนักเรียนเป็นประเด็นสำคัญที่สุด รองลงมาคือการป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อ และการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แนวทางการพัฒนาที่ได้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ภาพที่ ๒ ภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพพบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือ การฝึกอบรมครูและบุคลากรให้สื่อสารกับผู้ปกครอง และ ใช้ระบบเก็บข้อมูล (มรรค) การใช้ระบบดิจิทัลอัปเดตข้อมูลเรียลไทม์ ลดปัญหาข้อมูลล้าสมัย (สมุทัย)

2) ด้านการคัดกรองนักเรียน คือ การค้นหาสาเหตุปัญหาโดยการคัดกรองและจำแนกกลุ่มนักเรียน (สมุทัย) และการใช้ระบบดิจิทัลเพื่อติดตามปัญหาของนักเรียนแบบเรียลไทม์ (มรรค)

3) ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน คือ การประยุกต์ PDCA ร่วมกับหลักอริยสัจ ๔ ในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (มรรค) การจัดเวิร์กช็อป กระตุ้นการคิด วิเคราะห์ ผ่านกิจกรรม (สมุทัย)

4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน คือ การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างครู-ผู้ปกครองเพื่อแก้ปัญหานักเรียน (มรรค) การจัดกิจกรรมฝึกสมาธิ เพื่อลดความเครียดและช่วยให้นักเรียนมีสมาธิและจัดสอนเสริมช่วงเลิกเรียน(มรรค)

๕) ด้านการส่งต่อนักเรียน คือ การคัดเลือกช่องทางและเครือข่ายช่วยเหลือที่เหมาะสม (ทุกข์) และใช้แอปพลิเคชัน/เครื่องมือสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพในการประสานงาน (มรรค)

แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 ด้าน ต้องมีพื้นฐานแนวทางการพัฒนา ตามหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ (การระบุปัญหา) สมุทัย (ค้นหาสาเหตุ) นิโรธ (กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้น) และมรรค (กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน) ซึ่งจะใช้การดำเนินงานตามวงจรมาตรฐาน PDCA คือ ๑. Plan คือ การวางแผนหลังจากที่วิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข ๒. Act คือ การปฏิบัติตามแผนที่กำหนด ๓. Check คือ การตรวจสอบ และ ๔. Act คือ การปรับปรุงการดำเนินการ ให้ผู้ที่มีส่วนร่วมได้วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข การปฏิบัติงานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

๑.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนำแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักอริยสัจ ๔ ไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และนำไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องยั่งยืน

๑.๒ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ควรทำความเข้าใจหลักอริยสัจ 4 นำไปประยุกต์ใช้ควบคู่กับระบบคุณภาพ PDCA สร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นถึงความสำคัญในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สร้างทัศนคติที่ถูกต้องในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่แท้จริง

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑. ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง อย่างต่อเนื่องทุกปี

๒.๒ ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ส่งผลต่อแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศานาเข้าไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

จริยา เนียมสวัสดิ์. (2557). คู่มือการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. ตรัง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2542). พุทธธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (เล่ม 14, พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ สัจจกถาวรรค). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เลิศรัตยากุล, โยธิกา, มหาญาณวัฒน์, และคณะ. (2564). ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษา ตามหลักพุทธธรรม. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 8 (ฉบับที่ 3).

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุริวิยาสาส์น จำกัด, ๒๕๕๔.

ปรีชา พินชุนศรี. (2560). เทคโนโลยีสารสนเทศกับผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนไทย.วารสารวิชาการเทคโนโลยีและสังคม, 6(2), 45–60.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 254 กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 1–23.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560). กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จรินธรณ์ ขันโพธิ์น้อย. (2564). การส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏบึงกาฬ.

ภคพร เลิกนอก. (2564). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เพื่อให้มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

รสธร เต็มหน. (2565). การบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเขาย้อย (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

สิบตำรวจตรีศิริพล เจียมประกอบ. (2564). การศึกษาค้นคว้าอิสระ: ผลของการใช้กิจกรรมแนะแนวตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านเขาล้อ (เขาล้อประชาชนูทิศ). โรงเรียนบ้านเขาล้อ.

นุจรี เมฆพิทักษ์. (2565). การศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย].

ชิสา กันยาวิริยะ. (2564). การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 กับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน [บทความวิจัย]. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย/วารสารการศึกษา.

ชนกมณฐ์ แสงสี. (2564). แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา].

Deming, W. E. (1994). The new economics for industry, government, education (2nd ed.). Cambridge, MA: MIT Press.

ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

The Effects of Group Activities on Academic Goal Setting of Lower Secondary Education Students

กนรรธพร แสงฮาด[1] และสิริลักษณ์ โปร่งสันเทียะ[2]
Gananthaporn Sanghard[1] and Siriluck Prongsantia[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา[1-2]
Nakhon Ratchasima Rajabhat University[1-2]
3ggtoon@gmail.com[1], siriluck.p@nrru.ac.th[2]

Received : February 28, 2025; **Revised :** April 23, 2025; **Accepted :** November 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านหนองพลวง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง เป็นเวลา 4 สัปดาห์ และแบบสอบถามการตั้งเป้าหมายในการเรียนวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการตั้งเป้าหมายในการเรียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการตั้งเป้าหมายในการเรียน สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: กิจกรรมกลุ่ม, การตั้งเป้าหมายในการเรียน, นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

The purpose of this experimental research was to study the effects of group activities on academic goal setting among lower secondary education students at Bannongpluang School in Semester 1, Academic Year 2024, Bannongpluang School. The sample in this study consisted of 30 students, who were divided into an experimental group and a control group, with 15 students in each group. The research instruments included a group activity plan, which was implemented three days a week for 50 minutes per session, totaling 12 sessions over a four-week period, and a goal-setting questionnaire. The statistical analysis was t-test.

The results showed that:

1. The academic goal-setting scores of the experimental group students after the posttest were significantly higher than their pretest scores, at the .01 level of statistical significance.

2. After the posttest, the experimental group students had significantly higher academic goal-setting scores than those in the control group, at the .01 level of statistical significance.

Keywords: Group activities, academic goal setting, lower secondary education students

บทนำ

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นช่วงสำคัญที่ต้องตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางการศึกษา หรือการเตรียมพร้อมเพื่อประกอบอาชีพ (ศรีประภา ชัยสินธพ, ม.ป.ป.) อย่างไรก็ตาม วัยรุ่นยังคงเผชิญกับความสับสนในอัตลักษณ์ของตนเอง ต้องการอิสระแต่ขณะเดียวกันก็ยังต้องการการยอมรับจากสังคม (Erikson, 1994) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมในปัจจุบัน ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และวัฒนธรรม ส่งผลกระทบต่อทุกช่วงวัย (พระครูธรรมคุต และคณะ, 2566) โดยเฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งอยู่ในช่วงของการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้ที่จะคิดอย่างมีระบบและการระบุเป้าหมายให้ชัดเจนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวและเติบโตได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานของ อชิรญา จตุรภัทรไพบูลย์ (2563) ที่ระบุว่าการส่งเสริมทักษะการตั้งเป้าหมายสามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการควบคุมตนเองและมีความมุ่งมั่นมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นโรงเรียนบ้านหนองพลวง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหลายคนไม่สามารถระบุเป้าหมายทางการเรียนของตนเองได้อย่างชัดเจน บางคนเรียนเพียงเพื่อตามเพื่อน หรือไม่ทราบว่าความสามารถของตนเองเหมาะกับแนวทางใด ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้น และไม่มีแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาติกา โภชฌงค และภัทรวรรธน์ จีรพัฒน์ธนธร (2563) ที่พบว่า นักเรียนที่ไม่มีเป้าหมายในการเรียนมีแนวโน้มลาออกจากระบบการศึกษามากกว่านักเรียนที่มีเป้าหมายอย่างชัดเจน การขาดเป้าหมายยังส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการเรียน การวางแผน และความสามารถในการควบคุมตนเอง (Zimmerman& Schunk, 2001) โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนต่างจังหวัดที่ขาดแหล่งเสริมสร้างทักษะชีวิตและแรงบันดาลใจที่หลากหลาย ผู้เรียนจึงมีโอกาสน้อยที่จะพัฒนาทักษะการกำหนดเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระบุว่าการจัดกิจกรรมกลุ่มสามารถช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการระบุเป้าหมายของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทรายแก้ว ก่องแก้ว และคณะ, 2560) ซึ่งเป็นแนวทางที่ควรศึกษาเพิ่มเติมในบริบทของโรงเรียนไทย

การตั้งเป้าหมายทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนวัยรุ่นมีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Locke and Latham (1990) ที่ระบุว่าผู้ที่มีการตั้งเป้าหมายที่ท้าทายและเฉพาะเจาะจงจะมีความพยายามและความมุ่งมั่นสูงกว่า การตั้งเป้าหมายที่มีโครงสร้างชัดเจนช่วยให้นักเรียนมีทิศทางในการเรียนรู้และสามารถติดตามพัฒนาการของตนเองได้ง่ายขึ้น การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง (อชิรญา จตุรภัทรไพบูลย์, 2563) นอกจากนี้ การจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายยังช่วยให้นักเรียนสามารถวางแผนการเรียนและบริหารเวลาได้ดีขึ้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่

มีต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีลักษณะสอดคล้องกับปัญหาการขาดเป้าหมายทางการเรียน โดยนักวิจัยจะดำเนินการทดลองภายในช่วงเวลา 4 สัปดาห์ และวิเคราะห์ผลลัพธ์ด้วยสถิติ t-test เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายและบรรลุความสำเร็จในการเรียนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

6. เพื่อเปรียบเทียบการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง
7. เพื่อเปรียบเทียบการตั้งเป้าหมายในการเรียนหลังการทดลองระหว่างของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การทบทวนวรรณกรรม

การตั้งเป้าหมายในการเรียน

การตั้งเป้าหมายในการเรียน หมายถึง การที่ผู้เรียนสำรวจความต้องการของตนเองที่อยากให้เกิดขึ้นในอนาคต และกำหนดจุดหมายปลายทางของการเรียนที่ต้องการให้ชัดเจน สามารถทำได้จริง ส่งผลให้ผู้เรียนทราบพฤติกรรม ที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงสิ่งที่ต้องการ โดยอาศัยความเพียรพยายามและการตัดสินใจด้วยตนเอง มีการวางแผนการและวิเคราะห์องค์ประกอบของเป้าหมาย ที่ซึ่งสามารถวัดผลและประเมินพฤติกรรมนั้นได้ โดยดูจากข้อมูลป้อนกลับที่ให้กับตนเองทั้งทางบวกและทางลบ ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดโดยมีกรอบหรือขอบเขตแนวทางที่ชัดเจน โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Bandura (1986) ซึ่งกล่าวถึง Self-Efficacy หรือการรับรู้ความสามารถของตนเอง พบว่าผู้เรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมีแนวโน้มที่จะตั้งเป้าหมายที่ท้าทายและพยายามทำให้สำเร็จมากกว่าผู้ที่ขาดความมั่นใจ นอกจากนี้ Locke and Latham (1990) อธิบายว่าการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน และเป้าหมายที่ยากจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น หากผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยปรับปรุงพฤติกรรมการเรียนของตนเองอย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมหรือกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เช่น ศรสลัก นิ่มบุตร และ ฐาศุกร์ จันประเสริฐ (2563) พบว่า โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลต่อพฤติกรรมการตั้งเป้าหมายทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับงานของ พัชรา กูบโคกกรวด และประยุทธ ไทยธานี (2565) ที่พบว่ากิจกรรมกลุ่มที่เน้นการมีส่วนร่วมและการสะท้อนตนเองช่วยพัฒนาแรงจูงใจภายในและการตั้งเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่องว่างของความรู้ยังคงอยู่ในเรื่องของกลไกที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่มีความมั่นใจในตนเองต่ำ ซึ่งการวิจัยนี้พยายามเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวโดยเสนอให้ใช้กิจกรรมกลุ่มเป็นเครื่องมือสนับสนุนการตั้งเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ

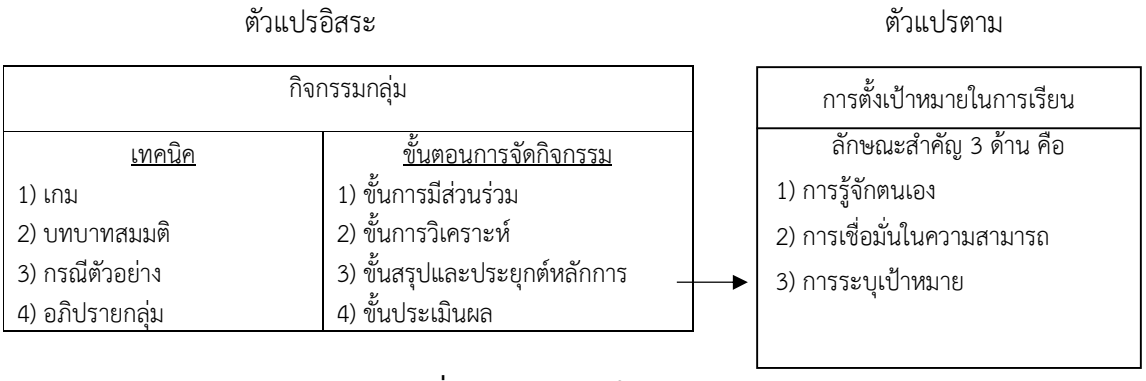
กิจกรรมกลุ่ม

กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง เทคนิคการทำกิจกรรมร่วมกันเน้นจุดศูนย์กลางการเรียนรู้อยู่ที่กลุ่ม ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิก ทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเกิดการพัฒนาตนเอง กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้จากกันและกัน และพัฒนาทักษะการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการตั้งเป้าหมายในการเรียน โดยพาสนา นิยมบัตรเจริญ (2551) ได้ทำการศึกษาผลของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาและอาชีพ

ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธิสารพิทยากร พบว่าโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มช่วยพัฒนาการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถกำหนดทิศทางของตนเองได้ดีขึ้น นอกจากนี้ งานวิจัยของ Patterson (1973 อ้างถึงใน เจษสุดา ศิริจันทร์, 2553) ระบุว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร ความรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการตั้งเป้าหมายในการเรียน ในช่วงที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่ได้ยืนยันประสิทธิผลของกิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาทักษะการตั้งเป้าหมาย เช่น รดารัตน์ ยุมิมัย และประยุทธ ไทยธานี (2563) พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาผ่านกิจกรรมกลุ่มมีคะแนนการตั้งเป้าหมายในการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ศรสลัก นิ่มบุตร และฐาศุกร์ จันประเสริฐ (2563) รายงานว่าการจัดโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองผ่านกระบวนการกลุ่ม ช่วยพัฒนาการตั้งเป้าหมายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างชัดเจน แม้ว่ากิจกรรมกลุ่มจะได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ แต่ยังมีช่องว่างขององค์ความรู้เกี่ยวกับขนาดและลักษณะของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุด ปัจจุบันมีคำแนะนำว่าขนาดกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน และควรจัดกิจกรรม 8–12 ครั้ง แต่ยังไม่มีงานวิจัยเปรียบเทียบเชิงลึกเกี่ยวกับผลของขนาดกลุ่มหรือโครงสร้างกิจกรรมต่อประสิทธิภาพการตั้งเป้าหมายอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถช่วยส่งเสริมการตั้งเป้าหมายทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างไร และปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของกิจกรรมดังกล่าว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อบริบทของนักเรียนในยุคปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้กิจกรรมกลุ่มมี 4 เทคนิค คือ เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง และอภิปรายกลุ่ม มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการมีส่วนร่วม ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ และขั้นประเมินผล เพื่อพัฒนาการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1986)ทฤษฎีการตั้งเป้าหมายของ Dweck & Elliott (1983) และทฤษฎีการตั้งเป้าหมายของ Locke & Latham (1990) ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปลักษณะสำคัญ 3 ด้าน คือ การรู้จักตนเอง การเชื่อมั่นในความสามารถ และการระบุเป้าหมาย ดังกรอบแนวคิดในภาพ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลองพื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนบ้านหนองพลวง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านหนองพลวง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 60 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ซึ่งได้มาจาก การคัดกรองเบื้องต้น โดยใช้แบบสอบถามการตั้งเป้าหมายในการเรียน ผู้ที่มีคะแนนการตั้งเป้าหมายในการเรียนอยู่ในเกณฑ์มีเป้าหมายในการเรียนค่อนข้างไม่ชัดเจนและมีการเป้าหมายในการเรียนไม่ชัดเจน และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 30 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน โดยใช้วิธีสุ่มนักเรียนที่มีคะแนนการตั้งเป้าหมายในการเรียนใกล้เคียงกันเป็นคู่ ๆ (Match-paired) เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จากนั้นจับสลากเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน เพื่อควบคุมตัวแปรด้านสภาพแวดล้อม และได้รับการจัดกิจกรรมหรือการเรียนการสอนในช่วงเวลาเดียวกันตามจริยธรรมการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมกลุ่มพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดของ Bandura (1986) และ Locke & Latham (1990) ประกอบด้วยกิจกรรม 12 ครั้ง (สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เป็นเวลา 4 สัปดาห์) และแบบสอบถามการตั้งเป้าหมายในการเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักตนเอง, ความเชื่อมั่นในตนเอง และ การระบุเป้าหมาย โดยเครื่องมือวิจัยผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดย ตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คำนวณ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ .87 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้ในระดับสูง ดำเนินการจัดกิจกรรมระหว่างวันที่ 2-27 กันยายน 2567 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์ค่าสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ t-test แบบไม่อิสระ (Dependent t-test) สำหรับเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง และใช้ t-test แบบอิสระ (Independent t-test) สำหรับเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .01 เพื่อควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจส่งผลกระทบต่อผลการทดลอง เช่น สภาพแวดล้อมในการเรียน ระยะเวลาการจัดกิจกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนและนักเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้ทั้งสองกลุ่มเรียนในห้องเรียนเดียวกัน ใช้ครูประจำชั้นเดียวกัน และจัดกิจกรรมในช่วงเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลได้อย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัย

ภายหลังจากการดำเนินการทดลองตามแผนกิจกรรมกลุ่มที่ออกแบบขึ้นในระยะเวลา 4 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง และเปรียบเทียบคะแนนหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1. เพื่อเปรียบเทียบการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลองผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test แบบไม่อิสระ (Dependent t-test) พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกด้านของการตั้งเป้าหมาย ได้แก่ ด้านการรู้จักตนเอง, ด้านความเชื่อมั่นในความสามารถ

และด้านการระบุเป้าหมาย แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มที่ใช้สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการตั้งเป้าหมายได้อย่างเป็นระบบแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง (n = 15) ก่อนและหลังการทดลอง

การตั้งเป้าหมายในการเรียน	การประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ด้านการรู้จักตนเอง	หลังการทดลอง	2.91	.38	8.000**	.000
	ก่อนการทดลอง	2.37	.36		
ด้านการเชื่อมั่นในความสามารถ	หลังการทดลอง	2.58	.39	8.113**	.000
	ก่อนการทดลอง	2.10	.34		
ด้านการระบุเป้าหมาย	หลังการทดลอง	2.67	.34	16.196**	.000
	ก่อนการทดลอง	1.87	32		
การตั้งเป้าหมายในการเรียน(รวม 3 ด้าน)	หลังการทดลอง	2.72	.30	22.119**	.000
	ก่อนการทดลอง	2.11	.28		

**มีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่า การตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 2.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .28 ภายหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 2.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .30 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อน และหลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test แบบอิสระ (Independent t-test) พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการตั้งเป้าหมายในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกด้านเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลอง (n = 15) และกลุ่มควบคุม (n = 15)

การประเมิน	กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ด้านการรู้จักตนเอง	กลุ่มทดลอง	2.91	.38	4.497**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.32	.37		
ด้านการเชื่อมั่นในความสามารถ	กลุ่มทดลอง	2.58	.28	4.088**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.16	.28		
ด้านการระบุเป้าหมาย	กลุ่มทดลอง	2.67	.34	6.013**	.000
	กลุ่มควบคุม	1.97	.30		
การตั้งเป้าหมายในการเรียน(รวม 3 ด้าน)	กลุ่มทดลอง	2.72	.30	5.513**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.15	.26		

**มีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่า หลังการทดลองการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 2.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .30 สำหรับนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย 2.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .26 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่ม พบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการตั้งเป้าหมายในการเรียนสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการตั้งเป้าหมายใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้จักตนเอง กิจกรรมกลุ่มช่วยให้นักเรียนสำรวจลักษณะนิสัย ความสนใจ และความสามารถของตนเอง 2) ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง กิจกรรมที่ใช้เทคนิค เช่น เกม บทบาทสมมติ และการนำเสนอกรณีตัวอย่าง มีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเอง และ 3) การระบุเป้าหมายที่เหมาะสม กิจกรรมช่วยให้นักเรียนเรียนรู้วิธีการระบุเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงเทคนิคในการติดตามความก้าวหน้าของตนเอง การใช้เทคนิค เช่น เกม บทบาทสมมติ และการอภิปรายกลุ่มช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการฝึกตั้งเป้าหมายและประเมินความสามารถของตนเอง แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ Bandura (1986) ที่กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) มีผลต่อการระบุเป้าหมายและแรงจูงใจในการเรียนรู้ อีกทั้งยังสนับสนุนแนวคิดของ Locke and Latham (1990) ที่ระบุว่าการระบุเป้าหมายที่เหมาะสมและท้าทายช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามมากขึ้น ส่งผลให้ประสิทธิภาพการเรียนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรา กูบโคกกรวด และประยุทธ ไทยธานี (2565) ที่กล่าวว่า การที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ได้สำรวจตนเอง วิเคราะห์ ได้ร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ให้กำลังใจเสริมแรงทางบวกซึ่งกันและกัน ส่งผลให้นักเรียนได้รู้จักตนเองมากขึ้น ได้รับรู้ความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง รับรู้ถึงความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความสามารถทางการเรียน และได้ระบุถึงเป้าหมายที่เหมาะสมกับตนเองอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีการตั้งเป้าหมายในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ ซึ่งในการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินตามขั้นตอนดังนี้คือ ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม คือ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน เช่น กิจกรรมส่งไข่ให้ถึงฝั่ง และกิจกรรมหอคอย ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ คือ ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นความรู้สึก จากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติร่วมกัน และร่วมกันวิเคราะห์จะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาและแนวทาง รวมไปถึงเข้าใจตนเองและผู้อื่น เพื่อนำไปสู่การตั้งเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ คือ การให้นักเรียนช่วยกันรวบรวมแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในกลุ่มมาสรุปเป็นหลักการของตนเอง และสามารถนำหลักการนั้น มาใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง และขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล คือ การประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง โดยนักเรียนสามารถบอกถึงประโยชน์ ข้อเสนอแนะของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อการตั้งเป้าหมายในการเรียนได้ และผู้วิจัยประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียนโดยการสังเกต ความสนใจ การให้ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พาสนา นิยมบัตรเจริญ (2551) ที่พบว่า โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการตั้งเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1986) ที่

ระบุว่า ประสบการณ์ทางอ้อม (Vicarious Experience) สามารถเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองผ่านการสังเกตผู้อื่น ดังนั้น การศึกษานี้ยืนยันว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการตั้งเป้าหมายของนักเรียน และสามารถนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนเพื่อช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจและทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ผลการวิจัยจะชี้ว่ากิจกรรมกลุ่มมีประสิทธิภาพในภาพรวม แต่ยังพบ ข้อจำกัดบางประการ ที่ควรพิจารณา เช่น ระยะเวลาการทดลองมีเพียง 4 สัปดาห์ ซึ่งอาจยังไม่เพียงพอในการส่งเสริมทักษะการตั้งเป้าหมายในระยะยาว ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งผู้เรียนตอบด้วยตนเอง จึงอาจมีความเอนเอียงจากความรู้สึกหรือการคาดเดาคำตอบ การสุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจงในโรงเรียนเดียว ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนผลกับนักเรียนในบริบทที่แตกต่างกันได้ ดังนั้น การอภิปรายผลในครั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นทั้งประสิทธิภาพของกิจกรรมกลุ่มในการส่งเสริมทักษะการตั้งเป้าหมาย และความจำเป็นในการพิจารณาปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ร่วมด้วย ทั้งระยะเวลา บุคลิกภาพผู้เรียน และบริบทของโรงเรียน เพื่อให้การออกแบบกิจกรรมสามารถตอบสนองได้อย่างหลากหลายและครอบคลุมยิ่งขึ้นในอนาคต

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการพัฒนาทักษะใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ การรู้จักตนเอง, ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และการระบุเป้าหมายที่เหมาะสม

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1. การรู้จักตนเอง (Self-awareness) กิจกรรมกลุ่มช่วยให้นักเรียนสามารถสำรวจและเข้าใจตนเองได้ดีขึ้น นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับ จุดแข็ง จุดอ่อน ความสนใจ และแนวทางการพัฒนาตนเอง ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มและการทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ซึ่งช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงศักยภาพของตนเองและสามารถวางแผนพัฒนาตนเองได้ดียิ่งขึ้น

2. ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะได้รับโอกาส ทดลองทำสิ่งใหม่ๆ ฝึกฝนทักษะการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา ผ่านเทคนิคต่างๆ เช่น เกม, บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง การเห็นตนเองประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในความสามารถของตนเอง และทำให้เชื่อว่าพวกเขาสามารถบรรลุเป้าหมายทางการเรียนได้

3. การระบุเป้าหมายที่เหมาะสม (Goal-setting skills) กิจกรรมกลุ่มช่วยให้นักเรียนเรียนรู้วิธีการระบุเป้าหมายที่เหมาะสมและเป็นไปได้ โดยเน้นให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายที่มีโครงสร้าง มีแผนปฏิบัติ และสามารถติดตามความคืบหน้าได้ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถพัฒนาแนวทางการระบุเป้าหมายที่เหมาะสมกับตนเอง และเข้าใจว่าการระบุเป้าหมายเป็นกระบวนการที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์

สรุป

บทความนี้เป็นการศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยพบว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการตั้งเป้าหมายใน 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักตนเอง การระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางพัฒนาตนเอง ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ที่ช่วยให้นักเรียนกล้าลงมือทำ และ การระบุเป้าหมายที่เหมาะสม ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถวางแผนการเรียนรู้ที่มีโครงสร้าง กิจกรรมกลุ่มถูกออกแบบให้มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ การสรุปและประยุกต์ใช้ และการประเมินผล พร้อมใช้เทคนิค เช่น เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง และการอภิปรายกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีพัฒนาการด้านการตั้งเป้าหมายสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการช่วยนักเรียนพัฒนาทักษะการระบุเป้าหมาย การศึกษานี้สามารถนำไปใช้เพื่อออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การจัดกิจกรรมกลุ่มกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนกลุ่มนี้มักจะมีปัญหาในการพูดจาล้อเลียนสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เพื่อนที่ถูกล้อไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และลงมือทำกิจกรรม ผู้นำจัดกิจกรรมกลุ่ม ควรมีข้อตกลงก่อนการเริ่มกิจกรรม เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนต่อสมาชิกที่ร่วมกิจกรรม โดยชี้แจงให้นักเรียนทุกคนไม่ควรแสดงความคิดเห็นทางลบที่ส่งผลต่อจิตใจของสมาชิกคนอื่นๆ เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนที่โดนเกิดความรู้สึกไม่ดี

1.2 ผู้ที่จะนำแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มที่มีผลต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียนไปใช้ ควรศึกษาจุดมุ่งหมาย วิธีการลำดับขั้นตอนต่างๆ ให้เข้าใจอย่างชัดเจน และในการจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนสมาชิกภายในกลุ่มในแต่ละครั้งที่จัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถร่วมกิจกรรมและมีปฏิสัมพันธ์กับทุกๆ คนที่เข้าร่วมกิจกรรมในการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการติดตามผลในระยะยาว หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองไปแล้ว เพื่อดูว่าการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการพัฒนา ยังคงอยู่กับนักเรียนมากน้อยเพียงใด

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียน เพื่อให้มีการศึกษาที่ลึกซึ้งมากขึ้น การศึกษาในครั้งต่อไป ควรเพิ่มเติมวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเข้าถึงประสบการณ์หรือปรากฏการณ์เชิงคุณภาพของนักเรียน จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการตั้งเป้าหมายในการเรียน อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

2.3 ในการวิจัยนี้ สามารถนำไปวิจัยต่อยอดในเรื่องของผลของการจัดกิจกรรมกลุ่มที่มีผลต่อตัวแปรอื่นๆ เช่น ด้านการคิด อารมณ์ และสังคม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2552). *สร้างแรงบันดาลใจให้ลูกใช้ชีวิตอย่างมีค่า*. สืบค้นจาก. http://www.9anant.com/index.php?lay=show&ac=article&Id

เจษสุดา ศิริจันทร์. (2553). *ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองกุ่ม เขตบึงกุ่มกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทรายแก้ว ก่องแก้ว, อุรปรีย์ เกิดในมงคล และนวลฉลี ประเสริฐสุข. (2560). ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศอย่างเหมาะสมของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสนหา (สมัครพลผดุง). *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 2618-2633. สืบค้นจาก https://he0 2 . tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/download/105661/83841/268640

พระครูธรรมคุต (สุทธิพจน์ สุทธิวจโน), พระปริยัติวชิรกวี (ไมตรี ปุญญามรินโท), พระมหาฉัตรชัย สุฉตตชโย, พระมหาพิเชษฐ์ คำงาม และ ณัฐหทัย นิรัติศัย. (2566). NEXT NORMAL: แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงวิถีทางสังคมไทย. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*. 6(1), 137-158.

พาสนา นิยมบัตรเจริญ. (2551). *ผลของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธิสารพิทยากร* วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พัชรา กูบโคกกรวด และประยุทธ ไทยธานี. (2565). ผลของกิจกรรมส่งเสริมแรงจูงใจภายในที่มีต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารราชพฤกษ์*, 20(2), 113-123. สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Ratchaphruekjournal/article/download/252877/175485/980040

มาติกา โภชฌงค และภัทรวรรธน์ จีรพัฒน์ธนธร. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกกลางคันของนักเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษาพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมหาจุฬาคชสาร*, 11(1), 36-47. สืบค้นจาก. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/gajasara/article/download/252696/170572/

รดารัตน์ ยุมิมัย และประยุทธ ไทยธานี. (2565). ผลของการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาที่มีต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารราชพฤกษ์*, 18(1), 94-82. สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Ratchaphruekjournal/article/download/214533/164007

ศรสลัก นิ่มบุตร และฐาศุกร์ จันประเสริฐ. (2563). ประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมการตั้งเป้าหมายทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(1), 72-86. สืบค้นจาก https://so0 6 . tci-thaijo.org/index.php/vrurdihsjournal/article/download/242950/165253/

ศรีประภา ชัยสินธพ. (ม.ป.ป.). *สภาพจิตใจของวัยรุ่น. คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล*. สืบค้นจาก. https://www.rama.mahidol.ac.th/ramamental/generaldoctor/06062014-0847

อชิรญา จตุรภัทรไพบูลย์. (2563). *การเสริมสร้างเป้าหมายทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่นโดยการให้คำปรึกษากลุ่ม*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. New Jersey*: Prentice Hall.

Dweck, C.S., & Elliott, E. S. (1983). Achievement motivation. In Mussen, P. H. & Hetherington, E. M. (Eds.). Handbook of Child Psychology (pp. 643-691). New York: Wiley.

Erikson, G. (1994). "Pupils' Understanding of Magnetism in a Practical Assessment Context: The Relationship between Content, Process and Progression". *In The Content of Science: A Constructivist Approach to Its Teaching and Learning* (pp. 80-97), edited by P. Fensham, R. Gunstone amd R. White. London: Falmer Press.

Locke, E. A. & Latham, G.P. (1990). *A Theory of Goal Setting & Task Performance*. New Jersey: Prentice Hall.

Zimmerman, B.J., & Schunk, D.H. (Eds.). (2001). Selfregulated learning and academic achievement: Theoretical perspectives (2nd ed.). Mahwah, NJ:Erlbaum.

แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดกรุงเทพมหานคร

Guidelines for Active Learning which Enhance Analytical Thinking of Primary Students at School Cluster 35 under Bangkok Metropolitan Administration

พัชรินทร์ ศิริสุข[1] และทัศพร เกตุถนอม[2]
Patcharin Sirisuk[1] and Thasporn Kettanom[2]
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต[1]
Graduate School, Rattana Bundit Universit[1]
คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม[2]
Faculty of Education, Saim Techonology College[2]
Email: [1]ps2410@hotmail.com, Email: [2]Kettanom23@gmail.com

Received : February 20, 2025; **Revised :** June 25, 2025; **Accepted :** September 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากการสอบถาม เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามครู–นักเรียน แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการเทียบสัดส่วนตามตารางของเครซี่และมอร์แกน เป็นครู 38 คน เป็นนักเรียนชั้น ป.4–6 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 188 คน ผู้ให้ข้อมูล 5 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสรุปเนื้อหาตามประเด็น

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ในความคิดเห็นของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากด้านมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การวัดและประเมินผล 2) องค์ความรู้ 3) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 4) การนิเทศการจัดการเรียนรู้ 5) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากด้านมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) องค์ความรู้ 2) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล 5) การนิเทศการจัดการเรียนรู้

2) แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ใน 5 ด้าน 16 แนวทาง ได้แก่ 1) องค์ความรู้ 3 แนวทาง 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 แนวทาง 3) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 3 แนวทาง 4) การนิเทศการจัดการเรียนรู้ 2 แนวทาง 5) การวัดและประเมินผล 3 แนวทาง

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; การคิดวิเคราะห์; ผู้เรียนระดับประถมศึกษา; กลุ่มเครือข่ายโรงเรียน

Abstract

This article aimed to (1) study conditions of Active Learning (2) suggest guidelines for Active Learning which enhance analytical thinking of Primary students at schools cluster 35 under Bangkok Metropolitan Administration. The survey research were collected quantitatively by the questionnaire form and qualitatively by an interview form. The sample of quantitative were obtained using Krejcie and Morgan table, consisted of 38 teachers, 188 students in P.4–6 in the 2024 academic year and 5 key informants by purposive sampling. The instrument for collecting was the questionnaire and Semi–structured interview. Statistics used in data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and aspect summarization. The research results were found as follows;

1. The conditions of Active Learning , based on the teachers' opinions, were at the high level, ranging from the highest to the lowest as follows: 1) measurement and evaluation, 2) knowledge, 3) lesson planning, 4) teaching supervision and 5) teaching approaches. Meanwhile, The conditions based on the students' opinions were at the high level, ranging from the highest to the lowest as follows: 1) knowledge, 2) lesson planning, 3) teaching approaches, 4) measurement and evaluation and 5) teaching supervision.

2. The guidelines for Active Learning, enhancing analytical thinking of primary students at schools cluster 35, included 5 aspects 16 guidelines as follows: 1) three guidelines of knowledge, 2) five guidelines of Active Learning, 3) three guidelines of lesson planning, 4) two guidelines of teaching supervision and 5) three guidelines of measurement and evaluation.

Keywords: Active learning ; Aanalytical thinking; Primary students; School Cluster

บทนำ

การจัดการศึกษาในสภาวการณ์ปัจจุบันต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ตามเป้าหมายด้านผู้เรียน 3Rs และ 8Cs ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 โดยสถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีพ การประกอบอาชีพ ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยความสำคัญนี้ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (2565) จึงได้มีหนังสือให้กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่จัดการศึกษา รวมทั้งกรุงเทพมหานครปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) การคิด 3) การแก้ปัญหา 4) การใช้ทักษะชีวิต และ 5) การใช้เทคโนโลยี โดยการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง มุ่งเน้นกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกทักษะ คุณลักษณะของผู้เรียนด้วยการลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) การพัฒนาสมรรถนะของครูในการถ่ายทอดความรู้และการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทของท้องถิ่น ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด

กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอุดมศึกษา โดยมีสำนักการศึกษาเป็นส่วนราชการหลักในการกำกับ ดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัด 437 โรงเรียน ในเขตพื้นที่การปกครอง 50 สำนักงานเขต มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 13,325 คน มีนักเรียน 253,554 คน และมีการแบ่งกลุ่มโรงเรียนในรูปแบบเครือข่ายที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้กัน จำนวน 80 กลุ่มเครือข่าย (สำนักการศึกษา, 2567) โดยสถานการณ์ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครในส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O–NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2564–2566 ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด คือ $\geq$ 50 ในบางกลุ่มสาระวิชา ดังนั้น กรุงเทพมหานครจึงส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัดเร่งยกระดับคุณภาพการศึกษา ปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามบริบทของแต่ละกลุ่มเครือข่าย โดยโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 35 จำนวน 5 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนขนาดใหญ่ 3 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดกลาง 2 โรงเรียน ตั้งอยู่ในเขตลาดกระบัง ได้ดำเนินการพัฒนาความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามความพร้อมของโรงเรียน อาทิ การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานโรงเรียนดีเด่นทั้งในและนอกสังกัด เพื่อประยุกต์วิธีสอนมาดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล คล้ายริน (2564) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูโรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ได้รับการอบรมด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกคนหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างไรก็ดี ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O–NET) ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2566 ในโรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะของครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายของกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยในฐานะเป็นกรรมการสถานศึกษา (ผู้ทรงคุณวุฒิ) ในคณะกรรมการสถานศึกษา มีบทบาทเกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนเลขานุการในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนดังกล่าว จึงสนใจพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพตามบริบทของโรงเรียน

แม้ว่าการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 ด้วยการเข้ารับการฝึกอบรมการศึกษาดูงาน จะนับเป็นวิธีการที่จำเป็นในการเพิ่มพูนสมรรถนะของบุคลากรของหน่วยงานก็ตาม แต่หากได้ศึกษาหาแนวทางที่สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ อาจได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือนำมาเสริมหนุนที่จะช่วยให้ครูจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีความสำคัญต่อการพัฒนาความคิดขั้นสูง ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อาทิ ทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยครูสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรียนรู้สูงสุด ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเล็กๆ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานเป็นกลุ่ม สร้างปฏิสัมพันธ์ ร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน (มนสิช สิทธิสมบูรณ์, 2565) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จึงช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้รับการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีประสิทธิผล ผู้วิจัยและทีมงานจึงสนใจศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนเลขานุการเครือข่ายที่ได้เข้ารับการอบรมวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตาม

แนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 รูปแบบ และการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของนักวิชาการ นักการศึกษา อันจะส่งผลต่อเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

บทความวิจัยนี้ นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 5) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยแนวทางในแต่ละด้านอาจนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ของครูตามสภาพบริบทของท้องถิ่น วัฒนธรรม การเรียนการสอนที่หลากหลายในแวดวงการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติให้ได้รับความรู้ด้วยตนเอง มุ่งเน้นพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิดและเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคต และเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในงานวิจัย เพื่อตอบคำถามการวิจัยที่นำไปสู่องค์ความรู้ที่น่าเชื่อถือและนำมาปรับใช้ประโยชน์ในแวดวงวิชาการ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หมายถึง การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher–Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถามและถามอภิปรายร่วมกัน ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกไว้ 4 รูปแบบ และรูปแบบการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของนักวิชาการ นักการศึกษา ดังนี้ 1) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity–Based Learning) โดยยึดกิจกรรมเป็นที่ตั้งเพื่อที่จะฝึกหรือพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด 2) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมหรือการปฏิบัติ 3) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนหาสาเหตุของการเกิดปัญหา รวมถึงการค้นคว้าความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา 4) การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project – Based Learning) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้กิจกรรม การเรียนรู้ด้วยโครงงานให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 5) การเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด (Thinking–Based Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่ผู้สอนใช้เทคนิคและวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเป็นลำดับขั้นแล้วขยายความคิดต่อเนื่องจากความคิดเดิม พิจารณาแยกแยะอย่างรอบด้าน ด้วยเหตุผลและเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มี

2. การคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการจำแนกแยกแยะข้อมูล อธิบายเหตุผล เห็นความสัมพันธ์ที่จะเชื่อมโยงข้อมูลให้เป็นข้อสรุปอย่างเหมาะสม เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือนำไปประยุกต์ใช้การฝึกคิดวิเคราะห์ อาจยึดหลักการตั้งคำถาม 5W 1H คือ ใคร (Who) อะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไร (When) ทำไม (Why) และอย่างไร (How) หรือผู้สอนจัดสภาพการณ์กระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกการคิดแล้วสรุปเป็นแผนผังความคิด (Mind Map) (สิทธิพล อาจอินทร์, 2564)

3. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการเตรียมจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหัวข้อกิจกรรมการเรียนรู้ ครูอาจระบุวิธีสอนแบบ Active Learning ซึ่งแต่ละวิธีมีขั้นตอนการสอนที่ต่างกัน (มนสิช สิทธิสมบูรณ์, 2565)

4. การนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง กระบวนการพัฒนาปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีคุณภาพ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการนิเทศ 2) ขั้นวางแผนการนิเทศ 3) ขั้นดำเนินการนิเทศ 4) ขั้นประเมินผลการนิเทศ

5. การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง กระบวนการที่ต้องใช้เครื่องมือวัดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณ และตัดสินหรือลงข้อสรุปด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายนำมาเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน/เกณฑ์ที่กำหนด แล้วตัดสินคุณค่า (สุกัญญา แช่มช้อย, 2565) ผู้สอนต้องดำเนินการภายใต้เกณฑ์การวัดและประเมินผลระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2560

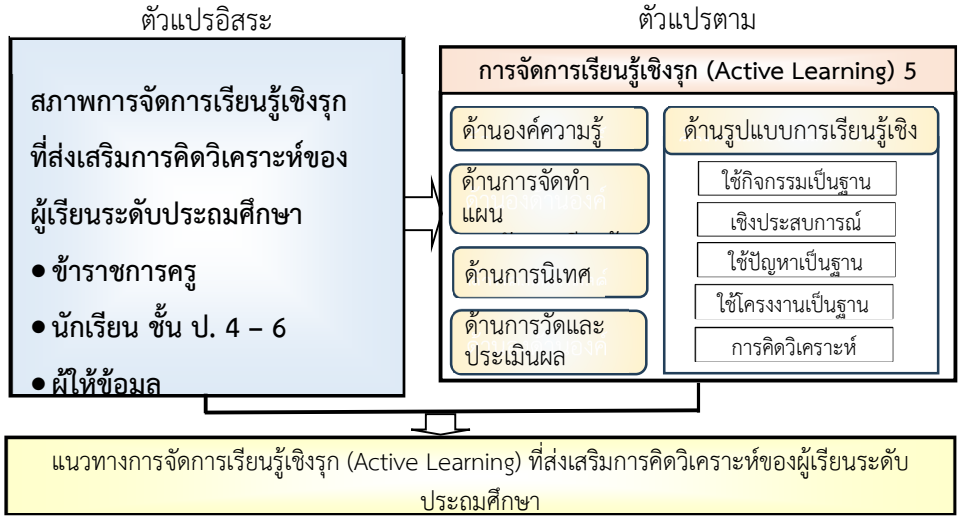
6. การดำเนินงานครือข่ายโรงเรียน (School Cluster) สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการเน้นการช่วยเหลือ เกื้อกูล และแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันในด้านความรู้ บุคลากร สื่อการเรียนการสอน วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายเดียวกัน โดยใช้การแบ่งกลุ่มตามเขตพื้นที่การปกครอง 50 สำนักงานเขต มีจำนวน 80 เครือข่าย มีโรงเรียนในแต่ละเครือข่ายจำนวน 4–8 โรงเรียน หากสำนักงานเขตใดมีจำนวนไม่ถึง 4 โรงเรียน ต้องรวมกับจำนวนโรงเรียนในสำนักงานเขตใกล้เคียง โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ประสานงานเครือข่าย 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการพัฒนางานวิชาการ จัดการระบบข้อมูล บริหารโดยยึดหลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายโรงเรียน และมีเลขานุการเครือข่ายโรงเรียนทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยในการดำเนินงาน โดยทั้ง 2 ตำแหน่ง มีวาระคราวละ 2 ปี และดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน (เครือข่ายโรงเรียนที่ 35, 2565)

จากการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติค้นพบองค์ความรู้ เพื่อนำมาต่อยอดสร้างความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาวการณ์ที่ผู้เรียนต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์ในการแยกแยะข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดระบบการแก้ปัญหา อันเป็นทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด โดยนำกระบวนการนิเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพ ดำเนินการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยวิธีการที่หลากหลายตามแนวทางการวัดและประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผลการวิจัยจะส่งผลทางตรง

ต่อคุณภาพการสอนของครูกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 และอาจส่งผลทางอ้อมต่อการบริหารจัดการศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยประยุกต์รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2560) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) และ สิทธิพล อาจอินทร์ (2564) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจที่เก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พื้นที่การวิจัยคือ โรงเรียนเลขานุการกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดกรุงเทพมหานคร มีระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้ 1) ประชากรประกอบด้วยข้าราชการครู จำนวน 42 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4–6 จำนวน 368 คน ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–3 เป็นช่วงวัยเด็กอายุ 7–9 ปี ที่มีช่วงความสนใจสั้น และต้องมีสิ่งของที่เป็นของจริงมาแสดงให้เด็กดู เด็กจึงจะสามารถจัดลำดับ เชื่อมโยงได้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2565) อาจมีข้อจำกัดในการตอบแบบสอบถาม จึงไม่ได้นำมาเป็นประชากรในการวิจัย 2) กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการกำหนดขนาดจากการเทียบสัดส่วนตามตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) มีขอบเขตช่วงความเชื่อมั่นที่ 95% ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 5% (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล, 2562) เป็นการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการครู จำนวน 38 คน และนักเรียนแต่ละระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4–6 จำนวน 188 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง โดยแบบสอบถามสำหรับครู–นักเรียน เป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert Scale) ดังที่ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2566) ระบุไว้และมีเกณฑ์การแปลความหมายช่วงคะแนน ดังนี้ 5 (มากที่สุด = 4.50 – 5.00) 4 (มาก = 3.50 – 4.49) 3 (ปานกลาง = 2.50 – 3.49) 2 (น้อย = 1.50 – 2.49) และ 1 (น้อยที่สุด = 1.00 – 1.49) แบบสอบถามมี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและสภาพการจัดการเรียนรู้

เชิงรุก 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 5) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างสำหรับผู้ให้ข้อมูล มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้คำสัมภาษณ์ และ ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 ใน 5 ด้าน เช่นเดียวกับแบบสอบถาม มีข้อคำถามด้านละ 2 ข้อ รวม 10 ข้อ โดยนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 5 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีประสบการณ์ทำงานการศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีคุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน 2567 นำคำตอบของผู้ให้คำสัมภาษณ์มาแจกแจงความถี่และสรุปเนื้อหาตามประเด็นคำสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนวิทยฐานะเชี่ยวชาญ 1 คน และผู้มีคุณวุฒิทางการศึกษาปริญญาเอก 4 คน ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร นักบริหารการศึกษา 2 คน และนักวิชาการด้านสถิติและวิจัย เครื่องมือวิจัยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของคำถามระหว่าง .80 – 1.00 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้กับครู จำนวน 30 คน นักเรียน จำนวน 30 คน ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2567 ณ โรงเรียนต่างกลุ่มเครือข่าย แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนกโดยแบบสอบถามครู มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .22 – .84 แบบสอบถามนักเรียน มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .25 – .83 และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Coefficient : α) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามสำหรับครู = .97 และแบบสอบถามสำหรับนักเรียน = .98 เก็บข้อมูลในช่วงเดือนกันยายน 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาประมวลวิเคราะห์ด้วยสถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดกรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านองค์ความรู้การจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุก 2) ด้านรูปแบบการจัดการเรียนนรู้เชิงรุก 3) ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 5) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา 5 ด้าน	ระดับความคิดเห็นครู (n = 38)				ระดับความคิดเห็นนักเรียน (n = 118)			
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	ลำดับที่	$\bar{X}$	SD	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านองค์ความรู้การจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุก	4.45	.54	มาก	2	4.35	.63	มาก	1
2. ด้านรูปแบบการจัดการเรียนนรู้เชิงรุก	4.36	.50	มาก	5	4.26	.61	มาก	3
3. ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.39	.53	มาก	3	4.31	.67	มาก	2
4. ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.37	.53	มาก	4	4.20	.68	มาก	5
5. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.50	.49	มากที่สุด	1	4.21	.78	มาก	4
เฉลี่ย	**4.47**	**.50**	**มาก**	**-**	**4.28**	**.60**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.47, SD=.50) โดยเรียงลำดับจากด้านมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.50, SD=.49) และอีก 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ 2) องค์ความรู้การจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X}$=4.45, SD=.54) 3) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X}$=4.39, SD=.53) 4) การนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X}$=4.37, SD=.53) และ 5) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X}$=4.36, SD=.50) ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.28, SD =.60) และอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) องค์ความรู้การจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X}$=4.35, SD=.63) 2) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X}$=4.31, SD=.67) 3) รูปแบบการจัดการเรียนนรู้เชิงรุก ($\bar{X}$=4.26, SD=.61) 4) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X}$=4.21, SD=.78) และ 5) การนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X}$=4.20, SD=.68)

วัตถุประสงค์ข้อ 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 ใน 5 ด้าน สรุปได้ 16 แนวทาง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปเนื้อหาประเด็นคำสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สำหรับผู้ให้ข้อมูล 5 คน ใน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 5) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

คำถามสัมภาษณ์ในแต่ละด้าน	**แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35**
1. ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	
1.1 ครูกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 ควรมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในเรื่องใดบ้าง และควรดำเนินการอย่างไร	1. ครูควรมีความรู้เรื่องวิธีการสอนแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
	2. ครูควรมีความรู้ด้านการออกแบบการเรียนรู้ที่สามารถให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
	3. ครูต้องเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง เช่น รูปแบบ70–20–10 หรือให้ครูวางแผนพัฒนาตนเอง
1.2 ท่านเห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีความสำคัญต่อนักเรียนอย่างไร และโรงเรียนควรดำเนินการอย่างไรบ้าง	1. มีความสำคัญตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
	2. ช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก คิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาได้จากการใช้ทักษะการคิด
	3. พัฒนาครูให้มีองค์ความรู้ด้านวิธีสอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง และจัดทำข้อมูลเชิงวิชาการประสัมพันธ์
	4. สนับสนุนให้ครูทุกกลุ่มสาระวิชาจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมุ่งเน้นกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ก่อน
2. ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	
2.1 ท่านเห็นว่าลักษณะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสมกับนักเรียน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 ควรเป็นอย่างไร	1. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับอาชีพในชุมชน
	2. จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัย
	3. คำนึงถึงสภาพแวดล้อม บริบทของครอบครัวผู้เรียน

2.2 โรงเรียนควรมีบทบาทอย่างไร ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ทันต่อสภาวการณ์ปัจจุบันและเหมาะสมกับบริบทโรงเรียน	1. เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาทักษะและผลักดันให้ครูจัดการเรียนรู้เชิงรุก
	2. ให้ครูติดตามข่าวสาร งานวิจัยด้านการสอนเชิงรุก
	3. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ PLC
	4. จัดหาวิทยากรมาอบรมให้ครูทุกปีการศึกษา
3. ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	
3.1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่ครูต้องเตรียมการสอนโดยการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพราะเหตุใด	1. เห็นด้วยอย่างยิ่ง/อย่างมาก
	2. แผนการจัดการเรียนรู้เป็นพิมพ์เขียวในการสอน
	3. แผนการจัดการเรียนรู้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการพัฒนางานและพัฒนาตนเอง
3.2 ท่านมีแนวทางในการนำส่งแผนการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างไร จึงจะเกิดผลดีกับผู้เรียนและครู	1. ส่งให้ฝ่ายบริหาร/ฝ่ายวิชาการตรวจก่อนล่วงหน้า 1 สัปดาห์
	2. ส่งภายหลังจากนำไปใช้สอน 1 สัปดาห์
	3. ควรตกลงกันเป็นแนวปฏิบัติให้เข้าใจตรงกัน

ตารางที่ 2 สรุปเนื้อหาประเด็นคำสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สำหรับผู้ให้ข้อมูล 5 คน ใน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 5) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ต่อ)

คำถามสัมภาษณ์ในแต่ละด้าน	**แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35**
4. ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	
4.1 ท่านเห็นว่าควรมีการสังเกตการสอนของครูในรูปแบบใดบ้าง และควรดำเนินการอย่างไร	1. แบบกัลยาณมิตร
	2. แจ้งให้ครูทราบล่วงหน้า
	3. มีแบบสังเกต และส่งให้ครูล่วงหน้า
	4. ระบุว่าจะสังเกตการสอนด้านใด
	5. ครูที่ร่วมสังเกตการสอนควรอยู่ในกลุ่มสาระวิชาเดียวกัน
	6. มีกรรมการสภานักเรียนร่วมสังเกตการสอน
4.2 ท่านคิดว่าหัวข้อหรือประเด็นที่จะสังเกตการสอนของครูควรเกี่ยวข้องกับเรื่องใดบ้าง โปรดลำดับความสำคัญของเรื่อง 3 ลำดับ	1. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
	2. บรรยากาศในชั้นเรียน
	3. การวัดประเมินผลที่เน้นผลงานของผู้เรียน
5. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	
5.1 ท่านเห็นว่าวิธีการประเมินที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน ควรมีวิธีการดำเนินการอย่างไร	1. ประเมินจากสภาพจริง
	2. ประเมินผลหลายวิธี
	3. จัดทำเอกสารประเมินแบบรูบิค/ทำตัวอย่างประชาสัมพันธ์ทางระบบอิเล็กทรอนิกส์
5.2 ท่านคิดว่าครูควรใช้วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน วิธีใดบ้าง เพราะเหตุใด	1. การทดสอบ
	2. การสังเกตพฤติกรรม
	3. การประเมินโดยเพื่อน – ครู – ผู้ปกครอง
	4. เพื่อให้ได้ข้อสรุปจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 ใน 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี 3 แนวทาง ดังนี้ 1) ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาทิ การเข้ารับการฝึกอบรม โมเดลประสิทธิภาพของการเรียนรู้ 70–20–10 การได้รับการสอนงาน 2) โรงเรียนกำหนด

กิจกรรมการนำเสนอบทความวิชาการ/บทความวิจัยเป็นรายบุคคล/รายกลุ่ม อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 เรื่อง 3) ฝ่ายบริหารโดยมอบหมายฝ่ายวิชาการของโรงเรียนจัดทำจุลสารการจัดการเรียนรู้เชิงรุกรายเดือนในรูปแบบจุลสารอิเล็กทรอนิกส์

2. ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี 5 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดโครงการฝึกอบรมวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมก่อนเปิดภาคเรียนทุกปีการศึกษา 2) จัดกิจกรรมฝึกอบรมเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โครงงานเป็นฐาน 3) เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมเป็นวิทยากรในการจัดการเรียนการสอน 4) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการ PLC 5) ส่งเสริมสนับสนุนครูกลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นกลุ่มนำร่องจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี 3 แนวทาง ดังนี้ 1) สำรวจความคิดเห็นของครูเพื่อหาข้อตกลงการส่งแผนการสอน 2) พัฒนาองค์ความรู้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เป็นไปตามหลักวิชาการ 3) จัดให้มีรายการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ครอบคลุมการระบุวิธีสอน กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดประเมินผลงาน/ชิ้นงานของนักเรียน ในแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

4. ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี 2 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดกิจกรรมฝึกอบรมการสร้างแบบสังเกตการสอนเฉพาะด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน และด้านการวัดประเมินผลงานของนักเรียน ก่อนเปิดภาคเรียนทุกปีการศึกษา 2) แต่งตั้งคณะกรรมการสภานักเรียนร่วมเป็นผู้สังเกตการสอน

5) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี 3 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดโครงการ/กิจกรรมฝึกอบรมการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามแนวปฏิบัติหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2560 2) ส่งเสริมการประเมินจากสภาพจริง ใช้วิธีประเมินโดยเพื่อน–ครู-ผู้ปกครอง 3) ฝ่ายบริหารโดยมอบหมายฝ่ายวิชาการของโรงเรียนจัดทำจุลสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เสนอตัวอย่าง/แนวทางแบบสังเกตพฤติกรรมแบบมาตรประมาณค่า และแบบวัดประเมินโดยใช้เกณฑ์การประเมินรูบิค

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาพรวมแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 ของครูและนักเรียน ซึ่งมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$=4.47, SD=.50 และ $\overline{X}$= 4.28, SD=.60) ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ส่งเสริมสนับสนุนในการให้ผู้เรียนปฏิบัติงานกลุ่มที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในภาพรวม รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเชิงบวกทั้งผู้เรียนและครู เป็นการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกใช้ความถนัด ความสนใจ ความสามารถที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hyun (2017) วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก และพบว่าห้องเรียนแบบเชิงรุกช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพของนักเรียน และนักเรียนมีความพึงพอใจในทางบวกด้วย โดยครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ในด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.50, SD=.49) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการพัฒนาการแสวงหาสารสนเทศ

สำหรับพัฒนาการเรียนรู้ และปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อ่อนพิไลย พรหมมันชู และคณะ (2563) วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เครือข่ายสถานศึกษาสินปุน–ตาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของครูมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการวัดและประเมินผลทักษะการคิดวิเคราะห์

ในส่วนของนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ในด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากคือ ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($\overline{X}$=4.35, SD=.63) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–6 ทุกคนมีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งมีเนื้อหาสาระการฝึกอบรมในเรื่อง การจัดการเรียนรู้ในศตรรษที่ 21 ดังที่ ธีรศักดิ์ (อุปรมัย)อุปไมยอธิชัย (2563) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการพัฒนาบุคลากร และครูส่วนใหญ่จะคุ้นเคยกับการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ซึ่งมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และพัฒนาทักษะและการเปลี่ยนแปลงเจตคติความเชื่อเกี่ยวกับการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุภาลัย มะลิซ้อน (2563) วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า การพัฒนาสมรรถนะครูโดยใช้การประชุมเชิงปฏิบติการพบว่าครูกลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น และมีความมั่นใจว่าสามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ใน 5 ด้าน พบว่ามีประเด็นสำคัญนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางสำคัญคือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาทิ การเข้ารับการฝึกอบรม การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการฝึกอบรมคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคคลและเพิ่มมูลค่าได้ตามความคาดหวังขององค์การ (ศิริพร แย้มนิล, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุภาลัย มะลิซ้อน (2563) วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า หลังการพัฒนาครูโดยการใช้การประชุมเชิงปฏิบัตการ ทำให้ครูกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นในการออกแบบการเรียนรู้ การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดและปฏิบัติ

2. ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางสำคัญคือ จัดกิจกรรมพัฒนาครูเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ทั้งนี้เพราะบทบาทหลักของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต้องเป็น Advisor ที่ใช้วิธีสอนแบบโครงงาน โดยครูเป็นผู้แนะนำ เสนอแนะ ให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษาให้ผู้เรียนทำงาน บรรลุเป้าหมายด้วยตนเอง (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2561) โดยครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นกลุ่มนำร่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dema & Tshning (2020) วิจัยเรื่อง ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนเกรด 5 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมทั้งควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ซึ่งมีผลการวิจัยที่สนับสนุนแนวทางการจัด

กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กระบวนการ PLC ของ สุรัญญา ก้องวัฒนโกศล (2563) วิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูกรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ มีแนวทางในการพัฒนา โดยการจัดประชุมหารือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

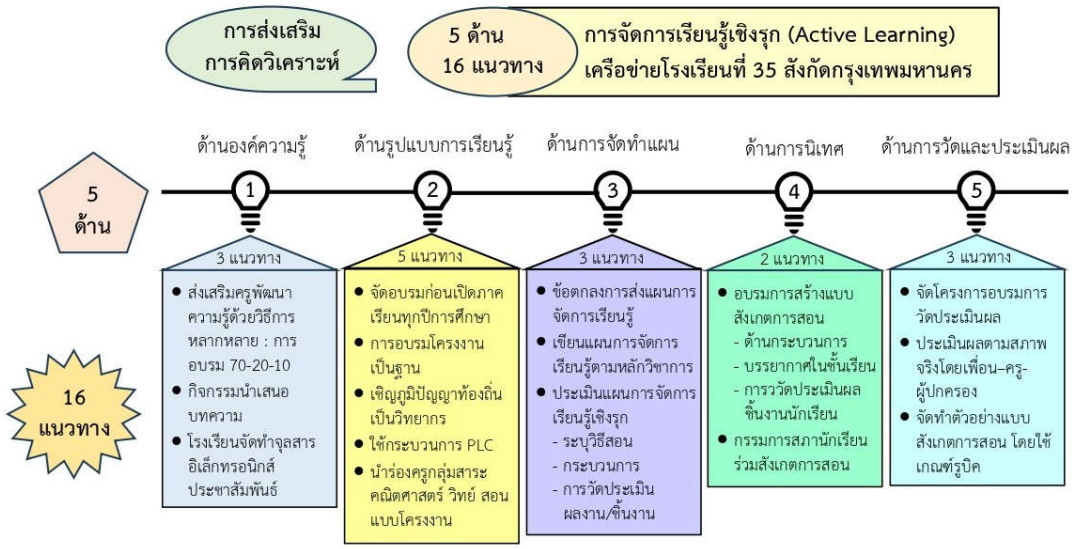
3. ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางสำคัญคือ การพัฒนาองค์ความรู้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เป็นไปตามหลักวิชาการ และมีการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ในเรื่อง การระบุวิธีสอน กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดประเมินผลการผลิตผลงาน/ชิ้นงานของนักเรียน โดยการตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ ควรตรวจสอบในประเด็น องค์ประกอบสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ควรระบุวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และตรวจสอบวิธีการวัดผลประเมินผล (มนสิช สิทธิสมบูรณ์, 2565) สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ที่กำหนดให้ครูต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในประเด็นแนวทางการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้แก่ การเลือกกิจกรรม รูปแบบ วิธีการที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อบูรณาการในแผนการเรียนรู้ โดยใช้สื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นผู้เรียนอย่างเหมาะสม การวัดประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

4. ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางสำคัญคือ จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ครูในการสร้างแบบสังเกตการสอนเฉพาะด้าน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน และด้านการวัดประเมินผลงานของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการเตรียมการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ในการสำรวจข้อมูลด้านการจัดการเรียนรู้ เช่น ลักษณะและวิธีการสอน การมีส่วนร่วมของนักเรียน การประเมินผลการเรียนการสอน วิธีและการใช้เครื่องมือประเมินและการสังเกตชั้นเรียน ประเด็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเป็นเครื่องมือนิเทศตรวจคุณภาพการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งมีแนวทางให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสภานักเรียนร่วมเป็นผู้สังเกตการสอนในด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังที่ มนสิช สิทธิสมบูรณ์ (2565) กล่าวว่า การกำหนดวิธีการนิเทศสังเกตการสอนที่หลากหลาย โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศช่วยเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

5. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีแนวทางสำคัญคือ การส่งเสริมการประเมินจากสภาพจริง ใช้วิธีประเมินโดยเพื่อน–ครู–ผู้ปกครอง โดยการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เพราะจะทำให้ทราบความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนว่ามีจุดเด่นและข้อบกพร่องในเรื่องใดอันจะนำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาที่ตรงประเด็นมากที่สุด (ธนภัทร จันทร์เจริญ, 2562) ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ระบุว่าการวัดประเมินผลตามสภาพจริงควรมีผู้สอน ผู้เรียนและเพื่อนร่วมกันประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลี โชติชัย (2563) วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนบ้านหนองเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่า โรงเรียนมีการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากการปฏิบัติจริง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเพราะจะทำให้ผู้เรียนได้ทราบและแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเองได้ และยอมรับผลการประเมินจากเพื่อนและผู้ปกครอง เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ ส่วนแนวทางการให้ความรู้แก่ครูในการจัดทำแบบสังเกตพฤติกรรมแบบมาตรประมาณค่าและแบบวัดประเมินโดยใช้เกณฑ์การประเมินรูบิค เป็นงานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติ ซึ่งต้องเตรียมภาระงานหรือกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติและเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) มีลักษณะการประเมินโดยเน้นการปฏิบัติจริง (ธนภัทร จันทร์เจริญ, 2562)

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 5 ด้าน 16 แนวทาง ดังนี้

ภาพที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก : Active Learning 5 ด้าน 16 แนวทาง

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยใน 5 ด้าน ของแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่จะช่วยส่งเสริมให้ครูกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สามารถจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียนได้ในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูควรพัฒนาตนเองด้วยวิธีการฝึกอบรมรูปแบบใหม่ ศึกษาหาความรู้จากเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรฝึกอบรมความรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบการใช้โครงงานเป็นฐาน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนรู้ ใช้กระบวนการ PLC ในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและควรให้ครูที่สอนกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการใช้โครงงานเป็นฐานเป็นกลุ่มนำร่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรบริหารจัดการโดยมีข้อตกลงร่วมกันในการนำส่งแผนการจัดการเรียนการสอน และควรระบุวิธีสอนเชิงรุกในแผนการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมสังเกตการสอน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน 5) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยเพื่อน ครูและผู้ปกครอง

สรุป

สรุปภาพรวมของบทความเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learnig) ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพและเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของผู้เรียนระดับประถมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ที่เก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาพิจารณาร่วมกัน และนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ดำเนินการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นครู 38 คน นักเรียน 118 คน ในโรงเรียนเลขานุการเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 เครื่องมือเป็นแบบสอบถามสำหรับครู - นักเรียน และแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่า

ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยเกี่ยวสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ความรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 แนวทาง ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 5 แนวทาง ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 แนวทาง ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2 แนวทาง และด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 แนวทาง รวม 16 แนวทาง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า อาจนำผลการวิจัยไปใช้ในด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม (Behavioral Observation) ซึ่งเป็นการประเมินจากการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน เป็นแบบสังเกตแบบมาตรประมาณค่า แบบตรวจสอบรายการ สมุดจดบันทึกเพื่อประเมินผู้เรียนตามตัวชี้วัด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า อาจนำผลการวิจัยด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โครงงานเป็นฐานมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เนื่องจากเหมาะสมกับบริบทการจัดการศึกษาของไทย และควรระบุวิธีสอนแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้ในแผนการสอน รวมทั้งอาจนำผลการวิจัย การประเมินจากสภาพจริงที่ใช้วิธีการประเมินโดยผู้เรียนประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อน–ครู–ผู้ปกครอง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยได้ข้อค้นพบแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในประเด็นสำคัญด้านรูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน แนวทางการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมองค์กร การนิเทศที่ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมสังเกตการสอน และการวัดประเมินผลชิ้นงาน/ผลงานของผู้เรียนจากสภาพจริง โดยผู้เรียน–เพื่อน–ครูและผู้ปกครอง ทั้งนี้ ควรให้ความสำคัญกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกของครู ดังนั้น จึงควรทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นทักษะการคิด เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาครู–ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้สามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ทักษะการคิดแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และควรทำวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนพื้นที่เกษตรชานเมืองในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การพัฒนาอาชีพอย่างเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

เครือข่ายโรงเรียนที่ 35. (2565). *แผนพัฒนาคุณภาพเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 พ.ศ. 2565 – 2568.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ทิศนา แขมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนภัทร จันทร์เจริญ. (2562, กันยายน–ธันวาคม). การจัดการเรียนรู้สู่การศึกษาไทย 4.0. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 13(3),* 216–229.

ธีรศักดิ์ (อุปรมัย) อุปไมยอธิชัย. (2563). *ความเป็นครู : แนวทางการพัฒนาเชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤมล คล้ายริน. (2564, ธันวาคม). การพัฒนารูปแบบเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูโรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี. *วารสาร HRD JOURNAL, 12(2),* 58–72. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2567, จาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2566). *เทคนิคการวิจัยในชั้นเรียน.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. และพเยาว์ ยินดีสุข. (2561). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มาลี โชติชัย. (2563). *การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนบ้านหนองเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3.* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, กรุงเทพฯ. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2567, จาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php

มนสิช สิทธิสมบูรณ์. (2565). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก***.** พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

ยุภาลัย มะลิซ้อน. (2563). *การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2.* (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2567, จาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php.

ศิริพร แย้มนิล. (2564). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: DPU Coolprint มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สิทธิพล อาจอินทร์. (2564). *ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2565). *การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคพลิกผัน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรัญญา ก้องวัฒนโกศล. (2563). *การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูสังกัดกรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, กรุงเทพฯ. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2567, จาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2565). *จิตวิทยาการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักการศึกษา. (2567). *แผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ. 2567.* กรุงเทพฯ: แอล เอ็น บี เอ็นจิเนียริ่ง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้.* หน่วยศึกษานิเทศก์. สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2567, จาก http://www.esdc.go.th

_____. (2565). แนวทางพัฒนาโรงเรียนนวัตกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นนวัตกรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2567, จาก https://anyflip.com/ixbqr/vhrh/basic

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล. (2565). หนังสือด่วนที่สุด ที่ นร0505/ว(ล) 12681 *เรื่อง การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน,* 20 พฤษภาคม 2565.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล. (2562). *การวิจัยทางการศึกษา แนวคิดและการประยุกต์ใช้.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อ่อนพิไลย พรหมมันชู ญาณิศา บุญจิตร์ และบรรจง เจริญสุข. (2563, ธันวาคม). รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เครือข่ายสถานศึกษาสินปุน–ตาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. *วารสารมหาจุฬานครทรรศน์,* 7(12), 107–112. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2567, จาก http://scholar.google,co.th/scholar?q

Dema, K. & Tshering. (2020). The effects of active learning approach in teaching and learning science: A case of one of the primary school in Bhutan***. International Research Journal for quality in Education,*** 7(1), 1–6.

Hyun, J. (2017). Students' Satisfaction on The Learning Process in Active Learning and Traditional Classrooms Teaching. *International Journal of Education and Learning in Higher,* 29(1), 108–118.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์

Application of Buddhist Principles to Enhance Youth Participation in Democratic Politics the Municipality of Surin City, in Surin Province

สุดารัตน์ ต้นทอง[1], พระปลัดสุระ ญาณธโร[2], พระครูปริยัติปัญญาโสภณ[3]
Sudarat Tonthong[1], Phrapalad Sura Yanathoro[2], Phrakrupariyatpanyasophon[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย[1-3]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand[1-3]
Email: Pimdeaw0230@gmail.com[1]

Received : August 11, 2025; **Revised :** December 11, 2025; **Accepted :** February 14, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ 3) เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสานวิธีระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีวิจัยสำรวจกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 373 คน จากประชากร ได้แก่ เยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ที่มีอายุตั้งแต่ 15-25 ปี จำนวน 5,457 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 10 รูปหรือคน และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาประกอบบริบท นำเสนอเป็นเรียงความประกอบตารางแจกแจงความถี่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ 4 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\overline{X}$ = 4.11, S.D. = 0.55)

2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง (R = .679) จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อปริหานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

3) การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ มีแนวทางการประยุกต์ ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการประชุม เยาวชนเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง เสริมสร้างความสามัคคี และพัฒนาการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย 2) ด้านความพร้อมเพรียง เยาวชนจะต้องมีวินัย รู้หน้าที่ และทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 3) ด้านการบัญญัติกฎหมาย เยาวชนต้องเคารพกติกา ยึดมั่นในหลักกฎหมาย และดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีระเบียบแบบแผน 4) ด้านเคารพผู้อาวุโส เยาวชนควรแสดงความคิดเห็นอย่างสุภาพ รับฟังผู้อื่น และเกิดการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในสังคมประชาธิปไตย 5) ด้านให้เกียรติสตรี ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ เคารพสิทธิผู้อื่น และสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่สุภาพและสร้างสรรค์ 6) ด้านเคารพสถานที่ ปลูกฝังเยาวชนให้มีความเคารพในสถาบันการเมืองและปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบและจริยธรรม 7) ด้านดูแลบำรุงผู้ทรงศีล ส่งเสริมให้เยาวชนเคารพผู้นำที่มีคุณธรรม ยึดมั่นในความถูกต้อง และมีจิตสาธารณะมากขึ้น

คำสำคัญ: การประยุกต์, การมีส่วนร่วม, เยาวชน

Abstract

This thesis has the following objectives, 1) To study the level of political participation in a democratic system among youth in the municipal area of Surin Province. 2) To examine the relationship between the Seven Principles of Non-Decline (Aparihaniyadhamma) and political participation in a democratic system among youth in the municipal area of Surin Province. 3) To propose the application of the Seven Principles of Non-Decline to enhance political participation in a democratic system among youth in the municipal area of Surin Province. This study employed a mixed-methods research approach comprising both quantitative and qualitative methods. The quantitative part involved a survey of 373 samples from a population of 5,457 youths aged between 15–25 years in the municipal area of Surin Province. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative part employed in-depth interviews with 10 key informants selected through purposive sampling. Data were analyzed using descriptive content analysis based on context and presented in essay form, supported by frequency distribution tables of the key informants to reinforce the quantitative data.

The research results were found as follows;

1. The overall level of political participation in a democratic system among youth in the municipal area of Surin Province, based on the Seven Principles of Non-Decline, was at a high level. Similarly, the level of political participation in four dimensions was also at a high level ($\overline{X}$ = 4.11, S.D. = 0.55).

2. The relationship between the Seven Principles of Non-Decline and political participation in a democratic system among youth showed a moderately high positive correlation (r = .679). The hypothesis testing indicated a statistically significant positive correlation at the 0.01 level, thus the hypothesis was accepted.

3. The application of the Seven Principles of Non-Decline to enhance political participation among youth in the municipal area of Surin Province can be summarized as follows, 1) Meeting Attendance, Youth engage in continuous exchanges of ideas, fostering unity and enhancing democratic participation. 2) Concord and Discipline, Youth must exhibit discipline, understand their responsibilities, and work together systematically and efficiently. 3) Rule-Making, Youth should respect rules, adhere to laws, and participate in political activities in an orderly manner. 4) Respect for Elders, Youth should express opinions politely, listen to others, and engage constructively in democratic society. 5) Respect for Women, Promote gender equality, respect others' rights, and foster a respectful and constructive political atmosphere. 6) Respect for Institutions: Instill respect for political institutions and encourage ethical and disciplined behavior. 7) Support for the Virtuous, Encourage youth to respect moral leaders, uphold righteousness, and cultivate a sense of public-mindedness.

Keywords: Application, Political Participation, Youth

บทนำ

การปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย อำนาจสูงสุดของการปกครองเป็นของประชาชน โดยประชาชนเป็นผู้ปกครองตนเอง ประชาชนย่อมมีสิทธิเสรีภาพและมีความเท่าเทียมในประเทศของตน ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีการกำหนดกติกาหรือกฎระเบียบแนวทางในการปกครองประเทศ และประชาชนถือเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในการบริหารปกครองประเทศ การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยนับเป็นประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่อำนาจอธิปไตยของชาติเป็นของประชาชน ซึ่งประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตย เป็น “การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” ที่ยึดหลักเสียงข้างมากเป็นหลัก และให้ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐ เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพและมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (จันทนา สุทธิจารี, 2544: 410)

รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 มาตรา 78 บัญญัติไว้ว่า รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำการบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมืองที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2566: 33) ทั้งยังกำหนดให้หน่วยงานราชการต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ และกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นรูปแบบหนึ่งตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็น “การปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน” โดยรัฐมีหน้าที่และสนับสนุนให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมไทยเข้ามามีบทบาทในการ “ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมสร้างและร่วมตัดสินใจ”ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวด 16 ว่าด้วยเรื่องการปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 (1) ได้บัญญัติเรื่องการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระปราศจากการครอบงำ (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2566:130-131) การจะพัฒนาระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้นั้นต้องเริ่มต้นด้วยการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจและค่านิยมประชาธิปไตยที่ถูกต้องให้แก่ “เยาวชนคนรุ่นใหม่” เป็นกลุ่มคนที่มีพลังอันสำคัญที่สามารถช่วยกันเสริมสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต เยาวชนควรตระหนักในคุณค่าของตนเองที่ร่วมแรงร่วมใจ สามัคคี และเสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีคุณธรรม จริยธรรม และสติปัญญาอันชาญฉลาดในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามแก่สังคม และนำพาประเทศชาติสู่ความเจริญรุ่งเรืองที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศ โดยเฉพาะเยาวชนผู้ที่มีอายุระหว่าง 15–25 ปี (พระครูวินัยธร วรชัด ทะสา และพระมหาไทยน้อย ญาณเมธี (สลางสิงห์), 2565: 208) ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย ด้วยว่าเยาวชนจะเติบโตเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยในวันข้างหน้าต่อไป โดยเริ่มตั้งแต่การเรียนรู้ทำความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้ถ่องแท้ และตระหนักในคุณค่าจนเกิดศรัทธารักและหวงแหนระบอบประชาธิปไตย พร้อมทั้งปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย โดยมีจิตสาธารณะยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิตจนเกิดพฤติกรรมในสังคม รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วย (ณฐมน หมวกฉิม, 2563: 23)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จากผลการวิจัยเมื่อปี 2563 พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อำเภอเมืองสุรินทร์ มีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ด้านการมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย และมีความรู้ความเข้าใจในการกำหนดนโยบายการจัดกิจกรรมของคณะ / มหาวิทยาลัยอยู่ในระดับที่ยังน้อย (ภูริส ภูมิประเทศ, ตรีชฎา สุขเกษม และสารภี วรรณตรง, 2563: 124-125) และผลสำรวจความคิดเห็นประชาชน จากการลงพื้นที่พบปะรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชน โดยเน้นกลุ่มเยาวชนและผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ มีผลสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนทั้งในประเด็นที่ต้องการให้หน่วยงานราชการส่งเสริมพื้นที่สร้างสรรค์ให้เกิดในพื้นที่ชุมชนและตำบลมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมการศึกษาสำหรับผู้ที่บกพร่องทางการได้ยิน โดยเฉพาะสาขาที่เกี่ยวข้องกับครู เพิ่มช่องทางการหางานทำดำรงชีพสำหรับผู้บกพร่อง รวมถึงปัญหาความหลากหลายทางเพศ และเรื่องของกฎหมายที่เท่าเทียมทางสังคม เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าในประเด็นเรื่อง“การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์” ควรที่จะทำการศึกษาและนำข้อมูลองค์ความรู้มาปรับประยุกต์ใช้ โดยนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับผู้ที่ต้องการความเจริญแก่องค์กรที่ตนเองปกครอง ให้เกิดประโยชน์ต่อเยาวชน รวมถึงผู้บริหารและบุคลากรในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์

2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์

3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประยุกต์

การประยุกต์ เป็นการนำเอาความรู้ในวิทยาการต่าง ๆ เข้ามาปรับใช้ให้เกิดเป็นประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้ยังรวมถึงความสามารถทางสมองในการคิดใคร่ครวญที่จะนำวิชาความรู้หรือวัตถุสิ่งของ มาปรับใช้ให้เหมาะสมตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมในขณะนั้น โดยการประยุกต์ เป็น“การปรับใช้” มิใช่ "การลอกเลียน" หมายความว่า การประยุกต์ เป็นการนำ ภาคทฤษฎี สู่การปฏิบัติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 251)

สมชาติ โตรักษา (2558) ได้กล่าวถึง การประยุกต์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ มักมีการประยุกต์ทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อนำไปในการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม

นิติวัฒน์ บุญรักษา (2567) ได้กล่าวถึง การนำความรู้มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ และการนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสภาวะที่เฉพาะเจาะจงบางสิ่งที่นำมานั้น จึงอาจเป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และนำมาใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ

การประยุกต์ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็วเช่น การใช้เครื่องมือหรือซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ในการปรับเปลี่ยนแก้ไขเพื่อให้เกิดผลดีตามที่จุดประสงค์ต้องการและยังช่วยจัดการข้อมูลในองค์กร หรือการนำเทคนิคการจัดการเวลาไปปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานส่วนบุคคลการประยุกต์ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้เดิมมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทักษะการประยุกต์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองและก้าวทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป (วิไลวรรณ อิศรเดช และพระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร, 2563)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

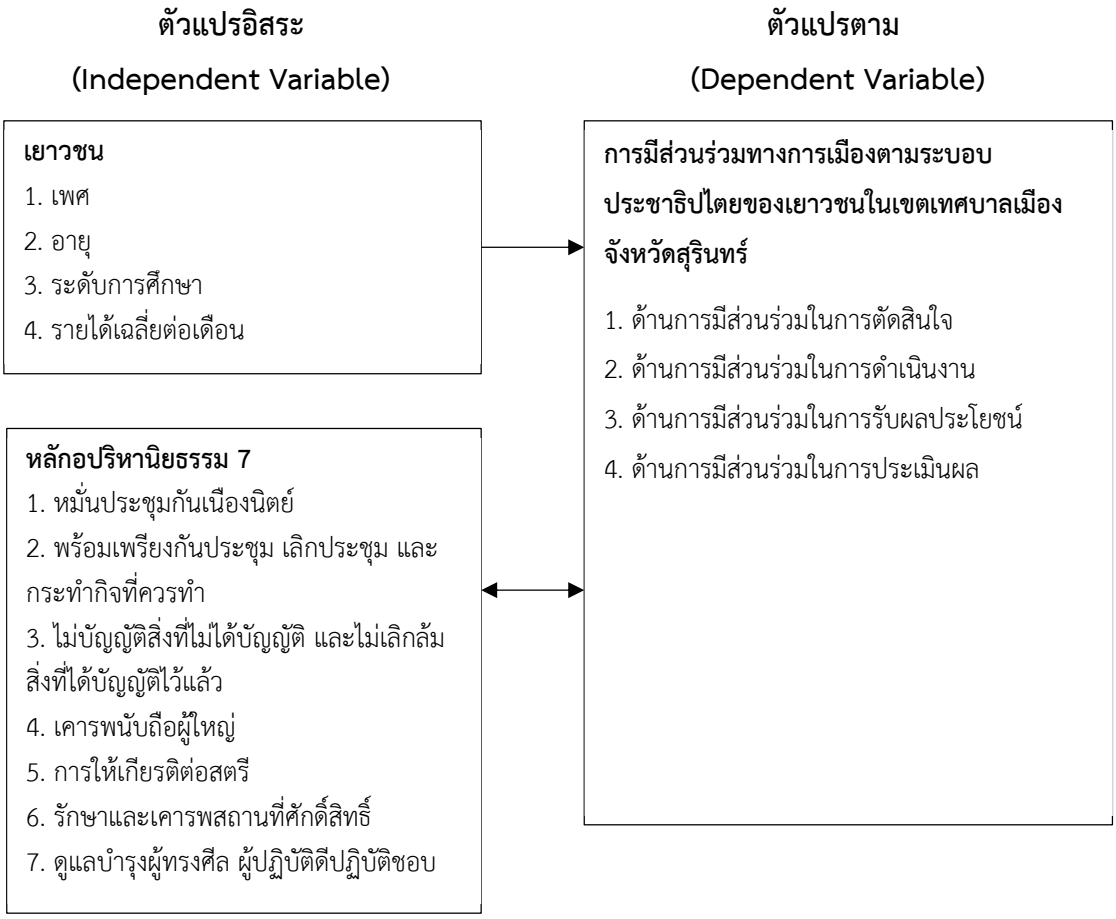
ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด (2558) ได้กล่าวถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริงและมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

Cohen & Uphoff (1980) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่สมาชิกของชุมชนได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์” กรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1.1 ประชากร

ประชากร (Population) ได้แก่ เยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ที่มีอายุตั้งแต่ 15-25 ปี จำนวน 5,457 คน เป็นจำนวน 373 คน ซึ่งเป็นเยาวชนบางกลุ่มที่ไม่ได้เรียน เยาวชนที่กำลังทำงาน และเป็นนักเรียนนักศึกษา

1.2 ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบุคลากรของเทศบาลเมืองสุรินทร์ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมืองของเยาวชน รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 รูปหรือคน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารเทศบาลเมืองสุรินทร์ 2 คน 2) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานทางด้านพระพุทธศาสนา 1 รูป 3) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 1 รูป 4) กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน 3 คน 5) กลุ่มตัวแทนเยาวชน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์” ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ (Check List) จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2) ด้านพร้อมเพรียงกันประชุมเลิกประชุมและกระทำกิจที่ควรทำ 3) ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ และไม่เลิกล้มสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว 4) ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่ 5) ด้านการให้เกียรติต่อสตรี 6) ด้านการรักษาและเคารพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ 7) ด้านการดูแลบำรุงผู้ทรงศีล ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ รวม 21 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมการประเมินผล รวม 20 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.932 ถือว่าใช้ได้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

1) ขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากเยาวชนอายุระหว่าง 15 - 25 ปี

2) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถาม จำนวน 373 ฉบับ แจกเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาถอดความเป็นลายลักษณ์อักษร จัดหมวดหมู่และคัดเลือกเฉพาะประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นจึงวิเคราะห์เนื้อหาคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม

(n = 373)

หลักอปริหานิยธรรม 7	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์	3.66	0.87	มาก
2. ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และกระทำกิจที่ควรทำ	4.14	0.75	มาก
3. ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ และไม่เลิกล้มสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว	4.17	0.68	มาก
4. ด้านการเคารพนับถือผู้ใหญ่	4.23	0.69	มาก
5. ด้านการให้เกียรติต่อสตรี	4.26	0.72	มาก
6. ด้านการเคารพสถานที่ปฏิบัติงาน	4.18	0.71	มาก
7. ด้านการอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่	4.11	0.75	มาก
รวม	**4.11**	**0.55**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{\mathbf{X}}$= 4.11, S.D. = 0.55)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม

(n = 373)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน	ตัวแปรตาม			
ตัวแปรอิสระ		ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
หลักอปริหานิยธรรม 7	**.679****	.667**	.678**	.538**	.457**
1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์	**.519****	.421**	.411**	.509**	.435**
2. พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และกระทำกิจที่ควรทำ	**.522****	.517**	.537**	.396**	.351**
3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติ และไม่เลิกล้มสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว	**.503****	.484**	.538**	.396**	.320**
4. เคารพนับถือผู้ใหญ่	**.491****	.493**	.495**	.358**	.347**
5. การให้เกียรติต่อสตรี	**.451****	.478**	.504**	.334**	.244**
6. รักษาและเคารพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์	**.540****	.525**	.557**	.429**	.351**
7. ดูแลบำรุงผู้ทรงศีล ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ	**.526****	.588**	.531**	.371**	.325**

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การมีส่วนร่วมตัดสินใจ เยาวชนส่วนใหญ่มีความตื่นตัวและสนใจต่อประเด็นสาธารณะ กล้าแสดงความคิดเห็น และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่

สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยที่เน้นการรับฟังเสียงของประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่เป็นพลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมในอนาคต การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของเยาวชนยังสะท้อนถึงการเคารพความคิดเห็นผู้อื่น การใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และการเปิดใจรับฟังข้อเสนอจากหลากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมกลุ่ม ผู้ใหญ่ หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ยังมีการฝึกฝนทักษะการอภิปราย การวางแผน และการกลั่นกรองข้อมูลก่อนตัดสินใจ ซึ่งช่วยพัฒนาภาวะผู้นำและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนได้เป็นอย่างดี

ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เยาวชนมีความกระตือรือร้นในการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ โรงเรียน และองค์กรท้องถิ่น โดยทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อย่างมีระเบียบ เคารพบทบาทหน้าที่ของกันและกัน และแสดงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ถือเป็นการฝึกฝนทักษะการทำงานเป็นทีม การบริหารจัดการ และการสื่อสารในสถานการณ์จริง เยาวชนยังมีบทบาทในการสะท้อนปัญหาในพื้นที่ ติดตามผล และช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนไม่ได้เป็นเพียง “ผู้รับ” แต่เป็น “ผู้ร่วมสร้าง” การเปลี่ยนแปลงในสังคมภายใต้กรอบของประชาธิปไตยที่ยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม

ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เยาวชนในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์มีความเข้าใจและตระหนักถึงสิทธิในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจกรรมสาธารณะอย่างเหมาะสม โดยเน้นการรับผลประโยชน์ที่เป็นธรรมและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เยาวชนแสดงความรับผิดชอบในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรหรือผลลัพธ์ที่ได้รับอย่างรู้คุณค่า เช่น การได้รับทุนการศึกษา การเข้าร่วมอบรม หรือการได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้น และไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือผิดจริยธรรม

ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เยาวชนในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์มีการมีส่วนร่วมในกระบวนการ ประเมินผล ทั้งในระดับกิจกรรม โครงการ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและการเมืองท้องถิ่นอย่างมีสติและรับผิดชอบ เยาวชนแสดงความเต็มใจในการให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์และตรงไปตรงมา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในอนาคต โดยมุ่งเน้นการสะท้อนความจริงและข้อเท็จจริงอย่างเปิดเผย ไม่ปกปิดหรือบิดเบือนข้อมูล

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์” มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุก ๆ ด้าน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เฉลิมพล หมอยาดี** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

พัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลคำเตย อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร: ภายใต้กระบวนการดำเนินตามแผนพัฒนาท้องถิ่น” พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินของเทศบาลตำบลคำเตย อำเภอไทยไทยเจริญจังหวัดยโสธร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน (เฉลิมผล หมอยาดี, 2566) และได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุทธิพงษ์ กุลศิริ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อจริยธรรมทางการเมือง ของเยาวชนในเขตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” พบว่า ระดับจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อจริยธรรมทางการเมืองของเยาวชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (สุทธิพงษ์ กุลศิริ, 2567) และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **รวิภัทร ประภานัน** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมเชิงพุทธของผู้ประนีประนอมศาลอาญา” พบว่า สภาพทั่วไปในการส่งเสริมจริยธรรรมเชิงพุทธของผู้ประนีประนอม พบว่าผู้ประนีประนอมมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมเชิงพุทธของผู้ประนีประนอมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุก ๆ ด้าน (รวิภัทร ประภานัน, 2565)

2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกัยงานวิจัยของ **จำรัส บุดดาพงษ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษาทั้ง 5 ด้าน คือ (1) ด้านความซื่อสัตย์ (2) ด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน (3) ด้านความอดทน อดกลั้น(4) ด้านความเอื้อเฟื้อ เสียสละ (5) ด้านความกตัญญู กตเวที พบว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษาโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับมาก (จำรัส บุดดาพงษ์, 2563: 6-7) และได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาอภิวัชร์ อภิวชุชโร** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างกาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี” พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 (พระมหาอภิวัชร์ อภิวชุชโร, 2567)

3) การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การประชุมและทำกิจกรรมร่วมกันช่วยให้เยาวชนฝึกประชาธิปไตย วินัย รับผิดชอบ เคารพกฎกติกา ผู้ใหญ่ สตรี และองค์กรภาครัฐ พร้อมปลูกฝังจิตอาสาและความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการบริหารบ้านเมืองอย่างเป็นระบบและเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกันงานวิจัยของ **พรชัย สารสุวรรณ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดอุทัยธานี” พบว่า วัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจังหวัดอุทัยธานี ครอบคลุมการศรัทธาในประชาธิปไตย เคารพผู้นำและกติกา ร่วมกิจกรรมการเมือง มีสำนึกพลเมือง ไว้วางใจนักการเมือง วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ และไม่ยึดแนวคิดเผด็จการ (พรชัย สารสุวรรณ์, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาธนากร ฐิตธมฺโม (ทองสวัสดิ์)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมนักการเมืองท้องถิ่นใน

อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ” พบว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมโครงการรักษาศีล 5 ครอบคลุม 4 ด้าน คือ การตัดสินใจ ร่วมวางแผนและแสดงความคิดเห็นระหว่างบ้าน วัด ราชการ โรงเรียน และภาคเอกชน การดำเนินงาน ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่เตรียมสถานที่ อุปกรณ์ จัดกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ และยกย่องคนดี การรับผลประโยชน์ ผู้ร่วมกิจกรรมมีความสุจริตทางกาย วาจา ใจ มีความสุข สามัคคี เมตตา และลดปัญหาสังคม การประเมินผล ร่วมติดตามและประเมินความก้าวหน้าในการรักษาศีล 5 (พระมหาธนากร ฐิตธมฺโม (ทองสวัสดิ์), 2565) ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุวัฒน์สันต์ จันทร์ตาธรรม** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมระดับท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” พบว่า การหมั่นประชุมและทำกิจกรรมร่วมกันช่วยให้เยาวชนฝึกประชาธิปไตยในทางปฏิบัติ มีวินัย รับผิดชอบ เคารพกฎกติกา เคารพผู้ใหญ่และสตรี เห็นคุณค่าขององค์กรและภาครัฐ พร้อมทั้งมีจิตอาสาและความร่วมมือในการสนับสนุนการบริหารบ้านเมืองอย่างเป็นระบบและเท่าเทียม (สุวัฒน์สันต์ จันทร์ตาธรรม, 2565)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เทศบาลเมืองสุรินทร์ ควรจัดให้มีเวทีประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงออก และสนับสนุนการตั้งสภาเด็กและเยาวชนหรือกลุ่มผู้นำเยาวชนในพื้นที่ เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารกับหน่วยงานรัฐ

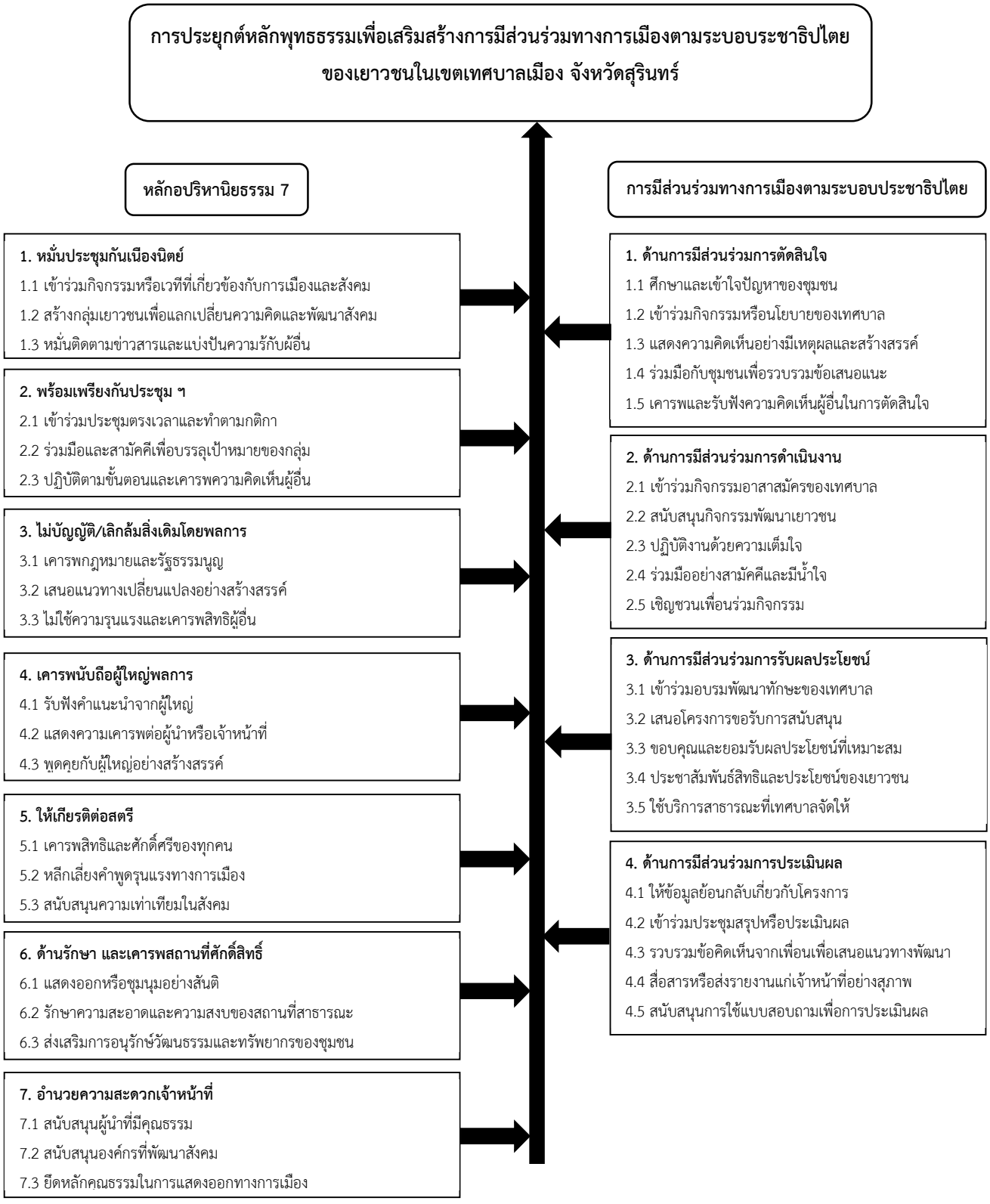
1.2 เทศบาลเมืองสุรินทร์ หรือผู้นำชุมชน ควรออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและประชาธิปไตย เช่น ค่ายธรรมะเพื่อประชาธิปไตย เวทีเสวนาระหว่างรุ่น เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์”

2.2 ควรศึกษา “การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วมของเยาวชน”

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย : สุดารัตน์ ต้นทอง

เยาวชนในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสุรินทร์มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจกรรมสาธารณะอย่างตื่นตัว ครอบคลุมตั้งแต่การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ ไปจนถึงการประเมินผล โดยมีทัศนคติที่เคารพผู้อื่น ใช้เหตุผล รับผิดชอบต่อหน้าที่ ทำงานร่วมกับทุกฝ่ายอย่างมีระเบียบ และยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

จันทนา สุทธิจารี. (2544). *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ วี.เจ พริ้นติ้ง.

จำรัส บุดดาพงษ์. (2563). การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร. *วารสารพุทธมัคค์*, 5(2), 6-7.

เฉลิมพล หมอยาดี. (2566). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล คำเตยอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร: ภายใต้กระบวนการดำเนินตามแผนพัฒนาท้องถิ่น*. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณฐมน หมวกฉิม. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 2(3), 23.

นิติวัฒน์ บุญรักษา. (2561). *ความหมายการประยุกต์*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2567, จาก https://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2561/127044/Boonraksa%20Nitiwat.pdf.

พรชัย สารสุวรรณ์. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดอุทัยธานี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, 7(5).

พระครูวินัยธร วรชัด ทะสา และพระมหาไทยน้อย ญาณเมธี (สลางสิงห์). (2565). การวางรากฐานแก่เยาวชนไทยแบบการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของไทยให้ก้าวหน้าและยั่งยืน. *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม*, 9(2), 208.

พระมหาธนากร ฐิตธมฺโม (ทองสวัสดิ์). (2565). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ*. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอภิวัชร์ อภิวชฺโร. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*. 6(2).

ภูริส ภูมิประเทศ ตรีชฎา สุขเกษม และสารภี วรรณตรง. (2562). *แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในจังหวัดสุรินทร์*. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

รวิภัทร ประภานัน. (2565). *รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมเชิงพุทธของผู้ประนีประนอมศาลอาญา*. ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

วิไลวรรณ อิศรเดช และพระมหาประกาศิต ฐิติปสิทธิกร. (2563). การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(4).

ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด. (2558). *การบริหารจัดการท้องถิ่น: แนวทางการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาติ โตรักษา. (2558). *การประยุกต์หลักการบริหารเพื่อการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิตล.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2566). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2564)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สุทธิพงษ์ กุลศิริ. (2567). การเสริมสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อจริยธรรมทางการเมือง ของเยาวชนในเขตตลิ่งชัน กรุงเททมหานคร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(7).

Cohen, John M., and Norman T. Uphoff. (1980). Participation's Place in Rural Development, Seeking Clarity Through Specificity. *World Development*, 8(3).

ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

Motivation Factors Affecting the Job Performance of Public School Teachers in The Quality Improvement Network, Rasisalai District under Sisaket Primary Educational Service Area Office 2

วิรัลพัชร สุตะพันธ์[1],เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม[2], ดารุณี คชพรหม[3]

Wiranpat Sutapan[1], Asst porf. Dr. Charoenwit Sompongtam[2], Daruni Kotchapan[3]

มหาวิทยาลัยราชธานี[1-3]

Ratchathani University, Thailand.[1-3]

Email: Pam.wiranpat@gmail.com

Received : January 28, 2025; **Revised :** December 6, 2025; **Accepted :** February 14, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 2) ศึกษาประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 จำนวน 189 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 และ 0.93 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การค่าความสัมพันธ์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สามารถพยากรณ์ปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู โดยรวมได้ร้อยละ 47 มี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความก้าวหน้า ด้านการยอมรับ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับเรา เรากับเพื่อนร่วมงาน และเรากับผู้ใต้บังคับบัญชา ด้านสภาพการทำงานที่ทำงานและบรรยากาศ ด้านลักษณะของงาน และด้านความสำเร็จ โดยได้สมการพยากรณ์คะแนนดิบและสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 1.15 + 0.28X5 + 0.13X2 + 0.24X9 - 0.15X10 + 0.10X3 - 0.14X1$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}_y = 0.35Z_{X5} + 0.17Z_{X2} + 0.34Z_{X9} - 0.26Z_{X10} + 0.15Z_{X3} - 0.12Z_{X1}$

คำสำคัญ: ปัจจัยแรงจูงใจ, ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน, กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน, อำเภอราษีไศล

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the motivation of teachers in the Educational Quality Development Network Rasisalai District, under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 2, (2) to study the effective job performance of teachers, and (3) to investigate the motivational factors affecting effective job performance of teacher. The sample consisted of 189 teachers in the Educational Quality Development Network Rasisalai District, under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 2, The research tool was a 5 - a 5-rating scale questionnaire about the motivation of teacher and the effective job performance of teacher with reliability of 0.96 and 0.93 respectively. The statistics for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, Enter multiple regression analysis, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that: 1) The overall motivation of teachers was at a high level. 2) The overall effective job performance of teacher was at a highest level. and 3) Motivational factors effecting the effective job performance could predict the effective job performance at 47%. The 6 key influencing factors were identified: Career advancement, Recognition, Relationships with supervisors, colleagues, and subordinates, Work environment and atmosphere, Job characteristics, and Achievement. The predictive equation in raw score prediction was

$$\hat{Y} = 1.15 + 0.28X5 + 0.13X2 + 0.24X9 - 0.15X10 + 0.10X3 - 0.14X1$$

and Equation in standardized score prediction was

$$\hat{Z}_y = 0.35Z_{X5} + 0.17Z_{X2} + 0.34Z_{X9} - 0.26Z_{X10} + 0.15Z_{X3} - 0.12Z_{X1}$$

Keywords: Motivation factors, Job performance Effectiveness, Teachers in Quality Improvement Network, Rasisalai District

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การพัฒนาด้านการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของบุคลากรทางการศึกษาคือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา หากบุคลากรมีแรงจูงใจที่ดี ย่อมส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่น ทุ่มเทในการทำงาน และสามารถพัฒนากระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกันข้าม หากขาดแรงจูงใจในการทำงาน อาจนำไปสู่ปัญหาการขาดความรับผิดชอบ การหลีกเลี่ยงหน้าที่ และความไม่ต่อเนื่องของการพัฒนาในโรงเรียน (สุพัตรา สุภาพ, 2541)

ในบริบทของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่าปัญหาการขอย้ายของข้าราชการครูเป็นปัญหาสำคัญที่

ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการจัดการเรียนการสอน และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากผลการสอบ RT (Reading Test) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการสอบ NT (National Test) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และผลการสอบ O-NET (Ordinary National Educational Test) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษาที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของนโยบายทางการศึกษา ปัญหานี้มีสาเหตุสำคัญมาจากข้าราชการครูขาดความตั้งใจและความรับผิดชอบในการทำงาน รวมถึงการหลีกเลี่ยงการริเริ่มพัฒนาการเรียนการสอน ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาโดยรวมลดลง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2, 2566)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้ครูเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษา หาแนวทาง เทคนิคและวิธีการกระตุ้นสร้างแรงจูงใจให้ครูเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ให้ครูเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานได้อย่างมีความคาดหวังให้กับความสำเร็จนั้น โดยจะส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องในการประเมินและบริหารพฤติกรรมและผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน (ผุสดี รุมาคม, 2551) ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ครู การจัดการเรียนรู้ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2562)

บทความวิจัยนี้นำเสนอ ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูดังกล่าว และเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับข้าราชการครู อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานของครูมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการดำเนินงานของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2
3. เพื่อศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน

สิ่งสำคัญในมนุษย์ส่งผลต่อพฤติกรรม ความคิด ทัศนคติ เนื่องจากการปฏิบัติงานของบุคคลต้องสร้างแรงจูงใจและอาศัยการกระตุ้นจากภายใน รวมทั้งภายนอกจึงทำให้เขาแสดงออกตามพฤติกรรมที่คาดหวัง ซึ่งเกี่ยวข้องกับขวัญกำลังใจ ผู้บริหารในฐานะผู้ให้การตอบสนองจึงสมควรสร้างสิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานตามความต้องการ จะทำให้ผู้ถูกจูงใจทำงานจนประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ

Vroom (1970) กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง ส่วนหนึ่งในการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความต้องการและแสดงการกระทำออกมาตามปกติ

คนเรามีความสามารถในการทำงานทำสิ่งต่าง ๆ ได้หลายอย่างหรือมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน แต่พฤติกรรมเหล่านี้จะแสดงออกเพียงบางโอกาสเท่านั้น ที่จะผลักดันเอาความสามารถของคนออกได้นั้นคือ แรงจูงใจ แรงจูงใจจึงเป็นความเต็มใจที่จะใช้พลังความสามารถ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

พิรุณ ป้องทัพไทย (2560) กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจเป็นการที่บุคคลถูกกระตุ้นด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ให้แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา เพื่อให้เกิดความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย สิ่งที่เป็นพลังกระตุ้นให้แต่ละบุคคลกระทำพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ชี้ทิศทาง หรือแนวให้บุคคลกระทำพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของแต่ละบุคคลเป็นสิ่งที่สนับสนุนรักษาพฤติกรรมนั้น ๆ ให้คงอยู่

อรสา เพชรนุ้ย (2560) กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง การที่บุคคลเกิดสิ่งเร้าหรือแรงกระตุ้นผลักดันให้บุคคลเกิดความพยายามในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความเต็มใจ ใช้ความรู้ความสามารถที่มีในตัวบุคคลด้วยความมุ่งมั่น เสียสละ อุทิศแรงกายแรงใจและสติปัญญาอย่างเต็มศักยภาพ เป็นความรู้สึกในทางบวกที่ช่วยเสริมแรงให้บุคคลมีความสุขกับการกระทำสิ่งนั้น ๆ ส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีและมีความพึงพอใจ เมื่อประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย

กนกวรรณ สมวงศ์ (2564) กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึก หรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นทัศนคติทางบวกที่เกิดจากการปฏิบัติงานหรือความรู้สึกพึงพอใจในการทำงาน ปฏิสัมพันธ์ของบุคคลที่ทำงานร่วมกัน การยอมรับความสามารถของบุคคล รวมถึงค่าตอบแทนและโอกาสความก้าวหน้า ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นส่งเสริมการแสดงพฤติกรรมออกมาในทางสร้างสรรค์การปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

กาญจนา พรัดขำ (2565) กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง สิ่งเร้า หรือปัจจัยเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยแรงผลักดันจากภายในตัวบุคคลและสิ่งจูงใจที่เกิดจากการจูงใจภายนอกทำให้บุคคลแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความพึงพอใจ ตั้งใจและเต็มใจ เป็นแนวทางให้บุคคลกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผู้ที่จะทำการจูงใจต้องเข้าใจบุคคล หรือกลุ่มคนที่ต้องการจูงใจว่ามีความต้องการ หรือความคาดหวังอย่างไรและต้องศึกษาตัวบุคคลนั้นว่ามีความรู้ทัศนคติและประสบการณ์อย่างไร เพื่อค้นหาปัจจัยที่จะนำมาสร้างแรงจูงใจในการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ดีในการปฏิบัติงาน จนส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการและดึงดูดบุคลากรที่มีศักยภาพนั้นให้อยู่กับองค์การ

สรุปได้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่กระตุ้นหรือชักนำให้บุคคลแสดงออกถึงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามสิ่งที่ตนเองต้องการ หรือการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น แรงจูงใจจะมีทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก บุคคลที่มีแรงจูงใจภายในจะมีความสุขในการกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยเกิดจากความตั้งใจและเต็มใจจากภายในสู่ภายนอกที่เมื่อได้ปฏิบัติงานแล้วมีความสุขในการทำงานต่าง ๆ เพราะมีแรงผลักดันโดยหวังรางวัล หรือผลตอบแทนที่พอใจและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน คือการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์การโดยมีการใช้ทรัพยากรทางการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ทั้งนี้คุณภาพของการปฏิบัติงานหรือการสอนของครูเป็นองค์ประกอบสำคัญที่อำนวยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงคุณภาพของการสอนจึงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

นันทนา เทพิน (2556) กล่าวไว้ว่า ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน หมายถึงความสำเร็จของการปฏิบัติงานที่

บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การที่กำหนดไว้

อนันท์ งามสะอาด (2556) กล่าวไว้ว่า ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน หมายถึง ผลสำเร็จของงานที่เป็นไปตามความมุ่งหวัง (Purpose) ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายและเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่

1. เป้าหมายเชิงปริมาณจะกำหนดชนิดประเภทและจำนวนของผลผลิต สุดท้ายต้องการที่ได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นลง

2. เป้าหมายเชิงคุณภาพ จะแสดงถึงคุณค่าของผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานนั้น ๆ

3. มุ่งเน้นที่จุดสิ้นสุดของกิจกรรมหรือการดำเนินงานว่าได้ผลตามที่ตั้งไว้หรือไม่และที่สำคัญต้องมีตัวชี้วัด (Indicator) ที่ชัดเจน

กาญจนา ภาวงศ์ (2557) กล่าวไว้ว่า ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่บรรลุเป้าหมายตามที่โรงเรียนกำหนดไว้ และความสามารถในการปรับตัวในการแก้ปัญหาการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในการทำงาน

วิทยา สวนกุหลาบ (2558) กล่าวไว้ว่า ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน หมายถึง ผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานทั้งระบบ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

ชนมณี ศิลานุกิจ (2559) กล่าวไว้ว่า ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Effectiveness is to do right things) หรือความสามารถในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จุดสำคัญของประสิทธิผลอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตที่ถูกคาดหวังตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้และผลผลิตจริงที่มีขึ้น

วชิรวัชร งามละม่อม (2559) กล่าวไว้ว่า ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน หมายถึง ผลสำเร็จอันเป็นผลเนื่องมาจากการปฏิบัติงานตามแผนงานนั้นตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่ได้กำหนดไว้ โดยพบว่าประสิทธิผลนั้นคือผลสำเร็จที่เกิดขึ้นแล้วตัวเราคิดหรือวางแผนที่จะประกอบกิจการใดแล้วสามารถทำกิจการนั้นให้สำเร็จได้ตามที่คาดหวัง หรือวางไว้เรียกว่าการทำงานนั้นมีประสิทธิภาพ

ฉัตรวิมล เข็มพันธ์ (2560) กล่าวไว้ว่า ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน หมายถึง ผลของการดำเนินงานขององค์การหรือหน่วยงานที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานของเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

Bennis (1971) กล่าวไว้ว่า ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน เป็นความสามารถในการวิวัฒนาการโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและความสามารถในการประสานงานเพื่อความสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์การให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกนในการปฏิบัติภารกิจของโรงเรียน

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2562) กำหนดประสิทธิผลการปฏิบัติงาน “ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา รวมทั้งต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีทักษะ หรือความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบวิชาชีพครูจึงต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. การปฏิบัติหน้าที่ครู

1.1 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู

1.2 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นครู

1.3 ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล

1.4 สร้างแรงบันดาลใจผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และผู้สร้างนวัตกรรม

1.5 พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2. การจัดการเรียนรู้

2.1 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ สื่อ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2.2 บูรณาการความรู้และศาสตร์การสอนในการวางแผนและจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญารู้คิด และมีความเป็นนวัตกร

2.3 ดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ สามารถรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ

2.4 จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนโดยตระหนักถึงสุขภาวะของผู้เรียน

2.5 วิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.6 ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ

3. ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

3.1 ร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

3.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน

3.3 ศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม

3.4 ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

วรัชยา ลาบบุญ (2563) ได้ศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยใช้ประสิทธิผลการปฏิบัติงานครูตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของคุรุสภา ดังต่อไปนี้

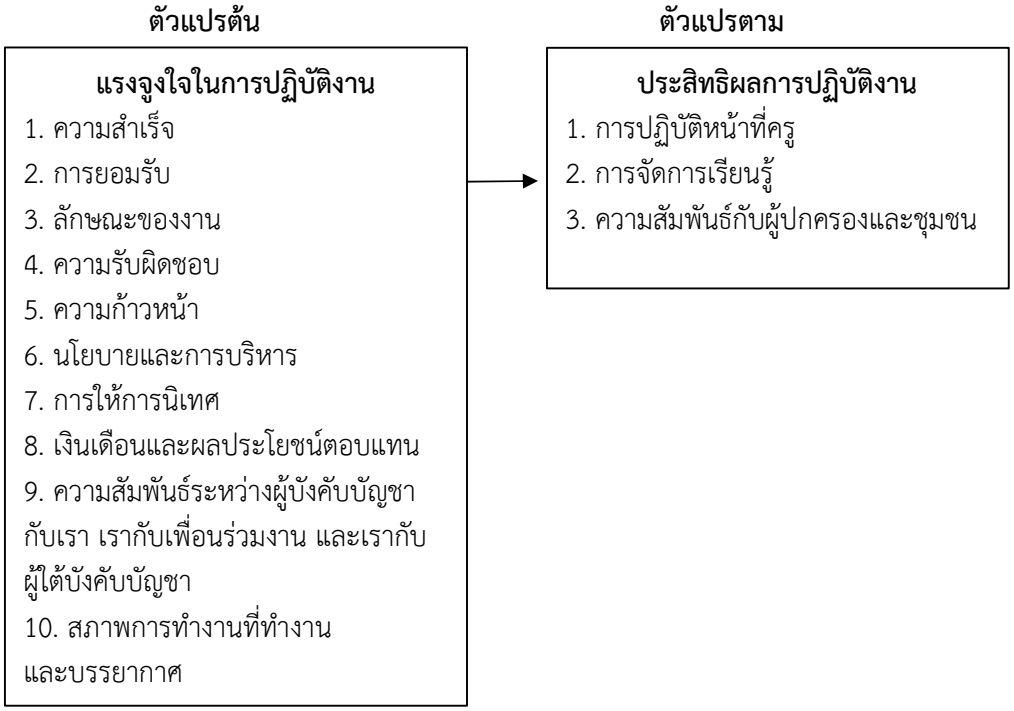
1. ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ
2. ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน
3. มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
4. พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
5. พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน
7. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ
8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
9. ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์
10. ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์
11. แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
12. สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

สรุปได้ว่า ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน เป็นข้อกำหนดและแสดงถึงความสามารถทักษะในการทำงานของบุคลากรที่ทำให้กระบวนการทำงานเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่และ

ความรับผิดชอบตลอดจนการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตามที่ข้อบังคับมาตรฐานคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 ว่า ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีมาตรฐานประสิทธิผลการปฏิบัติงาน 3 ด้าน ดังที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนเป็นมาตรฐานที่ครบถ้วนครอบคลุมขอบเขตของการปฏิบัติงานของครู ซึ่งในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบในการกำหนดประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยในกรอบการวิจัย ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ตามกรอบแนวคิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ของ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2557) ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ 1) ความสำเร็จ 2) การยอมรับ 3) ลักษณะของงาน 4) ความรับผิดชอบ 5) ความก้าวหน้า 6) ด้านนโยบายและการบริหาร 7) ด้านการให้การนิเทศ 8) ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์ตอบแทน 9) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับเรา เรากับเพื่อนร่วมงาน และเรากับผู้ใต้บังคับบัญชา และ 10) สภาพการทำงานที่ทำงานและบรรยากาศ และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2562) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การปฏิบัติหน้าที่ครู 2) การจัดการเรียนรู้ และ 3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยไว้ดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 46 โรงเรียน มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 369 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 มีโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย จำนวน 46 โรงเรียน โดยวิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูป Krejcie and Morgan ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 189 คน และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตามขนาดโรงเรียน

2) เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและสภาพการทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list) ประกอบด้วย ขนาดของโรงเรียน และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 สอบถามปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 10 ด้าน คือ 1) ความสำเร็จ 2) การยอมรับ 3) ลักษณะของงาน 4) ความรับผิดชอบ 5) ความก้าวหน้า 6) ด้านนโยบายและการบริหาร 7) ด้านการให้การนิเทศ 8) ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์ตอบแทน 9) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชากับเรา เรากับเพื่อนร่วมงาน และเรากับผู้ใต้บังคับบัญชา และ 10) สภาพการทำงานที่ทำงานและบรรยากาศ ซึ่งมีจำนวนข้อคำถาม 28 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert) และตอนที่ 3 สอบถามประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) การปฏิบัติหน้าที่ครู 2) การจัดการเรียนรู้ และ 3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งมีจำนวนข้อคำถาม 17 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert) โดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม ซึ่งนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ค่า IOC โดยกำหนดเกณฑ์ประเมินข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ได้จะต้องได้ค่า IOC ของข้อคำถาม ในแบบสอบถามทั้งฉบับ อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Crobatch’s Alpha Coefficient) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชธานี ขอความร่วมมือจากข้าราชการครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถามและหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชธานี จัดส่งไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอราษีไศล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามการวิจัย จำนวนแบบสอบถามทั้งสิ้น 189 ฉบับ เก็บกลับคืนมาได้ 189 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่รับคืน และทำการบันทึกคะแนน แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัย ดังนี้ 1. ค่าความถี่ (Frequency) 2. ค่าร้อยละ (Percentage) 3. ค่าเฉลี่ย (Mean) 4. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 4. ค่าความสัมพันธ์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) 5. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) 6. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความสำเร็จของงาน	4.73	.34	มากที่สุด
2. การยอมรับ	4.38	.49	มาก
3. ลักษณะของงาน	4.35	.56	มาก
4. ความรับผิดชอบ	4.47	.50	มาก
5. ความก้าวหน้า	4.49	.48	มาก
6. นโยบายและการบริหาร	4.40	.58	มาก
7. การให้การนิเทศ	4.50	.63	มาก
8. เงินเดือนและผลประโยชน์ตอบแทน	4.26	.70	มาก
9. ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้บังคับบัญชากับเรา เรากับเพื่อนร่วมงาน และเรากับผู้ใต้บังคับบัญชา	4.51	.55	มากที่สุด
10. สภาพการทำงานที่ทำงานและบรรยากาศ	4.34	.63	มาก
รวม	**4.44**	**.54**	**มาก**

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความสำเร็จของงาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับเรา เรากับเพื่อนร่วมงาน

และเรากับผู้ใต้บังคับบัญชา การให้การนิเทศ ความก้าวหน้า ความรับผิดชอบ นโยบายและการบริหาร การยอมรับ ลักษณะของงาน สภาพการทำงานที่ทำงานและบรรยากาศ เงินเดือนและผลประโยชน์ตอบแทน

2. ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การปฏิบัติหน้าที่ครู	4.76	.48	มากที่สุด
2. การจัดการเรียนรู้	4.71	.49	มากที่สุด
3. ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน	4.72	.48	มากที่สุด
รวม	**4.71**	**.49**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การปฏิบัติหน้าที่ครู ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน และการจัดการเรียนรู้

3. ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู	b	SE_b	β	t	P
1. ความก้าวหน้า (X_5)	0.28	0.06	0.35	4.56**	0.00
2. การยอมรับ (X_2)	0.13	0.05	0.17	2.68**	0.01
3. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับเรา เรากับเพื่อนร่วมงาน และเรากับผู้ใต้บังคับบัญชา (X_9)	0.24	0.06	0.34	3.99**	0.00
4. สภาพการทำงานที่ทำงานและบรรยากาศ (X_{10})	-0.15	0.05	-0.26	3.24**	0.00
5. ลักษณะของงาน (X_3)	0.10	0.04	0.15	2.52**	0.01
6. ความสำเร็จ (X_1)	0.14	0.07	0.12	1.98*	0.05
$R = 0.69$ $R^2 = 0.47$ $SE_{est} = 0.28$ $a = 1.15$ Adjusted $R^2 = 0.45$ $F = 3.39$**					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า ปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 มี 6 ด้าน เรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ ได้แก่ ด้านความก้าวหน้า การยอมรับ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับเรา เรากับเพื่อนร่วมงาน และเรากับผู้ใต้บังคับบัญชา สภาพการทำงานที่ทำงานและบรรยากาศ ลักษณะของงาน และความสำเร็จ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคุณเท่ากับ 0.69 หมายถึง ปัจจัยด้านความก้าวหน้า การยอมรับ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับเรา เรากับเพื่อนร่วมงาน และเรากับผู้ใต้บังคับบัญชา สภาพการทำงานที่ทำงานและบรรยากาศ ลักษณะของงาน และความสำเร็จ สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ได้ร้อยละ 47 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐานตามลำดับ มีดังนี้

$$\hat{Y} = 1.15 + 0.28X5 + 0.13X2 + 0.24X9 - 0.15X10 + 0.10X3 - 0.14X1$$

$$\hat{Z}_y = 0.35Z_{X5} + 0.17Z_{X2} + 0.34Z_{X9} - 0.26Z_{X10} + 0.15Z_{X3} - 0.12Z_{X1}$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 รวมทั้งหมด 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับเรา เรากับเพื่อนร่วมงาน และเรากับผู้ใต้บังคับบัญชา ด้านการให้การนิเทศ ด้านความก้าวหน้า ด้านความรับผิดชอบ ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านการยอมรับ ด้านลักษณะของงาน ด้านสภาพการทำงานที่ทำงานและบรรยากาศ ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์ตอบแทน ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการที่ข้าราชการครูได้รับการชื่นชมและยกย่องจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานอย่างต่อเนื่องตลอดจนการได้รับมอบหมายภาระงานที่สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของตนเอง โดยผู้บริหารได้ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในคณะทำงานและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ข้าราชการครูรู้สึกได้รับการยอมรับและเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดความพึงพอใจและความสุขในการทำงาน ทั้งยังส่งเสริมความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนความสำเร็จของหน่วยงาน นอกจากนี้ ความพึงพอใจในเงินเดือนและสวัสดิการที่ได้รับ ยังเป็นอีกปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูค่อนข้างมาก

2. ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 รวมทั้งหมด 3 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการแสดงออกของครูที่มีต่อสัมพันธภาพกับผู้ปกครองและชุมชนในลักษณะของการร่วมมือกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการยอมรับซึ่งกันและกัน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การมีความร่วมมือในลักษณะนี้สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกิจกรรมของชุมชนและสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครู ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ควรรับผิดชอบใน

งานที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด รวมทั้งมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มและเป็นนวัตกรรม ครูควรให้ความสำคัญในการดูแลและพัฒนาผู้เรียนในลักษณะรายบุคคล โดยคำนึงถึงศักยภาพและความสามารถเฉพาะตัวของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สกุณา ใบภักดี (2565) ได้ศึกษา ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอราษีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ด้วยสมการพยากรณ์ พบว่า มี 6 ปัจจัยที่ร่วมกันส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านความก้าวหน้า การยอมรับ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับเรา เรากับเพื่อนร่วมงาน และเรากับผู้ใต้บังคับบัญชา สภาพการทำงานที่ทำงานและบรรยากาศ ลักษณะของงาน และความสำเร็จ โดย 6 ปัจจัยนี้ร่วมกันส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ความก้าวหน้า เป็นสิ่งที่ดึงดูดให้ครูพยายามฝึกฝนตนเองและพยายามพัฒนางานเพื่อให้ตนเองมีความก้าวหน้าในตำแหน่ง เพื่อนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และตำแหน่งครูที่บรรจุเป็นข้าราชการนั้นจะมีขั้นความก้าวหน้าในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยร้อยละ 47 มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานซึ่งมาพร้อมกับเงินเดือนที่เป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิตของครูสอดคล้องกับ ทิศชากร แสนสุริวงค์ (2561) ได้ศึกษา ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครู ด้านการได้รับความสำเร็จ มีผลต่อการปฏิบัติงานของครู ทำให้ครูเกิดความพอใจและภูมิใจผลสำเร็จของงานนั้น

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อ. ผู้วิจัยได้เลือกปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำมาเป็นการมาเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

สรุป

สรุปผลการสังเคราะห์จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจที่มีค่าเฉลี่ยต่ำนั้น ควรให้เงินเดือนตามความสามารถและความรับผิดชอบในงานที่ปฏิบัติโดยคำนึงถึงความยากง่ายของงานด้วย รวมทั้งการกำหนดนโนบายเพื่อเป็นทิศทางในการปฏิบัติงานสู่เป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด ตลอดจนการนิเทศติดตามให้กำลังใจเสริมแรงอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ด้านความก้าวหน้า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่องผ่านการจัดอบรมและพัฒนาวิชาชีพประจำปีอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของครูในบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เช่น หลักสูตรเทคโนโลยีทางการศึกษา หลักสูตรปัญญาประดิษฐ์เพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานบุคคล การพัฒนาทักษะการสอนแบบ Active Learning รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาระบบการเลื่อนขั้นเงินเดือนให้มีความโปร่งใสและเป็นธรรม โดยใช้เกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและอิงตามผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม เช่น การดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เป็นนวัตกรรม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ทั้งนี้ ควรสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

1.2 ด้านการยอมรับ ผู้บริหารควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ครูนำเสนอผลงานวิชาการและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ทั้งในระดับโรงเรียน เครือข่ายสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และเวทีทางวิชาการระดับชาติและนานาชาติ เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา โดยมีการสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเป็นระบบ เช่น ค่าตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อนำเสนอผลงาน และค่าใช้จ่ายในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาระบบการให้รางวัลเชิดชูเกียรติอย่างเป็นทางการ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น รางวัลครูดีเด่นแห่งปี รางวัลครูผู้พัฒนาสื่อการสอนดีเด่น หรือรางวัลเชิงนวัตกรรมด้านการศึกษา ทั้งนี้ การได้รับการยอมรับจากผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน และองค์กรทางการศึกษาไม่เพียงแต่ส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่ครู แต่ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาทางวิชาชีพและการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนโดยรวมด้วย

1.3 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับเรา เรากับเพื่อนร่วมงาน และเรากับผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารควรมีบทบาทในการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บังคับบัญชาและครู เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือและการพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเสริมสร้างระบบพี่เลี้ยงทางวิชาการ เพื่อให้ครูที่มีประสบการณ์ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับครูใหม่ ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานในโรงเรียน การให้คำปรึกษาที่เป็นระบบจะช่วยให้ครูสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมการทำงานได้รวดเร็วขึ้น รวมถึงเป็นแนวทางในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม โดยมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคลากร เช่น กิจกรรมพัฒนาทีม การระดมสมองแก้ปัญหาร่วมกัน และ

โครงการพัฒนางานที่ต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการร่วมกันจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูในโรงเรียน และผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการสื่อสารภายในโรงเรียน มีการจัดอบรมเกี่ยวกับการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคลากรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การสื่อสารที่ดีจะช่วยลดความขัดแย้ง และสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู การดำเนินตามมาตรการข้างต้นจะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานเป็นทีม และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูในโรงเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

1.4 ด้านสภาพการทำงานที่ทำงานและบรรยากาศ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงานและบรรยากาศภายในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและเพิ่มขวัญกำลังใจให้แก่ครู โดยดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา มีการจัดหาเทคโนโลยีทางการศึกษา สื่อดิจิทัล และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย เพื่อให้ครูสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมและมีความเสถียร เพื่อตอบสนองต่อการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล อีกทั้งควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน ให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยการจัดมุมอ่านหนังสือ ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีพื้นที่สีเขียวมากขึ้น และพัฒนาโครงสร้างภายนอกอาคารให้เป็นระเบียบ สะอาด สวยงาม และปลอดภัย นอกจากนี้ ควรมีการจัดสรรพื้นที่สร้างสรรค์ สำหรับการทำกิจกรรมทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและนักเรียน และผู้บริหารควรมีนโยบายในการลดภาระงานเอกสารของครู นำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการมาใช้ในการลดภาระงานเอกสารของครู เช่น ระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียน ระบบประเมินผลการเรียน ระบบการจัดทำแผนการสอนออนไลน์ และระบบรายงานผลการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถมุ่งเน้นไปที่การจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ การดำเนินตามมาตรการข้างต้นจะช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสม เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้งครูและนักเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนโดยรวม

1.5 ด้านลักษณะของงาน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของครู รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารควรกำหนดโครงสร้างงานที่เอื้อต่อการใช้ศักยภาพของครูอย่างเต็มที่ โดยเปิดโอกาสให้ครูเลือกปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับความสามารถและความถนัดของตน เช่น ครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีอาจได้รับมอบหมายให้พัฒนาและออกแบบสื่อดิจิทัล เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ หรือครูที่มีความสามารถด้านศิลปะและนวัตกรรมอาจมีบทบาทในการพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์ภายในโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสามารถของตนเองและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและศักยภาพของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งควรมีการสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดอบรมและการเรียนรู้แบบดิจิทัล เช่น การพัฒนาหลักสูตร e-Learning การเรียนบน Massive Open Online Courses (MOOCs) และแพลตฟอร์มการฝึกอบรมออนไลน์ ที่ช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงองค์ความรู้
ใหม่ ๆ ได้สะดวกรวดเร็ว และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.6 ด้านความสำเร็จ ผู้บริหารควรสร้างระบบสนับสนุนที่ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาและบรรลุ

ความสำเร็จในวิชาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยพัฒนาระบบการให้รางวัลที่สะท้อนถึงความสามารถและความทุ่มเทของครูอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส เช่น การมอบรางวัลเชิดชูเกียรติ รางวัลครูดีเด่น การให้ค่าตอบแทนพิเศษ หรือการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนโดยคำนึงถึงผลงานและความสามารถเป็นหลัก นอกจากนี้ การให้โอกาสทางการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือการสนับสนุนการเข้าร่วมอบรมและสัมมนาระดับประเทศและระดับนานาชาติ จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของครูและพัฒนาองค์ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ และผู้บริหารควรนำแนวคิด "Fail Forward" มาใช้ในกระบวนการพัฒนาครู เพื่อเปิดโอกาสให้ครูสามารถลองผิดลองถูกและกล้าทดลองนวัตกรรมการสอนใหม่ ๆ ทดลองการทำงานในรูปแบบที่ครูสนใจ โดยไม่ต้องกังวลกับความผิดพลาด การเรียนรู้จากข้อผิดพลาดถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการพัฒนา โดยผู้บริหารควรให้การสนับสนุนและคำแนะนำเชิงสร้างสรรค์ แทนการตำหนิหรือลงโทษ และปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการทำงานของครู โดยลดขั้นตอนที่ยุ่งยากในระบบราชการ และเปิดโอกาสให้ครูมีอำนาจตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะในเรื่องของการออกแบบการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และการบริหารจัดการห้องเรียน การให้อิสระในการปฏิบัติงานจะช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ และความเป็นเจ้าของในงานของครู

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือการพัฒนาในด้านทักษะการคิดขั้นสูง เพื่อให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่สามารถพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู

2.2 ควรศึกษาการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มโรงเรียนต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันหรือในบริบทที่แตกต่าง เช่น โรงเรียนในเมืองและชนบท เพื่อศึกษาว่าปัจจัยแรงจูงใจและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของราชการครูมีความแตกต่างกันหรือไม่

2.3 ควรศึกษาปัจจัยแรงจูงใจในกลุ่มข้าราชการครูในกลุ่มครูระดับมัธยมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และความแตกต่างของปัจจัยแรงจูงใจและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานระหว่างครูในระดับที่ต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ สมวงศ์. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

กาญจนา พรัดขำ. (2565). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 . (20 มีนาคม 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง หน้า 19-20.

ฉัตรวิมล เข็มพันธ์. (2560). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย).

ชนมณี ศิลานุกิจ. (2559). *ประสิทธิผลการบริหารจัดการบุคลากรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

ทิศชากร แสนสุริวงค์. (2561). *ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2557). *โน้ตย่อบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). ตีรณสาร.

ผุสดี รุมาคม. (2551). *การประเมินกรปฏิบัติงานฉบับปรับปรุงแก้ไข*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ธนาเพรส.

พิรุณย์ ป้องทับไทย. (2560). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์).

วชิรวัชร งามละม่อม. (2559). *ทฤษฎีการมีส่วนร่วม*. สถาบันวิชาการไทยวิจัยพัฒนาการจัดการTRDM. สืบค้นได้จาก https://learningofpublic.blogspot.com/2016/02/blog-post_79.html

วรัชยา ลาบบุญ. (2563). *คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

วิทยา สวนกุหลาบ. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร).

สกุณา ใบภักดี. (2565). *ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

สุพัตรา สุภาพ. (2541). *เทคนิคการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพยุคใหม่*. ธรรมนิติ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. สืบค้นได้จาก https://www.ssk2.go.th/?p=233

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ปีงบประมาณ 2566*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545)*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สืบค้นได้จาก *https://www.moe.go.th*

อนันท์ งามสะอาด. (2556). *การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการ*. อรุณการพิมพ์.

อรสา เพชรนุ้ย. (2560). *การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

Bennis, W. G. (1971). *Toward a truly scientific management: The concept of organization healt.In Assessment of organization effectiveness:* Analysis.

Vroom, V.H. (1970). *Management and motivation*. Penguin.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา และทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

The Effect of Game-Based Learning Management on Academic Achievement in Learning Units of Algorithms and Problem Solving and Computational Thinking Skills of Grade 3 Primary School Students

ยลวรรณ ขานเขว้า1 , นฤมล ภูสิงห์2
Yollawan Khankhwao1 , Narumol Pusing2
1-2สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
1-2Affiliation 1 Curriculum and Instruction Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University
Email: preawpow31@gmail.com1 , Narumolpusing@gmail.com2

Received : November 1, 2024; **Revised :** January 24, 2025; **Accepted :** January 29, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับหน่วยการเรียนรู้อัลกอริทึมและการแก้ปัญหา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน และ 3) เปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงคำนวณหลังการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 75 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-experimental designs) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านคลองไผ่งาม จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบทักษะการคิดเชิงคำนวณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.85/77.62 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ; ทักษะการคิดเชิงคำนวณ.

Abstract

This article aimed to study 1) Develop a learning management plan using games as the basis for algorithmic and problem-solving learning units to be effective according to the 75/75 criteria 2) Compare learning performance before and after learning management and 3) Compare computational skills after learning against the percentage criteria. 75 sample groups, namely 21 students in grade 3 of ban klong phaingam primary school. the research tools consisted of a learning management plan, a learning performance test and a calculation skills test. data analysis with averages, standard deviations and a t-test.

The research results were found as follows;

1) The learning management plan using games as a basis was effective at 79.85/77.62, which was higher than the prescribed criteria

2) The academic achievement after the learning management is higher than beforelearning.

3) Computational thinking skills higher than the 75 percent criteria.

Keywords: Game-based learning management , Academic achievement , Computational thinking skills.

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นความสำคัญและพิจารณาเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และทักษะที่ส่งเสริมให้นักเรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต ซึ่งจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความมุ่งเน้นให้นักเรียนพัฒนาเป็นบุคคลที่มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก และส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ และยังได้กำหนดสมรรถนะของนักเรียนว่านักเรียนมีความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงได้ปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2560) ให้สอดคล้องกับทักษะที่สำคัญใน ศตวรรษที่ 21 ในรายวิชาพื้นฐานวิชาวิทยาศาสตร์ สาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และมีเป้าหมาย เพื่อเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง โดยเฉพาะความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีทักษะการค้นคว้าข้อมูล ประเมิน และสังเคราะห์ ข้อมูล ตลอดจนสามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) ซึ่งเกี่ยวข้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21”

จากรายงานของ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564) พบว่า นักเรียนไทยเพียง 40% มีทักษะการคิดเชิงคำนวณในระดับพื้นฐาน ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข โรงเรียนขนาดเล็ก

โดยเฉพาะในชนบท มักขาดแคลนสื่อและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ส่งผลให้นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนรู้ จากรายงานของ (ศิริรัตน์ หวังสะแล่ะฮ์, 2563) ระบุว่า 60% ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นยังไม่สามารถแก้ปัญหาแบบแยกส่วนและสร้างลำดับขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพได้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) เป็นแนวทางหนึ่งที่ได้รับความสนใจ เพราะสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย (ทิศนา แขมมณี, 2566, น. 81-85) กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้นักเรียนเล่นเกมตาม กติกา และนำเนื้อหาและข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และผลของการเล่นเกมของนักเรียนมาใช้ในการสรุปการเรียนรู้โดยมีจุดประสงค์ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยนักเรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้ประสบการณ์ตรง เป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมสูง และเกมเป็นกิจกรรมการเล่น หรือการแข่งขัน เพื่อการเรียนรู้มีกำหนดจุดมุ่งหมายกฎเกณฑ์ กติกา ผู้เล่น วิธีการเล่น การตัดสินผลการเล่นเป็นแพ้หรือชนะการนำเกมมาประกอบการสอน จะช่วยให้ห้องเรียนมีชีวิตชีวา บทเรียนนั้น ๆ น่าสนใจไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน นักเรียนมีโอกาสใช้ปฏิภาณไหวพริบของตน สามารถจดจำบทเรียนได้ง่าย เร็ว และจำได้นาน และนอกจากนี้ (Barbara et al., 2001, p.104) ยังกล่าวว่า เกมทำให้การเรียนรู้เกี่ยวกับมโนทัศน์สำคัญเข้าใจได้ง่ายขึ้น สำหรับผู้เรียน และกระตุ้นการคิดของผู้เรียนให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และความสร้างสรรค์มากขึ้น จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดเชิงคำนวณ โดยสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี งานวิจัยของ (พรนภัส ใหญ่วงค์, 2565, น.72-73) พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน นักเรียนมีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญ และ (จุฑารัตน์ จันทร์งิ้ว, 2566, น.85-89) พบว่า แผนการเรียนรู้ที่ผสานเกมสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณได้อย่างมีนัยสำคัญ

จากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณ โรงเรียนบ้านคลองไผ่งาม ยังขาดแคลนข้าราชการครูที่ตรงเอกวิชา เครื่องมือ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และสื่อต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งยังพบปัญหาในเรื่องการคิดของนักเรียนโดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เมื่อจัดการเรียนการสอนแล้วพบว่า นักเรียนยังขาดทักษะที่จำเป็น ไม่สามารถแยกปัญหาอย่างง่ายตามกระบวนการคิดเชิงคำนวณได้ ยกตัวอย่าง เช่น นักเรียนไม่สามารถคิดเรียงลำดับขั้นตอนการจัดกระทำกับข้อมูล และวิเคราะห์ปัญหายังไม่ชัดเจน ส่งผลต่อการแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อวางแผนหรือออกแบบ การหาคำตอบได้ไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนั้น การเรียนในรายวิชาวิทยาการคำนวณ นักเรียนยังขาดความมุ่งมั่นตั้งใจ และยังไม่จูงใจนักเรียนเท่าที่ควร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ซึ่งเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน มีการเล่นเกมภายในชั่วโมงการจัดการเรียนการสอน เป็นการทบทวนบทเรียนจะทำให้นักเรียนได้นำเนื้อหาที่สอนไปใช้ในการแก้ปัญหาผ่านเกม ทำให้นักเรียนจดจำและเข้าใจในบทเรียนได้มากยิ่งขึ้น สามารถดึงศักยภาพของนักเรียนออกมาได้อย่างเต็มที่ เกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ และการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ส่งผลทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานกับเกณฑ์ร้อยละ 75

การทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน หมายถึง การจัดการจัดการเรียนรู้ที่นำเอาเนื้อหาบทเรียนเข้ามาสอดแทรกลงในเกม เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Active Learning ฝึกกระบวนการคิด ออกแบบ วางแผน และตัดสินใจแก้ปัญหา รู้จักกฎ กติกา และข้อตกลงร่วมกัน มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันกับกลุ่มเพื่อน ทำให้เกิดความสนุกสนาน กระตุ้นและดึงดูงความสนใจผู้เรียนในบทเรียนนั้น ๆ โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2562, น. 118-123) มีดังนี้ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นสร้างแรงจูงใจ และกระตุ้นให้นักเรียนสนใจบทเรียนมีความพร้อมในการเรียนโดยใช้เกมต่าง ๆ 2) ขั้นปฏิบัติกิจกรรม ครูอธิบายวิธีเล่น กติกาการเล่นให้นักเรียนเข้าใจ กำหนดตัวผู้เล่น เดี่ยวหรือเล่นกลุ่ม หาวิธีการแบ่งกลุ่มให้เหมาะสม ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ครูสังเกตและคอยดูแลการเล่นของนักเรียนตลอดเวลา 3) ขั้นอภิปรายและสรุปผล ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปผลการเรียนรู้ เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของเกมกับเนื้อหาที่เรียน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียน แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการเรียน หลังจากที่นักเรียนได้เรียนหรือได้รับประสบการณ์มาแล้ว สามารถวัดและประเมินผลได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามแนวคิดของ (ขนิษฐา บุญภักดี, 2552, น. 10) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า เป็นความสามารถ และคุณลักษณะของบุคคลอันเกิดจากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ หรืออาจได้มาจากมาจากกระบวนการที่ไม่ต้องอาศัยการทดสอบ เช่น การสังเกตการใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป

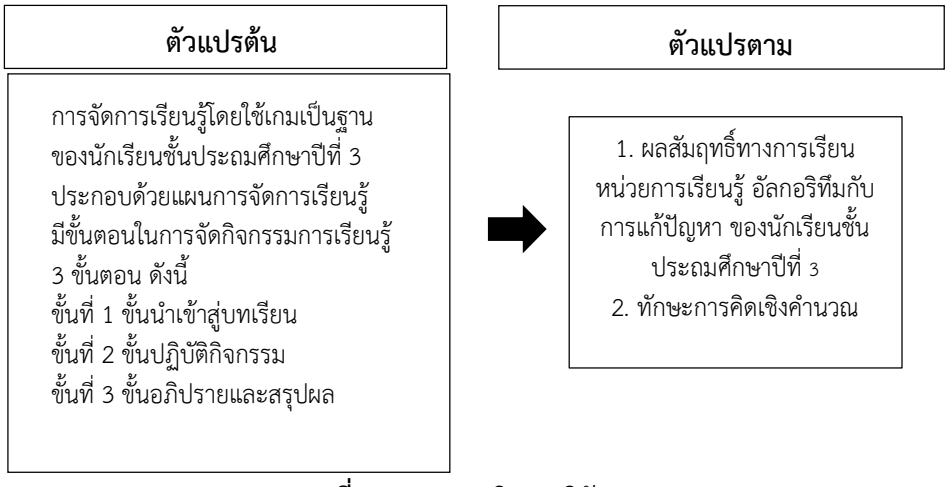
3. ทักษะการคิดเชิงคำนวณ หมายถึง การคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหา เริ่มจากทำความเข้าใจในปัญหาที่ซับซ้อน ด้วยการกำหนดรายละเอียดขอบเขตของปัญหาแล้ววิเคราะห์งาน ออกเป็นส่วนย่อย ๆ สร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและมีเหตุผล หาแนวทางในการแก้ไขที่ถูกต้องเหมาะสมและนำไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ตามแนวคิดของ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560, น. 29) มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การแยกส่วนปัญหา (Decomposition) คือ กระบวนการแบ่งปัญหาออกเป็นส่วนย่อย ให้ง่ายต่อการแก้ไข และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้ 2) การหารูปแบบของปัญหา (Pattern Recognition) คือ กระบวนการหาความสัมพันธ์ของปัญหา ผ่านการเปรียบเทียบ หรือหาความเหมือน ความสอดคล้อง เพื่อนำเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาหาความเชื่อมโยงของปัญหา 3) การคิดเชิงนามธรรม (Abstraction) คือ กระบวนการหาส่วนสำคัญของปัญหา และคัดกรองสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป และ 4) การออกแบบลำดับการแก้ปัญหา (Algorithm) คือ กระบวนการแสดงลำดับขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน พบว่า สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดเชิงคำนวณให้สูงขึ้นได้ (จุฑารัตน์ จันทร์งิ้ว, 2566, น.85-89); (ปาริชาต ชิ้น

เจริญ, 2564, น.87-88); (ญาณวรรณ ปิ่นคำ และคณะ, 2562, น.74); (รัตน์ภรณ์ พรชาวนา,2566, น. 85-89); (พรนภัส ใหญ่วงค์, 2565, น.72-73); (ดนัยศักดิ์ กาโร และเดชอนันต์ สองนา, 2563, น. 4-6)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ตามกรอบแนวคิดการวิจัยของ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2562, น.118-123) ซึ่งมีจุดเน้นให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-experimental designs) ซึ่งวัดผลการทดลองก่อนเรียนและหลังเรียน กับกลุ่มตัวอย่างเดียว คือทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการทดลอง แล้วทำการทดลองด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน จำนวน 8 แผน รวมเวลา 16 ชั่วโมง จากนั้นทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบชุดเดิม และแบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง

Pretest	Treatment	Posttest
O_1	X	O_2

O_1 หมายถึง การทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้
O_2 หมายถึง การทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้
X หมายถึง จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบ้านเขว้า 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 17 แห่ง จำนวน 175 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านคลองไผ่งาม จำนวน 21 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ที่สร้างขึ้นได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผ่านการประเมินคุณภาพด้านความถูกต้อง ความสอดคล้องของเนื้อหา จุดประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมทุกแผนมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.59) แล้วจึงนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านกุดฉนวน จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน เกมที่เลือกใช้สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ และส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงคำนวณ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ ได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า ค่าความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.60 – 1.00 ซึ่งข้อสอบผ่านเกณฑ์ จำนวน 24 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านกุดฉนวน จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มีข้อสอบที่สามารถนำไปใช้ได้ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.38-0.69 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.25-0.75 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่เลือกไว้จำนวน 20 ข้อ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.75

3. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นครอบคลุมตามองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงคำนวณ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2560, น. 29) ได้แก่ 1) การคิดแบบแยกส่วนประกอบและการย่อยปัญหา 2) การหารูปแบบของปัญหา 3) การคิดเชิงนามธรรม และ 4) การออกแบบขั้นตอนวิธี โดยผู้วิจัยสร้างข้อสอบแบบสถานการณ์ปัญหา จำนวน 3 สถานการณ์ ๆ ละ 4 ข้อ รวม 12 ข้อ ได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผ่านการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อสอบกับองค์ประกอบทักษะการคิดเชิงคำนวณ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ซึ่งผ่านเกณฑ์ จำนวน 12 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองโสมง จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มีข้อสอบที่สามารถนำไปใช้ได้ จำนวน 2 สถานการณ์ ๆ ละ 4 ข้อ รวม 8 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง (0.44–0.73) และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง (0.25–

0.44) นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ ที่เลือกไว้จำนวน 2 สถานการณ์ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.86

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยทดลองด้วยตนเอง โดยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านคลองไผ่งาม จำนวน 21 คน มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ดำเนินการชี้แจง วัตถุประสงค์ และขั้นตอนการดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้นแก่กลุ่มตัวอย่าง

2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน

3. ดำเนินการสอนโดยผู้วิจัย จัดกิจกรรมเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา ที่พัฒนาขึ้น จำนวน 8 แผน ให้ครบทุกแผนการเรียนรู้

4. หลังจากนักเรียนเรียนครบทุกแผนการเรียนรู้แล้ว ทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชุดเดียวกันกับก่อนเรียน และแบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ บันทึกคะแนนของนักเรียนแต่ละคน และนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าเฉลี่ยที่นักเรียนทำได้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา และทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556, น.7-19) ดำเนินการดังนี้

75 ตัวแรก หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการได้มาจากร้อยละของคะแนนใบงานและคะแนนการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน

75 ตัวหลัง หมายถึง ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ได้มาจากร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และสถิติทดสอบสมมติฐาน t – test (Dependent samples)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน กับเกณฑ์ร้อยละ 75 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น.39) โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และสถิติทดสอบสมมติฐาน t – test (One sample)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

เลขที่	คะแนนใบงานและคะแนนกิจกรรมระหว่างเรียน (E1)								รวม (130)
	แผน 1 (20)	แผน 2 (20)	แผน 3 (20)	แผน 4 (20)	แผน 5 (20)	แผน 6 (10)	แผน 7 (10)	แผน 8 (10)	
1	14	15	15	14	16	9	10	10	103
2	15	15	14	16	17	8	10	10	105
3	13	14	15	14	15	8	10	10	99
4	13	14	15	13	15	9	9	9	97
5	16	16	16	17	18	8	10	10	111
6	16	17	16	17	19	10	9	10	114
7	14	13	15	17	16	8	8	9	100
8	13	15	15	15	16	9	10	10	103
9	12	14	12	15	14	9	10	10	96
10	16	18	17	15	16	9	9	9	109
11	14	16	15	18	19	10	9	10	111
12	17	16	16	16	17	9	10	10	111
13	15	16	16	17	17	8	8	9	106
14	12	13	15	13	12	9	9	9	92
15	16	15	15	17	16	8	9	9	105
16	15	14	15	15	15	9	10	10	103
17	15	16	17	16	16	8	9	9	106
18	15	16	15	17	17	10	9	10	109
19	14	15	15	15	15	8	9	9	100
20	13	15	15	17	16	8	8	9	101
21	12	14	13	16	15	9	10	10	99
$\sum R$	300	317	317	330	337	183	195	201	2180
$\bar{X}$	14.29	15.10	15.10	15.71	16.05	8.71	9.29	9.57	103.81
S.D.	1.49	1.26	1.14	1.41	1.60	0.72	0.72	0.51	5.73
ร้อยละ	71.43	75.48	75.48	78.57	80.24	87.14	92.86	95.71	79.85

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (E1) เท่ากับ 103.81 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.85

2. ผลการวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig(1-tailed)
ก่อนเรียน	21	20	9.81	2.20	18.00	.000
หลังเรียน	21	20	15.52	1.36		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ =9.81, S.D. = 2.20) และค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ =

15.52 , S.D. = 1.36) เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบการวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานกับเกณฑ์ร้อยละ 75 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น.39) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบการวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานกับเกณฑ์ร้อยละ 75

การทดสอบ (32 คะแนน)	N	เกณฑ์ร้อยละ 75	$\bar{X}$	ร้อยละ	S.D.	t	Sig(1-tailed)
แบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ	21	24	26.57	84.03	5.41	6.28	.000

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบการวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานกับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 26.57 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 5.41 เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มีทักษะการคิดเชิงคำนวณสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพ 79.85/77.62 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านการพัฒนาอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาระที่ 4 เทคโนโลยี ศึกษาหลักการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล จนเข้าใจแล้วนำมาสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้รับการตรวจสอบ ปรับปรุง คุณภาพแก้ไขส่วนที่บกพร่องจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งผ่านการทดลองก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ตามแนวคิดของ กุลิสรา จิตรชญาวณิช และเกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ (2563, น. 81) ที่ได้อธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมเป็นฐาน ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมความพร้อม ครูชี้แจงจุดประสงค์ในการเล่นเกมให้นักเรียนทราบ 2) ขั้นอธิบาย ครูอธิบายกฎกติกาที่สำคัญในการเล่นเกมและวิธีการเล่นเกมให้นักเรียนทราบโดยภาพรวม 3) ขั้นสาธิตการเล่นเกม ครูสาธิตวิธีการเล่นเกมทีละขั้นให้นักเรียนดู โดยทำการสาธิตอย่างช้า ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำรายละเอียดได้ 4) ขั้นลงมือเล่นเกม นักเรียนเล่นเกมตามกติกาที่กำหนด โดยกำหนดเวลาในการเล่นเกมให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้กระทบกับกิจกรรมอื่นที่จะทำต่อไปหลังจากเล่นเกมเสร็จสิ้น 5) ขั้นวิเคราะห์วิจารณ์หลังการเล่นเกม หลังสิ้นสุดการเล่นเกม ครู

ให้นักเรียนร่วมกันพูดคุยเกี่ยวกับข้อคิดหรือสิ่งที่ได้รับจากการเล่นเกม จึงส่งผลทำให้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 79.85/77.62 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 75/75 สอดคล้องกับงานวิจัยของ **จุฑารัตน์ จันทร์งิ้ว** (2566, น. 85-89) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ Micro: bit เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ Micro: bit เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75 และญาณวรรณ ปิ่นคำ และคณะ (2562, น.74) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการสอนทักษะการอ่านออกเสียงคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราโดยใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่จันทรายสวรรค์ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมประกอบการสอนทักษะการอ่านออกเสียงคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่จันทรายสวรรค์ อำเภอแม่จันทร์ จังหวัดเชียงราย มีประสิทธิภาพ 84.58/85.88 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานของผู้วิจัยส่งเสริมให้นักเรียนลงมือแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ตามใบงาน และเกมที่กำหนด เลือกและกำหนดกติกาหรือเงื่อนไขของเกม โดยผู้วิจัยเลือกเกมที่นักเรียนรู้จัก ปรับปรุงกฎ กติกา การเล่นใหม่ เช่น เกมเขาวงกต เกมบันไดงู เกมเตตริส และเกมซูโดกุ SUDOKU ฯลฯ เพื่อให้เข้ากับความสามารถและช่วงวัยของนักเรียน ฝึกให้มีการคิดวิเคราะห์ ออกแบบการแก้ไขปัญหาร่วมกันภายในกลุ่มเพื่อน พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แข่งขันกับเวลาเกิดความสนุกสนาน ท้าทาย ตลอดจนสรุปองค์ความรู้และนำเสนอผลงานด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติ และร่วมมือกันภายในกลุ่ม มีการใช้เกมเป็นตัวกลางที่ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน เกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545, น. 97) ได้กล่าวถึงข้อดีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ดังนี้ 1) ให้โอกาสผู้เรียนโดยฝึกทักษะเทคนิค กระบวนการต่างๆ เช่น เทคนิคการตัดสินใจกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสื่อสาร 2) ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้โดยประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและจดได้นาน 3) ผู้เรียนชอบและผู้สอนก็ไม่เหนื่อยแรงมากในขณะจัดการเรียนรู้ และทิศนา แขมมณี (2551, น.368 – 369) ได้กล่าวว่า วิธีสอนโดยใช้เกมมีข้อดี ดังนี้ 1) เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูงผู้เรียนได้รับความสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้จากการเล่น 2) เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเห็นประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายและอยู่คงทน 3) เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนไม่เหนื่อยแรงมากขณะสอน และผู้เรียนชอบ จึงส่งผลทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ อัลกอริทึมกับการแก้ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตน์ภรณ์ พรชาวนา และสุภาณี เส็งศรี (2566, น. 85-89) ได้ทำวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดยาง (มีมานะวิทยา) ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เกม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05 และพรนภัส ใหญ่วงค์

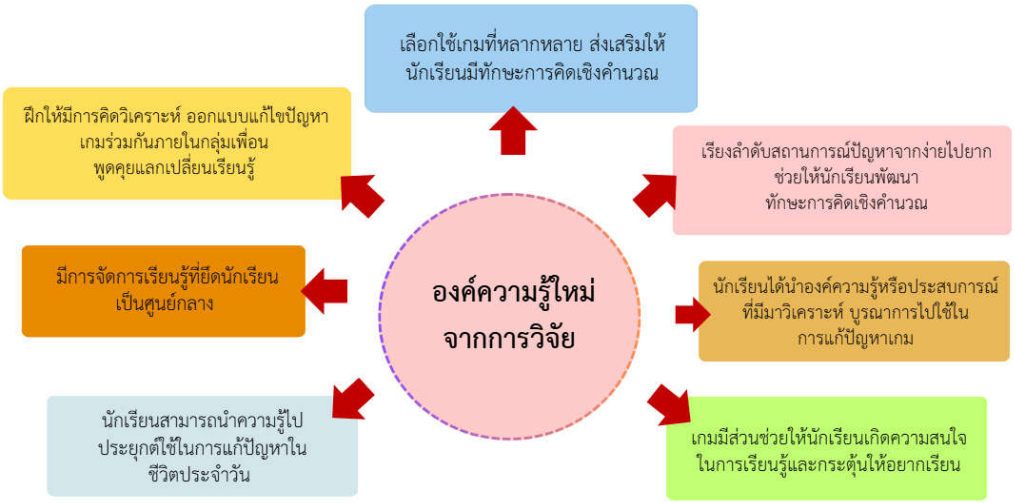
(2565, น.72-73) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดเกม Unplugged Coding เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงคำนวณระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดเกม Unplugged Coding มีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าการทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มีทักษะการคิดเชิงคำนวณ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง กำหนดให้นักเรียนลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหาเกม โดยใช้ปัญหาสถานการณ์ตัวอย่าง มาบรรยายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์จริงที่พบในชีวิตประจำวัน ให้นักเรียนได้นำองค์ความรู้หรือประสบการณ์ที่มีมาวิเคราะห์ บูรณาการไปใช้ในการแก้ปัญหาเกม ซึ่งเกมต่าง ๆ สามารถทำให้นักเรียนได้รับความสนุกสนาน ร่าเริง ผ่อนคลายอารมณ์ที่ตึงเครียด นักเรียนทุกคนได้ร่วมกิจกรรมที่เสริมทักษะขั้นพื้นฐาน ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงวิธีการแบ่งกลุ่มทำงาน และเล่นร่วมกับคนอื่น ปฏิบัติตามระเบียบ รู้จักใช้ความคิดด้วยตนเอง และรับฟังความคิดเห็นจากคนอื่น เปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาถึงพฤติกรรมกลุ่มที่แท้จริงของนักเรียน การนำเกมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ถือว่ามีความเหมาะสมสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างมาก ทำให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดเชิงคำนวณ โดยเริ่มจากทำความเข้าใจในปัญหาที่ซับซ้อน ด้วยการกำหนดรายละเอียดขอบเขตของปัญหาแล้ววิเคราะห์งานออกเป็นส่วนย่อย ๆ สร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและมีเหตุผล หาแนวทางในการแก้ไขที่ถูกต้องเหมาะสมและนำไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2561, น. 29) ได้กล่าวว่า ทักษะการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) เป็นความสามารถพื้นฐานของการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และได้กำหนดองค์ประกอบการคิดเชิงคำนวณไว้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การคิดแบบแยกส่วนประกอบและการย่อยปัญหา (Decomposition) เป็นการพิจารณาและแบ่งปัญหาหรืองาน ออกเป็นส่วนย่อยเพื่อให้จัดการกับปัญหาได้ง่ายขึ้น 2) การหารูปแบบของปัญหา (Pattern Recognition) เป็นการพิจารณารูปแบบแนวโน้มของข้อมูล หรือปัญหา และพิจารณาความคล้ายหรือความเหมือนกันของปัญหาย่อยที่อยู่ในปัญหา 3) การคิดเชิงนามธรรม (Abstraction) เป็นการพิจารณารายละเอียดที่สำคัญของปัญหาแยกแยะสาระสำคัญออกจากส่วนที่ไม่สำคัญ 4) การออกแบบขั้นตอนวิธี (Algorithm) เป็นการออกแบบขั้นตอนในการแก้ปัญหาหรือการทำงาน โดยมีลำดับคำสั่งที่ชัดเจน จึงส่งผลทำให้ทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 75 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาริชาต ชิ้นเจริญ (2564, น.87-88) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมเป็นฐานที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านระบบนิเวศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดรู้ด้านระบบนิเวศของนักเรียนหลังเรียนด้วยบอร์ดเกมที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านระบบนิเวศสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ (ร้อยละ 75) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และดนัยศักดิ์ กาโร และเดชอนันต์ สองนา (2563, น. 4-6) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการใช้บอร์ดเกมประกอบการเรียนการสอน รายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) เรื่องแนวคิดเชิงคำนวณกับการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบอร์ดเกมรายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) เรื่องแนวคิดเชิงคำนวณกับการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

สรุป

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ได้ใช้วิธีการลงมือทำที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนมากระตุ้นให้เกิดการคิด มีการใช้เกมเป็นตัวกลาง เพื่อกระตุ้นและดึงดูดให้นักเรียนหาคำตอบ มีการทำงานเป็นกลุ่ม เกิดการอภิปรายร่วมกัน ใช้สื่อการเรียนรู้และสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ออกแบบตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการคิดที่รอบด้าน และจากผลการทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ พบว่า มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถด้านทักษะการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นในระดับมากที่สุด เนื่องจากได้มีศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้อมูลจากการสอบถามและสัมภาษณ์ ครูผู้สอน ประกอบกับการตรวจสอบและเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ได้เป็นรูปแบบพัฒนาทักษะคิดเชิงคำนวณ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดเชิงคำนวณที่สูงขึ้น จากการออกแบบ วางแผน ลงมือปฏิบัติ และแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์เกมที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้สอนควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้อื่นๆ และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งในด้านทักษะการคิดเชิงคำนวณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานแต่ละขั้นตอน ผู้สอน ควรให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอน

3. ผู้สอนที่จะใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานควรเตรียมความพร้อมในบทบาทของตนเองโดยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับใบงาน เกมที่กำหนดใช้ในชั่วโมงสอนให้ละเอียดก่อนสอน

4. ผู้สอนควรนำวิธีการเสริมแรงที่เหมาะสมมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การนำเสนอหน้าชั้นเรียน และการมอบของของรางวัล สำหรับผู้ชนะเพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการวิจัยนี้ไปวิจัยกับกลุ่มผู้เรียนระดับอื่นๆ เช่น ระดับประถมศึกษาตอนปลาย และระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น

2. ควรนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ มาผสมผสานกับการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมเป็นฐาน เพื่อให้เกิดความหลากหลายและเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน เช่น การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เป็นต้น

3. วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมให้ผลดีในด้านของการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและลดความเบื่อหน่ายในการเรียนของผู้เรียน ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการนำวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมไปใช้ในวิชาเรียนที่มีเนื้อหาจำนวนมาก ทั้งในรายวิชาสังคมศึกษา รายวิชาคณิตศาสตร์ หรือรายวิชาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้..ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จุฑารัตน์ จันทร์งิ้ว. *(2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ Micro: bit เพื่อส่งเสริมทักษะการ คิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ญาณวรรณ ปิ่นคำ และคณะ. (2562). *การพัฒนาการสอนทักษะการอ่านออกเสียงคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราโดยใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาแม่จันทรายสวรรค์ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะมุนษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ดนัยศักดิ์ กาโร และเดชอนันต์ สองนา. (2563). *การศึกษาผลการใช้บอร์ดเกมประกอบการเรียนการสอนรายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) เรื่องแนวคิดเชิงคำนวณกับการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

ปาริชาต ชิ้นเจริญ. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมเป็นฐานที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านระบบนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พรนภัส ใหญ่วงค์. (2565). *การพัฒนาชุดเกม Unplugged Codingเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รัตน์ภรณ์ พรชาวนา. (2563). *ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

โรงเรียนวัดยาง (มีมานะวิทยา). วารสารวิจัยและนวัตกรรม สถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร, 6(1), 131-149.

ศิริรัตน์ หวังสะแล่ะฮ์. (2563). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระวิทยาการคำนวณ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. วารสารสมาคมนักวิจัย, 26(1), หน้า 125–137.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *คู่มือการใช้หลักสูตรสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2562). *หลากหลายวิธีสอน...เพื่อพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทย.* (พิมพ์ครั้งที่ 1.) กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

Fuszard Barbara, Lowenstein Arlene J., & Bradshaw Martha J. (2001). *Fuszard's innovative teaching strategies in nursing* (3rd ed.). Gaithersburg, MD: Aspen Publisher Luzia Leifheit, Julian Jabs, Manuel Ninaus, Korbinian Moeller and Klaus.

Tekinbas , Katie Salen, and Eric Zimmerman. (2004) . *Rules of Play : Game Design Fundamentals.* Cambridge, Mass.: MIT Press.

ผลการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย

The Effects of Story-Telling Pictures with Brainstorming on Young Children Management Skills

ลัดดาวัลย์ ขันทอง[1] นนทชนนปภพ ปาลินทร[2] และ วิภา ปัญญานุวัฒน์[3]
Laddawan Khanthong[1], Nontachanonpaphop Palintorn[2] and Wipa Panyanuwat[3]
มหาวิทยาลัยราชธานี[1-3]
Ratchathani University[1-3]
M6455009@rtu.ac.th

Received : December 8, 2024; **Revised :** January 9, 2025; **Accepted :** January 29, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ1. ศึกษาผลการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย และ 2. เปรียบเทียบผลการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะได้รับการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาล 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดนาเยียวิทยา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1 ห้อง มีเด็กจำนวน 12 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด แบบสังเกตทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ .98 ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน ด้วยการหาค่าความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ

ผลการวิจัย พบว่า ทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะได้รับการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ทักษะการจัดการ, การเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด, เด็กปฐมวัย

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the effects of story-telling pictures with brainstorming on young children's management skills, and 2) to compare the effects of story-telling pictures with brainstorming on young children's management skills Before and while organizing the picture story-telling activity. The sample group includes Kindergarten 1 children studying in the first semester of the 2024 academic year at Wat Nayia Witthaya School. Under the Ubon Ratchathani Provincial Education Office, there is 1

room with 12 children, obtained by random sampling (Cluster Sampling), using the classroom as the randomization unit. The statistics included mean, standard deviation, and test hypotheses by finding the variance of repeated measure-ANOVA.

The findings were as follows: Management skills of early childhood children who received story-telling activities with pictures and brainstorming on management skills of early childhood children. Before and while organizing the picture storytelling activity each week, there is a statistically significant difference at the .05 level and the rate of change between before and after organizing the activity.

Keywords: Management Skills, Story-Telling Pictures with Brainstorming, Children's

บทนำ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการส่งเสริมพัฒนาการ ด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย เพราะการคิดของเด็กเกิดขึ้นตลอดเวลา และเมื่อเด็กคิดสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็จะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปการณ์กระทำ จากการศึกษากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า กิจกรรมที่สำคัญที่สนับสนุนและส่งเสริมการระดมความคิดของเด็ก คือ กิจกรรมการเล่าเรื่องจากภาพ หรือการเล่าเรื่องประกอบภาพ เป็นกิจกรรมน่าสนใจและจำเป็นสำหรับเด็กเหมาะกับทุกโอกาส และทุกสถานการณ์ เด็กสามารถเรียนรู้ได้ทุกเรื่องจากภาพต่าง ๆ เนื่องจากภาพมีขนาดใหญ่ สะดุดตา ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ภาพประกอบง่ายต่อการทำนายเหตุการณ์ ซึ่งการระดมความคิด เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาขึ้น โดย Osborn (1957) โดยมีความเชื่อว่า “องค์การใด จะประสบความสำเร็จได้นั้นก็ด้วยการคิดสร้างสรรค์” และได้กล่าวถึงความหมายของเทคนิคระดมสมองว่า เทคนิคการระดมความคิด เป็นวิธีของกระบวนการกลุ่มที่ช่วยแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยจากหลายสาเหตุ อาทิเช่น ความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญาไม่มีความสัมพันธ์กัน (Stampp, 1964) นอกจากนั้น การสอนของครูยังคงใช้วิธีการเดิมที่ครูเป็นผู้ให้ความรู้และเด็กเป็นผู้ฟัง ครูขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย เนื่องจากขาดทักษะในการผลิตสื่อการสอนที่จำเป็นในการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ธีรัช ดวงจิโน และ สัญชัย พัฒนสิทธิ์, 2563)

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้ระบุไว้ว่า ครูผู้สอน ต้องจัดประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีคุณลักษณะการเป็นผู้นำ รู้จักหน้าที่มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักประสานงานและทำงานร่วมกัน รู้จักการวิเคราะห์สร้างทางเลือกที่หลากหลาย ใฝ่เรียนใฝ่รู้ ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ มีเหตุผล มีความคล่องตัว สามารถทำงานได้อย่างเป็นระบบสำเร็จตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ซึ่งเรียกว่า ทักษะการจัดการ จึงจำเป็นต้อง เริ่มปลูกฝังแนวคิดด้านการจัดการเริ่มต้นตั้งแต่ในวัยเรียนจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่เด็กไทยจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป ทั้งนี้ ในการฝึกทักษะดังกล่าวต้องได้รับการฝึกอย่างต่อเนื่อง ต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำด้วยตนเอง และได้รับการสนับสนุน ในการพัฒนาทักษะดังกล่าวเชิงบวก เด็กไม่สามารถเรียนรู้ได้ดี ผ่านการพูดเท่านั้นเด็กจะเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและเห็นตัวอย่างที่ดี เพื่อนำทางไปสู่ความสำเร็จในโลกปัจจุบัน มีความสับสนวุ่นวาย (นรรธพร จันทร์เฉลี่ย เสริบุตร, 2563) จะเห็นได้ว่า ทักษะการจัดการนั้น มีความสอดคล้องกับทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูง หรือทักษะ EF (Executive Functions) เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่จะเป็นรากฐานกระบวนการคิดตัดสินใจและการกระทำที่มีส่วนช่วยให้เด็กปฐมวัยเป็นคนที่ประสบความสำเร็จได้ในอนาคตมีการพัฒนาการการทำงานของสมองส่วนหน้าที่ช่วยให้เราควบคุมอารมณ์ ความคิดการกระทำได้ เช่น การมีสมาธิ จดจ่อกับงานที่ทำ

ไม่วอกแวก รู้จักการยั้งคิดก่อนทำ ไม่หุนหันพลันแล่น ทั้งนี้ Cooper-Kahn and Foster (2013) ได้เสนอว่า ทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูง หรือทักษะ EF (Executive Functions) ประกอบด้วย การวางแผนและจัดดำเนินการ ความจำนำมาใช้งาน ริเริ่มลงมือ ติดตามตรวจสอบงาน ติดตามตรวจสอบตนเอง ยับยั้ง ไตร่ตรอง ควบคุมอารมณ์ และยืดหยุ่นความคิด

จากการศึกษาสภาพปัญหาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เด็กปฐมวัย หรือการจัดประสบการณ์เด็กปฐมวัย นั้น เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ขาดทักษะการจัดการ ซึ่งทักษะดังกล่าวต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ดังที่ ธีราพร ปรีดีวงศ์ (2566) พบว่า เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ขาดการวางแผนจัดระบบดำเนินการ ขาดการตั้งเป้าหมาย และขาดความจำเพื่อใช้งาน เด็กขาดการวางแผนจัดระบบดำเนินการ ขาดการตั้งเป้าหมาย และขาดความจำเพื่อใช้งาน เป็นปัญหาที่ครูผู้สอนเร่งหาแนวทางแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาในด้านการวางแผนจัดระบบดำเนินการ การตั้งเป้าหมาย และความจำเพื่อใช้งานให้ดียิ่งขึ้น ส่วน ผลการวิจัยของ พิมพ์พิศา พองไสยา และคณะ (2566) ที่ได้วิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบภาพเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็กอนุบาล ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของการคิดเชิงบริหารของเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรม สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการครั้งเป็นการทดลองกับเด็กชั้นอนุบาล 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนวัดนาเยียวิทยา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า เด็กชั้นอนุบาล ยังมีพัฒนาการที่ล่าช้า ทั้งด้านทักษะทางภาษา และทักษะความคิดสร้างสรรค์ เห็นได้จากรายงานผลการประกันคุณภาพภายนอก: ผลการประเมิน SAR ภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ของระดับการศึกษาปฐมวัย (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2566) พบว่า ครูจัดประสบการณ์ไม่สอดคล้องกับเป้าหมาย การจัดกิจกรรมไม่หลากหลาย วิธีการวัดผลและประเมินพัฒนาการของเด็กไม่หลากหลาย ขาดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เด็กขาดความรับผิดชอบ ไม่ตรงต่อเวลา บริหารจัดการตัวเองไม่เป็น ควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ อาจด้วยเหตุดังกล่าวส่งผลให้เด็กปฐมวัย ยังมีพัฒนาการที่ล่าช้าไม่เหมาะสมกับวัย ทั้งด้านทักษะการจัดการ ทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูง หรือทักษะ EF (Executive Functions) และทักษะความคิดสร้างสรรค์

จากสภาพดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ผลการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ด้วยมีความเชื่อว่า การเล่าเรื่องประกอบภาพ จะทำให้เด็กเป็นบุคคลที่กล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้วิธีแสดงความรู้สึก สามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้ตั้งแต่อายุยังน้อย และคาดหวังว่าผลการวิจัยจะสามารถส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการจัดการที่สูงขึ้น และเป็นแนวทางแก่ครูปฐมวัย และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในการพิจารณาเลือกกิจกรรม และเทคนิคที่ส่งเสริมทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะได้รับการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่อง หมายถึง การจัดกิจกรรมที่นำเรื่องราว ภาพต่าง ๆ หรือนิทานมาใช้เป็นสื่อ และเครื่องมือในการสอนเพื่อเสริมสร้างจินตนาการ เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่าในสิ่งที่เด็กคิด สิ่งที่เด็กอยากเล่า ผ่าน

การเรียบเรียงเป็นถ้อยคำ ให้เด็กสร้างเรื่องราวตามจินตนาการผ่านรูปภาพที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ จากนั้นให้เล่าเรื่องราวจากภาพที่สร้างขึ้นให้ครอบคลุม ในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน ให้ครูและเพื่อน ๆ ฟัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ของเด็กให้ผู้อื่นได้รับรู้และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเล่าและสนทนาโต้ตอบแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ทั้งนี้การเล่าเรื่อง สุรพัสตร์ ภัทรานนท์อุทัย และ อาษา ตั้งจิตสมคิด (2561) ได้เสนอทฤษฎีการเล่าเรื่องไว้ว่า ทฤษฎีการเล่าเรื่องมีแนวคิดว่า เป็นมนุษย์เป็นนักเล่าเรื่อง การตัดสินใจและการสื่อสารของมนุษย์ขึ้นอยู่กับเหตุผลที่ดี ซึ่งแตกต่างไปตามสถานการณ์ รูปแบบการสื่อสารและสื่อเหตุผลที่ดีจะถูกควบคุมโดยภูมิหลังของบุคคล วัฒนธรรม ลักษณะนิสัย และอิทธิพลของภาษา ความมีเหตุผลของเรื่องราวที่เล่าขึ้นอยู่กับธรรมชาติของผู้เล่าเรื่องที่จะตระหนักถึงความน่าจะเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้เรื่องราวปะติดปะต่อกันการเลือกสรรเรื่องราวเพื่อสร้างความเพลิดเพลิน แนวคิดการเล่าเรื่องนี้จึงมองว่า การสื่อสารของคน เป็นการเล่าเรื่องหรือการบรรยายทั้งสิ้น โดยผู้เล่าเรื่องทำหน้าที่เป็นผู้ประพันธ์หรือร่วมประพันธ์เรื่องราวที่นำมาเล่านั้น ๆ องค์ความรู้ที่ศึกษาตัวเรื่องเล่าได้กลายเป็นความรู้เฉพาะด้านและได้รับการพัฒนามาอย่างจริงจัง ทั้งนี้ ภคมน สว่างสุข และ ประสงค์ สายหงส์ (2563) กล่าวไว้ว่า ลำดับขั้นตอนการเล่าเรื่อง มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นเตรียม ครูและนักเรียนสร้างข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรม 2. ขั้นนำ ครูนำเด็กเข้าสู่เรื่องราว เช่น การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง ปริศนา คำทาย การใช้คำถาม การสนทนา 3. ขั้นเล่า โดยใช้วิธีเล่าปากเปล่า เล่าโดยใช้ท่าทาง เล่าโดยใช้ภาพประกอบ เล่าโดยใช้เสียงประกอบ และเล่าโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ ในระหว่างการเล่ามีการสนทนาซักถามหรือให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการเล่า และ 4. ขั้นสรุป เด็กและครูร่วมกันสนทนาสรุปเนื้อหา และทำกิจกรรม เช่น การต่อภาพที่กำหนดให้เช่น รูปวงกลม รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม รูปวงรี การปั้นดินน้ำมันตามตัวละครของนิทานตามจินตนาการ การปั้นดินน้ำมัน แล้วเล่าเรื่องให้สัมพันธ์กับสิ่งที่ปั้น หลังจากเล่าจบตามจุดประสงค์ของการเล่าเรื่องนั้น ๆ

สรุปได้ว่า การเล่าเรื่อง ถือกำเนิดมาพร้อมกับสังคมและความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารและสื่อที่ถูกผู้คนนำออกมาถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนิทาน นวนิยาย ภาพยนตร์ละคร เป็นต้น โดยเรื่องเล่าเป็นการถ่ายทอดสื่อที่มีอิทธิพลอย่างมากรูปแบบหนึ่ง สามารถส่งทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และถือได้ว่าการเล่าเรื่องนั้น เป็นศาสตร์ชนิดหนึ่ง ซึ่งโครงสร้างของการเล่าเรื่อง วิธีการเล่าเรื่องของสื่อแต่ละชนิด ประเภทของการเล่าเรื่องที่ได้รับการนำมาศึกษานั้นมีอยู่หลายชนิด ทั้งนิทาน นิยาย ภาพยนตร์ และมิวสิกวิดีโอ เป็นต้น ส่วนองค์ประกอบของการเล่าเรื่อง ประกอบไปด้วย โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง ตัวละคร ฉาก ตอนจบ และมุมมองในการเล่าเรื่อง

2. แนวคิดเกี่ยวกับการระดมความคิด

Osbron (1957) เป็นผู้ริเริ่มการระดมสมอง ได้ใช้หลักการระดมสมองโดยให้เกณฑ์ ไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1. ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็นของสมาชิกที่แสดงออกมาเพราะความคิดสร้างสรรค์อาจหายไป ถ้าคิดว่าคนอื่นคงเห็นว่าความคิดของตนไม่สำคัญและไม่มีคุณค่าจึงทำให้ระงับกระแสความคิดของตนไว้เสีย 2. ให้มีการเสนอความคิดไปเรื่อย ๆ อย่างอิสระยิ่งได้ความกว้างขวางมากเท่าใดยิ่งดีเท่านั้น 3. ปริมาณมากเป็นสิ่งที่ต้องการยิ่งมีความคิดหลากหลายเท่าไรศักยภาพในการแก้ปัญหาจะมีมากขึ้นเท่านั้น และ 4. พยายามรวมความคิดที่คล้ายกันหรือเหมือนกันให้เป็นอันเดียวกันและพยายามปรับปรุง ความคิด นอกจากนี้ Osborn (1957) ได้เสนอขั้นตอนในการระดมสมองไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ตัดการวิจารณ์ออกไป ช่วยให้เกิดการรับรู้โดยมีสถานการณ์ที่สร้างสรรค์ ซึ่งจำเป็นต่อการเกิดจิตนาการ ขั้นที่ 2 ให้อิสระ ยิ่งมีความคิดที่กว้างไกลมากเท่าใดก็ยิ่งดี เพราะเป็นไปได้ว่าความที่ดูจะไร้สาระ อาจจะนำไปสู่บางสิ่งที่มีจิตนาการไห้ ขั้นที่ 3

ต้องการปริมาณ ขั้นนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงจุดหมายของการระดมพลังสมองยิ่งมากความคิดก็จะได้มีโอกาสที่จะพบกับความคิดดี ๆ มากยิ่งขึ้น และขั้นที่ 4 การผสมผสาน และปรับปรุงความคิด นั่นคือ การขยายความคิดให้กว้างไกลออกไปในระหว่างการอภิปราย นักเรียนจะพิจารณาความคิดของตนเอง และของเพื่อนตามลำดับ

สรุปได้ว่า การระดมสมอง เป็นการระดมความคิดจากหลาย ๆ คน เพื่อคิดหาสาเหตุและวิธีแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสม และได้ผลดี ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางกฎพื้นฐานในการระดมสมองไว้ เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางพื้นฐาน ทุกคนสามารถแสดงความคิดในเรื่องนั้นได้อย่างอิสระ โดยไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ หรือตัดสินว่าความคิดใดดีหรือไม่ดี และนำความคิดของคนอื่นมาผสมผสานกับความคิดของตน เพื่อสร้างเป็นความคิดใหม่

3. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย

ทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถในการทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลอื่น ให้สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และต้องดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับขั้นเพื่อส่งเสริมความสามารถของบุคคลให้แก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ The Practical (2022) กล่าวไว้ว่า ทักษะการจัดการ เป็นกุญแจสู่ความเป็นมืออาชีพที่สำคัญ สามารถที่ช่วยให้เราบริหารจัดการตนเอง จูงใจ สร้างแรงบันดาลใจ จัดระเบียบ กำหนดเวลา วางแผนงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย แก้ไขปัญหาได้อย่างดีเยี่ยม รู้วิธีสื่อสาร การแสดงความคิด บอกเล่าแผน ช่วยบุคคลมีคนรับผิดชอบงานนั้น ๆ ช่วยให้มีทักษะการบริหารเวลากับทักษะที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น การกำหนดทิศทางของกลุ่ม หรือทีม และการแสดงความรับผิดชอบต่องานของกลุ่ม หรือทีม นอกจากนี้ อัษฎาวุธ ปาลินทร (2546) กล่าวไว้ว่า กระบวนการของทักษะการจัดการ ประกอบไปด้วย 1. การกำหนดเป้าหมายของการทำกิจกรรม คือ การคาดการณ์ หรือการคาดคะเน ถึงผลที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกันไว้ล่วงหน้า 2. การกำหนดวิธีการทำกิจกรรม คือ การหาวิธีการในการกระทำกิจกรรมได้เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม 3. การกำหนดขั้นตอนการทำกิจกรรม คือ ความสามารถในการเรียงลำดับขั้นตอน ในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม 4. การปฏิบัติกิจกรรม คือ การปฏิบัติตามเป้าหมาย วิธีการ และลำดับขั้นตอนในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ตามที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้ 5. การประเมินผลงาน คือ ความสามารถในการนำผลงาน ที่เกิดจากการปฏิบัติมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่วางไว้ว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ หรือผลงาน ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเกิดขึ้นจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่สุด คือ การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุดตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน แต่เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และยังมีทักษะพื้นฐานอันเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ในการเรียนรู้ อันได้แก่ ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ความสามารถทางสมอง ระดับสติปัญญา และการแสดงผลของการเรียนรู้ออกมาในลักษณะที่ต่างกัน จึงควรมีการจัดการที่เหมาะสมในลักษณะที่แตกต่างกัน ตามเหตุปัจจัยของผู้เรียนแต่ละคน และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกลไกของการจัดการนี้คือ ครู

4. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูง

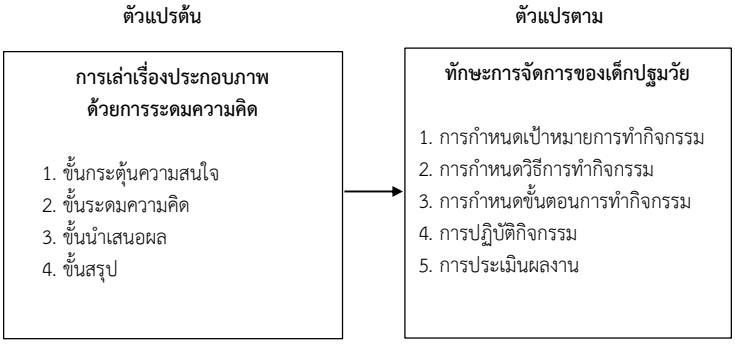
ทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูง หรือทักษะ EF (Executive Function: EF) เริ่มเป็นที่ยอมรับ และถูกให้ความสนใจตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1981 โดย Phineas Gage ซึ่งได้รับอุบัติเหตุจากการทำงานโดนแท่งเหล็กเสียบทะลุศีรษะ ทำให้สมองกลีบหน้า (Frontal Lobe) ด้านซ้ายส่วนใหญ่ได้รับความเสียหาย ทำให้

เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม และบุคลิกภาพไปในทิศทางตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิง ซึ่งในกรณีของ Phineas Gage ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มที่มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดความยั้งคิด (Pribram, 1973) เป็นนักจิตสรีรวิทยาคนแรก ๆ ในการใช้คำว่า “Executive Function” เมื่อมีการพูดถึงการทำหน้าที่ของเปลือกสมองส่วนหน้า และได้อธิบายทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูง หรือทักษะ EF (Executive Function: EF) เป็นการทำหน้าที่ของเปลือกสมองส่วนหน้าที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เข้ามาในแต่ละสถานการณ์อย่างไม่คาดคิด หรือในบางสถานการณ์ที่ไม่สามารถจัดลำดับ แยกแยะความสำคัญสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่รับเข้ามาได้ ส่วน สถาบันพัฒนาศักยภาพสมองและเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย (2564) กล่าวไว้ว่า การฝึกทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูง หรือทักษะ EF (Executive Function: EF) ช่วยให้ลูกฉลาดสร้างโอกาสให้เรียนรู้โดยการลงมือทำ ผู้ปกครองควรมอบหมายงานบ้านง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับวัยให้กับลูก เพื่อสร้างให้มีความรับผิดชอบและรู้จักการวางแผนการทำงานด้วยตนเอง ผู้ปกครองควรมีการใช้เวลาอยู่กับลูกอย่างสม่ำเสมอ ควรกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับลูกอย่างน้อยวันละ 30 นาที โดยที่ 30 นาที เพื่อทำให้เด็กผูกพันธ์และไว้วางใจในตัวผู้ปกครอง อ่านนิทานให้ฟังบ่อย ๆ จะช่วยพัฒนาทักษะด้านการอ่าน ด้านการสื่อสาร และการทำความเข้าใจ โดยอาจอ่านหนังสือนิทาน หรือสารคดีสั้น ๆ เล่าให้ฟัง หรือฝึกให้อ่านตามประโยค ก็จะช่วยพัฒนาทักษะทางด้านภาษา เป็นการฝึกสมาธิ และยังช่วยพัฒนาทักษะทางด้านอารมณ์ได้อีกด้วย ชวนคุยหมั่นตั้งคำถาม โดยใช้คำถามปลายเปิด การตั้งคำถามช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษา การสื่อสาร และยังช่วยพัฒนาระบบความคิดให้เด็ก สนับสนุนกิจกรรมเสริมทักษะ และควรทำกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเล่นดนตรี การเล่นบทบาทสมมุติ การเล่นกีฬา และศิลปะ ก็เป็นกิจกรรมที่ฝึกกระบวนการคิดที่ดี เพราะต้องใช้สมาธิ และทำงานอย่างเป็นขั้นตอน

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูง (Executive Function: EF) เป็นกระบวนการทางความคิดช่วยทำให้มนุษย์มีเหตุมีผล เช่น การวางแผน การจัดระบบการกำหนดยุทธศาสตร์ ส่งผลให้เราลงมือทำงานและมุ่งมั่นทำจนงานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงกล่าวได้ว่า ทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูง หมายถึง กระบวนการทางความคิดระดับสูงของสมองส่วนหน้าที่มีความเกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และการกระทำ เป็นทักษะที่ทุกคนต้องใช้เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ทักษะพื้นฐานที่สำคัญ คือ การยับยั้งชั่งใจ ความจำเพื่อใช้งาน และการยืดหยุ่นความคิด

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

โดยกำหนดหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 8 หน่วย ๆ ละ 3 แผน รวมทั้งสิ้น 24 แผน ทดลอง เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน คือ วันพุธ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ ช่วงกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาล 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวน 10 ห้อง มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 166 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาล 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดนาเยียวิทยา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1 ห้อง มีเด็ก จำนวน 12 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ดังนี้

3.1 แผนการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด กำหนดหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 8 หน่วยการเรียนรู้ สร้างแผนการจัดกิจกรรม จำนวน 24 แผน และสร้างแบบประเมินคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรม เพื่อเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรม ผลปรากฏว่า แผนการจัดกิจกรรม จำนวน 24 แผน มีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.68 หมายถึง แผนการจัดกิจกรรม มีความเหมาะสม มากที่สุด นำแผนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้ (Try–Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ทำการทดลอง โดยใช้แผนการจัดกิจกรรม 6 แผน เป็นเวลา 2 สัปดาห์ เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องที่พบ แล้วนำแผนการจัดกิจกรรม มาปรับปรุงตามข้อบกพร่องที่พบ และจัดพิมพ์แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.2 แบบสังเกตทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย สร้างแบบสังเกตทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยสังเกตทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 เป็นเวลา 1 สัปดาห์ แล้วนำมาสร้างเกณฑ์การประเมินให้ครอบคลุมทักษะการจัดการ ได้แก่ กำหนดเป้าหมายของการทำกิจกรรม กำหนดวิธีทำกิจกรรม กำหนดขั้นตอนการทำกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรม และการประเมินผลงาน นำแบบสังเกตทักษะการจัดการที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ (คณะเดิมที่ประเมินแผนการจัดกิจกรรม) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) และนำคะแนนที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) ผลปรากฏว่า ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แสดงว่า ใช้ได้ทุกข้อ แล้วนำแบบสังเกตทักษะการจัดการ ไปทดลองใช้ (Try–Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยกลุ่มเดียวกับที่ทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรม นำคะแนนที่ได้จากการทดลองใช้เพื่อคำนวณหาค่าการวัดความสอดคล้อง เป็นการวัดค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้นเพื่อประเมินผลความน่าเชื่อถือระหว่างผู้สังเกต (Inter-rater Reliability) ด้วยการคำนวณสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากการสังเกตผู้ประเมิน ทั้ง 2 คน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ .98 แสดงว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ประเมินมีความสอดคล้องกันในระดับดีมาก

4. การทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ซึ่งใช้แบบแผนการทดลอง แบบ Time Series Design ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างเดียว โดยการเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงขณะทดลองเพื่อความเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการทดลอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลอง

ก่อนทดลอง	ขณะทดลอง
TO	X, T1, X, T2, X, T3,.....X, T8

เมื่อ TO คือ การสังเกตก่อนการทดลอง

X คือ การจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด

X, T1, X, T2, X, T3,.....X, T8 คือ การสังเกตขณะการทำการทดลองหลาย ๆ ครั้ง

4.2 วิธีดำเนินการทดลอง

ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ โดยสร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 1 สัปดาห์ จัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่ทำการทดลองให้เหมาะสม จัดเก็บข้อมูลพื้นทุกด้าน โดยการสังเกตทักษะการจัดการของเด็ก จากการจัดกิจกรรม เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ใช้เวลา 3 วัน วันละ 40 นาที โดยมีผู้ช่วย 1 คน บันทึกคะแนน ในแบบสังเกตทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย เพื่อเก็บรวบรวมเป็นคะแนนก่อนการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรม เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันพุธ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ ใช้เวลาวันละ 40 นาที มีผู้ช่วยผู้วิจัย 1 คน โดยมีนักเรียน จำนวน 12 คน แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน บันทึกคะแนนในแบบสังเกตทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย เพื่อเก็บรวบรวมเป็นคะแนนก่อนการจัดกิจกรรม เมื่อสิ้นการทดลอง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ทั้ง 2 คน มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.1 การจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 เปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะทำกิจกรรม โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measure-ANOVA)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Objective Congruence: IOC) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเชื่อมั่นแบบสังเกต โดยการหาค่าความน่าเชื่อถือระหว่างผู้สังเกต (Inter-rater Reliability) ด้วยการคำนวณสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากการสังเกตผู้ประเมินทั้ง 2 คน ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐานด้วยการหาค่าความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measure-ANOVA)

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะทำกิจกรรม **โดยรวมและรายด้าน**

ทักษะการจัดการ		ก่อนจัดกิจกรรม	ระยะเวลาในการทดลอง							
			ขณะทำกิจกรรม							
			สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 5	สัปดาห์ที่ 6	สัปดาห์ที่ 7	สัปดาห์ที่ 8
ด้านที่ 1	$\bar{X}$	6.25	9.08	11.75	11.42	12.83	13.08	13.33	15.25	18.00
	S.D.	0.97	1.38	0.97	1.38	2.12	1.51	1.44	2.49	2.41
ด้านที่ 2	$\bar{X}$	9.83	10.67	12.83	12.75	14.00	13.83	14.42	15.92	17.08
	S.D.	0.83	1.15	0.58	1.29	1.04	1.95	1.83	2.11	1.24
ด้านที่ 3	$\bar{X}$	9.75	11.17	12.83	12.67	13.92	14.33	14.67	17.00	18.00
	S.D.	1.06	1.80	2.25	2.31	2.19	1.15	3.11	2.89	1.28
ด้านที่ 4	$\bar{X}$	11.33	13.00	12.67	14.33	14.67	16.08	15.17	16.50	17.50
	S.D.	0.89	1.48	1.72	1.56	1.56	1.88	2.69	1.93	1.51
ด้านที่ 5	$\bar{X}$	12.75	12.92	14.08	14.00	15.08	15.58	16.58	17.33	18.42
	S.D.	1.71	1.83	1.73	1.71	1.31	1.31	1.62	1.83	1.62
รวม	$\bar{X}$	**9.98**	**11.37**	**12.83**	**13.03**	**14.10**	**14.58**	**14.83**	**16.40**	**17.80**
	S.D.	**0.84**	**1.17**	**0.91**	**1.34**	**1.07**	**1.18**	**1.52**	**1.58**	**0.80**

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด โดยรวม มีคะแนนเฉลี่ย คือ $\bar{X}$ = 9.98, S.D. = 0.84 และคะแนนเฉลี่ยขณะทำกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด ระหว่างสัปดาห์ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ดังต่อไป $\bar{X}$ = 11.37, S.D. = 1.17, $\bar{X}$ = 12.83, S.D. = 0.91, $\bar{X}$ = 13.03, S.D. = 1.34, $\bar{X}$ = 14.10, S.D. = 1.07, $\bar{X}$ = 14.58, S.D. = 1.18, $\bar{X}$ = 14.83, S.D. = 1.52, $\bar{X}$ = 16.40, S.D. = 1.58 และ $\bar{X}$ = 17.80, S.D. = 0.80 ตามลำดับ จะเห็นว่า ตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์ ที่จัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด คะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะทำกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ทั้ง 8 ครั้ง โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measure-ANOVA) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย **โดยรวมและรายด้าน**

แหล่ง	SS	df	MS	F	Sig
ด้านที่ 1					
ระหว่างสัปดาห์	1094.167	2.930	373.465	92.544*	0.000
ความคลาดเคลื่อน	130.056	32.227	4.036		
ด้านที่ 2					
ระหว่างสัปดาห์	508.296	3.633	139.899	61.719*	0.000
ความคลาดเคลื่อน	90.593	39.966	2.267		
ด้านที่ 3					
ระหว่างสัปดาห์	653.796	4.428	147.640	25.050*	0.000
ความคลาดเคลื่อน	287.093	48.712	5.894		
ด้านที่ 4					
ระหว่างสัปดาห์	379.000	3.843	98.610	18.117*	0.000
ความคลาดเคลื่อน	230.111	42.278	5.443		
ด้านที่ 5					
ระหว่างสัปดาห์	370.500	8	46.313	20.293*	0.000
ความคลาดเคลื่อน	200.833	88	2.282		
โดยรวม					
ระหว่างสัปดาห์	557.783	8	69.723	92.996*	0.000
ความคลาดเคลื่อน	65.977	88	.750		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย โดยรวม มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะทำกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ในแต่ละสัปดาห์มีความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า คะแนนของการสังเกตทักษะการจัดการ มีความแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์ เมื่อวิเคราะห์ทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย แยกรายด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการทำกิจกรรม ด้านที่ 2 การกำหนดวิธีการทำกิจกรรม ด้านที่ 3 การกำหนดขั้นตอนการทำกิจกรรม ด้านที่ 4 การปฏิบัติกิจกรรม และด้านที่ 5 การประเมินผลงาน ทั้ง 5 ด้าน คะแนนของการสังเกตทักษะการจัดการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาอภิปรายในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะทำกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด ระหว่างสัปดาห์ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 8 ที่จัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด

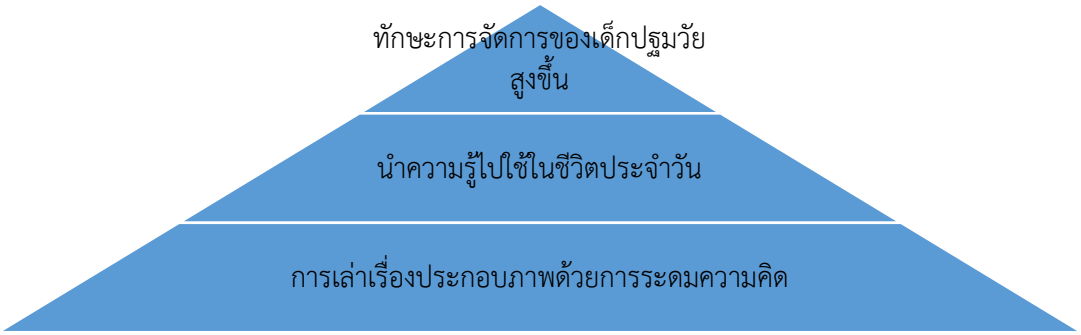
คะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้คำนึงถึงเหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัยในการจัดกิจกรรมมีการกำหนดวิธีดำเนินกิจกรรม สื่อและการประเมินผลที่ชัดเจน เน้นกระบวนการเรียนการสอน และประสบการณ์ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของเด็กปฐมวัย ใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นให้เด็กคิดเอง ในขณะเดียวกันก็ฝึกให้เด็กใช้คำถามเพื่อแสวงหาคำตอบด้วย อีกทั้งการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด สามารถส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละสัปดาห์ เด็กมีความสามารถในการทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลอื่น เพื่อให้กิจกรรมสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเด็กสามารถกำหนดเป้าหมายการทำกิจกรรม กำหนดวิธีการทำกิจกรรม กำหนดขั้นตอนการทำกิจกรรม เด็กสามารถปฏิบัติตามเป้าหมาย วิธีการ และลำดับขั้นตอนในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ตามที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้ และในการประเมินผลงาน เด็กสามารถนำเสนอผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติงานได้ นอกจากนี้เด็กยังมีความสามารถของเด็กปฐมวัยในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้สามารถทำกิจกรรม จดจ่อ และจดจำขั้นตอนโดยไม่รบกวนผู้อื่น และสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรม ปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ครู กิจกรรม หรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป จนสามารถทำกิจกรรม หรืองานสำเร็จตามเป้าหมาย หรือที่เรียกว่า ทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูง หรือทักษะ EF หรือ Executive Functions จึงส่งผลให้เด็กมีทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะทำกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด ระหว่างสัปดาห์ ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 8 ที่จัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด คะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับ นำชัย ชีววิวรรธน์ และ ภาณุพงศ์ สุวรรณจุฑามณี (2565) ได้เสนอไว้ว่า การเล่าเรื่อง ใช้ได้ดีกับผู้เรียนหลากหลายกลุ่ม สามารถใช้กระตุ้นอารมณ์ร่วมและสร้างความมุ่งมั่น อีกทั้งยังใช้ส่งเสริมภาพพจน์ของผู้เรียนการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเล่าเรื่องจากมุมมองของตัวเองก็ยิ่งดี เพราะคนในวัยเดียวกันย่อมสนใจฟังคนร่วมรุ่นเล่าเรื่องตัวเองมากกว่า จากนั้นครูค่อยเข้ามาช่วยในตอนท้าย โดยเชื่อมโยงเรื่องราวที่ผู้เรียนเพิ่งเล่าไปว่าเกี่ยวข้องกับสิ่งที่สอนในแง่มุมใดได้บ้าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chevalier (2015) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาของทักษะการคิดเชิงบริหารหรือทักษะทางสมอง (Executive Functions: EF) ทำให้เด็กปฐมวัยเข้าใจกระบวนการที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมมากขึ้นเพื่อนำทางไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จอย่างเป็นธรรมชาติ โดยศึกษาความสามารถของเด็กในการระบุเป้าหมาย ผลการวิจัยพบว่า การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างง่าย ๆ ที่ช่วยให้เด็ก ๆ ประมวลผลการชี้นำที่ดีขึ้นและระบุเป้าหมายเด็กสามารถพัฒนาการทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จในการระบุเป้าหมาย (เช่นสิ่งที่ควรทำ) ตามวัยได้ คือ การเพิ่มความสนใจจดจ่อกับสิ่งที่ช่วยเตือนความจำในสิ่งแวดล้อม และการเพิ่มการใช้สิ่งที่จะช่วยเตือนความจำเหล่านั้นไปสู่เป้าหมายที่ระบุไว้ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพ์พิศา พองไสยา และคณะ (2566) ที่ได้วิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบภาพเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงบริหารของเด็กอนุบาล ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของการคิดเชิงบริหารของเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบภาพสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบภาพ

2. การเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย โดยรวม มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะทำกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ในแต่ละสัปดาห์มีความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด เป็นกิจกรรมจำเป็นสำหรับเด็กที่ง่ายและเหมาะกับทุกโอกาสและทุกสถานการณ์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและความสนใจของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก กล้าคิด กล้าพูด ทำให้เด็กฝึกทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ประกอบกับเด็ก

รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักการวางแผนอย่างมีลำดับขั้นตอน ส่งผลให้เด็กเกิดความสนใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน ซึ่งสังเกตได้จากรอยยิ้ม ความรู้สึก ความคิด และความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม เด็กสามารถใช้ความคิดจินตนาการได้อย่างกว้างไกล คิดได้หลายแง่มุมหลายทิศทาง มีปริมาณที่มาก โดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะให้คำแนะนำ ช่วยเหลือเด็กต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูง หรือทักษะ EF (Executive Function: EF) ให้กับเด็กได้สำเร็จนั่นเอง เช่นเดียวกับ อนุชิต ชุลีกราน (2560) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนแบบระดมสมอง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดของตนเองแบบอิสระและแปลกใหม่เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการใช้ความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการแก้ปัญหาหรือแนวทางร่วมกันในช่วงเวลาจำกัด เพราะการแสดงความคิดเห็นและการแก้ปัญหาร่วมกันนั้นเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้มากกว่าที่จะเป็นการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองเพียงคนเดียว ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ ลักขณา สริวัฒน์ (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะด้านการคิดเชิงบริหาร (Executive Functions) ได้สรุปไว้ในบทความความตอนหนึ่งว่า ทักษะด้านการคิดเชิงบริหาร(Executive Functions) เป็นกระบวนการทางความคิดในสมองส่วนหน้าที่เกี่ยวข้องกับความคิดความรู้สึก การกระทำ ซึ่งเป็นความสามารถของสมองที่ใช้บริหารจัดการในชีวิตในเรื่องต่าง ๆ ให้สามารถตั้งเป้าหมายในชีวิต รู้จักวางแผน มีความมุ่งมั่นจดจำสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งรู้จักริเริ่มลงมือทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเอง การตระหนักรู้ในตนเอง และทักษะทางสังคม ดังนั้นบุคคลจึงควรได้รับการพัฒนาทักษะด้านการคิดเชิงบริหารตั้งแต่วัยเด็กจากพ่อแม่ ครูอาจารย์ รวมทั้งสังคม ที่อบรมสั่งสอนโดยให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายต่างกรรมต่างวาระด้วยตนเอง เพราะกิจกรรมดังกล่าวฝึกความจำขณะทำงาน ฝึกการยับยั้งตัวเอง และฝึกความยืดหยุ่นในกระบวนการคิด เมื่อเติบโตขึ้นย่อมเป็นคนที่มีพฤติกรรมเชิงบวกและเลือกตัดสินใจในทางที่สร้างสรรค์ต่อตัวเอง และครอบครัว และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพลิน วิญญูกูล และคณะ (2564) ที่ได้วิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมตามแนวทาง EF Guideline ต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย: กรณีศึกษาสถานอนามัยเด็กกลาง พบว่า เด็กในกลุ่มทดลองมีทักษะการคิดเชิงบริหารได้รับการจัดกิจกรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่อง ผลการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่การเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด
ที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่การเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด เป็นกิจกรรมจำเป็นสำหรับเด็กที่ง่ายและเหมาะกับทุกโอกาสและทุกสถานการณ์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและความสนใจของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก กล้าคิด กล้าพูด ทำให้เด็กฝึกทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ประกอบกับเด็กรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักการวางแผนอย่างมีลำดับขั้นตอน ส่งผลให้เด็กเกิดความสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งสังเกตได้จากรอยยิ้ม ความรู้สึก ความคิด และความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม เด็กสามารถใช้ความคิดจินตนาการได้อย่างกว้างไกล คิดได้หลายแง่มุม หลายทิศทาง มีปริมาณที่มาก โดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือเด็กต้องการความช่วยเหลือ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การนำแนวความคิดการจัดการ มาปรับใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย สามารถทำให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทางทักษะการจัดการสูงขึ้น

สรุป

สรุปการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะทำกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด ระหว่างสัปดาห์ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 8 ที่จัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิด คะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้น

2. การเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย โดยรวม มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะทำกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ในแต่ละสัปดาห์มีความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การทำกิจกรรม ควรเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมในปริมาณที่เพียงพอสำหรับทุกกลุ่ม และมีความหลากหลาย เพื่อให้เด็กได้มีอิสระในการเลือก ครู ควรสร้างบรรยากาศให้เด็กได้ผ่อนคลายมากที่สุด เนื่องจากกิจกรรมต้องมีการใช้คำถามค่อนข้างเยอะ อาจทำให้เด็กรู้สึกอึดอัด ไม่อยากร่วมกิจกรรม ไม่อยากตอบคำถาม ดังนั้น ผู้สอนควรกระตุ้น หรือหาสิ่งเร้าเพื่อดึงดูดความสนใจ เพื่อให้เด็ก ๆ มีส่วนร่วมและสนุกสนานกับการทำกิจกรรม

1.2 ครู ควรมีการศึกษาผลการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และนำไปส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่น ๆ เช่น ด้านภาษา ด้านสังคม ด้นอารมณ์และจิตใจ และด้านสติปัญญา เป็นต้น

1.3 ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองนำกิจกรรมประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย ไปใช้กับเด็กได้นอกเหนือจากที่ครูสอนในห้องเรียน เพื่อให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย แบบองค์รวมสำหรับเด็กปฐมวัยโดยมีผู้ปกครองมีส่วนร่วม

2.2 ควรศึกษาผลการเล่าเรื่องประกอบภาพด้วยการระดมความคิดที่มีต่อทักษะอื่น ๆ กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ทักษะความสามารถการคิดวิเคราะห์ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะความฉลาดทางอารมณ์

ทักษะการคิดรวบยอด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะความเชื่อมั่นในตนเอง ทักษะการมีระเบียบวินัย ทักษะการสื่อสาร หรือทักษะพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ธีรัช ดวงจิโน และ สัญชัย พัฒนสิทธิ์ (2563). การพัฒนาเว็บฝึกอบรมหลักสูตรการสอนภาษาไทยโดยใช้นิทานเป็นสื่อสำาหรับพัฒนาข้าราชการครูของสำานักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Journal of Information and Learning*, 31(3), 1-10. สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jil/article/view/243045

ธีราพร ปรีดีวงศ์. (2566). การพัฒนาครูปฐมวัยด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะสมองเพื่อความสำเร็จ (Executive Function : EF) ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น. *วารสารชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู*, 3(1), 74 – 92. สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/JTPLC/article/view/262735

นรรธพร จันทร์เฉลี่ย เสริบุตร. (2563). *5 ทักษะที่เด็กต้องมีในการจัดการตัวเอง.* สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2567, จาก https://www.starfishlabz.com/blog/72-5 -ทักษะที่เด็กต้องมีในการจัดการตัวเอง

นำชัย ชีววิวรรธน์ และ ภาณุพงศ์ สุวรรณจุฑามณี. (24 ตุลาคม 2565). *เรียนรู้ผ่านเรื่องเล่า: เทคนิคการเล่าเรื่องที่ช่วยให้ผู้เรียนจดจำได้ดีขึ้น.* สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2567, จาก https://thepotential.org/knowledge/learn-by-storytelling/

พิมพ์พิศา พองไสยา, สุพรรษา รอดเชียงล้ำ, ณัฐนิช วงค์ษา, ปวรา ชูสังข์, กัญจนา ศิลปะกิจยาน และ วณิชชา สิทธิพล. (2566). การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบภาพเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงบริหาร ของเด็กอนุบาล. *e-Journal of Education Studies, Burapha University*, 5(2), 31-41. สืบค้นจาก https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejes/article/view/265723

ไพลิน วิญญูกูล, พัชรินทร์ เสรี และ ปนัดดา ธนเศรษฐกร. (2564). ผลของการจัดประสบการณ์ตามแนวทาง EF Guideline ต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย: กรณีศึกษาสถานอนามัยเด็กกลาง. *วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม*, 44(2), 66-82. สืบค้นจาก https://thaidj.org/index.php/tjha/article/view/11237

ภคมน สว่างสุข และ ประสงค์ สายหงษ์. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับอนุบาล 3 ของโรงเรียนบ้านโคกระเหย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 12(3), 67-82. สืบค้นจาก https://so20.tci-thaijo.org/index.php/JAD/article/view/217

ลักขณา สริวัฒน์. (2565). ทักษะด้านการคิดเชิงบริหาร (Executive Functions). *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 13(3), 7-19. สืบค้นจาก https://so20.tci-thaijo.org/index.php/JAD/article/download/146/70/667

สถาบันพัฒนาศักยภาพสมองและเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในเด็กประถมวัย. (2564). *EFs ฝึกทักษะสมอง สร้างเด็กให้ฉลาดคิด.* สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2567, จาก https://www.brainkiddy.com/article/164/efs-ฝึกทักษะสมอง-สร้างเด็กให้ฉลาดคิด

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2566). *รายงานการประเมิน*

คุณภาพภายนอก รอบ 4 โรงเรียนวัดนาเยียวิทยา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

สุรพัสตร์ ภัทรานนท์อุทัย และ อาษา ตั้งจิตสมคิด. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเรื่องเล่าของ Let's & Go และกลุ่มคนไทยที่เล่นรถ Tamiya Mini 4WD*. การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 10 (1326-1329). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

อัษฎาวุธ ปาลินทร. (2546). *ผลการจัดกิจกรรมการละเล่นด้วยการระดมสมองที่มีต่อทักษะการจัดการของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐทวัย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Chevalier, N. (2015). Executive function development: making sense of the environment to behave adaptively. *Current Directions in Psychological Science*, 24(5), 363-368.

Osborn, A. F. (1957). *Applied imagination*. New York: Scribner.

Pribram, K. H. (1973). *The primate frontal cortex-executive of the brain. In K. H. Pribram, & A. R. Luria, Psychophysiology of the frontal lobes*. New York: Academic Press.

Stampp., R. V. (1964). Relationship of measures of creativity general intelligence and memory. *Dissertation Abstract International*, 5258 – A.

The Practical. (25 October 2022). *10 essential management skills – 10*. Retrieved March 12, 2013, from https://thepractical.co/10-essential-management-skills

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

The People Participation in Solid Waste Management of Nongprue Sub-district Administrative Organization Panat Nikhom District, Chonburi Province

นราธิป พิมพ์โสม[1], อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ[2], รังสรรค์ ประเสริฐศรี[3], สุวรรณา เขียวภักดี[4]
Narathip Pimsom[1,*], Orapin Piyasakulkiat[2], Rangson Prasertsri[3], Suwanna Khiewphakdi[4]
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต[1-3]
Master of Public Administration Program Graduate School Kasem Bundit University[1-3]
สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต[4]
Master of Public Administration Program Graduate School Kasem Bundit University[4]
E-mail: guidemkp@gmail.com

Received : May 2, 2026; **Revised :** May 24, 2026; **Accepted :** May 25, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอย 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อการจัดการขยะ 4) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ อบต.หนองปรือ อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี กลุ่มตัวอย่างคือตัวแทนครัวเรือน จำนวน 294 คน กำหนดขนาดตามสูตรของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือคือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One-way ANOVA โดยทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ผลการศึกษาพบว่า: 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 41-50 ปี การศึกษาปริญญาตรี อาชีพรับจ้าง รายได้ 10,001-20,000 บาท และอาศัยในพื้นที่เกิน 5 ปี 2) การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3Rs ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการนำมาแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการใช้ซ้ำ (Reuse) และการลดการใช้ (Reduce) 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการตรวจสอบและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4) ประชาชนในพื้นที่อบต.หนองปรือ มีอายุ (F-test=3.565, P-value =.007) ประชาชนระดับการศึกษา (F-test=11.080, P-value =.000) อาชีพ (F-test=4,968, P-value =.001) แตกต่างกันมีการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ยกเว้นปัจจัยด้านเพศ (t-test=-.598, P-value = .550) รายได้ (F-test=1.036, P-value =.389) และระยะเวลาที่อยู่อาศัย(F-test=214, P-value =.807)

ที่แตกต่างกันมีการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน 5) ประชาชนที่มีเพศ (t=.214, P-value=.807) อายุ (F=.602, P-value=.548) ระดับการศึกษา(F=1.155, P-value=.331) อาชีพ (F=2.714, P-value=.068) แตกต่างกันมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่.05 ยกเว้นปัจจัยด้านรายได้ (F=6.897, P-value=.000) และระยะเวลาที่อยู่อาศัย(F=5.866, P-value=.000) ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การจัดการขยะมูลฝอย, อบต.หนองปรือ, หลัก 3Rs

Abstract

The objectives of this research were: 1) to examine solid waste management; 2) to investigate public participation in solid waste management; and 3) to compare personal factors affecting solid waste management and 4) to compare personal factors affecting public participation in Nong Prue Sub-district Administrative Organization, Phanat Nikhom District, Chon Buri Province. The sample consisted of 294 household representatives, determined by Taro Yamane's formula. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.98. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way ANOVA, with Fisher's LSD for post-hoc pairwise comparisons at a .05 significance level.

The results revealed that:

1. The majority of respondents were female, aged 41–50 years, with a bachelor's degree, employed as general laborers, earning a monthly income of 10,001–20,000 Baht, and had resided in the area for over five years.

2. Overall solid waste management based on the 3Rs principle was at a high level. Considering each aspect, recycling had the highest mean score, followed by reuse and reduction, respectively.

3. Public participation in solid waste management was overall at a high level, with participation in decision-making ranking highest, while participation in monitoring and evaluation ranked lowest.

4. People with different ages (F-test=3.565, P-value =.007), education levels (F-test=11.080, P-value =.000), occupations (F-test=4,968, P-value =.001), and incomes (F-test=4,968, P-value =.001) had significantly different waste management practices at the .05 level, except for the factor of gender. (t-test=-.598, P-value = .550) and length of residence (F-test=214, P-value =.807) did not different significantly in waste management

5. People with different genders (t=.214, P-value=.807), ages (F=.602, P-value=.548), education levels (F=1.155, P-value=.331), and occupations (F=2.714, P-value=.068). The

only significant differences in participation were income (F=6.897, P-value=.000) and length of residence (F=5.866, P-value=.000).

Keywords: Public Participation, Solid Waste Management, Nong Preu Sub-district Administrative Organization, 3Rs principle

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกเผชิญวิกฤตขยะมูลฝอยจากการขยายตัวของเมืองและพฤติกรรมการบริโภค โดยธนาคารโลก (2022) คาดการณ์ปริมาณขยะจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 70 ภายในปี 2050 โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออก ปัญหานี้นำไปสู่สภาวะ **"โลกเดือด" (Global Boiling)** จากการปล่อยก๊าซมีเทนในกระบวนการกำจัดที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่ออุณหภูมิโลกและคุณภาพชีวิตมนุษย์อย่างรุนแรง

สำหรับประเทศไทย ปี 2567 มีปริมาณขยะมูลฝอยสูงถึง 27.20 ล้านตัน (เฉลี่ย 1.15 กก./คน/วัน) โดยพบขยะอาหารเป็นองค์ประกอบสูงสุด (ร้อยละ 36.79) รองลงมาคือพลาสติก ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญ กระทรวงมหาดไทยจึงกำหนดแผนปฏิบัติการ **"จังหวัดสะอาด"** โดยเน้นหลัก **3Rs (Reduce, Reuse, Recycle)** เพื่อจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพในการจัดการจะเกิดขึ้นได้จริงต้องอาศัย **"การมีส่วนร่วมของประชาชน"** อย่างเข้มแข็ง ตั้งแต่การร่วมคิดตัดสินใจไปจนถึงการติดตามผล (Anokye et al., 2024; Kalra, 2020)

จังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่ในภาคตะวันออกของประเทศไทยที่มีปริมาณขยะมากเป็นอันดับ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร จากการรายงานของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 13 พบว่า ในปี พ.ศ. 2567 ขยะมูลฝอยในจังหวัดชลบุรีมีปริมาณมากถึง 2,228 ตันต่อวัน นำไปกำจัดอย่างถูกต้องเพียง 1,848 ตันต่อวัน นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ 960 ตันต่อวัน และมีขยะที่กำจัดไม่ถูกต้องถึง 420 ตันต่อวัน ในขณะเดียวกันพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่ประมาณกว่า 32 ตารางกิโลเมตร มีปริมาณขยะมูลฝอยมากถึง 10 ตัน/วัน (กรมควบคุมมลพิษ, [ออนไลน์], 2567) การจัดการขยะมูลฝอยถูกส่งไปกำจัดในพื้นที่อำเภอศรีราชาโดยการจ้างเหมาบริษัทเอกชน จะเห็นได้ว่าแม้ปริมาณขยะในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ทั้งจังหวัดชลบุรีอาจจะมีสัดส่วนที่มีปริมาณน้อยกว่ามาก แต่หากคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมย่อมส่งผลกระทบกับคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างแน่นอน หากยังมีการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ, [ออนไลน์], 2568)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา **"การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ"** โดยประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน แบ่ง

ออกเป็น 4 ด้าน ตามแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1980) ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมตรวจสอบและการประเมินผลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ให้สอดคล้องกับนโยบายจังหวัดสะอาด และสร้างคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนให้กับประชาชนในพื้นที่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลในการจัดการขยะมูลฝอยและการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

1.ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้แตกต่างกัน และระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ มีการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3Rs แตกต่างกัน

2. ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้แตกต่างกัน และระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

2. ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

3. ทราบถึงความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

4. ทราบถึงความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลในการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

4. ข้อมูลที่ได้รับเป็นประโยชน์ในการนำไปเป็นแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี หรือหน่วยงานอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถานฉบับ พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า มูลฝอย หมายถึง เศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว หยากเยื่อ และขยะ หมายถึง หยากเยื่อ มูลฝอย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) โดยประเภทของขยะมูลฝอย ได้แก่ ขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ขยะอินทรีย์ คือ ขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ ขยะรีไซเคิล คือ ขยะที่ยังใช้ได้ โดยส่วนใหญ่เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้วหรือวัสดุเหลือใช้ ขยะอันตราย คือ ขยะที่ปนเปื้อนหรือมีองค์ประกอบของวัตถุที่เป็นพิษ ขยะทั่วไป คือ ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจากขยะที่กล่าวมาเบื้องต้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2559, หน้า 21-23)

แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย ตามการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2568 ของกระทรวงมหาดไทย ด้วยหลักการ 3Rs ได้แก่ การลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) การนำมาแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle)

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนเข้ามามีกิจกรรมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมไปถึงองค์กรต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ตามแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1980) ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมตรวจสอบและการประเมินผล

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,106 ครัวเรือน จำนวนประชากร 5,772 คน มีนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอยจำเป็นต้องดำเนินการอย่างครบถ้วนถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล และกระบวนการจัดการที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด คือ ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่ต้องร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมดำเนินการ จึงกำหนดแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง และถูกหลักสุขาภิบาล โดยจัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการมูลฝอย ให้เพียงพอ

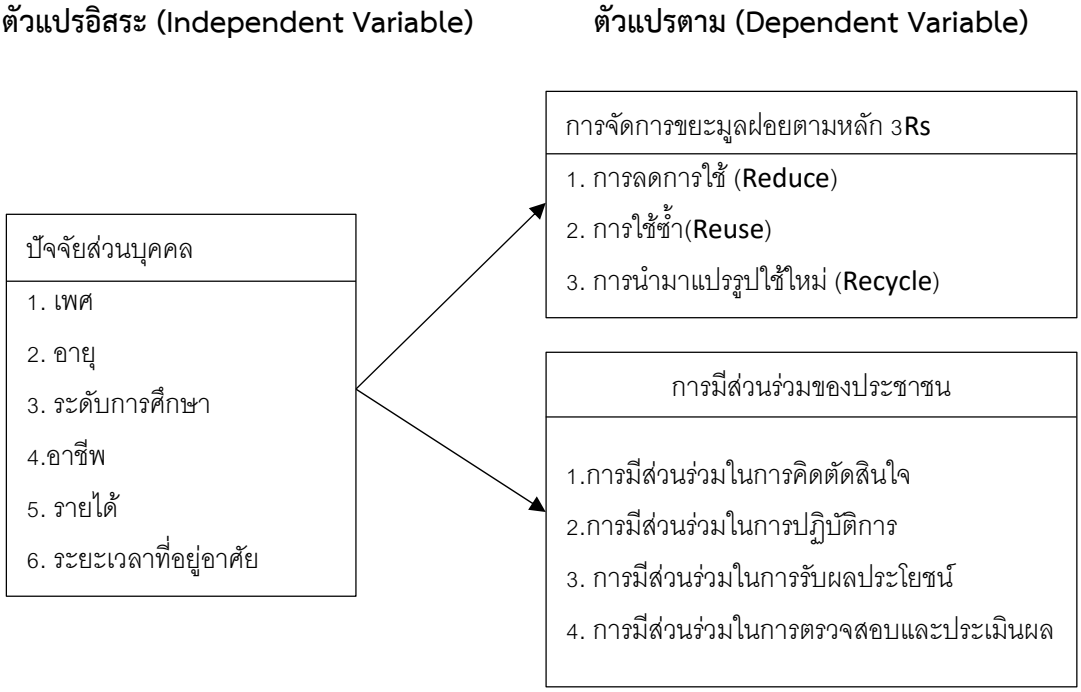
ระพีพัฒน์ วงษ์ภักดี กฤษฎวงศ์ และคณะ (2563) ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดีตำบลกลันทา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”ผลการวิจัยพบว่าชุมชนบ้านสวัสดีในอดีตนั้นก็ประสบปัญหาขยะมูลฝอยและสามารถพบเห็นขยะได้ทั่วไปในทุกที่ มีการเผาขยะตามบริเวณหน้าบ้าน หลัง

สวน หรือตามไร่นา ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศและในปัจจุบันนี้ชุมชนบ้านสวัสดีประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามโครงการ "ชุมชนปลอดขยะ Zero Waste" โดยใช้การบริหารจัดการขยะ ตามหลักการบริหารจัดการ 4M's ซึ่งหลังจากชุมชนบ้านสวัสดีได้ดำเนินการตามหลักการบริหารการดังกล่าวแล้ว ทางชุมชนได้มีแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยการแบ่งขยะออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ขยะอินทรีย์ 2) ขยะรีไซเคิล 3) ขยะทั่วไป 4) ขยะอันตรายโดยปฏิบัติตามแนวทางในการบริหารการจัดขยะตามหลัก 3Rs เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะ คือ การจัดระบบการรีไซเคิล หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปนำมาใช้ใหม่ ได้แก่ 1) Reduce (คิดก่อนใช้) 2) Reuse (การใช้ซ้ำ) และ 3) Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชมชนบ้านสวัสดีประสบความสำเร็จและกลายเป็นชุมชมขนปลอดขยะอย่างสมบูรณ์ ชุมชนตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และช่วยกันลดปริมาณขยะ อีกทั้งสร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นหลังให้รู้จักการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

นพพล อินทรีย์ ธีรพล เขียวเหลือง และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการลดคัดแยกขยะการทิ้งขยะการเก็บขยะไว้ในภาชนะและการเก็บรวบรวมเพื่อให้การดำเนินการขนส่งนำไปกำจัด ณ สถานที่กำจัดขยะที่ถูกหลักวิชาการซึ่งบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาร่วมดำเนินการด้วยกัน คือ 1) การจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด มูลฝอยที่เกิดจากชุมชนมากกว่ามูลฝอยที่เกิดจากแหล่งอื่นประชาชนต้องนำหลักการจัดการมูลฝอยคือ หลัก 3Rs (Reduce Reuse and Recycle) มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าสามารถช่วยลดปริมาณขยะให้น้อยลงได้ 2) การเก็บรวบรวมมูลฝอยในชุมชน ประชาชนนั้นต้องคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งในภาชนะที่หน่วยงานได้จัดไว้ให้ เพื่อให้ง่ายต่อการเก็บรวบรวมมูลฝอยในชุมชนของชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ โดยประชาชนต้องคัดแยกขยะด้วยกันใน 4 ประเภทก่อนนำไปทิ้ง คือ ขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ขยะอันตราย และขยะทั่วไป 3) การกำจัดมูลฝอย ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการการกำจัดมูลฝอยที่ถูกหลักสุขลักษณะมี 3 วิธีได้แก่การกำจัดมูลฝอยด้วยการเผา การหมักทำปุ๋ย การฝังกลบแบบถูกสุขลักษณะ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอในส่วนก่อนหน้า สามารถกำหนดกรอบแนวคิดได้ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ เชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน 1,106 ครัวเรือน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2568) โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณจากสูตรของทาโร ยามาเน่ (1973) ได้จำนวน 293.75 ตัวอย่าง โดยปัดตัวเลขเป็นจำนวนเต็มได้เท่ากับ 294 คนวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างงผ่านเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) ดังนี้ (1) เป็นตัวแทนครัวเรือนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป (2) มีภูมิลำเนาหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ อบต.หนองปรือ (3) สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และ (4) ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ โดยมีเกณฑ์คัดออก (Exclusion Criteria) คือ ผู้ที่ไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้ครบถ้วน แบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportion Stratified Random Sampling) จากประชาชนที่ใน 10 หมู่บ้านของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 1 แสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของจำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
หมู่ที่ 1 บ้านหนองปรือ	78	22
หมู่ที่ 2 บ้านทรงธรรม	175	47
หมู่ที่ 3 บ้านเกาะกลาง	53	14
หมู่ที่ 4 บ้านเกาะกะบก	65	17
หมู่ที่ 5 บ้านหนองบ่อกรุ	129	34
หมู่ที่ 6 บ้านเนินตูม	80	21
หมู่ที่ 7 บ้านหนองไผ่	125	33
หมู่ที่ 8 บ้านหนองไก่เถื่อน	146	39
หมู่ที่ 9 บ้านทรายมูล	180	48
หมู่ที่ 10 บ้านหนองเซ่ง	75	20
รวม	**1,106**	**294**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบไปด้วย 1. เพศ 2. อายุ 3. ระดับการศึกษา 4. อาชีพ 5. รายได้ และ 6.ระยะเวลาในการอยู่อาศัย

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ 1) การลดการใช้ (Reduce) 2) การใช้ซ้ำ (Reuse) และ 3) การนำมาแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมตรวจสอบและการประเมินผลจำนวน 20 ข้อ

คำถามในที่ใช้ในแบบสอบถามส่วนที่ 2 และ3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ เกณฑ์ในการประเมินคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม มีดังนี้ ระดับคะแนน 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด ระดับคะแนน 4 หมายถึง ระดับมากระดับคะแนน 3 หมายถึง ระดับปานกลาง ระดับคะแนน 2 หมายถึง ระดับน้อย และระดับคะแนน 1หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน โดยใช้เกณฑ์การวัดของ Likert Scale

ตารางที่ 2 แสดงเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

ค่าเฉลี่ยที่วัดได้	การแปลความหมาย
4.21 – 5.00	ระดับมากที่สุด
3.41 – 4.20	ระดับมาก
2.61 – 3.40	ระดับปานกลาง
1.81 – 2.60	ระดับน้อย
1.00 – 1.80	ระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าสถิติพื้นฐานในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่า t-Test เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษาสำหรับทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มข้อมูล 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน การหาค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: F-test) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยของมีข้อมูลมากกว่า 2 กลุ่มที่มีอิสระต่อกัน และในกรณีที่ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีการ Least Significant Difference: LSD ของ Fisher รวมถึงสถิติการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Coefficient’s Cronbach) เพื่อใช้ในการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

จากการวิจัยพบว่าประชาชนที่ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 14-50 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพรับจ้าง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 ถึง 20,000 บาท และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อบต. หนองปรือมากว่า 5 ปีขึ้นไป

2. การจัดการขยะมูลฝอยตามหลักการ 3Rs ของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยตามหลักการ 3Rs ของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยรวม

(n = 294)

การจัดการขยะมูลฝอยตามหลักการ 3Rs ของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การลดการใช้ (Reduce)	4.04	.374	มาก
2. การใช้ซ้ำ (Reuse)	4.18	.453	มาก
3. การนำมาแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle)	4.18	.298	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.13**	**.283**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่าการจัดการขยะมูลฝอยตามหลักการ 3Rs ของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.13, S.D. = .283) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. การนำมาแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D.= .298)
2. การใช้ซ้ำ (Reuse) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D.=.453) และ
3. การลดการใช้ (Reduce) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04, S.D.= .374) ตามลำดับ

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูล ฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยรวม

(n=294)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.02	.351	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	3.88	.384	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.74	.376	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบและการประเมินผล	3.67	.369	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**3.83**	**.214**	**มาก**

จากตารางที่ 4 แสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.83, S.D. = .214) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02, S.D.= .351)
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88, S.D.=.384)
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.74, S.D.= .376) และ
4. ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบและการประเมินผลค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.67, S.D.= .369) ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t – test และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างจึงเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีการ LSD ของฟิชเชอร์

ตารางที่ 5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก3Rs			
	t-test	F-test	P-value	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. เพศ	-.598		.550	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1
2. อายุ		3.565	.007*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2
3. ระดับการศึกษา		11.080	.000*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3
4. อาชีพ		4.968	.001*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 4
5. รายได้		1.036	.389	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 5
6. .ระยะเวลาในการอยู่อาศัย		.214	.807	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 6

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.05

จากตารางที่ 5 อภิปรายได้ว่า ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีที่มีอายุ (F-test=3.565, P-value =.007) ประชาชนระดับการศึกษา (F-test=11.080, P-value =.000) อาชีพ (F-test=4,968, P-value =.001) แตกต่างกันมีการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3Rs แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ยกเว้นปัจจัยด้านเพศ (t-test=-.598, P-value = .550) รายได้ (F-test=1.036, P-value =.389) และระยะเวลาที่อยู่อาศัย(F-test=214, P-value =.807) ที่แตกต่างกันมีการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3Rs ไม่แตกต่างกัน

5. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t – test และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างจึงเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีการ LSD ของฟิชเชอร์

ตารางที่ 6 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	การมีส่วนร่วมของประชาชน			
	t-test	F-test	P-value	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. เพศ	.214		.807	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 7
2. อายุ		.602	.548	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 8
3. ระดับการศึกษา		1.155	.331	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 9
4. อาชีพ		2.714	.068	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 10
5. รายได้		6.897	.000*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 11
6. .ระยะเวลาในการอยู่อาศัย		5.866	.000*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 12

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.05

จากตารางที่ 6 อภิปรายได้ว่า ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีที่มีเพศ (t=.214, P-value=.807) อายุ (F=.602, P-value=.548) ระดับการศึกษา (F=1.155, P-value=.331) อาชีพ (F=2.714, P-value=.068) แตกต่างกันมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ยกเว้นปัจจัยด้านรายได้ (F=6.897, P-value=.000) และระยะเวลาที่อยู่อาศัย(F=5.866, P-value=.000) ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” โดยการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอธิบายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การจัดการขยะมูลฝอยตามหลักการ 3Rs ของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยอภิปรายผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วน

ตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ให้ความสำคัญของการลดการใช้สิ่งของที่ไม่จำเป็นอันจะก่อให้เกิดขยะมากขึ้น เช่น การเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ชนิดเติม การใช้ผ้าเช็ดทำความสะอาดที่สามารถซักล้างได้แทนการใช้กระดาษที่สิ้นเปลือง อีกทั้งการนำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ทั้งเครื่องอุปโภค บริโภคที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำอย่างคุ้มค่า การบริจาคของเหลือใช้มาให้กับผู้ที่ขาดแคลน รวมไปถึงกระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น เช่น บริจาคฝากระป๋องเพื่อมาทำชาเทียมให้ผู้พิการ การแปรรูปขยะให้เป็นปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2561) กล่าวถึง หลักการจัดการขยะ 3Rs-ประชารัฐ ได้แก่ 1. Reduce: การลดปริมาณการผลิตขยะจากการบริโภคน้อยลงคิดก่อนใช้ ลดระดับการใช้ควบคุมปริมาณ การใช้ให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะ เป็นการลดปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้นน้อย ใช้เท่าที่จำเป็น ลดการบริโภคทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป 2. Reuse: การใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่อย่างคุ้มค่าใช้แล้วใช้อีก ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้ค่า และคุ้มค่ามากที่สุด เลือกซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ได้มากกว่า 1 ครั้ง บำรุงรักษาอุปกรณ์ต่างๆ ให้สามารถใช้ได้ยาวนาน ดัดแปลงสิ่งของให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ และ 3. Recycle: การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความยั่งยืน เช่น แก้ว ไม่สามารถย่อยสลายได้แต่สามารถหลอมทำใหม่ กระดาษทุกชนิดสามารถนำมารีไซเคิลได้ รวมถึงกล่องเครื่องดื่มด้วย พลาสติกมี 2 ประเภท คือ เทอร์โมเซตติ้ง – เทอร์โมพลาสติก โลหะ/อโลหะ โลหะหลายชนิดสามารถนำมารีไซเคิล นำมาหลอมแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นพพล อินทรีย์ ธีรพล เขียวเหลือง และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน” ผลการวิจัยพบว่าประชาชนและหน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาร่วมดำเนินการด้วยกัน คือ 1) การจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด มูลฝอยที่เกิดจากชุมชนมากกว่ามูลฝอยที่เกิดจากแหล่งอื่นประชาชนต้องนำหลักการจัดการมูลฝอยคือ หลัก 3Rs (Reduce Reuse and Recycle) มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าสามารถช่วยลดปริมาณขยะให้น้อยลงได้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สกุณา คงจันทร และคณะ (2564) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนอย่างครบวงจร” ผลการศึกษาพบว่าการใช้หลักการบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจร เน้นการดำเนินการด้านการลดปริมาณขยะตามแนวทางหลัก 3Rs (ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่) โดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนส่งเสริมและขยายผลให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อพัฒนาเป็นชุมชน ปลอดขยะ ทำให้ชุมชนสะอาด น่าอยู่ และเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

โดยอภิปรายผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการดูแลและจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การหาวิธีการและการจัดการขยะร่วมกับสมาชิกในชุมชน มีการวางแผนและ

ตัดสินใจแก้ไขปัญหาขยะชุมชน การร่วมกันจัดกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในชุมชน และเสียสละเวลาเพื่อทำกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วย อีกทั้งสมาชิกในครัวเรือนช่วยกันคัดแยกขยะและนำขยะที่ยังมีประโยชน์ไปจัดจำหน่ายที่สามารถเพิ่มรายได้ จากการได้รับความรู้จากการเข้าร่วมในโครงการ/กิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือได้จัดทำขึ้น รวมไปถึงร่วมกันตรวจสอบประเมินผลว่าขยะในพื้นที่ได้รับการจัดการได้ดี มีประสิทธิภาพหรือไม่ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้รองรับขยะเพียงพอหรือไม่ และยังช่วยกันคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากขยะอีกด้วยสอดคล้องกับนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือด้านการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต โดยมีเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา คือ คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยมุ่งเสริมสร้างบูรณาการการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน มุ่งสู่สังคมเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ด้วยการสร้างเครือข่ายองค์กรภาคประชาชน เพื่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือแบบมีส่วนร่วม และนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมที่ส่งผลดีต่อสุขภาพกาย สุขภาพใจของประชาชน โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอยที่จำเป็นต้องดำเนินการอย่างครบถ้วนถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล และกระบวนการจัดการที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด คือ ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่ต้องร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมดำเนินการ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของแนวคิดของคำนึง สิงห์เอี่ยม (2560, หน้า 334) ที่กล่าวถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีรูปแบบ 3 PR-Model ซึ่งประกอบด้วยการดำเนินงานใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 P = Policy เป็นขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ขั้นที่ 2 P = Project เป็นขั้นตอนการกำหนดโครงการ ขั้นที่ 3 P = Proceeding เป็นขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ ขั้นที่ 4 R = Report เป็นขั้นตอนการติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของระพีพัฒน์ วงษ์ภักดี กฤษฎ์วงศ์ และคณะ (2563) ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดีตำบลกลันทา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” ที่ศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชมชนบ้านสวัสดีประสบความสำเร็จและกลายเป็นชุมชมขนปลอดขยะอย่างสมบูรณ์ ชุมชนตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และช่วยกันลดปริมาณขยะ อีกทั้งสร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นหลังให้รู้จักการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

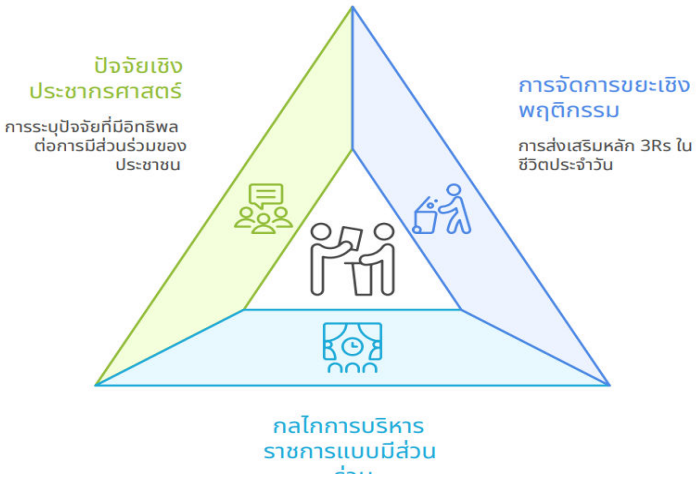
โดยอภิปรายผลการศึกษาเฉพาะในการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

ในการจัดการขยะมูลฝอยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับ การศึกษาอาชีพ แตกต่างกันดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3Rs แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีเพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาอาศัยแตกต่างกันดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3Rs ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจจะมาจากเหตุผลที่ว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่มีความละเอียดอ่อนในการจัดการบ้านเรือน และระดับการศึกษาปริญญาตรี ซึ่งอาจเข้าถึงข้อมูลและเข้าใจการจัดการขยะมูลฝอยได้ดีที่ ส่วนอาชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อเวลาในการจัดการขยะมุลฝอยได้แตกต่างกันด้วยจำกัดด้วยหน้าที่ความ

รับผิดชอบ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศดานนท์ วัตตธรรม (2566) และงานวิจัยของจิรภัทร ชูจันทร์ (2562) ที่พบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับการจัดการขยะมูลฝอยที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป **สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า** ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ปัจจัยเกี่ยวรายได้ และระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายของภาครัฐกับภาคประชาชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมสอดคล้องกับผลการวิจัยของนพพล อินทรีย์ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2567) และผลงานวิจัยของฐิติรัตน์ มีเพิ่มพูนศรี และคณะ (2565) ที่พบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” ผลวิจัยสังเคราะห์ผลการวิจัยเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย “3R-3P ชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน” อธิบายได้ ดังนี้

1. การจัดการขยะเชิงพฤติกรรมด้วยพลังของหลัก 3Rs โดยประชาชนใน อบต.หนองปรือ ไม่"ทิ้งขยะ" ไปสู่การ "จัดการขยะ" อย่างเป็นระบบ โดยใช้หลัก Reduce (ลด), Reuse (ใช้ซ้ำ), Recycle (แปรรูป) ในชีวิตประจำวันอย่างเข้มข้น ใช้"ความคุ้มค่า" เช่น การแปรรูปขยะเป็นปุ๋ยน้ำหมัก และ "จิตสาธารณะ" เช่น การบริจาคฝากระป๋องเพื่อผู้พิการ เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ประชาชนจัดการขยะในระดับ "มาก" โดยไม่มองว่าเป็นภาระแต่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

2. กลไกการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมด้วยหลัก 3P สร้างความสำเร็จเกิดจากการเชื่อมโยงระหว่าง นโยบายรัฐและการปฏิบัติของประชาชน ผ่านรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ครบวงจร ในการมีส่วนร่วมไม่ได้แค่แค่การเข้าร่วมาประชุม แต่ขยายผลไปถึงการ "ร่วมตัดสินใจ" และ "ร่วมตรวจสอบ" เช่น การประเมินประสิทธิภาพวัสดุอุปกรณ์รองรับขยะซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Service) ที่เน้นการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็ง

3. ปัจจัยเชิงประชากรศาสตร์ในการสร้างอาชีพและรายได้ คือ ตัวแปรสำคัญที่พบว่า "เพศ" และ "ระยะเวลาที่อาศัย" ไม่ส่งผลต่อการจัดการขยะ แต่ "อาชีพ" และ "รายได้" คือ ปัจจัยที่มีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมชี้ให้เห็นว่า สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลต่อ "ต้นทุนเวลา" และ "โอกาส" ในการเข้าถึงโครงการของรัฐ ตัวอย่างเช่น กลุ่มประชากรแฝงหรือกลุ่มที่มุ่งหารายสู่อาจมีส่วนร่วมน้อยกว่ากลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานถาวรและมีอาชีพที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมชุมชน

สรุป

1. ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 41-50 ปี การศึกษาปริญญาตรี อาชีพรับจ้าง รายได้ 10,001-20,000 บาท และอาศัยในพื้นที่เกิน 5 ปี

2) การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3Rs ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการนำมาแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการใช้ซ้ำ (Reuse) และการลดการใช้ (Reduce) ตามลำดับ

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการตรวจสอบและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

4) การทดสอบสมมติฐานพบว่า

4.1 ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านเพศ รายได้ และระยะเวลาการอาศัยไม่มีความแตกต่าง

4.2 ประชาชนที่มีอาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านเพศ อายุ การศึกษา และระยะเวลาการอาศัยไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ.(2559). *คู่มือประชาชน การคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีและเพิ่มมูลค่า.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ฮีส์.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2561). *คู่มือ ประชารัฐร่วมใจ ประเทศไทยไร้ขยะ.* กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

คำนึง สิงห์เอี่ยม. (2560). “รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต”. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.* 13(1): 343-359.

ฐิติรัตน์ มีเพิ่มพูนศรี ปิยะนุช เงินชูศรี สุกัญญา หอมหวาน ตะวัน รักสลาม และสิทธิชัย มานะสม. (2565). “การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในหมู่บ้านจัดสรรแห่งหนึ่งจังหวัดปทุมธานี”. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.* 5(1): 13-23.

นพพล อินทรีย์ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2567). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวบึงสีไฟอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร”**.** *Journal of Modern Learning Development*. 9(4): 1-11.

นพพล อินทรีย์ ธีรพล เขียวเหลือง และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2565). “กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยแบบมี ส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน”. *Journal of Modern LearningDevelopment***.** 7(11): 480-493.

ระพีพัฒน์ วงษ์ภักดี กฤษฎวงศ์ และคณะ. (2563). “การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดี ตำบลกลันทา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”. **วารสารปัญญา**. 27(1): 59-68.

ศดานนท์ วัตตธรรม. (2566). “การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา” *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*, 5(2): 1-32.

สกุณา คงจันทร และคณะ. (2564). “รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนอย่างครบวงจร”. *วารสารปัญญา*, 28(2): 137-153.

Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1980). “Participation' s Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity”. *World Development Elsevier*. 8(3): 213-235.

Kwanme Anokye et al. (2024). “Understanding the Perception and Awareness of Senior High School Teachers on the Environmental Impacts of Plastic Waste: Implications for Sustainable Waste Education and Management”. *Social Sciences & Humanities Pen*, 10: 100999.

Lee, J. Cronbach. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York: Harper & Row.

Nimit Kalra. (2020). *Sustainable Waste Management: Policies and Case Studies Sustainable Waste Management: Policies and Case Studies*. Singapore: Springer.

Szentendre. (1996). *Public Participation Training*. Module Hungary: The Regional Environmental Center.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชน ตำบลลาดควาย อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ตามแนวคิดพระมหาชนก

The Development Model for Community Self-Reliance Potential in Lat Khwai Sub-District, Si Mueang Mai District, Ubon Ratchathani Province

วรภูริ มูลสิน[1], พระครูเขมธรรมบัณฑิต[2], พระครูปริยัติปัญญาโสภณ[3],
ปิยวรรณ ศิริเดชขจร[4], Marcel De Vries [5]
Worabhuri Moolsin [1], Phrakhrukhemadhamabandit[2], Phrakrupariyatpanyasophon[3],
Piyavan Siridejkhajorn[4], Marcel De Vries [5]
Independent Scholar[1], Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus[23],
Ramkhamhaeng University[4], Triamudomsuksapattanakarn Ubonratchathani School[5]
E-mail: worabhuri@gmail.,com[1] annasana552@yahoo.com[4],
teacehrdevries@gmail.com[5]

Received : February 4, 2026; **Revised :** May 11, 2026; **Accepted :** May 19, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัย มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลลาดควาย อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ตามแนวคิดตัวแบบองค์ความรู้ “TERMS” และแนวคิดพระมหาชนก (2) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชน ตำบลลาดควาย อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ตามแนวคิดพระมหาชนก วิธีดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบเชิงคุณภาพโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย (1) ศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลลาดควาย ตามแนวคิดตัวแบบองค์ความรู้ “TERMS” และแนวคิดพระมหาชนก พบว่า การพึ่งตนเองของชุมชน มีการประยุกต์เทคโนโลยี ผลิตน้ำมันจากถุงพลาสติก เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในกลุ่ม สำหรับการพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ อยู่อย่างพอเพียง มีรายได้เพิ่มขึ้น ชาวบ้านให้ความศรัทธากับ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เป็นที่พึ่งทางจิตใจและความศรัทธา ชาวบ้านลาดควายยังยึดถือประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ทั้งฮีต 12 คอง 14 (2). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชน ชุมชนที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ยังมีรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบอีก 5 องค์ประกอบได้แก่ การมีภาวะผู้นำ การเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดตั้งกลุ่มหาแนวทางการพัฒนากลุ่ม การสร้างจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง และการขอรับการสนับสนุนจากภายนอก ข้อเสนอแนะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการเสริมสร้าง

ภาวะผู้นำชุมชน ส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทรัพยากรภายนอก เพื่อพัฒนาและรักษาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ, การพึ่งพาตนเอง, พระมหาชนก, รูปแบบการพัฒนา

Abstract

The research objectives were: (1) to study the self-reliance potential of the community in Lat Khwai Subdistrict, Si Mueang Mai District, Ubon Ratchathani Province, based on the "TERMS" knowledge model concept and the Mahajanaka concept; and (2) to study the model for developing self-reliance potential of the community in Lat Khwai Subdistrict, Si Mueang Mai District, Ubon Ratchathani Province, based on the Mahajanaka concept. The research methodology employed a qualitative approach with a sample group of 15 participants. Data were collected through interviews and analyzed using content analysis.

Research Findings revealed that (1) Regarding the self-reliance potential of the Lat Khwai Subdistrict community, based on the "TERMS" knowledge model concept and the Mahajanaka concept, it was found that the community applied technology to produce oil from plastic bags in order to reduce household expenses, and produced organic fertilizer for use within the group. In terms of economic self-reliance, villagers lived sufficiently with increased income. Villagers placed their faith in Luang Pu Man Phurithatto as a spiritual refuge and source of devotion. The people of Lat Khwai also continue to uphold inherited traditions and culture, including the 12 Heet and 14 Kong. (2) Regarding the model for developing community self-reliance potential, communities capable of achieving self-reliance must incorporate 5 additional components: leadership, collaborative learning and community participation, group formation to identify development approaches, building a consciousness of self-reliance, and seeking external support. Recommendations: Relevant agencies should support the strengthening of community leadership, promote participatory learning networks, and provide appropriate technology and external resources in order to develop and sustain community self-reliance capacity.

Keywords: Potential development, Self-reliance, Phra Maha Chonok, Development Model

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ แผนพัฒนาฉบับที่ 1 (2504) ถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จากการพัฒนาชนบทภายใต้โครงการและเงื่อนไขที่หลากหลายได้พบกับคำตอบหลายประการที่อธิบายถึงความล้มเหลวของแนวนโยบายพัฒนาประเทศบนพื้นฐานแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาแบบตะวันตกที่เน้นความทันสมัย (Modernization) และทางด้านวัตถุ รวมทั้งการเน้น การแข่งขันเป็นสำคัญ ซึ่งส่งผลให้ประเทศต้องมีการพึ่งพาในทุกๆ ด้าน เช่น เทคโนโลยี การเงิน การคลัง การตลาด เป็นต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 จึงมีวัตถุประสงค์หลักข้างต้นออกมาเป็นเป้าหมายหลัก 5 ประการ ดังนี้ 1.การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการสำคัญให้สามารถตอบโจทย์พัฒนาการของเทคโนโลยีและสังคมยุคใหม่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเชื่อมโยงเศรษฐกิจท้องถิ่นกับห่วงโซ่มูลค่าของภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย 2.การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม เตรียมพร้อมกำลังคนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งพัฒนาหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมเพื่อส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต 3.การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม โดยลดความเหลื่อมล้ำทั้งในเชิงพื้นที่และโอกาสในการแข่งขันของภาคธุรกิจ รวมถึงสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาสให้มีโอกาสในการเลื่อนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคม 4.การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน โดยปรับปรุงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตและบริโภคให้มีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหามลพิษสำคัญด้วยวิธีการที่ยั่งยืน และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพื่อมุ่งสู่การปล่อยคาร์บอนเป็นศูนย์ในระยะยาว เนื่องจาก ในปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 26.95 ล้านตัน หรือประมาณ 73,840 ตันต่อวัน เฉลี่ย 1.12 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน และเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2565 ถึงร้อยละ 5 ที่มีปริมาณขยะมูลฝอย 25.70 ล้านตัน (Thai PBS : 2567)

แม้ว่าสังคมชนบทไทยโดยรวมจะยังคงเผชิญกับความล้มเหลวในการพัฒนาภายใต้กระแสหลักของรัฐ แต่ในทุกภูมิภาคของประเทศยังปรากฏชุมชนและหมู่บ้านจำนวนหนึ่งที่สามารถพัฒนาตนเองจนมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สามารถช่วยเหลือและพึ่งพากันได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นภาพสะท้อนที่ตรงกันข้ามกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกระแสหลักของรัฐ (พิทยา ว่องกุล, 2541) สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าชุมชนเหล่านั้นมีภูมิปัญญาและความเข้มแข็งที่สั่งสมกันมาอย่างยาวนาน จนทำให้กระบวนทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศเริ่มปรับเปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจฐานรากและภาคการเกษตรอีกครั้งหนึ่ง ตำบลลาดควาย อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะปัญหาการเผาขยะและถุงพลาสติกในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศและส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ชุมชนต้อง

แสวงหาแนวทางแก้ไขด้วยตนเอง โดยนำแนวคิดพระมหาชนกและหลักความเพียรมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาและแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

แนวคิดพระมหาชนกเป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงถ่ายทอดผ่านพระราชนิพนธ์เรื่อง "พระมหาชนก" ซึ่งเล่าถึงพระมหาชนกผู้ทรงมีความมุมานะพยายามอย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักการดำเนินชีวิตอย่างมีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นสู่เป้าหมาย พระราชนิพนธ์ฉบับนี้นำเสนอยุทธศาสตร์สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ศาสตร์แห่งการบูรณาการ ด้วยการผสมผสานภูมิปัญญา ทรัพยากร และหลักการต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างองค์รวม เพื่อสร้างแนวทางแก้ปัญหาที่ยั่งยืน และยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนา ด้วยการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างมีเป้าหมาย โดยอาศัยความเพียรพยายามเป็นพลังขับเคลื่อนหลัก การนำแนวคิดทั้งสองยุทธศาสตร์นี้มาประยุกต์ใช้กับบริบทของชุมชนตำบลลาดควาย จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลลาดควาย อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ตามแนวคิดตัวแบบองค์ความรู้ “TERMS” และแนวคิดพระมหาชนก

2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชน ตำบลลาดควาย อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ตามแนวคิดพระมหาชนก

การทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท (A Theory of Self-Reliance Rural Community) ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท เป็นทฤษฎีที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ซึ่งดำเนินการโดยสัญญา สัญญาวิวัฒน์ และคณะ (2537) พัฒนาขึ้นมาจากการวิจัยในโครงการ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท ที่สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติมอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการวิจัย โดยทฤษฎีนี้กล่าวว่า การที่ชุมชนชนบทจะพึ่งตนเองได้ จะต้องมีการพึ่งตนเองได้ห้าด้านด้วยกันคือ พึ่งตนเองได้ ทางเทคโนโลยี (technological self-reliance) พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (economic self-reliance) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ (natural resources self-reliance) พึ่งตนเองได้ทางจิตใจ (phychological self-reliance) และพึ่งตนเองได้ทางสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural self-reliance) โดยใช้สัญลักษณ์ภาษาอังกฤษว่า TERMS หรือเรียกว่า ตัวแบบ TERMS (สัญญา สัญญาวิวัฒน์,2537) กล่าวคือ

สรุปได้ว่าการที่ชุมชนชนบทใดๆจะพึ่งตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ชุมชนชนบทนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้ในห้าด้านคือ ด้านเทคโนโลยี (T) ด้านเศรษฐกิจ (E) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (R) ด้านจิตใจ (M) และ

ด้านสังคม (S) หรือเรียกว่าตัวแบบ TERMS ระดับการพึ่งตนเองจะสูงต่ำย่อมอยู่กับระดับการพึ่งตนเองได้ด้านต่างๆ ด้วย

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส ชี้แนะทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2537 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริ “นำความคิด เรื่องทฤษฎีใหม่” ออกมาเผยแพร่ โดยที่เนื้อแท้ของ “ทฤษฎีใหม่” นี้คือ รูปแบบหนึ่งของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ในความหมายของ “ความพอมี พอกิน” ตามที่เคยมีพระบรมราโชวาท ตั้งแต่ปี 2517 เป็นทฤษฎีที่เกิดจากประสบการณ์ของพระองค์ท่าน ภายหลังจากที่ได้ทรงลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานตั้งแต่ปี 2493 ได้มีการทดลองวิจัยโครงการหลวงต่างๆ ในบริเวณพระราชวังสวนจิตรลดา ก่อนที่จะมี พระบรมราโชวาทในปี 2517

พระมหาชนก ยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนาตนและพัฒนาสังคมจะเห็นได้ว่าพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกสอดแทรกคำสอนทั้งโดยตรงและโดยนัยไว้มากมาย หากกระทำเพียงศึกษาคำสอนของพระองค์ให้ถ่องแท้ก็จะพบแสงสว่างแห่งชีวิต และหากจะใช้เวลาพินิจวิเคราะห์พระราชนิพนธ์ฉบับนี้ให้ถี่ถ้วนลึกซึ้งขึ้นอีก ทั้งรูปเล่ม เนื้อหา การสร้างสรรค์ จะพบว่าพระราชนิพนธ์พระมหาชนกดำเนินตามยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนาคนไทยและพัฒนาสังคมไทย อันเป็นพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.9 ที่ดำเนินมาตลอดระยะเวลาแห่งการครองสิริราชสมบัติ อาจสรุปได้ว่าพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกนำเสนอยุทธศาสตร์สำคัญ ดังนี้

1 ศาสตร์แห่งการบูรณาการ

ในยุคปัจจุบันมีการนำแนวคิดการบูรณาการมาใช้ในวงการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษา ตื่นตัวในเรื่องการจัดการความรู้แบบบูรณาการอย่างมาก เมื่อพิจารณาจากพระราชนิพนธ์ จะเห็นศาสตร์แห่งการบูรณาการหลายลักษณะ พระราชนิพนธ์เรื่องนี้สะท้อนพระปรีชาสามารถในสหวิทยาการนอกจากภาษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.9 ยังทรงพระปรีชาสามารถในเรื่องคอมพิวเตอร์ แผนที่ทางอากาศ อุทกศาสตร์ อุตุนิยมวิทยา โหราศาสตร์เกษตรศาสตร์ เศรษฐศาสตร์

2 ยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนา

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกแสดงยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั่นคือการอนุรักษ์และการพัฒนาต้องดำเนินควบคู่กันไปจึงจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เรื่องราวในพระราชนิพนธ์พระมหาชนกที่สะท้อนแนวพระราชดำรินี้อย่างเด่นชัดคือการฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธีซึ่งเป็นส่วนของพระราชนิพนธ์โดยแท้จริงไม่มีอยู่ในชาดก พระราชทานให้การฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธีคือ 1 เพาะเมล็ด 2 ถนอมรากที่เหลือให้งอกใหม่ 3 ปักกิ่งชำ 4 เสียบยอด 5 ต่อตา 6 ทาบกิ่ง 7 ตอนกิ่งให้งอกราก 8 รมควันต้นที่ไม่มีลูก 9 ชีวานุสงเคราะห์ คือ การเพาะเซลล์ จะเห็นได้ว่าทั้ง 9 วิธีประกอบด้วยภูมิปัญญาการเกษตรแบบเดิมและ

วิทยาการทางการเกษตรกรรมสมัยใหม่ จึงเห็นได้ว่าพระองค์มิได้ทรงเห็นว่าวิธีการทางการเกษตรแบบเดิมเป็นเรื่องโบราณล้าสมัย เพราะเกษตรกรสมัยก่อนย่อมคิดค้นหาความรู้ตามยุคสมัยของเขาพระองค์จึงทรงให้พระมหาชนกแนะนำวิธีการเกษตรทั้งแบบเก่าและแบบใหม่ นอกจากนี้พระองค์ยังทรงใช้ข้อคิดเรื่องการใช้เทคโนโลยีว่าต้องใช้ให้เป็นใช้ให้ถูกต้อง ใช้เพื่อสร้างสรรค์ ไม่ใช่เพื่อทำลาย ผู้บริโภคก็ต้องรู้จักการบริโภคแบบพอเพียง ใช้ไปสร้างไป รักษาไป ก็จะมีชีวิตที่อยู่เย็นเป็นสุข พระราชนิพนธ์เรื่องนี้นำเสนอยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนาว่าต้องประกอบด้วยการอนุรักษ์และการพัฒนา (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2540)

3 สูตรแห่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความเพียร ปัญญา กำลัง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.9 ทรงสืบสานแก่นความคิดจากพระมหาชนกชาดกที่แสดงให้เห็นว่าพระมหาชนกทรงใช้คุณสมบัติสำคัญ 3 อย่างในการครองชีวิตรวมทั้งรอดชีวิตจากการจมน้ำตายได้นั่น คือ ความเพียร ปัญญาและกำลัง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำเสนอด้วยสัญลักษณ์คือปูทะเล คุณสมบัติทั้ง 3 อย่างจะเสริมรับและสนับสนุนซึ่งกันและกัน อันจะทำให้บุคคลเป็นทรัพยากรที่สมบูรณ์เป็นคุณสมบัติที่ทำให้พัฒนาตนเองอันจะทำให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) เพื่อตอบคำถามวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้งสองข้อ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยครั้งนี้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ (1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการพึ่งพาตนเองในชุมชนตำบลลาดควายไม่น้อยกว่า 5 ปี (2) เป็นผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีบทบาทโดยตรงในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพึ่งพาตนเองของชุมชน (3) เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบผสมผสานลาดควายที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และ (4) เป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุนชุมชนโดยตรง เช่น ผู้อำนวยการ สกร. อำเภอศรีเมืองใหม่ ทั้งนี้ เหตุผลที่คัดเลือกบุคคลกลุ่มดังกล่าวเนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลลาดควายได้ดีที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิด TERMS และแนวคิดพระมหาชนก ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล (2) แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในกิจกรรมชุมชน การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล (Data Triangulation) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม ทั้งผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่ม และเจ้าหน้าที่รัฐ (2) การตรวจสอบสามเส้า

ด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) โดยใช้ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนาควบคู่กัน และ (3) การตรวจสอบสามเส้าด้านนักวิจัย (Investigator Triangulation) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Reasoning) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ผลการวิจัย

ศึกษาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลลาดควาย อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ตามแนวคิดพระมหาชนก

ด้านเทคโนโลยี

จากการสัมภาษณ์ นายนิรุญ หางดง ประธานกลุ่มแปลงใหญ่ข้าว หมู่ 1ตำบลลาดควายได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ที่หมู่บ้านวิสาหกิจชุมชนต้นแบบผสมผสานลาดควาย ผมได้ไปเรียนรู้การทำน้ำมันจากพลาสติกมาจากอาจารย์ ประสิทธิ์ ตระการฤทธิ์ ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนตัวผมชอบศึกษาด้านช่างและผมเป็นช่างอยู่แล้ว เมื่อนำมาทดลอง และปรับปรุง ด้วยการแนะนำของ ท่านอาจารย์ ประจักษ์ศิษฎ์ นาสารีย์ ผู้อำนวยการ สกร.อำเภอศรีเมืองใหม่ ได้เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน แนะนำ ก็ยังมีข้อบกพร่องบ้างแต่อาจารย์ก็ช่วยแก้ไข หาอุปกรณ์ สำหรับเครื่องกลั่นน้ำมันจากพลาสติก”

นายนิรุญ หางดง กล่าวต่อไปว่า “ เครื่องกลั่นน้ำมันจากพลาสติกเป็นกระบวนการที่ใช้พลาสติกเสียเป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำมัน โดยสามารถทำได้ที่อุณหภูมิประมาณ 400 องศาเซลเซียส ซึ่งจะช่วยเปลี่ยนพลาสติก เช่น โพลิเอทิลีน ให้กลายเป็นน้ำมันดิบ ใช้ในการลดปริมาณขยะพลาสติกและผลิตน้ำมันไปพร้อมกัน อุปกรณ์สำหรับการผลิตน้ำมันพลาสติกมีราคาประมาณ 15,000 บาท วัตถุดิบก็มีคนในหมู่บ้านที่ญาติเปิดร้านถูกและดี เอาถุงพลาสติกมาให้เป็นวัตถุดิบ ปกติแล้วใช้ถุงพลาสติกดีกว่าประเภทขวดพลาสติก เพราะถุงพลาสติก 10 กิโลกรัม จะผลิตน้ำมันได้ 8 ลิตร ช่วยลดการเผาขยะในชุมชนไปได้มาก” (สัมภาษณ์, นายรุน หางดง, 21 ธันวาคม 2567) สอดคล้องกับความคิดเห็นของ อาจารย์ ประจักษ์ศิษฎ์ นาสารีย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การนำถุงพลาสติกมาเผาเรามองเรื่องลดขยะ เปลี่ยนขยะในสิ่งที่ไม่มีค่าให้มีค่า โดยที่เราไม่ได้มองลึกในเรื่องของกฎหมาย ถ้าตามกฎหมายแล้ว การนำพลาสติกมาแปรรูปเป็นน้ำมัน ทำไม่ได้เพราะกฎหมายไม่อนุญาต” (สัมภาษณ์, นายประจักษ์ศิษฎ์ นาสารีย์, 27 มกราคม 2568)

นายนิรุญ หางดง กล่าวต่อไปว่า “ปัญหาของเกษตรกรส่วนใหญ่ในประเทศไทยจะใช้ปุ๋ยเคมี ที่มีผลเสียต่อดิน ผมเคยอ่านหนังสือพิมพ์ประเทศไทยใช้ปุ๋ยเคมีปีละ สองแสนล้านบาท และทางผมก็ได้ไปเรียนรู้จากแม่โจ้ เพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง เพราะต้นทุนต่ำมากกว่าใช้ปุ๋ยเคมี ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากกรมวิชาการเกษตร ในการทำนาแปลงใหญ่ โดยรวมกลุ่มสมาชิก ทำนารวมกัน ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ดีต่อสุขภาพทุกคน” (สัมภาษณ์, นายนิรุญ หางดง, 21 ธันวาคม 2567)

สอดคล้องกับ อาจารย์ ประจักษ์ศิษฎ์ นาสารีย์ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “ทาง ศูนย์การเรียนรู้ได้ให้การสนับสนุน ผมมีนโยบายนำแนวคิดพระมหาชนกมาใช้ในชุมชน ให้ชุมชนคิดและแก้ไขปัญหาเอง โดย จะไม่ไปชี้นำ เป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษาเมื่อพวกชาวบ้านมาขอคำปรึกษาและขอความช่วยเหลือ ผมยินดีที่จะช่วยเพื่อให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้” (สัมภาษณ์, นายประจักษ์ศิษฎ์ นาสารีย์, 27 มกราคม 2568)

สรุป การพึ่งพาตนเองตามแนวคิดพระมหาชนก และการพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี (technological self-reliance) มีการประยุกต์เทคโนโลยี ผลิตน้ำมันจากถุงพลาสติก เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน ในการซื้อน้ำมันเชื้อเพลิง การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในกลุ่ม โดยให้ชุมชนคิดเอง และแก้ไขปัญหาเองเพื่อการพึ่งพาตนเองโดยมีหน่วยงานภาครัฐจากศูนย์เรียนรู้ให้การสนับสนุน

ด้านเศรษฐกิจ จากการสัมภาษณ์ นายนิรุญ หางดง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบผสมผสานลาดควาย กล่าวว่า “ ผมศรัทธาและน้อมนำพระราชดำริของล้นเกล้ารัชกาลที่ 9 ในแนวคิดพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียง ให้ทุกคนไม่มีหนี้มีสิน เพราะการมีหนี้มีแต่ทุกข์ ตกเป็นทาสของนายทุน ผมจึงได้เพาะเลี้ยงปลาตะเพียนด้วยตนเอง และขยายพันธ์ได้ลูกปลาจำนวนมาก เพื่อให้เกษตรกร ไม่ต้องซื้อ แต่ให้จับในสระของตนเอง เป็นการลดรายจ่าย ขณะเดียวกัน ที่เลี้ยงก็เอามาแปรรูปเป็นปลาส้มจะขายได้ราคากว่าขายปลาตะเพียนสด ทางกลุ่มได้ประชุมหารือกัน ผมได้เสนอต่อประธานกลุ่มว่า ให้สมาชิกกลุ่ม ทำการขุดสระ หรือสร้างบ่อดิน เพื่อเลี้ยงปลาตะเพียนที่ผมได้แจกให้สมาชิกทุกคนในกลุ่ม ได้นำไปเลี้ยงเพื่อเพิ่มรายได้นอกจากเสร็จนา แล้วผมได้คิดปลูกพืชหลังทำนา เช่นปลูกพริก ปลูกแตงโม ปลูกมันสำปะหลัง เพื่อเพิ่มรายได้ สำหรับฤดูกาลทำนาปีหน้าผมได้เพาะพันธุ์ข้าวสีชมพูที่ซื้อมาจากพิษณุโลก ให้นักท่องเที่ยวที่เที่ยวตามเส้นทางผาชนะได แวะชมบ้านเกิดหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ที่บ้านคำบง ตำบลสงยาง อำเภอศรีเมืองใหม่ แล้วแวะมาถ่ายรูปและซื้อผลิตภัณฑ์ในชุมชน” (สัมภาษณ์, นายนิรุญ หางดง, 21 ธันวาคม 2567) สอดคล้องกับ อาจารย์ ประจักษ์ศิษฎ์ นาสารีย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ทาง ศูนย์การเรียนรู้ (สกร) ได้สนับสนุนการทำปุ๋ยอินทรีย์ และให้แปลงสาธิตการปลูกข้าว” (สัมภาษณ์, นายประจักษ์ศิษฎ์ นาสารีย์, 27 มกราคม 2568)

สรุป การพึ่งพาตนเองตามแนวคิดพระมหาชนก และการพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (economic self-reliance) ด้วยการทำนาข้าวแบบปลอดภัยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และเสริมรายได้จากการปลูกพืชหลังฤดูเก็บเกี่ยว การเลี้ยงปลาตะเพียนเพื่อเพิ่มรายได้ จากการแปรรูปปลาเป็นปลาส้มที่ขายได้ราคากว่าขายปลาสด ตามแนวคิดพระมหาชนก การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (economic self-reliance) อยู่อย่างพอเพียง มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่ได้ผลิตเพื่อจำหน่ายแบบอุตสาหกรรมการค้า แต่รู้จักเอาสิ่งที่มีอยู่มาเพิ่มมูลค่าเป็นการใช้ปัญญา ที่ถูกต้อง

ด้านทรัพยากร

ตำบลลาดควายมีป่าชุมชน ป่าทำเล โคกดอนสุกร เนื้อที่ประมาณ 30 ไร่ ทำฝายมีชีวิตในหน้าแล้ง ชาวบ้านได้ร่วมมือกันทำการสร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อช่วยกักเก็บน้ำให้ป่าชุ่มชื้น และเพิ่มปริมาณน้ำใต้ดิน ตามแนวทางฝายชะลอน้ำของรัชกาลที่ 9 เพื่อให้ป่ามีน้ำ จะเกิดพืช เช่น เห็ด หน่อไม้ เป็นตลาดสด

ของชาวบ้าน จากการสัมภาษณ์ นายนิรุญ หางดง ได้กล่าวว่า “ชาวบ้านมีรายได้จากการเก็บของป่ามาขาย จากป่าทำเล โคกดอนสุกร ป่าเป็นตลาดที่ชาวบ้านไม่ต้องใช้เงินเพียงแต่ใช้แรงเข้าไปหาเก็บของในป่าแต่ถ้าใครขี้เกียจไปเก็บของป่า ก็จะคอยซื้อกับชาวบ้านที่ไปหาของป่าทำให้คนในชุมชนมีรายได้จาการเก็บของป่านอกเหนือจากการรักษาทรัพยากรป่าไม้ หรือรักษาตลาดสดเอาไว้ ไม่ต้องซื้อหา นอกจากนี้แต่ละครอบครัวก็ปลูกผักสวนครัว ไม่ต้องซื้อ เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร ทำให้ประหยัดรายได้มาก เหลือจากรับประทานก็นำไปขายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง ” (สัมภาษณ์, นายนิรุญ หางดง, 21 ธันวาคม 2567)

สรุป การพึ่งพาตนเองตามแนวคิดพระมหาชนก และการพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources Self - Reliance) ชาวบ้านมีอาหารที่ได้จากป่าชุมชน นอกเหลือจากการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร เป็นการพึ่งตนเอง เหลือก็จำหน่าย

ด้านจิตใจ ชาวบ้านตำบลลาดควาย อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี บ้านเกิดหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ชาวบ้านทั้งไทยและต่างประเทศจะศรัทธาต่อ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ที่เป็นอริยสงฆ์แห่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการสัมภาษณ์ นางสาวสมนึก โพธิ์คลานประชาสัมพันธ์กลุ่ม ได้กล่าวว่า “ปีนี้ทางกลุ่มได้เข้าไปร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและ ทางอำเภอศรีเมืองใหม่ จัดงาน 155 ชาตกาล หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ปฐมสถานอาจาริยบูชา สู่อุบลเมืองกัมมัฏฐานโลก วันที่ 18-19 มกราคม 2568 ณ ที่พักสงฆ์กุดเม็ก บ้านวิสาหกิจชุมชนต้นแบบผสมผสานลาดควาย ต.สงยาง ซึ่งคนก็มาร่วมงานจำนวนมาก” (สัมภาษณ์, นางสาวสมนึก โพธิคลาน ประชาสัมพันธ์กลุ่ม, 21 ธันวาคม 2567)

สรุป การพึ่งพาตนเองตามแนวคิดพระมหาชนก และการพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ (phychological self-reliance) ชาวบ้านลาดควายให้ความศรัทธากับ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เป็นที่พึ่งทางจิตใจและความศรัทธา

ด้านสังคมวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์ นางสาวสมนึก โพธิ์คาร ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบผสมผสานลาดควาย ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ชุมชนมีความเชื่อในเรื่องฮีตสิบสองคลองสิบสี่ เป็นหลักในการประกอบประเพณีต่างๆในชุมชนในแต่ละปี ฮีตสิบสอง คำว่า “ฮีต” หรือขนบธรรมเนียมที่ชาวบ้านในชุมชนยึดถือปฏิบัติกันมา ในแต่ละเดือน จะมี ชื่อเรียกแตกต่างกัน 1. บุญเข้ากรรม อย่างหนึ่งว่าบุญเดือนอ้าย 2. บุญคูณลาน จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบุญเดือนยี่ 3. บุญข้าวจี่ บุญเดือนสาม 4. บุญพระเวส กำหนดทำในเดือนสี่ จึงเรียกชื่ออย่างหนึ่งว่า บุญเดือนสี่ 5. บุญสรงน้ำ ในระยะนี้เรียกว่าตรุษสงกรานต์ กำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำเดือนห้า เพราะมีการกำหนดทำในเดือนห้าจึงมีชื่อเรียกว่า บุญเดือนห้า 6. บุญบั้งไฟ บุญเดือนหก 7. บุญชำฮะ การชำระล้างสิ่งที่สกปรกรกรุงรัง ให้สะอาดปราศจากมลทินโทษ คือความมัวหมอง เรียกการชำระสิ่งที่ต้องชำระให้สะอาดนั้นมี 2 อย่าง คือ 1) ความสกปรก ภายนอก ได้แก่ ร่างกาย เสื้อผ้า อาหารการกิน ที่อยู่อาศัยสกปรก 2) ความสกปรกภายใน ได้แก่ จิตใจเกิดจากความโลภ โกรธ หลง เป็นต้น จึงเรียกบุญเดือน เจ็ด 8. บุญเข้าพรรษา จึงมีชื่อเรียกว่าบุญเดือนแปด 9. บุญข้าวประดับดิน ทำบุญถึงญาติที่ล่วงลับไปแล้ว จึงเรียกบุญเดือนเก้า 10. บุญข้าวสาก การทำบุญมี

การให้ทาน เกี่ยวกับข้าวสากเรียกบุญข้าวสาก เพราะมีกำหนดการทำในเดือนสิบ จึงมีชื่อเรียกว่า บุญเดือนสิบ 11. บุญออกพรรษา คือการออกจากเขตจำกัด ไปพักแรมที่อื่นได้เรียก ออกพรรษา บุญเดือนสิบเอ็ด 12. บุญกฐิน ผ้าที่ใช้เป็นสะดึงทำเป็นกรอบขึงเย็บจีวร เรียกผ้ามีกำหนดทำในระหว่างเดือน 12 จึงมี ชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนสิบสอง และชาวชุมชนลาดควายยังยึดถือใน คอง สิบสี่ หรือครรลอง ได้แก่ แนวทางหรือกรอบกติกาที่พึงใช้เป็นหลักปฏิบัติมี 2 อย่าง คือ สำหรับบุคคลธรรมดาหรือประพฤติปฏิบัติเป็นกิจวัตรในระหว่างครอบครัว ผัวเมียบ้านเรือนหรือต่อศาสนาแบบหนึ่งและสำหรับท้าวพระยาผู้ปกครองบ้านเมืองต้องประพฤติปฏิบัติเป็นกิจวัตรด้วยคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญจารีต หรือเรียกว่าคองธรรมสิบสี่อย่าง เช่น 1. ฮิตเจ้าคองขุน เทียบกับรัฐธรรมนูญหมวดว่าด้วยหน้าที่ของกษัตริย์หรือแนวนโยบายของรัฐ 2. ฮีตท้าว ว่าด้วยหน้าที่ของบ้านเมือง มี 3. ฮีตไพร่คองนาย มีหลักการเป็นคติในรูปคำกลอนอยู่มาก (สัมภาษณ์, นางสาวสมนึก โพธิ์คาร ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบผสมผสานลาดควาย, 21 ธันวาคม 2567)

สรุป การพึ่งพาตนเองตามแนวคิดพระมหาชนก การพึ่งตนเองได้ทางสังคม (Socio-Cultural Self-Reliance) ชาวบ้านลาดควายยังยึดถือประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ทั้งฮีต 12 คอง 14

ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชน ตำบลลาดควาย อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ตามแนวคิดพระมหาชนก ผู้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยค้นพบว่า การพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ประการแรกทางด้านภาวะผู้นำ ประการที่สองการมีส่วนร่วมของชุมชน ประการที่สาม การจัดตั้งกลุ่ม ประการที่สี่ การสรสร้างจิตสำนึกการพึ่งตนเอง และประการสุดท้าย การขอรับการสนับสนุนจากภายนอก

1. ปัจจัยด้านผู้นำ ความเข้มแข็ง ของขาวบ้านตำบลลาดควายนอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ผู้นำก็ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความเข้มแข็งของหมู่บ้านหรือชุมชนได้ ดังนั้นความเข้มแข็งของหมู่บ้านจึงขึ้นกับภาวะผู้นำที่มีอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น ผู้นำหรือ หมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งนั้นนอกจากจะต้องมีผู้นำทั้งที่เป็นทางการและผู้นำตามธรรมชาติเป็นจำนวนมากแล้ว ผู้นำเหล่านี้ยังต้องสามารถทำหน้าที่ประสานงานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับสถาบันและส่วนต่างๆ ของหมู่บ้านเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยไม่คิดเพียงแต่จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือแสวงหาผลประโยชน์เท่านั้น ผู้ที่มีภาวะผู้นำในการพัฒนาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ มีความซื่อสัตย์ และมีความเสียสละจนสามารถยืนหยัดร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในการแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของหมู่บ้านได้ และที่สำคัญผู้นำ หรือกรรมการนั้นต้องได้รับการยอมรับจากสมาชิกหมู่บ้านด้วย การพัฒนาหมู่บ้านจึงจะประสบผลสำเร็จ ดังคำกล่าวที่ว่า

“ผู้นำต้องใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านด้วย ถึงจะได้ใจเขา แล้วจะง่ายต่อการขอความร่วมมือในเรื่องอื่นๆ” (สัมภาษณ์, นางหนูแก้ว คำดี, 20 ธันวาคม 2567)

แม้ว่าภายในหมู่บ้านในปัจจุบันจะมีผู้นำทางการหลายลักษณะ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิก อบต. เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าในหมู่บ้านวิสาหกิจชุมชนต้นแบบผสมผสานลาดควาย ตำบล

ลาดควาย ผู้นำจะทำงานร่วมมือและมีความสามัคคีกันดี โดยไม่เกี่ยงว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดเฉพาะ แต่จะมีการปรึกษาหารือกันโดยยึดประโยชน์ของหมู่บ้านและชุมชนเป็นสำคัญในขณะที่หมู่บ้านทั่วไปอาจมีปัญหาความแตกแยกอันเนื่องมาจากการเลือกตั้ง

2. ทางด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของชาวบ้านเป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของโครงสร้างความสัมพันธ์แนวราบและยังคงเป็นคำตอบที่สามารถอธิบายความเข้มแข็งของชุมชน หรือการพึ่งตนเองของชุมชนได้อย่างมีพลังเสมอ ในฐานะที่เป็นผลของความรักความสามัคคีกันภายในชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนและหัวหน้าครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมการสนทนากลุ่มก็พิจารณาประเด็นนี้เป็นประเด็นสำคัญเช่นกัน ในการอธิบายพัฒนาการของชุมชน ซึ่งสะท้อนได้จาก คำกล่าวของชาวบ้านที่ว่า

“ถ้าชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม วิสาหกิจชุมชนไม่ประสบความสำเร็จอย่างทุกวันนี้อยากให้หมู่บ้านอื่นเป็นแบบหมู่บ้านเรา เพราะหมู่บ้านเรามีความสามัคคีเป็นความภูมิใจที่สามารถรวมคนให้เป็นหนึ่งเดียว ทำงานร่วมกันอย่างสามัคคี และมีผลที่เป็นที่ภูมิใจของทุกคนด้วย ก็ดีใจอย่างยิ่งที่ชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้” (สัมภาษณ์, นายสีดวน นงคม, 21 ธันวาคม 2567)

“ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ถ้าผู้นำกลุ่มไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ก็ทำอะไรไม่สำเร็จ” (สัมภาษณ์,นางสาวสมนึก โพธิ์คาร ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบผสมผสานลาดควาย, 21 ธันวาคม 2567)

3. การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบผสมผสานและหาแนวทางการพัฒนากลุ่ม จากการที่ครอบครัวต่างๆ ได้พยายามดิ้นรนเพื่อการพึ่งตนเองโดยการสร้างอาชีพเสริมและมีการรวมกลุ่มกันเพื่อให้สามารถพัฒนาอาชีพได้อย่างมั่นคง มีอำนาจในการต่อรองและมีโอกาสในการขอรับการสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก เป็นผลให้เกิดมีชาวบ้านในหมู่บ้านตำบล ลาดควาย เริ่มสนใจ

“การทำงานที่นี่ทุกอย่างเป็นระบบกลุ่ม ทุกคนปรึกษาหารือกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ไม่แบ่งแยก การทำงานในระบบกลุ่มนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่แก้ปัญหาได้ในเบื้องต้น ช่วยให้คนไม่ว่างงานและช่วยให้เรารู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ แต่ระบบการทำงานเป็นกลุ่มต้องใช้เวลา”(สัมภาษณ์, นางวงษ์เดือน หางดง, 21 ธันวาคม 2567)

4. การสร้างจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง (Creation of self-reliance awareness) การสร้างจิตสำนึกในการพึ่งตนเองจะเป็นเสมือนภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ด้วยการเสริมสร้างให้ครอบครัวมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจหรืออาชีพนั้นเองและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีของคนในครอบครัว จากการสัมภาษณ์ นายนิรุญ หางดง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ทุกวันนี้ต้องพึ่งตนเอง ด้านอาหาร ปุ๋ย ทุกอย่างถ้าทำในหมู่บ้านได้ จะลดรายจ่าย จะทำให้มีเงินเหลือเก็บ ชาวบ้านไม่เป็นหนี้ การออมความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า พืชผัก ผลไม้ และสัตว์ นอกจากนี้ การสร้างความตระหนักรู้ของชุมชนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิตก็เป็นสิ่งสำคัญ ผมอยากให้มีการกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่นให้ชุมชนที่

มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างจิตสำนึกทางด้านจิตใจ เช่นการสำนึกรักบ้านเกิดของลูกหลานที่ไปทำงานในต่างถิ่น ต่างแดน ก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งโดย พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตาหลาน ควรปลูกฝังสิ่งเหล่านี้ให้เกิดกับหลาน ให้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมา นำมาพัฒนาหมู่บ้านตลอดจนนำกฐินผ้าป่า หารายได้มาช่วยเหลือวัดวาอาราม โรงเรียน เด็กเล็กในชนบทก็จะทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความภูมิใจของคนในชนบทได้ ถ้าชุมชนสามารถสร้างสิ่งเหล่านี้ให้เกิดในชุมชนก็เท่ากับว่าชุมชนมีความเตรียมพร้อม และสามารถพึ่งตนเองได้แล้ว” (สัมภาษณ์, นายนิรุญ หางดง, 21 ธันวาคม 2567)

5. การขอรับการสนับสนุนจากภายนอก (Acceptance of outside support) ผู้นำและชาวบ้านตระหนักดีว่าความพยายามพึ่งตนเองเป็นคุณสมบัติที่สำคัญและจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องแสดงออกมาอย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองนั้น ผู้นำชุมชนหรือชาวบ้าน ก็ไม่ได้คิดว่าลำพังแต่ชุมชนเองจะสามารถพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างให้ประสบความสำเร็จได้ทุกเรื่อง การรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งทางราชการและภาคเอกชนก็ยังเป็นสิ่งจำเป็น จากการสัมภาษณ์ นายนิรุญ หางดง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ผมได้ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเช่น กรมส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ รวมถึงภาคเอกชน บริษัทที่ทำปุ๋ยอินทรีย์ที่ให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มในการถ่ายทอดความรู้ให้ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การแนะนำด้านการเกษตร” (สัมภาษณ์, นายนิรุญ หางดง, 21 ธันวาคม 2567)

สรุป รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชน ตามแนวคิดพระมหาชนก และจากตามแนวคิดของตัวแบบองค์ความรู้ “TERMS ชุมชนที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ยังมีรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบอีก 5 องค์ประกอบได้แก่ การมีภาวะผู้นำ การเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดตั้งกลุ่มหาแนวทางการพัฒนากลุ่ม การสร้างจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง และการขอรับการสนับสนุนจากภายนอก

อภิปรายผลการวิจัย

ศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชนตำบลลาดควาย อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ตามแนวคิดตัวแบบองค์ความรู้ "TERMS" และแนวคิดพระมหาชนก การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี (Technological Self-Reliance) การพึ่งพาตนเองตามแนวคิดพระมหาชนกและการพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี มีการประยุกต์เทคโนโลยีผลิตน้ำมันจากถุงพลาสติกเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในกลุ่ม โดยให้ชุมชนคิดเองและแก้ไขปัญหาเองเพื่อการพึ่งพาตนเอง โดยมีหน่วยงานภาครัฐจากศูนย์เรียนรู้ให้การสนับสนุน สิ่งที่น่าสังเกตเป็นพิเศษในกรณีนี้คือ กระบวนการเรียนรู้การผลิตน้ำมันจากถุงพลาสติกของนายนิรุญ หางดง สะท้อนแก่นธรรมแห่งความเพียรในพระมหาชนกอย่างชัดเจน กล่าวคือ พระมหาชนกทรงว่ายน้ำในมหาสมุทรด้วยความมุมานะโดยไม่รู้ว่าจะถึงฝั่งหรือไม่ ในทำนองเดียวกัน ชุมชนลาดควายก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จในการผลิตน้ำมันตั้งแต่แรก หากแต่ผ่านกระบวนการลองผิดลองถูก

ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยไม่ยอมละทิ้งความพยายาม จนกระทั่งสามารถพัฒนาเครื่องกลั่นน้ำมันจากพลาสติกที่ใช้งานได้จริงในชุมชน ความพยายามนี้สอดคล้องกับสูตรแห่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระมหาชนกที่ประกอบด้วยความเพียร ปัญญา และกำลัง ซึ่งต้องเสริมรับสนับสนุนกันอย่างครบถ้วนจึงจะนำไปสู่ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม พบว่ายังมีข้อจำกัดด้านกรอบกฎหมายที่ชุมชนยังขาดความเข้าใจ ซึ่งถือเป็นบทเรียนสำคัญว่า ความเพียรที่แท้จริงตามแนวพระมหาชนกนั้น ต้องควบคู่กับปัญญาที่รอบด้านทั้งในมิติของเทคนิคและกฎหมายด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของบุญลดา คุณาเวชกิจ และจักกฤช ศรีลออ (2564) ที่พบว่าการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองด้วยการถ่ายทอดความรู้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในตำบลหนองกุลา จังหวัดพิษณุโลก ประสบผลสำเร็จเมื่อชุมชนร่วมกันคิด ร่วมลงมือทดลอง และรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกควบคู่กัน

การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (Economic Self-Reliance) การพึ่งพาตนเองตามแนวคิดพระมหาชนกและการพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การทำนาข้าวแบบปลอดภัยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี การเสริมรายได้จากการปลูกพืชหลังฤดูเก็บเกี่ยว และการเลี้ยงปลาตะเพียนเพื่อแปรรูปเป็นปลาส้มที่มีมูลค่าสูงกว่าการจำหน่ายปลาสด ความสำเร็จเชิงเศรษฐกิจดังกล่าวสะท้อนยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนาในพระมหาชนกที่เน้นว่า "การอนุรักษ์และการพัฒนาต้องดำเนินควบคู่กัน" ชุมชนลาดควายไม่ได้มุ่งแสวงหากำไรสูงสุดแบบอุตสาหกรรม หากแต่ใช้ปัญญาในการเพิ่มมูลค่าสิ่งที่มีอยู่ในมือ เช่น การนำปลาตะเพียนสดมาแปรรูปเป็นปลาส้ม ซึ่งสะท้อนแนวคิดการใช้เทคโนโลยีให้เป็น ใช้ให้ถูกต้อง และใช้เพื่อสร้างสรรค์ตามที่พระมหาชนกได้แสดงไว้ผ่านการฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธี กล่าวคือ ไม่ยึดติดวิธีใดวิธีหนึ่ง แต่เลือกใช้วิธีที่เหมาะสมกับบริบทที่มีสอดคล้องกับการวิจัยของหนึ่งฤดี โกสีย์ จิดาภา สุวรรณฤกษ์ และอมลวรรณ วีระธรรมโม (2565) ที่พบว่าวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในชุมชนนาทับ จังหวัดสงขลา มีลักษณะการวางแผนรายได้และรายจ่ายอย่างมีเหตุผล ซื้อพันธุ์พืชเพื่อเก็บเกี่ยวเองและวางแผนอาชีพอย่างรอบคอบ ซึ่งเป็นรูปแบบเดียวกันกับที่ชุมชนลาดควายดำเนินอยู่

การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources Self-Reliance) การพึ่งพาตนเองตามแนวคิดพระมหาชนกและการพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านมีอาหารที่ได้จากป่าชุมชน นอกเหนือจากการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร และนำส่วนที่เหลือจากการบริโภคออกจำหน่าย ความสำเร็จในการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนลาดควายเป็นผลจากความเพียรพยายามในการอนุรักษ์ป่าชุมชนและสร้างฝายชะลอน้ำมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนแก่นของพระมหาชนกที่ว่าผลลัพธ์ที่ดีย่อมต้องการความพยายามที่ไม่หยุดหย่อน ชาวบ้านไม่ได้รอคอยการสนับสนุนจากภายนอกก่อนจะเริ่มดำเนินการ แต่ลงมือรวมพลังกันอนุรักษ์ทรัพยากรด้วยตนเอง จนป่าชุมชนกลายเป็น "ตลาดสดธรรมชาติ" ที่สร้างความมั่นคงทางอาหารให้ชุมชน สอดคล้องกับโกมิน สุขอุ่น (2565) ที่พบว่าชุมชนบ้านบางสาน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการจัดการชุมชนพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคมวัฒนธรรม และสอดคล้องกับบุญยืน งามเปรี่ยม และเกษม ประอาง (2563) ได้ศึกษา พฤตกรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัย

พบว่า การดำรงอยู่และพฤติกรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ขั้นแรกต้องพอเพียงที่ตนเองก่อน ยึดหลักพึ่งตนเอง คือพยายามพึ่งตนเองให้ได้เสียก่อน ประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย ดำเนินชีวิตต้องอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง โดยคำนึงถึงหลัก 3 ประการ ดังนี้ 1. ความพอประมาณ 2. ความมีเหตุผล 3. การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องการความมั่นคงอย่างยั่งยืนในชีวิตต้องการลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ในครอบครัว ต้องการสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว เพื่อพัฒนารายได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม รักษาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ตามหลักของพระมหาชนก ชุมชนที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริงนั้น ต้องเริ่มจากความพอเพียงที่ตนเองก่อน บนพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งตรงกับที่ชุมชนลาดควายปฏิบัติอยู่

การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ (Psychological Self-Reliance) การพึ่งพาตนเองตามแนวคิดพระมหาชนกและการพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ ชาวบ้านลาดควายให้ความศรัทธาในหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เป็นที่พึ่งทางจิตใจและความศรัทธา ในหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ซึ่งเป็นบุคคลต้นแบบแห่งความเพียรและวิริยะในพระพุทธศาสนา มีความสอดคล้องเชิงลึกกับแก่นธรรมของพระมหาชนกอย่างน่าสนใจ เพราะทั้งพระมหาชนกและหลวงปู่มั่นต่างเป็นสัญลักษณ์ของผู้ที่ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค มีความมุมานะ และมีจิตใจที่เข้มแข็งเป็นรากฐาน ความศรัทธานี้จึงไม่ใช่เพียงพิธีกรรมทางศาสนา หากแต่เป็นพลังจิตใจที่หล่อเลี้ยงให้ชุมชนสามารถเผชิญกับความยากลำบากในการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสุภาพร ภู่ไพบูลย์ (2558) ที่พบว่าชุมชนบ้านโพธิ์ศรี จังหวัดสุพรรณบุรี มีวิถีชีวิตที่สืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษควบคู่กับการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

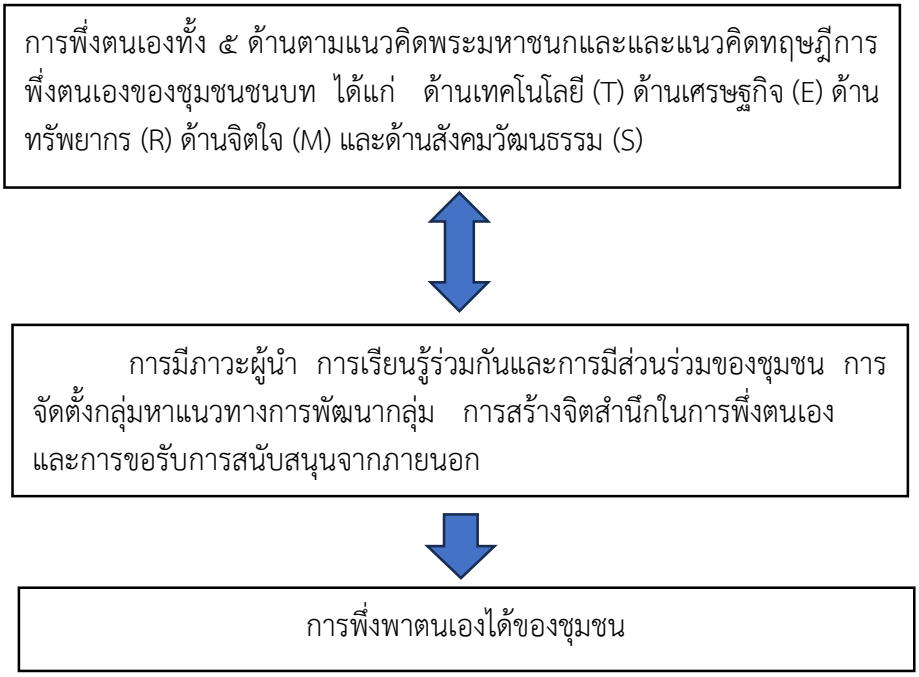
การพึ่งตนเองได้ทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural Self-Reliance) การพึ่งพาตนเองตามแนวคิดพระมหาชนกและการพึ่งตนเองได้ทางสังคมวัฒนธรรม ชาวบ้านลาดควายยังยึดถือประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ทั้งฮีต 12 คอง 14 ไม่เพียงแต่เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา หากแต่ทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างความสามัคคีและความไว้วางใจในชุมชน ซึ่งเป็นฐานรองรับสำคัญที่ทำให้องค์ประกอบทั้ง 5 ของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีพลัง สอดคล้องกับสุภาพร ภู่ไพบูลย์ (2558)) ได้ศึกษา การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลวิจัยพบว่า วิถีชีวิตชาวบ้านมีการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมมาจากรุ่นบรรพบุรุษ เน้นการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่พบผลวิจัยไปในทิศทางเดียวกัน

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชนตามแนวคิดพระมหาชนกและตัวแบบองค์ความรู้ "TERMS" ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีภาวะผู้นำ การเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดตั้งกลุ่มหาแนวทางการพัฒนากลุ่ม การสร้างจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง และการขอรับการสนับสนุนจากภายนอก เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 5 ผ่านแนวคิดพระมหาชนกจะพบว่ามีความสอดคล้องในเชิงโครงสร้างอย่างน่าสนใจ กล่าวคือ ภาวะผู้นำสะท้อนถึงความเพียรและความกล้าหาญในการตัดสินใจ การเรียนรู้ร่วมกันสะท้อนถึงปัญญาที่ต้องสั่งสมผ่านประสบการณ์ร่วม การสร้างจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง

สะท้อนถึงกำลังใจที่ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ส่วนการจัดตั้งกลุ่มและการขอรับการสนับสนุนจากภายนอก สะท้อนถึงศาสตร์แห่งการบูรณาการที่พระมหาชนกนำเสนอ คือ การผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้และทรัพยากรจากภายนอกอย่างชาญฉลาด สอดคล้องกับ พระคำไพ สญญโม (จันทรังษี) (2567) ได้ศึกษาการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพันอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นการรวมตัวกันเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาของตำบล มีการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ของตำบลเพื่อเป็นแหล่งรวมภูมิปัญญา โดยจัดตั้งกลุ่มงาน 3 กลุ่มคือ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ มีลักษณะดำเนินงาน 5 ประการได้แก่ มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการตัดสินใจร่วมกัน มีการจัดการทรัพยากรร่วมกัน มีการสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน และมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มี 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายของรัฐ การส่งเสริมของหน่วยงานภายนอก และการร่วมมือของเครือข่ายภายนอก และปัจจัยภายใน ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน แผนและยุทธศาสตร์การพัฒนา รูปแบบกิจกรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน การวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพาตนเองของชุมชนตามระบบ TERMS Model พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบเศรษฐกิจที่ดี มีทรัพยากรธรรมชาติที่เพียงพอ มีจิตใจที่พร้อมในงานทุกด้าน และมีสังคมและวัฒนธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสอดคล้องกับเสาวลักษณ์ ผลเจริญ (2560)) ได้ศึกษาการพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยที่พบว่ามีการพึ่งพาตนเองอยู่ในระดับมาก ในด้านจิตใจ (M) ด้านเศรษฐกิจ (E) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (S) และ ด้านเทคโนโลยี (T) ส่วนด้านทรัพยากรธรรมชาติ (R) มีการพึ่งพาตนเองในระดับปานกลาง ซึ่งชี้ว่าชุมชนที่มีความเข้มแข็งด้านจิตใจและสังคมวัฒนธรรมเป็นรากฐานมักประสบความสำเร็จในมิติอื่นตามมาด้วย

องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุป

1. ศักยภาพชุมชนตามกรอบ TERMS ชุมชนตำบลลาดควายมีศักยภาพการพึ่งพาตนเองครบทั้ง 5 มิติตามกรอบ TERMS ดังนี้ ด้านเทคโนโลยี (Technology) มีการประยุกต์เทคโนโลยีผลิตน้ำมันจากถุงพลาสติกเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในกลุ่ม ด้านเศรษฐกิจ (Economic) อยู่อย่างพอเพียง มีรายได้เพิ่มขึ้นโดยไม่ผลิตเพื่อจำหน่ายในเชิงอุตสาหกรรมการค้า แต่รู้จักนำสิ่งที่มีอยู่มาเพิ่มมูลค่า ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Resource) ชาวบ้านมีอาหารจากป่าชุมชน การปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร เหลือก็จำหน่าย ด้านจิตใจ (Mental) ชาวบ้านให้ความศรัทธาหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เป็นที่พึ่งทางจิตใจ และด้านสังคม (Social) ชาวบ้านลาดควายยึดถือประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาทั้งฮีต 12 คอง 14

2. รูปแบบ (Model) ที่ค้นพบ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชน ตามแนวคิดพระมหาชนก และตัวแบบองค์ความรู้ “TERMS” พบว่า ชุมชนที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การมีภาวะผู้นำ (2) การเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน (3) การจัดตั้งกลุ่มหาแนวทางการพัฒนากลุ่ม (4) การสร้างจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง และ (5) การขอรับการสนับสนุนจากภายนอก องค์ประกอบทั้ง 5 ประการนี้เชื่อมโยงและเสริมกันเป็นรูปแบบการพัฒนาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ควรร่วมมือกับกลุ่มในการเข้ามาดูแลและให้ความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2) หน่วยงานภาครัฐต้องสนับสนุนให้กลุ่ม ได้ไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบชุมชนที่พึ่งตนเองได้กับชุมชนที่พึ่งตนเองไม่ได้มีปัจจัยอะไรที่แตกต่างกัน

2) ควรมีการจัดทำโครงสร้างด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มาจากแผนของชุมชนและต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กรหลายฝ่าย เพื่อให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาเป็นนโยบายหรือแผนการปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

โกมิน สุขอุ่น. (2565). การจัดการชุมชนพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านบางสาน ตำบลพนม อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 9(6): 292-309.

ไทยพีบีเอส.(2567). *ขยะล้นเมือง คนไทยสร้างขยะเฉลี่ย 7.3 หมื่นต่อตัน/วัน*. เข้าถึงได้ที่ https://www.thaipbs.or.th/news/content/340722

หนึ่งฤดี โกสีย์ จิดาภา สุวรรณฤกษ์ อมลวรรณ วีระธรรมโม. (2565). วิถีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในชุมชนนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา. *วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี*, 17(2): 155-170.

บุญยืน งามเปรี่ยม เกษม ประอาง. (2563). พฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารมหาจุฬาคชสาร*, 11(1): 13-24.

บุญลดา คุณาเวชกิจ และจักกฤช ศรีลออ. (2564). การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองด้วยการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพที่เหมาะสมกับเกษตรกรในตำบลหนองกุลา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารศิลปะศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ*, 11(2): 570-582.

พิทยา ว่องกุล. (2541). ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 1999-2000. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

พระคำไพ สญญโม (จันทรรังสี). (2567). การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม. จังหวัดนครพนม. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 9(1): 298-321.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. (2540) *พระมหาชนก.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

เสาวลักษณ์ ผลเจริญ. (2560). *การพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสงขลา.* วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และคณะ (2537). *ตัวแบบเชิงซ้อนการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท*. พัฒนาชุมชน 33 (มีนาคม): 35-49.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม.* กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

The Development an Accounting Model to increase the Competitiveness of OTOP Entrepreneurs in Phetchaburi Province

กนกพร บุญธรรม
Kanokporn Boontham
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Phetchaburi Rajabhat University
Email:Jane_boontham@hotmail.com

Received : November 22, 2024; **Revised :** February 17, 2026; **Accepted :** May 19, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการประกอบการ ลักษณะ ปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี 2) ออกแบบการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรีที่ส่งผลให้มีความสามารถในการแข่งขัน โดยเก็บแบบสอบถามผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 248 คน และคัดเลือกตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ทำการสนทนากลุ่ม เพื่อพูดคุยปัญหาและพัฒนาคู่มือการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีและสอดคล้องกับบริบทของกิจการและสอบถามข้อมูลหลังการใช้งานด้วยแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของคนเดียวและกลุ่มผู้ผลิตชุมชน ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นประเภทอาหาร มีการจัดทำบัญชีโดยเจ้าของกิจการหรือประธานกลุ่มเป็นผู้จดบันทึก ใช้การบันทึกบัญชีด้วยมือในรูปแบบของบัญชีรายรับรายจ่าย ปัญหาที่พบในการจัดทำบัญชี คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี ขาดบุคคลที่มีความพร้อมในการจัดทำบัญชี จึงส่งผลให้การบันทึกบัญชีและการจัดทำงบการเงินไม่ถูกต้อง

2) คู่มือการจัดทำบัญชี ประกอบด้วย แนวปฏิบัติเบื้องต้นเกี่ยวกับการเงินการบัญชี ขั้นตอนการจัดทำบัญชี เอกสารประกอบการลงบัญชี พร้อมคำอธิบายรายการและสมุดบัญชี

3) หลังจากใช้คู่มือ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่าคู่มือมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้กับกิจการได้ เมื่อจัดทำบัญชีถูกต้องแล้วทำให้กิจการทราบผลการดำเนินงาน ทราบข้อมูลด้านการเงิน ข้อมูล

ด้านต้นทุน สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งข้อมูลทางการบัญชีที่ถูกต้องสามารถเพิ่มความน่าเชื่อถือและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กิจการได้

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชี, ความสามารถในการแข่งขัน, ผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the business conditions, characteristics, problems, and obstacles in accounting of OTOP entrepreneurs in Phetchaburi Province, and 2) to design accounting system for OTOP entrepreneurs in Phetchaburi Province that enhances competitiveness. The questionnaire was collected from 248 OTOP entrepreneurs in Phetchaburi Province and 10 representatives were selected for focus group discussions to discuss problems and develop an accounting manual based on accounting principles aligned with the business context. Information was collected after implementing the manual using an interview form. The statistics used for data analysis included frequency distribution and percentage.

The research results were as follows:

1) General information about OTOP establishments in Phetchaburi Province revealed that most are sole proprietorships or community- based production groups. The majority of products are food items. Accounting is typically conducted by the business owner or group leader. Manual accounting systems are used in the form of income and expense accounts. Key issues in accounting include a lack of knowledge and understanding of accounting principles, a shortage of qualified personnel for accounting preparation, and resulting inaccuracies in financial statements.

2) The accounting manual developed in this study includes basic practices finance and accounting, accounting procedures, and accounting documentation, with detailed explanations of account items and bookkeeping processes.

3) After using the manual, the entrepreneurs reported that it was appropriate and applicable to their businesses. Proper accounting practices enabled businesses to understand their operating results, financial information, and cost structures, facilitating better decision-making. Accurate accounting information also improved credibility and enhanced the competitiveness of the businesses.

Keyword: Development an Accounting Model, Competitiveness, OTOP Entrepreneurs in Phetchaburi Province

บทนำ

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ One Tambon One Product (OTOP) เป็นโครงการที่มุ่งหวังให้คนในชุมชน ได้นำภูมิปัญญาที่มีอยู่มาพัฒนาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ จำหน่ายสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากโครงการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Village One Product: OVOP) ที่ประสบความสำเร็จของญี่ปุ่น “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างความเข้มแข็ง แก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ (Product) มีกิจกรรมคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการตลาด การผลิต การบริหารจัดการ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางด้านการผลิตให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและความต้องการของตลาดสากล โดยใช้พลังกาย (Energy) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และความปรารถนา (Desire) ที่จะใช้ทรัพยากรที่หาพบในท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อที่จะเกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และนำไปสู่เป้าหมาย ของการกินดี อยู่ดี คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565) โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ให้มีการสร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งในการสร้างรายได้อย่างยั่งยืนนั้น จะต้องอาศัยหนึ่งปัจจัยที่สำคัญ คือ การจัดทำบัญชี ซึ่งการจัดทำบัญชีที่มีประสิทธิภาพจะสะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริง สามารถนำข้อมูลทางการบัญชีไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานในอนาคตได้

การจัดทำบัญชีถือเป็นส่วนที่มีความสำคัญมากในการดำเนินธุรกิจ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเอกสารทางการเงินต่าง ๆ บันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน และจัดทำรายงานทางการเงิน เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน และเสนอข้อมูลในกับผู้ใช้งบการเงินทั้งภายในและภายนอกกิจการ การวางรูปแบบการจัดทำบัญชีที่ดี ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเจ้าของกิจการ ที่สามารถนำข้อมูลทางการบัญชีไปใช้ในการพัฒนาองค์กร การให้ความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีให้มีมาตรฐาน จะสามารถทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ สามารถบริหารค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นได้ สามารถบริหารกำไรจากการประกอบการได้มากขึ้น การปฏิบัติงานมีความคล่องตัว สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ง่ายและรวดเร็ว และสมาชิกในกลุ่มจะมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากองค์กรที่ประสบความสำเร็จ (จินตนา เหล่าชัยพฤกษ์ ,2556) ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควรหันมาให้ความสำคัญกับปัจจัยภายในที่สามารถบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพได้ โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลทางบัญชี การบริหารจัดการต้นทุน ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการสามารถมองเห็นจุดอ่อนและจุดแข็งของกิจการ สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการจัดทำบัญชีไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product :OTOP) ในจังหวัดเพชรบุรีมีผู้ลงทะเบียนเป็นผู้ประกอบการ OTOP เป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ทำให้ผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดเพชรบุรีเป็นที่รู้จักและสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก จากการประชุมของสำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ที่ได้ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พบว่า ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีผู้ประกอบการจำนวนมากแต่กลับพบว่ามีผู้ประกอบการ OTOP หลายรายที่ยกเลิกกิจการไป เนื่องจากปัญหาภายในจากการบริหารงานของกลุ่มผู้ประกอบการเอง (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ,2558) และปัจจุบันผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ยังให้ความสำคัญกับข้อมูลทางการบัญชีน้อย ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปในเรื่องของการผลิตและการตลาดมากกว่า ประกอบกับผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องจัดทำงบการเงินเพื่อนำส่งให้กับทางราชการ จึงอาจมองข้ามประโยชน์ที่จะได้รับจากข้อมูลทางการบัญชี และผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีไม่สามารถเชื่อมโยงรายละเอียดในการปฏิบัติงานกับข้อมูลทางการบัญชีได้ ทำให้การบริหารงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์ และสุภชัย พาหุมันโต , 2553) ดังนั้นผู้ประกอบการOTOP ควรให้ความสำคัญกับข้อมูลทางการบัญชีมากขึ้น ควรมีการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีให้มีความถูกต้อง เหมาะสม เพื่อให้ข้อมูลทางการบัญชีสะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริง และสามารถนำไปใช้ในการบริหารกิจการ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับชุมชน

บทความวิจัยนี้นำเสนอ สภาพการประกอบการ ลักษณะ ปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP และพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อเป็นการแก้ปัญหาในการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ และเป็นการยกระดับรูปแบบการจัดทำบัญชีให้มีประสิทธิภาพ มีความถูกต้อง ครบถ้วน ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป อีกทั้งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรีให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการประกอบการ ลักษณะ ปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

2. เพื่อออกแบบการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรีที่ส่งผลให้มีความสามารถในการแข่งขัน

การทบทวนวรรณกรรม

ข้อมูลทั่วไปของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ One Tambon One Product (OTOP) เป็นโครงการที่มุ่งหวังให้คนในชุมชน ได้นำภูมิปัญญาที่มีอยู่มาพัฒนาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ จำหน่ายสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากโครงการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Village One Product: OVOP) ที่ประสบความสำเร็จของญี่ปุ่น “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างความเข้มแข็ง “แก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ เป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากหมู่บ้านหรือตำบล โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ (Product) มีกิจกรรมคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการตลาด การผลิต การบริหารจัดการ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางด้านการผลิตให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและความต้องการของตลาดสากล โดยที่พลังกาย (Energy) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และความปรารถนา (Desire) ที่จะใช้ทรัพยากรที่หาพบในท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อที่จะเกิดการสร้างงานสร้างรายได้ และนำไปสู่เป้าหมาย ของการกินดี อยู่ดี คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน แสวงหารากฐานที่สำคัญของประเทศ และยังเป็นการสืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนรุ่นต่อ ๆไป และวางรากฐานที่สำคัญของประเทศและสังคมไทย (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565)

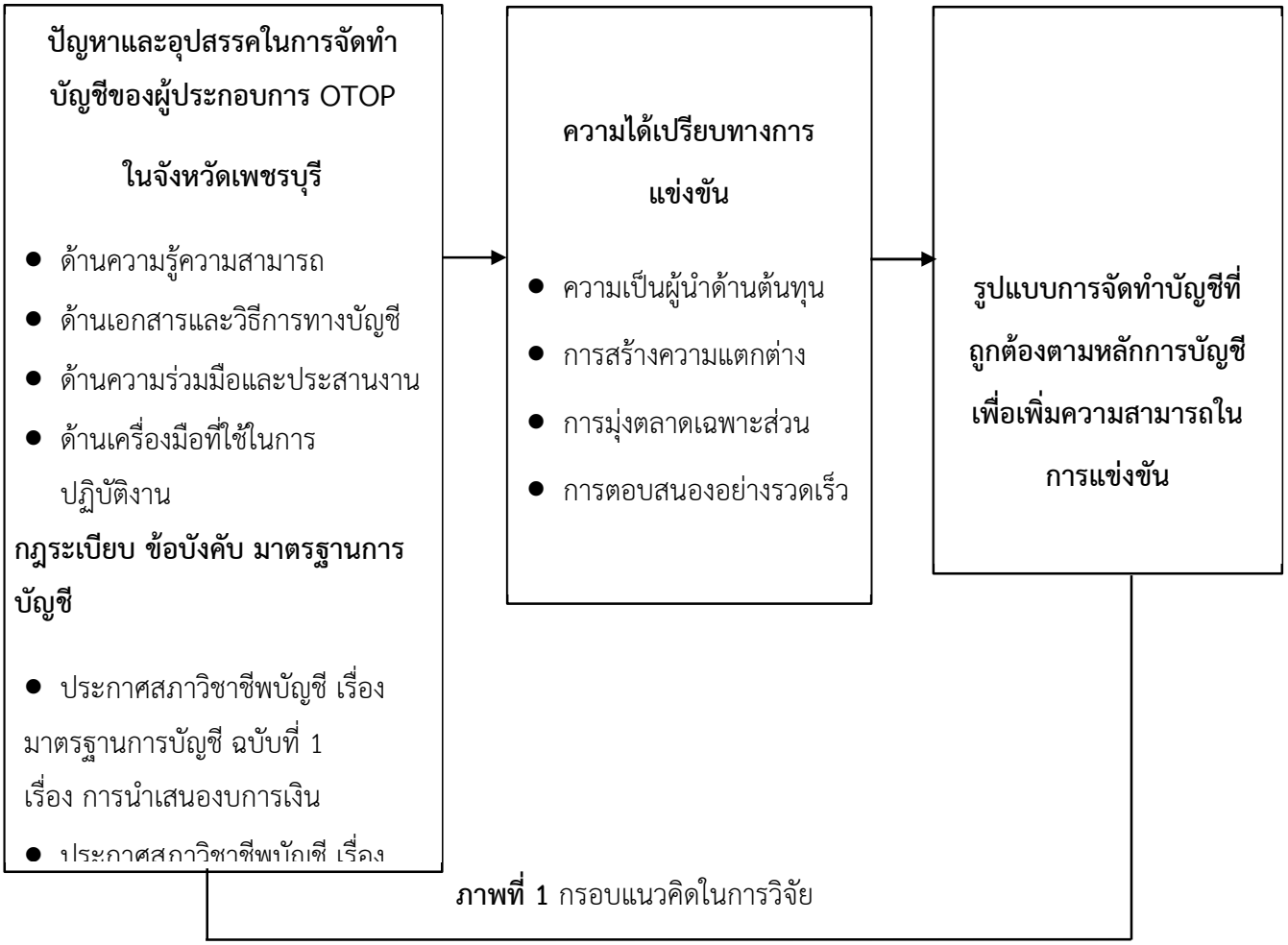
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชี

ดุษณี ส่องเมือง (2561:1-2) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบการจัดทำบัญชี(Accounting System) หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลเอกสารทางการเงินต่าง ๆ เป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชี สมุดบัญชี เครื่องมือ อุปกรณ์ ตลอดจนวิธีการที่ใช้ในการบันทึกบัญชี การจัดทำรายงานต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายนอกและภายในกิจการ ช่วยให้ฝ่ายจัดการได้มีข้อมูลประกอบการบริหารงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถทางการแข่งขัน

ภรณี หลาวทอง (2558: 66) ได้ให้ความหมายของ ความสามารถทางการแข่งขันไว้ว่า หมายถึงองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่มีผลการดำเนินงานที่ดี องค์กรมีความสามารถในการสร้างความแตกต่างให้แก่สินค้าหรือบริการ ทำให้มีความโดดเด่นและมีคุณค่าเหนือกว่าสินค้าหรือบริการของกิจการอื่น ๆ และมีระบบการผลิตที่เหนือว่าด้วนการลดต้นทุนหรือต้นทุนต่ำกว่า โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลลัพธ์ที่สามารถวัดได้ถึงความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 702 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 248 คน โดยใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan,1970) และคัดเลือกตัวแทนกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการ จำนวน 10 คน โดยคัดเลือกตามคุณสมบัติดังนี้คือ เป็นผู้ประกอบการ OTOP มีประสบปัญหาในการจัดทำบัญชี โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 ประเภทการผลิต ได้แก่ อาหาร เครื่องดื่ม ผ้า/เครื่องแต่งกาย ของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก และสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร มาทำการสนทนากลุ่ม (Focus group)

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน โดยการเก็บแบบสอบถามจากผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ลักษณะการประกอบการ แนวทางการจัดทำบัญชี ปัญหา และอุปสรรคในการจัดทำบัญชี เพื่อนำมาวางแผนและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกตัวแทนกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการมาทำการสนทนากลุ่ม (Focus group) และศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักการบัญชีที่เกี่ยวข้องและนำข้อมูลสภาพปัจจุบันจากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน เหมาะสมกับการใช้งานของผู้ประกอบการ และจัดทำคู่มืออธิบายการจัดทำบัญชีให้กับผู้ประกอบการใช้เป็นแนวทางในการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 3 ส่งมอบคู่มือในการจัดทำบัญชี และถ่ายทอดความรู้พื้นฐานด้านการบัญชีให้กับผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

ขั้นตอนที่ 4 สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรีที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานประกอบการ รูปแบบการจัดทำบัญชี ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ประเภทของสถานประกอบการ ประเภทผลิตภัณฑ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการบัญชีของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

2. แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

โดยทำการตรวจหาคุณภาพของแบบสอบถามด้วยวิธี Item Objective Congruence (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC มีค่าอยู่ที่ 1.00

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ประกอบไปด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพการประกอบการ ลักษณะ ปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

การวิเคราะห์ผลข้อมูลสภาพการประกอบการ ลักษณะ ปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชีจากผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 248 คน ผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ตอน คือ ตอน

ที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี และตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการบัญชีของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 1 แสดงความถี่และค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. ประเภทของสถานประกอบการ		
กลุ่มผู้ผลิตชุมชน	103	41.53
กลุ่มผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของคนเดียว	135	54.44
กลุ่มผู้ผลิตที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	10	4.03
รวม	**248**	**100.0**
2. ประเภทผลิตภัณฑ์		
อาหาร	80	32.26
เครื่องดื่ม	45	18.15
ผ้า/เครื่องแต่งกาย	35	14.11
ของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก	50	20.16
สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	38	15.32
อื่นๆ	-	-
รวม	**248**	**100.0**

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 54.44 รองลงมาเป็นกลุ่มผู้ผลิตชุมชน คิดเป็นร้อยละ 41.53 ประเภทผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นประเภทอาหาร คิดเป็นร้อยละ 32.26 รองลงมาเป็นประเภทของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 20.16 ประเภทเครื่องดื่ม คิดเป็นร้อยละ 18.15 ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร คิดเป็นร้อยละ 15.32 และประเภทผ้า/เครื่องแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 14.11 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการบัญชีของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 2 แสดงความถี่และค่าร้อยละของข้อมูลด้านการบัญชีของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

ข้อมูลด้านการบัญชีของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. มีการทำบัญชีหรือไม่		
มี	175	70.56
ไม่มี	73	29.44
2. ผู้ทำบัญชีคือใคร		
เจ้าของกิจการ	90	51.43
ประธานกลุ่ม	52	29.71
กรรมการของกลุ่ม	15	8.57
สมาชิกกลุ่ม	8	4.57
ลูกหลาน/ญาติ ของกรรมการและสมาชิกกลุ่ม	-	-
ครูบัญชีอาสา บุคคลภายนอก	-	-
อื่นๆ (ระบุ) สำนักงานบัญชี	10	5.71
ยังไม่มีการกำหนดผู้จัดทำ	-	-
3. ระดับการศึกษาของผู้จัดทำบัญชี		
ประถมศึกษา	95	54.29
มัธยมศึกษา	64	36.57
ปวช.	6	3.43
ปวส./อนุปริญญา	-	-
ปริญญาตรี	10	5.71
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
อยู่ระหว่างการศึกษา	-	-
4. กิจการของท่านมีการบันทึกบัญชีด้วยเครื่องมือใด		
บันทึกด้วยมือ	150	85.71
บันทึกด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์	10	5.71
บันทึกด้วยมือและเครื่องคอมพิวเตอร์	15	8.57

5. ระบบบัญชีของกิจการ		
สมุดบัญชี/สมุดรายวันทั่วไป	38	21.71
ทะเบียนและบัญชีย่อย/ทะเบียนสมาชิกและหุ้น	26	14.86
เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี/ใบเสร็จรับเงิน	30	17.14
การจัดทำรายงานทางการเงิน/บัญชีรับ-รายจ่าย	81	46.29
6. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี		
ขาดบุคคลที่มีความพร้อมในการจัดทำบัญชี	50	19.23
ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีอย่างถูกต้อง	112	43.08
ขาดการอบรมพัฒนาความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี	7	2.69
การจัดทำเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีไม่ครบถ้วน	10	3.85
การจัดเก็บเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีไม่เป็นระบบ	9	3.46
การบันทึกรายการบัญชีไม่ถูกต้อง	20	7.69
การจัดทำงบการเงินไม่ถูกต้อง	25	9.62
ขาดความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มในการจัดทำเอกสาร	5	1.92
ขาดการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดทำบัญชี	12	4.62
ไม่พบปัญหาในการจัดทำบัญชี	10	3.85

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ผู้ประกอบการ OTOP มีการจัดทำบัญชี คิดเป็นร้อยละ 70.56 และมีกลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่จัดทำบัญชี คิดเป็นร้อยละ 29.44 ผู้จัดจัดทำบัญชีส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการ คิดเป็นร้อยละ 51.43 รองลงมาเป็นประธานกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 29.71 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 54.29 รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.57 กิจการมีการบันทึกบัญชีด้วยมือเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 85.71 กิจการส่วนใหญ่บันทึกบัญชีโดยการจัดทำรายงานทางการเงินบัญชีรายรับ-รายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 46.29 ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานกิจการส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีอย่างถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 43.08

ส่วนที่ 2 ผลการพัฒนาคู่มือการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพการประกอบการ ลักษณะ ปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรีทั้ง 248 คนแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวแทนกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการ มาทำการสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน 10 คน โดยเริ่มจากกระบวนการพูดคุยปัญหาเชิงลึกด้านการจัดทำบัญชีของสถานประกอบการ หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการพัฒนาคู่มือการจัดทำบัญชีตามมาตรฐานการบัญชี หลักการบัญชีทั่วไป และประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่

ละกิจการ เพื่อให้ผู้ประกอบการได้นำไปใช้ในการจัดทำบัญชี จากการพัฒนาได้คู่มือประกอบด้วยรายละเอียด 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แนวปฏิบัติเบื้องต้นเกี่ยวกับการเงินการบัญชี

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการจัดทำบัญชี

ส่วนที่ 3 เอกสารประกอบการลงบัญชี พร้อมคำอธิบายรายการ

ส่วนที่ 4 สมุดบัญชี

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรีที่ส่งผลให้มีความสามารถในการแข่งขัน

ผู้วิจัยได้นำคู่มือการจัดทำบัญชีที่ได้จากการพัฒนามอบให้กับผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรีที่ทำการสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน 10 คน นำไปใช้เป็นระยะเวลา 3 เดือน และได้มีการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชี ของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรีที่ส่งผลให้มีความสามารถในการแข่งขัน ผู้วิจัยได้แบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการบัญชีของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 3 แสดงความถี่และค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. ประเภทของสถานประกอบการ		
กลุ่มผู้ผลิตชุมชน	6	60
กลุ่มผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของคนเดียว	4	40
กลุ่มผู้ผลิตที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	-	-
รวม	10	100
2. ประเภทผลิตภัณฑ์		
อาหาร	2	20
เครื่องดื่ม	2	20
ผ้า/เครื่องแต่งกาย	2	20
ของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก	2	20
สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	2	20
อื่นๆ		
รวม	**10**	**100**

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย ผู้ประกอบการประเภทกลุ่มผู้ผลิตชุมชนจำนวน 6 รายคิดเป็นร้อยละ 60 และผู้ประกอบการกลุ่มผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของคนเดียว จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 โดยประกอบได้ด้วยผลิตภัณฑ์ประเภทผลิตภัณฑ์อาหารจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20 ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่มจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20 ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้า/เครื่องแต่งกายจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20 ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึกจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20 และผลิตภัณฑ์ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการบัญชีของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี มีความคิดเห็นว่ารูปแบบการจัดทำบัญชีตามคู่มือมีความเหมาะสมสามารถปรับใช้กับกิจการได้ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน เมื่อจัดทำบัญชีแล้วทำให้ทราบผลการดำเนินงานของกิจการ โดยการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องช่วยเพิ่มความสามารถในแข่งขันกิจการช่วยให้กิจการดูน่าเชื่อถือมากขึ้น และเมื่อทราบข้อมูลทางการบัญชีที่ตรงตามความเป็นจริงแล้ว ส่งผลให้กิจการทราบถึงข้อมูลด้านการเงิน และต้นทุนของกิจการ สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆในกิจการได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

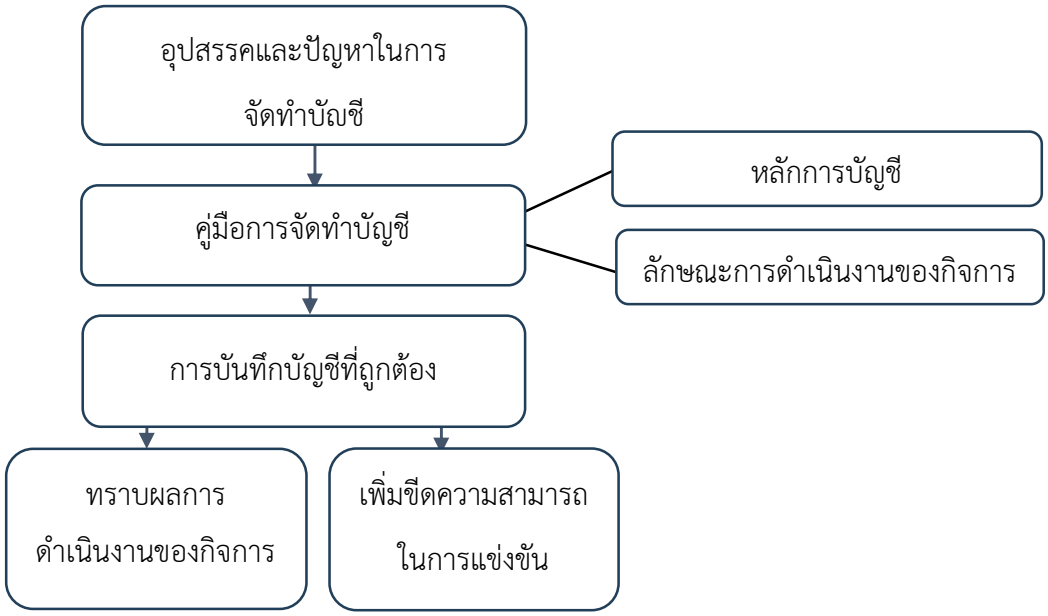
การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของคนเดียว โดยมีประเภทผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นประเภทอาหาร รองลงมาเป็นประเภทของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก ประเภทเครื่องดื่ม ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร และประเภทผ้า/เครื่องแต่งกาย ตามลำดับ ข้อมูลด้านการบัญชีของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่มีการจัดทำบัญชี ผู้จัดทำบัญชีส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการ รองลงมาเป็นประธานกลุ่ม ระดับการศึกษาประถมศึกษาส่วนใหญ่ใช้การบันทึกบัญชีด้วยมือ กิจการส่วนใหญ่ใช้การจดบันทึกด้วยการจัดทำรายงานทางการเงิน ได้แก่ บัญชีรายรับรายจ่ายเป็นส่วนใหญ่ และมีปัญหาในการจัดทำบัญชีในเรื่องการขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีอย่างถูกต้อง ขาดบุคคลที่มีความพร้อมในการจัดทำบัญชี จึงส่งผลให้การจัดทำงบการเงินไม่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลลดา เหมะธุลินและคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ประเภทจักสานในจังหวัดอุดรธานี พบว่า การบันทึกบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP ยังไม่เป็นระบบและขาดความรู้ความเข้าใจในการบันทึกบัญชีรวมทั้งการบันทึกบัญชีไม่ครบถ้วนทุกรายการ เป็นลักษณะของการจดบันทึกรายรับรายจ่ายแบบง่ายๆ เท่านั้น ยังไม่มีเครื่องมือในการปฏิบัติงานที่ ทันสมัย และใช้สมุดบัญชีเพียงไม่กี่เล่มทำให้ไม่สามารถ สรุปผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจได้อย่างชัดเจน และ ไม่สามารถนำข้อมูลทางบัญชีมาเปรียบเทียบกันได้ สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ เสาวลักษณ์ จันทร์ประสิทธิ์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการบัญชีในการวางแผนธุรกิจของสินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว พบว่า การจัดทำบัญชีของกลุ่มผู้ผลิตปัจจุบัน มีการจัดทำบัญชีอย่างง่าย คือ มีการบันทึกรายรับรายจ่าย แต่ไม่เป็นไปตามหลักการบัญชี

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีของผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรีที่ส่งผลให้มีความสามารถในการแข่งขัน จากการสนทนากลุ่ม (Focus group) ของผู้ประกอบการประเภทกลุ่มผู้ผลิตชุมชนและผู้ประกอบการกลุ่มผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของคนเดียว ประกอบได้ด้วยผลิตภัณฑ์ประเภทผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม ผ้า/เครื่องแต่งกาย ของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก จำนวน และผลิตภัณฑ์ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร ผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี มีความคิดเห็นว่ารูปแบบการจัดทำบัญชีตามคู่มือมีความเหมาะสม สามารถนำมาใช้กับกิจการได้จริงไม่ยุ่งยากซับซ้อน และเมื่อจัดทำบัญชีถูกต้องตามคู่มือแล้วทำให้ทราบผลการดำเนินงานของกิจการ ทราบข้อมูลด้านการเงิน ข้อมูลด้านต้นทุนของกิจการ สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆในกิจการได้อย่างเหมาะสม ซึ่งข้อมูลทางการบัญชีที่ถูกต้องช่วยให้กิจการดูน่าเชื่อถือมากขึ้นและช่วยเพิ่มความสามารถในแข่งขันกิจการได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัจวัฒก์ วรโยธาและคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบัญชีในการบริหารเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันกลุ่มเย็บผ้าฝ้ายพื้นเมือง บ้านกกไอ ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร พบว่า รูปแบบการบัญชีที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งงบต้นทุนการผลิตและงบรายได้และค่าใช้จ่าย สามารถทำให้กลุ่มเห็นต้นทุนและผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้เพื่อวางแผนการบริหาร เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในอนาคต

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากอุปสรรคและปัญหาในการจัดทำบัญชีของกิจการ นำไปสู่การพัฒนาคู่มือการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องตามหลักการบัญชีและครอบคลุมการดำเนินงานของกิจการ ซึ่งการจัดทำบัญชีมีความสำคัญต่อกิจการเป็นอย่างมาก หากมีรูปแบบการจัดทำบัญชีที่ดี ก็จะช่วยให้การบันทึกบัญชีถูกต้อง เมื่อมีการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องแล้วนั้น ก็จะส่งผลให้กิจการทราบผลการดำเนินงาน และช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

สรุป

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของคนเดียวและกลุ่มผู้ผลิตชุมชน โดยมีประเภทผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นประเภทอาหาร มีการจัดทำบัญชี โดยเจ้าของกิจการหรือประธานกลุ่มเป็นผู้จดบันทึก ใช้การบันทึกบัญชีด้วยมือ จดบันทึกในรูปแบบของบัญชีรายรับรายจ่าย ปัญหาที่พบในการจัดทำบัญชี คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี ขาดบุคคลที่มีความพร้อมในการจัดทำบัญชี จึงส่งผลให้การบันทึกบัญชีและการจัดทำงบการเงินไม่ถูกต้อง

2. คู่มือการจัดทำบัญชีที่ได้จากพูดคุยปัญหาเชิงลึกด้านการจัดทำบัญชีของสถานประกอบการพัฒนาคู่มือการจัดทำบัญชีตามมาตรฐานการบัญชี หลักการบัญชีทั่วไป และประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละกิจการ เพื่อให้ผู้ประกอบการได้นำไปใช้ในการจัดทำบัญชีพัฒนาได้คู่มือประกอบด้วยรายละเอียด 4 ส่วนประอบด้วย ส่วนที่ 1 แนวปฏิบัติเบื้องต้นเกี่ยวกับการเงินการบัญชี ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการจัดทำบัญชี ส่วนที่ 3 เอกสารประกอบการลงบัญชี พร้อมคำอธิบายรายการ ส่วนที่ 4 สมุดบัญชี

3. จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี หลังจากได้นำคู่มือการจัดทำบัญชีไปใช้ในกิจการ มีความคิดเห็นว่ารูปแบบการจัดทำบัญชีตามคู่มือมีความเหมาะสม สามารถนำมาใช้กับกิจการได้จริงไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน และเมื่อจัดทำบัญชีถูกต้องตามคู่มือแล้วทำให้ทราบผลการดำเนินงานของกิจการ ทราบข้อมูลด้านการเงิน ข้อมูลด้านต้นทุนของกิจการ สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆในกิจการได้อย่างเหมาะสม ซึ่งข้อมูลทางการบัญชีที่ถูกต้องสามารถเพิ่มความน่าเชื่อถือและเพิ่มความสามารถในแข่งขันกิจการได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้ประกอบการ ควรมีการคัดเลือกสมาชิกกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในด้านบัญชี มอบหมายหน้าที่ในการจัดทำเอกสารประกอบการลงบัญชีต่างๆ บันทึกบัญชีอย่างสม่ำเสมอ และจัดทำรายงานทางการเงินให้กับกิจการผู้ประกอบการ

1.2 ผู้ประกอบการ ควรให้ความสำคัญในการจัดทำบัญชี ศึกษาข้อมูลในการจัดทำบัญชี และมีการส่งเสริมสมาชิกเข้าร่วมการอบรมพัฒนาความรู้ด้านบัญชีอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดเพชรบุรี ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาข้อมูลจากผู้ประกอบการ จังหวัดอื่นๆ เพื่อเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลการจัดทำบัญชีของกิจการ

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2565). *ข้อมูลโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์.* สืบค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2566 จากhttp://www.thaitambon.com/OTOP/Info/Info1A.htm

จินตนา เหล่าชัยพฤกษ์. (2556). *ปัญหาและการพัฒนาระบบบัญชีของบริษัท หวานใจ จำกัด.* การค้นคว้าอิสระ.บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต:วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการมหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ชลลดา เหมะธุลินและคณะ (2561). ปัญหาในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ประเภทจักสานในจังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 8*(1): 51-57.

ดุษณี ส่องเมือง. (2561). *การออกแบบระบบบัญชี.* พิมพ์ครั้งที่10. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.

ภรณี หลาวทอง. (2558). *ตัวแบบการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนประเภทผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายในประเทศไทย.* การจัดการดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ.มหาวิทยาลัยศรีปทุม .

ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์ และสุภชัย พาหุมันโต. (2553). *การศึกษาระบบบัญชี สำหรับกลุ่มผู้ผลิตโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดอุบลราชธานี.*ค้นคว้าอิสระ/บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร

สัจวัฒก์ วรโยธาและคณะ. (2561). การพัฒนาระบบบัญชีในการบริหารเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของกลุ่มเย็บผ้าฝ้ายพื้นเมือง บ้านกกไอ ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 8*(2): 81-89.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบุรี. (2558). *รายงานการประชุมการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP อำเภอบ้านแหลม ครั้งที่ 1.* เพชรบุรี: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบุรี.

เสาวลักษณ์ จันทร์ประสิทธิ์. (2559). การจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลทางการบัญชีในการวางแผนธุรกิจของสินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 8*(2): 43-52.

Krejcie, R. & Morgan, D. (1970) . “Determining sample sizes for research activities.” Educational and Psychological Measurement 30: 607-610.

รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

An Effective Small School Administration Model under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2

กฤษกวินทร์ ศรีชัย[1], สุทธิพงศ์ หกสุวรรณ[2], สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์[3]
Kritkawin Srichai[1], Suttipong Hoksuwan[2], Suwat Julsuwan[3]
[1-2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
[1-2]Faculty of Education, Mahasarakham University
Email: Kritkawin.srichai@gmail.com[1], Email: Suttipong.h@msu.ac.th[2], Email: Suwat.j@msu.ac.th[3]

Received : March 24, 2024; **Revised :** May 27, 2025; **Accepted :** September 5, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล และ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) กำหนดพื้นที่การวิจัย คือ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 265 คน กำหนดขนาดโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้านทุกด้าน มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวม เท่ากับ 0.232 โดยด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด

2. รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลไกการทำงาน 4) วิธีดำเนินการ และ 5) การวัดและประเมินผล ขับเคลื่อนรูปแบบโดยใช้กระบวนการ PLC และการนิเทศภายใน ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ของรูปแบบ โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบข้อมูลองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล และได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล เพื่อใช้สำหรับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กอย่างสอดคล้องตามบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the current state, desirable state, and the priority needs index (PNI modified) of an effective small school administration, and 2) To develop an effective small school administration model under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2. The research design is a mixed methods research. The research area is small schools under the Office of the Primary Educational Service Area, Mahasarakham Area 2. The sample group totaling 265 persons determined using the Krejcie and Morgan table and used multi-stage random sampling method for sampling the samples, and key informants consisted of 3 pilot administrators and 7 experts, selected by purposive sampling. Research instruments were questionnaires, an interview form, and model suitability and possibility assessment forms. Statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and the priority needs index (PNI modified). The research results found that:

1. The current state of effective small school administration under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2 overall and all aspects, were at moderate levels. The desirable state overall and all aspects were at high levels. The priority needs index overall was 0.232, with the aspect of participation and cooperation networks has the highest priority needs index value.

2. An effective small school administration model under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2 consists of 5 components: 1) concept and principles, 2) objectives, 3) working mechanisms, 4) methods of operation, and 5) measurement and evaluation. The model is driven by the PLC process and internal supervision. The results of the evaluation of the appropriateness and feasibility of the model by the panel of experts found that the model was appropriate and feasible both at the highest levels.

In conclusion, the results of this research provide information on the components that are necessary for developing effective small school administration and have an effective small school management model to be used for administrative small schools in a way that is truly consistent with the context of the area.

Keywords : Model Development, An Effective Administration Model, Small Size School

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีภารกิจหลัก คือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสถานศึกษาในสังกัด 32,879 แห่ง สถานศึกษาดังกล่าวนี้เป็นสถานศึกษาที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน ลงมา 10,877 แห่ง และในจำนวนนี้เป็นสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กมาก กล่าวคือมีนักเรียนต่ำกว่า 60 คน ลงมา ถึง 1,766 แห่ง ซึ่งสถานศึกษาขนาดเล็กเหล่านี้ ส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ 1) นักเรียนจากสถานศึกษาขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาขนาดอื่น ๆ 2) สถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ กล่าวคือมีการลงทุนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาขนาดที่ใหญ่กว่า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) จากสภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ พบว่ามีการนำเสนอองค์ประกอบสำคัญของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 4 ด้าน คือ 1) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และ 4) ด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา โดยเฉพาะปัจจัยด้านที่สำคัญ คือ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารและด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา (วิชัย ลาธิ, 2564) และจากการศึกษาของ Raggl (2015) เกี่ยวกับการศึกษาโอกาสและความท้าทายจากมุมมองของครูและนักเรียนเกี่ยวกับสภาพการสอนและการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบทเล็กในออสเตรียและสวิตเซอร์แลนด์ ยังพบว่า 1) บริบทของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการทำงานของครูใหญ่และครู ตลอดจนการเรียนรู้ของเด็ก และ 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนมีผลต่อสภาพการทำงานของครูเช่นกัน จากสภาพปัญหาโดยภาพรวมของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กควรมีพื้นฐานจากความเข้าใจสภาพปัญหาตามความเป็นจริง สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ดำเนินการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กเช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ บนสภาพบริบทที่แตกต่างกันของโรงเรียนแต่ละขนาด จึงทำให้เกิดความแตกต่างกัน และพบปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านบริหารจัดการของโรงเรียนและคุณภาพของผู้เรียน ได้แก่ ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้นและ

นักเรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลา ไม่เต็มความสามารถ เพราะมีภารกิจอื่นที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอน ในบางภารกิจต้องระดมครูช่วยกันเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย และจากข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสังกัด พบว่า ในปีการศึกษา 2565 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (NT) เท่ากับ 51.44 (ระดับประเทศ 52.80) และผลทดสอบทางการศึกษาระดับพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่ากับ 37.98 (ระดับประเทศ 39.73) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2566) ซึ่งผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 2 ระดับ ยังคงต่ำกว่าที่ควรจะเป็น 2) ด้านความพร้อม เนื่องจากความพร้อมของโรงเรียน ครู นักเรียน สื่อต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนมีความพร้อมน้อยกว่าโรงเรียนขนาดอื่น และด้านงบประมาณ โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนน้อย ซึ่งเป็นข้อจำกัด เงื่อนไขในการจัดสรรงบประมาณ งบลงทุน ค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้างจากต้นสังกัด รวมทั้งการได้รับเงินงบประมาณอุดหนุนและงบประมาณด้านอื่น ๆ ทำให้การบริหารจัดการได้ไม่เต็มที่เท่าโรงเรียนขนาดอื่น 3) ด้านการมีส่วนร่วม ด้วยโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากร ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงสำคัญมากเพื่อให้สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดและจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การดำเนินงานที่ผ่านมา ยังขาดการมีส่วนร่วมที่เพียงพอทั้งระหว่างโรงเรียนในสังกัด โรงเรียนและหน่วยงานในพื้นที่ โรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งควรได้รับการแก้ไขเพื่อให้เกิดการพัฒนาร่วมกันต่อไป 4) ด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีบริบทแตกต่างจากโรงเรียนขนาดอื่น ๆ การบริหารจัดการจึงต้องปรับให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยทำการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นตามความต้องการจริงในบริบทของพื้นที่วิจัย โดยผลการศึกษาจะนำมาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลและสอดคล้องกับความต้องการตามบริบทของพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

1. รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

คำว่า “รูปแบบ” ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษ “Model” ได้มีคำใช้ในภาษาไทยหลายคำ เช่น แบบจำลอง ต้นแบบ หุ่นจำลอง รูปหุ่น โมเดล เป็นต้น การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดความหมายของรูปแบบไว้ว่า หมายถึง ภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ถูกสร้างหรือพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของโครงสร้างทางความคิด หรือองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ (ทิศนา แขมมณี, 2546; บุญชม ศรีสะอาด, 2551; รัตนะ บัวสนธ์, 2552; วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2553; พัฒนา พรหมณี และคณะ, 2560; Good, 1973; Corsini และ Auerbach, 1996; Raj, 1996)

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลไกการทำงาน 4) วิธีดำเนินการ และ 5) การวัดและประเมินผล (Ivancevich และคณะ, 1989; อ้างถึงใน พัฒนา พรหมณี และคณะ, 2560; ทิศนา แขมมณี, 2546; สมาน อัศวภูมิ, 2550; ธีระ รุญเจริญ, 2550; วิชัย ลาธิ, 2564; สิริกาญจน์ แก้วคำไสย์, 2565; บัญชา เสนาคูณ, 2566)

2. การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล โรงเรียนที่มีประสิทธิผล คือ โรงเรียนที่มีความพร้อมสมบูรณ์ด้วยคุณภาพ สามารถดำเนินการพัฒนาตนเองตามเป้าหมาย พัฒนานักเรียนให้ประสบความสำเร็จตามความสามารถของตน ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิภาพของผู้บริหารและครูที่สามารถใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารจัดการเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีความสามารถในการปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (นงค์ลักษณ์ เรือนทอง, 2550; พิมพรรณ สุริโย, 2552; เรียม สุขกล่ำ, 2553; Reynolds & Creemers, 1990) จากการศึกษาองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลที่ได้จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ (Mott, 1972; Mortimore และคณะ, 1988; Lunenburg และ Ornstein, 1991; Hoy และ Miskel, 1991; วิโรจน์ สารรัตนะ, 2544; ภารดี อนันต์นาวี, 2557) คือ 1) การบริหารจัดการองค์กร 2) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และ 4) การมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น และพัฒนารูปแบบการบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็ก

ที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 160 คน ครูโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 645 คน สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 รวมทั้งสิ้น 805 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใชตาราง Krejcie and Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 265 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดังนี้

1.2.1 คำนวณร้อยสัดส่วนจากขนาดของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้จากตาราง Krejcie and Morgan สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 32.92 ของประชากร

1.2.2 นำสัดส่วนในข้อ 2.2.1 มาใช้คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอำเภอให้มีสัดส่วนเท่ากันหรือใกล้เคียง จนได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามอำเภอ ดังในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จากโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	ประชากร				กลุ่มตัวอย่าง			
	โรงเรียน	ผู้บริหาร	ครู	รวม	โรงเรียน	ผู้บริหาร	ครู	รวม
วาปีปทุม	50	50	236	286	16	16	79	95
พยัคฆภูมิพิสัย	37	37	138	175	12	12	46	58
นาเชือก	36	36	107	143	12	12	35	47
นาดูน	23	23	91	114	7	7	30	37
ยางสีสุราช	14	14	73	87	4	4	24	28
รวม	160	160	645	805	51	51	214	265

1.2.3 จัดทำสลากรายชื่อโรงเรียนขนาดเล็กทั้งหมด 160 โรงเรียน และแบ่งกลุ่มโรงเรียนจำแนกตามอำเภอ

1.2.4 จับสลากรายชื่อโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จนครบตามจำนวนโรงเรียนที่ต้องการ คือ โรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอวาปีปุทม จำนวน 16 โรง อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย 12 โรง อำเภอนาเชือก 12 โรง อำเภอนาดูน 7 โรง และอำเภอยางสีสุราช 4 โรง รวมโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 51 โรง

1.2.5 ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย โดยจัดเตรียมแบบสอบถามใส่ซองเอกสาร จัดส่งไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง แต่ละโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 1 คน และครูโรงเรียนละ 4-5 คน ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 265 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1967) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ผลการหาคุณภาพ พบว่า แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.60-1.00 ค่าอำนาจจำแนก ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total Correlation) ระหว่าง 0.318-0.853 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับตามวิธีของ Cronbach (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.908 และ 0.972 ตามลำดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผ่านทางธุรการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ดำเนินการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยระยะที่ 1 ในช่วง มกราคม - มีนาคม 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำนวณหาค่าความต้องการจำเป็น (PNImodified)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลวิธีปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ดังนี้

1.1.1 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานด้านการบริหารสถานศึกษา ได้รับรางวัล "ดีเด่น" ในระดับจังหวัด หรือระดับประเทศ

1.1.2 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนชัดเจนโดดเด่น เป็นที่ประจักษ์ในระดับจังหวัด หรือระดับประเทศ

1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ดังนี้

1.2.1 เป็นผู้บริหารของสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีความรู้และปฏิบัติหน้าที่ด้านการบริหารในระดับอุดมศึกษา หรือเป็นผู้บริหารของสถานศึกษา ที่มีความรู้และปฏิบัติหน้าที่ด้านการบริหารสถานศึกษา และ

1.2.2 สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโท เป็นต้นไป สาขาด้านการบริหารการศึกษา หรือสาขาทางด้านการศึกษา หรือสาขาทางด้านการวิจัย และ

1.2.3 มีประสบการณ์และมีผลงานด้านการบริหารงานระดับอุดมศึกษา หรือมีผลงานด้านการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกวิธีปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

2.2 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยระยะที่ 2 ในเดือนสิงหาคม 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการประเมินรูปแบบฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปรากฏผลดังในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ		
1. การบริหารจัดการองค์กร	3.33	0.59	ปานกลาง	4.17	0.83	มาก	0.251	2
2. การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	3.44	0.64	ปานกลาง	4.08	0.89	มาก	0.187	4
3. การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	3.39	0.65	ปานกลาง	4.21	0.89	มาก	0.244	3
4. การมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ	3.36	0.70	ปานกลาง	4.35	0.85	มาก	0.275	1
โดยรวม	3.39	0.64	ปานกลาง	4.18	0.81	มาก	0.232	-

จากตาราง 2 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีสภาพปัจจุบันด้านการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ 0.232 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ ลำดับที่ 2 การบริหารจัดการองค์กร ลำดับที่ 3 การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และลำดับที่ 4 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลไกการทำงาน 4) วิธีดำเนินการ และ 5) การวัดและประเมินผล โดย

มีวัตถุประสงค์ของรูปแบบ คือ เพื่อพัฒนาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการองค์กร 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ รูปแบบ จำแนกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการองค์กร 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ และขับเคลื่อนรูปแบบโดยใช้กระบวนการ PLC และการนิเทศภายใน การวัดและประเมินผลรูปแบบ ดำเนินการโดยใช้แบบประเมิน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปรากฏผลดังในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ประเด็นการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มค. เขต 2	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. แนวคิดและหลักการ						
1.1 การอธิบายบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก	4.86	0.38	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด
1.2 การอธิบายสภาพปัญหาที่นำสู่การพัฒนารูปแบบ	4.57	0.53	มากที่สุด	4.71	0.49	มากที่สุด
1.3 การอธิบายเกี่ยวกับหลักการที่ใช้ในการพัฒนา	4.86	0.38	มากที่สุด	4.86	0.38	มากที่สุด
1.4 การอธิบายเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการพัฒนา	4.29	0.49	มาก	4.71	0.49	มากที่สุด
1.5 บทสรุปของแนวคิดและหลักการ	4.43	0.53	มาก	4.43	0.53	มาก
รวม	4.60	0.50	มากที่สุด	4.66	0.48	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์						
2.1 ความชัดเจนของวัตถุประสงค์	4.00	0.00	มาก	4.29	0.49	มาก

ประเด็นการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มค. เขต 2	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
2.2 ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และชื่อรูปแบบ	4.29	0.49	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด
2.3 วัตถุประสงค์แสดงถึงขอบเขตการพัฒนาของรูปแบบ	4.14	0.38	มาก	4.43	0.53	มาก
2.4 วัตถุประสงค์เชื่อมโยงถึงการปฏิบัติของรูปแบบ	4.43	0.53	มาก	4.71	0.49	มากที่สุด
2.5 วัตถุประสงค์สามารถวัดและประเมินผลได้	4.86	0.38	มากที่สุด	4.86	0.38	มากที่สุด
รวม	4.34	0.48	มาก	4.57	0.50	มากที่สุด
3. กลไกการทำงาน						
3.1 การอธิบายเกี่ยวกับส่วนประกอบของรูปแบบ	4.43	0.53	มาก	4.86	0.38	มากที่สุด
3.2 การอธิบายเกี่ยวกับวิธีการทำงานของรูปแบบ	4.57	0.53	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด
3.3 แผนภาพรูปแบบแสดงให้เห็นองค์ประกอบทั้งหมด	4.29	0.49	มาก	4.43	0.53	มาก
3.4 แผนภาพรูปแบบแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของแต่ละส่วน	4.86	0.38	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.5 แผนภาพชัดเจน ช่วยให้เกิดความเข้าใจรูปแบบและการดำเนินการโดยภาพรวมของรูปแบบ	3.71	0.76	มาก	4.29	0.49	มาก
รวม	4.37	0.65	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
4. วิธีดำเนินการ						
4.1 วิธีการขับเคลื่อนโดยใช้กระบวนการ PLC	4.86	0.38	มากที่สุด	4.71	0.49	มากที่สุด
4.2 วิธีการขับเคลื่อนโดยใช้การนิเทศภายใน	4.71	0.49	มากที่สุด	4.71	0.49	มากที่สุด

ประเด็นการประเมิน รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มค. เขต 2	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
4.3 วิธีดำเนินการด้านการบริหารจัดการองค์กร	4.71	0.49	มากที่สุด	4.86	0.38	มากที่สุด
4.4 วิธีดำเนินการด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	4.86	0.38	มากที่สุด	4.86	0.38	มากที่สุด
4.5 วิธีดำเนินการด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	4.86	0.38	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.6 วิธีดำเนินการด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.83	0.38	มากที่สุด	4.86	0.35	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผล						
5.1 วิธีการวัดและประเมินผล	4.57	0.53	มากที่สุด	4.71	0.49	มากที่สุด
5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล	4.43	0.53	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด
5.3 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.29	0.49	มาก	4.29	0.49	มาก
5.4 การวัดและประเมินผลวัดได้ครอบคลุมองค์ประกอบของรูปแบบ	4.71	0.49	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.50	0.51	มาก	4.64	0.49	มากที่สุด
โดยรวม	**4.54**	**0.53**	**มากที่สุด**	**4.68**	**0.47**	**มากที่สุด**

จากตาราง 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้านทุกด้าน มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เป็นรายด้าน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกด้าน ผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความต้องการการพัฒนาด้านการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ สอดคล้องกับการศึกษาของ ทัศพร ปูมสีดา ชญาพิมพ์ อุสาโห และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2564) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกด้าน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดเล็กยังต้องการได้รับการพัฒนาและส่งเสริมในทุกด้าน และสอดคล้องกับ ยุพา บุญอนันต์ (2560) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ปัญหาด้านการบริหารจัดการองค์กร และปัญหาด้านการบริหารจัดการบุคคล

การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวม เท่ากับ 0.232 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด สาเหตุที่เห็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า มีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา การพัฒนางานในด้านต่าง ๆ ทุก ๆ เรื่อง ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้การพัฒนานั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของการพัฒนาที่กำหนดไว้ ดังที่ Mortimore และคณะ (1988) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความเข้าใจความต้องการของโรงเรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจ ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนควรมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินเชิงนโยบาย การเพิ่มความก้าวหน้าของนักเรียน และการมีส่วนร่วมของครู โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จครูมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนหลักสูตรและแสดงบทบาทหลักในการพัฒนาแนวทางของหลักสูตร เช่นเดียวกับผู้ช่วยผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจเกี่ยวกับชั้นเรียนใด ครูจะต้องสอนซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ สสิพัชร์ สาทรพาณิชย์ (2561) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล

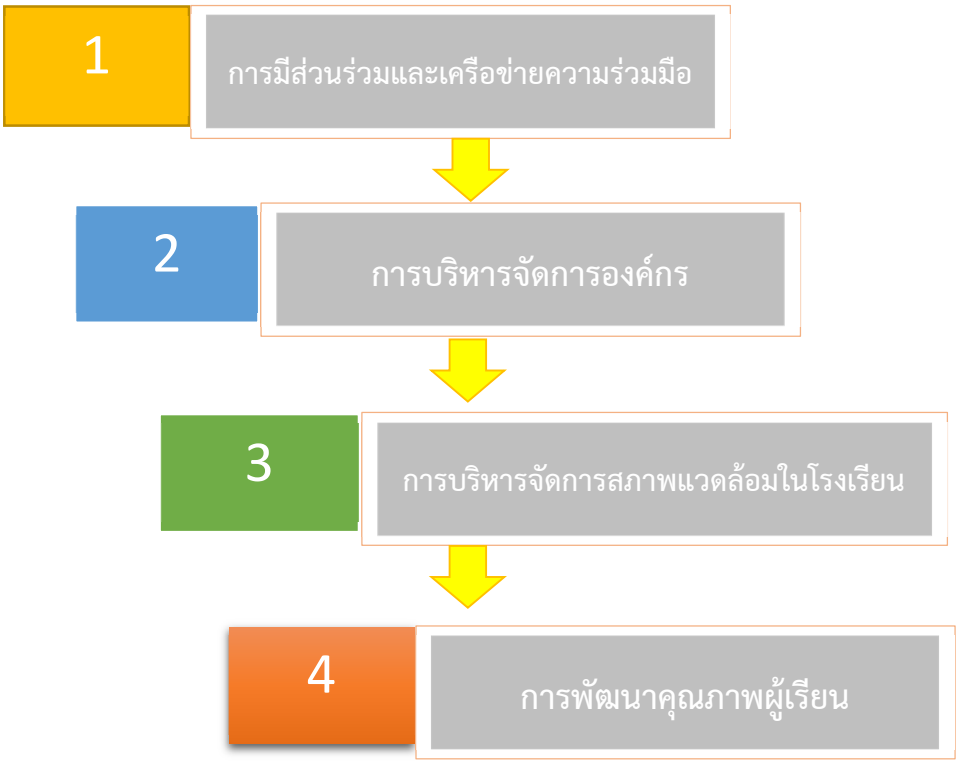
ของโรงเรียน มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 และได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานของรูปแบบ ไว้ว่าประกอบด้วย 7 หมวด ซึ่งหนึ่งในนั้น คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลไกการทำงาน 4) วิธีดำเนินการ และ 5) การวัดและประเมินผล โดยมีวัตถุประสงค์ของรูปแบบ คือ เพื่อพัฒนาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการองค์กร 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ รูปแบบ จำแนกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการองค์กร 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ และขับเคลื่อนรูปแบบโดยใช้กระบวนการ PLC และการนิเทศภายใน การวัดและประเมินผลรูปแบบ ดำเนินการโดยใช้แบบประเมิน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญวรา พิชญชานันท์ และทวี วาจาสัตย์ (2564) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารงานที่มีคุณภาพและมีประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ค้นพบองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

ลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ภาพประกอบ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพประกอบ 1 พบว่า การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 การมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ ลำดับที่ 2 การบริหารจัดการองค์กร ลำดับที่ 3 การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และลำดับที่ 4 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

สรุป

1. โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีสภาพปัจจุบันด้านการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวม เท่ากับ 0.232 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ ลำดับที่ 2 การบริหารจัดการองค์กร ลำดับที่ 3 การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และลำดับที่ 4 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามลำดับ

2. รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลไกการทำงาน 4) วิธีดำเนินการ และ 5) การวัดและประเมินผล โดยมีวัตถุประสงค์ของรูปแบบ คือ เพื่อพัฒนาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการองค์กร 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ ขับเคลื่อนรูปแบบโดยใช้กระบวนการ PLC และการนิเทศภายใน การวัดและประเมินผลรูปแบบ ดำเนินการโดยใช้แบบประเมิน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ควรให้ความสำคัญกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล โดยมุ่งเน้นด้านการบริหารจัดการองค์กร เนื่องจากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล พบว่า ด้านการบริหารจัดการองค์กรมีผลการประเมินสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

1.2 ในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ เป็นลำดับแรก เนื่องจาก ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล พบว่า การมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ สูงกว่าด้านอื่น ๆ และมีลำดับความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่ 1

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ผลการใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล โดยนำรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นจากการวิจัยนี้ ไปทดลองใช้จริง เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับและผลสะท้อนจากการใช้งานรูปแบบจริง และนำผลที่ได้มาปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีอิทธิผลต่อการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล เพื่อทราบข้อมูลปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล และเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านที่เกี่ยวข้องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). *แนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนการสอน ตามเจตนารมณ์ กระทรวงศึกษาธิการ "2549 ปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน"*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐาน.

ขวัญวรา พิชญชานันท์ และทวี วาจาสัตย์. (2564). รูปแบบการบริหารงานที่มีคุณภาพและมีประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี,* 13(1): 371-382.

ทัศพร ปูมสีดา ชญาพิมพ์ อุสาโห และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2564). สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา. *วารสารครุศาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,* 49(2): 1-15. https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=3955&context=educujournal.

ทิศนา แขมมณี. (2546). *14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.

นงลักษณ์ เรือนทอง. (2550). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บัญชา เสนาคูณ. (2566). *รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักศาสตร์พระราชา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2551). *การพัฒนาการสอน*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์.

พัฒนา พรหมณี ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และปณิธาน กระสังข์. (2560). แนวคิดการสร้างและพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข. *สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมาร,* 6(2): 128-135.

พิมพรรณ สุริโย. (2552). *ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เทศบาลกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 9 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ภารดี อนันต์นาวี. (2557). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหาร.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มนตรี.

ยุพา บุญอนันต์. (2560). *การพัฒนาระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวลัยอลงกรณ์.

รัตนะ บัวสนธ์. (2552). *ปรัชญาการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรียม สุขกล่ำ. (2553). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูกับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1*. *งานนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). *สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยสาส์น.

วิชัย ลาธิ. (2564). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์*. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2544). *โรงเรียน : องค์การแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์.

สมาน อัศวภูมิ. (2550). *เส้นทางสู่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา*. อุบลราชธานี: อุบลกิจ ออฟเซทการพิมพ์.

สสิพัชร์ สาทรพาณิชย์. (2562). *การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5*. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. มหาสารคาม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *การศึกษาสภาพการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

———. (2556). *แนวการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สิริกาญจน์ แก้วคำไสย์. (2565). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนยุคใหม่ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2*. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Corsini, R. J., & Auerbach, A. J. (1996). *Concise Encyclopedia of Psychology*. New York: John Wiley and sons.

Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw – Hill.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (1991). *Educational Administratration : Theory-research-practice*. 4th ed. Singapore: McGraw-Hill.

Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. in *Attitude Theory and Measurement*. P.90-95. New York: Wiley & Son.

Lunenburg, F. C., & Ornstein, A.C. (1991). *Educational Administration : Concepts and Practice*. Belmont: Wadsworth.

Mortimore, F., & others. (1988). *School Matters: The Junior Years Somerset: Open Books*. New York: McGraw-Hill.

Mott, P. E. (1972). *The characteristic of efficient organizations*. New York: Harper & Row.

Raggl, A. (2015). Teaching and learning in small rural primary schools in Austria and Switzerland—Opportunities and challenges from teachers' and students' perspectives. *International Journal of Educational Research,* 74(2): 127-135. https://doi.org/10.1016/j.ijer.2015.09.007.

Raj, M. (1996). Encychopadic of Psychology and Education. *Volumn 3 (M-Z)*. NewDelhi: ANMOL Publications PVT.

Reynolds, D., & Creemers, B. (1990). School Effectiveness and School Improvement: A Mission Statement. *School Effectiveness & School Improvement,* 1(1): 1-3.

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

Public Participation Affect the Fire Prevention and Mitigation in the Responsibility Area of Saimai Sub-Fire and Rescue Station, Bangkok Metropolitan Administration

สิทธิชา ไสยวุธ[1] อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ[2], ประสาน บุญโสภาคย์[3]

Sitticha Saiyawut[1*], Orapin Piyasakulkiat[2], Prasan Bunsobhak[3]

[1-3] หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

[1-3]Master of Public Administration Program Graduate School Kasem Bundit University

E-mail: Sitticha.Sai@gmail.com

Received : May 2, 2026; **Revised :** May 25, 2026; **Accepted :** May 26, 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) การดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย และ 3) อิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในเขตสายไหม จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการปฏิบัติ รองลงมาคือด้านการคิดและตัดสินใจ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการตรวจสอบและประเมินผล 2) การดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการตอบสนองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการฟื้นฟูและบูรณะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรอิสระทุกด้านร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิภาพการดำเนินงานได้ร้อยละ 80.0 (R^2= .800) เมื่อพิจารณาอิทธิพลรายด้านพบว่า ด้านการปฏิบัติมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการคิดและตัดสินใจ และด้านการตรวจสอบและประเมินผล ตามลำดับ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย, สถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม

Abstract

The purposes of this research were to study: 1) the level of public participation; 2) the implementation of fire prevention and mitigation; and 3) the influence of public participation on fire prevention and mitigation performance in the jurisdiction of the Saimai Sub-Fire and Rescue Station, Bangkok. The sample consisted of 400 residents in Saimai District, determined using Yamane's formula. Data were collected via questionnaires with a reliability coefficient of 0.93. Statistical analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test (One-way ANOVA), and Multiple Regression Analysis at a .05 significance level.

The findings revealed that:

1) Overall public participation was at a high level, with the highest mean in the "implementation" aspect, followed by "decision-making," while the "monitoring and evaluation" aspect had the lowest mean; 2) Overall fire prevention and mitigation implementation was at a high level, with the "response" aspect being the highest and "recovery and rehabilitation" being the lowest; 3) Public participation significantly influenced the performance of fire prevention and mitigation at the .05 level. The independent variables collectively predicted 80.0% of the variance in performance ($R^2 = .800$). Specifically, the "implementation" aspect had the highest influence, followed by "benefit-sharing," "decision-making," and "monitoring and evaluation," respectively.

Keywords: Public Participation, Fire Prevention and Mitigation, Saimai Sub-Fire and Rescue Station

บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีความเสี่ยงต่อสาธารณภัยหลากหลายมิติ โดยเฉพาะอัคคีภัยที่มีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นตามการขยายตัวของเมือง อาคารสูง และชุมชนแออัด ปัญหาสำคัญที่พบคืออุปสรรคด้านกายภาพ เช่น ตรอกซอยขนาดเล็กและการจราจรที่หนาแน่น ส่งผลให้ยานพาหนะกู้ภัยเข้าถึงพื้นที่ล่าช้า (ธนะพัฒน์ วิริต, 2564) นอกจากนี้ ภาครัฐยังเผชิญความท้าทายด้านข้อจำกัดของทรัพยากรบริหารจัดการ และปัญหาโครงสร้างระบบบัญชาการเหตุการณ์ที่ขาดความเอกภาพในการประสานงานร่วมกับภาคอาสาสมัคร ทำให้การระงับเหตุขาดประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสูญเสียที่เกินควร (ณภัทร เรืองจรัส และกานต์ บุณยะกาญจน, 2564) พื้นที่เขตสายไหมและกรุงเทพตอนเหนือ มีลักษณะที่เพิ่มความเสี่ยงด้านอัคคีภัย โดยเขตสายไหมมีชุมชนหนาแน่นจำนวนมาก

บ้านส่วนใหญ่ในชุมชนเก่าเป็นบ้านไม้ที่ไฟลุกลามได้ง่าย นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าฯ กทม. ยอมรับว่า สายไฟและสายสื่อสารเป็นอุปสรรคในการเข้าควบคุมเพลิงของเจ้าหน้าที่ รถดับเพลิงเข้าพื้นที่ได้ยาก ทำให้เพลิงลุกลามก่อนดับได้ ปัญหาไฟฟ้าลัดวงจรเป็นสาเหตุอันดับต้น ๆ มักเกิดจากอายุการใช้งานของสายไฟที่เก่าเกินไป ขาดการดูแลบำรุงรักษา ยกตัวอย่างเหตุเพลิงไหม้ชุมชนบ่อนไก่ (21 มิถุนายน 2565) ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 12 คน และไร้ที่พัก 109 คน เพลิงลุกไหม้บ้านเรือนที่ส่วนมากเป็นบ้านไม้ 2 ชั้นปลูกติดกัน ส่วนเหตุเพลิงไหม้สำเพ็ง (26 มิถุนายน 2565) ทำให้มีผู้บาดเจ็บ 11 ราย และเสียชีวิต 2 ราย

สำหรับสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยเขตสายไหม พบวิกฤตการณ์ด้านกำลังพลและทรัพยากรที่จำกัดอย่างมาก โดยมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการเพียง 3 นายต่อผลัด และรถดับเพลิง 1 คัน เพื่อดูแลพื้นที่กว้างขวางกว่า 44 ตารางกิโลเมตร และประชากรกว่าสองแสนคน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าสถานีฯ (2568) ระบุว่าหากเพลิงไหม้เข้าสู่ระยะเติบโต (Growth Stage) จนเกิดปรากฏการณ์แฟลชโอเวอร์ (Flashover) กำลังพลที่มีอยู่จะไม่สามารถระงับเหตุได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องรอการสนับสนุนจากสถานีหลัก ซึ่งอาจไม่ทันการณ์ต่อการรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

จากข้อจำกัดดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับบริการที่รอคอยความช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว มาเป็นพันธมิตรเชิงรุกในการเฝ้าระวังและระงับเหตุเบื้องต้น ตามแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 ระดับ ได้แก่ การร่วมคิดและตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมตรวจสอบประเมินผล (ธนารักษ์ ผาติสุวัณณ, 2562) ซึ่งหากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ จะช่วยลดความเสี่ยงและเพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันภัยในระดับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา "การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร" เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การป้องกันภัย และส่งเสริมการบริหารจัดการความปลอดภัยโดยมีชุมชนเป็นฐาน เพื่อลดความสูญเสียและสร้างความปลอดภัยที่เข้มแข็งให้กับพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

2. ศึกษาการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

3. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

2. ทราบการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

3. ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

4. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

อัคคีภัย หมายถึง ภัยที่เกิดจากไฟ ไฟไหม้ เหตุการณ์ไฟไหม้ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดคิดหรือไม่ได้ควบคุม ซึ่งลุกลามไปยังทรัพย์สิน อาคาร สถานที่ หรือพื้นที่ต่าง ๆ และสามารถสร้างความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อมได้อย่างร้ายแรง โดยทั่วไปสาเหตุมักเกิดจากความประมาท ความผิดพลาดทางเทคนิค อุบัติเหตุ หรือภัยธรรมชาติ ที่ก่อให้เกิดการเผาไหม้อย่างรวดเร็วและรุนแรง ซึ่งการเกิดอัคคีภัยคือสถานการณ์ฉุกเฉินที่ต้องการ การตอบสนองอย่างรวดเร็วและเป็นระบบเพื่อป้องกันการลุกลามและลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เขตสายไหม ในการป้องกันและกู้ภัยในกรณีเกิดเพลิงไหม้ ตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) มี 4 ประการ ได้แก่ **1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)** ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น

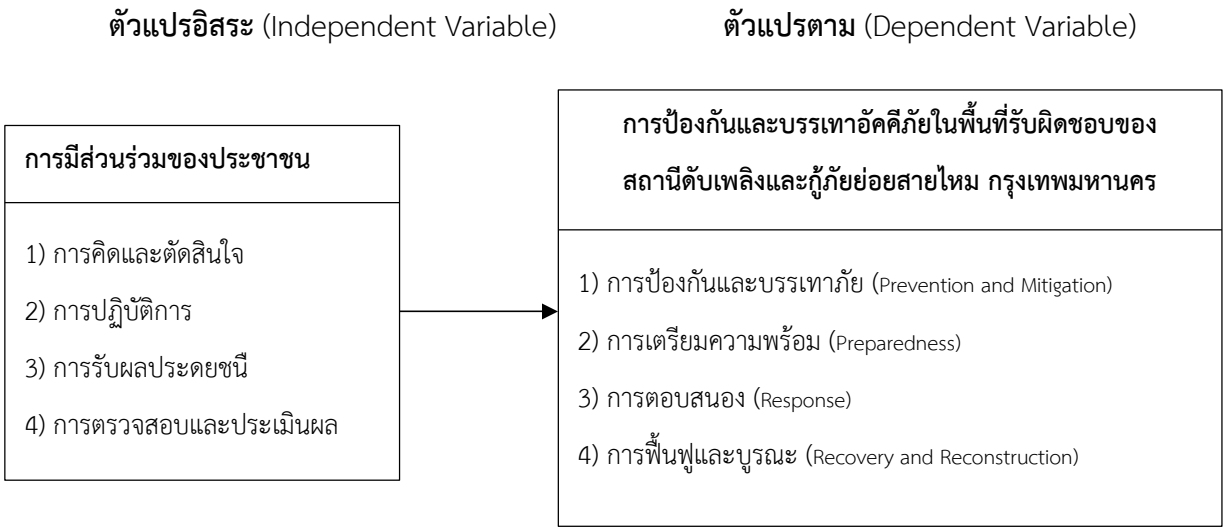
ประการแรกสุดที่ต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ เริ่มต้นตั้งแต่การวางแผนและช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ **2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)** เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานที่กำหนดว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด **3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)** มีทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่ต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ที่เป็นทั้งประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย**4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)** เป้นความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

แนวคิดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย หมายถึง ภารกิจที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันของประชาชนในพื้นที่เขตสายไหม และสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยเขตสายไหม กรุงเทพมหานครโดยใช้หลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management: DRM) 4 ขั้นตอนหลัก คือ **1) การป้องกันและบรรเทาภัย (Prevention and Mitigation)** หมายถึง มุ่งเน้นการลดความเสี่ยงและผลกระทบจากสาธารณภัยผ่านการวางแผนและดำเนินมาตรการต่าง ๆ **2) การเตรียมความพร้อม (Preparedness)** หมายถึง การมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยเขตสายไหมและประชาชน ผ่านการฝึกอบรม การซักซ้อม แผนเผชิญเหตุ การจัดเตรียมอุปกรณ์และทรัพยากรที่จำเป็น รวมถึงการสร้างระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ **3) การตอบสนอง (Response)** หมายถึง การดำเนินการทันทีเมื่อเกิดไฟไหม้เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย ลดความเสียหาย และฟื้นฟูสถานการณ์ให้กลับสู่ภาวะปกติโดยเร็ว **4) การฟื้นฟูและบูรณะ (Recovery and Reconstruction)** หมายถึง การมุ่งเน้นการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจหลังเกิดสาธารณภัยในพื้นที่เขตสายไหมเพื่อให้ชุมชนสามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ และเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อรับมือกับภัยในอนาคต (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, [ออนไลน์], 2568).

Urban Resilience Theory เป็นกรอบทฤษฎีที่พัฒนาต่อยอดจากนิเวศวิทยา (Holling, 1973) มาสู่การวางผังเมืองและการจัดการภัยพิบัติ โดยมองว่าเมืองไม่ใช่ระบบที่ต้องการ "ป้องกันสมบูรณ์แบบ" เป็นความสามารถของเมืองในการรับมือ ปรับตัว และฟื้นตัวจากความเครียดและภัยพิบัติทั้งเฉียบพลัน (shocks) และเรื้อรัง (stresses) โดยยังคงรักษาหน้าที่และโครงสร้างพื้นฐานไว้ได้ แนวคิดนี้พัฒนามาจากนิเวศวิทยา และถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการวางผังเมืองและการจัดการภัยพิบัติอย่างแพร่หลาย กรอบแนวคิดที่ได้รับการยอมรับสูงคือหลัก **4Rs** ของ Bruneau et al. (2003) ได้แก่ Robustness (ความทนทาน), Redundancy (ระบบสำรอง), Resourcefulness (การระดมทรัพยากร) และ Rapidity (ความรวดเร็วในการฟื้นตัว) ทฤษฎีนี้มองว่าเมืองที่มีความเปราะบางสะสม เช่น ชุมชนหนาแน่น โครงสร้างเก่า หรือการเข้าถึงบริการสาธารณะที่จำกัดจะมีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติสูงกว่าและฟื้นตัวได้ช้ากว่า

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอในส่วนก่อนหน้า สามารถกำหนดกรอบแนวคิดได้ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร จำนวน (สำนักงานเขตสายไหม, 2568) กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) กำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนไว้ที่ร้อยละ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จากวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ของพื้นที่เขตสายไหม และประชาชนที่ยินดีให้ข้อมูลและมีความสะดวกในการตอบแบบสอบถามจนครบตามจำนวน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ 2) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับ

ผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล กำหนดให้ผู้เลือกคำตอบได้ 5 ตัวเลือก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 25 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการสาธารณภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยในพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ได้แก่ 1) การป้องกันและบรรเทาภัย (Prevention and Mitigation) 2) การเตรียมความพร้อม (Preparedness) 3) การตอบสนอง (Response) และ 4) การฟื้นฟูและบูรณะ (Recovery and Reconstruction) กำหนดให้ผู้เลือกคำตอบได้ 5 ตัวเลือก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 20 ข้อ

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ด้านได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล

ตัวแปรตาม คือ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยในพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การป้องกันและบรรเทาภัย (Prevention and Mitigation) 2) การเตรียมความพร้อม (Preparedness) 3) การตอบสนอง (Response) และ 4) การฟื้นฟูและบูรณะ (Recovery and Reconstruction)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าสถิติพื้นฐานในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่ออธิบายข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยในพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) รวมถึงสถิติการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Coefficient’s Cronbach) เพื่อใช้ในการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร” พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานครโดยรวม

(n = 400)

การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ	3.79	1.059	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.85	1.022	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.76	1.031	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล	3.45	1.225	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.71	**1.017**	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 1.017) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. =1.022) รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$ = 3.76, S.D. =1.031) และด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. =1.225) ตามลำดับ

2. การจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่ของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

(n=400)

การป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย	3.98	.935	มาก
2. ด้านการเตรียมความพร้อม	4.00	.925	มาก
3. ด้านการตอบสนอง	4.02	.922	มาก
4. ด้านการฟื้นฟูและบูรณะ	3.88	.961	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.00**	**.876**	**มาก**

จากตารางที่ 2 แสดงถึงการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.00, S.D. = .876) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการตอบสนอง ($\bar{X}$ = 4.02, S.D.922) รองลงมาได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อม ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = .925) ด้านการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = .935) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการฟื้นฟูและบูรณะ ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = .961) ตามลำดับ

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 ทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์การถดถอยเพื่อพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

การมีส่วนร่วมของประชาชน	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.969	.080		12.059	.000
การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ	.114	.050	.137	2.257	.025
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	.542	.057	.630	9.454	.000
การมีส่วนร่วมในการผลประโยชน์	.218	.053	.257	4.094	.000
การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ	.091	.032	-.128	-2.874	.004

a. Dependent Variable: การจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

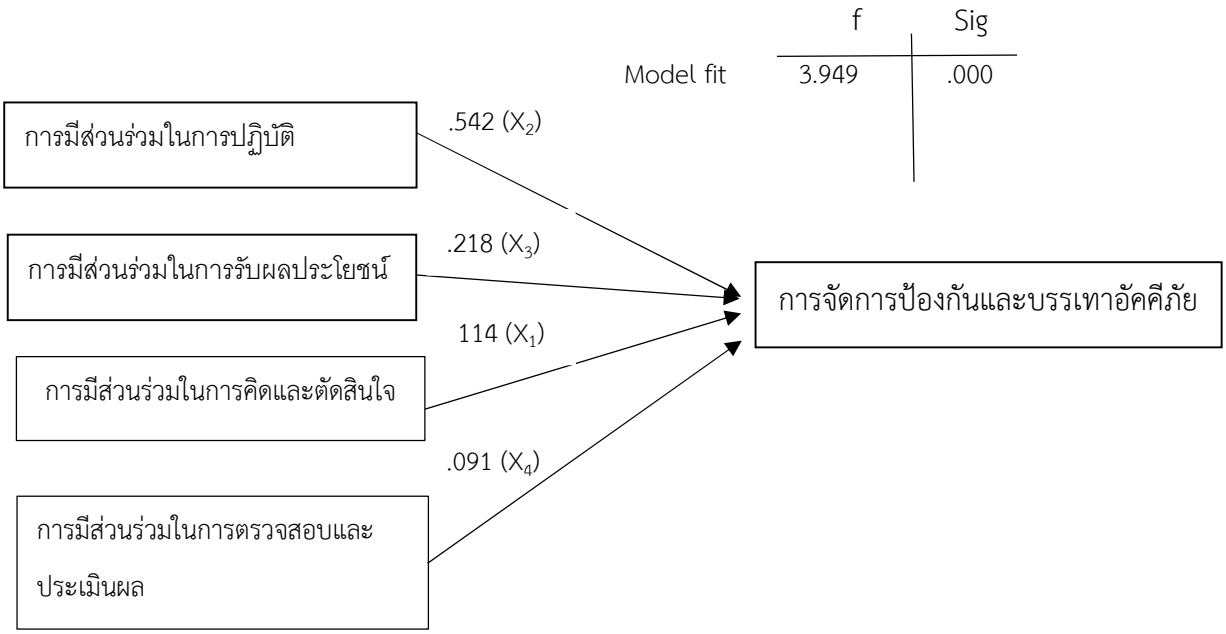
R = .894a R2 = .800 Adjusted R2 = .798 Std. Error of the Estimate = .394

F Change =383.542 Sig = .000

*Correlation is significant at the .05 level (2-tailed)

จากตารางที่ 3 แสดงการศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร” ตัวแปรอิสระได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติ 3) ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และ4) ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบและประเมินผล โดยมีตัวแปรตาม คือ การป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร เมื่อนำตัวแปรด้านต่าง ๆ มาทำการคัดเลือกตัวแปรที่ส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนไปในทิศทางเชิงบวกอยู่ในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ = .894[a] และสามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 80 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (B = .542, t = 9.454, P-value = .000) 2) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (B = .218, t = 4.094, P-value = .000) 3) การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ (B = .114, t = 2.257 , P-value = .025) และ 4) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล (B = .091, t = 2.874, P-value = .004) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์เท่ากับ ±.39

จากผลงานวิจัย สามารถสร้างแบบจำลอง “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหมกรุงเทพมหานคร” ได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 11 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหมกรุงเทพมหานคร

โดยเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$\hat{Y}$ = .969+ .542 (X_2)+ .218 (X_3)+ 114 (X_1)+ .091 (X_4)

ให้

$\hat{Y}$ แทน การจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

X_2 แทน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของประชาชน

X_3 แทน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชน

X_3 แทน การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจของประชาชน

X_4 แทน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลของประชาชน

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจของประชาชนส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร B = .114, t = 2.257, P-value = .025 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้เนื่องจาก

สมมติฐานที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของประชาชนส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร B = .542, t = 9.454, P-value = .000 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชนส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร B = .218, t = 4.094, P-value = .000 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมในตรวจสอบและประเมินผลของประชาชนส่งผลต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร B = .091, t = 2.874, P-value = .004 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลจะเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลและเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอธิบายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนที่อาศัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ จากการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลหรือรณรงค์ให้ในครัวเรือนตระหนักถึงการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย และเมื่อเกิดอัคคีภัยในชุมชนก็ได้มีส่วนร่วมประสานงาน และช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยกับหน่วยงานภาครัฐ อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการประชุม/เวทีรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในชุมชน รวมไปถึงการเสนอปัญหาหรือความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในชุมชนอันเป็นประโยชน์ในกรณีที่เกิดอัคคีภัยซึ่งคาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากทางราชการจากการได้รับแจ้งข้อมูล ข่าวสาร หรือคำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย แสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชนที่อยู่อาศัยของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ สุริยะ หินเมืองเก่า (2553) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเองสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Omiti Gedrick John. and Edna Moi. (2024) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนและผลกระทบต่อการคัดเลือกและการดำเนินโครงการ: กรณีศึกษาของเมืองเซียยา” พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตลอดกระบวนการดำเนินโครงการ ช่วยส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ความเป็นเจ้าของชุมชน อีกทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับขั้นตอนที่ใช้ในการเชิญชวนและลำดับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำมาใช้ตลอดกระบวนการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการได้รับประโยชน์อย่างมากจากการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. การจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีการตอบสนองต่อการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานครได้เป็นอย่างดี โดยมีความคาดหวังว่าสามารถช่วยเจ้าหน้าที่ดับเพลิงโดยใช้ทักษะและความชำนาญในการควบคุมและระงับอัคคีภัย และมีความสามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามขั้นตอนการอพยพ หรือแผนการรับมือเมื่อเกิดอัคคีภัยจริง อีกทั้งในด้านการเตรียมความพร้อมประชาชนมีการฝึกซ้อมเพื่อทราบเส้นทางหนีไฟและจุดรวมพลในกรณีที่เกิดเหตุเพลิงไหม้เมื่อมีเหตุการณ์จริง และมีการเตรียมวางแผนการเตรียมความพร้อมภายในครัวเรือนเมื่อมีเกิดเหตุเพลิงไหม้เกิดขึ้น เพื่อลดความเสียหายในชีวิตและทรัพย์สิน สอดคล้องกับแนวคิดของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2564 (สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2564) ที่กล่าวถึง การเตรียมความพร้อม (Preparedness) ที่มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านการฝึกอบรม การซักซ้อม แผนเผชิญเหตุ การจัดเตรียมอุปกรณ์ และทรัพยากรที่จำเป็น รวมถึงการสร้างระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Coppola (2007) ได้กล่าวถึงการจัดการภัยพิบัติเกี่ยวกับการเตรียมการ (Preparedness) เป็นการจัดให้ประชาชนผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติได้มีความรู้และเครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตจากภัยพิบัติ และลดความเสียหายของชีวิตและทรัพย์สิน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปัญจพล ทรัพย์ทวีเจริญ (2566) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบป้องกันอัคคีภัยของวิทยาลัยการทัพบก” ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยการทัพบกควรมีแผนป้องกันและระงับอัคคีภัยของวิทยาลัยการทัพบกมาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมรองรับเหตุการณ์เมื่อเกิดอัคคีภัยและเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงต่ออัคคีภัย

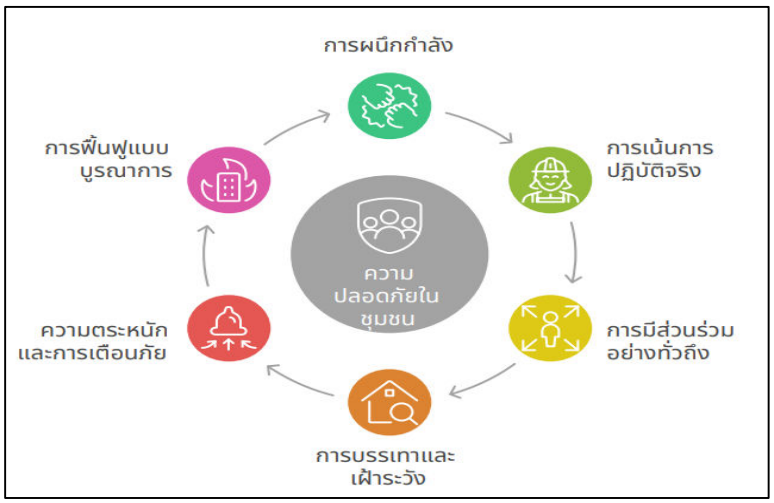
4 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า ทุกด้านมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหมในระดับสูงถึงร้อยละ 80 (R^2= .800) โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการปฏิบัติที่เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อเกิดอัคคีภัยในชุมชนประชาชนตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนในการรับผิดชอบต่อชุมชนที่ตนอยู่อาศัยเป็นการยืนยันว่า "การเรียนรู้จากการกระทำ" (Learning by Doing) โดยประชาชนคาดหวังว่าการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับหน่วยงานราชการจะช่วยให้ชุมชนมีความปลอดภัยจากอัคคีภัย อีกทั้งการได้รับข้อมูล ข่าวสาร หรือคำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยอันเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่โดยรวมของเขตสายไหม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิรักษ์ รุจิระภูมิ (2560) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติด้านประชารัฐต่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และบรรเทาสาธารณ

ภัยในอำเภอฮอด โดยมีระดับความสัมพันธ์ในทางบวกค่อนข้างสูง โดยมีจุดแข็งคือประชาชนส่วนใหญ่มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Michelle Delaliarte, Joji Davila Linaugo, & Dennis Villasor Madrigal (2024) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การตระหนักรู้และแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยจากอัคคีภัยของนักเรียนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในฟิลิปปินส์” พบว่า โดยรวมแล้วว่าการมีจิตสำนึกที่โดดเด่นและสามารถแสดงให้เห็นถึงมาตรการ และการตอบสนองที่จำเป็นในการป้องกันและระงับเพลิงไหม้ได้ค่อนข้างดี ซึ่งหมายความว่าความปลอดภัยจากอัคคีภัยมีแนวโน้มที่จะแสดงให้เห็นถึงมาตรการป้องกันอันตรายจากอัคคีภัยได้ดี แม้จะไม่สอดคล้องกับงานวิจัยในสวีเดน (Henrekson et al., 2024) ที่เตือนว่าหากรัฐทำดีเกินไปประชาชนอาจละเลยการป้องกันตนเองได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม กรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยสังเคราะห์ผลการวิจัยเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยออกมาเป็น นวัตกรรมการบริหารภาครัฐที่เปลี่ยนจาก 'การควบคุมโดยรัฐ' (State Control) มาเป็น 'การจัดการโดยชุมชน' (Community-Led Management) โดยมีเจ้าหน้าที่ดับเพลิงเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนทางเทคนิค ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ได้แก่ “**SAIMAI Model**” สามารถอธิบายได้ ดังนี้

S - Synergy (การผนึกกำลัง): การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานีดับเพลิงย่อยสายไหมและภาคประชาชน (Co-production) เพื่อเปลี่ยนจากต่างคนต่างทำ มาเป็นการทำงานเชิงเครือข่าย

A - Action-Oriented (เน้นการปฏิบัติจริง): สอดคล้องกับผลวิจัยที่พบว่า "การปฏิบัติ" มีอิทธิผลสูงสุด (80%) คือการเน้นฝึกซ้อม (Drill) และการลงมือทำมากกว่าแค่การอบรมทฤษฎี

I - Inclusion (การมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง): การดึงประชาชนทุกกลุ่มในเขตสายไหมเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) และเสนอแนะปัญหาเพื่อลดช่องว่างของจุดเสี่ยงในชุมชน

M - Mitigation & Monitoring (การบรรเทาและเฝ้าระวัง): การใช้ระบบเฝ้าระวังภัยในครัวเรือนและการเตรียมความพร้อม (Preparedness) เพื่อลดความรุนแรงของเหตุการณ์ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะมาถึง

A - Awareness & Alert (ความตระหนักและการเตือนภัย): การสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการมีระบบแจ้งเหตุที่รวดเร็วผ่านเครือข่ายชุมชน (Community Alert System)

I - Integrated Recovery (การฟื้นฟูแบบบูรณาการ): การร่วมมือกันฟื้นฟูเยียวยาหลังเกิดเหตุ (Recovery) เพื่อให้ชุมชนกลับมาเข้มแข็งและมีบทเรียนในการป้องกันภัยในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปฏิบัติรองลงมาคือด้านการคิดและตัดสินใจ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการตรวจสอบและประเมินผล 2) การดำเนินงานป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการตอบสนองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการฟื้นฟูและบูรณะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรอิสระทุกด้านร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิภาพการดำเนินงานได้ร้อยละ 80.0 (R^2= .800) เมื่อพิจารณาอิทธิพลรายด้านพบว่า ด้านการปฏิบัติมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการคิดและตัดสินใจ และด้านการตรวจสอบและประเมินผล ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา: พื้นที่ความรับผิดชอบสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยสายไหม

1.1 ระดับเชิงนโยบาย (Strategic Level)

1) การผลักดันเครือข่ายภาคีระงับเหตุต้นเพลิง (The Synergy Loop) ควรพิจารณาการกำหนดนโยบายให้ "ชุมชน" เป็นหน่วยระงับเหตุเบื้องต้น (First Responder) โดยสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อถังดับเพลิงและอุปกรณ์พื้นฐานให้ครอบคลุมทุกตรอกซอย

2) การบูรณาการข้อมูลดิจิทัล (Smart Alert System) ในการพัฒนา Platform หรือกลุ่มเครือข่ายดิจิทัลที่เชื่อมโยงระหว่างสถานีดับเพลิงย่อยสายไหมกับผู้นำชุมชน เพื่อความรวดเร็วในการแจ้งเหตุและส่งข้อมูลจุดเสี่ยง (Gis-based Mapping)

1.2 ระดับปฏิบัติการ (Operational Level)

1) การจัดทำแผนซ้อมแผนเผชิญเหตุ "รายซอย" (Action-Oriented Practice): จากผลวิจัยที่พบว่าการปฏิบัติมีผลสูงสุด (80%) จึงควรลดการอบรมในห้องประชุม แต่เน้นการลงพื้นที่ซ้อมแผนในสภาพแวดล้อมจริง เช่น ซอยแคบ หรือชุมชนแออัด เพื่อสร้างความคุ้นชินให้ประชาชน

2) การสร้างอาสาสมัคร "สายไหมโมเดล" (Volunteer Inclusion): จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครดับเพลิงประจำชุมชนที่มีความรู้เฉพาะทาง ผ่านการฝึกอบรมและรับรองมาตรฐานจากสถานีดับเพลิงย่อย เพื่อให้มีทักษะการตัดสินใจ (Decision Making) ที่ถูกต้องเมื่อเกิดเหตุจริง

3. ระดับการมีส่วนร่วมและสื่อสาร (Engagement Level)

1) การรณรงค์ "Check-Point ครัวเรือน" (Awareness & Mitigation): สนับสนุนให้ทุกครัวเรือนมีแผนป้องกันอัคคีภัยของตนเอง (Home Fire Safety Plan) เช่น การตรวจสอบสายไฟ และการกำหนดจุดรวมพลภายในบ้าน

2) กลไกการสะท้อนผลหลังเหตุการณ์ (Post-Incident Evaluation): จัดตั้งเวทีพูดคุย (After Action Review: AAR) ทุกครั้งที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนร่วมประเมินผลและเสนอแนวทางแก้ไขร่วมกับภาครัฐ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. เนื่องจากผลวิจัยปัจจุบันพบว่า "การปฏิบัติ" มีอิทธิพลสูง การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาว่าอะไรคือแรงจูงใจที่ทำให้ประชาชนยอมเสียสละเวลามาปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อหาแนวทางรักษาฐานมวลชนในระยะยาวการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเจาะลึกพฤติกรรม (Qualitative Deep Dive) เรื่อง "ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในเขตเมืองหนาแน่น"

2. การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Study) เรื่อง "การเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอัคคีภัยระหว่างชุมชนจดทะเบียนและชุมชนไม่จดทะเบียนในเขตสายไหม"

เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. [ออนไลน์]. (2568). *แผนยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพ.ศ. 2565-2570*. แหล่งที่มา https://backofficeminisite.disaster.go.th. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2568.

สุริยะ หินเมืองเก่า. (2553). *จิตสำนึกท้องถิ่น พลังขับเคลื่อนประเทศไทย ชุดนักบริหารท้องถิ่นมืออาชีพ.* นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

ธนะพัฒน์ วิริต. (2564). “การบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร”. *Journal of Roi Kaensarn Academi,* 6(9): 113–125.

ณภัทร เรืองจรัส และกานต์ บุณยะกาญจน์ (2564). *การบริหารจัดการด้านอัคคีภัยของสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร.* การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธนารักษ์ ผาติสุวัณณ. (2562). *แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการลดความเสี่ยงจากอัคคีภัยสำหรับอาคารเสี่ยงภัยประเภทโรงมหรสพ กรณีศึกษาพื้นที่เขตวัฒนา.* การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัญจพล ทรัพย์ทวีเจริญ. (2566). แนวทางการพัฒนาระบบป้องกันอัคคีภัยของวิทยาลัยการทัพบก. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล. วิทยาลัยการทัพบก.

อภิรักษ์ รุจิระภูมิ. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่.* การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเขตสายไหม. [ออนไลน์]. (2568). *อำนาจหน้าที่และพื้นที่การปกครอง.* แหล่งที่มา. https://webportal.bangkok.go.th/public/saimai/page/sub/27123. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2568

สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2564). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2564 - 2570*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร.

Bruneau, M., et al. (2003). “A framework to Quantitatively Assess and Enhance the Seismic Resilience of Communities”. *Earthquake Spectra*, 19(4): 733–752.

Coppola, P. D. (2007). Introduction to International Disaster Management. United States of America: Butterworth Heinemann.

Holling, C.S. (1973). “Resilience and Stability of Ecological Systems”. *Annual Review of Ecology and Systematics*: 4: 1–23.

Michelle Delaliarte, Joji Davila Linaugo & Dennis Villasor Madrigal. (2024). “Fire Safety Awareness and Practices of Science,Technology, Engineering, and Mathematics Students in a Philippine Public Secondary School”. *Jurnal Ilmiah Pendidikan MIPA*: 14(1): 175-188.

Omiti, G. J., Moi, E. (2024). “Public Participation and Its Effect on Selection and Execution of Projects: A Case of Siaya County”. *International Academic Journal of Arts and Humanities:* 1(4): 84-100.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

Local Economy Development Model According to the Sufficiency Economy Philosophy in Somrongthap District, Surin Province

กฤษนันท์ แสงมาศ[1], พระครูสุธรรมกิจโกศล[2], พระวิชาญ อาทโร[3],
พระสุเทิด ทีปงฺกโร[4], เศรษฐพร หนุนชู[5]
Kritsanan Saengmas[1], Phrakhrusudhamakitgosok[2], Phra Wichan Artharo[3],
Phra Suthoed Teepangkaro[4], Setthaporn Noonchoo[5]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย [1-5]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University[1-5]
seangmas2502@gmail.com[1]

Received : January 25, 2026; **Revised :** April 1, 2026; **Accepted :** May 24, 2026

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ๒) เพื่อศึกษาส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ และ ๓) เพื่อศึกษานำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

ผลของการศึกษาพบว่า

ศักยภาพของชุมชนขึ้นอยู่กับการพึ่งตนเอง โดยประชากรร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัจจัยสำคัญคือ การจัดการน้ำและการมีผู้นำที่สามารถประสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและเครือข่ายต่าง ๆ เครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง ได้แก่ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ศูนย์ข้าวชุมชน กองทุนหมู่บ้าน ร้านค้าชุมชน ศูนย์สาธิตการตลาด กลุ่มชาวนาแปลงใหญ่ กลุ่มทอผ้าไหม และกลุ่มเลี้ยงโค ซึ่งทั้งหมดควรปรับใช้ตามบริบทของแต่ละหมู่บ้านเพื่อสร้างความยั่งยืน

การส่งเสริมความรู้ด้านเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงให้ชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุม แสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในการพัฒนา ลดความเสี่ยงจากความผันผวนทางเศรษฐกิจและภัยธรรมชาติ โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนจึงมีความรู้และทักษะในการดูแลตนเอง สามารถเติบโตได้ต่อเนื่องโดยไม่พึ่งพาปัจจัยภายนอกมากเกินไป และส่งต่อความเข้มแข็งไปยังรุ่นต่อไป

นำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน คือเป็นการเน้นความพอประมาณ ใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่าง

มั่นคง ไม่มุ่งเน้นเพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรช่วยลดความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอก ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ยั่งยืน และสามารถส่งต่อความมั่นคงไปยังรุ่นต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนา, เศรษฐกิจฐานราก, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

Research Objectives 1) To study the potential of the community in Kok Kaew Subdistrict, Samrong Thap District, Surin Province. 2) To examine the promotion of knowledge regarding grassroots economic development based on the Philosophy of Sufficiency Economy in Kok Kaew Subdistrict, Samrong Thap District, Surin Province. 3) To propose a model for grassroots economic development according to the Philosophy of Sufficiency Economy in Kok Kaew Subdistrict, Samrong Thap District, Surin Province.

The findings can be summarized as follows:

The study revealed that the community's potential depends on self-reliance, with approximately 70 percent of the population engaged in agriculture. Key factors include water management and strong leadership capable of coordinating with government agencies and various networks. Tools that strengthen the community include savings groups, community rice centers, village funds, community shops, marketing demonstration centers, large-scale farmer groups, silk weaving groups, and cattle-raising groups. These tools should be adapted to the context of each village to ensure sustainability.

Promoting knowledge of grassroots economic development based on the Philosophy of Sufficiency Economy emphasizes building community stability by encouraging public participation in meetings, discussions, and decision-making. This approach reduces risks from economic fluctuations and natural disasters while preserving natural resources and the environment. As a result, the community gains knowledge and skills to manage itself, grows continuously without excessive dependence on external factors, and passes on its strength to future generations.

The proposed model of grassroots economic development under the Philosophy of Sufficiency Economy highlights moderation, rational use of resources, and resilience. It enables communities to achieve self-reliance and stability, focusing not only on economic growth but also on quality of life and environmental conservation. Public participation in resource management helps reduce external risks, making the community strong, sustainable, and capable of transmitting stability effectively to the next generation.

Keywords: Development, Grassroots Economy, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

สังคมไทยแต่บางบรรพ เป็นลักษณะสังคมครอบครัวขนาดใหญ่ ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ตั้งแต่ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา ญาติ พี่น้อง ลูกหลาน ที่เป็นครอบครัวขนาดใหญ่ เพราะว่า เป็นสังคมเกษตรกรรม ที่จะต้องช่วยเหลือ การประกอบอาชีพ เกี่ยวกับการทำนา และเก็บเกี่ยวผลผลิต เมื่อสิ้นฤดูกาล ในแต่ละปี นอกจากนั้น ยังเป็นสังคมที่มีความรัก ความผูกพัน ความสามัคคี สมานฉันท์ ปรองดอง ช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งกันและกันตราบใดที่ชุมชนในสังคม ขออาศัยแรงกาย ร้องขอให้ช่วยเหลือเก็บเกี่ยวผลผลิตทางด้านการเกษตร ที่เรารู้จักในคำว่า “ลงแขก ไถนา ดำนา เกี่ยวข้าว นวดข้าว” ทุกครอบครัวในหมู่บ้านหรือชุมชนนั้นก็จะให้ความสำคัญแบ่งปัน แจกจ่าย เสียสละเวลา ไปช่วยเหลือ สลับเปลี่ยนหมุนเวียน ด้วยความเต็มใจ เป็นเหมือนกับบทบาท และหน้าที่ความรับผิดชอบต่อกันและกัน เฉกเช่นดุจดังญาติมิตรที่ว่า ความสุขเขาคือความสุขเรา ความทุกข์เขาเป็นความทุกข์ของเราเช่นกัน

จะเห็นได้ว่า สังคมไทยในครั้งอดีตนั้น เป็นสังคมเกษตร ที่มุ่งทำเกษตรกรรม เพียงเพราะเก็บเอาไว้บริโภคภายในครอบครัว ที่เหลือก็แบ่งปัน แลกเปลี่ยนแจกจ่าย ทำบุญ ให้ทาน ช่วยเหลืออาทร ตามสมควรแก่ฐานะของตน และเป็นสังคมที่มีมูลค่า มวลรวม ทางความสุข สงบ ร่มเย็น อย่างมากมาย ไม่ต้องอยู่ร้อนนอนทุกข์ นอนหลับก็มีความสุข ตื่นขึ้นมาก็มีความสุข ไม่ทุกข์เดือดร้อนด้วยประการใด ๆ มองดูยุ้งฉางข้าวก็เต็ม มองไปที่สวนก็มี พืช ผัก ผลไม้ มองไปที่คอก ก็มีวัว ควาย หมู เป็ด ไก่ อยู่มากมาย เป็นสังคมที่พึ่งพาอิงแอบอยู่กับความสุขและความงดงามของธรรมชาติ นั้นคือความเป็นจริงทางสังคมไทยในครั้งอดีตที่ผ่านมาทุกยุคทุกสมัย จวบจนกระทั่งประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ตามทฤษฎีการพัฒนาประเทศตามระบอบประชาธิปไตย ในรูปเศรษฐศาสตร์ แบบเศรษฐกิจทุนนิยม ตามนานาอารียะประเทศ โดยให้ความสำคัญ และเน้นไปที่การพัฒนาโครงสร้างทางสังคมในด้านวัตถุ มุ่งไปทำเกษตรกรรม เพื่อค้าขาย เพื่อผลกำไร ตอบแทน

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา สังคมไทยในครั้งเก่าก่อนล่มสลายลง ทำเกษตรหวังกำไร เพราะมูลค่าของความสุขของชีวิตในสังคมเปลี่ยนไป อยู่ที่ผลตอบแทนเป็นวัตถุ หรือมูลค่าของเงินเป็นตัวดรรชนีชี้วัด คุณค่าของความสุขและความสำเร็จของชีวิต ก่อให้เกิดการโยกย้ายสังคมวัยทำงาน เดินทางเข้าเมืองใหญ่ เมืองหลวง มีกรุงเทพมหานคร และเมืองปริมณฑล อย่างมากมายมหาศาล เพียงเพราะขายแรงงานเพื่อแลกกับวัตถุ เงินตราเป็นตัวชี้วัดมวลรวมของความสุขที่ผันผวนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นไปตามกฎของระบบเศรษฐกิจที่อิงแอบอยู่กับความไม่เที่ยง ความไม่มั่นคง ของวัตถุ และเป็นไปตามกระแสของโลกาภิวัฒน์ที่มีผลกระทบต่อทุกมิติของสังคมโลก ดังนั้นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมในปัจจัยจุบันเป็นการดำเนินไปด้วยการแข่งขัน เนื่องจากต้องวิ่งตามกระแสการเติบโตทางด้านทุนนิยม ที่เน้นวัตถุ เป็นตัวขับเคลื่อน ทำให้คนภายในสังคมไทยยุคปัจจุบัน กลายเป็นสังคมที่อยู่ร้อนนอนทุกข์ ไม่อิสระ ไม่เป็นตัวของตัวเอง หมุนไปตามเข็ม นาฬิกา ไม่มีเวลาแม้แต่หยุดพักผ่อน เพื่ออยู่กับตัวเอง อยู่กับครอบครัว มี พ่อ แม่ ลูก เป็นต้น จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ทำให้พบว่า “...ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมนั้นตั้งอยู่บนหลักของความไม่มั่นคง ยั่งยืน เปลี่ยนแปลง เสี่ยงกับความผันแปร ผันผวน ไม่แน่นอน ช่วงระยะเวลา ห้า หก ปี ที่ผ่านมาเราได้เห็นพนักงานบริษัท จำนวนมาก ที่ตกงาน ถูกเลิกจ้าง ได้พากันอพยพ เดินทางกลับมายังภูมิลำเนาของตัวเอง ด้วยหวังว่า กลับมาเพื่อการเริ่มต้นฟื้นฟู ทำอาชีพแบบเกษตร ผสมผสาน ไร่นาสวนผสม เกษตร

พอเพียง เพื่อเป็นหลักค้ำยัน ให้กับชีวิต ตนเองและครอบครัว มีอาหารดำรงชีวิต และก็มีหลายกลุ่ม ชุมชน ได้มีการพัฒนา ต่อยอด เศรษฐกิจ พออยู่ พอกิน พอเพียง เป็นการทำเกษตรแบบมั่นคงและยั่งยืน อยู่ดี มีความสุข ลดรายจ่าย เสริมงาน เพิ่มรายได้ สามารถพึ่งตนเองได้ และแจกจ่ายแบ่งปัน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของในหลวงรัชการที่ 9 ซึ่งพระองค์ท่านได้ทรงค้นพบแล้วนำบอกแก่ชาวโลก ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของทฤษฎีใหม่” (มานิต กิตติจูงจิต, 2555: 21)

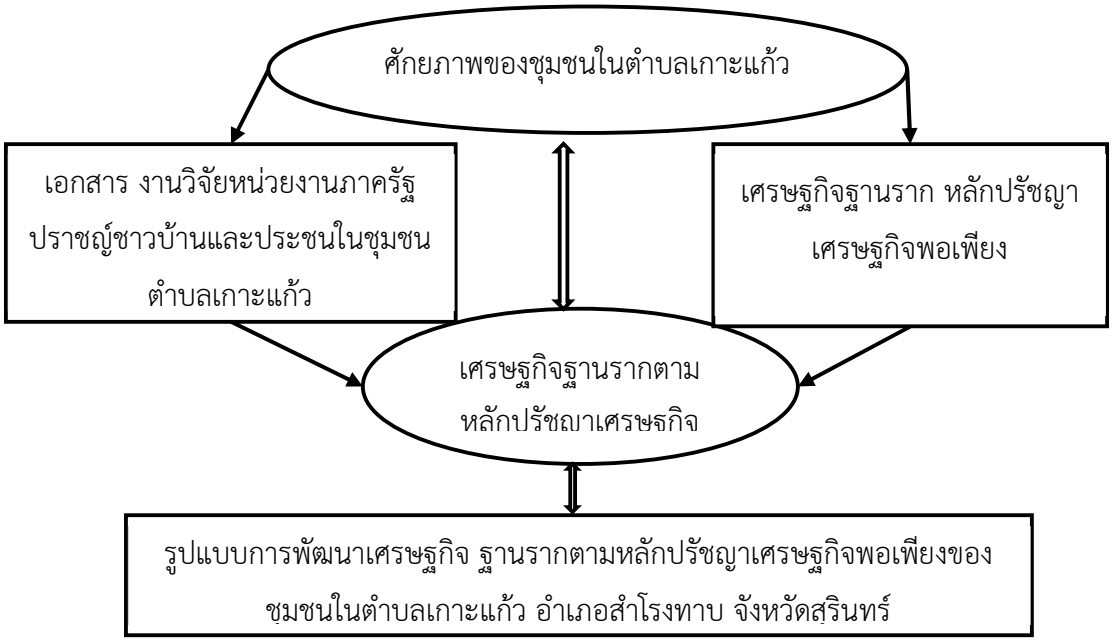
ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงให้น้ำหนักเกี่ยวกับกับพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อความมั่นคง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ของชุมชน ของสังคม และ ประเทศชาติเป็นลำดับต่อไปด้วยความหวังว่า งานวิจัย “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์" สามารถที่จะตอบโจทย์ ในระดับหน่วยงานองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ชีวิต ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งด้านหลักการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบต่าง ๆ คณะผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นแนวทางในการประกอบเป็นแนวคิดในการศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่จริงในการศึกษา โยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ มีรูปแบบการในวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และเป็นรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยภาคสนามที่คณะวิจัยต้องลงพื้นที่ภาคสนามในการศึกษา การสังเกต และการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิธีวิจัยแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นรูปแบบการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นรูปแบบการสังเกต (Observation) เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวของโดยตรง ในประเด็นศักยภาพของชุมชนส่งเสริมความรู้การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์” ได้สร้างเครื่องมือขึ้นมา 2 แบบ คือ แบบบันทึกเอกสาร แบบบันทึกการสังเกต และแบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

1 แบบบันทึกเอกสาร ใช้แบบบันทึกเอกสารเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีบันทึกข้อมูลดังนี้ ชื่อผู้อ่าน ชื่อเอกสารที่ค้นและ เนื้อหาที่พบ โดยย่อความให้ได้ใจความตรงตามความหมายของข้อความเดิม บันทึกโดยถอดข้อความเป็นข้อความของผู้วิจัยเอง คัดลอกข้อความแล้วทำอัญประกาศ ซึ่งจะกระทำเมื่อข้อความนั้นอยู่ในเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ เป็นข้อความสำคัญมาก เป็นข้อความที่จะมีการพิสูจน์หรือทดสอบข้อเท็จจริง เป็นข้อความที่ผู้วิจัยต้องการอ้างอิงสนับสนุนความคิดเห็นของตนเอง เป็นข้อความที่เขียนไว้ดีมาก ถ้อยคำสำนวนกะทัดรัดชัดเจนซึ่งจะถอดความเป็นภาษาของผู้วิจัยเอง

2 แบบบันทึกการสังเกต ใช้แบบบันทึกการสังเกตบันทึกข้อมูลจากการสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในประเด็นเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น 1) หลักความพอประมาณ 2) หลักความมีเหตุผล 3) หลักความมีภูมิคุ้มกัน เป็นต้น

3 แบบสัมภาษณ์ ใช้แบบบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งออกเป็น 2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์แบบปลายเปิดไม่จำกัดคำตอบ เพื่อเก็บประเด็นเนื้อหานำมาวิเคราะห์ ตีความหลักของแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยและ 3) ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งที่เป็น ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ได้ข้อมูลตามกรอบย่อยที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ที่

การวิเคราะห์ผลข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม โดยแยกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มาจัดกระทำข้อมูล ดังนี้

1) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ มาศึกษาอย่างละเอียดพร้อมจัดระบบหมวดหมู่ตามกรอบย่อยของการศึกษาแต่ละวัตถุประสงค์การวิจัย

2) นำข้อมูลจากการภาคสนาม ที่เก็บรวบรวมได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ ซึ่งได้จดบันทึกไว้และนำแถบบันทึกเสียงมาถอดความแยกประเภท จัดหมวดหมู่ และสรุปสาระตามประเด็นที่ศึกษาวิจัย

3) นำข้อมูลที่ได้จากการจัดกระทำข้อมูลข้อ 1 และ 2 มาตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องอีกครั้ง ว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วน เพียงพอ เหมาะสมสำหรับการนำไปวิเคราะห์และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ และในกรณีที่ข้อมูลยังไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะเลือกใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง แม่นยำ และมีความสอดคล้องกัน

2 การวิเคราะห์และตีความข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีการการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารและศึกษาภาคสนามที่ผ่านกระบวนการจัดกระทำข้อมูลมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) วิเคราะห์และตีความข้อมูลบนหลักการและเหตุผลตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3) สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อเรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย สรุปผล และอภิปรายโดยใช้แนวคิดทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการอภิปราย และให้ข้อเสนอแนะที่เอื้อประโยชน์ต่อการวิจัยพัฒนาต่อไป

ผลการวิจัย

ศักยภาพของชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

1) ผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญต่อชุมชนในการพึ่งตนเองได้คือ การเกษตร ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมของจำนวนประชากรทั้งหมด ปัจจัยหลักที่สำคัญคือ น้ำ ชุมชนจะเข้มแข็ง ผู้ตามจะต้องเข้มแข็งด้วย โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือ กับผู้นำในชุมชน จะต้องมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรภาครัฐหรือเครือข่าย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน จะต้องจัดประชุม ศึกษาดูงาน นำมาลงมือทำ ลงมือปฏิบัติ เป็นกลไกในการพัฒนาของชุมชน เอกสารการขับเคลื่อน 1) เอกสารกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ 2) เอกสารศูนย์ข้าวชุมชน 3) กองทุนหมู่บ้าน 4) ร้านค้าชุมชน ศูนย์สาธิตการตลาดของชุมชน 5) กลุ่มชาวนาแปลงใหญ่ของชุมชน 6) กลุ่มทอผ้าไหมของชุมชน 7) กลุ่มเลี้ยงโคของชุมชน กล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญ ที่ทุกหมู่บ้านทุกชุมชน ควรจะนำไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพบริบทพื้นที่

2) ผลของหลักความพอประมาณกับศักยภาพรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก มันเรื่องของความเฉพาะบุคคล กับจิตสำนึกในแต่ชุมชนหรือแต่ละหมู่บ้านว่าเขาจะตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามความพอเพียงและเพียงพอ โดยเฉพาะการรู้จักเข้าใจในหลักของการประหยัดการพอเพียง และการรู้จักออม สิ่งที่ดีที่สุดก็คือการไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ในแต่ละครอบครัว เช่นใน

หมู่บ้านตางมางหมู่ที่ 2 มีการดำเนินงานตั้งกลุ่มต่าง ๆ หลายกลุ่ม เช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ประจำเดือนในหมู่บ้าน ซึ่งมีสมาชิกในชุมชนหรือหมู่บ้านเข้าร่วมโครงการของกลุ่มประมาณ 300 คน และทุก ๆ ครัวเรือน ซึ่งมีรูปแบบการออมทรัพย์เอาเป็นเงินสะสม หรือเงินออม เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในแต่ละครัวเรือน ณ เวลานี้ผลประกอบการน่าจะอยู่ที่ประมาณ 600,000 บาท

3) ผลของหลักการมีเหตุผลกับศักยภาพรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ความมีเหตุมีผลน่าจะเกิดจากการตั้งคณะกรรมการประจำหมู่บ้านขึ้นมาร่วมการรับผิดชอบ ในการช่วยกันขับเคลื่อนงานที่เกี่ยวข้อง โดยการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ หรืองานต่าง ๆ อย่างเช่นเครือข่ายที่ทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพาสมาชิกกลุ่ม ไปศึกษาดูงาน พูดคุยสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนต่าง ๆ หรือเครือข่ายต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จด้านเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้แล้วนำมาพัฒนาต่อยอด สิ่งที่ค้นพบปัญหาหรืออุปสรรค เกี่ยวกับการทำเกษตรฐานรากหรือเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ น้ำ เพราะน้ำเป็นปัจจัยหลักและเป็นปัจจัยแรกที่สำคัญมาก หากน้ำหรือแหล่งน้ำไม่มีและมีไม่เพียงพอ การทำเกษตรฐานรากก็จะบริหารจัดการยาก มีมากมายหลายหมู่บ้านและหลายชุมชนที่ทำไปต่อไม่ได้ เพราะปัญหาหรืออุปสรรคก็คือ น้ำ เป็นเหตุสิ่งที่เกษตรกรหรือคนทำเศรษฐกิจฐานราก อยากจะได้มากก็คืออยากให้ภาครัฐ ได้ส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือน้ำหรือดูแลเกี่ยวกับแหล่งน้ำ

4) ผลของหลักมีภูมิคุมกันกับศักยภาพเศรษฐกิจฐานราก สิ่งที่ชุมชนในหมู่บ้านต้องการตั้งต้นให้ได้ก็คือ จะต้องมีระเบียบ วินัย ของการดำเนินชีวิต โดยเริ่มต้นจากแต่ละครอบครัว จะต้องรู้จักความประหยัดอดออม ใช้จ่ายอย่างไม่ประมาท อยู่เรียบง่าย ไม่ต้องใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ให้สิ่งที่มีความจำเป็นและสิ่งที่มีความสำคัญมากน้อย เพื่อจะได้ไม่ต้องใช้จ่ายเกินความจำเป็น ในชุมชนจะต้องช่วยเอื้อเฟื้อเกื้อกูล แบ่งปันซึ่งกันและกัน ใครมีผักผลผลิตอะไรก็ซื้อขายแลกเปลี่ยนในราคาบ้าน ๆ ไม่ประมาทในการใช้ชีวิตที่ฟุ่มเฟือยเกินจำเป็น ดำเนินชีวิตด้วยการทำดี พูดดี และคิดดี ประกอบอาชีพดีสุจริต สร้างความดีให้ชีวิตและให้กับชุมชน ในหมู่บ้าน และชีวิตที่ปราศจากหนี้สิน ในส่วนของชุมชนหมู่บ้านตางมาง ที่ได้รับการกล่าวขานถึงว่าเป็นชุมชนแบบอย่าง ชุมชนต้นแบบ หรือชุมชนเข้มแข็ง เพราะในหมู่บ้านมีโครงการที่เกิดขึ้นมากมาย เช่น 1) โครงการผลิตน้ำประปาประจำหมู่บ้านของชุมชน 2) โครงการโรงสีข้าวของชุมชน 3) โรงผลิตปุ๋ยอัดเม็ดอินทรีย์ของชุมชน เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ ทำให้ชุมชนได้ประโยชน์มากมายโดยเฉพาะน้ำดื่ม บริการให้ชุมชนอย่างธรรม ถังละ 6 บาท หากน้ำไปบริการนอกพื้นที่ จะคิดถังละ 9 บาท

ผลส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

1) ผลของการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการประชุมร่วมกันประจำเดือน เพื่อสอบถามความต้องการ ทราบความต้องการ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ 1) ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว ให้การสนับสนุนงบประมาณจัดซื้อจัดจ้างเครื่องสูบน้ำขนาดใหญ่ เดินเครื่องสูบน้ำจากลำน้ำห้วยทับทันส่งไปยังคลองส่งน้ำของชุมชน ให้กระจายไปทุกพื้นที่ที่สามารถรับบริการได้ถึง 2) เก็บค่าใช้จ่ายส่วนสนับสนุนอีกส่วนหนึ่งจากชุมชน ทุกหลังคาเรือนผู้ที่ทำเกษตรนาปรัง เพื่อใช้จ่ายค่าบำรุงเครื่องสูบน้ำ ค่าน้ำมัน และค่าคนเฝ้าดูแล และอื่น ๆ จุดต่าง ๆ ที่มีการเชื่อมต่อ

แต่ละจุดการส่งน้ำ การเก็บน้ำคิดเป็นไร่ ๆ ละ 400 บาท เพื่อเป็นทุนสำรองในการใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้น 3) วิธีการกระจายน้ำ หรือบิหารจัดการน้ำแบ่งออกเป็นส่วน ๆ หรือโซน ๆ โดยวิการน้ำตกลง นอกจากปลูกข้าว ทำเกษตรนาปรังและนาปี ประชาชนในชุมชนยังมีการทำอาชีพเสริมอื่น ได้แก่ การปลูกปาล์ม ปลูกอ้อย ปลูกมัน และปลูกยางพาราทางด้านการปลูกปาล์มชุมชนจะมีรายได้ประมาณ 4000-6000 ต่อครั้งแล้วแต่ราคาตาด ส่วนการปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อเอาไว้ใช้บริโภคในครัวเรือน ให้มีการปลูกทุกครัวเรือน

2) ผลของหลักความพอประมาณกับการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เป็นการสร้างองค์ความรู้และทำความเข้าใจในทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจให้กับคนในชุมชนด้วยผ่านการศึกษา การฝึกอบรม การสนับสนุนทางการเงิน หรือการสร้างเครือข่ายธุรกิจ เป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการจัดการทรัพยากรและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจในระดับครอบครัว และชุมชน เพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร ทำให้ผู้คนสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด สามารถพัฒนาหรือดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ไม่เบียดเบียนทรัพยากรธรรมชาติสามารถดำรงอยู่ได้ในระยะยาว

3) ผลหลักมีเหตุผลกับการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การวิเคราะห์สถานการณ์อย่างมีเหตุผล การเชิญทุกหลังคาเรือนมาร่วมประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจงถึงหลักการดำเนินชีวิตที่ดี ที่มีความสุขภายในครอบครัว ให้สองคล้อง สอดรับกับการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ทำแบบไหน ทำอย่างไร ให้สมกับสภาพกับการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพึ่งพาตัวเอง ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน อยู่ได้อย่างมีความสุขสังคมสมดุล อาหารอุดมสมบูรณ์ สภาพแวดล้อมธรรมชาติสะอาด พัฒนาทักษะตามความจำเป็น วิธีการง่าย ๆ คือ สำรวจดู่ว่าในชุมชนครัวเรือน มีความรู้ว่า สิ่งนี้ในชุมชนมีเราก็ใช้สิ่งที่มีในชุมชน เช่น ผักสวนครัวหลากหลายชนิด ถ้าสิ่งใดยังไม่มี ไม่เห็น ก็พยายามที่จะลงมือทำชดเชย ปลูกเพิ่ม โดยเฉพาะ เป็ด ไก่ ปลา ทุกชุมชนมีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ

3) ผลของหลักมีเหตุผลกับการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การวิเคราะห์สถานการณ์อย่างมีเหตุผล การเชิญทุกหลังคาเรือนมาร่วมประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจงถึงหลักการดำเนินชีวิตที่ดี ที่มีความสุขภายในครอบครัว ให้สอดคล้อง สอดรับกับการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ทำแบบไหน ทำอย่างไร ให้สมกับสภาพกับการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพึ่งพาตัวเอง ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน อยู่ได้อย่างมีความสุขสังคมสมดุล อาหารอุดมสมบูรณ์ สภาพแวดล้อมธรรมชาติสะอาด พัฒนาทักษะตามความจำเป็น วิธีการง่าย ๆ สำรวจดู่ว่าในชุมชนครัวเรือน มีความรู้ว่า สิ่งนี้ในชุมชนมีเราก็ใช้สิ่งที่มีในชุมชน เช่น ผักสวนครัวหลากหลายชนิด ถ้าสิ่งใดยังไม่มี ไม่เห็น ก็พยายามที่จะลงมือทำชดเชย ปลูกเพิ่ม โดยเฉพาะ เป็ด ไก่ ปลา ทุกชุมชนมีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ การประเมินผลและปรับปรุง วิธีการเก็บออมสะสมเท่าที่กำลังมี เพื่อวันข้างหน้า อย่างประหยัด

4) ผลของหลักมีภูมิคุมกันกับส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก คือการสร้างความสามารถในการป้องกันรับมือกับปัญหาหรือวิกฤตการณ์ที่อาจเกิดขึ้น โดยเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจ พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มีภูมิคุ้มกันจะต้องส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งในด้านการผลิต การสร้างรายได้ และการใช้ชีวิตอย่างมีความมั่นคง การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายภายในชุมชน วิธีการแลกเปลี่ยนทรัพยากร การรวมกลุ่มในการทำธุรกิจ หรือการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในภาวะที่

ยากลำบาก เป็นวิธีดังเดิมของชุมชนอยู่แล้ว ทุกคนในชุมชน เชื่อและศรัทธาในศักยภาพของตนเอง มีพลังกำลังของความรัก สามัคคี ร่วมคิดร่วมร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ เสียสละในการทำกิจกรรมของชุมชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้านที่จะทำให้ชุมชนมีงานทำ มีผลผลิต มีรายได้เพิ่ม และมีเงินเก็บออมในส่วนที่ขายผลผลิตภาคการเกษตร

นำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

1) ผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน คือการพัฒนาสร้างความสมดุลในเศรษฐกิจและสังคม โดยไม่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่ยังคำนึงถึงการรักษาความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพึ่งพาตนเองในชุมชน โดยไม่ต้องพึ่งพาสิ่งที่มาจากภายนอกมากเกินไป ซึ่งทำให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวและลดการพึ่งพิงจากตลาดหรือปัจจัยภายนอกที่ไม่แน่นอน การใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล โดยไม่เกินขีดจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืนและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารจะต้องมีแผนงานการเสริมสร้างความรู้และทักษะในชุมชน ส่งเสริมความรู้ทักษะในชุมชนช่วยให้คนในชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพและกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของตลาดท้องถิ่น สามารถเติบโตได้ในระยะยาว

2) ผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับนำเสนอหลักความพอประมาณกับนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จะช่วยให้การพัฒนามีความสมดุลและไม่สร้างปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมหรือสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรในปริมาณที่พอดี ไม่ใช้ทรัพยากรมากเกินไป การทำเกษตรกรรมในพื้นที่ที่เหมาะสม ไม่ทำลายดินและน้ำ หรือสามารถสร้างผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระดับที่เหมาะสม ควรเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตามความสามารถของชุมชนและทรัพยากรที่มีอยู่ ส่งเสริมการเกษตรแบบยั่งยืนในชุมชนที่สามารถบริหารจัดการได้ สร้างความเข้มแข็งในชุมชน มีการสร้างงานและรายได้อย่างยั่งยืน

3) ผลกับการนำเสนอหลักการมีเหตุผลกับการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจจากข้อมูลที่ถูกต้อง สำรวจทรัพยากรและความสามารถของชุมชน ความต้องการของตลาด การประเมินศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ พื้นที่การเกษตรหรือแหล่งน้ำ การศึกษาตลาดสินค้าในท้องถิ่นและสินค้าที่สามารถแปรรูปเพิ่มมูลค่า การเลือกใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่เหมาะสมและสามารถนำมาใช้ได้จริง การพัฒนาโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น การใช้ศักยภาพในท้องถิ่นมาเสริมสร้างเศรษฐกิจโดยเฉพาะการเสริมสร้างเกษตรหรือการท่องเที่ยวที่มาจากวัฒนธรรมและธรรมชาติท้องถิ่น สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน: ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน คำนึงถึงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเติบโตได้ในระยะยาว เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การทำการตลาดออนไลน์เป็นต้น

4) ผลกับนำเสนอหลักมีภูมิคุมกันกับการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การเสริมสร้างทักษะในการทำธุรกิจการเกษตร และอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ลดการ

พึ่งพาทรัพยากรจากภายนอก การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา การสาธารณสุข และระบบขนส่ง เพื่อให้ชุมชนสามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ การส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน องค์กร ภาครัฐและเอกชน เพื่อให้มีแหล่งสนับสนุนด้านทรัพยากร การเงิน และเทคโนโลยี การเสริมสร้างความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถปรับตัวได้เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลง เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างความสามารถของชุมชน เน้นการสร้างทักษะความรู้ในระดับท้องถิ่น รวมทั้งการสร้างสรรค์โอกาสทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติ เสริมสร้างภูมิคุ้มกัน เน้นการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ

อภิปรายผล

อภิรายผลศักยภาพของชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

ศักยภาพของชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ คือ ศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญต่อชุมชนในการพึ่งตนเองได้คือ การเกษตร ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมของจำนวนประชากรทั้งหมด และจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ในรูปแบบของการปลูกผักสวนครัว เกือบทุกชนิด ฝักหอม ผักกาด ผักชี ต้นนางลัก กระเพา พริก มะเขือ โหระพา ข่า ตะไคร้ ที่เป็นผักพืชที่ชาวบ้านในชุมชนนิยมปลูกไว้บริโภคทุกครัวเรือนอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยชนก คะตะสมบูรณ์ พบว่า “โดยการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและฝึกปฏิบัติการ น้ำหมัก ปุ๋ยหมักชีวภาพ เพื่อให้คนในชุมชนได้นำไปใช้ในการทำเกษตรกรรม ลดต้นทุนการผลิต ซึ่งในอนาคตหากประชาชนหันมานิยมใช้สารอินทรีย์มากขึ้น ก็จะทำให้สามารถเป็นแหล่งผลิตและจัดจำหน่าย ให้แก่คนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ในราคา ถูก มีการจัดสรรผลกำไรให้แก่สมาชิก จัดสวัสดิการภายในชุมชนและช่วยเหลือคนในชุมชน รวมทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาดูงาน ซึ่งหลายจังหวัดได้ให้ความสนใจมาดูงาน แหล่งเรียนรู้ด้านภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนได้เห็นศักยภาพของ ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชนผ่าน กิจกรรม ทำให้เกิดความรู้สึกรักชุมชน และภูมิใจในความเป็นชุมชนของตนเอง (หทัยชนก คะตะสมบูรณ์, 2564)

อภิรายผลการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

การสงเสริมให้ประชาชน 1) ให้การสนับสนุนงบประมาณจัดซื้อจัดจ้างเครื่องสูบน้ำ จัดตั้งเครื่องสืบน้ำขนาดใหญ่ เดินเครื่องสูบน้ำจากลำน้ำห้วยทับทันส่งไปยังคลองส่งน้ำของชุมชน 2 รอบ ให้กระจายไปทุกพื้นที่ ที่สามารถรับบริการได้ถึง 2) เก็บค่าใช้จ่ายส่วนสนับสนุนอีกส่วนหนึ่งจากชุมชน ทุกหลังคาเรือนผู้ที่ทำเกษตรนาปรัง เพื่อใช้จ่ายค่าบำรุงเครื่องสูบน้ำ การเก็บน้ำคิดเป็นไร่ ๆ ละ 400 บาท เพื่อเป็นทุนสำรองในการใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้น 3) วิธีการกระจายน้ำ จัดการน้ำแบ่งออกเป็นส่วน ๆ หรือโซน ๆ นอกจากปลูกข้าวทำเกษตรนาปรังและนาปี และการปลูกปาล์ม ปลูกอ้อย ปลูกมัน และปลูกยางพาราทางด้านการปลูกปาล์ม ชุมชนจะมีรายได้ประมาณ 4000-6000 ต่อครั้ง พัลลภา ปีติสันต์ ได้กล่าวถึง ความพอประมาณในบริบทของชุมชนท้องถิ่นยังเป็นการ ต่อยอดความเข้าใจและการลงมือปฏิบัติในระดับบุคคลไปจนถึงระดับกลุ่ม เป็น

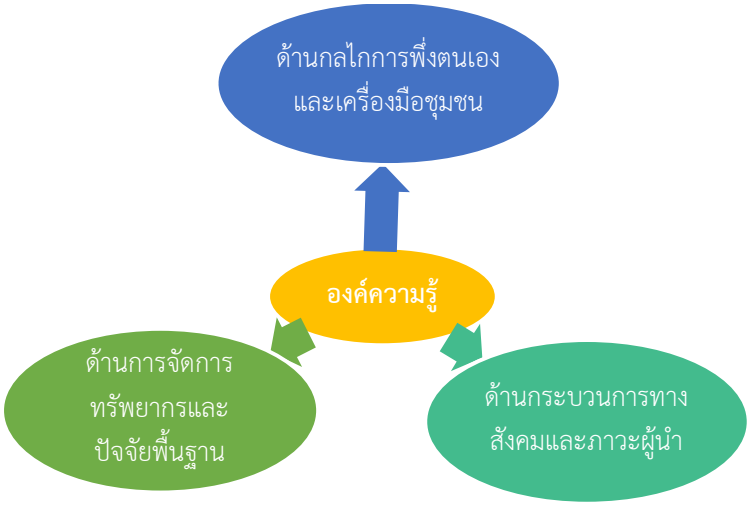
เรื่องของการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านในชุมชน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงดูแลชาวบ้านในชุมชนด้วยกันเองได้ โดยอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อบริหารจัดการผลผลิตหรือบริการของชุมชน ผ่านศักยภาพของคนและทรัพยากรในชุมชนที่มีอยู่ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สุด ตลอดจนเรียนรู้ที่จะสร้าง เครือข่ายเชื่อมโยงกัน สร้างความร่วมมือกับคนหรือองค์กรภายนอก ชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พัลลภา ปีติสันต์, 2561, หน้า 9)

อภิรายผลนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

การอภิรายผลจากนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ผ่านหลักความพอประมาณ หลักการมีเหตุผล และหลักมีภูมิคุมกัน คำนึงถึงการรักษาความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพึ่งพาตนเองในชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล นำเสนอรูปแบบการพัฒนาภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของพระหมี ถิรจิตฺโต (สีทน) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอาะ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี คือ การจัดองค์ประกอบของการดำเนินงานการพัฒนาชุมชน ให้มีสภาพพร้อมรองรับต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในชุมชน ผู้นำและคนในชุมชนได้เอาใจใส่ดูแลชุมชน และสิ่งแวดล้อม จึงมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เพื่อจัดทำระบบการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชนทุก ระดับอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนก็จะสามารถอยู่รอดได้ด้วยตนเอง และพร้อมที่จะประเชิญกับการเปลี่ยนแปลง (พระหมี ถิรจิตฺโต (สีทน), 2561 หน้า 106)

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ที่ปรากฏเป็นตารางภาพดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิขัย

ตามปรากฏที่ตารางแผนภาพนี้ ทำให้คณะผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ คือ ๑) ด้านกลไกการพึ่งตนเองและเครื่องมือชุมชน (Self-Reliance Tools) เน้นการสร้างฐานเศรษฐกิจที่เข้มแข็งจากภายในโดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ด้านการเงิน กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ด้านการผลิต ศูนย์ข้าวชุมชน, กลุ่มชาวนาแปลงใหญ่, กลุ่มทอผ้าไหม และกลุ่มเลี้ยงโค (เน้นอาชีพหลักของคน 70% ในชุมชน) ด้านการตลาด ร้านค้าชุมชน และศูนย์สาธิตการตลาด เพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มช่องทางรายได้ ๒) ด้านการจัดการทรัพยากรและปัจจัยพื้นฐาน (Resource Management) เน้นการบริหารจัดการต้นทุนทางธรรมชาติอย่างมีเหตุผลและยั่งยืน การจัดการน้ำ ถือเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของภาคเกษตรกรรม การอนุรักษ์ พัฒนาโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ความพอประมาณ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามหลักเหตุและผล ๓) ด้านกระบวนการทางสังคมและภาวะผู้นำ (Social Process & Leadership) เน้นคน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำ ต้องสามารถประสานความร่วมมือ (Networking) ระหว่างหน่วยงานรัฐ เครือข่ายภายนอก และคนในชุมชน การมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชน ร่วมประชุม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของ การสืบทอด มุ่งเน้นการส่งต่อทักษะ ความรู้ และความเข้มแข็งไปยังคนรุ่นต่อไป (Sustainability)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนควรส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจฐานราก ยกระดับสังคม และความมั่นคงรายได้ในชุมชน

2) ชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นควรรวมกันจัดทำฐานศึกษาเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ทรัพยากรในชุมชน และใช้ประโยชน์ในการทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างยังยืน

3) หน่วยงานท้องถิ่นหรือชุมชนควรให้การเผยแพร่เกี่ยวกับเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ให้บุคคลทั่วไปรับรู้ได้ตามสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ด้วยผ่านหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน

2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยในระดับพื้นที่ตำบลมีข้อเสนอแนะว่า ควรศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

2) การวิจัยในระดับพื้นที่จังหวัดสุรินทร์มีข้อเสนอแนะว่า ควรศึกษาวิจัยเรื่อง สร้างชุดองค์ความรู้ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

3) การวิจัยในระดับพื้นที่จังหวัดสุรินทร์มีข้อเสนอแนะว่า ควรศึกษาพหุวัฒนธรรมพื้นบ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

เอกสารอ้างอิง

มานิต กิตติจูงจิต. (2555). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตแห่งความสมดุล*, (กรุงเทพมหานคร: หจก. แสงจันทร์การพิมพ์,

หทัยชนก คะตะสมบูรณ์. (2564). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านเนินถ่าน หมู่ที่ 6 ตำบลเสือโฮก อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท, *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ,* 6(7): 277.

พัลลภา ปีติสันต์. (2561). *การสร้างคุณค่าให้กับชุมชน (ท้องถิ่น) ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง*, บริษัท เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด,

พระหมี ถิรจิตฺโต (สีทน). (2562). *การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอาะ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี*. สารนิพนธ์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

The Quality of Life of The Elderly in Sattaheep Municipality, Sattaheep District Chonburi Province

ศิวา จันโทสี[1], อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ[2], รังสรรค์ ประเสริฐศรี[3], สุดสันต์ สุทธิพิศาล
Siwa Jantosee[*], Orapin Piyasakulkiat[2], Rangson Prasertsri[3], Sudsan Sutthiphisan[4]
[1-3] หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
[4] หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
[1-3]Master of Public Administration Program Graduate School Kasem Bundit University
siwamaiss@gmail.com[1]

Received : May 2, 2026; **Revised :** May 25, 2026; **Accepted :** May 26, 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิต และ 2) เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่าง คือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จำนวน 359 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) คัดเลือกโดยวิธีสะดวก เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.967 และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.80) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การทดสอบ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ผลการศึกษาพบว่า:

1. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 60-69 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช./ปวส. ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายและไม่มีหนี้สิน และส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง
2. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสุขภาพกาย ตามลำดับ
3. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ความพอเพียงของรายได้ และความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านเพศไม่ส่งผลต่อความแตกต่างของคุณภาพชีวิต
4. ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าเทศบาลควรออกแบบนโยบายตามความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าการแยกตามเพศ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในบริบทสังคมสูงวัยระดับสุดยอดอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, เทศบาลเมืองสัตหีบ, พฤฒพลัง, สังคมสูงวัย

Abstract

The objectives of this research were: 1) to investigate the levels of quality of life among the elderly in Sattahip Town Municipality, Sattahip District, Chonburi Province; and 2) to conduct a comparative analysis of their quality of life based on individual socio-economic factors. The sample consisted of 359 elderly residents, determined using Yamane's formula (1973). Data were collected via a questionnaire with a Cronbach's alpha reliability coefficient of 0.967. and content validity (IOC = 0.80). Statistical analyses included descriptive statistics, t-test, and One-way ANOVA with Fisher's LSD post-hoc comparisons at the .05 significance level.

The findings revealed that:

1. The majority of respondents were female, aged 60-69, with secondary or vocational education. Most were retired government or state enterprise employees with adequate income and no outstanding debt, living with relatives or extended family members.
2. The overall quality of life of the elderly was at a high level ($\overline{\mathbf{X}} = 3.86$). When categorized by dimension, all areas were rated as high, ranked from highest to lowest as follows: 1) Environmental health, 2) Psychological well-being, 3) Social relationships, and 4) Physical health.
3. Hypothesis testing indicated that differences in age, educational attainment, occupation, income adequacy, and household relationships significantly resulted in varying levels of quality of life at the .05 level. Conversely, gender did not significantly affect the quality of life among the elderly.
4. These findings suggest that municipal policies should be designed based on economic and social vulnerability rather than gender-based differentiation, to sustainably enhance well-being in a super-aged urban community.

Keywords: Quality of Life, Elderly, Sattahip Town Municipality, Active Ageing, Elderly Well-being, Municipal Governance

บทนำ

ปรากฏการณ์สังคมสูงวัยเป็นความท้าทายระดับโลกที่มีความเร่งด่วนสูง องค์การสหประชาชาติ (2021) รายงานว่าในปี 2593 สัดส่วนผู้สูงอายุจะสูงถึงร้อยละ 22 ของประชากรโลก สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 1–5 และแผนปฏิบัติการมาดริด (MIPAA) ที่เน้นสุขภาวะและสิ่งแวดล้อมที่เกื้อหนุนผู้สูงอายุ (WHO, 2021) งานวิจัยในระดับนานาชาติชี้ว่าคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเมือง

ชายฝั่งและเมืองท่องเที่ยวมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดีสามารถชดเชยความเสื่อมถอยของสุขภาพกายได้ (Bowling et al., 2019) ขณะที่ความโดดเดี่ยวทางสังคมในเมืองเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพจิต (Fakoya et al., 2020) สำหรับประเทศไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2567) รายงานว่าอายุเฉลี่ยของประชากรไทยเพิ่มสูงขึ้นเป็น 76 ปี รัฐบาลจึงกำหนดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นวาระในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566–2580) อย่างไรก็ตาม ยังมีช่องว่างของงานวิจัย (research gap) ในประเด็นคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่อาศัยในพื้นที่ลักษณะผสม ระหว่างเมืองทหารและเมืองท่องเที่ยวชายฝั่ง ซึ่งมีบริบทสังคมและโครงสร้างพื้นฐานแตกต่างจากเมืองทั่วไป

เทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะตัว ด้วยการเป็นทั้งเขตฐานทัพเรือและแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่ง ปัจจุบันมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 28.75 จัดอยู่ในระดับ "สังคมสูงวัยระดับสุดยอด" (Super-Aged Society) ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศและเมืองสูงวัยอื่นในภาคตะวันออก เช่น เมืองพัทยา (ร้อยละ 18.2) และอำเภอบางละมุง (ร้อยละ 15.6) แม้เทศบาลจะดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพและระบบ Care Giver อย่างต่อเนื่อง แต่ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกมิติตามกรอบ WHO ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการวางแผนนโยบายเชิงรุก งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ศึกษาในบริบทชนบทหรือเมืองหลวง (อรนิษฐ์ แสงทองสุข, 2563; ปริญญา สัตตะบุตร และคณะ, 2564) ยังไม่มีการศึกษาในบริบทเมืองทหาร-ท่องเที่ยวชายฝั่งอย่างครบถ้วน

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ และ 2) เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้กรอบแนวคิด WHOQOL ทั้ง 4 มิติ ได้แก่ สุขภาพกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 359 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา t-test และ One-way ANOVA ผลที่ได้จะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับเทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกแบบนโยบายพฤฒพลัง (Active Ageing) ที่ตอบสนองต่อบริบทของเมืองสูงวัยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานของการวิจัย

1 ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ที่มีเพศแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

2. ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ที่มีอายุแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

3. ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

4. ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ที่มีอาชีพแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

5. ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ที่มีความเพียงพอของรายได้ในการดำรงชีพแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

6. ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. **แนวคิดคุณภาพชีวิตตามกรอบองค์การอนามัยโลก**

องค์การอนามัยโลก (The WHOQOL Group, 1994) นิยามคุณภาพชีวิตว่าเป็นการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับสถานภาพของตนในชีวิต ครอบคลุม 4 มิติ ได้แก่ (1) ด้านสุขภาพกาย (Physical Domain) หมายถึงความสามารถในการดำเนินกิจวัตรประจำวัน ความรู้สึกสุขสบาย และการไม่พึ่งพายาหรือการรักษา (2) ด้านจิตใจ (Psychological Domain) หมายถึงความรู้สึกเชิงบวก ภาพลักษณ์ตนเอง และความสามารถในการจัดการอารมณ์ (3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) หมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์ การสนับสนุนจากสังคม และความสัมพันธ์ส่วนตัว และ (4) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึงความปลอดภัย สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเข้าถึงบริการ และโอกาสในการพัฒนาตนเอง กรอบนี้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งในระดับนานาชาติและในประเทศไทย (ปิ่นนเรศ กาศอุดม และคณะ, 2561; พัชรี นาคนุ่น และคณะ, 2567)

2. **ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ**

2.1 **ทฤษฎีพฤฒพลัง** (Active Aging Theory): องค์การอนามัยโลก (WHO, 2002) นิยาม Active Ageing ว่าเป็นกระบวนการส่งเสริมโอกาสด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความมั่นคง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเมื่อสูงอายุ ทฤษฎีนี้เน้นว่าผู้สูงอายุควรมีบทบาทในสังคมและพึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุในสัตหีบที่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในช่วงวัยเกษียณตอนต้น (60–69 ปี)

2.2 **ทฤษฎีการสูงอายุอย่างสำเร็จ** (Successful Aging Theory): Rowe และ Kahn (1997) เสนอว่าการสูงอายุอย่างสำเร็จประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การหลีกเลี่ยงโรคและความพิการ การรักษาสมรรถภาพทางกายและจิตใจ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเชื่อมโยงกับมิติทั้ง 4 ของ WHOQOL และช่วยอธิบายว่าเหตุใดผู้สูงอายุที่มีทุนทางสังคมสูงจึงมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า

2.3 **ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม** (Social Support Theory): Cobb (1976) และ Cohen & Wills (1985) ชี้ว่าการสนับสนุนทางสังคมมีบทบาทเป็นตัวกันกระแทก (buffer) ต่อผลกระทบของความเครียดและโรคภัยไข้เจ็บ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อความโดดเดี่ยว งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีนี้เพื่ออธิบายบทบาทของโครงสร้างครอบครัวขยายและชมรมผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตมิติสังคม

2.4 **ทฤษฎีสังคมวิทยาผู้สูงอายุ:** คีรีบูน จงวุฒิเวศย์ (2553) กล่าวถึงบทบาท สัมพันธภาพ และการปรับตัวทางสังคมในช่วงท้ายของชีวิต การดำรงบทบาทที่เหมาะสมและการรักษาสถานภาพทางสังคมในระดับที่พอเหมาะเป็นกุญแจสู่ความสุขในวัยสูงอายุ

3. **งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**

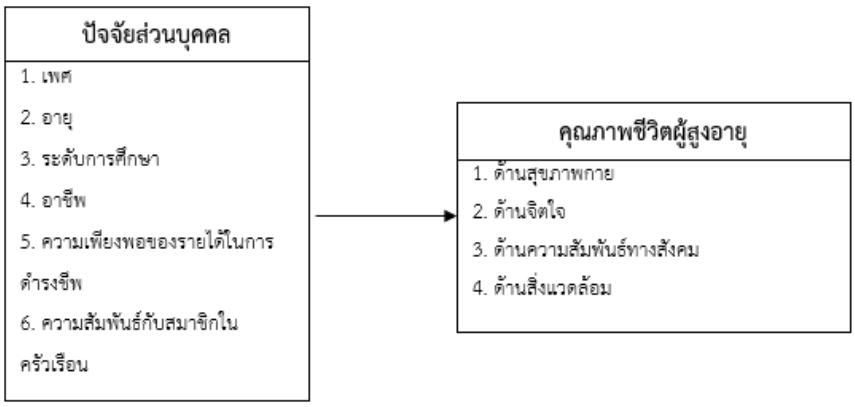
งานวิจัยในประเทศไทยพบว่าคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยมีความแตกต่างตามบริบทพื้นที่ พัชรี นาคนุ่น และคณะ (2567) ศึกษาผู้สูงอายุใน อบต. เขาแก้ว จังหวัดนครศรีธรรมราช พบคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก และพบความแตกต่างตามปัจจัยส่วนบุคคลยกเว้นปัจจัยด้านอายุ ปริญญา สัตตะบุตร และคณะ (2564) ศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่าอายุ การศึกษา และรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่เพศไม่มีผล สอดคล้องกับ อรนิษฐ์ แสงทองสุข (2563) ที่พบว่าคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอยู่ในระดับปานกลาง

ในบริบทสากล Bowling et al. (2019) ศึกษาผู้สูงอายุในเมืองชายฝั่งของสหราชอาณาจักร พบว่าสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (walkability, green space) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตมิติกาย Fakoya et al. (2020) ทบทวนวรรณกรรมด้าน social isolation พบว่าความโดดเดี่ยวเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าและลดคุณภาพชีวิตในผู้สูงอายุที่อาศัยในเมือง ส่วน Buffel & Phillipson (2016) นำเสนอกรอบ Urban Aging ชี้ว่าเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (Age-Friendly City) ตามแนวทาง WHO ช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านสุขภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรม พบช่องว่างของความรู้ (knowledge gap) ที่สำคัญ คือ ยังไม่มีการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีบริบทผสมระหว่างเมืองทหารและเมืองท่องเที่ยวชายฝั่งในประเทศไทย ซึ่งมีโครงสร้างประชากรและระบบสวัสดิการที่แตกต่างจากเมืองทั่วไป การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวโดยประยุกต์ใช้กรอบ WHOQOL **ร่**วมกับทฤษฎี Active Ageing, Successful Aging และ Social Support

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอในส่วนก่อนหน้า สามารถกำหนดกรอบแนวคิดได้ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ เชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 3,466 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) กำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนไว้ที่ร้อยละ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 คน วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จากผู้สูงอายุที่ยินดีให้ข้อมูลและมีความสะดวกในการตอบแบบสอบถามจนครบตามจำนวน

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือคือแบบสอบถามที่แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล (6 ข้อ) และส่วนที่ 2 คุณภาพชีวิต 4 ด้านตาม WHOQOL (20 ข้อ มาตราส่วน Likert 5 ระดับ) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่า IOC ≥ 0.80 ทุกข้อ ทดลองใช้ (pilot test) กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน ก่อนปรับปรุงแบบสอบถาม จากนั้นเก็บข้อมูลจริงและได้ค่าความเชื่อมั่น Cronbach's alpha = 0.967

การวิเคราะห์ข้อมูล

การทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยตรวจสอบ assumption ของ ANOVA ได้แก่ ความเป็นโฮโมจีนีตีของความแปรปรวน (Levene's test) และการแจกแจงปกติของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) t-test สำหรับตัวแปร 2 กลุ่ม และ One-way ANOVA สำหรับตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม เมื่อพบความแตกต่างนัยสำคัญจะทดสอบรายคู่ด้วย Fisher's LSD ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

จากการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 58.5) มีอายุระหว่าง 60-69 ปี (ร้อยละ 52.4) สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช./ปวส. (ร้อยละ 45.1) ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 38.2) มีรายได้เพียงพอและไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 44.3) และอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง (ร้อยละ 41.8)

2. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวม

(n=359)

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต เทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสุขภาพกาย	3.64	.398	มาก
2. ด้านจิตใจ	3.92	.538	มาก
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.85	.427	มาก
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	4.03	.370	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**3.86**	**.318**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. =.318) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 3.70) รองลงมา คือ ด้านจิตใจ ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = 538) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = .427) และ ด้านสุขภาพกายมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = .398) ตามลำดับ

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t – test, การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างจึงเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีการ LSD ของฟิชเชอร์

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการเปรียบเทียบความแตกต่างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	**คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมือง สัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี**			
	t-test	**F-test**	**P-value**	**ผลการทดสอบสมมติฐาน**
1. เพศ	.297		767	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1
2. อายุ		5.194	.006 *	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2
3. ระดับการศึกษา		4.301	.005*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3
4. อาชีพ		10.611	.000*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 4
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		7.135	.000*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 5
6. ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือน		3.311	.020	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 6

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.05

จากตารางที่ 2 อภิปรายได้ว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือน มี

คุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ยกเว้นปัจจัยด้านเพศที่แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี” โดยการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอธิบายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีความรู้สึกว่าตนเองมีความมั่นคงปลอดภัยในการใช้ชีวิตในแต่ละวันด้วยความเป็นระเบียบของเมืองที่มีพื้นที่ฐานทัพเรือและชายหาดมีความเป็นระเบียบและปลอดภัยสูง ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึก "มั่นคง" ในที่อยู่อาศัย มีความพึงพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ด้านจิตใจ ผู้สุงอายุสามารถการปรับตัวได้ตามวัย ด้วยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (60-69 ปี) ยังอยู่ในช่วง "วัยเกษียณตอนต้น" ที่ยังมีพลังและภูมิใจในความสำเร็จในอดีต (อดีตข้าราชการ) รวมไปถึงด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องด้วยสังคมไทยมีวัฒนธรรมกตัญญูแม้สังคมจะเปลี่ยนไป แต่ในสัตหีบยังมีโครงสร้าง "ครอบครัวขยาย" ที่เหนียวแน่น การอยู่กับญาติพี่น้องคือปัจจัยหลักของความสุข และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น และด้านสุขภาพ เนื่องด้วยผู้สูงอายุชาวสัตหีบสามารถเข้าถึงสาธารณสุขพื้นฐาน โดยมีระบบ Care Giver (CG) และกองสาธารณสุขที่เข้มแข็งคอยประคองอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น

สอดคล้องกับคีรีบูน จงวุฒิเวศย์ (2553) ที่กล่าวถึงทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theory) กล่าวถึง แนวโน้ม บทบาทของบุคคลสัมพันธภาพและการปรับตัวทางสังคมในช่วงท้ายของชีวิต หรือเป็นทฤษฎีที่พยายามวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีสถานะทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทั้งพยายามที่จะช่วยให้มีการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งการจะใช้ชีวิตในช่วงสูงอายุให้มีความสุขนั้นต้องคงบทบาท และสถานภาพทางสังคมไว้แต่ควรอยู่ในระดับที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริลักษณ์ รื่นวงศ์ (2557) ที่กล่าวถึง คุณภาพชีวิตว่าเป็นการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและเหมาะสม ไม่เป็นภาระพึ่งพิงต่อผู้อื่น ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคม มีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตที่มีความสุขทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและค่านิยมของสังคม และสามารถแก้ไขปัญหาและแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาได้อย่างถูกต้องภายใต้ทรัพยากรและเครื่องมือที่มีอยู่

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พัชรี นาคนุ่น จักร์พงษ์ เปี่ยมเมตตา และ ธณภณ ศรัญบูรณะ (2567) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชในภาพรวม อยู่ในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของอรนิษฐ์ แสงทองสุข (2563) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ความเพียงพอของรายได้ในการดำรงชีพ และความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือนที่แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในตอนต้นอายุ 60-69 ปีมีคุณภาพชีวิตที่สูงกว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 70-79 ปี ซึ่งอาจจะมีปัญหาจากร่างกายที่เสื่อมถอยมากขึ้น ความพึงพอใจกับการนอนหลับซึ่งเป็นปัญหาส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุ สำหรับระดับการศึกษาพบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่า ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจและองค์กรมหาชนซึ่งอยู่ในช่วงเกษียณอายุแล้วตลอดเวลาที่ทำงานต้องรับผิดชอบในหน้าที่การงาน อีกทั้งอาชีพข้าราชการพนักงานรัฐวิสาหกิจ /องค์กรมหาชนได้รับการยอมรับในตำแหน่งหน้าที่การงานจากสังคมเป็นอย่างมาก เมื่อเกษียณอายุแล้วไม่ต้องรับผิดชอบงานใด ๆ จึงมีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตกกังวล สำหรับความเพียงพอของรายได้ในการดำรงชีพที่แตกต่างกัน ยังพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้ความเพียงพอต่อการใช้จ่ายและไม่มีหนี้สินมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอื่น ๆ แสดงถึงรายได้เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุที่เพียงแค่พอกับการใช้จ่ายและไม่มีหนี้สินให้วิตกกังวลก็พอใจแล้ว และความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือน พบว่าส่วนใหญ่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับครอบครัว เช่น คู่สมรสบุตร/ธิดา หลาน แต่กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยกับผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องกลับมีคุณภาพชีวิตที่ดีมากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอื่นๆ ทุกกลุ่ม นั่นอาจหมายความว่า ญาติพี่น้อง ลูก หลานอาจจะมีภารกิจหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบจึงไม่ได้มามีปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุเท่าใดนัก ผู้สูงอายุจึงต้องการอยู่รวมกลุ่มกับบุคคลที่มีทัศนคติเหมือนกัน รวมตัวกันทำกิจกรรมที่ชื่นชอบคล้าย ๆ กันที่ส่งผลให้มีสุขภาพกาย จิตใจที่ดีขึ้นก็อาจจะเป็นได้

สอดคล้องกับแนวคิดของ ปิ่นนเรศ กาศอุดม และคณะ (2561) ที่กล่าวว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นการรับรู้และเข้าถึงของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแต่ละคน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดีที่สุดจากความพึงพอใจที่ผู้สูงอายุแต่ละคนได้รับในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสภาพจิตใจอารมณ์ที่ดี ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งในครอบครัวและนอกครอบครัว ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม และด้านการคิดตัดสินใจด้วยตนเอง รวมถึงความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและสิทธิต่าง ๆ อีกด้วย

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พัชรี นาคนุ่น จักร์พงษ์ เปี่ยมเมตตา และ ธณภณ ศรัญบูรณะ (2567) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องในปัจจัยด้านอายุ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปริญญา สัตตะบุตร รัชนีกร โชติชัยสถิตย์ และ สุนิสา จุ้ยม่วงศรี (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษา

เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกับปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัวในจังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกัน และผู้สูงอายุที่มีอายุ การศึกษา รายได้แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

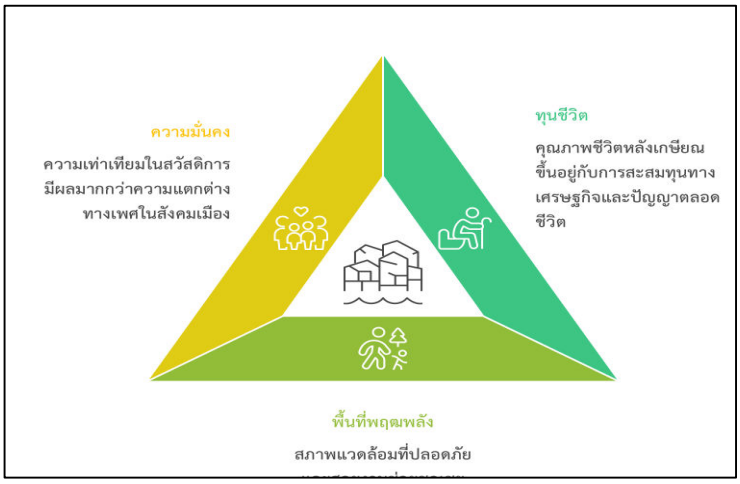
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของคุณภาพชีวิต

อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยที่มี effect size สูงสุด (η^2 = .107 และ .074) สอดคล้องกับกรอบ Active Aging ที่เน้น “ทุนทางเศรษฐกิจ” ว่าเป็นรากฐานของคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ (WHO, 2002) กลุ่มอดีตข้าราชการมีบำนาญที่มั่นคงและไม่ต้องกังวลเรื่องหนี้สิน ซึ่งลดความเครียดทางการเงินได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม เมื่อเกษียณแล้ว กลุ่มนี้อาจรู้สึกสูญเสียอัตลักษณ์ทางอาชีพ (occupational identity) ส่งผลให้มิติจิตใจลดลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสูงอายุอย่างสำเร็จ (Rowe & Kahn, 1997)

ผลที่น่าสนใจคือกลุ่มที่อาศัยอยู่กับผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องมีคุณภาพชีวิตสูงกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งอาจอธิบายได้ด้วย Social Support Theory (Cohen & Wills, 1985) ว่าการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่มีทัศนคติและความสนใจใกล้เคียงกันช่วยลด social isolation ได้ดีกว่าการอยู่กับครอบครัวที่มีภารกิจงานยุ่ง สอดคล้องกับ Fakoya et al. (2020) ที่พบว่าคุณภาพของความสัมพันธ์ทางสังคมสำคัญกว่าปริมาณ ส่วนผลที่พบว่าเพศไม่ส่งผลต่อความแตกต่างของคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับ ปริญญา สัตตะบุตร และคณะ (2564) และอาจสะท้อนถึงความเท่าเทียมในระบบสวัสดิการของเมืองสัตหีบที่ครอบคลุมทั้งชายและหญิงอย่างเท่าเทียมกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง “คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี” ผลวิจัยสังเคราะห์ผลการวิจัยเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย “เมืองดี จิตเป็นสุข” อธิบายได้ ดังนี้

1. ทุนชีวิต (Life Capital) กำหนดคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ จากผลวิจัยที่พบว่า "อาชีพและการศึกษา" ต่างกันทำให้คุณภาพชีวิตต่างกัน ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตไม่ได้เริ่มสร้างตอนอายุ 60 แต่เป็นผลผลิตจากการสะสม **"ทุนทางเศรษฐกิจ" (บำนาญ/ออม)** และ **"ทุนทางปัญญา" (ความรู้)** มาตลอดชีวิต ดังนั้น เทศบาลต้องไม่ดูแลแค่ "สวัสดิการ" แต่ต้องดูแล "โอกาส" ในการหาเลี้ยงชีพตามความถนัดของแต่ละบุคคลด้วย

2. พื้นที่พฤฒพลัง (Active Space) การที่ด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีมากสะท้อนให้เห็นว่า **"บ้านที่ปลอดภัยและเมืองที่สวยงาม"** สามารถชดเชยความเสื่อมถอยของร่างกายได้ ผู้สูงอายุที่เดินเล่นริมทะเลหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีจะมีความเจ็บป่วยทางกายน้อยลงในเชิงความรู้สึก (Perceived Health) ดังนั้น การลงทุนในสวนสาธารณะและทางเท้าที่ปลอดภัย มีความคุ้มค่ากว่าการมารักษาสุขภาพในโรงพยาบาล เพียงอย่างเดียวสอดคล้องกับกรอบ Healthy Cities และ Age-Friendly City

3. ความมั่นคงความแตกต่างที่ไม่ใช่เรื่อง "เพศ" แต่เป็นเรื่อง "ความมั่นคง"การที่เพศชายและหญิงคิดไม่ต่างกัน เป็นความรู้ใหม่ที่บอกว่าในสังคมเมืองอย่างสัตหีบ **"ความเท่าเทียมในสวัสดิการ"** มีผลมากกว่าความแตกต่างทางชีวภาพ ไม่ว่าเพศใดหากมีรายได้พอและมีคนดูแล ก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่ต่างกัน ดังนั้น นโยบายในอนาคตไม่ต้องแยกเพศ (Gender-neutral) แต่ต้องแยกตาม "ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ" และ "ความโดดเดี่ยวทางสังคม"เพื่อความแม่นยำในการจัดสรรทรัพยากร

สรุป

1. ภาพรวมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสัตหีบมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีจุดแข็งคือ ด้านสิ่งแวดล้อมมาเป็นอันดับ 1 สะท้อนถึงประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่สาธารณะความปลอดภัย และกายภาพของเมืองฐานทัพเรือที่เอื้อต่อการอยู่อาศัย และด้านสุขภาพกายอยู่อันดับสุดท้าย แม้จะอยู่ในระดับมาก แต่เป็นมิติที่เปราะบางที่สุดเนื่องจากความเสื่อมถอยตามวัยและการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ในเขตเมืองที่มีความหนาแน่น

2. การทดสอบสมมติฐานชี้ให้เห็นว่า "เพศ" ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้คุณภาพชีวิตต่างกัน แต่ปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คือ ต้นทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพและรายที่เพียงพอ (กลุ่มอดีตข้าราชการ) ส่งผลให้คุณภาพชีวิตสูงกว่ากลุ่มอื่นชัดเจน ต้นทุนทางปัญญา ได้แก่ ระดับการศึกษาที่สูงกว่าช่วยให้ผู้สูงอายุมีทักษะการดูแลตนเองและการจัดการอารมณ์ที่ดีกว่า ต้นทุนทางสังคม ได้แก่ การอาศัยอยู่กับครอบครัว/ญาติพี่น้อง เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยหล่อเลี้ยงจิตใจและความสัมพันธ์ทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

คีรีบูน จงวุฒิเวศย์. (2553). *รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการสังคมโดยองค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่นสำหรับผู้สูงอายุ.* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

ปริญญา สัตตะบุตร รัชนีกร โชติชัยสถิตย์ และ สุนิสา จุ้ยม่วงศรี. (2564). “การศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุกับปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัวในจังหวัดเพชรบูรณ์”. *วารสาร มจร พัฒนาสังคม*, 6(3): 17-32.

ปิ่นนเรศ กาศอุดม และคณะ. (2561). “บทบาทครอบครัวในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง”. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 5(3): 300-310.

พัชรี นาคนุ่น จักร์พงษ์ เปี่ยมเมตตา และ ธณภณ ศรัญบูรณะ. (2567). “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช”. *วารสารรัชภาคย์,* 18(56): 234-248.

ศิริลักษณ์ รื่นวงศ์. (2557). *คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2567). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2567*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

อรนิษฐ์ แสงทองสุข. (2563). “การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี”. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(4): 45–60.

Bowling, A., Hankins. et al.. (2019). “A Short Measure of Quality of Life in Older Age: The Performance of the Brief Older People's Quality of Life Questionnaire (OPQOL-brief)”. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 48(2): 181–184.

Buffel, T., & Phillipson, C. (2016). *Can Global Cities be 'Age-Friendly Cities'? Urban Development and Ageing Populations*”. Cities, 55, 94–100.

Cobb, S. (1976). “Social Support as a Moderator of Life Stress”. *Psychosomatic Medicine*, 38(5): 300–314.

Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). “Stress, Social Support, and the Buffering Hypothesis”. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310–357.

Fakoya, O. A., McCorry, N. K., & Donnelly, M. (2020). “Loneliness and Social Isolation Interventions for Older Adults: A Scoping Review of Reviews”. *BMC Public Health*, 20(1): 129.

Rowe, J. W., & Kahn, R. L. (1997). “Successful Aging”. *The Gerontologist*, 37(4): 433–440.

The WHOQOL Group. (1994). “Development of the WHOQOL: Rationale and Current Status”. *International Journal of Mental Health*, 23(3): 24–56.

World Health Organization. (WHO). (2002). *Active ageing: A policy framework*. Geneva: WHO.

_____ . (WHO). (2021). *Decade of Healthy Ageing: Baseline Report*. Retrieved from https://www.who.int/publications/i/item/9789240017900. 23 August 2025.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. New York: Harper and Row.

คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

Service Quality that Affects the Efficiency of Land and Building Tax Collection of the Revenue Department Vadhana District Bangkok Metropolitan Administration

มยุรี บางใหญ่[1] อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ[2], ปกรณ์ ปรียากร[3]
Mayuree Bangyai[1,*], Orapin Piyasakulkiat[2], Pakorn Priyakorn[3]
[1-3] หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
[1-3]Master of Public Administration Program Graduate School Kasem Bundit University
E-mail: Mayuree252155@gmail.com[1]

Received : May 2, 2026; **Revised :** May 25, 2026; **Accepted :** May 27, 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณภาพการให้บริการในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูก-สร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 2) ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร และ3) คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มารับบริการในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีของทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 223 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า 1). คุณภาพการให้บริการของฝ่ายรายได้สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมาได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ ด้านสารสนเทศ และ ด้านระบบ2)ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเวลา รองลงมาได้แก่ ด้านค่าใช้จ่ายหรือความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร ด้านปริมาณงาน และด้านคุณภาพของงาน ตามลำดับ 3) คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 71.3 ได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านระบบ ด้านเทคโนโลยี และด้านบุคลากร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ, การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง, ฝ่ายรายได้, สำนักงานเขตวัฒนา

Abstract

The objectives of this research were to study; 1) The quality of service in collecting land and building taxes by the Revenue Department, Vadhana District , Bangkok. Metropolitan Administration. 2) The efficiency of land and building tax collection by the Revenue Department, Vadhana District , Bangkok Metropolitan Administration., and 3) The quality of service affects the efficiency of land and building tax collection by the Revenue Department, Vadhana District , Bangkok. Metropolitan Administration. The sample group used in this research consisted of 223 people who received services for the collection of land and building taxes at the Revenue Department, Vadhana District Office, Bangkok, as calculated using Taro Yamane's method. Data was collected using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.98. The statistical methods used in this research included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis, which were statistically significant at the .05 level.

The results of research found that: 1) The overall service quality of the Revenue Department of the Vadhana District , Bangkok Metropolitan Administration, has an average score at the highest level. When considering each aspect in descending order, technology has the highest average score, followed by personnel, processes, information, and systems, respectively. 2) The overall efficiency of land and building tax collection by the Revenue Division of the Vadhana District , Bangkok Metropolitan Administration, has the highest average score. When considered by aspect, in descending order of highest efficiency, it is: time, followed by cost or cost-effectiveness of resource utilization, workload, and quality of work, respectively. 3) The quality of service that positively impacts the efficiency of land and building tax collection by the Revenue Department, Vadhana District , Bangkok Metropolitan Administration, is high, at 71.3 percent. This includes process, system, technology, and personnel, and is statistically significant at the .05 level.

Keywords: quality service, tax collection on land and buildings, Revenue Section, Vadhana District

บทนำ

การบริหารงานภาครัฐในปัจจุบันมุ่งเน้นการสร้างระบบการบริหารราชการและการบริการภาครัฐที่คุ้มค่าและมีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของประชาชนหรือผู้รับบริการ ทั้งเรื่องความเสมอภาค เป็นธรรม สะดวกรวดเร็ว และมีการทำงานที่ไม่ซ้ำซ้อนกัน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารราชการยุคใหม่ ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การปฏิบัติงานในมิติเชิงประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งคุณภาพการให้บริการ

โดยมุ่งเน้นความพึงพอใจของประชาชนหรือผู้รับบริการเป็นหลัก ดังนั้น หน่วยงานราชการจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรักษาคุณภาพการให้บริการ เพื่อให้การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งคุณภาพการให้บริการ คือ การเสนอบริการที่ดีที่สุดด้วยความตั้งใจในช่วงเวลาที่เหมาะสมทั้งรูปแบบเวลา และสถานที่กับผู้รับบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด ซึ่งมักเปรียบเทียบการบริการจากสิ่งที่คาดหมายก่อนรับบริการกับสิ่งที่ได้รับบริการจริง ซึ่งถ้าสิ่งที่ได้รับบริการนั้นสูงกว่าที่คาดหวัง จะทำให้ได้รับความพอใจในทางบวก ผู้รับบริการจะเกิดความประทับใจสูงสุด ทำให้รู้สึกคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไปและจะทำให้เกิดการบอกต่อไปยังคนรู้จัก แต่ถ้าสิ่งที่ได้รับบริการนั้นน้อยกว่าที่คาดหมายไว้จะเกิดความรู้สึกไม่พอใจไม่ประทับใจและจะไม่เกิดการบอกต่อ ซึ่งอาจเป็นผลเสียที่ไม่มีองค์กรใด ๆ อยากให้เกิดขึ้น (ธัชพล ใยบัวเทศ, 2558)

การเปลี่ยนแปลงกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง รวมถึงนโยบายและแนวทางในการจัดเก็บภาษี โดยพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นมา ได้เข้ามาแทนที่ภาษีโรงเรือนและที่ดินเดิม (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ส่งผลให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น ฝ่ายรายได้ของสำนักงานเขต ต้องปรับตัวทั้งในด้านภาระงานและวิธีการให้บริการ ขณะเดียวกันความคาดหวังของประชาชนต่อบริการของภาครัฐเพิ่มสูงขึ้น หากการบริการมีความล่าช้า ไม่ชัดเจน ขาดความโปร่งใส หรือการบริการที่ขาดความเป็นมิตร อาจนำไปสู่ความเข้าใจคลาดเคลื่อน ความไม่พึงพอใจในการรับบริการ รวมไปถึงการไม่เต็มใจชำระภาษีหรือหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายตามมา ฝ่ายรายได้ของสำนักงานเขตจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของกระบวนการจัดเก็บภาษี

เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของอสังหาริมทรัพย์ ทั้งที่พักอาศัย อาคารพาณิชย์ สำนักงาน โรงแรม และสถานประกอบการประเภทต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบ ซึ่งส่งผลให้การประเมินมูลค่าทรัพย์สินและการจัดเก็บภาษีมีความซับซ้อนและท้าทายยิ่งขึ้น ฝ่ายรายได้ของสำนักงานเขตวัฒนา มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินงานเกี่ยวกับการแจ้งประเมินภาษี การจัดเก็บ การติดตาม และการบริการประชาชนที่เกี่ยวข้องกับภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง (สำนักงานเขตวัฒนา, [ออนไลน์], 2568) ความสามารถในการดำเนินงานของฝ่ายรายได้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดเก็บภาษี อย่างไรก็ตาม การให้บริการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรายได้ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความรวดเร็ว ความถูกต้อง ความสุภาพ การให้ข้อมูลที่ชัดเจน การอำนวยความสะดวก และความโปร่งใสในการดำเนินการ ล้วนส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของประชาชนและความร่วมมือในการชำระภาษี หากการให้บริการมีคุณภาพจะช่วยลดปัญหาการหลีกเลี่ยงภาษี เพิ่มความเชื่อมั่นในระบบราชการ และส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการเสียภาษีอย่างสมัครใจ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้อย่างยั่งยืน ในทางกลับกัน หากการให้บริการของเจ้าหน้าที่ขาดประสิทธิภาพ ไม่เอื้ออำนวย ไม่ให้ข้อมูลที่ครบถ้วน หรือมีความล่าช้า อาจนำไปสู่ความไม่พึงพอใจของประชาชน ความไม่เข้าใจในข้อกฎหมายหรือวิธีปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดข้อร้องเรียน ความล่าช้าในการชำระภาษี หรือแม้แต่ความพยายามหลีกเลี่ยงภาษี อันจะเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพของการจัดเก็บรายได้ในภาพรวม จากการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของกฤษณพงศ์ ภูมรินทร์ (2566) พบว่า มีปัจจัยด้านกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนดบทบัญญัติมีข้อบกพร่อง สร้างความไม่เป็นธรรม

ต่อประชาชนผู้เสียภาษีและส่งผลกระทบให้รายได้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลดลงมหาศาล ถัดมาในปัจจัยด้านผู้เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พบว่าประชาชนส่วนใหญ่นั้นขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง อีกทั้งยังมีมุมมองเพียงแค่ว่าตนนั้นต้องชำระภาษีตามหน้าที่เพียงเท่านั้น นอกจากนี้ประชาชนบางส่วนยังไม่ได้รับหนังสือแจ้งเตือนการชำระภาษีและเมื่อทราบว่าตนเองจะต้องชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง จึงทำให้ได้รับโทษปรับตามกฎหมาย ในทางกลับกันนั้นประชาชนบางส่วนได้อาศัยช่องว่างของกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงการชำระภาษี สำหรับปัจจัยด้านเครื่องมือและเทคโนโลยีในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างนั้น รัฐบาลได้มีการพัฒนาโปรแกรมที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินการตามกระบวนการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักงานเศรษฐกิจการคลังได้ตรวจสอบพบว่า ที่ผ่านมาภาครัฐดำเนินการเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้เพียงร้อยละ 10 เท่านั้น เนื่องจากภาครัฐมีมาตรการช่วยเหลือในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด19 นอกจากนั้น การเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างยังมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้ที่ดินประกอบเกษตรกรรมซึ่งจัดเก็บที่อัตราเพดานไม่เกินร้อยละ 0.15 ของฐานภาษี ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำ หรือปัญหาการยกเว้นมูลค่าของฐานภาษีไม่เกิน 50 ล้านบาท ให้แก่เจ้าของที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา เป็นต้น ทำให้คนส่วนใหญ่ได้รับการยกเว้นภาษีและทำให้ อปท. จัดเก็บภาษีได้น้อย และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การหลีกเลี่ยงภาษี เช่น การกำหนดอัตราภาษีที่ดินรกร้างว่างเปล่าไว้สูงมาก ทำให้มีการปลูกพืชเกษตรในแปลงว่าง ซึ่งจะทำให้เสียภาษีที่ถูกลง เช่น ปลูกกล้วย มะพร้าว หรือมะนาว หรือกรณีการพาณิชย์จัดเก็บที่อัตราเพดานไม่เกินร้อยละ 1.2 ของฐานภาษี เช่น ผู้ประกอบการเจ้าของหอพักใช้วิธีการย้ายชื่อเข้าไปเป็นผู้พักอาศัย โดยอ้างว่าไม่ใช่การทำธุรกิจก็จะเสียภาษีในอัตราที่ถูกลง เช่น จาก 4 ล้านบาท ก็เสียภาษีเพียง 7 หมื่นบาท เป็นต้น จึงทำให้รัฐขาดรายได้จากส่วนนี้ไปเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงการประเมินมูลค่าสิ่งปลูกสร้างราคากลางมักจะไม่สมจริง เนื่องจากราคากลางที่ใช้สำหรับการประเมินสิ่งปลูกสร้างระหว่างคนจน กับคนรวยมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ บ้านคนรวยที่ใช้วัสดุชั้นดีมีราคาแพงกว่าบ้านคนจนหลายเท่าตัว เมื่อประเมินโดยอิงราคากลางเท่ากันแล้ว คนรวยจ่ายภาษีเท่ากับคนจน ดังนั้น ภาระภาษีร้อยละของรายได้คนรวยต่ำกว่าคนจนในลักษณะภาษีแบบถอยหลัง (ปาริชาติ อินสว่าง และเอกชัย ระดาพัฒน์, 2566)

จากความเป็นมาและประเด็นปัญหาดังกล่าว หากพิจารณาตามแนวคิดคุณภาพในการให้บริการของภาครัฐของ Walke, F. and Winkler, T. J. (2024) มี 5 ประการ ได้แก่ 1. ด้านเทคโนโลยี (Technology) 2. ด้านสารสนเทศ (Information) 3. ด้านบุคลากร (Human) 4. ด้านกระบวนการ (Process) และ 5. ด้านระบบ (System) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวคาดหวังว่าจะเป็นแนวทางที่ช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำไปใช้จัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้ตามกฎหมาย และตรงตามเป้าหมายที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ 1. ด้านคุณภาพของงาน 2. ด้านปริมาณงาน 3. ด้านเวลา และ 4. ด้านค่าใช้จ่ายหรือความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร ตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของ (Peterson and Plowman, 1953)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่กับประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบถึงคุณภาพของการให้บริการที่มีต่อผู้มารับชำระภาษี และค้นหาปัจจัยด้านบริการที่ส่งผลเชิงบวกหรือเชิงลบต่อกระบวนการจัดเก็บภาษี เพื่อการพัฒนาการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างให้มากยิ่งขึ้น จึงมีความสนใจทำการศึกษาเรื่อง “คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร” เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้บริการ เสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดเก็บภาษีโดยรวม อันจะส่งผลต่อการสร้างระบบราชการที่มีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทางการคลังของสำนักงานเขตวัฒนา และกรุงเทพมหานครในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. คุณภาพการให้บริการในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูก-สร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร
2. ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร
3. คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

1. คุณภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยี (Technology) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร
2. คุณภาพการให้บริการด้านสารสนเทศ (Information) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร
3. คุณภาพการให้บริการด้านบุคลากร (Human) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร
4. คุณภาพการให้บริการด้านกระบวนการ (Process) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร
5. คุณภาพการให้บริการด้านระบบ (System) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ

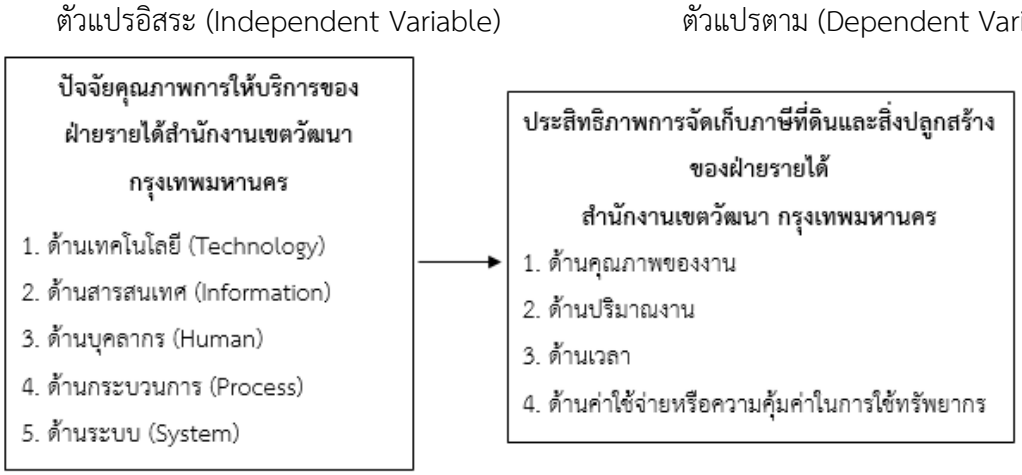
คุณภาพการให้บริการ (Service Quality) ของผู้เสียภาษีต่อการให้บริการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในด้านต่าง ๆ เช่น ความถูกต้อง รวดเร็ว สะดวกสบาย และเป็นธรรม ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ ใช้แนวคิดคุณภาพการให้บริการภาครัฐของ Walke, F. and Winkler, T. J. (2024) 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเทคโนโลยี (Technology) หมายถึง การพิจารณาความพร้อมของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการให้บริการ เช่น ระบบฐานข้อมูลภาษีที่มีความแม่นยำและทันสมัย ระบบชำระภาษีออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ การใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวก เช่น เครื่องรับบัตรคิวอัตโนมัติ การให้บริการผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ของสำนักงานเขต 2) ด้านสารสนเทศ (Information) หมายถึง การพิจารณาคุณภาพของข้อมูลที่ฝ่ายรายได้ส่งต่อให้แก่ประชาชน เช่น ความถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน เข้าใจง่าย และความเป็นปัจจุบันของข้อมูลเกี่ยวกับการชำระภาษี คำแนะนำหรือเอกสารประกอบการยื่นภาษี รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลในช่องทางที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย เช่น เว็บไซต์ประชาสัมพันธ์หน้าสำนักงาน หรือป้ายประกาศเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและลดความสับสนในการปฏิบัติตามขั้นตอน และสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมายได้ถูกต้อง 3) ด้านบุคลากร (Human) หมายถึง การพิจารณาโดยการประเมินความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจในระเบียบข้อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีของบุคลากร ทักษะในการสื่อสาร เช่น การพูดจาสุภาพ มีความเป็นมิตร บุคลิกภาพดี ให้คำแนะนำอย่างชัดเจน และเต็มใจช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาอย่างมืออาชีพ มีความพร้อมในการให้บริการ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการโดยตรง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการให้บริการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ 4) ด้านกระบวนการ (Process) หมายถึง การพิจารณากระบวนการให้บริการ เช่น ความรวดเร็ว ความชัดเจนและความเป็นระบบของขั้นตอนการให้บริการ ความสามารถในการลดความซ้ำซ้อนของงาน ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการไม่นานเกินไป และความสะดวกต่อผู้รับบริการในการยื่นเอกสาร การชำระภาษี และการติดตามผล ซึ่งจะช่วยลดภาระเวลาและค่าใช้จ่ายของประชาชน ซึ่งการพัฒนากระบวนการให้เป็นมาตรฐานและเป็นมิตรต่อประชาชน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพโดยรวม 5) ด้านระบบ (System) หมายถึง การพิจารณาตรวจสอบคุณภาพระบบเบื้องหลังการให้บริการ เช่น โครงสร้างองค์กรและการแบ่งหน้าที่ภายในฝ่ายรายได้ นโยบายสนับสนุนจากผู้บริหาร การจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอทั้งบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือ ระบบการประเมินผล การติดตาม และการพัฒนาคุณภาพการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ความปลอดภัยของระบบ และการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการอย่างยั่งยืน

2 ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี ให้ครบถ้วน ตรงเวลา มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ ใช้แนวคิดประสิทธิภาพในการทำงานของ Peterson and Plowman (1953) 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพของงาน (Quality) หมายถึง งานหรือผลผลิตที่ได้จะต้องมีคุณภาพ มีความถูกต้อง มีมาตรฐานเกิดประโยชน์ต่อองค์กร เกิดความคุ้มค่าและสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ 2) ด้านปริมาณงาน (Quantity) หมายถึง จำนวนปริมาณงานที่ปฏิบัติต้องได้ปริมาณงานที่มีความเหมาะสม

ตามที่องค์กรได้กำหนดไว้ในแผนงานหรือเป้าหมายตามที่ได้คาดหวังไว้3) ด้านเวลา (Time) หมายถึง ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานซึ่งจะต้องถูกต้องตามหลักการ เหมาะสมกับงานเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด และมีการพัฒนาปรับปรุงเทคโนโลยีหรือวิทยาการใหม่ ๆ ให้มีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น 4) ด้านค่าใช้จ่ายหรือความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร (Costs) หมายถึง ทรัพยากรหรือต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นเงิน คน วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีและวิธีการ ต้องลงทุนให้น้อยเพื่อให้ได้ผลกำไรมากที่สุด ไม่ใช้จ่ายทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ต้องทำให้เกิดความคุ้มค่าเกิดประโยชน์แก่องค์กร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอในส่วนก่อนหน้า สามารถกำหนดกรอบแนวคิดได้ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มารับบริการในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 500 คน (ประชาชนมาใช้บริการเฉลี่ยเดือนละ 500 คน) (สำนักงานเขตวัฒนา, 2568) กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) กำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนไว้ที่ร้อยละ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 223 คน และใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ประชาชนที่มารับบริการในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ที่ยินดีให้ข้อมูลและมีความสะดวกในการตอบแบบสอบถามจนครบตามจำนวน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คุณภาพการให้บริการของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครของ 5 ด้านของ Walke, F. and Winkler, T.J. (2024) ได้แก่ 1. ด้านเทคโนโลยี (Technology) 2. ด้านสารสนเทศ (Information) 3. ด้านบุคลากร (Human) 4. ด้านกระบวนการ (Process) และ 5. ด้านระบบ (System) (25 ข้อ มาตราส่วน Likert 5 ระดับ) ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 4 ด้านของ Peterson, E. and Plowman, G.E. (1953) ได้แก่ 1. ด้านคุณภาพของงาน 2. ด้านปริมาณงาน 3. ด้านเวลา และ 4. ด้านค่าใช้จ่ายหรือความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร (20 ข้อ มาตราส่วน Likert 5 ระดับ) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่า IOC ≥ 0.80 ทุกข้อ ทดลองใช้ (pilot test) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน ก่อนปรับปรุงแบบสอบถาม จากนั้นเก็บข้อมูลจริงและได้ค่าความเชื่อมั่น Cronbach's alpha = 0.98

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าสถิติพื้นฐานในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) เพื่ออธิบายข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ และประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) รวมถึงสถิติการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Coefficient's Cronbach) เพื่อใช้ในการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มารับบริการในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

จากการวิจัยพบว่าประชาชนที่มารับบริการในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 40-49 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 35,000 บาท

2. คุณภาพการให้บริการของฝ่ายรายได้สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของฝ่ายรายได้สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครโดยรวม

คุณภาพการให้บริการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านเทคโนโลยี (Technology)	4.48	.551	มากที่สุด	1
2. ด้านสารสนเทศ (Information)	4.18	.479	มาก	4
3. ด้านบุคลากร (Human)	4.30	.581	มากที่สุด	2
4. ด้านกระบวนการ (Process)	4.29	.551	มากที่สุด	3
5. ด้านระบบ (System)	4.08	.547	มาก	5
รวม	**4.26**	**.435**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพการให้บริการของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = .435) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คุณภาพการให้บริการของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครด้านเทคโนโลยี (Technology) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = .551) รองลงมาได้แก่ บุคลากร (Human) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = .581) ด้านกระบวนการ (Process) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = .551) ด้านสารสนเทศ (Information) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = .479) ด้านระบบ (System) มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = .547) ตามลำดับ

3. ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่ง ปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

คุณภาพการให้บริการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านคุณภาพของงาน	4.14	.591	มาก	4
2. ด้านปริมาณงาน	4.26	.594	มากที่สุด	3
3. ด้านเวลา	4.28	.485	มากที่สุด	1
4. ด้านค่าใช้จ่ายหรือความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร	4.26	.349	มากที่สุด	2
รวม	**4.21**	**.466**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = .466) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูก

สร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครด้านเวลา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 485) รองลงมาได้แก่ ด้านค่าใช้จ่ายหรือความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.26, S.D. = .349) ด้านปริมาณงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.26, S.D. = .594) และด้านคุณภาพของงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.14, S.D. = .591) ตามลำดับ

4. คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 ทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์การถดถอยเพื่อพยากรณ์คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

คุณภาพการให้บริการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	.614	.167		3.667	.000*		
เทคโนโลยี	.225	.042	.277	5.372	.000*	.499	2.005
สารสนเทศ	.028	.044	.030	.646	.519	.606	1.650
บุคลากร	.087	.040	.115	2.176	.031*	.476	2.100
กระบวนการ	.272	.044	.339	6.148	.000*	.437	2.286
ระบบ	.231	.037	.280	6.314	.000*	.676	1.480
a. Dependent Variable: ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร							

R = .844[a] R^2 = .713 Adjusted R^2 = .706 Std. Error of the Estimate = .23362

F Change =107.193 Sig = .000

*Correlation is significant at the .05 level (2-tailed)

จากตารางที่ 3 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า พบว่า พบว่า คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .844[a] และสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 71.3 จาก 1) ด้านเทคโนโลยี (Technology) (B = .225, t = 5.372, P-value = .000) 2) บุคลากร (Human) (B = .087, t =2.176, P-value = .031) 3) ด้านกระบวนการ (Process) (B = 272, t = 6.148, P-value = .000) 4) ด้านระบบ (System) (B = 231, t = 6.314, P-value = .000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์เท่ากับ ±.23

โดยเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$\hat{Y}$ = .614 + .272 (X_3) + .231(X_4) + .225 (X_1) + .087 (X_2)

ให้ $\hat{Y}$ แทน ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

X_3 แทน ด้านกระบวนการ (Process)

X_4 แทน ด้านระบบ (System)

X_1 แทน ด้านเทคโนโลยี (Technology)

X_2 แทน ด้านบุคลากร (Human)

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 คุณภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยี (Technology) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (B = .225, t = 5.372, P-value = .000) จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 2 คุณภาพการให้บริการด้านสารสนเทศ (Information) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (B = .028, t = .646, P-value = .519) จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 3 คุณภาพการให้บริการด้านบุคลากร (Human) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (B = .087, t =2.176, P-value = .031) จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 4 คุณภาพการให้บริการด้านกระบวนการ (Process) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (B = 272, t = 6.148, P-value = .000) จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 5 คุณภาพการให้บริการด้านระบบ (System) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (B = 231, t = 6.314, P-value = .000) จึงยอมรับสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลจะเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลและเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอธิบายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. คุณภาพการให้บริการของฝ่ายรายได้สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากสำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ โดยมีระบบแจ้งเตือนทาง SMS ก่อนถึงกำหนดเวลาชำระภาษี ทำให้รับทราบข้อมูลการชำระภาษีได้ทันเวลา การให้บริการโดยระบบ BMA Tax มีความทันสมัยและสามารถสืบค้นข้อมูลทรัพย์สินได้อย่างสะดวก ผู้รับบริการชำระภาษีสามารถติดต่อเจ้าหน้าที่ได้หลากหลายช่องทาง เช่น Line, E-mail, Facebook เป็นต้น และการให้บริการโดยระบบการชำระภาษีออนไลน์มีความสะดวกและปลอดภัย อีกทั้งข้อมูลที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ง่ายจัดเก็บรายได้เกี่ยวกับการชำระภาษีมีความถูกต้องและแม่นยำ

ปราศจากข้อผิดพลาด ในส่วนของเจ้าหน้าที่เองก็มีความพร้อมในการให้บริการ มีความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ สามารถบริการได้ตรงต่อเวลา มีมนุษยสัมพันธ์ดี ยิ้มแย้ม อัธยาศัยดี และมีความเป็นกันเอง อีกทั้งกระบวนการให้บริการดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบข้อมูลได้ รวมไปถึงสถานที่ให้บริการมีความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ เช่น ห้องน้ำ น้ำดื่ม เป็นต้น และสอดคล้องกับทฤษฎี TIHPS Framework ของ Walke and Winkler (2024) ที่กล่าวถึง หน่วยงานภาครัฐจำนวนมากได้พัฒนารูปแบบการให้บริการให้ครอบคลุมหลายช่องทางเพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างครอบคลุมและมีความน่าเชื่อถือใน 4 มิติ คือ 1) คุณภาพของเทคโนโลยีที่สนับสนุนการให้บริการสาธารณะ ที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการต้องสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและทำงานได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความรวดเร็วและเสถียรภาพ ข้อมูลที่ให้บริการต้องมีความถูกต้องและแม่นยำของข้อมูล ปราศจากข้อผิดพลาด บุคลากรต้องมีทักษะสามารถติดต่อง่ายผ่านช่องทางต่าง ๆ ขยันขันแข็งในการปฏิบัติหน้าที่ กระบวนการให้บริการต้องมีความทันท่วงที เหมาะสม ไม่ล่าช้า และโครงสร้างของหน่วยงานต้องมีความเหมาะสม สะดวก รวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกสร คงสำเภา และคณะ (2568) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การให้บริการทางเทคโนโลยีสารสนเทศในระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล” พบว่า ความคิดเห็นด้านการให้บริการทางเทคโนโลยีสารสนเทศในระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศราภรณ์ ตุงใย (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยการปฏิบัติงานและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี ของสำนักงานสรรพากร ภาคสี่” ผลการวิจัยพบว่า) เจ้าหน้าที่มีความรู้และความเข้าใจในนโยบายการบริหารที่สูง ส่งผลให้มีการจัดเก็บภาษีรายได้ที่เพิ่มขึ้น การให้บริการและการสื่อสารที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้เสียภาษีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีอย่างชัดเจน 2) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ช่วยเพิ่มความถูกต้องและความครบถ้วนของการจัดเก็บภาษีได้ดี เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และจรรยาบรรณสูงสามารถตรวจสอบข้อมูลได้อย่างแม่นยำ

2. ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ให้ความสำคัญกับเรื่องเวลาในการบริการที่ต้องรวดเร็ว ระยะเวลาที่ใช้ในการรอคิวเพื่อชำระภาษี ณ สำนักงานเขตวัฒนาต้องที่มีความรวดเร็ว ไม่ล่าช้าเกินไป หากมีข้อสงสัยเจ้าหน้าที่สามารถให้ข้อมูลและประสานงานได้อย่างรวดเร็ว สำหรับด้านค่าใช้จ่ายหรือความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร เพื่อความ คล่องตัวในการให้บริการทางฝ่ายรายได้จัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับการชำระภาษีที่มีความครบถ้วนและชัดเจน ทำให้ไม่ต้องเสียเวลา และค่าใช้จ่ายในการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น การชำระภาษีมีช่องทางในการให้บริการที่หลากหลายเพื่อประหยัดเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เช่น การโอนเงินผ่านธนาคาร หรือการใช้แอปพลิเคชันเป็นช่องทางที่คุ้มค่าและช่วยประหยัดกว่าค่าใช้จ่ายอื่น ๆ การจัดเจ้าหน้าที่มีจำนวนเพียงพอ เหมาะสมต่อจำนวนผู้รับบริการ ระบบการให้บริการสามารถรองรับผู้มาติดต่อเป็นจำนวนมากได้ โดยไม่เกิดปัญหาติดขัด หากพบข้อผิดพลาดหรือข้อสงสัย เจ้าหน้าที่มี

การตรวจสอบและแก้ไขให้ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว รวมไปถึงข้อมูลการประเมินภาษีที่ได้รับมีความถูกต้องและตรงกับความเป็นจริงของที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ประชาชนมารับบริการ สอดคล้องกับกระบวนการจัดเก็บภาษีตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 มีขั้นตอนใหญ่ 3 ขั้นตอน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) คือ การจัดทำบัญชีรายการที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง การประเมินภาษีและประกาศราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างและอัตราภาษีที่จัดเก็บ พร้อมส่งหนังสือแจ้งการประเมินภาษีแก่ผู้เสียภาษี การกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในการชำระภาษี สอดคล้องกับแนวคิดของ ปกรณ์ ปรียากร (2567) ได้นำเสนอหลักพื้นฐานสำคัญในการจัดบริการสาธารณะด้วยการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากการกำหนดวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ที่มีความชัดเจนอันเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จของนโยบาย ได้แก่ ประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ความประหยัด ความพอเพียง ความเป็นธรรมหรือความเท่าเทียม และความยั่งยืนและต่อเนื่อง และสอดคล้องกับแนวคิดของ ภัชชา พันเลิศพาณิชย์ (2555) ได้กล่าวถึง หลักสำคัญในการจัดบริการสาธารณะตามแผนการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยหลักประสิทธิภาพในการจัดบริการ เป็นหลักที่ให้ความสำคัญกับการประหยัด ขนาดของการลงทุน หรือการคำนึงถึงต้นทุนในการให้บริการ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงเนตร ขุมทอง สายพิณ ปั่นทอง และนฤพนธ์ เส็งสืบผล (2564) เสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความฉับไว ความถูกต้องแม่นยำ บุคลากรที่ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ในเรื่องงานที่ทำอยู่ตลอดเวลา การเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานสูง และการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ มาใช้ในองค์กร เช่น คิดระบบการให้บริการที่ลดขั้นตอน การประเมินผลการปฏิบัติงานแบบใหม่การบริหารงานแบบเชิงรุก

3. คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า คุณภาพการให้บริการในการจัดเก็บภาษีมีอิทธิพลเชิงบวกที่ส่งผลประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร นั้นเกิดจากคุณภาพการให้บริการด้านกระบวนการ (Process) ด้านระบบ (System) ด้านเทคโนโลยี (Technology) และ ด้านบุคลากร (Human) ทั้งนี้ เนื่องจากในด้านกระบวนการให้บริการ ฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ได้มีกระบวนการให้บริการที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง สามารถติดตามผลหรือความคืบหน้าได้สม่ำเสมอ กระบวนการให้บริการของเจ้าหน้าที่มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ กระบวนการให้บริการของเจ้าหน้าที่มีความเสมอภาคเป็นธรรม ในด้านระบบฝ่ายรายได้จัดสถานที่ให้บริการมีความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ มีความเป็นระเบียบ เรียบร้อยและเหมาะสม มีระบบความปลอดภัยในการจัดเก็บและรักษาข้อมูลของผู้รับบริการ ด้านเทคโนโลยีฝ่ายรายได้นำเทคโนโลยีมาใช้โดยมีระบบแจ้งเตือนทาง SMS ก่อนถึงกำหนดเวลาชำระภาษี ทำให้ผู้ชำระภาษีรับทราบข้อมูลการชำระภาษีได้ทันเวลา ผู้รับบริการสามารถติดต่อเจ้าหน้าที่ได้หลากหลายช่องทาจากการนำแอปพลิเคชั่น BMA Tax ที่มีความทันสมัยและสามารถสืบค้นข้อมูลทรัพย์สินของผู้เสียภาษีได้อย่างสะดวก และผู้รับบริการ

สามารถติดต่อเจ้าหน้าที่ได้หลากหลายช่องทาง เช่น Line, E-mail, Facebook เป็นต้น และสำหรับด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่มีความพร้อมในการให้บริการ มีความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ สามารถบริการได้ตรงต่อเวลา มีมนุษยสัมพันธ์ดี ยิ้มแย้ม อัธยาศัยดี และมีความเป็นกันเอง

สำหรับปัจจัยด้านสารสนเทศไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า แม้ปัจจัยด้านสารสนเทศที่เป็นการสื่อสารข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ในประเด็นที่สงสัยเกี่ยวกับการจ่ายภาษี แต่ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากทางฝ่ายรายได้นำเทคโนโลยีมาใช้ประกอบการให้บริการ ส่งผลให้ผู้รับบริการสามารถสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเองจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีได้โดยไม่ต้องสื่อสารกับเจ้าหน้าที่โดยตรงก็ได้ จึงเป็นประเด็นที่ประชาชนผู้รับบริการชะระภาษีมีความคิดเห็นว่าไม่ส่งผลหรือไม่ใช่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

จากผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Walke, F. and Winkler, T.J. (2024) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “Process Quality Matters: Investigating the Inherent Characteristics of Quality and Performance in Digital, Physical and Omnichannel Services” ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า คุณภาพของกระบวนการ (PQ) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรในบริการทุกรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากบริการแบบเดี่ยว (Physical และ Digital) ไปสู่บริการแบบผสมผสาน (Omnichannel) พบว่า คุณภาพของกระบวนการมีบทบาทที่โดดเด่นยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน คุณภาพของเทคโนโลยี (TQ) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรในรูปแบบการบริการดิจิทัล และคุณภาพของข้อมูล (IQ) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรในรูปแบบการบริการทางกายภาพที่เกิดขึ้นผ่านการติดต่อแบบตัวต่อตัว ซึ่งคุณภาพของบุคลากร (HQ) และคุณภาพของระบบ (SQ) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรเช่นกัน แต่ถูกลดความสำคัญลงเมื่อบริการมีความเป็นดิจิทัลสูง ลปะสอดคล้องกับผลการวิจัยของสายธาร สะอาด ประนอม คำผา และอัยรดา พรเจริญ (2568) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยในการจัดเก็บภาษีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีของสำนักงานสรรพสามิตในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยในการจัดเก็บภาษีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีของสำนักงานสรรพสามิตในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยในการจัดเก็บภาษี ด้านโครงสร้างภาษี ด้านความสำนึกในหน้าที่ผู้เสียภาษี ด้านบุคลากร และด้านลักษณะกฎหมายภาษีสรรพสามิต มีอิทธิพลเชิงบวกต่อปัจจัยในการจัดเก็บภาษีที่ส่งผลประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง “คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยสังเคราะห์ผลการวิจัยเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยได้แก่ “ PESTEL” ดังนี้

P = Policy หมายถึง การกำหนดนโยบายจากภาครัฐที่มีความชัดเจน สอดคล้องและเหมาะสม เป็นธรรม สนับสนุนและส่งเสริมการจัดเก็บภาษีการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

E = Efficiency หมายถึง การจัดเก็บภาษีภาษีการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เปHนไปตามเป้าหมายที่กำหนด การให้บริการที่มีความสะดวกรวดเร็ว ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย

S = Satisfaction หมายถึง ในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดเก็บภาษีในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างต้องมีความพร้อม และเอาใจใส่ต่อประชาชนผู้มารับบริการด้วยความเสมอภาค เท่าเทียม ทั่วถึง

T = Technology หมายถึง การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการให้การบริการ เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผลการจัดเก็บภาษีที่แม่นยำ รวดเร็ว และเชื่อถือได้

E = Environment หมายถึง การรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยการลดการใช้กระดาษ

L = Laws หมายถึง การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบที่กำหนดไว้

สรุป

คุณภาพการให้บริการของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมาไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี รองลงมาได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านระบบตามลำดับ โดยปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและ

อาชีพ มีความคิดฝันต่อคุณภาพ คุณภาพการให้บริการของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครแตกต่างกันยกเว้นรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สำหรับประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเวลา ด้านค่าใช้จ่ายหรือความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร ด้านปริมาณงาน และด้านคุณภาพของงานตามลำดับ ในส่วนของคุณภาพการให้บริการ มีความสัมพันธ์เชิงบวก ร้อยละ 71.3 ได้แก่ ด้านกระบวนการ (Process) ด้านระบบ (System) ด้านเทคโนโลยี (Technology) และ ด้านบุคลากร (Human) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร” จะเห็นได้ว่า ทั้งคุณภาพการให้บริการ และประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับสูงที่สุดทั้งสองประเด็น และเมื่อมาศึกษาถึงอิทธิพลของคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านสารสนเทศกลับไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

1. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นโดยนำจุดเด่นด้านกระบวนการให้บริการ การจัดวางระบบ และการนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรมาสร้างเป็นแนวทางหรือรูปแบบคุณภาพการให้บริการในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

2. การนำเทคโนโลยีมาสร้างเป็นแอปพลิเคชั่นต่าง ๆในการให้บริการด้านสารสนเทศของฝ่ายรายได้ในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร” เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปเพิ่มเติม ดังนี้

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะฝ่ายรายได้ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครเท่านั้น ซึ่งไม่ได้รวมฝ่ายอื่นในสำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ซึ่งประชาชนอาจมีความคิดเห็นถึงคุณภาพการให้บริการที่แตกต่างออกไป ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยให้กว้างมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ทำการศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้โดยรวมการให้บริการของฝ่ายอื่นๆ ในสำนักงานเขตวัฒนาในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ จะทำให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้รับให้มากยิ่งขึ้น

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงผสมผสานหรือเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน หรือทำการสนทนากลุ่มระหว่างบุคลากรผู้ให้บริการ เพื่อให้สามารถได้รับข้อมูลที่มีรายละเอียด และมีข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น ทำให้สามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุด เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยใหม่ ๆ ไปพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกสร คงสำเภา และคณะ. (2568). “การให้บริการทางเทคโนโลยีสารสนเทศในระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล”. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ*, 7(1): 175-186.

ดวงเนตร ขุมทอง สายพิณ ปั่นทอง และนฤพนธ์ เส็งสืบผล. (2564). “ปัจจัยภายในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานคลังสินค้าในนิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง”. *วารสารนวัตกรรมและการจัดการ*, 6(2): 82 -91.

ธัชพล ใยบัวเทศ. (2558). *ความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าบริษัทหลักทรัพย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร.* การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ปกรณ์ ปรียากร. (2567). *เอกสารประกอบการบรรยายวิชานโยบายสาธารณะ การวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ปาริชาติ อินสว่าง และเอกชัย ระดาพัฒน์. (2566). *ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง: สิ่งที่ควรรู้ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางปรับปรุงแก้ไขเบื้องต้น.* กรุงเทพมหานคร: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ.

สุภัชชา พันเลิศพาณิชย์. [ออนไลน์]. (2555). *บริการสาธารณะกับบทบาทองค์กรส่วนท้องถิ่น.* จาก http://www.gotoknow.org/posts/422467. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2568.

ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542*. เล่มที่ 116 ตอนที่ 114 ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

สายธาร สะอาด ประนอม คำผา และอัยรดา พรเจริญ. (2568). “ปัจจัยในการจัดเก็บภาษีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีของสำนักงานสรรพสามิตในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(1): 279-294.

อิศราภรณ์ ตุงใย. (2567). “ปัจจัยการปฏิบัติงานและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีของสำนักงานสรรพากรภาค 4”. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 7(2): 106-122.

Walke, F. and Winkler, T.J. (2024). “Assessing Omnichannel Service Quality in the Public Sector” *Wiley Public Administration*, 103(2): 581-599.

_____. (2024). “Process Quality Matters: Investigating the Inherent Characteristics of Quality and Performance in Digital, Physical and Omnichannel Services”. *International Journal of Quality and Service Sciences*, 16(5): 1-15.

Peterson, E. and Plowman, G.E. (1953). *Business Organization and Management*. Chicago: Irwin.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนเทศบาลวัดกลางสำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น

Human Resource Development in Integrated Learning Management Based on the Philosophy of Sufficiency Economy at Wat Klang Municipal School, Khon Kaen Municipality, Education Department

สนธยา บำรุง[1] และ ยุภาพร โฆษิตพิมานเวช[2]
Sontaya Bamroong[1] and Yuparporn Kositpimanwech[2],
บริษัทจันทร์กระจ่างฟ้า จำกัด[1], โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง[2]
Chankrachangfa Co.Ltd[1]., Watklang Municipal School[2]
Email[1]: sontayabamroong@gmail.com, Email[2]: yupapron2553@gmail.com

Received : March 5, 2026; **Revised :** May 7, 2026; **Accepted :** May 8, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) พัฒนาบุคลากรให้สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ 3) พัฒนาบุคลากรให้สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย ผู้วิจัย และครูผู้สอน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ได้แก่ ผู้นิเทศและนักเรียน ได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน แบบสังเกต และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Means) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านความรู้ ความเข้าใจ ในด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยทุกคน มีความรู้ ความเข้าใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.43, S.D.=0.46)

2) ด้านทักษะเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เหมาะสม พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.36, S.D.=0.45)

3) ด้านนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยทุกคนสามารถนำแผนไปใช้จัดกิจกรรมได้โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.42, S.D.=0.49) และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.49, S.D.=0.55)

คำสำคัญ: การพัฒนาบุคลากร, การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ, หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This article aimed to 1) develop personnel's knowledge and understanding of integrated learning management based on the philosophy of sufficiency economy; 2) develop personnel's ability to create integrated learning plans based on the philosophy of sufficiency economy; and 3) develop personnel's ability to implement integrated learning plans based on the philosophy of sufficiency economy in their learning activities. This research is action research. The sample group consists of research collaborators, including the researcher and teachers, and additional informants, including supervisors and students, selected using purposive sampling. Data collection tools include tests, interviews, evaluation forms, observations, and questionnaires. Statistical analysis includes percentage, arithmetic means, and standard deviation. The research findings show that:

1) Regarding knowledge and understanding of integrated learning management based on the philosophy of sufficiency economy, all research collaborators demonstrated a high level of knowledge and understanding at ($\overline{x}$ =4.43, S.D.=0.46)

2) Regarding skills in writing appropriate integrated learning plans based on the philosophy of sufficiency economy, the participants demonstrated a high level of knowledge and understanding. Overall ($\overline{x}$ =4.36, S.D.=0.45).

3) Regarding the application of the lesson plan in organizing integrated learning activities based on the philosophy of sufficiency economy, the overall at high level ($\overline{x}$ =4.36, S.D.=0.45), and students were satisfied with the integrated learning activities based on the philosophy of sufficiency economy, with the overall at a high level ($\overline{x}$ =4.49, S.D.=0.55).

Keywords: Personnel development, Integrated learning management, Principles of the sufficiency economy philosophy

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ มีความตระหนักในภารกิจที่สำคัญดังกล่าวและให้ความสำคัญกับการพัฒนา ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ที่มุ่งเน้นนำหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาประเทศ จึงจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาโดยการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมีการบริหารการจัดการ และการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของความเป็นไทยซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551) การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลายเน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบ “บูรณาการ” ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่างๆ ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม “การบูรณาการ” เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนร่วมกัน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มา “บูรณาการ” ในการจัดการเรียนการสอ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2554 : 21) และการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ ได้มุ่งเน้นการพัฒนาตัวผู้เรียนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นการฝึกทักษะการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกัน และแก้ปัญหาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติ รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง และเน้นการจัดการเรียนรู้แบบ “บูรณาการ” (สิริพัชน์ เจษฎาวิโรจน์. 2559) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการบูรณาการ หมายถึง การนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์กันให้เป็นเรื่องราวเดียวกันและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในลักษณะที่เป็นองค์รวม และสามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ทิศนา แขมมณี. 2560)

โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง สำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น ปีการศึกษา 2568 มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น จำนวน 2,685 คน บุคลากรจำนวน 182 คน ประกอบด้วยสายผู้บริหาร 3 คน คือ ผู้อำนวยการ

โรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 3 คน ครูปฏิบัติการสอน 132 คน จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 49 ห้องเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง ได้กำหนดนโยบายขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยนำเข้าเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จากการศึกษาสภาพปัญหาปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนเทศบาลวัดกลาง สำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น ในด้านการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในด้านบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนที่ผ่านมา จากข้อมูลรายงานฝ่ายบริหารงานวิชาการ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ยังขาดความชัดเจน ความถูกต้อง ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในประเด็นการวิเคราะห์หลักสูตรบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละวิชาการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ไม่เป็นแบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่สามารถนำไปจัดการเรียนรู้ได้ส่วนใหญ่แผนการจัดการเรียนรู้คัดลอกมาจากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ที่มีจำหน่าย และไม่ได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง สื่อการเรียนการสอนมีจำนวนน้อย การวัดผลประเมินผลไม่เป็นไปตามสภาพจริง ครูจัดกิจกรรมการเรียนการรู้ไม่ตรงตามแผนการจัดการเรียนรู้จึงไม่สอดคล้องกับกลยุทธ์ของโรงเรียนเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและขาดความต่อเนื่อง (โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง. 2567)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้ประเมินภายนอกได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะในด้านการออกแบบและการนำแผนจัดการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างแนวทางให้ครูผู้สอนสามารถจัดทำแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการสนองนโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตรของโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักความพอเพียง อันจะนำไปสู่การปลูกฝังสมดุลทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อพัฒนาบุคลากรให้สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

3. เพื่อพัฒนาบุคลากรให้สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างพื้นฐานทางทฤษฎีที่แข็งแกร่ง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: กลไกสำคัญสู่ความสำเร็จขององค์กร

การพัฒนาบุคลากร (Human Resource Development) มิใช่เพียงการเพิ่มพูนความรู้หรือทักษะทางวิชาชีพเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งสร้าง "สมรรถนะ" (Competency) และ "ทัศนคติเชิงบวก" ให้แก่บุคลากร เพื่อให้เกิดการทำงานที่ประสานสอดคล้องภายใต้วัฒนธรรมแห่งความร่วมมือ (Collaboration) องค์กรที่ยั่งยืนมักให้ความสำคัญกับบุคลากรในฐานะสินทรัพย์ที่มีค่าที่สุด โดยเลือกใช้แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบท อาทิ การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การนิเทศภายใน และการสอนงาน เพื่อยกระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่สมาชิกในองค์กร

2. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (การเชื่อมโยงศาสตร์สู่ชีวิตจริง) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning Management) เป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาที่ทลายกำแพงระหว่างศาสตร์ โดยการนำเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กันตั้งแต่สองกลุ่มสาระขึ้นไปมาหลอมรวมเป็นหน่วยการเรียนรู้เดียว วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมของความรู้ (Holistic View) และสามารถถ่ายโอนประสบการณ์ไปใช้ในวิถีชีวิตจริงได้ กระบวนการออกแบบ ครูผู้สอนต้องมีทักษะในการวิเคราะห์หลักสูตรและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีระบบ เริ่มตั้งแต่การกำหนดหัวข้อที่เชื่อมโยงกับบริบทสังคม การกำหนดจุดประสงค์เชิงสมรรถนะ ไปจนถึงการปฏิบัติการสอนและการวัดผลที่หลากหลาย การประเมินผลตามสภาพจริง การวัดผลในการเรียนรู้แบบบูรณาการเน้นการประเมินที่ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ เช่น การใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) การสังเกตพฤติกรรม และการสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อให้เห็นพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านกาย จิตใจ และสติปัญญา

3. แผนการจัดการเรียนรู้: พิมพ์เขียวแห่งความสำเร็จ แผนการจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนเข็มทิศที่ระบุขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เป็นเอกสารเชิงวิชาการที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ของครูในการออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered) แผนที่ดีต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ (Active Learning) เพื่อให้สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

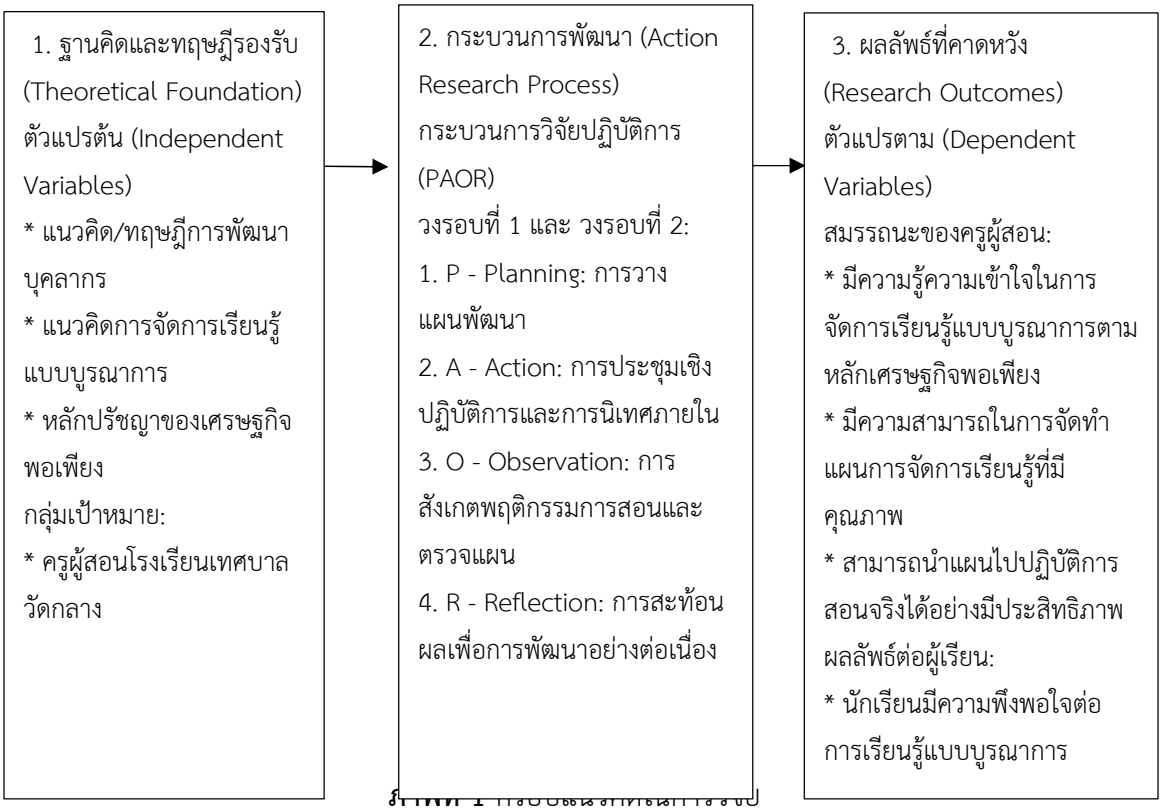
4. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (รากฐานแห่งความยั่งยืน) ในการจัดการศึกษา การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ มุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้แก่ผู้เรียนผ่านหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข (ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน บนฐานของความรู้และคุณธรรม) เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์อย่างสมดุล

5. กระบวนการพัฒนาผ่านการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เครื่องมือทางวิชาการ ดังนี้การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop): เพื่อเสริมสร้างทักษะภาคปฏิบัติภายใต้การแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ การนิเทศภายใน: กระบวนการนิเทศแบบกัลยาณมิตรที่เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายบริหารและครูเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่าง

ต่อเนื่อง วงรอบการวิจัยปฏิบัติการ (PAOR): ผู้วิจัยยึดตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญคือ การวางแผน (Planning), การปฏิบัติ (Action), การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพงานอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ของ Kemmis และ McTaggart เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนกระบวนการ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่เชื่อมโยงระหว่างฐานคิดเชิงทฤษฎี กระบวนการพัฒนา และผลลัพธ์ที่คาดหวัง ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำอธิบายกรอบแนวคิดการวิจัย

1. (Input/Independent Variables): คือชุดความรู้และเครื่องมือที่ผู้วิจัยนำมาใช้ ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนาบุคลากร และแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ภายใต้กรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาครูผู้สอนในสังกัดโรงเรียนเทศบาลวัดกลาง

2. กระบวนการพัฒนา (Process): ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยปฏิบัติการเป็นกลไกขับเคลื่อน โดยเน้น 2 กลยุทธ์หลักคือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อสร้างทักษะ และ การนิเทศภายใน (Internal Supervision) เพื่อติดตามผลในชั้นเรียน ผ่านวงรอบ PAOR 2 รอบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ตัวแปรตาม (Output/Outcome/Dependent Variables): คือระดับความรู้ ความสามารถของครูในการจัดทำแผนและการนำแผนไปใช้ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้และความพึงพอใจของผู้เรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่ โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง โดยมีรายละเอียดขั้นตอนและระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีผู้เกี่ยวข้องรวมทั้งสิ้น 47 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participants / Target Group): จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้วิจัย และครูผู้สอนที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา วิชาการงานอาชีพ วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาคณิตศาสตร์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม (Additional Informants): จำนวน 40 คน ได้แก่ ผู้นิเทศ: จำนวน 2 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และหัวหน้าฝ่ายนิเทศ โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง นักเรียน: ระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากนักเรียนที่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จริง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 5 ชนิด ได้แก่

2.1 แบบทดสอบ: เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ใช้ทดสอบความรู้ความเข้าใจของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย (ก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ) สร้างตามแนวทางการวัดและประเมินผลของ สมนึก ภัททิยธนี (2551) มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) ระหว่าง 0.67 - 1.00

2.2 แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้: เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สร้างตามแนวทางของ ประวิต เอราวรรณ์ (2545) มีค่า IOC ระหว่าง 0.86 - 1.00 ใช้สำหรับให้ผู้นิเทศประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้

2.3 แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้: เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สร้างตามแนวทางของ บุญชม ศรีสะอาด (2553) มีค่า IOC ระหว่าง 0.86 - 1.00 ใช้สังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้ร่วมวิจัย

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจ: เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สร้างตามแนวทางของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2551) มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 ใช้สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.5 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview): สร้างตามแนวทางของ บุญชม ศรีสะอาด (2553) แบ่งเป็น 3 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 ใช้สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจในการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ฉบับที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

ฉบับที่ 3 ใช้สัมภาษณ์หลังการนำแผนไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนปฏิบัติการ 2 วงรอบ ดังนี้

วงรอบที่ 1 ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 ถึง 30 มิถุนายน 2568

วงรอบที่ 2 ดำเนินการระหว่างวันที่ 14 กรกฎาคม ถึงวันที่ 14 สิงหาคม 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document Research) สังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำเสนอผลในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Narrative)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

การพัฒนาในวงรอบที่ 1 จากการใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะความเข้าใจในการวิเคราะห์หลักสูตรรายวิชา การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ และการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง ทั้งนี้ สะท้อนได้จากผลคะแนนการทดสอบความรู้หลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งผู้ร่วมวิจัยทุกคนสามารถทำคะแนนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การพัฒนาในวงรอบที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยใช้กลยุทธ์การนิเทศภายใน ซึ่งแบ่งการนิเทศออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การนิเทศกระบวนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และระยะที่ 2 การนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ผลการวิจัยในวงรอบนี้พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}$ =4.43, S.D.=0.46)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (ด้านทักษะการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้)

การพัฒนาในวงรอบที่ 1 จากการใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีการพัฒนาทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน โดยมีครูผู้สอน 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (ภาษาไทย, สังคมศึกษาและการงานอาชีพ) สามารถเขียนแผนได้เหมาะสมในระดับ "มาก" ในขณะที่ครูผู้สอนอีก 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (วิทยาศาสตร์, ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์) ยังมีทักษะอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาเพิ่มเติม

การพัฒนาในวงรอบที่ 2 ผู้วิจัยได้นำผลสะท้อนจากวงรอบแรกมาปรับปรุง โดยใช้กลยุทธ์การนิเทศภายในอย่างเข้มข้น แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การนิเทศกระบวนการเขียนแผนฯ และระยะที่ 2 การนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้รับการพัฒนาจนมีทักษะในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x}$ =4.36, S.D.=0.45) และทุกรายการอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 (ด้านการนำแผนไปใช้และผลต่อผู้เรียน)

การพัฒนาในวงรอบที่ 1 ผลการประเมินการนำแผนไปปฏิบัติจริงสอดคล้องกับทักษะการเขียนแผน โดยพบว่าครูผู้สอน 3 กลุ่มสาระฯ (ภาษาไทย, สังคมศึกษา และการงานอาชีพ) สามารถจัดกิจกรรมได้ในระดับ "มาก" ส่วนอีก 3 กลุ่มสาระฯ (วิทยาศาสตร์, ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์) จัดกิจกรรมได้ในระดับ "ปานกลาง" อย่างไรก็ตาม ในด้านผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้ร่วมวิจัยทุกคนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

การพัฒนาในวงรอบที่ 2 ภายหลังจากการใช้กลยุทธ์การนิเทศภายในทั้ง 2 ระยะอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยทุกคนสามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมแบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x}$ =4.42, S.D.=0.49) และทุกรายการอยู่ในระดับ "มาก" นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้นโดยภาพรวม ($\bar{x}$ =4.49, S.D.=0.55) และทุกรายการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

จากการใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน ภายใต้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ 2 วงรอบ เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง สำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น จนบรรลุเป้าหมายการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะการจัดทำแผน การปฏิบัติการสอน และความพึงพอใจของผู้เรียนในระดับมากถึงมากที่สุดนั้น สามารถอภิปรายผลตามปัจจัยแห่งความสำเร็จได้ดังนี้

ประสิทธิผลของกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research): การดำเนินงานผ่าน 4 ขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนข้อมูล (Reflection) ช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทบทวนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (2544) ที่ระบุว่าการวิจัยปฏิบัติการเปิดโอกาสให้ครูได้สร้างองค์ความรู้ เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ช่วยพัฒนาวิชาชีพ และผลักดันให้ครูเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง

พลังของการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การเริ่มต้นด้วยการให้ความรู้ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ ช่วยปูพื้นฐานความเข้าใจในการออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการได้อย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ พัฒนา สุขประเสริฐ (2541) ที่กล่าวว่าวิธีการนี้ช่วยประหยัดเวลาในการเรียนรู้ สร้างภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม และเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร

กลไกขับเคลื่อนด้วยการนิเทศภายใน (Internal Supervision) การนิเทศภายในอย่างใกล้ชิดและเป็นกัลยาณมิตร คือกุญแจสำคัญที่ทำให้การนำแผนไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ จันทรานี สงวนนาม (2545) ที่ชี้ให้เห็นว่าการนิเทศโดยผู้บริหารช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามเป้าหมาย สามารถแก้ไขปัญหาหน้างานได้ทันท่วงที และเป็นการกระตุ้นให้สถานศึกษามุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลสัมฤทธิ์จากกระบวนการพัฒนาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยหลายฉบับ อาทิ ธนพร เกิดโภคา (2553) จิระพร เศษจันทร์ (2551) ประดับศรี ไชยสิงห์ (2551) เชาวลิต เกิดกลาง (2553) พรชัย บุบผา

มาลา (2554) สมภาร ขันธิวัตร (2551) และ อรรณพ โพธิ์ศรี (2553) ซึ่งต่างล้วนค้นพบไปในทิศทางเดียวกันว่า การผสานกลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการควบคู่กับการนิเทศภายในเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาสมรรถนะครู ช่วยให้ครูมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ สามารถเขียนแผนการเรียนรู้ได้ตรงตามบริบท และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก ตลอดจนสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง A-C-M-S Model ดังแผนภาพ

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุป

สรุปในภาพรวม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในทุกมิติ ทั้งในด้านการเสริมสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ การพัฒนาทักษะการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ และความสามารถในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหัวใจสำคัญคือการใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการที่เน้นการลงมือทำจริงและการประเมินผลที่หลากหลาย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบ "ACMS Model" ซึ่งเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการที่มีประสิทธิผลในการยกระดับสมรรถนะของบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน สะท้อนได้จากความพึงพอใจของนักเรียนที่อยู่ในระดับสูง อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักความพอเพียงให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในระยะต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการนิเทศภายใน ผู้ทำหน้าที่นิเทศควรเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ เพื่อให้คำปรึกษาและสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) แก่ครูผู้สอนได้อย่างตรงประเด็น ทั้งนี้ ควรดำเนินการนิเทศอย่างน้อย 2 ครั้งต่อวงรอบ เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงของพฤติกรรมการสอนที่สังเกตพบ

1.2 ด้านการออกแบบและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ในขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหา ครูผู้สอนควรเชื่อมโยงบทเรียนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่ากิจกรรมการเรียนรู้นั้นตอบสนองต่อหลัก "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" และเชื่อมโยงสู่ความสมดุลใน "4 มิติ" (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม) อย่างไร

1.3 ด้านการสร้างเครือข่ายทางวิชาการ สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรจากสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เข้ามามีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ด้านการสอนแบบบูรณาการให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น

1.4 ด้านนโยบายและการสนับสนุน ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับศักยภาพของผู้เรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาผลกระทบต่อผู้เรียนเชิงลึก ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดกับนักเรียน หลังจากครูได้รับการพัฒนาสมรรถนะแล้ว โดยมุ่งเน้นศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และจิตพิสัย (Affective Domain) อย่างเป็นระบบ

2.2 การวิจัยเพื่อขยายผล (Scaling Up) ควรมีการวิจัยเพื่อนำกระบวนการพัฒนาสมรรถนะครู (เช่น ACMS Model) ไปทดลองใช้และขยายผลสู่สถานศึกษาเครือข่าย หรือสถานศึกษาที่มีขนาดและบริบทแตกต่างกัน เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาดังกล่าว

2.3 การวิจัยเชิงสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ควรมีการศึกษาพหุกรณี (Multiple Case Studies) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากบุคลากรในสถานศึกษาอื่นที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ นำมาประยุกต์ใช้และพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2554). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.

จันทรานี สงวนนาม. (2554). *การพัฒนาองค์กร* [เอกสารประกอบการเรียนการสอน หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา]. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

_____. (2555). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

จิระพร เศษจันทร์. (2551). *การพัฒนาบุคลากรในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอน้ำเกลี้ยง* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

เชาวลิต เกิดกลาง. (2553). *การพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนวังโป่งพิทยาคม อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

ทิศนา แขมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.

ธนพร เกิดโภคา. (2553). *การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิทยาลัยการอาชีพกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ประดับศรี ไชยสิงห์. (2561). *การพัฒนาบุคลากรในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประวิต เอราวรรณ์. (2555). *การวิจัยปฏิบัติการเรียนรู้ของครูและการสร้างพลังร่วมในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้าวิชาการ.

พรชัย บุบผามาลา. (2554). *การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

พัฒนา สุขประเสริฐ. (2561). *กลยุทธ์ในการฝึกอบรม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2551). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง. (2568). *รายงานการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2567*. ขอนแก่น: โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง.

สมภาร ขันธิวัต. (2561). *การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพิทักษ์วราราม อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

สิรพัชน์ เจษฎาวิโรจน์. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ*. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2554). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย.

อรรณพ โพธิ์ศรี. (2553). *การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยสอดแทรกแนวคิด “ฉลาดรู้” โรงเรียนบ้านโพนสวาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร

Participation of Civil Defense Volunteers in Risk Management for Fire Prevention and Mitigation at Nong Chok Fire and Rescue Station, Bangkok Metropolitan Administration

สนธยา หวังแจ่ม[1] อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ[2] ปกรณ์ ปรียากร[3]

Sonthaya Wangjam[1*], Orapin Piyasakulkiat[2], Pakorn Priyakorn[3]

[1-3] หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

[1-3]Master of Public Administration Program Graduate School Kasem Bundit University

E-mail: sontaya199199@gmail.com[1]

Received : May 2, 2026; **Revised :** May 26, 2026; **Accepted :** May 28, 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมดังกล่าวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ อปพร. ในพื้นที่ศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณคือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.96 และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.80) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง อปพร. เขตหนองจอก จำนวน 291 คน และวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการตรวจสอบและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการปฏิบัติการ ส่วนด้านการคิดและตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่พบความแตกต่าง

3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมประกอบด้วย (1) การจัดการพื้นที่ด้วยความแม่นยำทางพิกัดและแหล่งน้ำ (2) กระบวนการจัดการภัยที่เน้นการลดเชื้อเพลิงในระยะก่อนเกิดภัย ระบบบัญชาการเหตุการณ์ในระยะเกิดภัย และการถอดบทเรียนในระยะหลังเกิดภัย และ (3) การสร้างความไว้วางใจระหว่างเจ้าหน้าที่วิชาชีพและอาสาสมัคร โดยมีปัจจัยความสำเร็จคือสถานีดับเพลิงต้องปรับบทบาทเป็น "ผู้อำนวย

ความสะดวก" ผ่านหลักการ STAR ได้แก่ การเพิ่มทักษะ (Skill) ความไว้วางใจ (Trust) การเข้าถึงเทคโนโลยี (Access) และการสนับสนุนทรัพยากร (Resource)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน, การจัดการความเสี่ยง, การป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย, สถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก

Abstract

The objectives of this research were: 1) to examine the level of participation of Civil Defense Volunteers (CDV) in risk management for fire prevention and mitigation at the Nong Chok Fire and Rescue Station, Bangkok; 2) to compare the participation levels of CDVs based on their personal factors; and 3) to explore guidelines for promoting CDV participation in the study area. This study employed a mixed-methods research design. Quantitative data were collected via a questionnaire with a reliability coefficient of 0.96 from a sample of 291 CDVs in the Nong Chok district. Qualitative data were gathered through semi-structured interviews with 12 key informants. Statistical analyses included percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA, and Fisher's LSD post-hoc test for multiple comparisons, with a statistical significance level set at .05.

The findings revealed that:

1. The overall participation of CDVs in fire risk management was at a high level. When categorized by dimension, the highest mean score was found in monitoring and evaluation, followed by benefit-sharing and operational implementation, while the lowest mean score was in decision-making.

2. Hypothesis testing indicated that differences in gender, age, occupation, education, and monthly income significantly affected participation levels at the .05 level. However, no significant difference was found regarding years of service experience.

3. Guidelines for promoting participation included: (1) spatial management emphasizing precise coordinates and water sources; (2) disaster management processes focusing on fuel reduction (pre-disaster), Incident Command Systems (during disaster), and After-Action Reviews (post-disaster); and (3) building trust between professional firefighters and volunteers. A key success factor is for the fire station to transition into a "facilitator" role using the STAR principle, which consists of Skill enhancement, Trust-building, Access to technology, and Resource support.

Keywords: Participation, Civil Defense Volunteers (CDV), Risk Management, Fire Prevention and Mitigation, Nong Chok Fire and Rescue Station.

บทนำ

อัคคีภัยเป็นสาธารณภัยที่เกิดขึ้นบ่อยและสร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร รายงานว่าในช่วงปี พ.ศ. 2564–2566 เกิดเหตุเพลิงไหม้ในกรุงเทพมหานครเฉลี่ยปีละกว่า 1,000 ครั้ง ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญ การจัดการความเสี่ยงอัคคีภัย (Disaster Risk Management) จึงต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในระดับชุมชน งานวิจัยที่ผ่านมาศึกษาการมีส่วนร่วมของ อปพร. ในบริบทเขตเมืองหนาแน่นของกรุงเทพมหานคร เช่น การวิจัยของเจษฎาวัตร โพธิ์ชัยศรี (2564) และเกษรา ศรีชำนิ (2565) แต่ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของ อปพร. ในบริบทพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทที่มีลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์และโครงสร้างพื้นฐานแตกต่างจากเขตเมืองอย่างชัดเจน ช่องว่างดังกล่าวทำให้ขาดองค์ความรู้ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในพื้นที่ลักษณะนี้

สาธารณภัยมิได้เป็นผลจากการเกิดจากภัยธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียว แต่สภาพความล่อแหลม ความประมาท โอกาส ห้วงเวลา หรือความเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนหรือสังคมล้วนแต่เป็นปัจจัยเหตุสำคัญที่เป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนและกำหนดให้เหตุการณ์ภัยใด ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ทั้งทางด้านชีวิต ทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ขึ้นอยู่กับว่าจะมีความรุนแรงมากหรือน้อยเพียงใด ดังนั้น การดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งและมีความสำคัญกับดำเนินการในเชิงรุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management: DRM) ที่เป็นการจัดการกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงผ่านมาตรการต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากสาธารณภัยนั้นลดน้อยลงที่สุดเท่าที่จะเป็นได้ โดยสามารถแบ่งมาตรการออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย (สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, [ออนไลน์], 2568: 32)

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร ได้จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2564 – 2570 ให้เป็นไปตามความหมาย “สาธารณภัย” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของรัฐ

สำหรับ “อัคคีภัย” เป็นสาธารณภัยที่เกิดจากไฟที่ขาดการควบคุมดูแล โดยสาเหตุและแหล่งกำเนิดแตกต่างกันไป อีกทั้งขนาดความรุนแรงของไฟไหม้ เริ่มตั้งแต่เห็นเปลวไฟที่สามารถดับได้จนถึงไฟไหม้ขั้นรุนแรงต่อเนื่องลุกลามขยายตัวไปทุกทิศทางอย่างรุนแรงและรวดเร็ว การดับเพลิงจะต้องใช้ผู้ที่ได้รับการฝึกพร้อมอุปกรณ์ในการระงับเหตุเพื่อลดความรุนแรงที่สร้างความเสียหายให้แก่ทรัพย์สินและชีวิต (สมาคมส่งเสริมความปลอดภัยและอนามัยในการทำงานประเทศไทย, [ออนไลน์], 2555) การจัดการความเสี่ยงสาธารณภัย (Disaster Risk Management: DRM) ที่เกิดจากอัคคีภัยเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยลดโอกาสการเกิดอัคคีภัย รวมถึงลดผลกระทบเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น ได้แก่ 1) การลดความเสี่ยงโดยการป้องกัน

และการลดผลกระทบ 2) ระยะขณะเกิดภัยในภาวะฉุกเฉินเมื่อเกิดอัคคีภัย 3) ระยะหลังเกิดภัย มีการฟื้นฟูปรับสภาพการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ และระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อให้บุคคล ชุมชน สังคมที่ประสบภัย (สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, [ออนไลน์], 2568: 32-33) เหตุการณ์เพลิงไหม้เป็นเหตุการณ์ที่ทุกฝ่ายต้องเฝ้าพึงระวังอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากมีเหตุปัจจัยมากมายที่ก่อให้เกิดเพลิงไหม้จำเป็นต้องมีการบูรณาการหลายฝ่ายร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดการความเสี่ยงของการเกิดอัคคีภัย หากไม่มีเตรียมความพร้อมและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่มีคุณภาพที่ดี อาจส่งผลกระทบในทางลบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

พื้นที่เขตหนองจอกมีลักษณะกึ่งเมืองและกึ่งชนบท มีบริเวณกว้างเป็นอันดับหนึ่งของกรุงเทพมหานคร จำนวนประชากรมีเกือบสองแสนคน เดิมหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่มีเพียงสถานีดับเพลิงและกู้ภัยย่อยหนองจอก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยลาดกระบัง มีเจ้าหน้าที่ดับเพลิงประจำการเพียง 8 คน กับรถดับเพลิง 2 คนและรถกู้ภัย 1 คันซึ่งไม่สอดคล้องกับความรับผิดชอบในอาณาเขตที่กว้างใหญ่ของเขตหนองจอก ต่อมากรุงเทพมหานครได้เล็งเห็นความจำเป็นและความสำคัญต่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในพื้นที่เขตหนองจอก จึงได้มีการจัดตั้งสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอกซึ่งเป็นสถานีหลักเมื่อต้นปี 2568 ที่ผ่านมา มีเจ้าหน้าที่จำนวน 42 คน และจัดอุปกรณ์ที่พร้อมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในการบริหารความเสี่ยงในการเกิดอัคคีภัยมุ่งเน้นการบูรณาการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อป้องกันและบรรเทาอันตรายที่เกิดจากอัคคีภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชุมชนของพื้นที่หนองจอกที่อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย (สถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก, [ออนไลน์], 2568)

ดังนั้น ในการบริหารความเสี่ยงในการเกิดอัคคีภัยโดยการบูรณาการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อป้องกันและบรรเทาอันตรายที่เกิดจากอัคคีภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชุมชนของพื้นที่หนองจอกที่อาสาสมัครเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยจึงมีความจำเป็น และมีสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1981) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ การร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยคาดหวังว่าจะมีส่วนช่วยในการบริหารความเสี่ยงที่มีคุณภาพจากการเกิดอัคคีภัยทั้งระยะก่อนเกิดอัคคีภัย ระยะที่เกิดเหตุฉุกเฉินจากอัคคีภัย และระยะการฟื้นฟูจากเหตุการณ์เกิดอัคคีภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมาเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษา “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงการเกิดอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกับในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานครจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

1. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่มีเพศแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

2. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่มีอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

3. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

4. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

5. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

6. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่มีประสบการในการปฏิบัติหน้าที่ อปพร.แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

2. ทราบถึงความแตกต่างการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. ทราบถึงแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการบริหารความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

4 ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสถานีดับเพลิงและกู้ภัยเขตหนองจอกอาจนำไปประกอบพิจารณาในการพัฒนาปรับปรุงในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

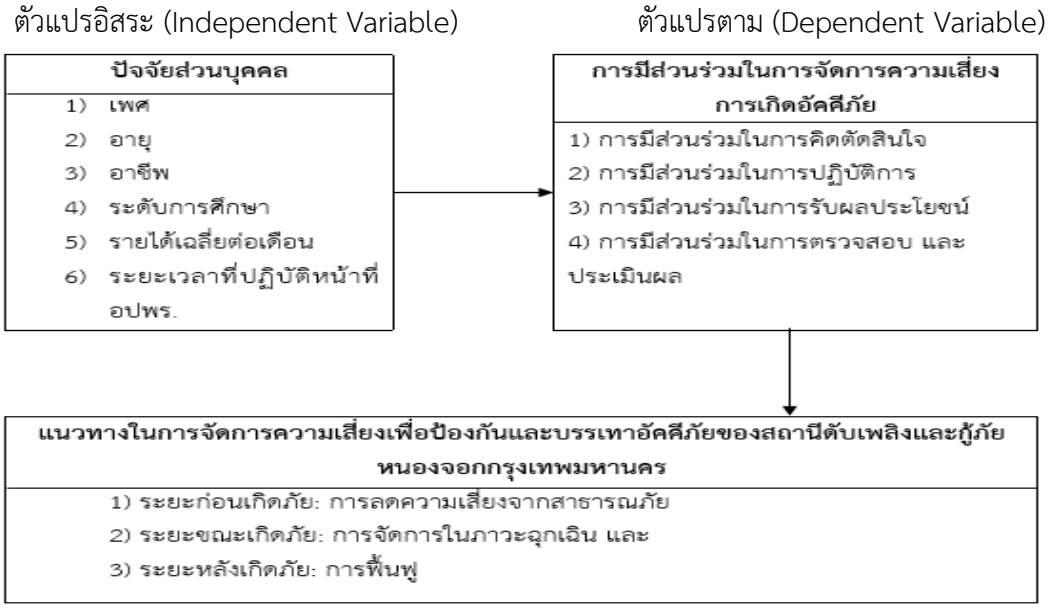
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1981) 4 ประการ ได้แก่ **1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ** หมายถึง กระบวนการแรกสุดที่ต้องกระทำ เป็นการกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายที่เกี่ยวข้องการตัดสินใจนี้ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง **2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ** หมายถึง การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการประสานงาน จากคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด **3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์** หมายถึง ผลของการร่วมกิจกรรม ประกอบไปด้วย ผลประโยชน์ทางด้านวัสดุ ผลประโยชน์ทางสังคมและผลประโยชน์ส่วนบุคคล ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ซึ่งอาจจะเป็นทั้งประโยชน์หรือเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย **4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล** หมายถึง การเฝ้าระวังสังเกต ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการควบคุมและการตรวจสอบ และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

แนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากอัคคีภัย หมายถึง การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management: DRM) ที่เกิดจากเพลิงไหม้ที่เป็นการจัดการกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงผ่านมาตรการต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นให้ลดน้อยลง ได้แก่ 1) ระยะก่อนเกิดอัคคีภัย: เป็นการลดความเสี่ยงโดยการจัดการก่อนเกิดอัคคีภัย ในภาวะปกติที่ทั้งป้องกันมิให้เหตุการณ์เกิด และการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญอัคคีภัย 2) ระยะขณะเกิดอัคคีภัย เป็นการจัดการในภาวะฉุกเฉินในขณะเกิดภัยหรือเมื่อทราบแน่ชัดแล้วว่าเหตุการณ์ไฟไหม้กำลังจะเกิดขึ้นเป็นการปฏิบัติการเพื่อลดความรุนแรงของไฟไหม้ลุกลาม ซึ่งรวมไปถึงการบรรเทาทุกข์ในเบื้องต้นด้วย 3) ระยะหลังเกิดภัย หมายถึง การฟื้นฟูโดยการจัดการภายหลังเกิดอัคคีภัยเป็นการปรับสภาพการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ และระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อให้บุคคล ชุมชน สังคมที่ประสบภัยกลับสู่สภาวะปกติ โดยมีกระบวนการ การฟื้นสภาพและการซ่อมสร้าง (Rehabilitation and Reconstruction) หมายถึง การเยียวยา การจัดการความเสียหายที่เกิดจากสาธารณภัย (สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, [ออนไลน์], 2568: 32-33)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอในส่วนก่อนหน้า สามารถกำหนดกรอบแนวคิดได้ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,068 คน (สำนักบริหารการทะเบียน สำนักงานเขตหนองจอก, 2568) กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) กำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนไว้ที่ร้อยละ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 291 คน วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จาก อปพร.ที่ยินดีให้ข้อมูลและมีความสะดวกในการตอบแบบสอบถามจนครบตามจำนวน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบไปด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) อาชีพ 4) ระดับการศึกษา 5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ 6) ประสบการณ์ที่ปฏิบัติหน้าที่ อปพร. ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของอปพร.ในการจัดการความเสี่ยงการเกิดอัคคีภัย ได้แก่ 1) การคิดและตัดสินใจ 2) การปฏิบัติการ 3) การรับผลประโยชน์ และ 4) ตรวจสอบและประเมินผล กำหนดให้ผู้เลือกคำตอบได้ 5 ตัวเลือก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 20 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่า t-Test เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษาสำหรับ

ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มข้อมูล 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน การหาค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: F-test) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยของมีข้อมูลมากกว่า 2 กลุ่มที่มีอิสระต่อกัน และในกรณีที่ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีการ Least Significant Difference: LSD ของ Fisher รวมถึงสถิติการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Coefficient's Cronbach) เพื่อใช้ในการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน คัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และเกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยงอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอกโดยตรง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่ดับเพลิงและกู้ภัย จำนวน 4 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานดับเพลิง ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ตรงในการบริหารจัดการความเสี่ยงอัคคีภัยในพื้นที่ กลุ่มที่ 2 อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จำนวน 4 คน ประกอบด้วยผู้นำ อปพร. ระดับแขวงและ อปพร. ผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมจัดการความเสี่ยงอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กลุ่มที่ 3 ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 4 คน ประกอบด้วยผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตหนองจอก ซึ่งมีประสบการณ์หรือเคยเผชิญกับเหตุการณ์อัคคีภัยในชุมชน

เครื่องมือและการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมประเด็นการมีส่วนร่วมของ อปพร. ในการจัดการความเสี่ยงทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนเกิดภัย ระยะขณะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย รวมถึงแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์รายบุคคล ณ สถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก ใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 45-60 นาทีต่อคน และบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกและการบันทึกเสียงโดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดความ (Transcription) แล้ววิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจัดหมวดหมู่ประเด็น (Categorization) และตีความข้อมูลตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1981) และแนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย เพื่อนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) และนำผลที่ได้มาผสานกับข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

จากการวิจัยพบว่า อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เพศชาย อายุ 30-44 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 9,001 - 15,000 บาท และมีประสบการณ์ปฏิบัติหน้าที่ 1-2 ปี

2. การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย ในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยรวม

n = 291

การมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการคิดและตัดสินใจ	3.49	1.058	มาก	4
2. ด้านด้านการรับผลประโยชน์	3.50	1.104	มาก	3
3. ด้านการรับผลประโยชน์	3.53	1.139	มาก	2
4. ด้านการตรวจสอบและประเมินผล	3.53	1.101	มาก	1
รวม	**3.51**	**1.063**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่าการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.51, S.D. = 1.063) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการตรวจสอบและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ =3.53, S.D. = 1.101) รองลงมาได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$ = 3.53 S.D. =1.139) ด้านการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.50, S.D. = 1.104) และการคิดและตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ =3.49, S.D. = 1.058) ตามลำดับ

3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t – test, การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างจึงเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีการ LSD ของฟิชเชอร์

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ปัจจัยส่วนบุคคล	การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก			
	t-test	F-test	P-value	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. เพศ	2.022		.045*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1
2. อายุ		2.977	.020*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2
3. อาชีพ		5.846	.000*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3
4. ระดับการศึกษา		6.080	.003*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 4
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		4.889	.003*	สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 5
6.ประสบการณ์การปฏิบัติงาน		1.621	.185	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 6

*อย่างมีนัยสำคัญที่.05

จากตารางที่ 2 อภิปรายได้ว่า อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอกที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ยกเว้นด้านประสบการณ์การปฏิบัติงานอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอกที่ไม่แตกต่างกัน

4. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม พบว่า การจัดการความเสี่ยงอัคคีภัยในพื้นที่กว้างขวางและกึ่งชนบทอย่างหนองจอกจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมที่เรียกว่า "3 ประสาน" คือ เจ้าหน้าที่ดับเหลิงและกู้ภัย อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และประชาชนในชุมชน โดยมีแนวทางในการจัดการความเสี่ยง 4 ประการดังนี้

1.การจัดการด้านพื้นที่ (Spatial Management) อปพร.ต้องมีความแม่นยำในพิกัด และแหล่งน้ำในการช่วยดับเพลิง

1.1 Local Positioning: อาสาสมัครคือ "หน่วยรบส่วนหน้า" (First Responder) ที่กระจายตัวอยู่ตามแขวงต่างๆ ต้องมีทักษะการประเมินสถานการณ์ (Size-up) และรายงานพิกัดที่แม่นยำ เนื่องจากหนองจอกมีซอยลึกและซับซ้อน

1.2 Water Resource Mapping: องค์ความรู้เรื่องแหล่งน้ำธรรมชาติ (คลอง/ลำราง) คืออาวุธสำคัญ อาสาสมัครต้องรู้วิธีใช้เครื่องสูบน้ำหาบหาบเพื่อดึงน้ำจากคลองมาสกัดไฟ ในจุดที่ประปาหัวแดงเข้าไม่ถึง

2. กระบวนการจัดการภัย (Disaster Management Cycle) การมีส่วนร่วมของอปพร. ในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร ไม่ได้มีแค่ตอนเพลิงไหม้ แต่ต้องมีกระบวนการที่ครบวงจร ดังนี้

2.1 ระยะก่อนเกิดภัย (Proactive): เน้นการ "ลดเชื้อเพลิง" เช่น แนวกันไฟหญ้า และการเข้าถึงกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ เด็ก เพื่อวางแผนอพยพล่วงหน้า

2.2 ระยะขณะเกิดภัย (Operational): เน้น "ระบบบัญชาการเหตุการณ์" (Incident Command System) อาสาสมัครต้องรู้บทบาทว่าเมื่อเจ้าหน้าที่สถานีหลักมาถึงตนเองต้องเปลี่ยนจากการดับไฟเป็น "ผู้สนับสนุน" สามารถชี้จุดแหล่งน้ำ การจัดการจราจรเพื่อความปลอดภัย

2.3 ระยะหลังเกิดภัย (Learning): เน้น "การถอดบทเรียน" (AAR) เพื่อนำปัญหาหน้างานมาปรับปรุงแผนการซ้อมครั้งต่อไป

3. การพัฒนาเครือข่าย (Network & Human Capital) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอปพร. ในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร ดังนี้

3.1 Trust & Coordination: การสร้างความไว้วางใจระหว่าง "เจ้าหน้าที่ดับเพลิงและกู้ภัยที่เป็นอาชีพ" และ "อาสาสมัคร" โดยผ่านการฝึกซ้อมร่วมกัน (Joint Training) เพื่อลดช่องว่างในการทำงานและสร้างความเข้าใจในทิศทางและภาษาเดียวกันในการสื่อสาร

3.2 Voluntary Incentives: การรักษาอาสาสมัครให้คงอยู่ในการร่วมปฏิบัติงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับเงินทอง แต่คือ "สวัสดิการความปลอดภัย" และ "การยอมรับจากสังคม" การมีระบบขึ้นทะเบียนและประกันภัยที่ชัดเจน คือ หัวใจสำคัญ

4. ปัจจัยความสำเร็จ (Success Factors) การมีส่วนร่วมของ อปพร. ในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร จะ "มีประสิทธิภาพ" สูงสุดเมื่อสถานีดับเพลิงหนองจอกเปลี่ยนบทบาทจากผู้ควบคุมเพียงอย่างเดียว เป็น "ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)" ที่คอยสนับสนุนเครื่องมือและวิชาการให้กับ อปพร. ในแต่ละชุมชน เพื่อให้พวกเขาสามารถเป็น "ปราการด่านแรก" ที่เข้มแข็งในการดูแลบ้านเกิดของตนเองได้ ในรูปแบบ STAR ได้แก่

S - Skill: มีทักษะการใช้อุปกรณ์ที่สอดคล้องกับพื้นที่ เช่น เครื่องสูบน้ำหาบหาม

T - Trust: ความเชื่อใจและประสานงานกันได้อย่างไร้รอยต่อระหว่างอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและข้าราชการ

A - Access: การเข้าถึงเทคโนโลยีสื่อสาร (Line Group/Radio) ที่รวดเร็ว

R - Resources: งบประมาณสนับสนุนอุปกรณ์และการดูแลสวัสดิการอาสาสมัคร

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจะอธิบายตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากอปพร.เป็นส่วนใหญ่เป็นผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมมีความคุ้นเคยในเชิงพื้นที่ และสังคมในชุมชนจึงมีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ง่ายและรวดเร็ว เพื่อเตรียมพร้อมการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินจากการเกิดเพลิงไหม้ และการช่วยตรวจตราและเฝ้าระวังเหตุการณ์เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอัคคีภัยในชุมชน United Nations (1981) อธิบายว่าการมีส่วนร่วม คือ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Ha, K. M. (2012) กล่าวว่า บทบาทสำคัญของการวางแผนรับมือเหตุฉุกเฉินระดับท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเตรียมความพร้อมรับมือ คือ การบรรเทาความเสียหายจากสาธารณภัย หรือภัยพิบัติ ตลอดจนบรรลุการตอบสนองในการแก้ปัญหาที่เกิดผลกระทบจากภัยพิบัติอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Ramadhani. et al. (2023) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบรรเทาภัยพิบัติจากอัคคีภัยในเมืองบันจาร์มาซิน” ผลการวิจัยพบว่า เมืองบันจาร์มาซินมีสภาพแวดล้อมของเมืองมีสภาพแวดล้อมที่เป็นชุมชนแออัด ความพยายามของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือรัฐบาลเมืองในการบรรเทาภัยพิบัติจากอัคคีภัยของชุมชนในหมู่บ้านมาเลย์ เขตบันจาร์มาซินกลาง เมืองบันจาร์มาซิน โดยมีหน่วยดับเพลิงช่วยเหลือตนเอง (BPK) ได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของเมืองทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ ในฐานะเมืองแห่งสายน้ำนับพันสายและเมืองแห่งนักดับเพลิงนับพันคน การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความหลากหลายและมีความคิดสร้างสรรค์อย่างมากในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพลิงไหม้ที่อยู่อาศัยในตำบลต่างๆ ของมาเลย์

2. ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกับการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานครที่แตกต่างกันมีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ยกเว้นปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อปพร. ที่ต่างกันมีการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานครที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่หนองจอกมีบริเวณกว้างใหญ่ และมีลักษณะที่เป็นทั้งกึ่งเมืองและกึ่งชนบท ซึ่งมีทั้งผู้ที่มีพื้นเพเดิมเป็นคนหนองจอกอาศัยอยู่มาเป็นระยะเวลายาวนาน และผู้ที่ย้ายที่อยู่อาศัยมาใหม่ จึงมีความหลากหลายของลักษณะส่วนบุคคลที่เข้ามาอยู่อาศัย รวมถึงอาชีพมีส่วนสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร ยกตัวอย่างเช่น อาชีพรับจ้างทั่วไปมีส่วนร่วมน้อยกว่าอาชีพอื่นๆ

เนื่องจากการทำงานในประกอบอาชีพที่อาจรายได้ที่ไม่แน่นอน จึงทำให้มีส่วนร่วมในแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ เป็นต้น ในส่วนระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อปพร. ที่ต่างกันมีการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานครที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากการเข้ามาเป็นสมาชิก อปพร. การปฏิบัติหน้าที่จากอุดมการณ์ ที่ตั้งใจเสียสละต่อส่วนรวมจึงเป็นแรงบันดาลใจในการตั้งใจเข้ามามีส่วนร่วมการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานครที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของ อปพร. กอปรกับเป็นผู้ที่มีจิตอาสาและเสียสละเพื่อสังคมส่วนรวม สอดคล้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้ อปพร. เป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย โดยสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ในเขตกรุงเทพฯ คือ สำนักงานเขต) เพื่อให้การทำงานมีความคล่องตัวและใกล้ชิดชุมชนมากที่สุด และแนวคิดของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) (2565) ที่กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของอปพร.ในการป้องกันและระงับอัคคีภัยในระยะก่อนเกิดเหตุ: สำรวจจุดเสี่ยงในชุมชน เช่น แหล่งน้ำ, ถังดับเพลิงในซอยแคบ เป็นต้น รณรงค์ให้ความรู้เรื่องการป้องกันไฟไหม้แก่ชาวบ้าน ขณะเกิดเหตุ: สนับสนุนเจ้าหน้าที่ดับเพลิงในการระงับเหตุ, การจัดการจราจรเพื่อให้รถน้ำเข้าถึงที่เกิดเหตุได้เร็วขึ้น, และการอพยพประชาชนออกจากพื้นที่อันตราย และหลังเกิดเหตุ: ช่วยเหลือในการปฐมพยาบาล, การสำรวจความเสียหาย และการเฝ้าระวังไม่ให้เพลิงลุกไหม้ขึ้นมาใหม่ (Re-ignition) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจษฎาวัตร โพธิ์ชัยศรี (2564) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุและ ระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่สอดคล้องในปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อาชีพ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่พบว่าไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกษรา ศรีชำนิ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความตระหนักถึงความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของประชาชนในกรุงเทพมหานคร” ผลการเปรียบเทียบระดับความตระหนักถึงความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของประชาชนในกรุงเทพมหานครตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มี เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความตระหนักถึงความปลอดภัยด้านอัคคีภัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร ได้แก่

แนวทางที่ 1 การจัดการด้านพื้นที่ (Spatial Management) ผลการวิจัยพบว่า อปพร. ต้องมีความแม่นยำในพิกัดพื้นที่และแหล่งน้ำเพื่อสนับสนุนการดับเพลิงในพื้นที่กึ่งชนบทที่รถดับเพลิงเข้าถึงได้ยาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1981) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ที่ระบุว่าการสนับสนุนทรัพยากรและการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นหัวใจสำคัญของการมีส่วนร่วม การที่อปพร. มีองค์ความรู้เรื่องแหล่งน้ำธรรมชาติและพิกัด GPS ในชุมชนจึงถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่เจ้าหน้าที่ดับเพลิงอาชีพไม่สามารถทดแทนได้ ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ramadhani et al. (2023) ที่พบว่าการที่ชุมชนมีความรู้เชิงพื้นที่และสามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์อัคคีภัยได้อย่างรวดเร็วด้วย

ทรัพยากรในท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบรรเทาภัยพิบัติของชุมชนประสบความสำเร็จในระดับชาติและนานาชาติ

แนวทางที่ 2 กระบวนการจัดการภัย (Disaster Management Cycle) ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของ อปพร. ต้องครอบคลุมทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนเกิดภัยที่เน้นการลดเชื้อเพลิงและเตรียมความพร้อม ระยะขณะเกิดภัยที่ใช้ระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System) และระยะหลังเกิดภัยที่เน้นการถอดบทเรียน (After Action Review) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1981) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและครบวงจร มิใช่เฉพาะในขณะเกิดเหตุเท่านั้น ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Que et al. (2022) ที่พบว่าชุมชนที่มีกระบวนการมีส่วนร่วมครบวงจรตั้งแต่การฝึกซ้อมอพยพจนถึงการประเมินผลหลังเกิดเหตุ มีศักยภาพในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้สูงกว่าชุมชนที่ไม่มีกระบวนการดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ

แนวทางที่ 3 การพัฒนาเครือข่าย (Network & Human Capital) ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความไว้วางใจระหว่างเจ้าหน้าที่ดับเพลิงอาชีพและ อปพร. ผ่านการฝึกซ้อมร่วมกัน รวมถึงการมีระบบสวัสดิการและการยอมรับทางสังคม เป็นแนวทางสำคัญในการรักษาอาสาสมัครให้คงอยู่และมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Cohen and Uphoff (1981) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ที่อธิบายว่าการที่ผู้มีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ทางสังคมและการยอมรับจากกลุ่ม เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ramadhani et al. (2023) ที่พบว่าหน่วยดับเพลิงชุมชน (BPK) ในเมืองบันจาร์มาซินที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนสามารถคงสมาชิกไว้ได้ด้วยหลักการทำงานด้วยจิตอาสาและการได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งเป็นกลไกเดียวกับที่พบในบริบทของ อปพร. เขตหนองจอก

แนวทางที่ 4 ปัจจัยความสำเร็จ (Success Factors) — หลักการ STAR ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความสำเร็จสูงสุดคือการที่สถานีดับเพลิงหนองจอกปรับบทบาทจากผู้ควบคุมมาเป็น "ผู้อำนวยความสะดวก" ผ่านหลักการ STAR ซึ่งสะท้อนแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1981) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่เน้นว่าการกระจายอำนาจการตัดสินใจและการเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ผู้มีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมมีความยั่งยืน การสนับสนุนด้านทักษะ ความไว้วางใจ การเข้าถึงเทคโนโลยี และทรัพยากร จึงเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ทำให้ อปพร. สามารถเป็น "ปราการด่านแรก" ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ha (2012) ที่กล่าวว่าบทบาทขององค์กรชุมชนในการจัดการภัยพิบัติจะประสบความสำเร็จได้เมื่อหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุนและเสริมพลังให้แก่ชุมชน มิใช่เพียงสั่งการและควบคุมเพียงอย่างเดียว

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยสังเคราะห์ผลการวิจัยเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยได้แก่ แนวทางที่นำไปสู่ความปลอดภัยจากอัคคีภัยด้วยการจัดการความเสี่ยง ดังนี้

1 การจัดการด้านพื้นที่ โดยอาสาสมัครต้องมีความแม่นยำพิกัดของพื้นที่ และแหล่งน้ำ

2. กระบวนการจัดการภัยจากเพลิงไหม้ ต้องมีกระบวนการจัดการที่ครบวงจร ที่เตรียมพร้อมก่อนเกิดภัยจนกระทั่งถึงการฟื้นฟูหลังเกิดเพลิงไหม้

3. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการป้องกันการเกิดเพลิงไหม้โดยสนับสนุนให้เป็นมืออาชีพ ได้แก่ การสนับสนุนอพปร.เรื่องทักษะเฉพาะแต่ละด้าน มีความไว้วางใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่ดับเพลิงและกู้ภัย การเข้าถึงข้อมูลต่างๆ โดยใช้ระบบเทคโนโลยี และทรัพยากรต่าง ๆ เช่นอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ

สรุป

การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตรวจสอบและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการรับผลประโยชน์ และด้านปฏิบัติการ ส่วนด้านการคิดและตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ความแตกต่างของปัจจัยด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลให้ระดับมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ยกเว้นด้านระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่อปพร. ไม่พบความแตกต่าง แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอปพร.ประกอบด้วย (1) การจัดการพื้นที่ด้วยความแม่นยำทางพิกัดและแหล่งน้ำ

(2) กระบวนการจัดการภัยที่เน้นการลดเชื้อเพลิงในระยะก่อนเกิดภัย ระบบบัญชาการเหตุการณ์ในระยะเกิดภัย และการถอดบทเรียนในระยะหลังเกิดภัย และ (3) การสร้างความไว้วางใจระหว่างเจ้าหน้าที่วิชาชีพและอาสาสมัคร โดยมีปัจจัยความสำเร็จคือสถานีดับเพลิงต้องปรับบทบาทเป็น "ผู้อำนวยความสะดวก" ผ่านหลักการ STAR ได้แก่ การเพิ่มทักษะ (Skill) ความไว้วางใจ (Trust) การเข้าถึงเทคโนโลยี (Access) และการสนับสนุนทรัพยากร (Resource)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนการมีส่วนร่วมในการจัดการความเสี่ยงเพื่อป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอกกรุงเทพมหานครในระดับที่มากทุกด้าน ทั้งนี้ เนื่องจากอุดมการณ์ที่อปพร.ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบท้องถิ่นของตน แต่อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษา พบว่า ยังมีประเด็นเชิงพื้นที่เขตหนองจอกที่มีอาณาบริเวณกว้างมากเป็นอันดับ 1 ของกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังมีลักษณะกึ่งเมือง กึ่งชนบท ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความเสี่ยงต่อการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติ (Recommendations for Practice) จากบริบทของเขตหนองจอกที่มีพื้นที่กว้างและซอยซับซ้อน ข้อเสนอแนะควรเน้นไปที่

1) ด้านการฝึกอบรมเฉพาะทาง (Specialized Training) ควรมีการจัดอบรมทักษะการดับเพลิงในพื้นที่เฉพาะ เช่น การดับไฟในทุ่งหญ้า (Grass Fire) และการกู้ภัยทางน้ำ เนื่องจากหนองจอกมีพื้นที่เกษตรกรรมและลำคลองจำนวนมาก ซึ่งต่างจากเขตใจกลางเมือง

2) ด้านการสนับสนุนทรัพยากรและอุปกรณ์ สถานีดับเพลิงหนองจอกและสำนักงานเขตหนองจอก ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE) และเครื่องสูบน้ำหาบหามขนาดเล็กให้กับศูนย์ อปพร. ในแต่ละแขวง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเป็น "หน่วยตอบโต้เร็ว" (First Responder) ในซอยแคบ

3) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัล (Digital Integration) ควรนำระบบแอปพลิเคชั่นหรือกลุ่มเครือข่ายออนไลน์มาใช้ในการประสานงานระหว่างสถานีดับเพลิงหนองจอกกับ อปพร. เพื่อการรายงานเหตุการณ์ (Incident Reporting) ที่รวดเร็วและแม่นยำด้วยการระบุพิกัด GPS

4) ด้านแรงจูงใจและสวัสดิการ ควรมีระบบเชิดชูเกียรติหรือสวัสดิการสมทบเพิ่มเติมสำหรับอาสาสมัครที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมป้องกัน (ไม่ใช่เฉพาะตอนเกิดเหตุ) เช่น การตรวจเช็กถังดับเพลิงในชุมชน เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมในเชิงรุก (Proactive Participation)

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendations for Future Research) เพื่อให้องค์ความรู้ด้านการจัดการภัยพิบัติขยายวงกว้างขึ้น คุณสามารถเสนอแนะประเด็นต่อไปนี้:

1) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ: ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของ อปพร. ระหว่างเขตพื้นที่เมืองหนาแน่น เช่น เขตสัมพันธวงศ์กับพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท เช่น เขตหนองจอกเพื่อหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับแต่ละบริบท

2) การศึกษาเชิงคุณภาพเชิงลึก: ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ "แรงจูงใจและปัจจัยทางจิตวิทยา" ของอาสาสมัครในพื้นที่พหุวัฒนธรรม เพื่อดูว่าความสัมพันธ์ทางศาสนาหรือวัฒนธรรมในหนองจอกส่งผลต่อความเข้มแข็งของเครือข่ายอาสาสมัครอย่างไร

3) การประเมินความคุ้มค่า: ควรมีการวิจัยเชิงประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ (Economic Impact) ว่าการมีส่วนร่วมของ อปพร. ช่วยลดมูลค่าความสูญเสียจากอัคคีภัยในพื้นที่เขตหนองจอกได้มากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับงบประมาณที่สนับสนุน

เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2559). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.

——— . (2565). *คู่มือการฝึกอบรมหลักสูตรอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน.

เกษรา ศรีชำนิ. (2565). *ความตระหนักถึงความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของประชาชนในกรุงเทพมหานคร.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เจษฎาวัตร โพธิ์ชัยศรี. (2564). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี”. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 4(2): 39–50

สถานีดับเพลิงและกู้ภัยหนองจอก. แหล่งที่มา https://.bangkokfire.go.th/bangkokfire-news/28feb2025/. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2568.

สมาคมส่งเสริมความปลอดภัยและอนามัยในการทำงาน (ประเทศไทย). [ออนไลน์]. (2555). *“อัคคีภัย”*. แหล่งที่มา http://www.shawpat.or.th/. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2568.

สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. [ออนไลน์]. (2568). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2564 – 2570).* แหล่งที่มา https://policy.bangkok.go.th/tracking//frontend/web/bangkokfireplan6770.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2568.

Ha, K. M. (2012). “The Role of Community-based Organization in Emergency Management in Rural Korea”. Lex Localis - *Journal of Local Self-Government*, 10(2): 187-202.

John M. Cohen and Norman Uphoff. (1980). *Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation*. New York: Cornell University Press.

Que, T. et al (2022). “Factors Influencing Public Participation in Community Disaster Mitigation Activities: A Comparison of Model and Non-model Disaster Mitigation Communities”. Int. J. *Environ. Res. Public Health*, 19: 12278.

Ramadhani. et al. (2023). “Community Participation in Fire Disaster Mitigation in the City of Banjamisin”. *Empowering Humanity*, 1(1): 11-37.

United Nation. (1981). *Department of International Economic and Social Affair Popular Participation as Strategy for Program Community Level Action and Development*. New York: United Nation.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยกับการประกันคุณภาพภายในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น

Academic Leadership of Administrators in Early Childhood Development Centers and Internal Quality Assurance in Early Childhood Development Centers under Local Administrative Organizations in Khon Kaen Province

สนธยา บำรุง[1], ยุภาพร โฆษิตพิมานเวช[2]
Sontaya Bamroong[1], Yuparporn Kositpimanwech[2]
บริษัท จันทร์กระจ่างฟ้า จำกัด[1], โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง[2]
Chankrachangfa Co.Ltd[1]., Watklang Municipal School[2]
Email[1]: sontayabamroong@gmail.com, Email[2]: yupapron2553@gmail.com

Received : March 24, 2026; **Revised :** May 20, 2026; **Accepted :** May 23, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) ระดับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและผู้ดูแลเด็ก จำนวน 466 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC 0.60 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ .035 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.75 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามความคิดเห็นของครูและผู้ดูแลเด็กโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในระดับสูงที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ, การประกันคุณภาพภายใน, สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the level of academic leadership among administrators of early childhood development centers; 2) the level of internal quality assurance within early childhood development centers; and 3) the relationship between administrators' academic leadership and the internal quality assurance of early childhood development centers under local government organizations in Khon Kaen Province. The sample consisted of 466 teachers and childcare workers. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table, and participants were selected through simple random sampling. The research instrument used for data collection was a 5-level rating scale questionnaire, with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 0.60, item discrimination power of .035, and an overall reliability coefficient of 0.75. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The research findings were as follows:

1. The academic leadership of the early childhood development center administrators, as perceived by teachers and childcare workers, was overall at a high level.

2. The implementation of internal quality assurance in the early childhood development centers under local government organizations in Khon Kaen Province was overall at a high level.

3. The administrators' academic leadership had a positive relationship at the highest level with the internal quality assurance of the early childhood development centers, with a statistical significance at the .01 level.

Keywords: Academic Leadership, Internal Quality Assurance, Early Childhood Development Center, Local Government Organization

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาในฐานะกลไกหลักสำหรับการพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นให้คนไทยทุกคนได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเสมอภาค ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับกำลังคนให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ การศึกษามีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้เจริญงอกงามในทุกมิติ เพื่อเป็นทุนทางปัญญาสำหรับการเสริมสร้างทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ รวมถึงการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข อันจะนำไปสู่ความมั่นคงของประเทศชาติ และการขับเคลื่อนให้เจริญก้าวหน้า

ทัดเทียมนานาอารยประเทศ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัตในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า ก)

การดำเนินการจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยขับเคลื่อนภายใต้กรอบกฎหมายรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 และมาตรา 258 ได้บัญญัติให้รัฐมีหน้าที่ดูแลและพัฒนาเด็กเล็กก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาตามความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น โดยต้องสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาชาติ (กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น, 2560) สำหรับรูปแบบการจัดบริการการศึกษาปฐมวัยนั้น สามารถดำเนินการได้ในหลากหลายลักษณะ เช่น สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หรือศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา เพื่อส่งเสริมสิทธิประโยชน์ให้แก่ผู้ปกครองในการได้รับความรู้และความเชี่ยวชาญสำหรับการอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาอย่างมีคุณภาพ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562)

การประกันคุณภาพการศึกษาทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงระบบในการประเมินและติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้ระบบประกันคุณภาพประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562) ทั้งนี้ การประกันคุณภาพภายในถือเป็นหัวใจสำคัญสูงสุดเนื่องจากสอดคล้องกับแนวคิดของ ดับเบิ้ลยู เอดวาร์ด เดมมิ่ง (W. Edwards Deming) ที่ว่า "คุณภาพเกิดจากภายใน" หากผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจและร่วมมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ระบบประกันคุณภาพภายในจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการของเด็กปฐมวัยรอบด้าน ตลอดจนแก้ไขปัญหาการขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ของเด็กไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สิริยากร กองทอง, 2554; สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554) โดยกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้กำหนดภาระงานสำคัญให้สถานศึกษาต้องปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การดำเนินการประเมินและตรวจสอบคุณภาพภายใน และการจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำทุกปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

การศึกษาปฐมวัยถือเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่สมองและพัฒนาการทุกด้านเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ คือ "ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) ของผู้บริหาร"

เนื่องจากผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง จะสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลง ดำเนินบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน และนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูและผู้ดูแลเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วีรยุทธ์ ชาตะกาญจน์, 2551) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการยังเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ และกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความตระหนักในการพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่มุ่งเน้นการคิดวิเคราะห์และทักษะการบริหารจัดการสมอง (Executive Functions: EF) ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัยรอบด้านอย่างยั่งยืน (สิริยากร กองทอง, 2554)

สภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น ในบริบทของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีจำนวนมากถึง 353 ศูนย์ กระจายตัวอยู่ใน 29 อำเภอ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น, 2567) จากการดำเนินงานที่ผ่านมาสามารถวิเคราะห์สภาพและปัญหาหลักออกได้เป็น 3 มิติสำคัญ ดังนี้ 1) ด้านบทบาทและข้อจำกัดของผู้บริหาร แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอำนาจหน้าที่และสิทธิ์ในการจัดการศึกษาตามความพร้อมของท้องถิ่น (กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น, 2560) แต่ในความเป็นจริง สภาพที่พบ คือ ผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในสังกัด อปท. (เช่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือนักวิชาการศึกษาที่กำกับดูแล) มักต้องแบกรับภาระงานบริหารทั่วไป งานธุรการ และงานนโยบายอื่น ๆ ของท้องถิ่นค่อนข้างมาก ส่งผลให้เกิด ปัญหา ขาดการแสดงออกถึงภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเต็มที่ ผู้บริหารบางส่วนยังขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านศาสตร์การศึกษาปฐมวัย ทำให้ไม่สามารถให้คำแนะนำ นิเทศการสอน หรือเป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการแก่ครูและผู้ดูแลเด็กได้อย่างลึกซึ้ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562) 2) ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และศักยภาพของบุคลากร สภาพปัจจุบันของครูและผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดขอนแก่น มีความหลากหลายทั้งในด้านวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) และการบูรณาการสื่อดิจิทัลหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ในระดับปฐมวัย การจัดการเรียนการสอนในบางแห่งยังคงเน้นการเขียนอ่านตามแนวทางดั้งเดิม (Passive Learning) ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคใหม่ที่มุ่งเน้นให้เด็กสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการเล่นและการลงมือปฏิบัติ (Active Learning) และ3) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 กำหนดให้สถานศึกษาต้องมีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็งเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สาธารณชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) แต่ สภาพความเป็นจริง ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ มักประสบ ปัญหา การทำระบบประกันคุณภาพภายในในลักษณะ "ภาระงานเอกสาร" มากกว่าการนำไปปฏิบัติจริงในชั้นเรียน ขาดต่อเนื่องในการประเมินและติดตามตรวจสอบผลอย่างเป็นระบบ และขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเนื่องจากกระบวนการที่ซับซ้อน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562) ซึ่งปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

สถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีความสามารถสูงในการบูรณาการบทบาทหน้าที่หลากมิติ ทั้งการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) การเป็นผู้นำ (Leader) การเป็นผู้สนับสนุน (Supporter) และการเป็นผู้นำนวัตกรรม (Innovator) เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดการเรียนการสอนที่ต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความรอบรู้และมีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) อย่างแท้จริง เนื่องจากการมีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผน ปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนร่วมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครู ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพการสอนของครูและคุณภาพของผู้เรียนในท้ายที่สุด (วีรยุทธ์ ชาตะกาญจน์, 2551)

บริบทดังกล่าวสอดคล้องกับความท้าทายในการบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ โดยจากข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการด้านการศึกษาของจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่จัดการศึกษาปฐมวัยกระจายตัวอยู่ใน 29 อำเภอ รวมทั้งสิ้นจำนวน 353 ศูนย์ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น, 2567) ซึ่งสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจำนวนมากเหล่านี้ ล้วนจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

จากสภาพและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น จะต้องได้รับการพัฒนา "ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร" เพื่อให้ผู้บริหารเข้ามาเป็นแกนหลักในการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง ทั้งด้านการยกระดับสมรรถนะของครู การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของเด็ก และการวางระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและบรรลุตามมาตรฐานการศึกษาชาติอย่างเป็นรูปธรรม

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการส่งเสริม ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาระดับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง "ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยกับการประกันคุณภาพภายในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น" ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยนำเสนอเนื้อหาจำแนกออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

ภาวะผู้นำ (Leadership) ถือเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งต่อความสำเร็จและการขับเคลื่อนองค์กร โดยนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ในทิศทางเดียวกันว่าคือกระบวนการที่บุคคลหนึ่งใช้อิทธิพล ความสามารถ และศิลปะในการจูงใจ สื่อสาร และนำพาบุคลากรในองค์กรให้ร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน (วีรยุทธ์ ชาตะกาญจน์, 2551) บทบาทและหน้าที่ของผู้นำจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการออกคำสั่ง แต่ครอบคลุมถึงการเป็นผู้กำหนดทิศทาง การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การประสานความร่วมมือ และการแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งการที่ผู้นำจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องประกอบด้วยคุณลักษณะและทักษะสำคัญหลากมิติ ไม่ว่าจะเป็นทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในการสร้างขวัญกำลังใจ และทักษะด้านเทคนิควิธีที่สอดคล้องกับภาระงาน ตลอดจนคุณลักษณะของการเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกลก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณาเฉพาะเจาะจงในบริบทของการบริหารจัดการศึกษา "ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership)" ยิ่งทวีความสำคัญและถือเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับปฐมวัย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึง พฤติกรรม ทักษะ และขีดความสามารถของผู้บริหารในการวางแผน การขับเคลื่อน การส่งเสริม และการนิเทศเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการดูแลเด็กปฐมวัย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562) แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการระบุว่า ผู้บริหารจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเน้นงานธุรการหรืองานบริหารทั่วไป มาเป็นผู้นำในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูและผู้ดูแลเด็กพัฒนาสมรรถนะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมกับวัย ตลอดจนการร่วมสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งพฤติกรรมการเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งนี้จะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพการสอนของครู และนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพรอบด้านของเด็กปฐมวัยในที่สุด (วีรยุทธ์ ชาตะกาญจน์, 2551; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

2. การประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (Internal Quality Assurance: IQA) เป็นกลไกเชิงระบบที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือตอกย้ำความสำเร็จของการจัดการศึกษา โดยมีความหมายถึง กระบวนการประเมินและการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีระบบการควบคุมตรวจสอบการบริหารคุณภาพภายในที่สถานศึกษาจัดตั้งขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน และ

หน่วยงานต้นสังกัดว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและบรรลุเป้าประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในจึงไม่ใช่เพียงแค่ภาระงานเอกสารเพื่อเตรียมรับการประเมินจากภายนอกเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพให้เกิดขึ้นในการทำงานประจำวันของสถานศึกษา เพื่อป้องกันความผิดพลาดและพัฒนาผลลัพธ์การศึกษาอย่างยั่งยืน ภายใต้กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขับเคลื่อนโดยอาศัยแนวคิดของวงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) มาเป็นแกนหลักในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างความสมบูรณ์ให้แก่ระบบ สถานศึกษาจะต้องดำเนินงานเชื่อมโยงผ่านองค์ประกอบหลัก 3 ประการอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การประเมินคุณภาพภายในเพื่อตรวจสอบตนเองตามมาตรฐาน การติดตามตรวจสอบคุณภาพเพื่อประเมินความก้าวหน้าตามแผนงาน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยการนำผลประเมินมาปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่อง (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554) สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้ระบบประกันคุณภาพมีความเข้มแข็งและพร้อมรองรับการประเมินภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาจะต้องดำเนินการตาม 8 ขั้นตอนมาตรฐาน (กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น, 2560) ซึ่งสามารถประยุกต์เข้ากับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดขอนแก่นได้ดังนี้

1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการวิเคราะห์และประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การร่วมกันวางแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 3-5 ปี ที่มุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

3) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การแปลงแผนยุทธศาสตร์ไปสู่โครงการและกิจกรรมประจำปีเพื่อรองรับตัวบ่งชี้ความสำเร็จ

4) การดำเนินงานตามแผน (Do) การนำแผนปฏิบัติการไปปฏิบัติจริงผ่านการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการประจำวัน

5) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายใน (Check) การแต่งตั้งคณะกรรมการภายในเพื่อประเมินผลการดำเนินงานเชิงประจักษ์

6) การติดตามผลการดำเนินงาน การติดตามความก้าวหน้าอย่างเป็นระบบเพื่อแก้ไขปัญหาความล่าช้าหรือข้อติดขัดได้ทันเวลา

7) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อสรุปผลงานในรอบปี ซึ่งรายงาน SAR นี้ถือเป็นเอกสารที่มีความสำคัญที่สุดในการสะท้อนภาพลักษณ์ของสถานศึกษา

8) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Act) การนำจุดอ่อนและข้อเสนอแนะที่สะท้อนจากรายงาน SAR ไปใช้วางแผนงานและตั้งโครงการเพื่อพัฒนาในปีถัดไป

ทั้งนี้ ในส่วนของการประกันคุณภาพสำหรับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะมีความจำเพาะเจาะจงโดยต้องยึดโยงตามเกณฑ์ของ

"มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กเล็กแห่งชาติ" ซึ่งมุ่งเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ใน 3 ด้านหลัก (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562) ได้แก่

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมุ่งตรวจสอบความสามารถและบทบาทเชิงวิชาการของผู้บริหารหรือหัวหน้าศูนย์ฯ

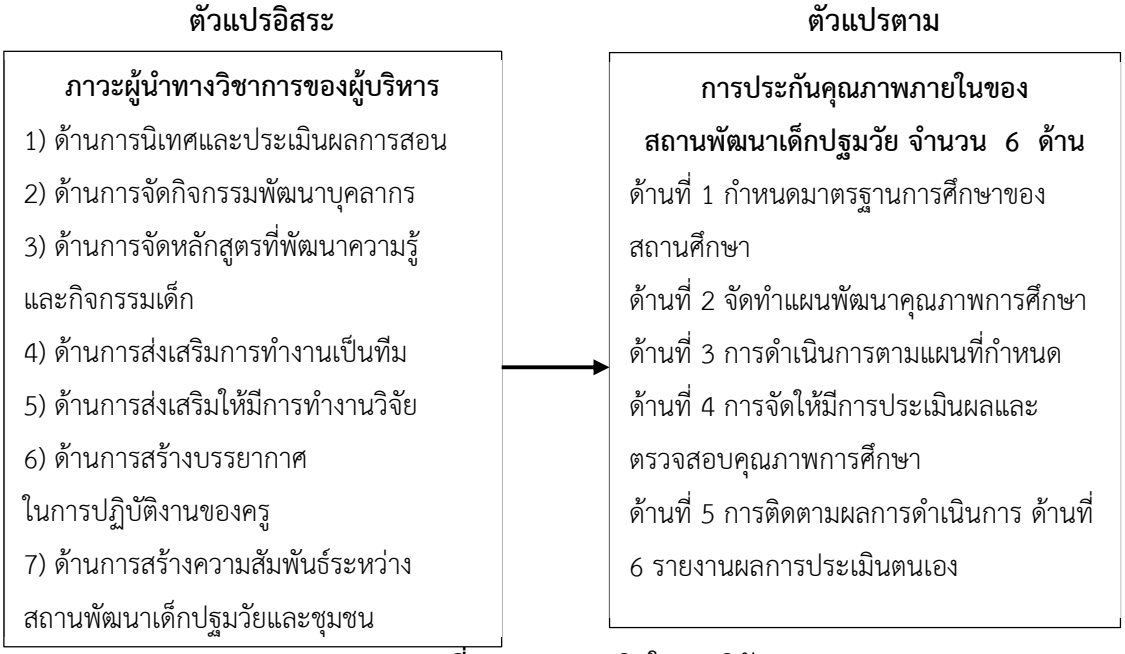
ด้านที่ 2 กระบวนการดูแลจัดประสบการณ์การเรียนรู้และเล่น ซึ่งมุ่งเน้นการประเมินเทคนิคการสอนแบบ Active Learning และการดูแลสุขอนามัยของครูและผู้ดูแลเด็ก

ด้านที่ 3 คุณภาพของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นผลลัพธ์สุดท้ายที่สะท้อนผ่านตัวเด็ก ทั้งในมิติด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และทักษะการคิดวิเคราะห์ (สิริยากร กองทอง, 2554)

จากข้อมูลเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและการดำเนินการประกันคุณภาพภายในมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยภาวะผู้นำทางวิชาการจะเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยให้ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ มีทิศทาง และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อตัวเด็กปฐมวัยในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ตามแนวคิดของเชล (chell, 2001, p. 13 - 17) ประกอบด้วย 1) ด้านการนิเทศและประเมินผลการสอน 2) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร 3) ด้านการจัดหลักสูตรที่พัฒนาความรู้และกิจกรรมนักเรียน 4) ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม 5) ด้านการส่งเสริมให้มีการทำงานวิจัย 6) ด้านการพัฒนาบรรยากาศในการปฏิบัติงานของครู 7) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและชุมชน และ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่วิจัย คือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 353 แห่ง ประชากร ได้แก่ หัวหน้าสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ครู และผู้ดูแลเด็ก รวมทั้งสิ้น 1,462 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น, 2567) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จำนวน 466 คน กำหนดขนาดโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (อ้างถึงใน ธีระวุฒิ เอกะกุล, 2553) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามตำแหน่งหน้าที่ ได้แก่ หัวหน้าสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวน 181 คน และครูและผู้ดูแลเด็ก จำนวน 285 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามความคิดเห็น ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นการสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การนิเทศและประเมินผลการสอน 2) การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร 3) การจัดหลักสูตรที่พัฒนาความรู้และกิจกรรมนักเรียน 4) การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม 5) การส่งเสริมให้มีการทำงานวิจัย 6) การพัฒนาบรรยากาศในการปฏิบัติงานของครู และ 7) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน

ตอนที่ 3 การประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) การดำเนินการตามแผน 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ 5) การติดตามผลการดำเนินการ และ 6) การรายงานผลการประเมินตนเอง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ตลอดจนจัดส่งและรับคืนผ่านทางไปรษณีย์ไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและระดับความคิดเห็น โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (Thanin Silpcharu, 2012)

สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย คือ

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1: ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดหลักสูตรที่พัฒนาความรู้และกิจกรรมนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการนิเทศและประเมินผลการสอน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการพัฒนาบรรยากาศในการปฏิบัติงานของครู ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จำแนกเป็นรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการจัดหลักสูตรที่พัฒนาความรู้และกิจกรรมนักเรียน	4.42	.55	มาก	1
2. ด้านการนิเทศและประเมินผลการสอน	4.35	.61	มาก	2
3. ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน	4.28	.58	มาก	3
4. ด้านการส่งเสริมให้มีการทำงานวิจัย	4.15	.64	มาก	4
5. ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม	4.05	.70	มาก	5
6. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร	3.92	.68	มาก	6
7. ด้านการพัฒนาบรรยากาศในการปฏิบัติงานของครู	3.85	.72	มาก	7
รวมเฉลี่ยทุกด้าน	**4.14**	**.64**	**มาก**	

ตอนที่ 2: ผลการวิเคราะห์ระดับการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.25) และด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.21) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการติดตามผลการดำเนินการ (($\bar{x}$ = 4.23, S.D. = 0.22) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จำแนกเป็นรายด้าน

การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน		S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา	4.40	0.25	มาก	1
2. ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.40	0.21	มาก	2
3. ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR)	4.34	0.27	มาก	3
4. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.28	0.25	มาก	4
5. ด้านการดำเนินการตามแผนที่กำหนด	4.26	0.22	มาก	5
6. ด้านการติดตามผลการดำเนินการ	4.23	0.22	มาก	6
รวมเฉลี่ยทุกด้าน	**4.32**	**0.16**	**มาก**	

ตอนที่ 3: ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

ตัวแปรที่ศึกษา	ระดับการประกันคุณภาพภายใน (Y)
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร (X)	
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	.869**
ระดับนัยสำคัญ (p-value)	.000
จำนวน (n)	466

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยกับการประกันคุณภาพภายในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

ที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้มีสาเหตุมาจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามมาตรฐานและเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด ทำให้ผู้บริหารเล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ผู้บริหารจึงต้องแสดงออกถึงภาวะผู้นำในมิติต่าง ๆ ทั้งการจัดหลักสูตร การนิเทศ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ตลอดจนการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552) ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารที่จะนำพาสถานศึกษาให้เจริญก้าวหน้าได้ ต้องมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ใฝ่รู้แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ระบบประกันคุณภาพเป็นกลไกขับเคลื่อนการทำงาน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศราวุธ ทองอากาศ (2560) ที่ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด และสอดคล้องกับ ชนินันท คลายมณี (2560) ที่ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัด สพป.กรุงเทพมหานคร ซึ่งทั้งสองงานวิจัยต่างพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ระดับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ มาตรฐานด้านคุณภาพของเด็ก มาตรฐานด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ และมาตรฐานด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะสถานศึกษาได้นำวงจรคุณภาพมาใช้ในการประเมินตนเอง อย่างไรก็ตาม แม้ผลการประเมินภาพรวมจะอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเจาะลึกถึงสภาพการปฏิบัติงานจริง กลับพบข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการประกันคุณภาพ 6 ประการ ได้แก่ 1) บุคลากรขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา 2) แผนพัฒนาคุณภาพไม่เป็นปัจจุบันและขาดการมีส่วนร่วม 3) ข้อมูลหลักฐานการประเมินผลการดำเนินการตามแผนยังไม่เป็นระบบ 4) งบประมาณจำกัดทำให้โครงการไม่บรรลุเป้า 5) ขาดการติดตามและให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) อย่างต่อเนื่อง และ 6) การเขียนรายงาน SAR ยังไม่ครอบคลุมมาตรฐานและขาดการนำผลไปใช้พัฒนาต่อ ซึ่งปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษายังต้องการการพัฒนาระบบบริหารจัดการคุณภาพเชิงลึกเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Piyaporn Boonbai (2020) ที่ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัด สพป. สกลนคร เขต 1 ซึ่งพบว่าประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน

วัตถุประสงค์ที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการประกันคุณภาพภายใน

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงที่สุด (R_{xy} = .869) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้เพราะเมื่อผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และการนำทางวิชาการที่เข้มแข็ง ย่อมส่งผลโดยตรงต่อ

ความสำเร็จของการจัดทำระบบประกันคุณภาพ อย่างไรก็ตาม มีข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ ตัวแปรด้านการส่งเสริมให้มีการทำงานวิจัย ไม่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สาเหตุมาจาก "การวิจัย" ในบริบทนี้มุ่งเน้นไปที่การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนเป็นหลัก ไม่ใช่งานวิจัยเชิงนโยบายเพื่อการบริหารจัดการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Chell (2001) และ สุพัตรา บุญเมือง (2557) ที่อธิบายว่า การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาตัวครูไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ผู้บริหารจึงมีบทบาทเพียงผู้สนับสนุน มากกว่าจะนำผลวิจัยนั้นมาใช้บริหารจัดการองค์กรโดยตรง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Thawan Ngo-sate and Hiran Prasarnkarn (2017) ที่พบว่าปัจจัยด้านภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ และสอดคล้องกับ Piyawan Waewanchit et al. (2019) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประกันคุณภาพภายในในระดับสูงที่สุด (r = .869) ผู้วิจัยจึงได้นำผลการประเมินรายด้านที่พบจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา มาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรียกว่า "โมเดลวงจรคุณภาพเพื่อความยั่งยืนทางการศึกษาสำหรับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย" (Quality Excellence Model for Early Childhood Educational Sustainability) หรือ DMG (PS-E2-AC) Model ซึ่งแบ่งรูปแบบเชิงโครงสร้าง (Structural Model) ออกเป็น 3 ระยะ (Input - Process - Outcome) เพื่อให้เห็นการไหลเวียนของการบริหารจัดการ ดังนี้

1. ส่วนนำและกำหนดทิศทาง (Direction: D) เป็นระยะเบื้องต้น (Input) ที่บูรณาการบทบาทผู้นำด้านการจัดหลักสูตรและการกำหนดมาตรฐาน ประกอบด้วย

P - Pre-defined Goals (เป้าหมายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า) การใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการสร้างเข็มทิศการทำงาน โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การกำหนดมาตรฐานการศึกษา เป็นจุดแข็งที่สุดของการประกันคุณภาพ ซึ่งต้องนำมาบูรณาการกับการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นเด็กเป็นสำคัญ

S - Societal Needs (ความต้องการของสังคม) การตอบสนองโจทย์ของท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงกับผลวิจัยด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและชุมชน เพื่อให้เป้าหมายการศึกษาสอดคล้องกับบริบทพื้นที่จังหวัดขอนแก่นอย่างแท้จริง

2. ส่วนปฏิบัติการและขับเคลื่อน (Management: M) เป็นระยะดำเนินการ (Process) ที่มุ่งแก้ปัญหาจุดอ่อนด้านการติดตามผลการดำเนินการ (ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในผลการวิจัย) ด้วยการนิเทศอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย

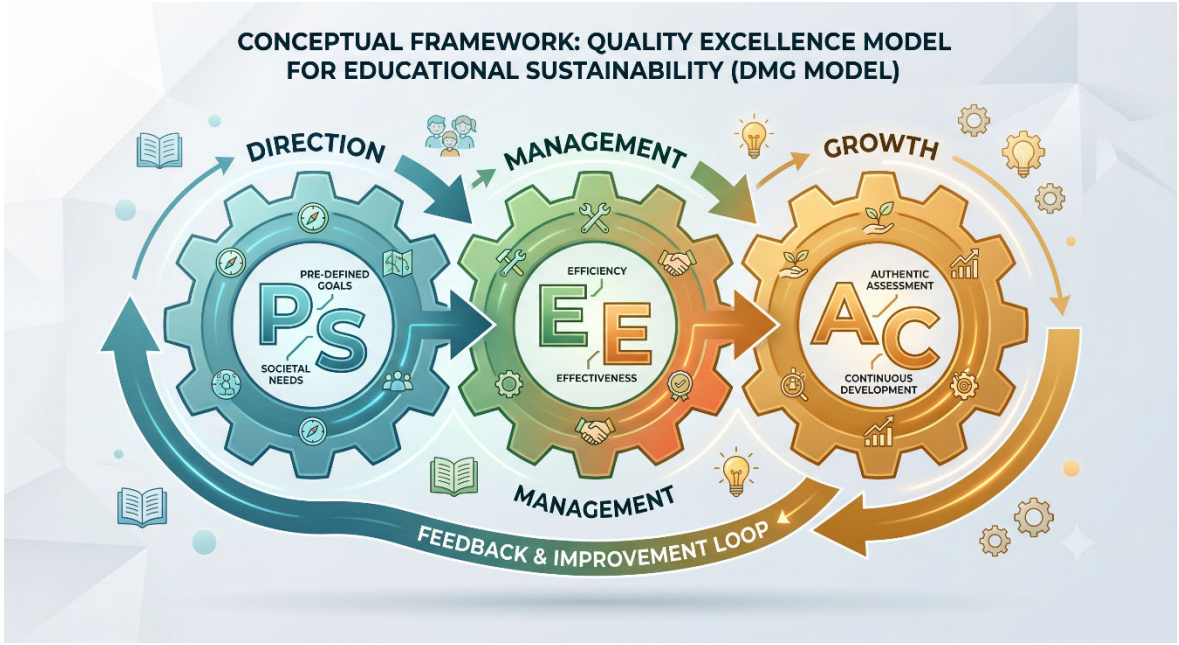
E1 - Efficiency (ประสิทธิภาพ) การใช้ทรัพยากรและการบริหารจัดการให้คุ้มค่าที่สุด โดยอาศัยภาวะผู้นำด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และการพัฒนาบรรยากาศในการปฏิบัติงานเพื่อลดความซ้ำซ้อนของภาระงานครู

E2 - Effectiveness (ประสิทธิผล) การทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ตามแผนที่กำหนด ขับเคลื่อนผ่านบทบาทผู้นำด้านการนิเทศและประเมินผลการสอน (ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับ 2) เพื่อกำกับติดตามให้การดำเนินการประกันคุณภาพเกิดผลจริงในชั้นเรียน

3. ส่วนตรวจสอบและการเติบโตอย่างยั่งยืน (Growth: G) เป็นระยะผลลัพธ์และการส่งต่อ (Outcome) เพื่อสร้างวงจรการพัฒนาที่ไม่สิ้นสุด ประกอบด้วย

A - Authentic Assessment (การประเมินตามสภาพจริง) กระจกสะท้อนผลลัพธ์การทำงานสอดคล้องกับจุดแข็งด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ รวมถึงการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ที่สะท้อนคุณภาพของเด็กปฐมวัยตามสภาพจริง

C - Continuous Development (การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง) การขับเคลื่อนที่ไม่หยุดนิ่ง โดยดึงเอาการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู มาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การยกระดับคุณภาพสถานศึกษาแบบก้าวกระโดด

ภาพที่ 2 โมเดล (Conceptual Framework)

คำอธิบายโมเดล (Model Rationale)

DMG (PS-E2-AC) Model เป็นองค์ความรู้ที่แสดงให้เห็นกลไกเชิงระบบว่า หากผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องการยกระดับการประกันคุณภาพภายในให้สำเร็จ จะต้องเริ่มต้นจากการวางรากฐาน (The Foundation) ด้วยการนำความต้องการของชุมชนมากำหนดเป็นมาตรฐานและหลักสูตรที่ชัดเจน จากนั้นจึงก้าวสู่การลงมือทำ (The Execution) ที่เน้นความสมดุลระหว่างการทำงานเป็นทีมอย่างมี

ประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการนิเทศงานอย่างมีประสิทธิผล เพื่ออุดช่องโหว่ด้านการละทิ้งการติดตามงาน และท้ายที่สุดคือการสร้างความยั่งยืน (The Sustainability) ด้วยการประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อจัดทำรายงาน SAR และนำข้อค้นพบไปทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นวงจรคุณภาพที่ยกระดับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือ ครูและผู้ดูแลเด็ก จำนวน 466 คน ซึ่งผลการค้นพบสามารถสรุปภาพรวมตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น มีการแสดงออกถึงภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีความโดดเด่นสูงสุดในด้าน "การจัดหลักสูตรที่พัฒนาความรู้และกิจกรรมนักเรียน" รองลงมาคือ "การนิเทศและประเมินผลการสอน" ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของผู้บริหารในการขับเคลื่อนวิชาการ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงมิติที่ผู้บริหารควรเพิ่มการให้ความสำคัญ คือ "การพัฒนาบรรยากาศในการปฏิบัติงานของครู" ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

สำหรับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้น พบว่าโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน โดยจุดแข็งที่สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้ดีคือ "การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา" และ "การกำหนดมาตรฐานการศึกษา" แต่ในขณะเดียวกันผลการวิจัยได้สะท้อนจุดที่ต้องเร่งพัฒนาและเฝ้าระวัง คือ "การติดตามผลการดำเนินการ" ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและอาจเป็นอุปสรรคต่อความต่อเนื่องในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษา

ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติยืนยันอย่างชัดเจนว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงที่สุด ($r = .869$) กับการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยนี้เป็นข้อพิสูจน์ว่า หากผู้บริหารมีสมรรถนะและภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง ย่อมส่งผลให้ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นตามไปด้วย

จากผลการวิจัยเชิงประจักษ์นำไปสู่การค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ โมเดลวงจรคุณภาพเพื่อความยั่งยืนทางการศึกษา (DMG Model: Direction - Management - Growth) ซึ่งเป็นนวัตกรรมการบริหารที่ชี้ให้เห็นว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจะเกิดคุณภาพที่ยั่งยืนได้ ผู้บริหารต้องบูรณาการการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนเข้ากับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และใช้การประเมินตามสภาพจริงเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยเล่มนี้จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อหน่วยงานต้นสังกัดในการนำไปใช้เป็นกรอบนโยบายเพื่อพัฒนาผู้บริหารและยกระดับการศึกษาปฐมวัยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ด้านการพัฒนาบรรยากาศในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศการทำงานแบบกัลยาณมิตร ส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ และร่วมแก้ปัญหาอย่างทันท่วงที เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานให้แก่ครูและบุคลากร

1.2 ด้านการส่งเสริมการทำงานวิจัย ผู้บริหารควรสนับสนุนและกระตุ้นให้ครูและผู้ดูแลเด็กตระหนักถึงความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ข้อบกพร่องและแก้ปัญหาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างตรงจุด

1.3 ด้านการแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารควรกำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษาให้ชัดเจน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมคิดและร่วมตัดสินใจเพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายการประกันคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูและผู้ดูแลเด็ก ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง ประเทศไทย.

กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น. (2560). *แนวทางการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.

ชนินันท คลายมณี. (2560). *ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 13).* กรุงเทพมหานคร: บิสิเนสอาร์แอนด์ดี.

ธีระวุฒิ เอกะกุล. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* อุบลราชธานี: วิทยาออฟเซทการพิมพ์.

วีรยุทธ์ ชาตะกาญจน์. (2551). *การบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา.* นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ศราวุธ ทองอากาศ. (2560). *การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษา.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาและข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษาจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2567.* ขอนแก่น: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579.* กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2554). *แนวทางการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สิริยากร กองทอง. (2554). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

สุพัตรา บุญเมือง. (2557). การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.

Boonbai, P. (2020). Academic leadership of school administrators affecting the effectiveness of internal educational quality assurance of schools under the Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1 (Master's thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon.

Chell, J. (2001). The principal as academic leader. New York: Routledge.

Ngo-sate, T., & Prasarnkarn, H. (2017). Factors affecting the implementation of educational quality assurance of secondary schools in Krabi province under the secondary educational service area office 13. Phuket Rajabhat University Academic Journal, 13(1): 112-125.

Waewanchit, P., Disathaporn, C., & Putiariyawat, J. (2019). Academic leadership of school administrators affecting learning organization of schools under Bangkok Metropolitan Administration, Thung Khru district. Journal of Educational Administration, 8(2): 45-58.

การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม ในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

Enhancing the Active Ageing of Happiness of the Elderly According to Buddhist Principles in the Sangkha Subdistrict, Sangkha District, Surin Province

พระปลัดกิตติ ยุตฺติธโร[1], พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ[2], พระครูใบฎีกาเวียง กิตฺติวณฺโณ[3], พระครูศรีปรีชากร[4], พระครูสุธรรมกิจโกศล[5], พระครูบัณฑิตวชิโรภาส[6], ทวีศักดิ์ ทองทิพย์[7],
PhrapaladKitti Yuttidharo[1], Phrakhrupariyatthiwisutthikun[2], Phrakrubaidikaweang Kittiwanno[3], Phrakhrusripreechakon[4], Phrakrusuthammakitkoson[5], PhrakruBanditwachiropas[6], Thaweesak Thongtip[7],
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์[1-7]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus[1-7],
E-mail: Kittiteeraksa@gmail.com[1]

Received : February 15, 2026; **Revised : June** 23, 2026; **Accepted :** June 27, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการสำรวจสภาพพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาการพัฒนากิจกรรมพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ และ 3) เพื่อประเมินผลการเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย 25 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุนั้น มีสภาพการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย มีการเปลี่ยนแปลงทุกระบบในร่างกายตามธรรมชาติ 2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ มีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสังคมซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต และ 3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม มีการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยและอารมณ์ซึ่งมีความวิตกกังวล

2. การพัฒนากิจกรรมพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมนั้น เป็นการพัฒนาตามหลักภาวนา 4 ด้าน คือ 1) กายภาวนา คือการเจริญกาย การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย และการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) สีลภาวนา คือการเจริญศีล การพัฒนาความประพฤติ และการฝึกอบรมศีลไม่เบียดเบียนให้เกิดความเดือดร้อน 3) จิตภาวนา คือการเจริญจิต การพัฒนาจิต และ

การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งและมีเมตตากรุณา 4) ปัญญาภาวนา คือการเจริญปัญญา การพัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญาให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันโลกและชีวิตตามสภาวะที่เกิดขึ้น

3. การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมนั้น เป็นหลักปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความประพฤติหรือสุขนิสัยในปัจจัยพื้นฐาน คืออาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ต้องปฏิบัติตามหลักอายุสสธรรม 5 คือ 1) สัปปายการี ในสถานที่อยู่อาศัย คือที่อยู่สะอาด มีความปลอดภัย 2) สัปปาเย มัตตัญญู คือรู้จักประมาณรับประทานอาหารแต่พอดี 3) ปณิตโภชี คือบริโภคอาหารที่ย่อยง่าย อาหารให้ครบ 5 หมู่ 4) กาลจารี รู้จักเวลา คือเวลากิน เวลานอน เวลาทำงาน และ 5) พรหมจารี คือรักษาพรหมจรรย์ตามควร ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง, พฤฒิพลังแห่งความสุข, ผู้สูงอายุ, หลักพุทธธรรม

Abstract

This research has three objectives: 1) to study the survey of the health of the power of happiness of the elderly in Sangkha Subdistrict, Sangkha District, Surin Province; 2) to study the development of the power of happiness activities of the elderly according to Buddhist principles. Dhamma in Sangkha Subdistrict, Sangkha District, Surin Province, and 3) to evaluate the results of strengthening the power of the Buddhaof happiness of the elderly according to Buddhist principles in Sangkha Subdistrict, Sangkha District, Surin Province The researcher used a qualitative research method (Qualitative Research) using a questionnaire. and in-depth interviews with 25 target groups/person.

The research results found that:

1. The state of well-being in older adults involves three aspects of change: 1) Physical changes, which occur in all natural bodily systems; 2) Mental changes, resulting from physical and social changes, which can lead to mental health issues; and 3) Social changes, involving personality and emotional shifts, including anxiety and fear of being abandoned by family members.

2. The development of happiness empowerment activities for the elderly according to Buddhist principles is based on the practice of four aspects of meditation: 1) Physical meditation, which includes cultivating the body, developing physical health, training the body, and improving relationships with the physical environment; 2) Ethical meditation, which involves cultivating morality, developing proper conduct, and practicing ethical training to avoid causing harm; 3) Mental meditation, which encompasses cultivating the

mind, developing mental strength, and training the mind to be resilient and compassionate; 4) Wisdom meditation, which focuses on cultivating wisdom, developing understanding, and training the intellect to know and comprehend all things as they truly are, being aware of the world and life as it arises.

3. Strengthening the happiness potential of elderly people according to Buddhist principles is a practice to enhance behavior or good habits in basic necessities: food, shelter, clothing, and medicine. It should be carried out according to the five principles of Ayusathamma: 1) Sappayakari regarding living places, meaning a clean and safe residence; 2) Sappaya Mattanyu, knowing moderation in eating; 3) Panitposi, consuming easily digestible food with all five food groups; 4) Kallajari, knowing the proper timing for eating, sleeping, and working; and 5) Brahmachari, observing proper conduct, giving alms, maintaining moral precepts, and practicing meditation, which leads to both good physical and mental health.

Keywords: Strengthening, The Active Ageing of happiness, Elderly People, Buddhist Principles,

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ สถิติผู้สูงอายุในปี 2559 ผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 ปีขึ้นปีมีจำนวนทั้งสิ้น 4.6 ล้านคนหรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42.9 ของประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 5.6 ล้านคนในปี 2564 ซึ่งผู้สูงอายุกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นวัยพึ่งพิงทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพโดยผู้สูงอายุ 75 ปีขึ้นไป จะมีสภาวะติดเตียงเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2.6 จากช่วงอายุ 60-64 ปีที่มีเพียงร้อยละ 0.9 ส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่าย ในการดูแลที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้มีการคาดการณ์ว่าค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของผู้สูงอายุจะเพิ่มจาก 63,565.13 ล้านบาทในปี 2553 เป็น 228,482.21 ล้านบาท ปี 2565 ขณะเดียวกันผู้สูงอายุอาศัยอยู่ตามลำพังคนเดียว มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.6 ในปี 2537 เป็นร้อยละ 8.7 ของผู้สูงอายุทั้งหมด ในปี 2557 โดยส่วนใหญ่มักมีปัญหาด้านสุขภาพทั้งทางจิตและทางกายรวมทั้งขาดผู้ดูแล สำหรับผู้สูงอายุวัยต้นอายุ 60-69 ปีที่มีสถานะทางสุขภาพดีมีกว่าร้อยละ 59.9 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ยังสามารถทำงานได้ แต่สัดส่วนของการทำงานยังไม่สูงมากนัก โดยปี 2557 ผู้สูงอายุวัย 60-64 ปี มีงานทำร้อยละ 59.2 และกลุ่มวัย 65-69 ปี ร้อยละ 45.6 ของประชากรในวัยเดียวกันยิ่งจะส่งผลต่อรายได้และเงินออมเมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุวัยปลาย (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559: 41)

เทศบาลตำบลสังขะตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ถนนอภิสาร ตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 ประกาศราชกิจจานุเบกษา

ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 116 ตอนที่ 9 ก วันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 อาณาเขตติดต่อ ทิศเหนือติดต่อกับท้องที่หมู่ที่ 2 บ้านขามน้อย ต.สังขะ อ.สังขะ จ.สุรินทร์ ทิศใต้ติดต่อกับท้องที่หมู่ที่ 7 บ้านโชคชัย ต.บ้านชบ อ.สังขะ จ.สุรินทร์ ทิศตะวันออกติดต่อกับท้องที่ หมู่ที่ 3 บ้านสังขะ ต.สังขะ อ.สังขะ จ.สุรินทร์ ทิศตะวันตกติดต่อกับท้องที่ หมู่ที่ 1 บ้านขวาว ต.สังขะ อ.สังขะ จ.สุรินทร์ เทศบาลตำบลสังขะ มีพื้นที่ 1,593 ไร่ หรือจำนวน 2.55 ตารางกิโลเมตร (https://sangkhacity.go.th/content/สภาพทั่วไป (เข้าถึงเมื่อ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2569),) ตำบลสังขะ ตั้งอยู่ในเขตปกครองของอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จากข้อมูลจำนวนและร้อยละจำแนกตามเพศของผู้สูงอายุจังหวัดสุรินทร์ ในปี พ.ศ. 2556-2566 พบว่าจำนวนของผู้สูงอายุเพศหญิงมีมากกว่าเพศชาย ในจังหวัดสุรินทร์มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 13.50 ในปี พ.ศ. 2556 เป็นร้อยละ 19.03 ในปี พ.ศ. 2566 แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาจำนวนของประชากรผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2566 พบว่าจังหวัดสุรินทร์ มีผู้สูงอายุจำนวน 259,649 คน เป็นอันดับที่ 12 ของประเทศและเป็นอันดับ 7 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานสถิติจังหวัดสุรินทร์ 2556-2566, สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2566: 15)

การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุนั้น เป็นการดำเนินกิจกรรมทางด้านสุขภาพด้วยตนเองของปัจเจกบุคคล ครอบครัว กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มผู้ร่วมงานและชุมชน โดยการปฏิบัติด้วยตนเองหรือผู้อื่นช่วยเหลือ รวมถึงขบวนการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและมีความเป็นอยู่ที่ดี การดูแลสุขภาพของตนเองทำให้บุคคลตระหนักถึงความเป็นจริงตามศักยภาพสูงสุดของตนเอง อันประกอบด้วยการดูแลส่วนบุคคล สิ่งแวดล้อม โภชนาการ การออกกำลังกาย การฝึกปฏิบัติด้านการป้องกันโรคและบำบัด ทั้งแบบพื้นบ้านและทางการแพทย์ กิจกรรมการดูแลตนเองนี้สามารถทำหน้าที่แทน หรือใช้ในการเชื่อมต่อกับการดูแลสุขภาพ ในการดูแลสุขภาพตนเองเป็นกระบวนการที่ทุกคนสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การบำบัดรักษาตนเอง ซึ่งรวมไปถึงการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจหลังการเจ็บป่วย กระบวนการดูแลสุขภาพตนเองนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, 2557: 193-194) ซึ่งการปฏิบัติของหลักสุขบัญญัติทางแพทย์เป็นการส่งเสริมสุขภาพกายเท่านั้น แต่หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุนั้น เป็นหลักธรรมทางสุขภาวะทั้งสองด้าน คือ ทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ

หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุนั้น คือ สุข 2 ประการ สุขทางกายและสุขทางใจ อีกหมวดหนึ่ง สุข 2 ประการ คือ สุขอิงอามิสและสุขไม่อิงอามิส (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543; 343-344) และยังมีสุขของคฤหัสถ์ 4 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555: 41) และหลักอายุสสธรรม 5 ประการ (องฺ.ปญฺจก. (ไทย) 22/125/208) เป็นต้น ที่กล่าวมานี้เป็นความสุขที่เกิดจากการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีสุขภาวะ และการเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุและความเป็นอยู่ที่ดีของคนไทย เพื่อให้สามารถปรับตัวและ

รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยหลักพุทธธรรม ซึ่งในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์นั้น ออกแบบชุดความรู้เรื่องสร้างเครือข่ายการสร้างเสริมความสุขยั่งยืนของผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ให้มีสุขภาวะที่ดีและให้มีทักษะด้านสุขภาวะที่เหมาะสมในชุมชนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาการพัฒนากิจกรรมพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อประเมินผลการเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้สูงอายุ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า (Elderly Person) หมายถึง สภาวะของบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจ มีเจ็บป่วยหรือความพิการเกิดร่วมด้วย เป็นวัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเสื่อมทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในแต่ละ บุคคล สำหรับประเทศไทยได้กำหนดว่าผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป และมีสัญชาติไทย ซึ่งตรงกับความหมายขององค์การสหประชาชาติ ที่ได้จัดประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ในปี พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า หมายถึง บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป (พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทฺโธ (หว่านผล), 2564: 11) ผู้สูงอายุ คือบุคคลที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปตามเกณฑ์ ที่กำหนด เมื่อมีอายุเพิ่มขึ้นไปมากเท่าไหร่ก็จะแสดงถึงความเป็นผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ซึ่งได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ส่วนในทางพระพุทธศาสนา ผู้สูงอายุคงใช้ในความหมายว่า ชรา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของร่างกายตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงช่วงสุดท้ายของชีวิต ซึ่งจะแสดงลักษณะของความชราที่ปรากฏชัดจากสภาพร่างกายที่ทรุดโทรม หรือการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด เมื่อมีอายุมากขึ้น ในทางพระพุทธศาสนาจะให้ความหมายที่ลึกซึ้ง เพราะความชราจะถูกแบ่งเป็น 2 มุมมอง ได้แก่ ความชราที่ปรากฏผ่านร่างกายที่ทรุดโทรม และความชราที่ถูกซ่อนอยู่ในร่างกายที่แข็งแรงของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ความเสื่อมของร่างกายนับตั้งแต่วันที่มนุษย์นั้นเกิดขึ้นมา (พระมหาธณัชพงศ์ สุพฺรหฺมปญฺโญ (คิดอ่าน) และคณะ, 2566: 19-20) ผู้สูงอายุ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีให้ความหมายผู้สูงอายุไว้ดังนี้ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นปี ทั้งชายและหญิง ซึ่งในการศึกษารวบรวมข้อมูลประชากรผู้สูงอายุ ตอนต้นและผู้สูงอายุตอนปลาย ผู้สูงอายุตอนต้น หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60-69 ปี ทั้งชายและหญิง ผู้สูงอายุตอนปลาย หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง และพ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้แบ่งช่วงวัยของผู้สูงอายุไว้ 3 ช่วง ได้แก่ (1) อายุ 60-69 ปี เป็นช่วงวัยสูงอายุตอนต้น ซึ่งถือว่ายังอยู่ในระยะที่มี

พละกำลัง ดูแลช่วยเหลือตนเองได้ (2) อายุ 70-79 ปี เป็นช่วงวัยสูงอายุตอนกลาง ช่วงนี้ผู้สูงอายุเริ่มมีอาการเจ็บป่วยปรากฏ ร่างกายอ่อนแอ มีโรคประจำตัว โรคเรื้อรัง (3) อายุ 80 ปีขึ้นไป เป็นช่วงวัยสูงอายุตอนปลาย จากช่วงที่ผ่านวัย 70 มาถึง 80 นี้ ซึ่งอาการเจ็บป่วยจะถี่ขึ้น อาจมีภาวะทุพพลภาพเกิดขึ้นได้ (วิไลวรรณ อาจาริยานนท์, 2558: 17)

การพัฒนาผู้สูงอายุ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ (1) การสร้างประสบการณ์ (2) การรับรู้ปัญหา (3) การสะท้อนความคิด (4) การสร้างความรู้ใหม่ (5) การลงมือปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ พบว่า กลุ่มทดลองมีความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมในการเตรียมความพร้อม เพื่อพัฒนาภาวะพฤฒิพลังด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนรร่วมในสังคมและด้านความมั่นคงสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม ส่วนการพัฒนาพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุ เป็นแนวคิดในการพัฒนาผู้สูงอายุที่แตกต่างกันไปตามมุมมอง เช่น ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี ผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ ผู้สูงอายุที่ยังประโยชน์ และผู้สูงอายุที่เข้าสู่ภาวะสูงวัยอย่างมีความสุข ในหลักการพัฒนาผู้สูงอายุนั้น มี 4 ด้าน (พระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย (ปุณขันธ์) ดร. และคณะ, 2560: 57-58) คือ

1) การพัฒนาด้านร่างกาย (กายภาวนา) กายภาวนาหรือการพัฒนาร่างกายให้สัมพันธ์กับทางกายภาพนั้นเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุไม่ควรมองข้าม การรู้จักใช้อินทรีย์อย่างมีสติเลือกดูเป็น ฟังเป็น กินด้วยปัญญาเสพปัจจัย 4 สิ่งของเครื่องใช้อย่างฉลาด ไม่มั่วเมาหรือลุ่มหลง จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายแข็งแรง

2) การพัฒนาด้านสังคม (ศีลภาวนา) การพัฒนาด้านสัมพันธภาพทางสังคมหรือเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม นับเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงออกทางร่างกาย การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ โดยมีวินัยสามารถอยู่กับผู้อื่นได้ด้วยดี

3) การพัฒนาด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) การพัฒนาด้านจิตใจ หรือการทำจิตให้เจริญงอกงามดีงาม เข้มแข็งมีความสุข เบิกบาน เป็นการทำจิตให้เจริญงอกงาม ดีงาม เข้มแข็ง ให้ผู้สูงอายุมีความสุขเบิกบาน และจะช่วยให้ผู้สูงอายุเจริญเมตตาและการปฏิบัติสมาธิตามมา

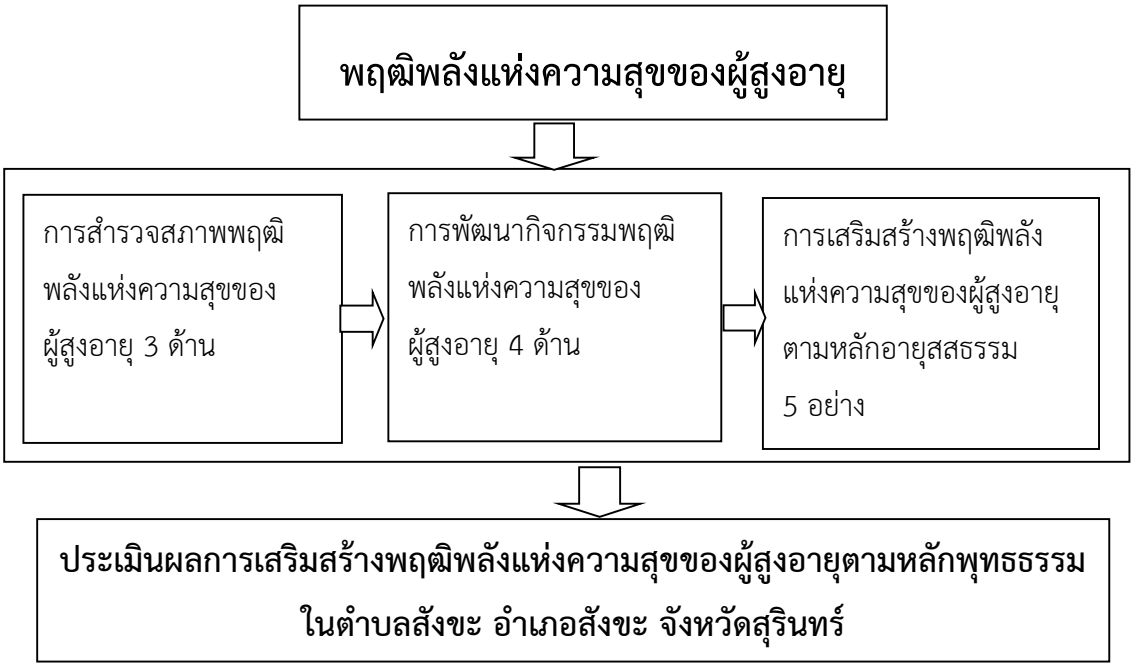
4) การพัฒนาด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) เมื่อจิตได้รับการพัฒนาแล้ว ย่อมส่งให้เอื้อต่อการพัฒนาปัญญาต่อไป เพราะปัญญาสามารถช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาทุกสิ่งตามความเป็นจริง เกิดความเข้าใจ และสามารถส่งผลให้เกิดการแก้ปัญหาที่ดีได้ การพัฒนาด้านปัญญา หรือปัญญาภาวนา คือการฝึกอบรมเจริญปัญญา เพื่อสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิดพิจารณาแก้ปัญหาด้วยปัญญา

การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักอายุสสธรรม ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่เกื้อกูลต่อสุขภาพ 5 ประการ คือ 1) สัปปายการี เป็นผู้ทำความสบายแก่ตนเอง หมายถึง สร้างสัปปายะ คือ ทำอะไรๆ ให้เป็นที่สบายเกื้อกูลแก่สุขภาพ 2) สัปปาเย มัตตัญญู รู้จักประมาณในสิ่งที่สบาย หมายถึง ในสิ่งที่สบายนั้นก็รู้จักประมาณทำแต่พอดี 3) ปณิตโภชี บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย หมายถึง บริโภคอาหารที่ย่อยง่าย รวมถึงวิธีการบริโภค เช่น เคี้ยวให้ละเอียด 4) กาลจารี เป็นผู้เที่ยวในกาลอันสมควร หมายถึง ประพฤติตนให้เหมาะสมในเรื่องเวลา เช่น รู้จักเวลา ทำถูกเวลา ทำเป็นเวลา ทำพอเหมาะแก่เวลา และ 5) พรหมจารี

เป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์ หมายถึง รู้จักพรหมจรรย์ตามควร ปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอ ขัดเกลาจิตใจให้กิเลสเบาบางลง (องฺ.ปญฺจก. (ไทย), 22/125/208)

ดังนั้น อายุสสธรรม 5 ประการ หลักธรรมปฏิบัติต่อสุขภาพทั้งกายและใจ ปลูกฝัง พัฒนาปฏิบัติให้เป็นสุขนิสัยในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ในการบริโภคปัจจัย 4 ให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพ โดยการสร้างความสบายๆ ให้แก่ตนเอง พักอาศัยอยู่ในสถานที่สะอาด สะดวกสบาย ถูกสุขลักษณะ สงบและปลอดภัย อากาศบริสุทธิ์ไร้มลพิษ รู้จักประมาณในความสบาย ทำแต่พอดี รับประทานอาหารที่ย่อยง่าย เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพ บริโภคในปริมาณที่พอดี รับประทานอาหารเป็นเวลา และปฏิบัติกิจวัตรประจำวันให้เป็นเวลา เช่น การกินอาหารเป็นเวลา และการพักผ่อนนอนหลับเป็นเวลา เป็นต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์” การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ รายงานวิจัย และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) กับกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์เอกสารโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ คณะผู้วิจัยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานวิจัย คือ 1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีวิเคราะห์

เอกสาร (Content Analysis Techniques) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา และ 2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction)

2. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) คณะผู้วิจัยนั้นได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ เช่น งานวิจัย หนังสือและตำรา ที่เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุ

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยในภาคสนามเพื่อให้ทราบถึงแนวคิดหลักการความเป็นมา ความสัมพันธ์ ปัญหาอุปสรรคและกระบวนการสร้างแนวปฏิบัติใหม่และมุมมองใหม่ และสามารถขยายผลกิจกรรมเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุ

4. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัยครั้งนี้ในจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย (1) บ้านผักไหม หมู่ที่ 12 ตำบลขอนแตก (2) บ้านแบกจาน หมู่ที่ 6 (3) บ้านโนนตะแบก หมู่ที่ 11 ตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มพระสงฆ์ 5 รูป (2) กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน 3 คน (3) กลุ่ม อสม. 2 คน (4) กลุ่มผู้สูงอายุ 15 คน ร่วมเป็นจำนวน 25 รูป/คน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบสัมภาษณ์ (Inter View) โดยคณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) 2) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และ 3) การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกที่คณะผู้วิจัยทำควบคู่กับการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการและมีวิธีการเก็บข้อมูลด้วยตนเองให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ 3) เชิงปฏิบัติการ (Action) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างชุดกิจกรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุ โดยมีกรอบการสร้างชุดกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เน้นการศึกษาวิเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เป็นกระบวนการในการเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และเนื้อหา (Content analysis) ดังนี้ 1) เชิงคุณภาพ (Qualitative) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ และ 3) เชิงปฏิบัติการ (Action) การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงกิจกรรม โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จาก

กิจกรรม โดยการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมกับกิจกรรม คือจากแบบสังเกตการณ์ เนื้อหากิจกรรมและสรุปผลกิจกรรม เพื่อสังเกตการณ์ความแตกต่างระหว่างก่อนเข้าและหลังเข้ากิจกรรม

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์” ผลวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

สภาพพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุนั้น สภาพปัญหาทั่วไปของผู้สูงอายุโดยรวมแล้ว มีการเปลี่ยนแปลง 3 ปการ คือ เปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ทางด้านอารมณ์ และทางด้านจิตใจ ดังนี้

1) สภาพการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้สูงอายุในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

สภาพพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุในตำบลสังขะนั้น สภาพเปลี่ยนแปลงทางร่างกายขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางด้านพันธุกรรม โภชนาการ การพักผ่อน การออกกำลังกาย และสิ่งแวดล้อมเป็นการเปลี่ยนแปลงในช่วงสุดท้ายของชีวิต การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายนั้น มีผิวกายเหี่ยวย่น สายตาพร่ามัว ทำงานหนักไม่ไหว กำลังกายลดน้อยถอยลงไม่มีแรงทำงาน นอนไม่ค่อยหลับ ความจำไม่ดี สายตาก็ไม่ดี พร่ามัว มีผิวหนังเหี่ยวย่น และมีผมหงอก สุขภาพร่างกายผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลง เสื่อมโทรมลงเป็นธรรมดา มีความน้อยใจเพื่อลูกหลานไม่เอาใจ ถ้าพูดให้กำลังใจผู้สูงอายุก็จะมีกำลังใจมากขึ้น เมื่ออายุมากขึ้นความเสื่อมของร่างกายก็เริ่มเสื่อมตามกาลเวลา และเปลี่ยนแปลงไป ตามกาลเวลา สมรรถภาพของผู้สูงอายุเสื่อมลง ไม่สามารถทำงานได้ดีเหมือนเดิม ความคิดช้าลง สุขภาพไม่แข็งแรง มีสุขภาพร่างกายอ่อนแอ ปวดหัวเข่า ปวดตามร่างกายและเวียนหัว หน้ามืด ตาลาย มีร่างกายอ่อนแอ สมาธิสั้นความจำไม่ดีลดลง จิตไม่มีสมาธิ มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ตลอด เบื่ออาหารร่างกายอ่อนเพลีย การขับถ่ายก็ไม่สะดวก ผู้สูงอายุมีภูมิต้านทานลดลง หรือมีภูมิต้านทานต่ำและเจ็บป่วยง่าย ที่กล่าวมานี้ เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ

2) สภาพการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของผู้สูงอายุในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

สภาพพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุในตำบลสังขะนั้น สภาพการเปลี่ยนแปลงจิตใจมักจะมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสังคม เพราะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ ปัญหาการออกจากงานไม่มีบทบาทหน้าที่ ก่อให้เกิดความเครียด และการเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทส่วนกลางทำให้หลงลืมสับสนได้ง่าย ผู้สูงอายุในปัจจุบันนี้ มีปัญหาทางด้านจิตใจมาก ถ้าด้านจิตใจมีปัญหาแล้วทางด้านร่างกายและด้านอื่นก็จะมีปัญหาตามมา ผู้สูงอายุมีสาพจิตใจเปราะบาง เพราะทุกวันนี้ส่วนมากอยู่อายุจะอยู่บ้านตามลำพัง ลูกหลานไปทำงานต่างถิ่น ทำให้มีสุขภาพจิตอ่อนไหว ซึมเศร้า หงอยเหงา เพราะขาดการดูแลจากครอบครัวและลูกหลาน จิตใจไม่เข้มแข็ง ต้องการคนรัก คนเอาใจใส่และคนดูแล สภาพจิตใจผู้สูงอายุ

เป็นคนขี้น้อยใจ ต้องการให้ลูกหลานเอาอกเอาใจ หากลูกหลานไม่เอาใจก็จะเกิดอารมณ์หงุดหงิด มีอารมณ์หงุดหงิดฉุนเฉียวเอาแต่ใจตัวเอง ไม่มีใครอยากจะเข้าใกล้

3) สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของผู้สูงอายุในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

การสำรวจสภาพพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุในตำบลสังขะนั้น สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยและอารมณ์ เช่น สนใจแต่ตนเอง แสนงอน ใจน้อย มีทิฐิ มีความรู้สึกไวต่อคำพูดและเหตุการณ์ต่างๆ แต่แสดงออกโดยการไม่พูด เงียบเฉย สนใจแต่บุคคลที่จะคอยเอาใจตนเอง มีความวิตกกังวล ห่วงใยบุตรหลานและครอบครัวมาก การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุในปัจจุบันนี้ เมื่ออายุมากขึ้นการปรับตัวของผู้สูงอายุก็เปลี่ยนไปสังคมที่เปลี่ยนแปลง เมื่ออายุมากขึ้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมคือจะเข้าสังคมน้อยลงไปเรื่อย ๆ เพราะเพื่อนฝูงที่เคยคบกันมาก็จะจากไปทีละคนสองคน บางคนก็มาพบปะกับเพื่อนบ้างเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อระบายความในใจ การเก็บตัวไม่เข้าสังคมกับใคร การจะเข้าสังคมหรือทำงานกับคนหมู่มากเป็นเรื่องยาก เพราะผู้สูงอายุทำงานช้าลง ในสังคมปัจจุบันส่วนมากแล้วผู้สูงอายุจะถูกลูกหลานทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ส่วนมากจะไปเข้าสังคมผู้สูงอายุเหมือนกัน เพราะจะมีความเข้าใจกันดี และเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุเหมือนกันและคอยให้กำลังใจกัน ซึ่งในวัยนี้ก็จะชักชวนกันเข้าวัดฟังธรรม ทำบุญให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ลดละเลิกอบายมุข ไม่ดื่มเหล้า ไม่เล่นการพนัน ทำคุณประโยชน์ให้ตนเองและสังคม ในหลายชุมชนตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ เพื่อบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ให้กับสังคม ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นและร่วมงานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือมีการร่วมงานสำคัญของประเทศชาติ แต่ส่วนใหญ่แล้วผู้สูงอายุจะอยู่บ้านเฉยๆ ไม่ได้ออกสังคม ไม่ค่อยได้เข้าสังคมมากนักและเข้าสังคมลดน้อยลง มีความสุขกับการอยู่คนเดียว

2. การพัฒนาพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

การพัฒนาพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 เป็นการดูแลร่างกายจิตใจให้สัมพันธ์กัน องค์รวมจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความสัมพันธ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1) การพัฒนากายตามหลักพุทธธรรม

การพัฒนาพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุนั้น จะต้องพัฒนากายด้วยการประยุกต์ใช้กายภาวนา คือการพัฒนาร่างกาย เป็นหลักการพัฒนาผู้สูงอายุด้านร่างกายให้มีความสัมพันธ์กับกายภาพซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุไม่ควรมองข้าม การรู้จักใช้อินทรีย์อย่างมีสติ คือใช้ตาในการดู ใช้หูในการฟัง ใช้จมูกในการรับกลิ่น ใช้ลิ้นในการลิ้มรส ใช้กายในการสัมผัส และใช้ใจในการรับรู้ทางอารมณ์ เป็นต้น ใช้ปัญญาในการกินและเสพในปัจจัย 4 สิ่งของเครื่องใช้อย่างฉลาด ไม่มัวเมาลุ่มหลงในสิ่งต่างๆ สำรวมอายตนะภายในและอายตนะภายนอก เช่น ตาเห็นรูปไม่หลง หูได้ยินเสียงไม่หลง จมูกได้กลิ่นไม่หลง ลิ้นได้ลิ้มรสไม่หลง กายได้สัมผัสไม่หลง และมีอารมณ์เกิดขึ้นกับใจไม่หลง เพราะจะส่งผลให้ผู้สูงอายุนั้นเสียสุขภาพกายและสุขภาพจิตด้วย ถ้าปฏิบัติตามหลักกายภาวนานี้ก็จะทำให้มีสุขภาพกายแข็งแรง และมีสุขภาพจิตเข้มแข็ง

2) การพัฒนาศีลตามหลักพุทธธรรม

การพัฒนาพฤติพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุนั้น จะต้องพัฒนาศีลด้วยการประยุกต์ใช้ศีลภาวนา คือการนำหลักศีล 5 มาปฏิบัติ (1) เว้นจากการฆ่าสัตว์ (2) เว้นจากการลักทรัพย์ (3) เว้นจากการประพฤติผิดในกาม (4) เว้นจากการพูดเท็จ และ (5) เว้นจากการเสพของมึนเมา การรักษาศีล 5 จึงเป็นการพัฒนากายและวาจา และการพัฒนาสังคม เป็นหลักการพัฒนาผู้สูงอายุด้านสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงออกทางร่างกาย การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมที่ดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อมนุษย์โดยมีระเบียบวินัย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยยดี กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือมีการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี ศีลภาวนาสำหรับผู้สูงอายุ จึงหมายถึงการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลรอบข้างไม่ว่าจะเป็นญาติ พี่น้อง หรือเพื่อน การมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลรอบข้าง ดังนั้น ผู้สูงอายุที่มีความสุขต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอยู่ได้อย่างเหมาะสม เช่น การปรับตัวเพื่อเตรียมรับสภาพร่างกายที่เริ่มเสื่อมโทรมลง การปรับตัวยอมรับภาวะความเจ็บปวดที่จะเกิดขึ้น การปรับตัวภายนอก เช่น สุขภาพอนามัย และการปรับตัวภายใน เช่น การทำใจยอมรับ การพลัดพราก การสูญเสีย ศีลภาวนาจึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ความสัมพันธ์กับผู้อื่นรวมถึงการไม่เบียดเบียนผู้อื่น

3) การพัฒนาจิตตามหลักพุทธธรรม

การพัฒนาพฤติพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุนั้น จะต้องพัฒนาจิตด้วยการประยุกต์ใช้จิตภาวนา คือการพัฒนาจิตใจ เป็นหลักพัฒนาผู้สูงอายุด้านจิตใจให้เจริญงอกงาม เข้มแข็ง เบิกบาน มีความสุข การที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขใจต้องเริ่มที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาก่อน เพราะศรัทธาจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้เจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิ ทั้งการเจริญเมตตาและการปฏิบัติสมาธิจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีจิตใจสงบมากยิ่งขึ้น และสามารถแก้ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุให้บรรเทาความกังวลใจลง เพราะการฝึกสมาธิจะช่วยให้จิตใจสงบและสามารถปล่อยวางอารมณ์ที่ทำให้เกิดความยึดมั่นถือมั่นหรือยึดติดกับวัตถุภายนอก เช่น ทรัพย์สิน เงินทอง ของมีค่าต่างๆ ที่เป็นของของตน และเว้นจากโลภะจิตมีความโลภ โทสะ จิตมีความโกรธ และโมหะ จิตมีความหลง รู้เข้าใจหลักสัจธรรมที่เป็นโลกธรรม 8 คือ (1) ได้ลาภ (2) เสื่อมลาภ (3) ได้ยศ (4) เสื่อมยศ (5) สรรเสริญ (6) นินทา (7) สุข และ (8) ทุกข์ เมื่อพัฒนาด้านจิตใจแล้วก็จะเกิดความสงบสุขบรรเทาทุกข์ทางจิตใจลง

4) การพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธธรรม

การพัฒนาพฤติพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุนั้น จะต้องพัฒนาปัญญาด้วยการประยุกต์ใช้ปัญญาภาวนา คือการพัฒนาปัญญา เมื่อผู้สูงอายุได้พัฒนาจิตแล้วย่อมเกิดปัญญา ปัญญา มีอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ สุตตมยปัญญา คือปัญญาเกิดจากการฟัง จิตตมยปัญญา คือปัญญาเกิดจากการคิด และภาวนามยปัญญา คือปัญญาเกิดจากการเจริญภาวนา การพัฒนาด้านปัญญามีความสำคัญมาก ปัญญาสามารถช่วยให้บุคคลพิจารณาทุกสิ่งตามความเป็นจริงได้ และเกิดความเข้าใจมีเหตุมีผล รู้จักวิธีแก้ปัญหาต่างๆ ปัญญาภาวนา คือการฝึกอบรม เจริญปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ รู้จักพิจารณด้วยเหตุผลและใช้ปัญญาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การพัฒนาปัญญาสำหรับผู้สูงอายุจะเกิดได้นั้น จะต้องอาศัย 2 ปัจจัย คือ

ปรโตโฆษะ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก และโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยภายใน ซึ่งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในนี้จะทำให้เกิดปัญญาขึ้น เกิดความดีงามและความสุขในการดำเนินชีวิต

3) การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักอายุสสธรรม 5 คือ (1) สัปปายการี เป็นผู้ทำความสบายแก่ตนเอง (2) สัปปาเย มัตตัญญู รู้จักประมาณในสิ่งที่สบาย (3) ปณิตโภชี บริโภคสิ่งที่ย้อยง่าย (4) กาลจารี เป็นผู้เที่ยวในการอันสมควร และ (5) พรหมจารี เป็นผู้ประพฤติในพรหมจรรย์

การเสริมสร้างสัปปายการี คือผู้สูงอายุรู้จักการเป็นผู้ทำความสบายแก่ตนเอง ในสถาที่อยู่อาศัย ทำความสบายแก่ตนเอง คือทำอะไรที่สบายเกื้อกูลตอสุขภาพของตนเอง เช่น มีความเป็นอยู่ที่สะอาด สะดวก สบาย อากาศถ่ายเทดี บริเวณที่พักอาศัยไม่รกรุงรัง อับชื้น เป็นต้น

การเสริมสร้างสัปปาเย มัตตัญญู คือผู้สูงอายุก็รู้จักประมาณตนทำแต่พอดี ไม่หลงมัวเมาในการนอนที่นอนนุ่มหลับสบายและนอนตื่นสาย หรือรับประทานอาหารอร่อย เพลิดเพลินในรสชาติ รับประทานมากเกินพอดี ไม่ดูแลสุขภาพ อาจเกิดปัญหาด้านสุขภาพ และปัญหาเกิดโรคต่างๆ เช่น โรคอ้วน โรคเบาหวาน เป็นต้น

การเสริมสร้างปณิตโภชี คือผู้สูงอายุรู้จักบริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย การเคี้ยวอาหารให้ละเอียด รับประทานอาหารประเภทผัก ผลไม้ เนื้อปลา รับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ ถูกหลักโภชนาการและดื่มน้ำให้เพียงพอ ไม่รับประทานอาหารที่ก่อให้เกิดโทษ เช่น อาหารรสจัด รสหวาน รสมัน รสเค็ม ไม่ดื่มเหล้าและไม่สูบบุหรี่ เป็นต้น

การเสริมสร้างกาลจารี คือผู้สูงอายุรู้จักประพฤติตนในเหมาะสมในเรื่องเวลา รู้จักเวลา ทำถูกเวลา ทำเป็นเวลา และทำพอเหมาะแก่เวลา ในการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่ละวันทำทุกอย่างให้เป็นเวลา เช่น การนอนเป็นเวลา การกินเป็นเวลา ขับถ่ายเป็นเวลา และการทำงานเป็นเวลา เป็นต้น

การเสริมสร้างพรหมจารี คือผู้สูงอายุรู้จักถือพรหมจรรย์ตามควร เข้าวัดปฏิบัติธรรม มีการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ทำจิตใจให้สงบเป็นสมาธิก็จะเกิดปัญญา และการชำระจิตใจสะอาด เช่น ไม่หลงมัวเมาในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสกาย เป็นคนมองโลกในแง่ดี มีเมตตาต่อผู้อื่น เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสำรวจสภาพพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ นั้น มีสภาพปัญหาการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านร่างกาย ปัญหาด้านจิตใจ และปัญหาสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาณรงค์ศักดิ์ สุทนฺโต** ว่าปัญหาด้านร่างกาย คือมีผิวหนังเหี่ยวย่น ปัญหาด้านจิตใจ คือกังวลในสภาพร่างกายที่เสื่อมลง และปัญหาด้านสังคม คือมีบทบาททางสังคมน้อยลง ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุนั้นมีการเปลี่ยนแปลงมีสาเหตุ 3 ประการ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ซึ่งจะมีลักษณะไปในทางเสื่อมมากกว่าการเสริมสร้าง 2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ทางอารมณ์และ

การปรับตัวมักจะมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและสังคม 3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมจะเป็นลักษณะที่ผู้สูงอายุไม่สามารถแสดงบทบาทต่างๆ ได้มีผลทำให้รู้สึกขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง สอดคล้องกับ **สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ** ว่าผู้สูงอายุมีสภาพการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย เป็นการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ทำงานของทุกระบบในร่างกายตามธรรมชาติจากวัยมิใช่เกิดจากการเป็นโรค ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้สูงอายุนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางด้านพันธุกรรม โภชนาการ การพักผ่อน การออกกำลังกายและสิ่งแวดล้อมต่างๆ 2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ มักจะมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสังคม เพราะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ ปัญหาการออกจากงานไม่มีบทบาทหน้าที่ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเครียด และ 3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม จากการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่เกิดขึ้นทำให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยและอารมณ์ เช่น สนใจแต่ตนเอง แสนงอน ใจน้อย มีทิฐิ มีความรู้สึกไวต่อคำพูดและเหตุการณ์ต่างๆ แต่แสดงออกโดยการไม่พูดเงียบเฉย

2. การพัฒนากิจกรรมพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุ เป็นกิจกรรมจากการฝึกอบรมสมาธิเพื่อสร้างพฤติกรรมเคยชิน และสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กันยา วงศ์ชัยวัฒน์** หลักพุทธธรรมที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ หลักภาวนา 4 ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิต และการพัฒนาปัญญา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ใช้พัฒนาคนในสังคมให้มีสุขภาพร่างกายดี ดำรงตนอยู่อย่างมีความสุข ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือการดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักภาวนา 4 ได้แก่ การพัฒนาด้านร่างกายคือการบริโภคปัจจัย 4 ให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพอย่างแท้จริง เช่น กินอาหารดีมีประโยชน์และหมั่นออกกำลังกาย การพัฒนาด้านสังคมคือการประพฤติตนอยู่ในศีลไม่เบียดเบียนผู้อื่นและทำประโยชน์ให้แก่สังคม การพัฒนาด้านจิตใจคือการปฏิบัติธรรมเพื่อทำให้จิตเข้มแข็ง มีคุณธรรมและมีความสุข การพัฒนาด้านปัญญาคือการฟังธรรมและสนทนาธรรม เพื่อให้รู้เท่าทันโลกและดำเนินชีวิตด้วยปัญญารู้จักการแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เจษฎา มูลยาพอ** กายภาวนา คือการเจริญกาย การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย สีลภาวนา คือการเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีลไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อน จิตภาวนา คือการเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งและมีเมตตากรุณา และปัญญาภาวนา คือการเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญาให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันโลกและชีวิตตามสภาวะที่เกิดขึ้น

3. การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างพฤฒิพลังของผู้สูงอายุ คือหลักอายุสสธรรม 5 ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติเชิงพุทธเพื่อสร้างความประพฤติหรือสุขนิสัยในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ซึ่งสอดคล้องกับ **กันยา วงศ์ชัยวัฒน์** อายุสสธรรมเป็นหลักปฏิบัติที่เกื้อกูลต่อสุขภาพ 5 ประการ คือ 1) สัปปายการี ในสถานที่อยู่อาศัย ทำความสบายแก่ตนเอง คือ

ทำอะไรๆ ที่สบายเกื้อกูลต่อสุขภาพของตนเอง เช่น มีความเป็นอยู่ที่สะอาด สะดวกสบาย อากาศถ่ายเทดี บริเวณที่พักอาศัยไม่รกรุงรัง ไม่อับชื้น 2) สัปปาเย มัตตัญญู แม้ในที่สบายนั้น ก็รู้จักประมาณ ทำแต่พอดี ไม่หลงมัวเมา เช่น รับประทานอาหารอร่อยเพลิดเพลินในรสชาติ 3) ปณิตโภชี บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย เช่น เคี่ยวให้ละเอียด ควรรับประทานอาหารที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ ประเภทผัก ผลไม้ นม เนื้อปลา ดื่มน้ำเปล่าสม่ำเสมอ 4) กาลจารี ประพฤติตนให้เหมาะสมในเรื่องเวลา เช่น รู้จักเวลา ทำถูกเวลา ทำเป็นเวลา ทำพอเหมาะแก่เวลา การดำเนินชีวิตประจำวันในแต่ละวัน ทำทุกอย่างให้เป็นเวลา ถูกเวลา เช่น การทำงานเป็นเวลา การกิน การนอน และขับถ่ายเป็นเวลา 5) พรหมจารี ถือพรหมจรรย์ตามควร เข้าวัดปฏิบัติธรรมะ รักษาศีล ทำสมาธิ ทำกายและใจให้สงบเกิดปัญญา คิดดี พูดดี และทำดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยสรุปการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. การสำรวจสภาพพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ คือมีอายุที่สูงขึ้น ช่วงเวลามีชีวิตอยู่กับความเจริญและความเสื่อมถอยของร่างกาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ทำงาน การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้สูงอายุนั้น ขึ้นอยู่กับพันธุกรรม โภชนาการ การพักผ่อน การออกกำลังกายและสิ่งแวดล้อมต่างๆ 2) การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจผู้สูงอายุมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสังคม เพราะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต และ 3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยและอารมณ์ เช่น สนใจแต่ตนเอง แสนงอน ใจน้อย มีทิฐิ มีความรู้สึกไวต่อคำพูดและเหตุการณ์ต่างๆ

2. การพัฒนากิจกรรมพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จะเน้นพัฒนาตนเองด้วยหลักการ 4 ด้าน คือการพัฒนาด้านร่างกาย การพัฒนาด้านอารมณ์ การพัฒนาด้านสังคม และการพัฒนาด้านสติปัญญา ส่วนการพัฒนาตามหลักพุทธธรรม คือการพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิตและการพัฒนาปัญญา หลักธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้น เพื่อแก้สภาพปัญหาและทำให้เกิดพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุ

3. การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ปฏิบัติตามหลักอายุสสธรรม 5 คือ 1) สัปปายการี ผู้ทำความสบายแก่ตนเอง สร้างสัปปายะ คือทำอะไรๆ ให้เป็นที่สบายเกื้อกูลแก่สุขภาพ 2) สัปปาเย มัตตัญญู รู้จักประมาณในสิ่งที่สบาย คือแม้ในสิ่งที่สบายนั้นก็รู้จักประมาณทำแต่พอดี 3) ปณิตโภชี บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย คืออาหารที่ย่อยง่ายรวมถึงวิธีการบริโภคด้วย 4) กาลจารี เป็นผู้เที่ยวในกาลอันสมควร คือประพฤติตนให้เหมาะสมในเรื่องการใช้เวลา และ 5) พรหมจารี เป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์ คือรู้จักรักษาพรหมจรรย์ตามควรและปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอ

ดังนั้น การเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุ คือผู้สูงอายุอยากจะเข้าวัดจะต้องมีกิจกรรมส่งเสริมหลายอย่าง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผสมผสานหลักธรรมในศาสนากับหลักการส่งเสริมสุขภาพด้านกาย ด้านจิตใจและด้านสังคม เช่น 1) กิจกรรมทางศาสนาผสมผสานสุขภาพ ผู้สูงอายุสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น 2) กิจกรรมสร้างสังคมและชุมชน ผู้สูงอายุพบปะเพื่อนในรุ่นเดียวกัน 3) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุบริหารสุขภาพกาย 4) กิจกรรมจิตอาสาและวัฒนธรรม ผู้สูงอายุช่วยงานวัดและทำความสะอาดลานวัด และ 5) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้สูงอายุสอนงานฝีมือ และการทำขนม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ให้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมการเสริมสร้างพฤฒิพลังแห่งความสุข และสุขภาพกายและสุขภาพจิตผู้สูงอายุอย่างมีรูปแบบที่แน่นอนหรือให้เป็นกิจกรรมที่ชัดเจน ให้เป็นนโยบายของรัฐและให้การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุทุกชุมชนให้นำเอาหลักอายุสสธรรม 5 ไปเป็นหลักปฏิบัติและสร้างความประพฤติหรือสุขนิสัยในปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค มีสถานที่อยู่อาศัยดี รู้จักประมาณตน รู้จักเวลา และถือพรหมจรรย์ตามควร คือเข้าวัดปฏิบัติธรรม เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ให้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤฒิพลังแห่งความสุขของผู้สูงอายุ และการดูแลสุขภาพกายให้แข็งแรง กินอาหารให้ครบ ๕ หมู่ และออกกำลังกายอยู่เสมอ และให้เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดูแลสุขภาพจิต ปฏิบัติธรรมฝึกสมาธิอยู่เสมอและทำจิตใจให้แจ่มใสเบิกบาน เป็นต้น

3. ขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ 2) ควรศึกษาเรื่องการอบรมจิตภาวนาตามหลักธรรมพุทธธรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่สงบ และ 3) ควรศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย.* ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *ธรรมนูญชีวิต.* พิมพ์ครั้งที่ 125. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.

พระครูสุวิธานพัฒนบัญฑิต. (2557). *พระพุทธศาสนากับสาธารณสุข.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

พระมหาทวี มหาปญฺโญ (ละลง). (2557). *ดุลยภาพชีวิตเชิงพุทธเพื่อความมีอายุยืน.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: หจก. ภาคพิมพ์.

สำนักงานสถิติจังหวัดสุรินทร์. 2556-2566. (2566) สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2553). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงอายุ เล่ม 2. วัยรุ่น-วัยสูงอายุ.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณีรนุช วรไธสง และคณะ. (2561). *“การสร้างสังคมผู้สูงอายุที่มีพฤฒิพลัง-เทศบาลตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร”.* รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. พระมหาสุทิตย์ อาภากโร และคณะ. (2558). *“การเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา”.* รายงานการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย (ปุณขันธ์) และคณะ. (2560). *“การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้าง สุขภาวะผู้สูงอายุขององค์กรชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม.* รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี.

พระมหาธณัชพงศ์ สุพฺรหฺมปญฺโญ (คิดอ่าน) และคณะ, (2566). *“การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโครงการวัดบันดาลใจ”.* รายงานการวิจัย. สาขาวิชพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.

พระมหาณรงค์ศักดิ์ สุทนฺโต และคณะ. (2567). *“กลไกเชิงพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตัวเองของกลุ่มผู้สูงอายุ จิตอาสาในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”.* รายงานการวิจัย. วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เจษฎา มูลยาพอ และคณะ. (2561). *“การพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย”.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย.

กันยา วงศชัยวัฒน์. (2561). *“แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ”.* ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิไลวรรณ อาจาริยานนท์. (2558). *“รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้สูงอายุ”.* ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การทบทวนองค์ความรู้การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

Review the Body of Knowledge on the Dispute Resolution in the Buddhist Texts

ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม[1], พระปลัดสุระ ญาณธโร[2], สถาพร ภาคพรม[3] และ พระอธิการวิชาญ อาทโร[4]
Thanarat Sa-ard-iam[1], Phrapalad Sura Yanatharo[2], Sathapron Pakprom[3]
and Phraathikan Wichan Aatharo[4]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์[1-4]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus[1-4]
E-mail: thanarat.mcusr@gmail.com[1]

Received : June 30, 2025; **Revised :** August 5, 2026; **Accepted :** August 6, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มี 3 วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลขั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฉบับภาษาไทยและฉบับภาษาบาลีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และศึกษาข้อมูลขั้นทุติยภูมิ ที่เป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ตำราวิชาการ เอกสารวิชาการและเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า คำว่า “อธิกรณ์” มีความหมาย 2 ประการ คือ (1) เรื่องที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความคิดเห็น หรือการประพฤติปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย เป็นการทำลายกฎ กติการะเบียบแบบแผนของสังคม สร้างความวุ่นวายทำลายหมู่คณะ และ (2) กิจของสงฆ์ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ เป็นกิจธุระที่ต้องทำให้สำเร็จแล้วเสร็จตามกระบวนการที่พระธรรมวินัยกำหนดไว้ ดังนั้น อธิกรณ์ จึงเป็นเรื่องราวที่มีปัญหาและเป็นอุปสรรคต่อการประพฤติพรหมจรรย์ และการอยู่ร่วมกันในหมู่สงฆ์ มีสาเหตุที่มาทั้งเจตนาดี คือ เห็นแก่พระธรรมวินัย และเจตนาไม่ดี คือ มุ่งทำลายพระธรรมวินัย อธิกรณ์ออกเป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย (1) วิวาทาธิกรณ์ การเถียงกันปรารภพระธรรมวินัย (2) อนุวาทาธิกรณ์ การโจทย์จัดเป็นอธิกรณ์ คือ การโจทย์กันด้วยอาบัติ เรื่องการกล่าวหากัน (3) อาปัตตาธิกรณ์ อธิกรณ์ คือ อาบัติ หมายความว่า การต้องอาบัติและการถูกปรับอาบัติ เป็นอธิกรณ์โดยฐานเป็นเรื่องที่จะต้องทำ (4) กิจจาธิกรณ์ การงานเป็นอธิกรณ์ คือ เรื่องที่เกิดขึ้นอันสงฆ์จัดต้องทำหรือกิจธุระที่สงฆ์จะพึงทำ

2) วิธีการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “อธิกรณสมถะ” เป็นกระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีทั้งหมด 7 ประการ คือ 1) สัมมุขาวินัย ระเบียบอันพึงทำพร้อมหน้า 2) สติวินัย วิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์ที่ยกเอาสติเป็นหลัก 3) อมูฬหวินัย วิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์โดยยกประโยชน์ให้แก่ภิกษุที่หายเป็นบ้าแล้ว 4) ปฏิญญาตกรณะ วิธีการระงับอาปัตตาธิกรณ์โดยการปรับอาบัติตามคำรับสารภาพของภิกษุผู้ต้องอาบัติ (จำเลย) 5) ตัสสปาปิยสิกา วิธีการระงับอนุวาทาธิกรณ์โดยการตัดสินลงโทษผู้กระทำผิด 6) เยภุยยสิกา วิธีระงับวิวาทาธิกรณ์โดยการตัดสินตามเสียงข้างมาก 7) ติณวัตถารกวินัย วิธีการระงับอาปัตตาธิกรณ์ โดยการให้ทั้ง 2 ฝ่ายประนีประนอม

3) การวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย (1) กำหนดปัญหา คือ เมื่ออธิกรณ์เกิดขึ้น ต้องกำหนดปัญหาว่าเป็น ก. เรื่องที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความคิดเห็น หรือ ข. กิจของสงฆ์ ที่ต้องทำให้สำเร็จตามพระธรรมวินัย (2) สร้างเครื่องมือแก้ไขปัญหา คือ อธิกรณสมถะ (3) มอบความเป็นใหญ่ให้คณะกรรมการ (4) กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของสงฆ์ (5) เอื้อเพื่อพระธรรมวินัย ยึดหลักธรรมวินัย (6) คือ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ด้วยการสร้างทักษะสังคม

คำสำคัญ: สภาพปัญหาอธิกรณ์, การแก้ไขปัญหา, คัมภีร์พระพุทธศาสนา, องค์ความรู้

Abstract

This research consists of the following objectives: 1) to study the condition of dispute in the Buddhist texts, 2) to study the solution to the dispute in the Buddhist texts, and 3) to analyze the solution to the dispute in the Buddhist texts. This research is documented research, by studying the Thai Tripitaka, Mahachulalongkornrajavidyalaya University’s version, and related academic documents, and presents a descriptive analysis.

The results of the research showed that:

1. The condition of dispute in the Buddhist texts found that; the word ‘dispute has two meanings; (1) a matter that is a problem regarding an opinion or conduct that is not following the book of disciple, which is a violation of the rules, rules and patterns of society, and (2) the *Sanghakamma* (Due Process of Buddhist Law), which is an obligation, which is a task that must be accomplished according to the process prescribed by the Vinaya. Therefore, it is a problematic softy and an obstacle to chastity and coexistence among the monks. There are reasons for both good intentions, which are for the sake of the Dhamma and Vinaya, and bad intentions, which are aimed at destroying the Vinaya.

According to the Buddhist text, there are four disputes, namely: (1) *Vivadadhirarana* (Dispute-issues); (2) *Anuvadadhikarana* (Accusation-issues); (3) *Apattadhikarana* (Offense-issues); (4) *Kiccadhikarana*: Duty-issues.

2. The solution to the dispute in the Buddhist text found that the solution to the problem of dispute is called *Adhikaranasamatha*. Seven modes of legal procedure are also described in the Vinaya Pitaka, employing which the Sangha arrives at decisions or settlements involving a breach of monastic discipline. They are: (1) *Sammukhavinaya*: Proceeding in the presence; (2) *Sativinaya*: Proceeding for the consciously innocent; (3) *Amulhavinaya*: Proceeding in the case of those who are no longer out of their mind; (4) *Patinyatakarana*: Proceeding on confession of guilt; (5) *Yebhuyyasika*: Proceeding by the majority; (6) *Tassapapiyasika*: Proceeding for the obstinate; and (7) *Tinavatthrika*: Proceeding by covering over with grass.

3. The analysis of the solution to the dispute in the Buddhist text found that the solution to the dispute in the Buddhist text consisted of: (1) *Define the problem*, it must be defined as (a) problematic matters regarding opinions or practices or (b) the work of the monk, which is an obligation, is the *Sanghakamma* (Due Process of Buddhist Law) that must be completed according to the process proscribed by the Vinaya Pitaka. (2) *Create problem-solving tools*, called *Adhikaranasamatha* is a process of solving problems in Buddhism. (3) *Give the leadership to the Board of Directors*. In other words, (4) *Determine the scope of the exercise of power*. (5) *To facilitate the continuation of the Dhamma and Vinaya*. (6) *Parivasa* (Probation) It is to correct and rehabilitate offenders by building social skills or providing counseling with a good friend, and developing the right view.

Keywords: the Problem Condition, the Dispute Resolution, the Buddhist Texts, Review

บทนำ

วิวัฒนาการทางสังคมการเมืองของมนุษย์ได้เริ่มจากเป็นสถาบันครอบครัวแล้วขยายเป็นสถาบันสังคมที่ใหญ่ขึ้น กระทั่งต้องจัดระเบียบการปกครองให้เป็นรระบบ ในทรรศนะพุทธศาสนาเห็นว่ากระบวนการวิวัฒนาการดังกล่าวมีลักษณะเป็นไปตามกฎธรรมชาติ ความจำเป็นที่ต้องจัดระเบียบสังคมและระเบียบการปกครองนั้น ก็เพราะความบกพร่องไม่สมบูรณ์ของสังคม อันเนื่องมาจากการขาดความรับผิดชอบ ความเห็นแก่ตัวและด้อยศีลธรรมของมนุษย์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2535) ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (จึง) เป็นอันตรายต่อประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม คนส่วนใหญ่มีความรู้สึกร่วมกัน (Shared felling) ถึงอันตรายดังกล่าว สถานการณ์ที่เป็นอันตรายนั้น (Harmful situation) อาจมีสาเหตุมา

จากการที่คนไม่เคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และประเพณี พิธีกรรมอันดีงามที่เป็นกรอบควบคุมพฤติกรรมคน และอาจจะเกิดมากสภาวะขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ทำให้เกิดความตื่นตระหนกตกใจในสังคม ซึ่งผลักดันให้ผู้คนต่างแย่งชิงกักตุนเครื่องอุปโภคบริโภค สภาวกรณ์เช่นนี้สร้างความขาดแคลน และกลไกรัฐอ่อนแอไม่สามารถควบคุมสภาวะไร้บรรทัดฐาน (Anomie) ต่าง ๆ ได้ (จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, 2559)

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของสังคมสถาบันหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้น ณ อนุทวีปอินเดียเมื่อ 2,699 ปีล่วงมาแล้ว ในยุคแรก ๆ ของพระพุทธศาสนานั้น ได้มีบุคคลผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาและอยู่กันเป็นกลุ่ม เป็นสังคม ซึ่งเรียกว่า “สังฆะ” (Sangha) ซึ่งสมาชิกสังฆะในยุคนี้ ล้วนเป็นพระอรหันต์ คือ บุคคลที่สมบูรณ์แบบแล้ว ทั้งทางด้านความรู้และความประพฤติ จึงส่งผลให้สภาพสังคมในยุคต้นพุทธกาล (Early Buddhism) ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติในระดับปัจเจก แต่เมื่อสังคมสงฆ์มีการขยายตัว และมีผู้มีจิตศรัทธาประสงค์อุทิศตนอออกบวชจากเรือน เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิก “สังฆะ” ซึ่งมีทั้งสมาชิกที่มีความเรียบร้อย ทั้งความรู้และความประพฤติที่เป็นนิสัยส่วนตัว แต่ก็มีบางสมาชิกที่มีความบกพร่องทั้งในด้านความประพฤติและนิสัยส่วนตัว ดังปรากฏเป็นข้อบังคับในแต่ละสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติเอาไว้ในรูปแบบทางการที่เรียกว่า “พระวินัย” ซึ่งมีทั้งมาในพระปาติโมกข์ คือเป็นข้อ ๆ หมวดๆ หรือ มานอกพระปาติโมกข์ เรียกว่าอภิสมาจาร ที่ว่าด้วยความประพฤติ ขนมธรรมเนียม อันสมาชิก “สังฆะ” ที่เป็นพุทธบริษัททั้ง 4 จะพึงปฏิบัติร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นพระพุทธองค์ก็ทรงนำวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น โดยในระยะแรกทรงนำ “วินัย” หรือ “ศีล” มาเป็นกรอบหรือกฎเกณฑ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เมื่อมีการกระทำผิดต่อพระธรรมวินัยก็นจะนำเกณฑ์ดังกล่าวมาลงโทษ เพราะทรงเห็นว่า พระวินัยเป็นเสมือนกรอบหรือวิถีทางหนึ่งที่จะทำให้สังคมมีความผาสุก

สำหรับจุดมุ่งหมายของการบัญญัติพระวินัยนั้น ว่าโดยสรุปก็เพื่อป้องกันไม่ให้คนเหี้ยมโหด เพื่อป้องกันความลวงโลกเลี้ยงชีพ เพื่อป้องกันความดุร้าย หรือเพื่อป้องกันความประพฤติเลวทราม เป็นต้น (วิ.มหา. (ไทย) 1/39/43–45) และในการบัญญัติพระวินัยนั้นทรงเล็งเห็นประโยชน์ ที่จะทำให้เกิดปัจเจกชนและสังคมอยู่ 3 ระดับ คือ (1) มุ่งประโยชน์แก่สังคม (สังฆะ) (2) มุ่งประโยชน์แก่บุคคล (3) มุ่งประโยชน์แก่พระสัทธรรมอันเป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติชองโลกและชีวิต (วิ.อ.(บาลี) 1/39/236–237)

อนึ่ง ในการบัญญัติพระวินัยในยุคต้นพุทธกาล (Early Buddhism) นั้น พระพุทธเจ้ามิได้ทรงบัญญัติตามพระประสงค์ของพระองค์เอง แต่ต้องมีมูลเหตุ และสังคมชาวพุทธทั้งฝ่ายศาสนจักรและอาณาจักรต่างเห็นพ้องกันว่า ประเด็น/เรื่องราวดังกล่าวนั้น เป็นสิ่งที่สมาชิกของ “สังฆะ” ทั้งภิกษุสังฆะและภิกษุณีสังฆะไม่พึงปฏิบัติ และควรจะมีการบัญญัติเพื่อห้ามไม่ให้มีบุคคลใดต้องกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งการบัญญัติพระวินัยนั้น พระพุทธเจ้าทรงกระทำอย่างเปิดเผยทรงฟังประชาชน แม้เพียงประชาชนติเตียน ก็ทรงบัญญัติเป็นพระวินัยและวินิจฉัยอย่างแจ่มแจ้ง ทรงแสดงความบริสุทธิ์ของสังคมสงฆ์ให้ประชาชนประจักษ์สิ้นสงสัย และนับถือได้อย่างสบายใจ (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2558) ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนานั้น ได้มี

ปรากฏหลักฐานการแก้ไขปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งเกิดขึ้นแล้วในสังคมสงฆ์ และพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพุทธบริษัททั้ง 4 ต่างก็พร้อมใจกันเข้าไปแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นให้ยุติ ที่เรียกว่า “อธิกรณ์” และวิธีการ (Mean) ที่พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพุทธบริษัททั้ง 4 ได้ดำเนินการแก้ไขประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วให้ยุติด้วยดีอย่างสันติวิธี วิธีการนี้ เรียกว่า “อธิกรณสมถะ” ซึ่งมีปรากฏทั้งในพระวินัยปิฎก และพระสุตตันตปิฎกในบางพระสูตร

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ทั้งนี้ เพื่อศึกษาให้มีความกระจ่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น อันจะเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา และสร้างความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนาในสังคมโลกศตวรรษที่ 21 อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง “การทบทวนองค์ความรู้การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1) เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผลงานของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาชิรญาณวโรรส (2541) วินัยมุข เล่ม 1, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2538) วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2543) นิติศาสตร์เชิงพุทธ, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (2543) รู้จักพระไตรปิฎกเพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้จริง, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุณยากร) (2548) รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี: ศึกษาวิเคราะห์กลุ่มกรณีลุ่มน้ำแม่น้ำตาช้าง จ.เชียงใหม่, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุณยากร) (2561) พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, สิริ เพ็ชรไชย (2558) องค์พุทธมามกะ ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, สุเมธ อินสาคร (2564) วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง, G.S.P. Misra (1972) The Age of Vinaya: A Historical and Cultural Study และ Sukumar Dutt (1988) Buddhist Monks and Monasteries of India.

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่นำมาใช้ในวิจัยเรื่องนี้ประกอบด้วยดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์ (2558) การวิเคราะห์ข้อเด่นข้อด้อยขององค์การและกระบวนการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาของประเทศไทยในเชิงประสิทธิภาพด้านคุณค่าต่อพระพุทธศาสนา, สมเด็จ จุลราช (2565) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา, แสวง แสนบุตร (2562) วิเคราะห์บทบาท

ของพระฉัพพัคคีย์ต่อการบัญญัติวินัยของพระพุทธเจ้า, อำนวย ยัสโสธา (2550) การแนะนำแก้ไขปัญหาทางสังคมและการเมืองของพระพุทธเจ้า, คชาภรณ์ คำสอนทา (2557) กระบวนการและขั้นตอนการระงับอธิกรณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท, พระเทพปริยัติเมธี (สฤษฏ์ สิริธโร) (2558) กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์ และ อธิเทพ ผาทา (2549) การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาพระพุทธศาสนาเถรวาท: กรณีศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณสมณถะ 7 และกฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2595 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับประเด็นองค์ความรู้ว่าด้วยการทบทวนองค์ความรู้การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วยที่มาของแนวคิด ความหมาย หลักการสำคัญ ประเภท แนวทางการแก้ไข และประโยชน์ของการแก้ไขอธิกรณ์ตามหลักการของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

ขอบเขตด้านเอกสาร การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ที่เป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ตำราวิชาการ เอกสารวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตำราเกี่ยวกับประเด็นองค์ความรู้การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ รวมทั้งบทความอิเล็กทรอนิกส์ และสาระสังเขปออนไลน์ (Online)

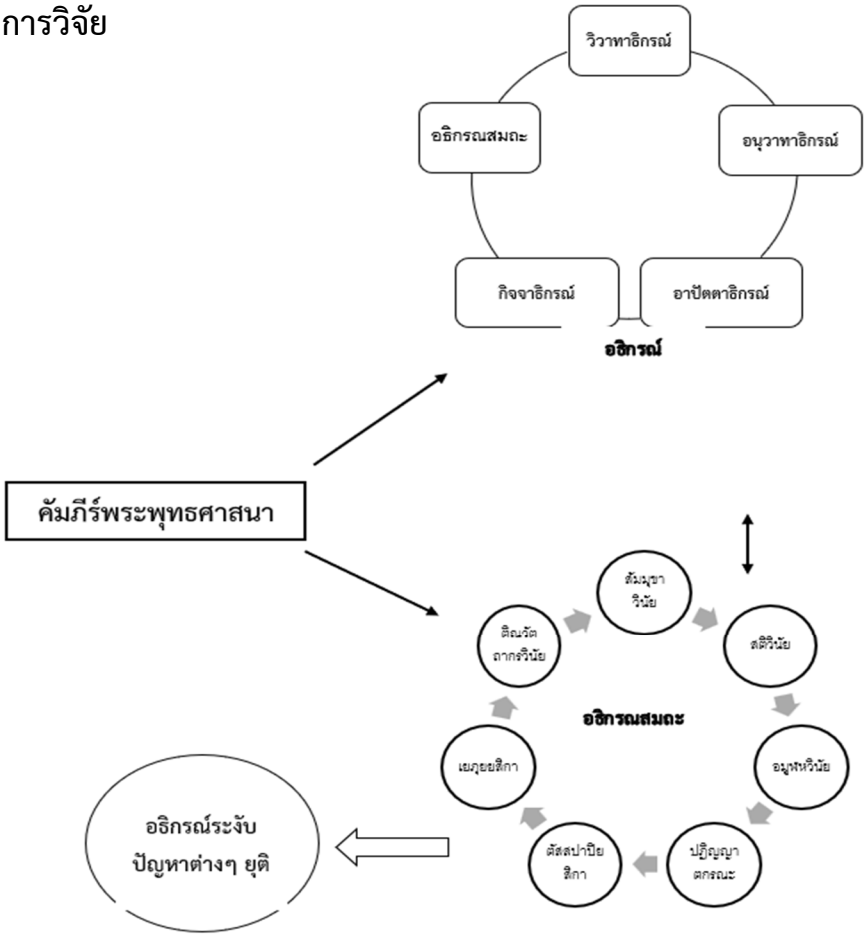
ขอบเขตด้านระยะเวลา : ช่วงระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบบันทึกข้อมูล สำหรับบันทึกข้อมูลที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก และเอกสารประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านอธิกรณ์และกระบวนการการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์

วิธีการเก็บข้อมูล	เครื่องมือ	แหล่ง/ผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นในการเก็บข้อมูล
ศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา รวมทั้งเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ	แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงเอกสาร	ห้องสมุดในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ	(๑) มูลเหตุการเกิดและประเภทอธิกรณ์ (๒) วิธีระงับ/แก้ไขปัญหาอธิกรณ์ (๓) ผลการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการ
วิจัย, ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้งานวิจัยนี้บรรลุเป้าหมาย โดยการศึกษารวบรวมเอกสาจากชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการเก็บรวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และปกรณ์วิเสส ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย นอกจากนั้น ทำการรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ส่วนที่คำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ และตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย วิเคราะห์เอกสารจะทำโดยการศึกษาเอกสารต่าง ๆ พร้อมทั้งจดบันทึก วิเคราะห์ ตีความ และแสดงเหตุผล ด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ใบรับรอง ว.77/2568 รับรองวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2568

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาใน สมัยปฐมโพธิกาล เมื่อพระสาวกยังมีจำนวนไม่ปาก พระพุทธเจ้าทรงบริหารจัดการด้วยพระองค์เองโดยแสดงธรรมและบัญญัติพระวินัยดุจฝ่ายนิติบัญญัติ ทรงปกครองดุจฝ่ายบริหาร และทรงวินิจฉัยอธิกรต่าง ๆ ด้วยพระองค์เองดุจฝ่ายตุลาการด้วยหลักธรรมาธิปไตย แต่เมื่อมีเรื่องราวของคณะสงฆ์มากขึ้น อธิกรณ์หรือคดีสงฆ์รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ที่สงฆ์ต้องดำเนินการได้เกิดขึ้นมากมาย พระพุทธเจ้าทรงให้มีพระสงฆ์บริหารจัดการด้วยวิธีจำแนกอธิกรณ์ออกเป็นประเภท จะเห็นได้ว่า อธิกรณ์เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นแล้วสงฆ์จะต้องทำ เป็นเรื่องที่สงฆ์จะต้องดำเนินการ ซึ่งมีทั้งที่เป็นปัญหาด้านการทะเลาะวิวาท การโจทย์ปรับอาบัติกัน การพิจารณาโทษ หรือการประกอบพิธีกรรมบางอย่าง เช่น การทอดกฐิน การอุปสมบท เป็นต้น

คำว่า “อธิกรณ์” นี้ จึงมีความหมายเป็น 2 ประการ คือ (1) เรื่องที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความคิดเห็น หรือการประพฤติปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย เป็นการทำลายกฎ กติการะเบียบแบบแผนของสังคม สร้างความวุ่นวายทำลายหมู่คณะ และ (2) กิจของสงฆ์ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ เป็นกิจธุระที่ต้องทำให้สำเร็จแล้วเสร็จตามกระบวนการที่พระธรรมวินัยกำหนดไว้

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ประเภทอธิกรณ์มี4 ประเภท คือ

1) วิวาทาธิกรณ์ วิวาทจัดเป็นอธิกรณ์ การวิวาทซึ่งเป็นเรื่องที่สงฆ์จะต้องเอาธุระดำเนินการพิจารณาระงับ ได้แก่ การเถียงกันปรารภพระธรรมวินัย เช่น เถียงกันว่า สิ่งนี้เป็นธรรม เป็นวินัย สิ่งนี้ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัย ข้อนี่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ข้อนี้ไม่ได้ตรัสไว้ ดังนี้ เป็นต้น

2) อนุวาทาธิกรณ์ การโจทย์จัดเป็นอธิกรณ์ คือ การโจทย์กันด้วยอาบัติ เรื่องการกล่าวหากัน

3) อาปัตตาธิกรณ์ อธิกรณ์ คือ อาบัติ หมายความว่า การต้องอาบัติและการถูกปรับอาบัติ เป็นอธิกรณ์โดยฐานเป็นเรื่องที่จะต้องทำ คือ ระงับด้วยการแก้ไขปลดเปลื้องออกจากอาบัตินั่นเสีย มีการปลงอาบัติ หรือการอยู่กรรม เป็นต้น ตามที่ท่านบัญญัติไว้

4) กิจจาธิกรณ์ การงานเป็นอธิกรณ์ คือ เรื่องที่เกิดขึ้นอันสงฆ์จัดต้องทำหรือกิจธุระที่สงฆ์จะพึงทำ อรรถกถาพระวินัยว่า หมายถึง กิจอันจะพึงทำด้วยประชุมสงฆ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ *(1) กิจที่เป็นพิธีกรรม* ได้แก่ สังฆกรรมทั้ง 4 คือ อปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม ญัตติจตุตถกรรม เป็นต้น โดยกิจประเภทนี้ คือ การอุปสมบท การรับกฐิน เป็นต้นซึ่งเป็นพิธีกรรมที่พระสงฆ์จะต้องทำให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของพระธรรมวินัยหากทำไม่ถูกต้องก็จะต้องได้รับโทษเช่นกัน *(2) กิจที่เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด* เรียกว่า นิคหกรรม ในกรณีที่ภิกษุ หรือ ฆราวาสทำความวุ่นวายให้เกิดกับสงฆ์จำเป็นที่จะต้องมีมาตรการลงโทษที่เรียกว่า นิคหกรรม สำหรับนิคคหกรรมนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ *(2.1) นิคคหกรรมทั่วไป* มี 9 ประเภทด้วยกัน คือ ตัชชนียกรรมนิสยกรรม ปัพพาชนียกรรม ปฏิสารนียกรรม อุกเขปนียกรรม ตัสสปาปิยสิกากรรมปกาสนียกรรม ปัตตานิกุชชนกรรมและพรหมทัณฑกรรม *(2.2) นิคหกรรมพิเศษ* มี 3 ประการ คือ นาสนากรรม ทัณฑกรรมและประณาม

กรณีตัวอย่างของอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา วิวาทาธิกรณ์ เช่น กรณีการทะเลาะกันของภิกษุชาวโกสัมพี อนุวาทาธิกรณ์ เช่น กรณีพระทัพพมัลลบุตร อาปัตตาธิกรณ์ เช่น กรณีภิกษุเสยยกะ กิจจาธิกรณ์ เช่น กรณีพระเจ้าวัฒนลิจฉวี ที่โดนภิกษุประกาศคว่ำบาตร เป็นต้น

ในส่วนของโทษของอธิกรณ์ หากว่าไปตามประเภทของอธิกรณ์จะพบว่า โทษของวิวาทาธิกรณ์เกิดจากการทะเลาะวิวาท (วิวาทธิกรณ์) หรือโต้แย้ง ถือว่าเป็นโทษที่เสียหายและรุนแรงขยายวงกว้าง และทำให้แตกสามัคคีกันของหมู่สงฆ์ โทษของอนุวาทาธิกรณ์ กล่าว คือ โทษจากการโจทก์กันและกัน (อนุวาทาธิกรณ์) ซึ่งถือว่าเป็นโทษที่เสียหายแต่พอแก้ไขได้ อนุวาทาธิกรณ์นี้จะมีโทษในระดับที่ไม่รุนแรงมาก ผู้โจทก์จะเป็นผู้ที่คอยจับผิดผู้อื่นทำให้เกิดความหวาดระแวงและไม่ไว้ใจซึ่งกันและกันของหมู่ โทษของอาปัตตาธิกรณ์ ก็คือ การล่วงละเมิดสิกขาบท อาปัตตาธิกรณ์นั้นก็จะเป็นเรื่องของการปรับอาบัติตามโทษหนักหรือเบาแล้วแต่ว่าภิกษุต้องอาบัติอย่างไรก็ให้ปรับไปตามนั้นมีแบบที่เยียวยาไม่ได้ (อเตกิจฉา) คือ อาบัติปาราชิก กับเยียวยาได้ (สเตกิจฉา) อาบัติรองลงมา โดยส่วนตัวภิกษุเอง เมื่อรู้ว่า ต้องอาบัติตัวใดก็ต้องรีบแก้ไขให้ถูกต้องก็จะหมดปัญหา เพราะการปกปิดอาบัตินั้น ผู้อื่นอาจจะไม่ทราบ แต่ตนก็เกิดความเศร้าหมอง (วิปฏิสาร) คือ มีความเดือดร้อนกลุ้มรุมในจิตของตน ไม่สามารถปฏิบัติสมณธรรมเพื่อการบรรลุฌานอภิญญา หรืออริยบุคคลได้ ประการสุดท้ายคือ กิจจาธิกรณ์ อธิกรณ์สุดท้ายนั้นเป็นเรื่องของการทำกิจของสงฆ์ร่วมกัน แต่มีเรื่องที่จะต้องทำให้ดี และเรียบร้อย ถ้าทำสำเร็จตามวัตถุประสงค์ก็เรียบร้อยไม่มีโทษ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า วิธีการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ในยุคต้นพุทธกาล (Early Buddhism) นั้น พระพุทธเจ้ายังไม่ได้ทรงบัญญัติพระวินัย เหตุผลหลัก คือ ผู้ที่ได้รับการอุปสมบทบทในยุคแรกๆ นั้น ล้วนมีจิตศรัทธาอันแรงกล้าในพระพุทธศาสนา และมุ่งแสวงหาทางหลุดพ้น คือ พระนิพพาน อันเป็นเป้าหมายสุงสุดของพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์ส่วนมากเป็นพระอริยบุคคล จึงไม่ปรากฏว่ามีการทำผิดพระวินัยที่เป็นที่ตั้งแห่งความรังเกียจของหมู่สงฆ์ และของสังคม โดยพื้นฐานแล้วพระสงฆ์เป็นบุคคลผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ตามหลักคำสอนทั้งในแง่ปริยัติและปฏิบัติของพระพุทธเจ้า โดยมีพระวินัยเป็นกฎระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติและการดำเนินชีวิตที่มุ่งสละ เว้นการหาความสุขทางวัตถุอาศัยวัตถุแต่น้อยเพียงเท่าที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตโดยไม่สะสมและมุ่งที่จะฝึกฝนพัฒนาตนทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญา ให้ก้าวสูงขึ้นไปในศีล สมาธิ ภาวนาเป็นไปเพื่อการบรรลุธรรม มีบุคลิกภาพน่าศรัทธาควรแก่การกราบไหว้ พระสงฆ์ จัดเป็นกลุ่มทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน มีกิจกรรมทางสังคมที่ต้องกระทำร่วมกัน เฉกเช่นสังคมอื่น ๆ ดังนั้น เมื่อมีผู้เข้ามาบวช เป็น “พระสงฆ์” และมีการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่มาก ก็มีผู้กระทำความผิดขึ้น สังคมสงฆ์ไม่ให้การยอมรับ และสังคมภายนอกก็ติเตียน ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลในการบัญญัติพระวินัยเพื่อปกครองคณะสงฆ์ของพระพุทธเจ้า

ดังนั้น หลักการและเหตุผลที่สำคัญของการจัดการภายในองค์กรสงฆ์ (Buddhist Order) ในสมัยพุทธกาลนั้นมี 2 ประการ คือ 1) เพื่อเป็นการบริหารปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดี

งาม และเอื้ออำนวยให้สมาชิกในสังคมสามารถที่จะปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของพระธรรมวินัยได้ และนอกจากนั้นก็เป็นการดำเนินการบริหารคณะสงฆ์ให้มีรูปแบบที่สามารถจะดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในได้ เช่น การรับกฐิน การสวดปาฏิโมกข์ การบรรพชาอุปสมบท การแต่งตั้งพระภิกษุให้เป็นผู้เป็นใหญ่ในกิจการต่าง ๆ ในสงฆ์ เช่น (1) ฝ่ายปูอาสนะ (2) ฝ่ายจัดอาสนะสำหรับพระ (3) ฝ่ายเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัสดุคลัง (4) เจ้าหน้าที่ฝ่ายรับจีวร (5) เจ้าหน้าที่แจกจีวร (6) เจ้าหน้าที่จัดอาหาร (7) เจ้าหน้าที่จัดกิจนิมนต์ (8) เจ้าหน้าที่จัดข้าวยาคู (9) จัดของเล็กน้อย (19) ฝ่ายจัดอาราม (11) เจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุมใช้สามเณร (12) เจ้าหน้าที่จัดวาระคนใช้ภายในวัด (13) เจ้าหน้าที่แจกของขบฉัน เป็นต้น ซึ่งกิจดังกล่าวเป็นสิ่งที่พึงกะรทำแม้ว่ากิจดังกล่าวจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาก็ตาม 2) เพื่อเป็นการชำระอธิกรณต่าง ๆ อันเป็นเหตุจะนำมาซึ่งความวุ่นวายแตกแยกในคณะสงฆ์ เช่น การต้องอาบัติ การออกจากอาบัติ การฟ้องร้องด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับอาบัติ การใส่ร้ายด้วยเรื่องไม่มีมูลและการยุติปัญหาวุ่นวายที่มีข้อวิวาทกันทั้งภายในและภายนอกคณะสงฆ์ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขให้ยุติโดยเร็วมิเช่นนั้นนั้นจะก่อให้เกิดความแตกแยกเพราะความไม่ลงรอยกันใน 2 เรื่องคือ (1) เรื่องความเห็น (ทิฏฐิสามัญญตา) ที่แตกต่างกัน และ (2) เรื่องความเป็นอยู่ที่ไม่เหมือนกัน (สีลสามัญญตา)

การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “อธิกรณสมถะ” เป็นกระบวนการในการแก้ไขปัญหา หรือวิธีการที่จะดำเนินการเพื่อให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทของอธิกรณสมถะ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ เรียกว่า อธิกรณสมถวิธี ซึ่งถือเป็นกระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีทั้งหมด 7 ประการ คือ 1*) สัมมุขาวินัย* หมายถึง ระเบียบอันพึงทำพร้อมหน้า *2) สติวินัย* หมายถึง วิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์ที่ยกเอาสติเป็นหลัก *3) อมูฬหวินัย* หมายถึง วิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์โดยยกประโยชน์ให้แก่ภิกษุที่หายเป็นบ้าแล้ว *4) ปฏิญญาตกรณะ* หมายถึง วิธีการระงับอาปัตตาธิกรณ์โดยการปรับอาบัติตามคำรับสารภาพของภิกษุผู้ต้องอาบัติ (จำเลย) *5) ตัสสปาปิยสิกา* หมายถึง วิธีการระงับอนุวาทาธิกรณ์โดยการตัดสินลงโทษผู้กระทำผิด *6) เยภุยยสิกา* หมายถึง วิธีระงับวิวาทาธิกรณ์โดยการตัดสินตามเสียงข้างมาก *7) ติณวัตถารกวินัย* หมายถึง วิธีการระงับอาปัตตาธิกรณ์ โดยการให้ทั้ง 2 ฝ่ายประนีประนอม

รูปแบบการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ด้วยอธิกรณสมถะ มีดังนี้ 1) วิวาทาธิกรณ์ แก้ไขด้วยสัมมุขาวินัย เช่น กรณีของภิกษุชาวกัมพี และสัมมุขาวินัยกับเยภุยยสิกา 2) อนุวาทาธิกรณ์ แก้ไขด้วยสัมมุขาวินัยและสติวินัย เช่น กรณีของพระทัพพมัลลบุตร สัมมุขาวินัยและตัสสปาปิยสิกา เช่น กรณีพระอุปวาหะ สัมมุขาวินัยและอมูฬหวินัย เช่น กรณีคัคคะภิกษุ 3) อาปัตตาธิกรณ์ แก้ไขด้วย สัมมุขาวินัยปฏิญญาตกรณะ สัมมุขาวินัยและติณวัตถารกวินัย เช่น กรณีภิกษุเสยยกะ กิจจาธิกรณ์ เช่นกรณี พระเจ้าวัฒนลิจฉวี ที่โดนภิกษุประกาศคว่ำบาตร เป็นต้น

หลักอธิกรณสมถะมีประโยชน์ในการเป็นเครื่องมือการชำระอธิกรณ์ต่าง ๆ อันเป็นเหตุจะนำมาซึ่งความวุ่นวายแตกแยกในคณะสงฆ์ เช่น การต้องอาบัติ การออกจากอาบัติ การฟ้องร้องด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับอาบัติ การใส่ร้ายด้วยเรื่องไม่มีมูล และการยุติปัญหาวุ่นวายที่มีข้อวิวาทกันทั้งภายในและภายนอก

คณะสงฆ์ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขให้ยุติโดยเร็ว มิเช่นนั้นจะก่อให้เกิดความแตกแยกเพราะความไม่ลงรอยกันใน 2 เรื่อง คือ (1) ความเห็นที่แตกต่างกัน (ทิฏฐิสามัญญตา) และ (2) เรื่องความเป็นอยู่ที่ไม่เหมือนกัน (สีลสามัญญตา) หรือกล่าวโดยสรุปการนำรูปแบบ และกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยอธิกรณ์สมถวิธีมาใช้เพื่อประโยชน์ตามหลักการดังนี้ (1) เพื่อรับว่าดีของสงฆ์ (2) เพื่อความสำคัญของสงฆ์ (3) เพื่อกำจัดบุคคลผู้สอนยาก (ดื้อด้าน) (4) เพื่อความผาสุกของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก (5) เพื่อระวังอาสวะที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบัน (6) เพื่อกำจัดอาสวะที่จะเกิดขึ้นต่อไปข้างหน้า (7) เพื่อความเลื่อมใสของผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส (8) เพื่อความเจริญยิ่ง ๆ ของผู้เลื่อมใสแล้ว (9) เพื่อความตั้งมั่นของพระสัทธรรม และ (1) เพื่อสนับสนุนพระวินัย

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า วิเคราะห์การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา จากการศึกษา สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีประเด็นในการวิเคราะห์ที่ประกอบด้วย

(1) กำหนดปัญหา กล่าวคือ อธิกรณ์ จัดเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจจะมีสาเหตุและรูปแบบที่แตกต่างกันไป แต่ทั้งนี้ หากมองในแง่ของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คำว่า อธิกรณ์ ก็คือ สภาพปัญหา และสภาพปัญหา ก็คือสภาพที่มนุษย์ทนได้โดยยาก ในทางพระพุทธศาสนาจะเรียกคำนี้กลาง ๆ ว่า “ทุกข์” ซึ่งเป็นหนึ่งในอริยสัจ 4 และปัญหานี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยง หรือก้ามข้ามไปได้ เพราะชีวิตมนุษย์เกิดมากพร้อมกับปัญหา “ชาติปิ ทุกฺขา” ปัญหาจึงมีทั้งระดับพื้นฐานของการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น ปัญหาด้านปัจจัย 4 เรื่องดำรงชีวิตของมนุษย์ กับปัญหาที่เป็นระดับใหญ่ของชีวิตมนุษย์ เช่น การก้าวข้ามการเวียนวายตายเกิดในวัฏสงสาร ดังนั้น เมื่ออธิกรณ์เกิดขึ้น ต้องกำหนดปัญหาว่าเป็น (1) เรื่องที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความคิดเห็น หรือการประพฤติปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย เป็นการทำลายกฎ กติการะเบียบแบบแผนของสังคม สร้างความวุ่นวายทำลายหมู่คณะ และ (2) กิจของสงฆ์ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ เป็นกิจธุระที่ต้องทำให้สำเร็จแล้วเสร็จตามกระบวนการที่พระธรรมวินัยกำหนดไว้ ดังนั้น อธิกรณ์ จึงเป็นเรื่องราวที่มีปัญหาและเป็นอุปสรรคต่อการประพฤติพรหมจรรย์ และการอยู่ร่วมกันในหมู่สงฆ์ มีสาเหตุที่มาทั้งเจตนาดี คือ เห็นแก่พระธรรมวินัย และเจตนาไม่ดี คือ มุ่งทำลายพระธรรมวินัย

(2) สร้างเครื่องมือแก้ไขปัญหา กล่าวคือ การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “อธิกรณสมถะ” เป็นกระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีทั้งหมด 7 ประการ คือ 1) สัมมุขาวินัย หมายถึง ระเบียบอันพึงทำพร้อมหน้า, วิธีระงับต่อหน้า ได้แก่การระงับอธิกรณ์ในพร้อมหน้าวัตถุ หรือบุคคล สถานการณ์ 2) สติวินัย หมายถึง วิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์ที่ยกเอาสติเป็นหลัก 3) อมูฬหวินัย หมายถึง วิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์โดยยกประโยชน์ให้แก่ภิกษุที่หายเป็นบ้าแล้ว ในกรณีที่มีผู้โจทย์ภิกษุผู้ต้องด้วยอาบัติในขณะบ้า เมื่อท่านหายบ้าแล้วสงฆ์ก็จะสวดประกาศเพื่อไม่ให้ใดๆ โจทย์ท่านด้วยเรื่องการต้องอาบัติอีก 4) ปฏิญญาตกรณะ หมายถึง วิธีการระงับอาปัตตาธิกรณ์โดยการปรับอาบัติตามคำรับสารภาพของภิกษุผู้ต้องอาบัติ (จำเลย) 5) ตัสสปาปิยสิกา หมายถึง วิธีการระงับอนุวาทาธิกรณ์โดยการ

ตัดสินลงโทษผู้กระทำผิด 6) เยภุยยสิกา หมายถึง วิธีระงับวิวาทาธิกรณ์โดยการตัดสินตามเสียงข้างมาก 7) ติณวัตถารกวินัย หมายถึง วิธีการระงับอาปัตตาธิกรณ์ โดยการให้ทั้ง 2 ฝ่ายประนีประนอม

(3) มอบความเป็นใหญ่ให้คณะกรรมการ กล่าวคือ มีการตั้งคณะกรรมการในการแก้ไขปัญหาด้วยการมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ เรียกว่า สังฆกรรม โดยมีการกำหนดจำนวนพระสงฆ์ในการทำสังฆกรรม แบ่งตามแต่ละประเภทของสังฆกรรมที่มี ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปถึง 29 รูป ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้รูปใดรูปหนึ่งลุแก่อำนาจดำเนินคดีกับพระสงฆ์รูปอื่นโดยปราศจากธรรมวินัย คณะกรรมการสงฆ์ในการทำกิจของสงฆ์ คือ สังฆกรรม จึงมีความสำคัญ

(4) กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจ กล่าว คือ อำนาจในการระงับอธิกรณ์ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้ามอบอำนาจให้สงฆ์เป็นใหญ่ อาศัยพระธรรมวินัย มีอธิกรณสมถะเป็นเครื่องมือในการรักษาความเรียบร้อยและสร้างความผาสุกแห่งสงฆ์ ส่วนขอบเขตในเชิงพื้นที่ ในพระพุทธศาสนาได้กำหนดเขตแดนในการใช้อำนาจ หรืออาจจะเรียกกว่า ขอบเขตการใช้อำนาจศาลในทางบ้านเมือง แต่ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “สีมา” คือ หมายความว่า สังฆกรรมต่าง ๆ นั้น สงฆ์ต้องกระทำภายในอาคาร หรือสถานที่ ที่มีการกำหนดเขตการใช้อำนาจที่ชัดเจน หากไม่เป็นเช่นนั้น สังฆกรรมนั่นๆ อาจจะไม่ถูกต้องกลายเป็นสังฆกรรมวิบัติได้

(5) เอื้อเพื่อพระธรรมวินัย กล่าว คือ การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ต้องยึดหลักธรรมวินัย เพราะพระวินัยเป็นแกนกลางที่สำคัญของการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา ที่ได้กล่าวว่าเรื่องพระวินัยว่า เป็นส่วนประกอบของพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ซึ่งวินัยนั้นมิใช่เป็นเพียงแค่กฎที่มีสภาพบังคับ แต่เป็นกฎหรือแนวทางที่เอื้อต่อการศึกษาและปฏิบัติของสมาชิกนั้น สังคมสงฆ์ซึ่งสมาชิกในสังคมสงฆ์จะต้องให้การเคารพ และศึกษาเพื่อให้ทราบถึงคุณประโยชน์ของพระวินัย และหากมีการละเมิดพระวินัยแล้ว ก็จะต้องมีการดำเนินการแก้ไขซึ่งวินัยหรือกฎหมายในทางพระพุทธศาสนาถือว่า สมาชิกทุกคนต้องศึกษา ทุกคนจะอ้างว่าไม่รู้วินัย หรือกฎหมายแล้วจะต้องไม่รับโทษจากการละเมิดพระวินัยไม่ได้ และสมาชิกทุกคนในระบบสังฆะ จะต้องมีส่วนร่วมในการลงโทษผู้กระทำความผิดหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไข และป้องกันปัญหาอันจะเกิดจากการละเมิดพระวินัยด้วย ซึ่งรูปแบบและกระบวนการที่จะต้องนำมาใช้เพื่อการแก้ไขปัญหานั้นเรียกว่าอธิกรณสมถะวิธี โดยมีคณะสงฆ์หรือสภาสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

(6) ปริวาสกรรม คือ หัวใจหลักของการแก้ไขปัญหาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ด้วยการสร้างทักษะสังคม หรือให้คำปรึกษาแนะแนว มีความเป็นกัลยาณมิตร สร้างสัมมาทิฏฐิให้กับผู้กระทำความผิด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาสมัยปฐมโพธิกาล เมื่อพระสาวกยังมีจำนวนไม่ปาก พระพุทธเจ้าทรงบริหารจัดการด้วยพระองค์เองโดยแสดงธรรม และบัญญัติพระวินัยดุจฝ่ายนิติบัญญัติ ทรงปกครองดุจฝ่ายบริหาร และทรงวินิจฉัยอธิกรต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง ดุจฝ่ายตุลาการด้วยหลักธรรมาธิปไตย แต่เมื่อมีเรื่องราวของคณะสงฆ์มากขึ้น อธิกรณ์หรือคดีสงฆ์รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ที่สงฆ์ต้องดำเนินการได้เกิดขึ้นมากมาย พระพุทธเจ้าทรงให้มีพระสงฆ์บริหารจัดการด้วยวิธีจำแนกอธิกรณ์ออกเป็นประเภท จะเห็นได้ว่า อธิกรณ์เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นแล้วสงฆ์จะต้องทำ เป็นเรื่องที่สงฆ์จะต้องดำเนินการ ซึ่งมีทั้งที่เป็นปัญหาด้านการทะเลาะวิวาท การโจทย์ปรับอาบัติกัน การพิจารณาโทษหรือการประกอบพิธีกรรมบางอย่าง เช่น การทอดกฐิน การอุปสมบท เป็นต้น

พระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทอธิกรณ์เอาไว้เป็น 4 ประเภท ดังมีปรากฏใน ประกอบด้วย *1) วิวาทาธิกรณ์* วิวาทจัดเป็นอธิกรณ์ การวิวาทซึ่งเป็นเรื่องที่สงฆ์จะต้องเอาธุระดำเนินการพิจารณาระงับ ได้แก่ การเถียงกันปรารภพระธรรมวินัย เช่น เถียงกันว่า สิ่งนี้เป็นธรรม เป็นวินัย สิ่งนี้ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัย ข้อนี้พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ข้อนี้ไม่ได้ตรัสไว้ ดังนี้ เป็นต้น *2) อนุวาทาธิกรณ์* การโจทย์จัดเป็นอธิกรณ์ คือ การโจทย์กันด้วยอาบัติ เรื่องการกล่าวหากัน *3) อาปัตตาธิกรณ์* อธิกรณ์ คือ อาบัติ หมายความว่า การต้องอาบัติและการถูกปรับอาบัติ เป็นอธิกรณ์โดยฐานเป็นเรื่องที่จะต้องทำ คือ ระงับด้วยการแก้ไขปลดเปลื้องออกจากอาบัตินั่นเสีย มีการปลงอาบัติ หรือการอยู่กรรม เป็นต้น ตามที่ท่านบัญญัติไว้ *4) กิจจาธิกรณ์* การงานเป็นอธิกรณ์ คือ เรื่องที่เกิดขึ้นอันสงฆ์จัดต้องทำหรือกิจธุระที่สงฆ์จะพึงทำ อรรถกถาพระวินัยว่า หมายถึง กิจอันจะพึงทำด้วยประชุมสงฆ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ *(1) กิจที่เป็นพิธีกรรม* ได้แก่ สังฆกรรมทั้ง 4 คือ อปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม ญัตติจตุตถกรรม เป็นต้น โดยกิจประเภทนี้ คือ การอุปสมบท การรับกฐิน เป็นต้นซึ่งเป็นพิธีกรรมที่พระสงฆ์จะต้องทำให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของพระธรรมวินัยหากทำไม่ถูกต้องก็จะต้องได้รับโทษเช่นกัน *(2) กิจที่เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด* เรียกว่า นิคหกรรม ในกรณีที่ภิกษุ หรือ ฆราวาสทำความวุ่นวายให้เกิดกับสงฆ์จำเป็นที่จะต้องมีมาตรการลงโทษที่เรียกว่า นิคหกรรม สำหรับนิคหกรรมนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ *(2.1) นิคหกรรมทั่วไป* มี 9 ประเภทด้วยกัน คือ ตัชชนียกรรมนิสยกรรม ปัพพาชนียกรรม ปฏิสารนียกรรม อุกเขปนียกรรม ตัสสปาปิยสิกากรรมปกาสนียกรรม ปัตตานิกุชชนกรรมและพรหมทัณฑกรรม *(2.2) นิคหกรรมพิเศษ* มี 3 ประการ คือ นาสนากรรม ทัณฑกรรม และประณาม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 วิธีการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นนิกายที่ได้รับการยอมรับว่า มีการสืบทอดมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล กระทั่งถึงปัจจุบัน เป็นนิกายที่เก่าแก่ที่สุด และพระสงฆ์ในนิกายนี้ยึดพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ โดยยึดปฏิบัติเอาตามการทำสังคายนาครั้งที่ 1 หลังพุทธปรินิพพานได้ 3 เดือน โดยการนำของพระมหากัสสปเถระ นิกายเถรวาทนี้ ที่มีปรากฏในคัมภีร์ที่จารึกด้วยภาษาบาลี จึงมีลักษณะโดดเด่นที่ชัดเจนกว่าฝ่ายมหายาน หรือนิกายอื่น ๆ ในพระพุทธศาสนาที่มีการแตกนิกายออกไปอีก 18 นิกายหลังจากมีการทำสังคายนาครั้งที่ 3

แนวคิดนี้สอดคล้องกับจี.เอส.ยี.มิสรา (G.S.P. Misra) (1972) ได้ระบุว่า บาลีวินัยมีความสำคัญมากที่สุดในบรรดาคัมภีร์ฝ่ายวินัยที่มีอยู่ในปัจจุบัน บาลีวินัยไม่ได้ชี้ให้เห็นเพียงแค่ความแตกต่างจากคำสอนของศาสนาพราหมณ์ หรือ ศาสนาเชนเท่านั้น แต่เป็นแนวปฏิบัติในนิกายมหายานด้วย ทั้งหยวนฉ่าง (Yuan Chang) และ อี้-จริง (I-Tsing) ยอมรับว่า นิกายมหายานในยุคแรกไม่มีวินัยเป็นของตนเอง ดัดแปลงวินัยของนิกายเถรวาทมาประยุกต์เป็นแนวปฏิบัติของตน วินัยของนิกายเถรวาทจึงมีความเก่ามากที่สุดในบรรดาหลักฐานข้อมูลที่หาได้ บาลีวินัยปิฎกได้พิสูจน์ว่า มีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพระสงฆ์ (Buddhist Sangha) ในสมัยต้น และ สุกุมาร์ ดัตต์ (Sukumar Dutt) (1988) กล่าวถึง วินัยปิฎกของนิกายเถรวาทว่า มีเนื้อหาสมบูรณ์ และเป็นระบบมากที่สุด

ในยุคต้นพุทธกาล (Early Buddhism) นั้น พระพุทธเจ้ายังไม่ได้ทรงบัญญัติพระวินัย เหตุผลหลัก คือ ผู้ที่ได้รับการอุปสมบทบทในยุคแรกๆ นั้น ล้วนมีจิตศรัทธาอันแรงกล้าในพระพุทธศาสนา และมุ่งแสวงหาทางหลุดพ้น คือ พระนิพพาน อันเป็นเป้าหมายสุงสุดของพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์ส่วนมากเป็นพระอริยบุคคล จึงไม่ปรากฏว่ามีการทำผิดพระวินัยที่เป็นที่ตั้งแห่งความรังเกียจของหมู่สงฆ์ และของสังคม โดยพื้นฐานแล้ว พระสงฆ์เป็นบุคคลผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ตามหลักคำสอนทั้งในแง่ปริยัติและปฏิบัติของพระพุทธเจ้า โดยมีพระวินัยเป็นกฎระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติและการดำเนินชีวิตที่มุ่งสละเว้นการหาความสุขทางวัตถุ อาศัยวัตถุแต่น้อยเพียงเท่าที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตโดยไม่สะสมและมุ่งที่จะฝึกฝนพัฒนาตนทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญา ให้ก้าวสูงขึ้นไปในศีล สมาธิ ภาวนาเป็นไปเพื่อการบรรลุธรรม มีบุคลิกภาพน่าศรัทธาควรแก่การกราบไหว้ พระสงฆ์ จัดเป็นกลุ่มทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน มีกิจกรรมทางสังคมที่ต้องกระทำร่วมกัน เฉกเช่นสังคมอื่น ๆ ดังนั้น เมื่อมีผู้เข้ามาบวช เป็น “พระสงฆ์” และมีการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่มาก ก็มีผู้กระทำความผิดขึ้น สังคมสงฆ์ไม่ให้การยอมรับ และสังคมภายนอกก็ติเตียน ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลในการบัญญัติพระวินัยเพื่อปกครองคณะสงฆ์ของพระพุทธเจ้า

ดังนั้น พระพุทธเจ้า ได้จึงได้ทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อเป็นบรรทัดฐาน กฎระเบียบ ทั้งที่เป็นข้อห้ามและข้ออนุญาต สอดคล้องกับอำนาจ ยัสโสธา ที่ได้แสดงทรรศนะเอาไว้ว่า พระวินัยเป็นบาทฐานให้ปฏิบัติธรรมได้โดยสะดวก เพราะผู้ปฏิบัติได้จัดเรียบการเป็นอยู่ของตัวเองตามข้อบัญญัติถูกต้องครบถ้วนไม่ด่างพร้อยแล้ว จะเป็นอยู่และปฏิบัติธรรมตามลำพังคนเดียวก็ตาม ร่วมกับหมู่คณะก็ตาม ก็ย่อมมีความสงบ เกิดสันติภาพภายในและภายนอกโดยไม่ยาก ไม่ติดขัดในการเป็นอยู่ และการปฏิบัติย่อมปฏิบัติไปได้ราบรื่น ดังนั้น พระวินัยจึงเป็นฐานจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม (อำนวย ยัสโสธา, 2550)

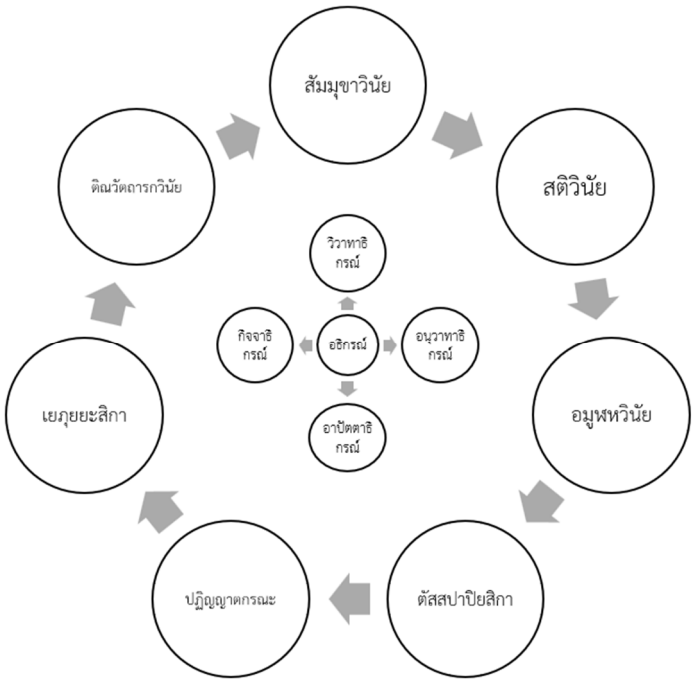
ดังนั้น พระพุทธเจ้า ได้จึงได้ทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อเป็นบรรทัดฐาน กฎระเบียบ ทั้งที่เป็นข้อห้ามและข้ออนุญาต พระวินัยเป็นบาทฐานให้ปฏิบัติธรรมได้โดยสะดวก เพราะผู้ปฏิบัติได้จัดเรียบการเป็นอยู่ของตัวเองตามข้อบัญญัติถูกต้องครบถ้วนไม่ด่างพร้อยแล้ว จะเป็นอยู่และปฏิบัติธรรมตามลำพังคนเดียวก็ตาม ร่วมกับหมู่คณะก็ตาม ก็ย่อมมีความสงบ เกิดสันติภาพภายในและภายนอกโดยไม่ยาก ไม่ติดขัดในการเป็นอยู่ และการปฏิบัติย่อมปฏิบัติไปได้ราบรื่น ดังนั้น พระวินัยจึงเป็นฐานจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม

ดังนั้น หากภิกษุมีความเอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัย การแก้ไขปัญหาด้วยหลักอธิกรณสมถะก็จะไม่มี แต่ทั้งนี้ เราก็ต้องยอมรับข้อเท็จจริงว่า เพราะความอ่อนแอและความบกพร่องของมนุษย์จึงทำให้พระภิกษุผู้เป็นมนุษย์สมาชิกในสังคมสงฆ์ต้องอาบัติละเมิดในสิ่งที่เป็นพุทธบัญญัติ แต่ทั้งนี้ ก็ไม่ได้หมายความว่าพระพุทธศาสนาจะไม่ให้โอกาสบุคคลเหล่านี้ พระพุทธศาสนาก็ยังให้โอกาสในการแก้ไขปัญหากลับตัว กลับใจ ตั้งใจในการบำเพ็ญสมณธรรม ประพฤติพรหมจรรย์ต่อ ดังที่ได้กล่าวมาในรูปของอธิกรณสมถะนั่นเอง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา จะประกอบไปด้วย 6 ประการที่สำคัญ คือ *(1) กำหนดปัญหา* เมื่ออธิกรณ์เกิดขึ้น ต้องกำหนดปัญหาว่า เป็น (1) เรื่องที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความคิดเห็น และ (2) กิจของสงฆ์ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ เป็นกิจธุระที่ต้องทำให้สำเร็จแล้วเสร็จตามกระบวนการที่พระธรรมวินัยกำหนดไว้ ดังนั้น อธิกรณ์ จึงเป็นเรื่องราวที่มีปัญหาและเป็นอุปสรรคต่อการประพฤติพรหมจรรย์ และการอยู่ร่วมกันในหมู่สงฆ์ มีสาเหตุที่มาทั้งเจตนาดี คือ เห็นแก่พระธรรมวินัย และเจตนาไม่ดี คือ มุ่งทำลายพระธรรมวินัย (2) *สร้างเครื่องมือแก้ไขปัญหา* กล่าวคือ การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “อธิกรณสมถะ” เป็นกระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีทั้งหมด 7 ประการ ดังที่กล่าวมาในผลการวิจัย (3) *มอบความเป็นใหญ่ให้คณะกรรมการ* กล่าวคือ มีการตั้งคณะกรรมการในการแก้ไขปัญหา ด้วยการมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ เรียกว่าสังฆกรรม โดยมีการกำหนดจำนวนพระสงฆ์ในการทำสังฆกรรม แบ่งตามแต่ละประเภทของสังฆกรรมที่มีตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปถึง 29 รูป ทั้งนี้ ก็เพื่อไม่ให้รูปใดรูปหนึ่งลุแก่อำนาจ ดำเนินคดีกับพระสงฆ์รูปอื่นโดยปราศจากธรรมวินัย คณะกรรมการสงฆ์ในการทำกิจของสงฆ์ คือ สังฆกรรม จึงมีความสำคัญ (4) *กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจ* กล่าว คือ อำนาจในการระงับอธิกรณ์ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้ามอบอำนาจให้สงฆ์เป็นใหญ่ อาศัยพระธรรมวินัย มีอธิกรณสมถะเป็นเครื่องมือในการรักษาความเรียบร้อยและสร้างความผาสุกแห่งสงฆ์ ส่วนขอบเขตในเชิงพื้นที่ ในพระพุทธศาสนาได้กำหนดเขตแดนในการใช้อำนาจเรียกว่า “สีมา” คือ หมายความว่า สังฆกรรมต่าง ๆ นั้น สงฆ์ต้องกระทำภายในอาคาร หรือสถานที่ ที่มีการกำหนดเขตการใช้อำนาจที่ชัดเจน หากไม่เป็นเช่นนั้น สังฆกรรมนั่นๆ อาจจะไม่ถูกต้อง กลายเป็นสังฆกรรมวิบัติได้ (5) *เอื้อเฟื่อพระธรรมวินัย* กล่าว คือ การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ต้องยึดหลักธรรมวินัย เพราะพระวินัยเป็นแกนกลางที่สำคัญของการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา ที่ได้กล่าวว่าเรื่องพระวินัยว่า เป็นส่วนประกอบของพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ซึ่งวินัยนั้นมิใช่เป็นเพียงแค่กฎที่มีสภาพบังคับ แต่เป็นกฎหรือแนวทางที่เอื้อต่อการศึกษาและปฏิบัติของสมาชิกนั้น สังคมสงฆ์ซึ่งสมาชิกในสังคมสงฆ์จะต้องให้การเคารพ และศึกษาเพื่อให้ทราบถึงคุณประโยชน์ของพระวินัย และหากมีการละเมิดพระวินัยแล้ว ก็จะต้องมีการดำเนินการแก้ไขซึ่งวินัยหรือกฎหมายในทางพระพุทธศาสนาถือว่า สมาชิกทุกคนต้องศึกษา ทุกคนจะอ้างว่าไม่รู้วินัย หรือกฎหมายแล้วจะต้องไม่รับโทษจากการละเมิดพระวินัยไม่ได้ และ (6) *ปริวาสกรรม* คือ หัวใจหลักของการแก้ไขปัญหาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ด้วยการสร้างทักษะสังคม หรือให้คำปรึกษาแนะแนว มีความเป็นกัลยาณมิตร สร้างสัมมาทิฏฐิให้กับผู้กระทำความผิด

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ว่าด้วยอธิกรณ์กับการแก้ไขปัญหา คือ หลักอธิกรณสมถะ ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ด้วยการสังเคราะห์ออกมาเป็นแผนภูมิภาพ ได้ดังนี้

แผนภูมิภาพ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย, ที่มา: ผู้วิจัย, 2567

บทสรุป

อธิกรณ์ ว่าด้วยเรื่องที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความคิดเห็น หรือการประพฤติปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย เป็นการทำลายกฎ กติการะเบียบแบบแผนของสังคม สร้างความวุ่นวายทำลายหมู่คณะ หรือ กิจของสงฆ์ที่เป็นภาระหน้าที่ เป็นกิจธุระที่ต้องทำให้สำเร็จแล้วเสร็จตามกระบวนการที่พระธรรมวินัยกำหนดไว้ อธิกรณ์จึงเป็นเรื่องราวที่มีปัญหา และเป็นอุปสรรคต่อการประพฤติพรหมจรรย์ และการอยู่ร่วมกันในหมู่สงฆ์ มีสาเหตุที่มาทั้งเจตนาดีคือเห็นแก่พระธรรมวินัย และเจตนาไม่ดีคือมุ่งทำลายพระธรรมวินัย อธิกรณ์มีสี่ประเภท ประกอบกอบวิวาทาธิกรณ์ การเถียงกันปรารภพระธรรมวินัย อนุวาทาธิกรณ์ การโจทย์กันด้วยอาบัติ อาปัตตาธิกรณ์ คือ การต้องอาบัติและการถูกปรับอาบัติ กิจจาธิกรณ์ คือ เรื่องที่เกิดขึ้นอันสงฆ์จัดต้องทำหรือกิจธุระที่สงฆ์จะพึงทำ ส่วนคำว่า อธิกรณสมถะนั้นเป็นกระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนา มีเจ็ดประการ ประกอบด้วยสัมมุขาวินัย การระงับพร้อมหน้า สติวินัย คือ วิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์ที่ยกเอาสติเป็นหลัก อมูฬหวินัย คือ วิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์โดยยกประโยชน์ให้แก่ภิกษุที่หายเป็นบ้าแล้ว ปฏิญญาตกรณะ คือ วิธีการระงับอาปัตตาธิกรณ์ด้วยการปรับอาบัติตามคำรับสารภาพของภิกษุผู้ต้องอาบัติ ตัสสปาปิยสิกา คือ วิธีการระงับอนุวาทาธิกรณ์ด้วยการตัดสินลงโทษผู้กระทำผิด เยภุยยสิกา คือ วิธีระงับวิวาทาธิกรณ์โดยการตัดสินตามเสียงข้างมาก และ ติณวัตถารกวินัย คือ วิธีการระงับอาปัตตาธิกรณ์โดยการให้ทั้ง 2 ฝ่ายประนีประนอม ดังนั้น ประเด็นในการวิเคราะห์ปัญหาอธิกรรณ์ประกอบด้วยกำหนด

ปัญหา คือ เมื่ออธิกรณ์เกิดขึ้น ต้องกำหนดปัญหาว่า (ก) เป็นเรื่องที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความคิดเห็น หรือ (ข) กิจของสงฆ์ ที่เป็นภาระหน้าที่ต้องทำให้สำเร็จ การสร้างเครื่องมือแก้ไขปัญหา การมอบความเป็นใหญ่ให้คณะกรรมการ การกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจ มีความเอื้อเพื่อพระธรรมวินัย ปริวาสกรรม คือ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติสำหรับผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders)

1) ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนาเถรวาทซึ่งเป็นนิกายหลักของประเทศไทยตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในแง่การเรียนรู้จักตัวเองผ่านตัวบทของพระวินัยที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ซึ่งถือเป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา และการเรียนรู้กันและกันของพระพุทธศาสนานิกายต่าง ๆ จากมุมมองของพระวินัย

2) สถาบันที่จัดการศึกษาวิจัยทางพระพุทธศาสนา ทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสสามารถนำผลการวิจัยไปศึกษาต่อยอด เพื่อศึกษาวิเคราะห์เชิงลึกในศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ การศึกษา และนิติศาสตร์เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

1) ควรศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการกระทำความผิดและการแก้ไขปัญหาระหว่างผู้กระทำความผิดเป็นพระภิกษุกับภิกษุณีในยุคพุทธกาล

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการกระทำความผิดและการแก้ไขปัญหาระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาในกลุ่มเอกเทวนิยมประกอบคริสต์ศาสนา อิสลาม ยิว ทั้งนี้ เพื่อค้นว่า ในแต่ละศาสนาในประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาตินั้น มีวิธีการแก้ไขปัญหานักบวชภายในของตนเองอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

คชาภรณ์ คำสอนทา. (2558). *กระบวนการและขั้นตอนการระงับอธิกรณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 3(2), 66.

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2559). *พุทธปรัชญาทางสังคมและทางการเมือง*. (*รายงานการวิจัย*). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์. (2558). *การวิเคราะห์ข้อเด่นข้อด้อยขององค์การและกระบวนการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาของประเทศไทยในเชิงประสิทธิภาพด้านคุณค่าต่อพระพุทธศาสนา*. (รายงานการวิจัย). ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2538). *ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก*, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระเทพปริยัติเมธี (สฤษฏ์ สิริธโร). (2558). กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 19(29), 39.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2538). *วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2538.

_____. (2543). *นิติศาสตร์เชิงพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม

_____. (2543). *รู้จักพระไตรปิฎกเพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้จริง*. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรสโพรดักส์, 2543.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุณยากร). (2547). *รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี: ศึกษาวิเคราะห์กลุ่มกรณีลุ่มน้ำแม่น้ำตาช้าง จ.เชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2554). *พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง*, กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

สมเด็จ จุลราช (2565). *การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา*. (รายงานการวิจัย), สำนักงานศาลยุติธรรม.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2541). *วินัยมุข เล่ม 1*, กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สิริ เพ็ชรไชย. (2558). *องค์พุทธมามกะ ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: พับลิชชิง จำกัด มหาชน.

สุเมธ อินสาคร. (2564). กลยุทธ์การแก้ไขความขัดแย้งตามแนวพุทธศาสตร์: ศึกษาแนวการประยุกต์ใช้หลักตัสสปาปิยสิกาในอธิกรณสมณะ 7. *วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง*. 4(2): 55.

แสวง แสนบุตร. (2562). วิเคราะห์บทบาทของพระฉัพพัคคีย์ต่อการบัญญัติวินัยของพระพุทธเจ้า. *วารสารปณิธาน: วารสารวิชาการด้านปรัชญาและศาสนา*. 15(1), 57-58.

อธิเทพ ผาทา. (2549). *การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาพระพุทธศาสนาเถรวาท: กรณีศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณสมณะ 7 และกฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2595 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อำนวย ยัสโสธา. (2550). *การแนะนำแก้ไขปัญหาทางสังคมและการเมืองของพระพุทธเจ้า*. (*รายงานการวิจัย*). ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Misra., G.S.P. (1972). *The Age of Vinaya: A Historical and Cultural Study*. New Delhi: Munshiram Manoharal.

Sukumar Dutt. (1988). *Buddhist Monks and Monasteries of India*. 2nd, Varanasi: Motilal Banarasidass.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน โปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 20%

การส่งบทความเข้าระบบออนไลน์ของวารสาร เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสาร ได้ที่ https://so06.tci-thaijo.org/index.php/gajasara

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 10 - 15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ภาษาไทยใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุชื่อต้นสังกัด หรือชื่อหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (3 - 5 คำ)

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น(ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) การทบทวนวรรณกรรม เขียนควรอธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (Knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา

4) กรอบแนวคิดการวิจัย

5) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

8) องค์ความรู้ใหม่ ระบุองค์ความรู้ที่ได้อันเป็นผลมาจากการวิจัย ผ่านการสังเคราะห์ ออกมาในรูปแบบของ แผนภูมิ แผนภาพ หรือ ผังมโนทัศน์ พร้อมทั้งการอธิบายที่รัดกุม เข้าใจได้ง่าย

9) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญ

10) ข้อเสนอแนะ (Suggestion)

- ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์
- ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

11) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ ทั้งในเนื้อเรื่องและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) บทสรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (References)

ระบบการอ้างอิง

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเตอร์เน็ตก็ได้ ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่การอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

2) ผู้แต่ง 1 -3 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากโร และ เขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (สมภาร พรมทา, 2548; ธนิต อยู่โพธิ์, 2550)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 3 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า และคณะ เช่น (สนิท ศรีดำแดง และคณะ, 2548)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่ง เช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น (Hersey & Blanchard, 2000) และให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Keown, 2003; Hersey & Blanchard, 2000)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al., ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง (Kaiser et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์ กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1) บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี่

2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ : ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ. /(ครั้งที่พิมพ์). /สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์

ตัวอย่าง :

กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรส โปรดักส์.

จันทรานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

Best, J. W. (1970). *Research in Education*. New Jersey: Prentice-Hall.

Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. V. (2012). *Educational Administration: Concepts and Practices*. (6th ed.). California: Wadsworth Publishing.

3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ : ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ. //ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง,/(เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). (2554). การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อการบริหารงานของผู้นำ. ใน พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (บรรณาธิการ). *พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ*. (หน้า 10-12). กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.

4) บทความจากวารสาร

(1) วารสารแบบเล่ม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร*,/ปีที่ /(ฉบับที่), /เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิดา ลิ้นจี่. (2563). การจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารศิลปการจัดการ, 4*(3), 594-604.

Snongtaweeporn, T., Siribensanont, C., Kongsong, W., & Channuwong, S. (2020). Total Quality Management in Modern Organizations by Using Participation and Teamwork. *Journal of Arts Management, 4*(3), 818-829.

(2) วารสารออนไลน์ กรณีไม่มีเลข DOI

รูปแบบ : ชื่อผู้แต่ง./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่/(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า. Retrieved from http://www.xxxxxxxxx

ตัวอย่าง :

วรกมล วิเศษศรี. (2563). การรับรู้มิติของบุคลิกภาพตราสินค้าในบริบทของโรงแรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3*(1), 1-12. สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/243391

วันทนา เนาว์วัน และ แสงจิต ไต่แสง. (2562). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมหาจุฬาคชสาร, 10*(2), 121-133. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/gajasara/article/view/252998

Naowwan, W., & Taisaeng, S. (2021). The Study the Role of Entrepreneurs in Community Economic Management Phra Nakhon Sri Ayutthaya District Phra Nakhon Sri Ayutthaya Province. *Mahachulagajasara Journal, 10*(2), 121-133. Retrieved from https://so06.tci-thaijo.org/index.php/gajasara/article/view/252998

Wisetsri, W. (2020). The Perception of Brand Personality in the Context of Hotel of Undergraduate Students. Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social

Sciences, 3(1), 1-12. Retrieved from https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/243391

(3) วารสารออนไลน์ กรณีมีเลข DOI

รูปแบบ : ชื่อผู้แต่ง./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่/(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า. doi: xxxxxxxx

ตัวอย่าง :

Grady, J. S., Her, M., Moreno, G., Perez, C., & Yelinek, J. (2019). Emotions in Storybooks: A Comparison of Storybooks that Represent Ethnic and Racial Groups in the United States. *Psychology of Popular Media Culture, 8*(3), 207–217. https://doi.org/10.1037/ppm0000185

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง,หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนม ครุฑเมือง. (2530). หม้อคอควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

McNeil, D. W. et al., (1994). Anxiety and fear. In *Encyclopedia of Human Behavior*. (Vol.1, pp. 151-163). San Diego: Academic Press.

6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ : ผู้แต่ง./(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง : ทวี มีเงิน. (26 สิงหาคม 2556). โกงแวต 4 พันล้าน. *ข่าวสด*, 8.

7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

รูปแบบ : ชื่อผู้เขียน.//(ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ). ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สมหญิง เพ็งหีต. (2560). *นโยบายในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร*(วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Kittichayathorn, P. (2012). *Styles and steps of community management movement for drug problem prevention learning center: A case of Thorraneekum, Khok Faet, Nong Chok, Bangkok*(Doctoral dissertation). National Institute of Development Administration.

Marpue, S. (2013). *Use Mindfulness to Apply to Solve Doing Work Employees of Electricity Generating Authority of Thailand*(Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

8) สัมภาษณ์

รูปแบบ : ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./(ปี)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์, วัน เดือน.

ตัวอย่าง :

พระราชวิมลโมลี (มานพ ปิยสีโล). (2563). เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์. *สัมภาษณ์*, 18 เมษายน.

9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ : ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่).//ชื่อบทความ.//สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี,/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาอาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก https://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?Article_id=1304&articlegroup_id=274.

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from https://www. Nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ: ชื่อกฎหมาย./(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี)./*ราชกิจจานุเบกษา*./เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. *ราชกิจจนุเบกษา.* เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสาร

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสาร หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสาร

จริยธรรมการวิจัย

มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องมีความรับผิดชอบและรับรองว่า บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาคชสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น

2. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาคชสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

3. ผู้เขียนจะต้องปรับแต่ง แก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน” โดยเฉพาะหัวข้อ รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ อันจะนำไปสู่บทความที่มีรูปแบบการตีพิมพ์ที่ได้มาตรฐานเดียวกัน

4. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย คือต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ทางซึ่งวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20%

5. ผู้เขียนซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย ซึ่งข้อนี้ ขอสงวนสำหรับบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความจะไม่อนุญาตให้ใส่ชื่อลงไปเด็ดขาด หากมีการตรวจสอบพบว่า มีบุคคลที่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความปรากฏอยู่ ทางวารสาร จะถอนบทความนั้นออกทันที

6. ผู้เขียนจะต้องมีความรับผิดชอบในการอ้างอิงเนื้อหาใน ผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น) และจะดำเนินการถอนบทความออกจากการเผยแพร่ของวารสารทันที

7. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในบรรณานุกรม และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากจนเกินไป รวมทั้งต้องอ้างอิงจากรูปแบบการอ้างอิงของบทความ โดยจะต้องมีการอ้างอิงตรงตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้

8. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด หากไม่เป็นตามที่กำหนดจะต้องเลื่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ออกไป หรือ อาจถูกถอดถอนออกจากวารสาร

9. ผู้เขียนควรระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และควรระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

10. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

11. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

มาตรฐานทางจริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแลให้การดำเนินงานของวารสาร เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ให้ถูกต้องตามจริยธรรม/จรรยายบรรณ ตามประกาศของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เรื่องการประเมินด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณวารสารวิชาการไทยในฐานข้อมูล TCI วันที่ 24 มิถุนายน 2562

2. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล และดำเนินการอย่างเหมาะสมกับผู้นิพนธ์หรือบทความที่ตรวจพบว่ามีการกระทำผิดด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณ เช่น การละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ทางซึ่งวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% เป็นต้น

3. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล เช่น การตีพิมพ์เผยแพร่บทความของตนเอง(บรรณาธิการหรือหัวหน้ากองบรรณาธิการ) อย่างมีนัยสำคัญ หรือ ไม่มีการตรวจสอบคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับบทความ เป็นต้o

4. บรรณาธิการมีหน้าที่ควบคุมดูแลและพิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการ

นำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

5. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ ซึ่งวารสารได้กำหนดในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

6. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้เช่น โปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 20% เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น เกินตามที่กำหนดไว้ จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

7. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน โดยเด็ดขาด เพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรมาภิบาลในการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด

8. บรรณาธิการจะต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

9. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้นำว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

10. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

11. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาความสามารถของกองบรรณาธิการ และควรมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของแต่ละท่าน

12. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล ทั้งด้วยตนเองและคณะทำงานในเรื่องจำนวนและคุณภาพการอ้างอิงของวารสารที่ผิดไปจากสภาพความเป็นจริง เช่น มีการกำกับและร้องขอให้มีการอ้างอิงบทความในวารสารทั้งในลักษณะลับหรือเปิดเผย และมีการใช้อ้างอิงที่ไม่ถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหา

13. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล การเก็บค่า Page charge หรือ processing fee คือ ต้องมีการดำเนินการอย่างโปรงใส เช่น กำหนดให้มีการประกาศกระบวนการเรียกเก็บอย่างชัดเจน หรือ ระบุราคาหรือเงื่นไขของการเรียกเก็บค่า Page charge ตามที่ระบุได้ประกาศไว้อย่างเคร่งครัด

มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือ ต้องรับประเมินบทความที่ตนเองนั้นมีความถนัด หรือมีคุณวุฒิหรือมีความเชี่ยวชาญกับเรื่องหรือบทความที่ได้รับการประเมินนั้นๆ ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ และควรปฏิเสธในบทความที่ตนเองนั้นไม่ถนัด

2. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือ แนะนำความคิดเห็นทางวิชาการของตนเอง ลงในแบบฟอร์มการประเมินหรือเนื้อหาในบทความ ด้วยความยุติธรรม ไม่อคติ ตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง รวมทั้งตรงต่อเวลาตามที่วารสารกำหนดในการประเมิน

3. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาให้แก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ รวมถึงหลังจากที่พิจารณาประเมินบทความเสร็จแล้ว

4. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

5. ผู้ประเมินบทความ ควรคำนึงถึงการพิจารณาในหัวข้อ ชื่อเรื่อง หากเป็นบทความวิชาการสามารถพิจารณาให้แก้ไขชื่อเรื่องได้ แต่หากเป็นบทความวิจัย ควรพิจารณาเฉพาะความผิดพลาดด้านตัวสะกด และไม่ความพิจารณาให้เปลี่ยนชื่อเรื่องบทความวิจัย

6. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

7. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ พร้อมแสดงหลักฐานให้เห็นเป็นประจักษ์

ปรับปรุงจาก ประกาศของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เรื่องการประเมินด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณวารสารวิชาการไทยในฐานข้อมูล TCI วันที่ 24 มิถุนายน 2562